ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

књ. LXXXII, св. 1

ISSN 0350-185X
UDC 808

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS
AND
SASA SERBIAN LANGUAGE INSTITUTE

SOUTH SLAVIC PHILOLOGIST

Vol. LXXXII, No. 1

Editorial Board

Dr Rajna Dragićević, Dr Victor Friedman, Dr Najda Ivanova,
Dr Ekaterina I. Yakushkina, Dr Vladan Jovanović,
Dr Aleksandar Loma, Dr Marek Majer, Dr Alina J. Maslova,
Dr Sofi ja Miloradović, Dr Slobodan Remetić, Dr Jelica Stojanović,
Dr Sreto Tanasić, Dr Zuzanna Topolińska, Dr Anatoly A. Turilov,
Dr Jasna Vlajić-Popović, Dr Andreja Žele

Editor-in-Chief
Rajna Dragićević

BELGRADE
2026

ISSN 0350–185X
UDK 808

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
и
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

књ. LXXXII, св. 1

Уређивачки одбор

др Јасна Влајић-Поповић, др Рајна Драгићевић, др Андреја Желе,
др Најда Иванова, др Екатарина И. Јакушкина,
др Владан Јовановић, др Павел Ковалски, др Александар Лома,
др Марек Мајер, др Алина Ј. Маслова, др Софија Милорадовић,
др Слободан Ремета, др Јелица Стојановић, др Срето Танасић,
др Зузана Тополињска, др Анатолиј А. Турилов, др Виктор Фридман

Главни уредник
Рајна Драгићевић

БЕОГРАД
2026

Први број *Јужнословенског филолога* изашао је 1913. године, у Београду. Часопис су покренули Љубомир Стојановић и Александар Белић, чланови Српске краљевске академије. Први уредник *Јужнословенског филолога* био је Александар Белић. Од броја XVIII часопис издају Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

808

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ филолог = South Slavic Philologist / главни уредник Рајна Драгићевић. - Књ. 1, св. 1/2 (1913) ; књ. 2, св. 1/2 (1921)-књ. 11 (1931) ; књ. 12 (1933)-књ. 17 (1938/1939) ; књ. 18, св. 1/4 (1949/1950)- . - Београд : Српска академија наука и уметности : Институт за српски језик САНУ, 1913; 1921-1931; 1933-1939; 1950- (Београд : Планета принт). - 24 cm

Полугодишње. - Текст на срп. и више светских језика.
Друго издање на другом медијуму:
Јужнословенски филолог (Online) = ISSN 2406-0763
ISSN 0350-185X = Јужнословенски филолог
COBISS.SR-ID 615183

Секретар Уређивачког одбора
др Владан Јовановић

Рецензенти
др Исидора Бјелаковић (Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду), dr Irena Stramljič Breznik (Filozofska fakulteta, Maribor), Wayles Browne (Cornell University), dr Barbara Štebih Golub (Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb), др Горан Милашин (Филолошки факултет Универзитета у Бањој Луци), dr Miloš Okuka (Universität München), др Стана Ристић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Људмила Поповић (Филолошки факултет Универзитета у Београду), др Божо Ћорић (Филолошки факултет Универзитета у Београду), dr Mladen Uhlik (Filozofska fakulteta, Ljubljana), др Дијана Црњак (Филолошки факултет Универзитета у Бањој Луци), др Јован Чудомировић (Филолошки факултет Универзитета у Београду).

Ово издање финансирало је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије према Уговору о реализацији и финансирању научноистраживачког рада број 451-03-33/2026-03/200174 и према Уговору о суфинансирању издавања научних часописа број 451-03-760/2026-03/2, који су склопљени са Институтом за српски језик САНУ.

Прихваћено на седници Одељења језика и књижевности САНУ 24. марта 2026.
Излази два пута годишње.

Издају
Српска академија наука и уметности, Кнез Михаилова 35, Београд
Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, Београд

Коректура: мср Дивна Продановић

Коректура резимеа на руском: мср Стефан Милошевић

Коректура резимеа на енглеском: др Татјана Ружин Ивановић

Припрема за штампу: Давор Палчић (*palcic@eunet.rs*)

Штампа: Планета принт доо, Београд, Виноградски венац 9/10

Решењем Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије,
број 413-00-724/2002-01 од 17. 7. 2002. године,
ова публикација је ослобођена пореза на промет.

САДРЖАЈ

Студије и расправе

Александар М. Милановић: Даничићеви филолошки погледи у периоду до доласка у Беч 9

Александр М. Миланович: Филологические взгляды Даничича в период до приезда в Вену 19

Aleksandar M. Milanović: Daničić's Philological Views in the Period Prior to His Arrival in Vienna 19

Gordana Čupković: Jezične inačice u Matavuljevoj pripovijetci „Povareta“. 21

Гордана Чупкович: Языковые дублеты в рассказе Матавуля «Поварета» 42

Gordana Čupković: Linguistic Variants in Matavulj's Short Story "Povareta". 43

Andreja A. Žele: Prostor v jeziku: tokrat na primeru slovenščine . . 45

Андреја А. Желе: О простору у језику: овог пута на примеру словеначког. 63

Andreja A. Žele: On the Concept of Space in Language: The Case of Slovenian. 64

Данко М. Шипка: Лексички идентитет и његово истраживање . 65

Данко М. Шипка: Лексическая идентичность и её исследование. 91

Danko M. Šipka: Lexical Identity and Its Research 91

Марија Ј. Стефановић: О средствима за изражавање негативне оцене и мотивацији за речи којима се она исказује у руском и српском језику (на материјалу синонимских низова) 93

Мария Ј. Стефанович: О средствах выражения негативной оценки и мотивации для слов, обозначающих ее в русском и сербском языках (на материале синонимических наборов) 120

Marija J. Stefanović: On the Means and Motives for Words Expressing Negative Assessment in the Russian and Serbian Language (Based on Synonymic Sets). . 121

Никита В. Супрунчук: Основные и дополнительные значения союзов *а*, *али*, *док* в сербском языке 123

Никита В. Супрунчук: Основна и допунска значења везника *а*, *али*, *док* у српском језику. 139

Nikita V. Suprunchuk: Primary and Additional Meanings of the Conjunctions *A* 'and, but', *Ali* 'but', *Dok* 'when; while; until' in the Serbian Language 140

Некролог

Проф. др Екатерина Ивановна Јакушкина (1977–2026) (Рајна Драгићевић) 141

Хроника

Лингвистички програм XVII (ванредног) међународног конгреса слависта. Универзитет Сорбона, Центар Малзерб, Париз, 25–30. 8. 2025 (Ненад Ивановић) 147

Научни скуп *Два века Ђ. Даничића*. Српска академија наука и уметности, Београд, 27–28. 11. 2025. (Марија Д. Вучковић) 165

Прикази и критика

Јелена Стошић. *Тефтери са простора југоисточне Србије као извори за језичка истраживања (XVIII и XIX век)*. Ниш: Филозофски факултет Универзитета у Нишу, 2025, 200 стр. (Ана Р. Савић-Грујић) 169

Рајко Кузмановић (гл. ур.), Драго Бранковић (одг. ур.). *Српски средњовјековни споменици из Босне и Хума. Проучавање Чајничког јеванђеља. Зборник радова са међународног научног скупа одржаног у Источном Сарајеву 6–8. октобра 2023. године*. Бања Лука – Сарајево: Академија наука и умјетности Републике Српске – Српска православна митрополија дабро-босанска, 2024, 622 стр. (Ивана Безрукова) 175

Борис Норман. *Грамматика слушающего*. Москва: Флинта, 2024, 320 с. Борис Норман. *Грамматика молчания*. Москва: Флинта, 2025, 220 с. Борис Норман. *Грамматика мысли. Внутренняя речь в русской художественной литературе*. Москва: Флинта, 2026, 204 с. (Биљана Марић) 191

Милош Ковачевић. *Кроз србистичке дисциплине*. Београд: Чигоја штампа, 2024, 300 стр. (Марко Милошевић) 209

Ивана Лазић Коњик и Маријан Јелић. *Лексика лирских народних песама (лексиколошки, лексикографски и културолошки аспекти)*. Сомбор: Универзитет у Новом Саду, Педагошки факултет у Сомбору, 2025, 554 стр. (Милица С. Божић Синчук) 217

Научные направления и школы в современной славянской лексикографии. Коллективная монография. М. И. Чернышева (отв. ред.). Санкт-Петербург: Институт лингвистических исследований Российской академии наук, 2025, 236 с. (Маријана Р. Ђукић) 224

Библиографија

Библиографија за 2024. годину расправа и дела из индоевропске филологије и опште лингвистике која су изашла у Србији, Црној Гори и Републици Српској (Ана В. Голубовић) 239

Регистри

Регистар кључних речи LXXXII књиге *Јужнословенског филолога*, св. 1 399

Регистар имена̑ LXXXII књиге *Јужнословенског филолога*, св. 1 401

СТУДИЈЕ И РАСПРАВЕ

ISSN 0350-185X, – Књ. 82, св. 1 (2026), стр. 9–19
UDK: 811.163.41:929 Даничић Ђ.
COBISS.SR-ID 202771465
https://doi.org/10.2298/JFI2601009M
Примљено: 13. јануара 2026.
Прихваћено: 12. фебруара 2026.
Оригинални научни рад

Александар М. Милановић*
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Катедра за српски језик
са јужнословенским језицима

ДАНИЧИЋЕВИ ФИЛОЛОШКИ ПОГЛЕДИ У ПЕРИОДУ ДО ДОЛАСКА У БЕЧ

У раду се анализира садржај мање познатих Даничићевих филолошких прилога, које је објавио током 1844. и 1845. године, односно до доласка у Бечу упознавања са Вуком Караџићем. Указује се на то да се Даничић и пре доласка у Бечу већ формирао као млад филолог, пре свега под директним утицајем Љ. Штура и Ј. Колара, али и литературе коју је читао (П. Ј. Шафарик, В. фон Хумболт, В. Ханка, И. К. Пуркиња и др.).

Кључне речи: Ђуро Даничић, штуровски језик, вуковски језик, књижевни језик, дијалекат, језичка ситуација, демократизација културе, научна полемика.

1. Иако је распрострањено мишљење, устаљено на основу почетних реакција на *Рат за српски језик и правопис*, да је Ђуро Даничић први пут о филолошким темама проговорио у том делу објављеном 1847. године, научној јавности познати су и његови публицистички текстови штампани у периоду до његовог доласка у Бечу (уп. Радовановић 2025), у којима је на појединим местима изнео и своје судове о српском језику и српској језичкој ситуацији. Забуну око идентитета аутора у преломној години за српски књижевни језик унео је заправо нови псеудоним младића који се до тада у публицистици најчешће потписивао правим именом Ђорђе Поповић или неким од старијих псеудонима.

И до доласка у Бечу у јесен 1845. године млади Даничић имао је прилике да се током школовања у Пожуну (Братислави) и Пешти сусретне

* aleksandar.jus@gmail.com; ORCID: 0000-0002-3118-2027

са тадашњим великанима славистике и да у директном контакту са њима формира своје прве погледе на словенске језике и везе међу њима, те да на прави начин контекстуализује позицију српског језика и сагледа из шире перспективе актуелну језичку ситуацију у свом народу. Почетну Даничићеву филолошку позицију одредио је у периоду 1841–1844. године у Пожуну пре свих Људовит Штур, велики филолошки борац за словенску језичку и културну повезаност. Штурови погледи на књижевни језик били су веома блиски Вуковим, а и Штурова борба подразумевала је веома сличан контекст (уп. Kralčák 2015). На пример, и Штур се, додуше селективно, залагао за примену Аделунговог начела, тј. за фонолошки (фонетски) правопис, као и за друга решења која ће омогућити што бржу експанзију новога књижевног језика. И Штур је, као и Вук, за основицу стандардног језика одабрао дијалекат који се нашао у основици фолклорног језика. Такође, и Штур је, попут Вука, морао током стандардизације водити оштре филолошке полемике са неистомишљеницима.[1] Преко Штурових предавања и ангажовањем у Читаоници српској (Живановић 1981; Милановић 2025) Даничић се упознао и са радом и делом других великих словачких интелектуалаца, нпр. филолога, писца и новинара Јозефа Милослава Хурбана и песника и филолога Михала Милослава Хоџе, који су заједно са Штуром 1843. године отпочели са стандардизацијом словачког језика. Будући да је тзв. штуровски период трајао од 1843. до 1852. године (Соколовић 2020: 42), Даничић је имао среће да је у Пожуну боравио управо током најзначајнијих година за кодификацију словачког језика.

Прелазак из Пожуна у Пешту 1844. године омогућио је Даничићу и тешње везе са Јаном Коларом и проширење сопствених филолошких погледа.[2] Коларове панславистичке филолошке идеје формирале су и самога Штура, а Даничићу су морали годити и контакти ученога Колара пре свега са Вуком Караџићем, али и другим ученим Србима. Полазећи од поставке о словенској књижевној, језичкој и културној узајамности, коју је јасно формулисао још 1836. године, Колар је ширио своје учење међу Словенима у Пешти. У овом граду Даничић се у потпуности формирао као следбеник Штурових и Коларових учења, али не и као њихов имитатор.[3] Иако се од Штура још у Пожуну почео удаљавати, остао

[1] Вукове и Штурове полемике вероватно су инспирисале и Даничића да се већ 1845, а потом и 1847. године, огласи првим полемичким текстовима (са Јованом Стеријом Поповићем и Јованом Хаџићем).

[2] Колара је Даничић видео још у октобру 1841. године, при Коларовој посети Српској читаоници у Пожуну (Живановић 1953: 120).

[3] Поједине Штурове и Коларове идеје, нарочито почетне, вероватно су Даничићу биле неприхватљиве. На пример, Штур се у почетку залагао за примену чешког као стандардног језика Словака, а тек је током боравка у Халеу прешао на чисто словачко становиште: да је Словацима неопходан словачки језички стандард.

је његов велики поштовалац. Од обојице филолога Даничић је преузео само оне идеје које су највише одговарале решавању проблема у српској језичкој ситуацији, односно сукобу доситејевске и вуковске концепције. То значи да је Даничић већ уобличио своју визију српског стандардног (књижевног) језика на народној основи и пре доласка у Беч и упознавања са Вуком Караџићем, са чијим је делом био упознат још као новосадски ученик. Тако замишљен стандардни језик управо је одговарао идиому који се данас у словакистици назива *штуровским језиком* (Соколовић 2020: 42), а у србистици *вуковским*.

2. Даничићеви филолошки погледи нашли су одраза у његовим публицистичким текстовима. Први Даничићев помена вредан филолошки прилог, који је потписао иницијалима „Ђ. І. П. Б.“, носио је наслов „Срби у колу Славенства (Изъ Пожунске Читаонице Србске.)“, а објављен је у листу *Подунавка* (бр. 24, 10. јуна 1844, 93–95). Даничић га је прво прочитао у Читаоници српској, где је публици реферисао о ставовима које је И. К. Пуркиња изнео у раду „О литературномъ единствѣ между Словянаскими племенами“, објављеном 1842. године у варшавском часопису *Денница – Jutrenka* (св. 10 и 12) Пјотра Дубровског. После детаљног прегледа ауторових ставова о неопходности словенскога књижевног јединства, поткрепљених историјским прегледом, Даничић, као надградњу, погледе које је изнео Пуркиња употпуњује онима које је Павел Јозеф Шафарик изнео о јужним Словенима, а посебно о Србима. Превод са немачког језика у цитираном одломку Шафарикове *Историје словенских језика и књижевности* (1826) био је Даничићев. Шафарикове ставове Даничић употпуњује сопственим и коментаром, у којем судбину српског језика, у штуровском духу, везује за јачање јужнословенског јединства. Даничићева очекивања усмерена су ка стварању заједничког књижевног језика Јужних Словена, што већ наговештава и његову улогу у Бечком књижевном договору, потписаном шест година касније:

> Србскій єзикъ, у пуномъ цвету мужествене северне силе и јужне милоте, изишао є невредимъ изъ свію времены преврата, и дочекао данашню епоху, кадъ се свезе међу народима, кано артеріє, пружаю по свима и најкрајніимъ странама Европе. – Одъ околности ће зависити, оће л’ јужни Славени надвладати и крај учинити унутрашнѣмъ цепаню у наречяма, у правопису, у међусебнимъ одношеняма племена, и у историчним правцима.

После наговештавања будуће заједничке словенске књижевности, као одраза њихове „нарави“, Даничић свој текст завршава цитирањем стихова из *Србијанке* Симеона Милутиновића Сарајлије, које са „овима последньимъ врло знаменитимъ речма слажу се“.[4]

[4] Милутиновићеви стихови гласе: „Славна горо, жилиште правице, / Растилодеръ Юговића Србски! / О да с’ кои учевностю снабде, / Ал’ у сфери воспитавсе истой, / На єзику л’ мужествену своме, / При правима зрело-старинскима, / Текъ да сталежъ свой

3. Нови филолошки прилог, потписан сада именом „Ђорђе І. Поповићъ“, објавио је Даничић под насловом „Шта намъ є Славенима садъ найнужніе“ у *Подунавци* (бр. 7, 17. фебруара 1845, 29–32). У овоме тексту посвећеном улози „књига за народ“, а кроз поређење српске језичке ситуације са француском и немачком, Даничић истиче предности српске хомогене диглосије (Грковић-Мејцор 2007: 443–451) и, историјски условљене, мале социјалне раслојености српског језика:

> Но найтеже при састављяню народны кньига єсте єзикъ. Француска ће тежко кадъ имати изврстногъ кньижества, све француске кньиге писане су за одличніе редове; пукъ кодъ ньи мора имати властито кньижество са особитымъ єзикомъ. Наше кньижество са свимъ є другоячіе, свакій редъ и сталишъ ужива га, а кньижевно наречѣ млого намъ є манѣ удалѣно одъ говорнога, нег’ што су и немачка наречя н. пр. швабско, швајцерско одъ хохдајча, коимъ се кньиге пишу.

Иако не разјашњава на које „књижевно наречје“ тачно мисли, доситејевско славеносрпско или вуковско, Даничић истиче његову разумљивост у свим друштвеним слојевима („редовима“ и „сталишима“). Будуће резултате демократизације књижевности и културе, односно успех „књига за народ“, Даничић у наставку исказа повезује са дијалекатском раслојеношћу српског језика:

> И ово премда є узрокъ нашемъ цепаню у єзику – ипакъ є съ друге стране одъ велике цене, єръ башъ съ отимъ су наша наречя млого вреднія цео народъ дигнути на вишій степенъ просвете. А заиста само жалостни удеси народъ намъ тако задржаше. Ал’ зато ће намъ быти лакше, кадъ неприлике одбіемо, друге народе стизати. Само треба таки съ почетка мудро уредити. А ямачно неће намъ быти ни тако тежко, као што бы се могло мислити.

Оријентир у културној политици, односно модел за културни напредак српског народа, Даничић препознаје у народној књижевности, не само српској но и словенској. Дуга традиција народне књижевности још једанпут је, после текстова Вука Караџића и Јована Суботића, постављена у средиште визије развоја и српске књижевности и српског језика. Разлика је само у перспективи будући да је код Вука и Суботића она била национална, српска, док је код Даничића била наднационална, панславенска:

> Та мы имамо прекрасне казальке предъ собомъ, само ій употребити валя. Чимъ намъ се народъ толико тисућа година веселіо, крепіо, издизао, и потребу свога срца намиривао? Нису ли то оне сладке, изъ найчистіегъ срца народа произтекле песме, кои се и данданасъ съ толи чврстомъ любави

познаю болѣ, / Далеко б’ ихъ цѣніо више; / Наука ли?... Да се одъ ньи учи?... / Безъ те дивни! Ал’ ньомъ примѣрани.“ Милутиновић је био велики узор и Даничићу и његовом брату Милошу Поповићу, уреднику *Подунавке*.

> држи? Нису ли то оне срчане, пуне фантазіє, духомъ народнымъ надануте причице и приповедке, коє и данданасъ на Шпреи као и на Волги, на Висли и мору балтичкомъ као и на Дунаву и ядранскомъ мору одъ уста до уста иду.

Аутор се на крају истог исказа – сасвим у духу погледа и терминологије Вилхелма фон Хумболта, који је снажно утицао и на Даничићевог учитеља Штура – позива и на српски „народни дух“, што свој пуни одраз налази управо у народној књижевности, али и у фолклорном језику:

> У тима песмама, у тима причицама и приповедкама лети подпуный духъ нашега народа, изъ ньи валя намъ учити и познавати народный нашъ духъ, одтуда гледати кадъ оћемо срце и душу народа нашегъ да погодимо (31).

Двадесетогодишњи Даничић текстом из 1845. године посредно потврђује исправност Вукове селекције језика народне књижевности као основице књижевног/стандардног језика, иако се на Вукову реформу нигде не позива. На исти је начин, опет без позивања на Вука Караџића, о улози народне књижевности и њеног језика писао и Јован Суботић, други велики Даничићев песнички узор, али је његов знаменити рад „Нѣке черте изъ повѣснице сербскогъ кньижества“ објављен после Даничићевог.[5] Не може се, дакле, искључити и директан утицај Даничићевих погледа на Суботићеве.

4. Вративши се из Пеште у Нови Сад, исте, 1845. године Даничић под псеудонимом „Гоиславъ“ објављује у *Подунавци* (бр. 34, 25. август, 143–144) и „Дописъ изъ Новогъ Сада“, у којем, коментаришући превод Димитрија Аврамовића једне од тадашњих драма, износи језички суд сасвим налик на некадашње Вукове. Блага критика Аврамовићевог језика последица је олакашавајуће околности да је писао по тадашњим уобичајеним узусним правилима за средину XIX века на тлу данашње Војводине. Зато је критика и проширена са језика Аврамовићевог превода на језик целокупне српске књижевности:

> Но у чему намъ кньижество єднако рамлѣ, тому ниє могао ни нашъ вѣштакъ доскочити; а то є єзикъ. Али и пакъ онъ є писао као што се обично данасъ пише. Само non qua itur, sed qua eundum; поправити треба средство да сигурніє и лакше цѣль докучимо.

Године 1845, дакле, из Даничићевог пера добијамо, осим похвале народној књижевности и препорука за форму „књига за народ“, и критику постојећег језика у писаној књижевној продукцији, који не може обезбедити брз културни развитак. Иако у овим двама радовима нема залажења у лингвистичке детаље, на пример везане за то зашто постојећи

[5] *Сербскій лѣтописъ*, 74, 1846, 104–124; 76, 1847, 91–108. Даничић се у Рату за српски језик и правопис, на стр. 63, осврнуо на овај текст пре свега због Суботићевог односа према Вуку: „Јован је Суботић цијелијем онијем чланком [...] освјетлао образ свему народу нашему.“

језик није добар, чини се да је Ђорђе Поповић, будући Даничић, већ формиран не само као штуровац и коларовац већ и као вуковац. У једином осврту на овај Даничићев текст Ђорђе Живановић (1955: 133) записао је: „Даничић је овде, такође први пут, изнео своје мишљење о томе како треба писати, каквим језиком. Он прима такав језик какав се употребљава у нашој књижевности, али је по његовој реченици јасно да је он потпуно против таквог начина писања, да је, значи, за народни језик. Он је у томе часу био зрео да дође Вуку за сарадника."

5. Тамо где је у тексту „Дописъ изъ Новогъ Сада" са критиком постојеће писане продукције стао, Даничић је, сада потписан као „Младъ Србинъ Изъ Аустріє", наставио текстом „Задиркивалу", објављеном опет у *Подунавци* (бр. 50, 14. децембра 1850, 207–208).[6] Литература је стајала на становишту да „полемички чланчић Задиркивалу из 1845, који не показује ништа нарочито" (уп. Ђуриђ 1976: 379) и не заслужује дубљу анализу, већ само пуко регистровање, што сматрамо сасвим погрешним. Иако је у тренутку објављивања овога текста Даничић већ био у Бечу, још је било рано да се у филолошкој аргументацији осети директан утицај Вука Караџића или Франца Миклошича. Ослоњен на стечена филолошка знања, Даничић је у тексту оштро критиковао централни пројекат Друштва српске словесности и „Припрему за назывословный рѣчникъ одъ Дружства Србске Словесности". Мада неименован, Јован Стерија Поповић, покретач читавога пројекта, у тексту је одређен као „лакрдијаш", а критици су подвргнути пре свега предложени принципи попуњавања терминолошких празнина у српском језику, као и конкретна решења. Експлицитно је издвојено 29 лексема, за које Даничић у фусноти иронично наглашава: „Може быти да ће гдико ове речи мало теже разумети, зато ћу гдигди пописати и шта значе, као што ій є Дружство Србске Словесности 'сакупило, за терминологиске опредѣлило, и за србскій єзыкъ слошки посвоило.'" Све су ове лексеме у наведеној фусноти преведене на латински језик.

Лингвистичка анализа и овај пут је прескочена, али је Даничић сада свој став појачао и стилским поступком пародије засноване на уклапању цитираних лексема у рогобатне синтаксичке склопове карактеристичне за језик писаца доситејевске провенијенције.[7] Таква је и прва Даничиће-

[6] У „Прегледу Даничићевих радова", објављеном у *Даничићевом зборнику* (Београд – Љубљана: Српска краљевска академија, 1925), овај новински текст означен је као први Даничићев рад.

[7] Овакав стилски поступак заправо је преузет од самога Стерије, који је на исти начин напао језик Даничићевог брата Милоша Поповића. Стеријина критика односила се на велики број неуобичајених кованица које је у загребачкој периодици употребљавао Поповић, опонашајући загребачку језичку праксу (Живановић 1954, 1985: 27–28).

ва реченица, у којој је наглашена инверзија на самом почетку, а свесно је и померен предикат на сам крај реченице:

> У овогодишнѣ Подунавке числама 34 и 46 нѣкій лакрдіяшъ као премабдитель (1) Српски покретаня (2), силанъ сгомиляй (3), коєкаковы ставова (4), рѣчій и называка (5), какове бы макаръ коима єзыковкама (6), школскима ручницима (7) и назывословнима (8) рѣчницима и припремама ко овыма бадава тражіо, саобштіо є.

У наведеној реченици примедбе су тако осим на лексику доситејевског славеносрпског језика стављене и на његову синтаксу, само сада не експлицитно него имплицитно. Карикирајући и пародирајући Стеријин стил, Даничић и у наредној реченици указује на све ненародне особине карактеристичне за барокну реченицу: њену дужину и компликованост структуре, непотребност синтаксичких поступака (паралелизама, уметања и инверзија), а вероватно и на необичност корелације (*ѹремда – али*):

> Г. саобштитель премда се у двосмысленому (9) примѣчанію извинява, али я, Србинъ будући, съ многима младима Србима кньижествено саобштеніє (10) имаюћій и ни єдинога одъ овы, кои бы на предложеный г. саобштителѣмъ писаня начинъ пристаяо или пристати желіо, непознаваюћій, видимъ равномѣрно (11) нѣгову наговѣсть (12), и двосмисліє (13) и нѣгове нагумине (14).

Пародија у Даничићевом тексту има и градацију будући да у трећој реченици расте и њена дужина, и компликованост структуре, као и број обележених лексема. За доситејевски израз типични паралелизми конструкција са глаголским прилозима обезбеђивали су кохезију читавог Даничићевог текста. Наредни пример показује да је Даничић бројевима обележио, као и у претходној реченици, само неке а не све лексичке славенизме, којима је и следећа реченица свесно презасићена:

> Да су сирѣчь садржанія саобштенія горехвалѣны на разпространѣніє међу дѣцама єдне матере противочувствія (15), а нимало на нравоупражненіє (16) Подунавку читаюћи, и на достиженіє благородства вида и устройства и обштеобразователнога єзыка управлѣна – то ће свакій у безпристрастну супротность (17) ставившій се (кои бы ме можда подтвориномъ (18) обвынявао), ако подъ изудничинъ (19) прибороъ (20), тѣло злочинства (21) касателнога, сирѣчь вопросна писма, узме, – умо- и чувствоизворно (22), по учинѣной подобателной разсуди (23) и претресу, убѣду (24) заиста нађи, и уваживши ону, нарекъ (25) и предстанакъ (26) себи уштедити, и іоште саупадному (27) допунку (28) и самъ безъ толкователя (29) упутит’ће се.

И самом Даничићу је било јасно да је стилски ефекат трима барокним реченицама већ постигнут, да би даље инсистирање на истом поступку само оптеретило текст и одузело уреднику ограничени простор у гласилу, али је због могућег неразумевања стилског поступка од стра-

не појединих читалаца, за сваки случај, понудио и објашњење и послао им директну поруку, називајући критикована размишљања, језик и стил „беспослицом“ и указујући на њихов извор. У оваквом језику Даничић пре свега види проблем за брзо описмењавање народа, што је идентично размишљање са Вуковим:

> Нећу далѣ, драгій читателю, нећу. Видимъ већъ како се мргодишъ; а имашъ и право. Опрости што самь ти и оволишно артіє съ овомъ безпослицомъ запреміо, гди бы требало да што паметніє читашъ!.... Ко є радъ ово разумети, треба да є найпре отишао на свои 6 – 7. година у велике школе овамо кодъ насъ, па онда іоште да преврће „Припрему за назывословный рѣчникъ одъ Дружства Српске Словесности.“ – А чини ми се да ће већъ моћи и београдски ученици разумевати, ако и неуче латински.....!

У духу уређивачке концепције *Подунавке*, која је често објављивала и српске народне кратке фолклорне форме, и Даничић у закључку текста, испод звездице и у форми директног обраћања, активирајући народне пословице и народни језик шаље читалачкој публици и самоме „Задиркивалу“ директну поруку. Тон завршног и графички издвојеног дела сасвим је контрастан остатку текста, те Даничић још једанпут у својој борби искоришћава и стилско средство:

*

> Рекла сова сеници ... – Седила руга у крај пута... – Мой Господине, оканите се вы тога; већъ ако умете, дела намъ напишите кою валяну кньижицу, па ћемо ту видити како и єзыкъ знате; ако ли неумете, а вы незабадайте трнъ у здраву ногу!

Овај Даничићев текст био је заправо тек наставак полемике о физиономији српскога књижевнога језика вођене у *Подунавци*, која се распламсала током 1845. године, а у којој је учествовао и Стерија. Уредник Милош Поповић, Даничићев рођени старији брат, објављивао је текстове свих заинтересованих страна, а на Даничићев текст одговорио је Илија Захаријевић текстом „Господину Б. Г. І. Ч. и младомъ Србину изъ Аустріє“ већ у наредном броју *Подунавке* (бр. 51, 21. децембра 1845, 210–212), бранећи више Стеријину демократску концепцију решавања терминолошких питања но сама предложена решења:

> О Србине изъ Аустріє, што се подсмевашъ са речма, коє су Србльи у нужди ковали. То су речи дієте за она понятія скованe, коя нашъ народъ нема. И учено друштво, коє те речи начини, некаже, да су најболѣ и у духу Србскогъ єзыка найприличніє, него ій предлаже суду учены Срба, па нико ништа непримѣти, и болѣ некаже, Срби ће се служити ньима, докле имъ нужда и воля буде.

Захаријевић у тексту разликује побуде за Стеријин и Даничићев текст у *Подунавци*, сматрајући први напад оправданим, а други не: „Началникъ є исмеяо оне, кои безъ нужде нове речи употреблюю, а ты исмеявашъ оне, кои нове речи у нужди узимаю; па опетъ су речи ученогъ друштва Србину разумителніє одъ твои и твои учителя речій“ (211). Правог аутора текста „Задиркивалу“, међутим, Захаријевић није погодио (Живановић 1985: 29). Битно је истаћи да Даничић на Захаријевићев текст није одговорио, чиме је полемика окончана, али је потом оштро критиковао Захаријевићеву граматику (Окука 2020).

6. Текст „Задиркивалу“, који представља спону између Даничићевог периода пре доласка у Беч и бечког периода, већ је по тону сасвим близак *Рату за српски језик и правопис*, расправи објављеној две године касније. Тада је замењен повод за Даничићев полемички тон, али је оштрина критике остала повишена, преусмерена сада са Стеријиних филолошких погледа на Хаџићеве. И полемичка расправа *Рат за српски језик и правопис* сведочила је да је пожунски и пештански период оставио трајног трага на Даничићева језичка схватања јер су у њој навођена имена филолога на која су га упућивали први учитељи.

Даничићеви текстови објављени током његовог боравка у Пожуну, Пешти и Новом Саду 1844. и 1845. године сведоче да се млади ученик Ђорђе Поповић постепено формирао као филолог, преузимајући селективно из предавања својих директних учитеља (Штура и Колара), али и из посредних извора на које су га они упућивали (Шафарикових, Хумболтових, Пуркињиних и других дела), оне сегменте који су му помагали да изгради сопствене погледе, веома блиске Вуковим – са којима је, на основу сведочења његових пријатеља из пожунских дана, био упознат до детаља. Упрошћени поглед да је Даничић постао „вуковац“ тек после сусрета са Вуком у Бечу стога не одговара истини.

Цитирана литература

Грковић-Мејџор, Јасмина. *Списи из историјске лингвистике*. Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 2007.

[Grković-Mejdžor, Jasmina. *Spisi iz istorijske lingvistike.* Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, 2007]

Ђурић, Војислав. „Ђачки радови“. У: В. Ђурић (прир.). *Књига Ђуре Даничића*. Београд: Српска књижевна задруга, 1976: стр. 379–386.

[Đurić, Vojislav. „Đački radovi“. U: V. Đurić (prir.). *Knjiga Đure Daničića*. Beograd: Srpska književna zadruga, 1976: str. 379–386]

Живановић, Ђорђе. „Млади Даничић (1825–1845)“. *Зборник Матице српске за књижевност и језик*, I, 1953: стр. 101–122.

[Živanović, Đorđe. „Mladi Daničić (1825–1845)“. *Zbornik Matice srpske za književnost i jezik*, I, 1953: str. 101–122]

Живановић, Ђорђе. „Млади Даничић (1825–1845)“. *Зборник Матице српске за књижевност и језик*, II, 1954: стр. 108–122.

[Živanović, Đorđe. „Mladi Daničić (1825–1845)“. *Zbornik Matice srpske za književnost i jezik*, II, 1954: str. 108–122]

Живановић, Ђорђе. „Млади Даничић (1825–1845)“. *Зборник Матице српске за књижевност и језик*, III, 1955: стр. 126–135.

[Živanović, Đorđe. „Mladi Daničić (1825–1845)“. *Zbornik Matice srpske za književnost i jezik*, III, 1955: стр. 126–135]

Живановић, Ђорђе. „Даничић и Људевит Штур“. У: Јосип Вончина и Антоније Исаковић (ур.). *Зборник о Ђури Даничићу*. Београд – Загреб: Српска академија наука и уметности – Југославенска академија знаности и умјетности, 1981: стр. 401–414.

[Živanović, Đorđe. „Daničić i Ljudevit Štur“. U: Josip Vončina i Antonije Isaković (ur.). *Zbornik o Đuri Daničiću*. Beograd – Zagreb: Srpska akademija nauka i umetnosti – Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1981: str. 401–414]

Живановић, Ђорђе. *Стеријине полемике*. Београд: Српска академија наука и уметности, 1985.

[Živanović, Đorđe. *Sterijine polemike*. Beograd: Srpska akademija nauka i umetnosti, 1985]

Милановић, Александар. „Ђуро Даничић (1825–1882)“. У: *Председници Друштва српске словесности, Српског ученог друштва, Српске краљевске академије, Српске академије наука и Српске академије наука и уметности*, том I. Београд: Српска академија наука и уметности, 2023: стр. 343–371.

[Milanović, Aleksandar. „Đuro Daničić (1825–1882)“. U: *Predsednici Društva srpske slovesnosti, Srpskog učenog društva, Srpske kraljevske akademije, Srpske akademije nauka i Srpske akademije nauka i umetnosti*, tom I. Beograd: Srpska akademija nauka i umetnosti, 2023: str. 343–371]

Милановић, Александар. „Од Поповића до Даничића: новосадски, пожунски, пештански и бечки дани“. У: Злата Бојовић и Александар Милановић (ур.). *Ђуро Даничић: живот, дело, време*. Београд: Српска академија наука и уметности, 2025: стр. 13–41.

[Milanović, Aleksandar. „Od Popovića do Daničića: novosadski, požunski, peštanski i bečki dani“. U: Zlata Bojović i Aleksandar Milanović (ur.). *Đuro Daničić: život, delo, vreme*. Beograd: Srpska akademija nauka i umetnosti, 2025: str. 13–41]

Окука, Милош. *На путевима стандардизације српског језика*. Нови Сад: Прометеј, 2020.

[Okuka, Miloš. *Na putevima standardizacije srpskog jezika*. Novi Sad: Prometej, 2020]

Радовановић, Милорад. „Библиографија радова Ђуре Даничића“. У: Злата Бојовић и Александар Милановић (ур.). *Ђуро Даничић: живот, дело, време*. Београд: Српска академија наука и уметности, 2025: стр. 221–271.

[Radovanović, Milorad. „Bibliografija radova Đure Daničića“. U: Zlata Bojović i Aleksandar Milanović (ur.). *Đuro Daničić: život, delo, vreme*. Beograd: Srpska akademija nauka i umetnosti, 2025: str. 221–271]

Соколовић, Далибор. *Преглед историје словачког стандардног језика*. Београд: Савез славистичких друштава Србије, 2020.

[Sokolović, Dalibor. *Pregled istorije slovačkog standardnog jezika*. Beograd: Savez slavističkih društava Srbije, 2020]

*

Kralčák, Ľubomír a kol. *Ľudovít Štúr: Jazykovedné dielo*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2015.

Александр М. Милановић
Белградский университет
Филологический факультет
Кафедра сербского языка и южнославянских языков

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ВЗГЛЯДЫ ДАНИЧИЧА В ПЕРИОД ДО ПРИЕЗДА В ВЕНУ

Р е з ю м е

В статье анализируется содержение менее известных филологических работ Джуро Даничича, опубликованных в 1844 и 1845 годах, т.е. до его приезда в Вену и знакомства с Вуком Караджичем. Указывается, что и до приезда в Вену Даничич сформировался как молодой филолог в первую очередь под прямым влиянием Людовита Штура и Яна Коллара, а также литературы, которую он читал (Павел Йозеф Шафарик, Вильгельм фон Гумбольт, Вацлав Ганка, Ян Пуркине и другие).

Ключевые слова: Джуро Даничич, штуровский язык, вуковский язык, литературный язык, диалект, языковая ситуация, демократизация культуры, научная полемика.

Aleksandar M. Milanović
University of Belgrade
Faculty of Philology
Department of Serbian Language with South Slavic Languages

DANIČIĆ'S PHILOLOGICAL VIEWS IN THE PERIOD PRIOR TO HIS ARRIVAL IN VIENNA

S u m m a r y

This paper analyses the content of Daničić's lesser-known philological contributions published in 1844 and 1845, i.e. prior to his arrival in Vienna and his acquaintance with Vuk Karadžić. It is demonstrated that, even before coming to Vienna, Daničić had already developed into a young philologist, primarily under the direct influence of Ľudovít Štúr and Ján Kollár, as well as the scholarly literature he had read (P. J. Šafárik, W. von Humboldt, V. Hanka, J. E. Purkyně, among others).

Keywords: Đuro Daničić, the Štúrian language, the Vukovian language, literary language, dialect, linguistic situation, democratization of culture, scholarly polemic.

ISSN 0350-185X, – Књ. 82, св. 1 (2026), стр. 21–43
UDK: 811.163.41'38
821.163.41.09-32 Матавуљ С
COBISS.SR-ID 202781193
https://doi.org/ 10.2298/JFI2601021C
Примљено: 8. јануара 2026.
Прихваћено: 12. фебруара 2026.
Оригиналан научни рад

Gordana Čupković*
Sveučilište u Zadru
Odjel za kroatistiku

JEZIČNE INAČICE U MATAVULJEVOJ PRIPOVIJETCI „POVARETA“

Književni jezik Sime Matavulja, bogato nadograđen i stiliziran uslijed realističke tendencije prikazivanja lokalnih kolorita širokoga dijapazona književnih likova te obremenjen različitošću miljea u kojima je autor živio i djelovao, plodno je tlo za istraživanje intencionalne i neintencionalne uporabe jezičnih inačica, posebno s aspekta pripovjedačkih pozicija i odnosa govora pripovjedača i lika. U ovom radu iz genetskolingvističke perspektive istražit će se leksičke, tvorbene, morfološke i fonološke inačice u pripovijetci u kojoj su u kontaktu štokavsko narječje pripovjedača i autora i čakavsko narječje likova i u kojoj je vidljiva intencija redukcije jezika, ali i produkcije pretopljenih oblika, koji ne pripadaju ni govoru autora ni govoru opisivane sredine i koji su po tome dragocjen primjer demonstracije mimetičnosti kao oblikovanja i u području sustavskojezičnih osobina.

Ključne riječi: književni lik, književni jezik, stereotip, povijesna sociolingvistika, čakavsko narječje, štokavsko narječje.

1. Uvod. Pripovijetka „Povareta“ (1901.)[1] iz zreloga i završnoga razdoblja Matavuljeva stvaralaštva, kada se autor iz konstantne potrage za drugim krajolicima i jezicima, koja je u suštini potraga za vlastitom pripadnosti, vratio zavičajnoj tematici i pisanju na književnome jeziku zavičajne osnovice, koju kritika mahom predstavlja kao njegovo najuspjelije književno ostvarenje,[2]

*gcupkov@unizd.hr; ORCID: 0000-0001-8591-6357

[1] Objavljena u prvom broju *Srpskoga književnoga glasnika*.

[2] „(…) s prelaskom na jednostavnije cjeline, od početka 20. vijeka, Matavulj sve manje prerađuje, te bi se moglo zaključiti da je preradama krčio put ka kratkoći i jednostavnosti svoje proze“ (Ivanić 2011: 384).

vrsna je upravo po osobitom sadržajnom i izraznom redukcionizmu.[3] Mogli bismo reći da u žanr sličici „drugih“ iz vlastita zavičaja (govorom, odjećom i miljeom prepoznatljivih otočana), osim što poseže za baladičnim dokidanjem jezika,[4] koji se minimalizira do neartikuliranoga glasanja, emocionaliziranoga hrkanja koje odmjerava: „tok noći, tok života, tok svega što odlazi u ništa“ (Matavulj 2007: 359), iskazuje i sklonost za promišljanjem i probiranjem leksičkih i gramatičkih osobitosti u oblikovanju specifičnih idiolekata.

U razmatranju osobitosti Matavuljeve poetike posebno se ističe pitanje mimetičnosti, kao tipične realističke tendencije, pa je apostrofiran kao autor koji je, umjesto na kopiranje stvarnosti usmjeren na način imitacije i na sam proces stvaranja (usp. Milinković 2011: 33), odnosno na „izažimanje književnosti iz života“,[5] u skladu s tim istaknuto je i kako su umjetnički jezik i pripovjedne tehnike Matavulju „ostali sredstva da se kaže nešto drugo“ (Ivanić 2011: 381).

Razmatrajući u kojoj se mjeri jezik književnoga teksta „može promatrati kao refleksija izvanknjiževne jezične prakse“, Novak ističe: „niti je visoka razina mimetičnosti bila uvijek idealom kvalitete književnog teksta, niti je imitacija jezične stvarnosti imala ista obilježja“ (2025: 239), te upućuje na to kako i isti autor može oblikovati tekstove tako da se izmjenjuju imitacija i „jasna demarkacija od jezične prakse u stvarnosti“ (Novak 2025: 241).[6] Mimetičnost se u umjetnosti ne razmatra samo kao oponašanje empirijskih objekata već i kao oponašanje idealnoga posredstvom materijalnoga te dinamično oponašanje paradigmi (usp. Delija 2004: 4), pri čemu je naglasak na postupnom nalikovanju i aproksimaciji prema idealnome bitku (usp. Delija 2004: 8).[7]

---

[3] Po toj je osobini kontrastirana pričama čija je radnja smještena u gradu. „Priče koje se događaju u unutrašnjosti Dalmacije, kao i jedina priča smeštena na otok (*Povareta*, 1901) ne samo da ne poznaju ove maske, maskiranje, teatarske mađije, nego su to priče škrte na rečima: setimo se *Pilipende* (1901)! A ostrvska priča *Povareta* čak i dvosložne reči *mati* i *ćaća* skraćuje na po jedan slog“ (Mitrović 2011: 144).

[4] O dijalektičkome kontrastu vedroga sadržaja i baladične forme „Povarete“ usp. Ugrenović 2017: 244–245.

[5] Prenoseći zapažanje Marka Cara, Ivanić tumači da „iza takvog pojma, međutim, treba gledati nastojanje da se realistički tekst oslobodi tereta ponavljanja, kopiranja, ‘prepisivanja’ i izvještavanja o samoj stvarnosti“ (Ivanić 2011: 382). U posvemašnjoj kritici Matavuljeva forsiranja „etnografske građe“ i realističkoga poimanja mimetičnosti kao pukoga odraza stvarnosti, Car ističe: „Stoga se ja Matavulju najviše divim onda, kad ga vidim da kao umjetnik-tvorac svoju građu savlađuje, kad iz njegova djela progovara njegovo ja, izraz njegove duše, što je za mene mnogo interesnije od onoga što se obično smatra realnim životom, a što je najčešće samo ljuska toga života“ (Car 2009: 33).

[6] „Različitost odnosa spram imitacije jezične stvarnosti ne vrijedi samo za različita razdoblja, žanrove i medije, nego je zamislivo da bude prisutna i u radovima jednog te istog autora, pa čak i u različitim dijelovima istoga književnog teksta“ (Novak 2025: 241).

[7] „(…) platonička imitacija u umjetnosti, utemeljena je u ideji aproksimacije pa stoga ne može značiti puko kopiranje prirode, već u određenoj mjeri nalikovanje idealnoj paradigmi.

Dinamičnost odnosa zbilje i fikcije razvidna je i u jeziku književnih likova,[8] koji, i kad se njime u realističkoj tendenciji prenošenja autentičnoga govora evociraju organski idiomi, nije transkripcija organskoga idioma, već artefakt koji zadobiva različite dodatne namjene unutar određenoga književnoga djela (usp. Mair 1992: 104) pa se usporedbom dijalektalnoga govora književnih likova i stvarnih jezičnih praksi iz sredine na koju upućuje sadržaj književnoga djela zapravo uspostavljaju „točke kontakta i točke devijacije između života i umjetnosti“ (usp. Mair 1992: 105). Osim na području sustavskojezičnih osobitosti, takva je prepletenost umjetničkoga i stvarnosnoga vidljiva i u području stilskih figura. Anipa (2012: 180) ističe kako retorička stilska sredstva, kao što su anadiploza, hiperbola, polisindeton, tautologija ili šutnja, pripadaju ekspresivnoj jezičnoj funkciji koja je utvrdiva i u stvarnim, izvanknjiževnim jezičnim praksama, koja sredstva mogu biti u funkciji taktiziranja i uspostavljanja odnosa moći u organskome govoru pa i taj segment može biti predmetom oponašanja ili kritičkoga oblikovanja.

Kao bitan element oblikovanja posebno se ističe područje recepcije (usp. Bahtin 1989: 35). Autorova komunikacija s čitateljem ovisi o upoznatosti čitatelja s organskim idiomom i jezičnim praksama koji su predmet književne stilizacije: posezanje za tipičnim jezičnim obilježjima određenoga organskoga idioma osigurava širi krug čitatelja, umetanje različitih metajezičnih znakova i tumačenja u samo djelo olakšava prohodnost i neupućenomu čitatelju, dok će čitatelj koji je izvorni govornik evociranoga organskoga idioma u predmetnome književnom djelu pronalaziti znakove identifikacije, ali će, u odnosu na prosječno obaviještenoga čitatelja, uočavati i mnogo više znakova uspostavljene distance te kritičkoga odnosa prema stvarnim jezičnim praksama.

Nadalje, prepletanje različitih idioma u istom književnom djelu omogućava da se ista jezična kategorija ili isti denotatum može ostvariti različitim izrazima, što dalje otvara mogućnost autorskoga osmišljavanja inačica i kreiranja pretopljenih oblika.[9] Pri tome se ocrtava osobito slojevit odnos lika, pripovjedača i vanjskoga autora, koji zadržava posredovane jezične raznolikosti i intencije govora likova, ali i održava odmak prema njima (usp. Bahtin 1989: 55). Heterodijegetički pripovjedač u svoj govor inkorporira pojedine elemente iz govora likova pa zalazi u zonu lika (usp. Bahtin 1989: 76), isto tako i autor u govor pripovjedača intencionalno ili neintencionalno inkorporira elemente

Utoliko su srodni filozofski i umjetnički pojam *mimesisa*“ (Delija 2004: 7).

[8] O usložnjavanju diskursa dinamičnim oponašanjem paradigmi svjedoči i sam Matavulj u svojim *Bilješkama*, analizirajući propali pokušaj pisanja pripovijetke po stvarnome događaju: „Pisao sam cijelu noć, ali od beskrajnog uvoda, od silnog grananja, od trčanja za zvučnom frazom, za čestijem efektom, nikada doći ni do početka glavne stvari!“ (Matavulj 1939: 42).

[9] Naziv pretapanje upotrebljavam u kognitivnome značenju konceptualne integracije ili *blenda* (usp. Fauconnier, Turner 1998), kao način generiranja značenja povezivanjem (integriranjem) dvaju entiteta, pri čemu novo značenje nije puki zbir značenja ishodišnih oblika.

iz vlastitoga organskoga idioma. S druge strane, i u govoru likova razaznaju se elementi književnoga jezika pripovjedača i autora, pa i elementi organskoga idioma autora, u slučaju kad je različit od organskoga idioma likova. Kako se brišu oštre granice između mimetične i simbolične uporabe jezičnih znakova tako se brišu i granice između konvencionalne uporabe i kritičkoga osmišljavanja regionalizmima te stupnjeva integracije: od nominalne distinkcije naracije koja je u standardnome jeziku i dijalekta zastupljena u dijalogu do integracije različitih idioma i fuzije pripovjedačkih perspektiva (usp. shemu u Mair 1992: 122), pa se i pri proučavanju jezičnih kategorija, uz članjenje sustavskojezičnih osobina različitih organskih idioma i književnoga jezika, otvara nužnost članjenja pripovjednih i dijaloških perspektiva.

2. Matavuljevi Krapljani. U prvome zabilježenom sjećanju na čakavce (zadarske „bodule“ iz učiteljske škole) Matavulj uspostavlja distancu i s obzirom na govor i s obzirom na odnos prema religiji:

> U slobodnijim časovima više sam se družio sa đacima pravoslavne seminarije, nego sa mojim drugovima, jer su prvi bili jednovrsniji, tj. svi gotovo seljačkog porijekla i južnoga govora, a među pripravnicima učiteljske škole bješe i čakavaca i velikih vjerskih fanatika (Matavulj 1939: 21).

Naknadno o antagonizmu čakavaca i dalmatinskih štokavaca piše kritički:

> smatraju Bodule kao nižu rasu, premda je ta ‘niža rasa’ kulturnija od njih! Priče, poslovice, uzrečice štokavaca, koje se odnose na Bodule, same su poruge, u kojima se ističe smetenjaštvo i strašljivost (Matavulj 1939: 49).

U svojoj jedinoj pripovijetci čija je radnja smještena na otok, Matavulj konstruira jezičnu sliku otoka koji je najbliži obali i koji je i svojom poviješću naseljavanja čvrsto povezan s urbanim središtem.[10] Pri tome povezuje dokumentarizam (u prikazu prostora) i tipizaciju (u prikazu likova) s osobitom emocionalnošću koja se kreće od romantične sentimentalnosti, preko kritičnosti do turobnoga odmaka.

Faktografski je preslikana vizura otoka koja se otkriva pri dolasku brodom iz Šibenika: prvo se vidi gusta borova šuma iz koje izranja zvonik franjevačkoga samostana (koji su i u pripovijetci i u stvarnosti apostrofirani kao prepoznatljiva obilježja Krapnja). Realistički precizno je preslikana i vizura naselja: selo u tri ulice raspoređenih zbijenih kamenih kuća zelenih kapaka

[10] Otok Krapanj kao nenaseljeni otočić prekriven šumom pripadao je šibenskomu kaptolu koji ga je prodao 1436. Tomi Juriću, plemiću iz loze bribirskih Šubića, a ovaj potom ostavio franjevcima. Naseljavanje svjetovnoga stanovništva počinje nakon turskih navala i odvija se u nekoliko navrata pa se doseljava stanovništvo iz susjednih kopnenih sela, ali i iz udaljenijih mjesta Zagore i Bosne (usp. Stošić 2020: 242).

s dvorištima sa stajom za magarad i skladištem drva za ogrjev,[11] koje je za lijepoga vremena danju uobičajeno prazno jer su stanovnici na radu u svojim poljima na susjednome kopnu; potonje implicira da nije riječ o samodostatnoj time ni o posve izoliranoj otočnoj zajednici.[12] Personifikacijom vizura: „obličje“ (354)[13] otoka i kuće sa svojim „naličjem“ (355) „mrke od starine“ (354), najavljeno je prožimanje emocija, tipskih karaktera i krajolika, tradicije i mističnosti.

Diskretno emocionaliziranomu dokumentarističkom prikazu eksterijera, kao fizionomije otoka, te skučenoga interijera, kao odraza oskudnih životnih prilika (Juraj je na povratku iz mornarice zatekao raspored pokućstva i predmeta kakav je i ostavio te „kako su ih i njegovi preci ostavili“ (355), s konvencionalnim inventarom raspela na zidu blagovaonice, koji se, u izrazu *Isukrst* kao odraz prijeteće sakralnosti i tradicije, raširio i nad piščevom biografijom), pridružuje se tipski prikaz fizionomije otočnoga stanovništva:

> (…) modre, sitne, bistre oči, koje po našim ostrvima naraštaji jedan drugome predaju, kao god što predaju i oble glave, okruglaste obraze, radost živovanja, jako vjersko osjećanje, nejaku moć mišljenja i skučen broj riječi. (355)

Povezivanje tjelesne fizionomije otočana sa slabom moći rasuđivanja i oskudnim vokabularom analogno je izvorno venecijanskomu dehumaniziranom i derogacijskom prikazu domorodačkoga otočnog stanovništva, koji je sažet u pogrdnici *bodul*,[14] koju Matavulj ne upotrebljava u proučavanoj pripovijetci.[15] U Šibeniku je u uporabi frazem /poslovica *Govori ka' Krapljanka* (za navalu govorenja, odnosno za izrazito brzo i slabije artikulirano govorenje), uz koje se kao dodatak vezuje hiperbola ženskoga i „bodulskoga“ govora: „Krapljanke mogu izreći 60 riječi u sekundi“ (usp. Stošić 2020: 245).[16]

[11] Identičan prikaz može se naći i kod kulturnoga povjesničara: „Sa sjev. ist. strane otočić je pun zelenih borova, a s ist. južne seoske su kuće, građene na jedan ili dva poda. Oko kuća su pregrade u kojima je svašta nabacano i vrtli s plitkom zemljom“ (Stošić 2020: 242).

[12] Kao primjer izolirane otočne zajednice, koja izoliranost determinira likove i zaplet, u književnosti je opisan šibenski otok Kaprije (usp. o tome Čupković 2024).

[13] Svi citati i primjeri iz „Povarete“ transliterirani su po ćiriličnome izdanju Matavulj 2007.

[14] Tal. *bòtolo* „pseto malo a ljuto, i čovjek pakostan a nejak da bi kome mogao dosaditi“ (ARJ 1: 471), od mletačkoga *badalo* (ERHSJ I: 178).

[15] U šibenskoj varijanti pripovijetke „Konte Ile Deseti i Ilija Vulinov“ iz 1889. (koja je od 1890. znatno preoblikovana i objavljivana pod naslovom „Pošljednji vitezovi“) u prikazu školjara miješa stereotipne derogacijske predodžbe s izrazima simpatije: „ostrvljani (boduli i bodulice), narod jedar, čist, prilično tup i do kraja pošten (…) Govorilo se da je s njim rodila petnaestoro kopiladi – bodulice su veoma plodne ako su u dobru“ (Matavulj 1964: 12–13; 23–24).

[16] U povijesnim izvješćima mogu se naći podatci o karnevalskim igrama koje su se svake godine organizirale u Krapnju i u kojima su sudjelovali i fratri (usp. Stošić 2020: 245). Osim sudjelovanja u pučkim veseljima, franjevci su na Krapnju poučavali djecu i prije 19. st.,

Ipak se ne bi moglo reći da je tipski prikaz usmjeren na pogrdno obilježavanje određenoga otočnoga stanovništva. I u drugim dalmatinskim pripovijetkama (primjerice „Amin“, „Oškopac i Bila“) Matavulj s distance promatra domorodačko stanovništvno obiju religija u obrazovnoj zapuštenosti te tome obrnuto proporcionalnoj pojačanoj vjerskoj osjećajnosti i praznovjerjima, pri čemu počesto i dvoji hoće li govoriti s pozicije humorista ili prosvjetitelja.

Poopćavanjem skupa čudnovatih pojava tipsko prikazivanje dodatno se stilizira te se uspostavlja i dodatni odmak prema prikazivanom:

> letimično prebroja sve Lukešiće, Jarane, Tanfare; Prebande i Jurage (357)

Od nabrojenih prezimena i danas su prepoznatljiva krapljanska *Tanfara* (bilježi ga i Stošić 2020: 243) i *Lukešić* (zabilježeno u maticama već početkom 18. st., usp. Juran i Čepo 2022: 78), koja su i prezimena glavnih protagonista pripovijetke. Nešto rjeđe je prezime *Prebanda* (Stošić ga bilježi od 18. stoljeća, 2020: 243; u maticama iz 17. st. zabilježeno je kao nadimak, usp. Juran i Čepo 2022: 174), još rjeđe je prezime *Jaran* (poznatiji je prezimenski oblik *Jaram*). *Juraga* je pak prezime tipično za jedan drugi šibenski otok (Murter) i njegovo uvrštavanje u niz, ukoliko nije *lapsus memoriae*, može sugerirati da predstavljeni otočni mentalitet nije samo krapljanski.

Glavni je protagonist tipski predstavnik, ni po čemu kontrastiran kolektivu, prožet mirnoćom maritimnoga krajolika i oskudan u emocionalnim nijansama:

> Juraj Lukešić iz Krapna, ne bješe izuzetak među svojim zemljacima, nije bio brbljiv, ni naklonjen povjerljivosti. Sjedio je i pušio mirno, gledajući oko sebe stvari mirne: vodu i vazduh. (354):

> prava njegova narav, težačka i mrnarska, nadvlada trenutnu slabost (359)

Tipske slike važan su generator pesimizma Matavuljeve „Povarete“: likovi su petrificirani, kao i krajolik i nastambe, a intelektualna potkapacitiranost usidrena je u usmenosti: zaplet se temelji na vjerovanju u nadnaravno, a rasplet na lakovjernosti. Jurju se nakon dosjetljiva majčina sna (jer *mater* treba slušati) vraća „radost živovanja“ (360) bez pretjeranoga razmišljanja. Jurjev pak san, u kojemu se „otvaraju bijele grobnice oko Gospe od anđela i izlaze mrtvi, najprije oni skorašnji, koji se nijesu još navikli samovanju!“ (359), nije kratkotrajno upisivanje individualizma, već je etnografsko svjedočanstvo. Gotičkim narativom: *po noći oko Gospe od Anjela mrci izlazu iz greba*, krapljanske su bake (a zasigurno i druge u drugim varijantama) strašile

a 1811. utemeljili su najstariju osnovnu školu na šibenskome području, u kojoj se poučavalo na hrvatskome jeziku. Pokrajinska škola na otoku utemeljena je 1888., a od 1896. je mješovita (usp. Stošić 2020: 245), no djevojčice su u školu išle dok ne bi bile neophodne za obavljanje kućanskih poslova i čuvanje mlađe braće i sestara (redovito do 2. ili 3. razreda osnovne).

unuke generacijama i vjerojatnim se čini da je tu predaju Matavulj prije čuo,[17] a tek naknadno prepoznao i u romantičarskoj literaturi. Može se reći da je i oniričnо, osim eruditne sastavnice intertekstualnoga baladičnoga sižea (kako tumači Ugrenović 2017), u „Povareti“ primjer filtriranja i stilizacije usmene predaje, dakle nastalo iz oblikovanja stvarnosti te je po tome analogno postupcima stilizacije jezičnih regionalizama, koji su pokazatelj i drugoga izvorišta pesimizma proučavane pripovijetke, vidljivoga u dijalektičkome objedinjavanju nostalgije i nemogućnosti suživljavanja.[18]

3. Oblikovanje govora. U proučavanoj su pripovijetci u određenim tipičnim osobinama distingvirani jezik heterodijegetičkoga pripovjedača i jezik upravnoga govora likova. Uz to, pripovjedač u određenim primjerima intencionalno prelazi u zonu lika, a likovi u određenim primjerima ostaju u zoni pripovjedača, pri potonjem bi moglo biti riječi o intenciji kao što bi moglo biti riječi i o nesvjesnom prepletanju govora autora, pripovjedača i likova. Distinktivni primjeri (na relacijama: pripovjedač/likovi, štokavsko narječje/čakavsko narječje, književni jezik/organski idiomi), kao i primjeri inačica u jeziku pripovjedača i u jeziku likova, u nastavku rada kategorizirani su i opisani s obzirom na sustavskojezične (leksičke i genetskolingvistički relevantne gramatičke) kategorije.

3.1. Leksik, tvorba riječi i frazeologija. Upravni govor likova obilježavaju regionalizmi, ali i leksemi koji nisu zastupljeni u opisivanome organskom idiomu.[19] Prepoznatljiv sloj evociranja čakavštine čine romanizmi, no i među njima mogu se pronaći oni koji nisu u uporabi u organskome idiomu opisanoga otoka pa bismo ih mogli obilježiti i kao eruditne romanizme; autor ih u govor likova upliće kao vlastitu kreaciju, odnosno kao imaginativne, kao oblike preuzete iz starije književnosti ili izravno iz talijanskoga jezika,

[17] Usmena predaja i praznovjerja, uz obilje snova i maštanja, autobiografski su istaknute kao bitne sastavnice *tla* iz kojega je autor *nikao*: „Nema noći kad vukodlaci ne lutaju po ulicama, kad vještice ne dave djecu, kad more ne pritiskuju odrasle. Vile se i danas rvu sa lijepijem mladićima i pletu grive mladijem konjima; aždaje čuvaju zakopana blaga po razvalinama, itd.“ (Matavulj 1939: 16).

[18] O čemu pisac znatno vedrije svjedoči u svojim Bilješkama: „sumnjam da pod kapom nebeskom ima manje zemlje, a veće pocijepanosti i naroda upornijega u svojim navikama, nego što su Dalmacija i Dalmatinci“ (Matavulj 1939: 48). O dijalekatskoj raznolikosti „ljudske mješavine“ šibenskih ulica svojega vremena u uvodu pripovijetke „Konte Ile Deseti i Ilija Vulinov“ navodi kako se „u isti mah čuje“ talijanski jezik, srpski zapadni (što mu je naziv za istočnohercegovačko-krajiški dijalekt), jugozapadni govor (naziv za zapadni dijalekt) i čista čakavština (usp. Matavulj 1964: 12–13).

[19] Podatke o govoru otoka Krapnja prikupljala sam intervjuiranjem svoje bake Krapljanke, Stane Grubelić rođ. Jurić (1929. – 2019.), te slobodnim razgovorima s članovima njezine obitelji i ostalim mještanima. Zapažanja o govoru Šibenika donosim iz perspektive stanovnika toga grada.

kakvim se stilizacijama govor likova odmiče od stvarnih jezičnih praksi. Za razliku od oblikovanja romanizama, slavenske riječi iz književnoga jezika te štokavski usmeni regionalizmi u govor likova mogu dospjeti nepažnjom autora, a mogu biti i odraz namjere uspostavljanja točki odmaka (od jezične prakse otoka) i točki približavanja (jezičnim praksama susjednoga kopna i užega autorova zavičaja).

Tablica 1. Leksičke inačice u upravnome govoru likova

Izvor	Primjeri
organski idiom (čakavski)	*(na) lozju* (355), *(u) kužini* (355), *krupa* (356), *veru* (357) ‘vjenčani prsten’, *žudija* (357) < *žudej* ‘židov’, *baril* (356) < tal. *barile* ‘bačva i mjera za tekućinu’[20], *mâ* (355) – 13×[21]
književni jezik	*paiza* (356) tal. *paese* ‘udaljena zemlja, selo’,[22] *povareta* (360) – 3× tal. *poveretta*,[23] *rozarije* (357) – 2× [ružarij/ruzarij][24] ‘krunica’ < tal. rosa ‘ruža’, *soldata* (357) tal. *soldato* ‘vojnik’,[25] *iz marine* (358) ‘mornarica’ tal. *marina*, *u kamaricu* (360) mlet. *cámara* ‘soba’,[26] *na fonjistru* (360) [ponistru] < tal. *finestra*
autorski regionalizam	*ćâ* (355)[27] – 6× [ćaćo]
organski idiom (štokavski)	*pripanemo* (355) [pristrašimo]
književni jezik i štokavski organski idiomi	*nikud* (360) [nigdi / nider], *magarac* (355) [tovar], *polako* (355) [pomalo], *obila vinograde* (356) [istukla loze]

[20] Oblik *baril* bilježi se i u Mikaljinu i u Stullijevu rječniku kao i u starijoj čakavskoj književnosti (usp. ARJ I: 186).

[21] Broj pojavnica, ukoliko je veći od jedan. Broj stranice bilježi se samo za prvu pojavnicu.

[22] Leksem je zabilježen u Dubrovniku (posebno u Držićevim djelima), na području Poljica i na Hvaru (usp. ERHSJ II: 585).

[23] Leksem nije zabilježen ni u Skokovu ni u Akademijinu Rječniku.

[24] U uglatim zagradama su ekvivalentni oblici iz stvarne uporabe u organskome idiomu, koji nisu zastupljeni u proučavanoj pripovijetci.

[25] Skok ga opisuje kao „internacionalni vojnički talijanizam“ (ERHSJ III: 304).

[26] U pisanoj baštini bilježi se u Mikaljinu i u Stullijevu rječniku te kod dubrovačkih pisaca (usp. ARJ 4: 783).

[27] U ARJ za leksem *ćaća* navodi se da ga bilježe samo Stulijev i Karadžićev rječnik te navode primjere iz dubrovačke književnosti, iz Došenova djela i iz usmene književnosti (ARJ 2: 123–124). Kao jednosložnu riječ bilježe samo jedan primjer iz Marulića (koji se upotrebljava iz versifikacijskih razloga: *ja – ća*) i jedan primjer iz Dubrovnika, uz koji se eksplikativno navodi i: „ća, a to otac“ (ARJ 2: 123).

Osim prve kategorije navedene u tablici, u svim je ostalim kategorijama lik u zoni pripovjedača (obilježja književnoga jezika i razgovorne štokavštine) i u zoni autora, koju, osim obilježja književnoga jezika i razgovorne štokavštine, čine i romanizmi iz učenoga talijanskoga, ali i osobiti primjer autorske kreacije.

Kao element izrazitoga odmaka, u jeziku pripovjedača upotrebljavaju se leksemi koji su prepoznatljivi u govorima i u književnome jeziku istočne štokavštine: *aprila* (354), *četvrt časa* (358), *čiča* (354)[28], *ćutahu* (358), *ućutaše* (354), *hartijicu* (359), *ka ostrvu* (354), *ostrvljanin* (354), *manastir* (354; za franjevački samostan), *vazduh* (354), *zvonaru* (354; ‘zvonik’)[29].

U jeziku pripovjedača upotrebljavaju se leksemi i oblici leksema iz književnoga jezika koji nisu zastupljeni u stvarnim govornim praksama opisivane sredine niti u govoru likova: *čamac* (354), *mrnara* (354)[30], *u pješčinu pristaništa* (354) (krapljanski topnim *Pisak*), *(brod zarinu) kljunom* (354)‘prova’, *prekrštene (ruke)* (359), *čokoća* (354), *mati* N. (359, 359, 359, 360), *otac* (358).

U pojedinim su leksemima iz književnoga jezika govor pripovjedača i govor likova sukladni; pripovjedač: *magare* (354), *magaraca* (357) – likovi: *magarac* (355).

Kao distinkciju u odnosu na govor likova, pripovjedač upotrebljava lekseme: *burmom* 357 (likovi: *veru* 357) i *čokoća* 354 (likovi: *lozju* 355).

Autor u upravnome govoru likova bilježi i frazeme koje su vjerno prenesene iz organskoga idioma: *Bog s tobom* (356) ‘čudim se što me pitaš’, *koga ste vraga išli (tamo)* (359), ali i one koji su svojevrsne prevedenice frazema iz organskoga idioma: *ova žalosna ruka* (360), za: *ova nesriknja ruka*.

U govoru pripovjedača pojedine su ustaljene sveze naglašeno različite od opisivanoga organskoga idioma i od njemu pripadnoga književnoga jezika: *mnogo nalik na nju* (357), dok je uporabom pojedinih frazema pripovjedač u zoni lika: *kao da je sve kuga pomorila* (354), potonji je i parafrazirana kletva iz organskih idioma.

U jeziku pripovjedača, bez potvrda u govoru likova, dubletni su *čiča* (354), koji je među ostalim i prepoznatljiv leksem iz razgovornoga jezika istočnohercegovačko-krajiškog dijalekta autorova očinskoga idioma – *od staroga* (354), iz standardnoga i razgovornoga jezika; oba leksema upućuju na isti referent: sredovječnoga veslača, pa leksem *stari* zadobiva funkciju unošenja različitosti u izraz te funkciju eksplikacije, kao distantni tumač regionaliz-

[28] U ARJ navodi se u značenjima ‘stric, stariji čovjek općenito’, s potvrdama u Voltićevu (kao ekvivalent njem. *der Vater*) i u Karadžićevu rječniku, uz posebnu napomenu da se u Karadžićevu rječniku bilježi i skraćeno *ča*, koje je zastupljeno i u govorima (ARJ 2: 20).

[29] U ARJ navode se primjeri iz Karadžićeva i Ivekovićeva rječnika te iz pisanih tekstova iz 19. st. (ARJ 23: 196).

[30] ARJ bilježi potvrde u Mikaljinu i Karadžićevu rječniku te iz dubrovačkih pisaca (ARJ 7: 76).

ma *čiča*. Tvorenica *veslar* (354)[31], koja je i treća inačica imenovanja onoga tko prevozi putnike u književni svijet otoka, nije zabilježena u govoru Krapnja, no ne možemo isključiti mogućnost da je u 19. stoljeću bila i razgovorni oblik.

Distinkciju u odnosu na govor likova pripovjedač uspostavlja i metajezičnim oznakama i tumačenjima pa u vlastitome pripovijedanju značenje mediteranskih regionalizama tumači u zagradama (kao oznaku komunikacije s čitateljima koji su iz drugih sredina) ili pojedini regionalizam postavlja u navodnike (kao oznaku govora Drugoga):

paiza (zemalja) (356)
jematva (berba) (356)
zlić (prišt) (356)
povarete (sirotice) (356)
gajeta (barka koja hvata više od tone i kojoj je prednji dio pokriven) (357)
improvižada (iznenađenje) (357)
bevande (razvodnjena vina) (358)
koracada (oklopnjača) (359)
fonjistru (prozor) (360)
„rozarije“ (358)

Osim uspostavljenoga odmaka, pripovjedač i intencionalno govori u zoni lika pa upotrebljava regionalizme bez tumačenja i navodnika: *Isukrst* (355), *gajetama* (357), *gajetu* (357), *kamare* (359), *povarete* (359), *povareti* (359), *rozarije* (359).

Leksemi *Isus* i *ća* te antroponim *Jureta* primjeri su pretapanja jer dolaze u funkciji ili u obliku koji nije zastupljen u stvarnim jezičnim praksama, a obilježavaju i govor likova i govor pripovjedača. Uporaba tvorbenih inačica *Isus – Isukrst* u pripovijetci je simetrična brojem pojavnica: po dvije pojavnice u govoru pripovjedača i dvije pojavnice u govoru likova. U čakavštini se uobičajeno upotrebljava leksem *Isus* i izvedenice od njega u neobilježenome i afirmativnom govorenju, dok se leksem *Isukrst* i izvedenice upotrebljavaju u afektivnome, pretežno pogrdnom govorenju. S ciljem uspostavljanja simetrije, u upravnome govoru likova za uzvik ljutnje ili neugodnoga iznenađenja upotrebljavaju se obje varijante leksema: *za rane Isusove* (356) – *za muke Isukrstove* (356), iako je u organskim idiomima u oba slučaja običnije *Isukrst*. Pretapanjem su obilježene i inačice imena glavnoga junaka, koje se u pripovijetci bilježi 34 puta: *Juraj* (11 pojavnica u govoru pripovjedača) – *Jureta* (7 pojavnica u upravnome govoru likova i 15 pojavnica u govoru pripovjedača) – *Juri* (jedna pojavnica u upravnome govoru dječjeg lika). U stvarnim jezičnim praksama običniji bi bio oblik *Jure*, koji uopće nije zastupljen u pripovijetci; zastupljeni hipokoristik *Juri* posve izvjesno nije odraz stvarne jezične prak-

[31] U ARJ za *veslar* ‘čovjek koji vesla’ navodi se više potvrda nego za *veslač* i te su potvrde iz Habdelićeva, Belostenčeva, Jambrešićeva, Voltićeva i Ivekovićeva rječnika (ARJ 20: 778).

se. Raspodjela je takva da u uvodnoj naraciji pripovjedač upotrebljava oblik *Juraj*, a nakon što se u upravnome govoru likova upotrijebi tvorenica *Jureta*,[32] taj oblik preuzima i pripovjedač pa se naracija nastavlja samo oblikom *Jureta*, koji je po tome istaknut kao nositelj autorove stilizacije, analogno imenovanju *Pilipende*, no bez konotacije legendarnosti: *Juretinu* veličinu ili neobičnost ne određuju ni promišljanje ni postupci, ona je samo jezična ljuštura i kao takva beskorisna. I jednosložnim oblikom *ća* ‘oče’, koji nije ni iz književnoga jezika niti je u stvarnoj uporabi u organskome idiomu opisivanoga otoka, a koji je u govoru pripovjedača kontrastan pojavnici *otac* (358), ne oponašaju se govorne osobitosti, već se stilizira i govor likova i govor pripovjedača: tim se leksemom uspostavlja simetrija s jednosložnicom *ma*, koja jest u uporabi u organskim idiomima, i takvim se supostavljanjem kritički razlažu dijalekatska i rodna obilježja.[33]

Svojevrsno pripovjedačevo zauzimanje zone lika predstavlja upotrebljavanje osnove *mater*, koja u kosim padežima obilježava i književni jezik, ali je, zbog uporabe i u N. jd. prepoznatljivo obilježje i čakavštine i autorovih materinskih organskih idioma.[34] Koncept majke u „Povareti“ je tematski, što je vidljivo i u broju pojavnica, no leksem *mater* upotrebljava se samo u govoru pripovjedača: *mater* Ak. (356, 359), *materi* (357), *materin* (358), uz šest pojavnica oblika *mati* u N. U upravnome govoru likova upotrebljava se samo jednosložni oblik *ma*: od ukupno 13 pojavnica, 10 pojavnica je u V, a tri su pojavnice u N. Izostavljanjem leksema *mater* iz upravnoga govora likova, iako on obilježava stvarne jezične prakse, povezanost autora, pripovjedača i likova prebacuje se na konceptualnu razinu, u područje iščitavanja onoga što nije rečeno, a čemu valja pridodati i podatak da se u pripovijetci uopće ne upotrebljava leksem *majka*.

Naslovni leksem *povareta* u pripovijetci se upotrebljava 10 puta, pri čemu posebno obilježava govor majke: 5 pojavnica u govoru majke, 3 pojavnice u govoru sina i dvije pojavnice u govoru pripovjedača. Tim talijanizmom, osim kreiranja „nemušte prisnosti odnosa“ majke i sina (usp. Zogović 2011: 370), autor podcrtava umjetničko oblikovanje te se pomiče od stvarnosti imaginarnih likova u stvarnost koja je sjećanje autora: neuke krapljanske žene, kakvim ih autor predstavlja, sigurno nisu baratale talijanskim da bi uvodile

[32] Osim kao umanjenica ili uvećanica, navedeni oblik može upućivati i na analoško preuzimanje zamišljenoga genitivnoga oblika; na otocima oko Splita obična je sklonidba *nono – nonota*, *Petar – Petreta*, no takva sklonidba nije svojstvena govorima šibenskih otoka.

[33] U čakavskim govorima redovito se upotrebljava (ej, oj) *majo* ili (ej, oj) *ma*, ali samo (ej, oj) *ćaćo*, što je povezano i s poštovanjem oca porodice.

[34] Matavuljeva *mater*, značajna šibenska poduzetnica i dizajnerica Simeona Matavulj, rođena je kao Šima Triva i, prema Matavuljevu kazivanju, „odlikovala se šibeničkom maštom najbolje vrste“ (Matavulj 1939: 16). O ishodu nastojanja da se njezine zasluge primjereno vrednuju u suvremenosti usp. Grozdanić 2020.

u govor nove romanizme, s druge strane, autorova mati umjela je „prkelati“ po talijanski (Matavulj 1939: 17). Uz navedenu evokaciju vlastite stvarnosti, leksem *povareta*, kao ubačeni autorov eruditni romanizam, postaje i sumorni osvrt na poopćeni kontekst položaja žena i majki.

3.2. Morfologija i sintaksa. U gramatičkim kategorijama u govoru likova vidljiva su određena čakavska obilježja, prvenstveno G. mn. s nultim nastavkom te uporaba uzvika koji su sažete rečenice, odnosno cjeloviti iskazi, i pri kojoj se uporabi može govoriti o odražavanju elipse zastupljene u stvarnim jezičnim praksama. Da je riječ o stvarnim praksama opisivanih „drugih“, autor iz pozicije pripovjedača dodatno uvjerava metajezičnim opažanjem:

> Nastadoše pitanja i odgovori, koja su počinjala sa „a“, kao što to biva kad su ostrvljani uzbuđeni (355)

Slijeđenjem razgovorne prakse u uporabi uzvika, koja se oblikuje kao izmjena kratkih replika, približava se formi komedije *dell arte*, posebno funkcionalnoj u svođenju likova na tipove, no u pripovijetci se razmjenama uzvika ne odražavaju samo stvarne govorne improvizacije već se demonstrira i eruditna manira sažimanja izraza u korist gomilanja impliciranih značenja.

Funkciji impliciranja značenja pridonosi i umetanje u upravni govor i obilježja koja nisu zastupljena u organskome idiomu koji je predmet oblikovanja, a koja su obilježja ili književnoga jezika ili razgovorne štokavštine.

Tablica 2. Morfološke i sintaktičke osobitosti u upravnome govoru likova

Gramatička kategorija	Postanje	Primjeri
G. mn.	organski idiom (čakavski)	*dan* (356) – 2×, *baril* (356)
	organski idiom (zapadni štokavski)	*nedilja* (358)
upitno-odnosna zamjenica	organski idiom (štokavski)	*šta* (356) – 6×
	organski idiom (čakavski)	*ništo* (360) ‘nešto’ ø [ča]
	književni jezik (štokavski)	*što* (356; 359) – 2×; *zašto* – 2× (357)
pokazna zamjenica	književni jezik	*ovaj* (358) [ovi]
infinitiv	književni jezik	*skoknuti* (355) [skokniti]
	organski idiom (zapadni štokavski)	*doć'* (356)
niječni oblik glagola *biti*	književni jezik	*nisam* (358) [nisan]

glagolski morfem *-nu-* / *-ni-*	književni jezik	*skoknuti* (355) [skokniti], *oteknutom* (360) [oteknjenon]
upitne čestice	organski idiom (čakavski)	*ke* (356) – 2×
	književni jezik	*zar* (359)
uzvici	organski idiom (čakavski)	*e* (355) – 2× *a* (355) – 45× *ola* (358) [ola, ala] *ej, po boga* (358) *a po boga* (359) *je* (< *jest*) (359) *he* (360)
	organski idiom (štokavski)	*bona* (359)
elipsa (izostavljanje upitne čestice *li*)	organski idiom (čakavski)	*Je bolesna?* (356); *Je… umrla?* (356); *Je?* (358)

U govoru pripovjedača u G. mn. uvijek je novoštokavski nastavak *-a*: *godina* (355), *mjeseca* (358),[35] a taj se oblik širi i u govor likova (jedna pojavnica, nasuprot brojnijih primjera s nultim nastavačnim morfemom) i u toj se izdvojenoj pojavnici genitivni nastavak *-a* kombinira s ikavizmom, što je obično u zapadnome štokavskom govoru Šibenika.

Niječni oblik glagola *biti*, s očuvanim dočetnim *-m* u prvome licu prezenta, alternira s oblikom u govoru pripovjedača: *nijesu* (359).[36]

Za cjelinu južnočakavskoga dijalekta, tako i za govor Krapnja, specifično je čuvanje punih infinitiva (usp. Lisac 2009: 153), po kojoj se osobini ti govori razlikuju od susjednih zapadnih štokavskih. No, oblik punoga infinitiva autor u pripovijetci upotrebljava s glagolskom osnovom koja nije uobičajena u čakavskim organskim idiomima pa je u cjelini riječ o odrazu književnoga jezika. S druge strane, krnji infinitiv *doć'* ne odražava čakavski, običan je u zapadnome dijalektu (usp. Lisac 2003: 57), prepoznatljiv je i u štokavskome govoru Šibenika.

[35] Taj je nastavak posvjedočen od 14. stoljeća, a bilježi se i u Kašićevoj gramatici na početku 17. st. (usp. Matasović 2008: 186).

[36] Za svezu negacije i glagolskoga oblika *jesam* Maretić navodi da se razvio fonem *jat* „od kojega je nastalo *ije* u južnom, *e* u istočnom, *i* u zapadnom govoru“ (Maretić 1899: 282), te upravo oblike s *ije*: *nijesam*, *nijesi*, navodi na prvom mjestu i izvan zagrade, ali i napominje da se formant *-i-* raširio i u istočne govore (Maretić 1899: 283).

U sklonidbi zamjenica u samom govoru pripovjedača mogu se pronaći sintagmatski uvjetovane inačice: *od sviju ostalijeh* (354)[37] – *svih priča* (359).

U upravnome govoru likova posebno je zamjetan izostanak upitno-odnosne zamjenice *ča*. Kod Krapljana rođenih početkom 20. st. samostalna zamjenica *ča* očuvala se u redovitoj uporabi pa je posve izvjesno da je u uporabi bila i u Matavuljevo vrijeme, dok se u zamjeničkim izvedenicama upotrebljava osnova *što*: *ča ću ti ja – ništo bi te pita*. I u Šibeniku Matavuljeva vremena bilo je još dosta čakavaca, koji su bili cakavci posebno u gradskoj četvrti Dolac, pa se može reći da je Matavulj upoznat s tipičnom govornom osobinom otočne sredine,[38] ali izbjegava tipizaciju čakavštinom u toj kategoriji te u slučaju gdje bismo očekivali *ča* poseže za prestiliziranjem i komponira primjer: *A ke nova?*, u značenju koje se u čakavštini iskazuje *Ča ima?/ Ča je?*; u tom primjeru upotrebljava upitnu česticu koja je pojačajni veznik ‘kamoli’, kojim se izvan toga konteksta ističe prethodno rečeno i iskazuje iznenađenje (tipičan primjer uporabe u čakavskome bio bi: *a ke da bi on doša š njin*). Umjesto oblikovanja reprezentativnoga čakavizma, Matavulj poseže za oblikovanjem dviju štokavskih inačica upitno-odnosne zamjenice: *što* i *šta*. Zamjenica *šta* obična je u zapadnome štokavskom govoru Šibenika, a prevladavajuća je i u pojedinim zonama istočnohercegovačko-krajiškoga dijalekta (usp. Lisac 2003: 102). U Maretićevoj gramatici i stilistici navode se oba oblika, uz napomenu da se *šta* u nominativ raširilo analogijom prema genitivnome obliku (usp. Maretić 1899: 191). Uporabom oba oblika autor slijedi obrazac iz književnoga jezika te mu dodaje funkciju povezivanja pripovjednih razina i uspostavljanja osobite simetrije: u govoru likova dominira *šta*, iz štakavske razgovornosti, uz dvije pojavnice oblika *što*, dok je zastupljenost pojavnica u govoru pripovjedača obrnuto proporcionalna tome: jedna pojavnica oblika *šta* i devet pojavnica oblika *što*. Kad pripovjedač upotrebljava *šta*, on ne govori u zoni lika, niti je lik u zoni pripovjedača pri upotrebi oblika *što*, već su i lik i pripovjedač u tome slučaju izvanjšteni iz stvarne govorne prakse u područje igre izrazom i u takvim slučajevima mimetično oblikovanje ustupa mjesto modernoj simbolizaciji.

3.3. Fonologija. U oblikovanju fonološke razine upravnoga govora likova autor nastavlja kontrastirati i prepletati obilježja čakavštine s obilježjima književnoga jezika i s razgovornim štokavizmima pa se i unutar istoga lekse-

[37] Nastavak G. mn. sklonidbe pridjeva: *ostalijeh* (354), kao dubletni bilježi se i u Maretićevoj gramatici (1899: 195).

[38] Navedeno demonstrira gotovo transkripcijskim (osim detalja koje dodajem u uglatim zagradama) prenošenjem govora „bodulskih klijenata“ konte Ile Devetoga, koji su, kako autor popisuje, iz: Zatona, Tisna, Pirovca i Tribunja: „Po boga, po Jezukrsta, po sve svete ča ih je na nebesih, šjor konte, uzetju abokata, potrošitju sve ča jošč imam, ali netje bit[i] kak[o] ti hotješ, pa tju i do kraja u Beč, do ministar, do javla u paklu ak[o] triba“ (Matavulj 1964: 22).

ma objedinjuju obilježja različitih jezičnih sustava ili se fonološka obilježja iz organskoga idioma inkorporiraju u leksem iz književnoga jezika.

Tablica 3. Fonološke osobitosti u upravnome govoru likova

	Primjeri
ê	*bilo* (357), *blid* (358), *blida* (360), *procidija* (358), *cilog* (356), *crikvu* (359), *cvite* (3576), *di* (355) – 3×, *dite* (356), *divojčice* (355), *grih* (360), *likara* (356), *lipa* (356), *najlipši* (357), *nedilja* (358) – 2×, *umriti* (357), *privario* (356), *posli* (356) – 2× [potlen, posle], *razumi* (359), *smim* (355), *srid* (356), *svidok* (360), *uvik* (357), *viruješ* (359), *zavit* (356)
	poslije (359) [potlen, posle], *najprije* (359)
apokopa	*kâ* (357) – 2× [kaj] *ozgo* (355) [ozgora], *niš* (356) [ništa, ništar]; *prij* (358) – 4× [prije], *hajd'* (355) – 4× [ajde] *juče* (357) [jučer, jučera] – *jučer* (358), *šes* (356) [šest], *petnaes* (359) [petnest] – *dvadeset* (359) *nij* (356; 359) – *nije* (355)
ə *w+ ə*	*zla* (357) *vazme* (360)
/x/	*hajd'* (355) – 4× [ajde], *hajdemo* (355) [ajmo], hoćeš (357) [oćeš], *hop* (355), *odmah* (356) – 2× [odma]
-l	*dâ* (357), *došâ* (355) – 4×, *išâ* (356), *izaša* (356) – 2×, *izabrâ* (356), *pisâ* (356), *postâ* (357), *rekâ* (355) – 2×, *znâ* (356), *zvâ* (356)
	bija (360), *činija* (356), *isprosija* (357), *kupija* (357), *mislija* (357) – 2×, *najija* (358), *noćija* (358), *patija* (357), *pija* (358), *procidija* (358), *profinija* (358), *vidija* (359), *vodija* (356), zaštedija (359)
	privario (356), *bio* (356), *vidio* (356), *donio* (359)
*d', *g', *-jd-	*gospojica* (358)
	anđela (356) – 2× [anjela], *otiđi* (359) [ajde /aj/ odi]
*tj	*bašćine* (357) [starenišća]
-ra->-re-	*naresta* (357)
cr-	*crljene* (358)
/l̩/	*ulja* (356), *zemlji* (356), *krapljanski* (357)
navezak	*kanda* (357)
-m	*smim* (355) [smin], *tobom* (356) [tobon]
zamjene vokala	*Omeriku* (356; 359), *Ustraliju* (359) [Uštraliju, Štraliju]

U upravnome govoru likova opća su obilježja južnoga čakavskoga dijalekta (koja su i obilježja zapadne štokavštine): ikavski odraz *jata*, zamjena dočetnoga *-l* sa *-a* (u južnočakavskome obilježava upravo govore na šibenskome području, usp. Lisac 2009: 146; u zapadnome štokavskom govore uz more, usp. Lisac 2003: 54), promjena *-ra* > *-re* (usp. Lisac 2003: 52; 2009: 141). Tipično je čakavski primjer *vazme*; u južnom čakavskom je govorno ovjerovljen i primjer *zla*, s gubitkom poluglasa u slabome položaju (odnosno bez tipično čakavske jake vokalnosti). Tipično čakavski refleks *j* < *d' javlja se samo u jednome primjeru; u toj kategoriji brojniji su primjeri sa štokavskim refleksom *đ*. Vidljiv je i izostanak bilježenja pojedinih adrijatizama (nema zamjena *-m* sa -n na kraju riječi kao ni zamjenjivanja *s* i *š*, *z* i *ž*). Upravni govor likova s govorom pripovjedača izjednačuje se u inačici: *nije* (354), a razlikuje autorovim kreacijama s ikavizmom koji nije tipičan u čakavskim govorima: *posli* (356), nasuprot pripovjedačevom: *najposlije* (359) i *privario* (356); u potonjem primjeru kombinira se ikavski prefiks i štokavski nastavak i takav oblik u organskome idiomu nije ovjerovljen (u organskom idiomu bilo bi *privarija*, a u čakavštini nije neobičan i ekavski refleks u tome prefiksu: *prevarila*). Razlika između govora likova i pripovjedača uspostavlja se šćakavizmom, ali u leksemu iz književnoga jezika: *bašćine* (likovi) – *baštinama* (pripovjedač).

Govor Krapnja, među susjednim čakavskim govorima koji redovito provode delaterizaciju, prepoznatljiv je po čuvanju *lj*, što je vjerno odraženo i u upravnome govoru likova te posebno naglašeno u bilježenju pridjevskoga oblika toponima: *krapljanski* (357). U govoru pripovjedača isti naziv bilježi se onako kako je u pismenosti, odnosno onako kako bilježe oni koji ne znaju kakva je stvarna jezična praksa: *krapnjanska* (357). Oblici imena otoka: *Krapan* (354), *Krapna* (354), koji se javljaju u govoru pripovjedača, odgovaraju i stvarnoj jezičnoj praksi.

Tablica 4. Fonološke osobitosti u govoru pripovjedača

	Primjeri
ê	*osjećanje* (355), *osjećanjem* (359), *sjedi* (354), *sjeti* (359), *sredovječan* (354), *povjerljivosti* (354), *stoljetna* (354), *gdje* (354), *djevojčicom* (355), *djetinjstva* (359), *nesvjesno* (359), *vidjela* (355), *vidjelo* (358), *mjestu* (355), *mjeseca* (358), *osmjejkujući* (359)
	snijegom (354), *odijelu* (354), *odijelo* (358), *nijemo* (354), *cijelu* (355), *riječi* (355), *bijele* (355) – 2×, *osvijetli* (357), *uvijek* (359), *zanijemi* (359), *nagovijestilo* (360)
	čovek (357), *letini* (358), *lenjivo* (359)
	njeka (354), *njeki* (359), *nješto* (356); *njekoliko* (357)
*tj, *sk'	*baštinama* (354), *dvorišta* (354)

*d', *-jd-*	*među* (354), *anđela* (354) – 2×, *pođe* (358), *dođe* (359)
	otide (359)
-l	*služio* (354), *sjedio* (354), *pao* (355), *ostavio* (355), *došao* (357), *vezivao* (357), *vukao* (357), *sto* (355) ‘stol’
/x/	*svojih* (354), *ih* (355), *ostalijeh* (354), *svih* (359), *orahova* (355), *hrastov* (355), *hljeba* (358), *hartijicu* (359), *zijehajući* (359)
	rkanje (359; 359)
	skuva (359), *duvanjaru* (359), *duvana* (359)
	kujinskim (355)
ispadanje suglasnika	*ko* (357) ‘tko’, *ozgo* (359)

Iz tabličnih popisa vidljivo je da se samo u kategoriji refleksa *jata* dosljedno održava distinkcija između pripovjedača i likova. (I)jekavski odraz *jata*, kao prepoznatljiva osobina istočnohercegovačko-krajiškoga dijalekta (usp. Lisac 2003: 99), po kojoj se govornici toga dijalekta tipično razlikuju od govornika ikavskoga zapadnoga dijalekta (usp. Lisac 2003: 51), Matavulju postaje tema još u djetinjstvu i to pojavom dubrovačkoga dominikanca u Šibeniku, koja ga je inatljivo razveselila jer je čuo da govori: „djeva, dijete, lijepo“, kao pravoslavno stanovništvo iz šibenskoga kraja, uslijed čega su katolički svećenici morali objašnjavati svojoj navodno uznemirenoj pastvi „da taj govor nije odlika samo pravoslavnijeh“ (Matavulj 1939: 53). Na tom tragu upravo je u kategoriji bilježenja *jata* autor dosljedan (što je vidljivo i u oblicima istih leksema, pripovjedač: *djevojčicom* 355, likovi: *divojčice* 355), moglo bi se reći i provokativan u naglašavanju distinkcije prema otočnomu stanovništvu pa u govoru pripovjedača ima zabilježeno nekoliko ekavizama, ali nema ni jedan ikavizam u osnovama, iako je ikavizam odlika ne samo štokavskoga govora Šibenika već je u šibenskome kraju u većoj ili manjoj mjeri zastupljen i kod govornika istočnohercegovačko-krajiškoga dijalekta. Analogno tome, u cilju uspostavljanja simetričnoga kontrasta, u upravnome govoru likova bilježe se samo ikavizmi, iako su sporadični ekavizmi odlika i južnočakavskih govora.

U govoru pripovjedača upotrebljavaju se oblici nastali prefigiranjem negacije *nê-* zamjenici: *njeka* (354), *njeki* (359), *nješto* (356); *njekoliko* (357), koji su prepoznatljivi u uporabi u novoštokavskim govorima, ali i u povijesti književnoga jezika.[39]

[39] Marertić za neodređene zamjenice navodi samo likove *neko*, *nešto*, *nešta*, *neki* (1899: 192), u ARJ za *ńeki* navode se potvrde iz dubrovačkih pisaca od 16. stoljeća (ARJ 7: 878), a za *ńekolik* iz dubrovačkih pisaca od 17. stoljeća i iz Kašića (ARJ 7: 883).

Govor pripovjedača obilježen je štokavskom promjenom *-l* > *-o*[40] *i nestabilnim statusom fonema /x/.*[41] *Vokalizacija dočetnoga -l* u *-o* prodire i u govor likova (što je i prepoznatljivo obilježje književnoga jezika)[42] pa se u govoru likova javljaju inačice istoga leksema: *vidija – vidio*. Drugu novoštokavsku inovaciju (gubitak ili zamjenjivanje fonema /x/) autor u govor likova ne unosi pa su u toj kategoriji zastupljeni primjeri iz književnoga jezika i to samo oni koji u stvarnoj jezičnoj praksi nemaju /x/, a nisu zastupljeni primjeri tipa *muha*, *juha*, koji bi bili reprezentativni odrazi razgovorne čakavsko-štokavske diferencijacije.

Dvojaki oblici glagola *otići* (*otidem* i *otiđem*) ovjerovljeni su i u gramatici (usp. Maretić 1899: 285) pa odatle proizlazi i dvojakost u govoru pripovjedača s obzirom na jotaciju u svezama glagola *iti* i prefiksa. U ostalim primjerima pripovjedač redovito ima štokavski fonem /ʒ́/ koji se širi i u govor likova.

Iz govora pripovjedača u govor likova šire se i primjeri apokopa pa u govoru likova prevladavaju autorske kreacije (npr. *niš*) i štokavizmi (npr. *ozgo*, *juče*); otočno stanovništvo u stvarnim jezičnim praksama upotrebljava likove suprotne apokopama: one koji su produljeni navescima: *ozgora*, *jučera* i sl. Takvim neskladom u pripisivanju jezičnih praksi naglašava se autorska stilizacija i u izraznom redukcionizmu unutar riječi, koji bi trebao osnaživati tipski prikaz ograničenosti intelekta i mentaliteta. Drugim riječima kazano, otočnim likovima upisuju se kopnene jezične prakse pa se zastaje pred pitanjem koja se zapravo sredina i koji mentalitet tipiziraju.

4. Zaključne napomene. Da jezik književnoga lika nije vjerni odraz organskoga idioma na koji upućuje, nije potrebno posebno dokazivati niti je to bila namjera ovoga istraživanja. Ovim se kratkim istraživanjem, zahvaljujući okolnosti vladanja organskim idiomom koji je predmet Matavuljeva umjetničkoga oblikovanja, pokušalo raščlaniti kategorije podudaranja i razlikovanja na relaciji jezik književnoga djela – jezične prakse u izvanknjiževnoj stvarnosti te s tim u vezi prikazati intenciju autora u oblikovanju prepoznatljivih sustavskojezičnih osobitosti. Iako izrazito dokumentaristički u opisivanju krapljanskih eksterijera i interijera, pa i fizičkoga izgleda otočana, u predstavljanju govornih osobitosti, iz područja imitiranja naglašeno prelazi u područje oblikovanja, što se očituje preklapanjem i miješanjem različitih govornih praksi; stiliziranjem distribucije i uporabe jezičnih inačica prelazi i u područje simbolizacije. U pro-

[40] Brozović i Ivić tu promjenu u govorima bilježe od početka 15. st. (1988: 12), dok Matasović donosi primjer i iz bosanske povelje iz 14. st. (2008: 161).

[41] U novoštokavskim govorima fonem /x/ gubio se i prije prvih zabilježenih potvrda s početka 17. st. (usp. Matasović 2008: 165).

[42] Zamjena *-l* sa *-o*, kao odraz utjecaja štokavskih predložaka i kao izraz namjere širenja područja recepcije, obilježava i tekstove iz povijesti čakavskoga književnoga jezika (usp. Čupković 2025).

učavanoj pripovijetci u upravnome govoru likova izmjenjuju se osobine razgovorne južne čakavštine, koja je organski idiom otoka Krapnja, s osobinama razgovorne zapadne štokavštine (koja je organski idiom susjednoga urbanoga središta) i s osobinama istočnohercegovačko-krajiškoga dijalekta, koje obilježavaju govor pravoslavnoga stanovništva na širem šibenskome području, ali su i tradicijska obilježja štokavskoga književnoga jezika. Crpeći jezičnu građu iz četiri izvora, autor je oblikovao heterodijegetičkoga pripovjedača čiji je jezik u određenim segmentima i do određene mjere u distinkciji s jezikom otočnih likova, u određenim se obilježjima govor likova i govor pripovjedača podudaraju tako da pripovjedač govori u zoni lika, ali i likovi u zoni pripovjedača, a u određenim se obilježjima pripovjedački i dijaloški glasovi pretapaju stvarajući autorske oblike koji ne pripadaju ni organskim idiomima ni tradiranomu književnom jeziku. Iako likovi nisu razvijeni u karaktere, već ostaju tipski predstavnici tradicijske zajednice, koji vedrinu crpe iz maritimne idile i prosvjetiteljske zapuštenosti, njihov jezik autor ne uspijeva tipizirati po oponašateljskome obrascu prvenstveno zbog toga što u oblikovanju jezičnih obilježja ne uspijeva održati odmak. Opisivanjem otočnoga stanovništva uskače u vlastita sjećanja pa zapravo tipizira poopćeno zavičajno stanovništvo, i čakavsko i štokavsko, te se i pripovjedački pokušaj zabavljanja ismijavanjem (dijelom i izrugivanjem) govora i navada (površinski iskazano reduciranjem izraza umnažanjem uzvika i apokopiranih oblika) čitatelju egzotične sredine, gubi u manirizmu forme.

Istraživanje je pokazalo da autor pomno osmišljava distribuciju inačica koje proizlaze iz dodira različitih narječja i književnoga jezika, a što je posebno vidljivo uspostavljanjem simetrije u uporabi inačica upitno-odnosne zamjenice (*što*/*šta*), sakralnih termina (*Isus*/*Isukrst*) i refleksa *jata* (ikavski/(i)jekavski), uz to teži uspostaviti simetriju između razgovornih i autorskih oblika (uporaba jednosložnica *ma* i *ća*) te producira hibridne (*posli*, *poslije*, *skoknuti*) i pretopljene oblike (*Jureta*, *ća*, *mater*, *Isukrst*). Ujedno, kao autor obrazovan u talijanskome, ne dopušta likovima romanizme s pogreškom te im širi dijapazon romanizama i pripisuje im i uporabu eruditnih romanizama, koja je iznjedrila i naslovni leksem *povareta*.

Moglo bi se na koncu zapaziti kako bi, svim otprije navedenim razlozima turobnosti Matavuljeva kratkoga remek-djela, i kao pogled prema budućim istraživanjima, valjalo dodati da, iako je u podnaslovu *novela od/za čitatelja* ubicirana *ostrvom*, naizgled banalno pitanje kojim je jezikom pisana prerasta u središnji predmet persiflaže varoškoga obješenjaka.

Citirana literatura

Anipa, Kormi. “The Use of Literary Sources in Historical Sociolinguistic Research”. In: Juan Manuel Hernandez-Campoy, Juan Camilo Conde-Silvestre (ur.). *The Handbook of Historical Sociolinguistics*. West Sussex: Wiley-Blackwell, 2012: pp. 171–189.

ARJ: *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. I–XXIII. Zagreb: JAZU, 1880–1976.

Bahtin, Mihail. *O romanu*. Aleksandar Badnjarević (prev.). Beograd: Nolit, 1989.

Brozović, Dalibor, Pavle Ivić. *Jezik, srpskohrvatski/hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski*. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, 1988.

Čupković, Gordana. „Govor Kaprija u strategijama posredovanja“. *Čakavska rič* br. LII/1–2 (2024): str. 43–70.

Čupković, Gordana. „Čakavsko-štokavske osobitosti odlomaka Hrabrićeve knjižice zaklinjanja“. *Slovo* br. 75 (2025): str. 33–56.

Delija, Nives. „‘Argument sličnosti’ i prijepori oko *mimesisa*“. *Prolegomena: Časopis za filozofiju* br. 3/1 (2004): str. 3–14.

ERHSJ: Skok, Petar. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. I–IV. Zagreb: JAZU, 1971–1974.

Fauconnier, Gilles, Mark Turner. “Conceptual Integration Networks”. *Cognitive Science* br. 22/2 (1998): pp. 133–187.

Grozdanić, Dragan. „Ništa od Matavuljeva muzeja“. *Novosti* 12. 3. 2020. <https://www.portalnovosti.com/nista-od-matavuljeva-muzeja/> 20. 12. 2025.

Juran, Kristijan, Gabrijela Čepo. *Stanovništvo otoka Krapnja prema matičnim knjigama i drugim povijesnim vrelima od 1630. do 1714. godine*. Šibenik: Državni arhiv u Šibeniku, 2022.

Lisac, Josip. *Hrvatska dijalektologija 1. Hrvatski dijalekti i govori štokavskog narječja i hrvatski govor torlačkog narječja*. Zagreb: Golden marketing i Tehnička knjiga, 2003.

Lisac, Josip. *Hrvatska dijalektologija 2. Čakavsko narječje*. Zagreb: Golden marketing i Tehnička knjiga, 2009.

Maretić, Tomo. *Gramatika i stilistika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*. Zagreb: Knjižara L. Hartmana, 1899.

Matasović, Ranko. *Poredbenopovijesna gramatika hrvatskoga jezika*. Zagreb: Matica hrvatska, 2008.

Matavulj, Simo. *Konte Ile Deseti i Ilija Vulinov*. Šibenik: Pododbor Matice hrvatske Šibenik, 1964.

Novak, Kristian. „Književni tekst kao sociolingvistički i kontaktnolingvistički izvor – Primjer prozne zbirke *Aus Kroatien* (1920) Arthura Achlietnera“. *Croatica et Slavica Iadertina* br. 21/1 (2025): str. 233–257.

Stošić, Krsto. *Sela šibenskoga kotara*. Pretisak, Šibenik 1941. Zagreb: Dominović, 2020.

*

Зоговић, Мирка. „Симо Матавуљ и феномен плурилингвизма“. У: Душан Иванић и Драгана Вукићевић (ур.). *Симо Матавуљ – Дело у времену*. Зборник радова са међународног скупа Књижевно дело Симе Матавуља. Београд: Филолошки факултет, 2011: стр. 361–371.

[Zogović, Mirka. „Simo Matavulj i fenomen plurilingvizma“. U: Dušan Ivanić i Dragana Vukićević (ur.). *Simo Matavulj – Delo u vremenu*. Zbornik radova sa međunarodnog skupa Književno delo Sime Matavulja. Beograd: Filološki fakultet, 2011: str. 361–371]

Иванић, Душан. „‘Изажимање живота’ (Тежишта тумачења Матавуљеве прозе)“. У: Душан Иванић и Драгана Вукићевић (ур.). *Симо Матавуљ –*

Дело у времену. Зборник радова са међународног скупа Књижевно дело Симе Матавуља. Београд: Филолошки факултет, 2011: стр. 373–386.

[Ivanić, Dušan. „‘Izažimanje života’ (Težišta tumačenja Matavuljeve proze)“. U: Dušan Ivanić i Dragana Vukićević (ur.). *Simo Matavulj – Delo u vremenu*. Zbornik radova sa međunarodnog skupa Književno delo Sime Matavulja. Beograd: Filološki fakultet, 2011: str. 373–386]

Матавуљ, Симо. *Биљешке једног пиисца*. Приредио Марко Цар. Београд: Српска књижевна задруга, 1939.

[Matavulj, Simo. *Bilješke jednog pisca*. Priredio Marko Car. Beograd: Srpska književna zadruga, 1939]

Матавуљ, Симо. *Приповетке II*. Сабрана дела Симе Матавуља. Београд и Загреб: Завод за уџбенике и Српско књижевно друштво „Просвјета“, 2007.

[Matavulj, Simo. *Pripovetke II*. Sabrana dela Sime Matavulja. Beograd i Zagreb: Zavod za udžbenike i Srpsko književno društvo „Prosvjeta“, 2007]

Милинковић, Снежана. „Неколике напомене о стилским и реторичким поступцима у две верзије Матавуљевог романа *Бакоња фра Брне*“. У: Душан Иванић и Драгана Вукићевић (ур.). *Симо Матавуљ – Дело у времену*. Зборник радова са међународног скупа Књижевно дело Симе Матавуља. Београд: Филолошки факултет, 2011: стр. 31–46.

[Milinković, Snežana. „Nekolike napomene o stilskim i retoričkim postupcima u dve verzije Matavuljevog romana *Bakonja fra Brne*“. U: Dušan Ivanić i Dragana Vukićević (ur.). *Simo Matavulj – Delo u vremenu*. Zbornik radova sa međunarodnog skupa Književno delo Sime Matavulja. Beograd: Filološki fakultet, 2011: str. 31–46]

Митровић, Марија. „Географија и приповедање – Матавуљеве приче из Приморја“. У: Душан Иванић и Драгана Вукићевић (ур.). *Симо Матавуљ – Дело у времену*. Зборник радова са међународног скупа Књижевно дело Симе Матавуља. Београд: Филолошки факултет, 2011: стр. 131–147.

[Mitrović, Marija. „Geografija i pripovedanje – Matavuljeve priče iz Primorja“. U: Dušan Ivanić i Dragana Vukićević (ur.). *Simo Matavulj – Delo u vremenu*. Zbornik radova sa međunarodnog skupa Književno delo Sime Matavulja. Beograd: Filološki fakultet, 2011: str. 131–147]

Угреновић, Александра М. *Поетика сижеа – Дијалектика садржине и форме у прози Симе Матавуља*. Докторска дисертација. Београд: Филолошки факултет, 2017. <https://nardus.mpn.gov.rs/bitstream/handle/123456789/8562/Disertacija.pdf?sequence=6&isAllowed=y> 20. 8. 2025.

[Ugrenović, Aleksandra M. *Poetika sižea – Dijalektika sadržine i forme u prozi Sime Matavulja*. Doktorska disertacija. Beograd: Filološki fakultet, 2017]

Цар, Марко. „Симо Матавуљ“. У: Душан Иванић (ур.). *Књига о Матавуљу*. Београд – Загреб: Завод за уџбенике и Српско књижевно друштво „Просвјета“, 2009: стр. 25–36.

[Car, Marko. „Simo Matavulj“. U: Dušan Ivanić (ur.). *Knjiga o Matavulju*. Beograd – Zagreb: Zavod za udžbenike i Srpsko književno društvo „Prosvjeta“, 2009: str. 25–36]

Гордана Чупкович
Задарский университет
Отделение кроатистики

ЯЗЫКОВЫЕ ДУБЛЕТЫ В РАССКАЗЕ МАТАВУЛЯ «ПОВАРЕТА»

Р е з ю м е

Литературный язык Симо Матавуля, богато надстроенный и стилизированный вследствие реалистической тендеции изобразить местные характеристики широкого круга литературных героев, а также отображающий характеристики различных сред, в которых сам автор проживал и создавал свои произведения, является хорошим материалом для исследования намеренного и ненамеренного употребления языковых вариантов, особенно в аспекте нарративной позиции и взаимного отношения речи повествователя и героя. В данной статье с генетическо-лингвистической точки зрения анализируются лексические, словообразовательные, морфологические и фонологические варианты в рассказе, в котором в контакт вступают штокавское наречие повествователя и автора и чакавское наречие героев. В рассказе также наблюдается своеобразная редукция языка и создания соединенных форм, не принадлежащих ни речи автора, ни речи описываемой среды, и поэтому являющихся ценным примером мимезиса в области системных языковых характеристик. В области лексики особенно замечаются «эрудитные» романизмы, в морфологии и словообразовании формы, которых нет в литературном языке и языковой практике, и тем самым они являются образованиями самого автора, а в фонологии – формы, объединяющие элементы из различных языковых систем и стилей. Формирование автором языка героев происходит на диалектическом изменении обозначенных различительных черт, гибридных и соединенных форм, а отдельной формой авторской стилизации является установление симметрии в употреблении и присуствии языковых вариантов. Все приведенные поступки показывают «Поварету» Матавуля, жанр картинок в лапидарной форме, в качестве богатого источника разнообразного языкового материала, на котором она возникла, а этот материал, между прочим, определяют и ограничивают размышления автора о многозязычии и использовании нескольких наречий.

Ключевые слова: литературный герой, литературный язык, стереотип, историческая социолингвистика, чакавское наречие, штокавское наречие.

Gordana Čupković
University of Zadar
Department of Croatian Studies

LINGUISTIC VARIANTS IN MATAVULJ'S SHORT STORY "POVARETA"

S u m m a r y

Simo Matavulj's literary language, richly enhanced and stylized due to the realist tendency to portray the local colour of a wide range of literary characters, and shaped by the diversity of the environments in which the author lived and worked, is fertile ground for research into the intentional and unintentional use of linguistic variants, especially from the perspective of narrative positions and the relation between the narrator's and characters' speech. From a historical linguistic perspective, this paper explores lexical, word-formation, morphological and phonological variants in a short story in which the narrator's Štokavian dialect comes into contact with the characters' Čakavian dialect. The story reveals both the intention to reduce linguistic distance and the production of blended forms that belong neither to the author's speech nor to the speech of the represented society. As such, they represent a valuable example of *mimesis* as an act of creative expression operating also at the level of structural linguistic features. At the lexical level, erudite Romanisms stand out, in morphology and word formation, there are forms that have no basis in either the literary language or actual linguistic practice and may therefore be regarded as the author's own creations, while at the phonological level, one encounters forms that combine elements originating from different linguistic systems and registers. The author's shaping of the characters' speech takes place through a dialectical interplay between salient distinctive features and hybridized forms, while a particularly important aspect of authorial stylization is the establishment of symmetry in the use and distribution of linguistic variants. Through all these procedures, Matavulj's "Povareta", as a lapidary sketch-like prose form, emerges as a repository of diverse linguistic material from which it developed and which is determined and constrained, among other factors, by the author's reflections on multilingualism and multidialectalism.

Keywords: literary character, literary language, stereotype, historical sociolinguistics, Čakavian dialect, Štokavian dialect.

ISSN 0350-185X, – Књ. 82, св. 1 (2026), стр. 45–64
UDK: 811.163.6'37
COBISS.SR-ID 202790153
https://doi.org/10.2298/JFI2601045Z
Примљено: 1. октобра 2025.
Прихваћено: 12. фебруара 2026.
Оригиналан научни рад

Andreja A. Žele
Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
Oddelek za slovenistiko

PROSTOR V JEZIKU: TOKRAT NA PRIMERU SLOVENŠČINE**

Tema prostora v jeziku je bila zagotovo ena prvih raziskovalnih strasti profesorja in kolega Predraga Piperja. Veliko svojega raziskovalnega časa je posvetil tudi preučevanju vloge pomenske kategorije prostora predvsem v slovanskih jezikih. V primerjalnih in kontrastivnih študijah mu tudi slovenščina ni bila tuja: z njo je bil celo povezan na prav poseben intimen način, saj je bil jezik njegove matere slovenščina, in zato je bila slovenščina vsaj deloma tudi njegov jezik.[1]

Pri nadaljnji obravnavi se opiram zlasti na dve temeljni profesorjevi deli, in sicer na monografijo *Zamenički prilozi (gramatički status i semantički tipovi)*, ki je na osnovi avtorjeve disertacije izšla l. 1983 v Novem Sadu, v zbirki Jezičke studije 5, in na njegovo delo: *Jezik i prostor* (Beograd: Biblioteka XX vek, 91, 2001[2]).

Ključne besede: prostorski in neprostorski pomeni, prislovi, predlogi, členki, prostorska metafora, prostorska ikoničnost.

1. O PROSTORSKOSTI JEZIKA OZ. JEZIKOVNI LOKALIZACIJI

Vsekakor je cilj tovrstnih obravnav nekaj prispevati k teoriji semantičnih lokacij (TSL)[2] s predpostavko, da so prostorska merila tudi v osnovi (skoraj)

* andreja.zele@ff.uni-lj.si, andrejaz@zrc-sazu.si

** Ta prispevek je nastal iz spominskega predavanja v čast kolegu akademiku Predragu Piperju, ki sem ga imela 10. septembra 2025 v dvorani Matice srbske v Novem Sadu v organizaciji Odbora za organizacijo spominskih predavanj v čast akad. Predraga Piperja in Zveze slavističnih društev Srbije. Posebno zahvalo in hvaležnost tu dolgujem kolegicama prof. dr. Rajni Dragićević in prof. dr. Ljudmili Popović.

[1] Kot zanimivost naj dodamo, da je bil stric njegove matere slovenski jezikoslovec Jakob Šolar.

[2] Tudi z vidika terminologije pri uporabi terminov kot ***lokalizem*** : ***lokalizacija*** : ***lokativnost/lokaliziranost***. Lokalizem v najožjem smislu je teorija semantičnih lokacij (TSL),

vseh neprostorskih pomenov in njihovega delovanja sploh[3] – iz tega sledi, da je treba vzpostaviti razmerje med prostorskimi in neprostorskimi pomeni. Vse je namreč vseskozi prepleteno s človekovo osnovno (in zato tudi antropološko) potrebo po prostorski orientaciji – tj. s potrebo po prostorski umestitvi oz. samoumestitvi (t. i. lokalizaciji oz. avtolokalizaciji). Naravno je torej izhajati iz prostorskosti človeškega telesa kot prototipa za osmišljanje različnih prostorskih in neprostorskih razmerij med konkretnimi (zunanjimi) oz. abstraktnimi (notranjimi mišljenjskimi/logičnimi) pojavi in potem slediti prenosom pojavov prek pojmov v pomene z ustrezno slovnično (in sploh jezikovnosistemsko) oblikovanimi izrazi in razmerji med njimi. Tako t. i. (človeško) egocentričnost jezika jeziko(slo)vno potrjuje tudi pogosta (predvsem prostorska) raba prislovnih zaimkov, ki navadno neposredno kažejo oz. usmerjajo v določeni govorni dogodek ali k določeni osebi/predmetu. V izhodišču so različna razmerja v odnosu človek : prostor (t. i. proksemika kot neverbalno komuniciranje oz. govorica telesa in položaj v prostoru) in posledično soodvisna razmerja med različnimi življenjskimi prostori, antropološkimi raziskovanji in različnimi naravnimi jeziki; z referenčnega vidika je pri razmerju referent : denotat : izraz glede na referenčno bližino oz. oddaljenost upoštevana opozicija proksimalnost : distalnost, ki je prvotno izražena s prislovi linearnega tipa (npr. *blizu, od blizu, proti, daleč, oddaleč, dalje*). Referenčnost tako konkretne kot abstraktne prostorskosti je bistvena, ker hkrati pomeni tudi prostorsko določnost in aktualizacijo – referenčna in nereferenčna prostorskost se lahko izraža z zaimki v primerih kot *Vprašajte tistega študenta* (določna referenčnost) : *Vprašajte enega študenta* (nedoločna referenčnost) : *Vprašajte katerega koli študenta* (nereferenčnost).

Jezikovna koncepcija prostora zaobjema tako prostorske kot neprostorske pomene – tak vsesplošni prostorski vidik jezika je poimenovan tudi kot jezikovni princip nadkategorialne lokalizacije, ki posledično vodi v homologijo oz. izomorfemskost prostorskih in neprostorskih pomenov oz. v t. i. metaforizacijo prostorskih razmerij tipa *odskočiti od tal* : *čakati od sobote* : *zajokati od veselja* : *ključi od stanovanja*, *iti čez reko* : *iti čez mero*. Od tod tudi termin prostorska metafora za izražanje abstraktne prostorskosti, ki zajema velik del

predvsem pomenskih sklonov mesta, poti in smeri, in s tem tudi ena od različic teorije sklonov. ***Lokalizem*** je v osnovi ideja prostora (lat. spatium) in ne mesta (lat. locus); ***lokalizacija*** je način grajenja in delovanja pomenskih kategorij, z vidika kognitivnega jezikoslovja in psiholingvistike je poudarjen prehod od konkretno-prostorske pojavnosti do abstraktno-jezikovne oznake oz. izraza; ***lokativnost*** oz. ***lokaliziranost*** kot lastnost lokaliziranega objekta (npr. *Človek je na mostu* / *Človek hodi/se sprehaja po mostu*, z vidika poti /izhodišča/cilja/ tudi *Človek hodi/se sprehaja/gre prek mosta*), faznost pa je v smislu začetnosti in končnosti dodana kot adlativnost (npr. *Človek prihaja na most*) ali kot ablativnost (npr. *Človek odhaja z mosta*).

[3] Tu se uspešno združujejo in dopolnjujejo antropološki, nevrolingvistični, psiholingvistični in sociolingvistični vidik.

jezikovne lokalizacije;[4] jezikovna lokalizacija pa se kot jezikovna slika izvenjezikovnega prostora giblje v razmerjih med konkretno prostorskostjo (t. i. protolokacijo) in abstraktno prostorskostjo (t. i. nadkategorialno lokalizacijo oz. metalokalizacijo).[5]

Razširjenost in različnost prostorskih metafor (kot jezikovnih izrazov s prostorskim pomenom) v jezikih samo še potrjujeta dejstvo, da je človek s svojim bivanjem predvsem in naprej del prostora.[6] Jezikovna prostorskost iz konkretnejše horizontalnosti prehaja v abstraktnejšo vertikalnost, npr. *Tone stoji pred njim – Tone je prišel pred njim – Tone je naredil pred njim → Tone je po uspehu pred njim*, sicer pa je bila jezikovna prostorska dekonkretizacija v smeri prostorskost → pripadnost → svojina → lastnost (*Denar pri Tonetu*, *Tonetov denar*, *Tonetov brat*, *Tonetovo veselje*) že večkrat predmet čisto teoretičnojezikoslovnih obravnav. Velika razširjenost prostorskih metafor je vzrok tudi za njihovo izomorfemskost oz. za izomorfemskost in posledično za izofunkcionalnost prostorskih pomenskih kategorij s časovnimi, vidskimi, svojilnimi idr. pomenskimi kategorijami.

Prostorske odnose/razmerja po prednostni razvrstitvi označujejo prislovi, predlogi, pridevniki, samostalniki (nomina loci), glagoli, zaimki in celo števniki. Odnose/razmerja in stalno soodvisnost med objektom lokalizacije, orientirjem/usmernikom in lokalizatorjem pa izražajo in zlasti usklajujejo glagoli kot prostorsko-časovni organizatorji sporočanega.[7] Stopnja intenzivnosti razmerij med objektom lokalizacije, orientirjem in lokalizatorjem je namreč do določene mere specifična za posamezno poved in odvisna tudi od izbire povedja oz. glagola kot prostorsko-časovnega organizatorja sporočanega.[8]

---

[4] Z vidika upovedenja prostorskosti je osnovna sestavina oz. izraz ***prostorska metafora***, ki je jezikovni izraz z osnovnim/prvotnim prostorskim pomenom v vlogi označevalnika prvotno neprostorskih pojavov oz. razmerij kot so npr. čas, način, vzrok. Na osnovi t. i. prostorskih metafor se lahko govori o ***metaforizaciji prostorskih razmerij***.

[5] Upoštevajoč metaforizacijo prostorskosti lahko pri izhodiščnem razmerju resničnost : jezik v okviru različnih lokalizacij ločujemo ***prostorsko (zunajjezikovno) lokalizacijo*** ali ***protolokalizacijo*** in ***neprostorsko (znotrajjezikovno) nadkategorialno lokalizacijo*** ali ***metalokalizacijo*** kot posledico jezikoslovne intuicije. Razmerje med jezikovno metalokalizacijo in jezikoslovno metalokalizacijo se razume kot razmerje med ontološko in epistemološko pojavnostjo.

[6] Vsekakor pa najvišja razvitost in najobsežnejša ter najpogostejša uporaba prostorskih prislovov, predlogov, predponskih obrazil ipd. zgovorno potrjuje prvotnost prostorskosti tudi v jeziku in hkrati posledično drugotnost časovnih, pripadnostnih/svojilnih, vzročnih, načinovnih ipd. razmerij.

[7] Osrednjost glagola v jeziku, tudi z vidika izražanja prostorskosti, je posredno nakazana s predponsko-predložno uskladitvijo oz. koordinacijo v okvirih pomenskoskladenjskega polja posameznega obravnavanega oz. uporabljenega glagola. Predložno-sklonske zgradbe postavljajo v ospredje tudi dinamični ali statični vidik prostorskih odnosov oz. razmerij.

[8] P. Piper (2014): „С друге стране, као што је у прецизном осврту на теорију семантичких локализација умесно истакла Андреја Желе: Vloga glagolov kot prostorsko-časovnih organizatorjev je tako pomembna, da tudi njihova pomensko-skladenjska osrednjost

Prostorskost oz. lokalizacija je pomensko-skladenjsko vezana zlasti na glagole stanja, premikanja in dogajanja oz. procesov,[9] tako npr. zgled *Dekle sedi na klopi pred hišo* lahko samo potrjuje, kako je različna intenzivnost razmerij med objektom lokalizacije, orientirjem in lokalizatorjem odvisna od funkcionalnosti glagolskega pomena – zgled *Dekle* (objekt lokalizacije) *sedi na klopi* (lokalizator/objekt lokalizacije) *pred hišo* (lokalizator) se za potrditev razmerij lahko razveže v *Dekle* (objekt lokalizacije) *sedi na klopi* (lokalizator). *Klop* (objekt lokalizacije) *je/stoji pred hišo* (lokalizator), iz česar lahko izpeljemo, da so za jasnost in relevantnost sporočila potrebne predvsem pomenske sestavine *Dekle* (absolutni objekt lokalizacije) *sedi pred hišo* (absolutni lokalizator). Ko se prostorskosti doda še smernost (ablativnost /oddaljevanje/ – perlativnost /usmerjeno premikanje/ – adlativnost /približevanje/), npr. *Dekle je /od/šla od klopi pred hišo – Dekle je šla mimo klopi proti hiši – Dekle je šla h klopi proti hiši* / *Dekle je prišla h klopi pred hišo*, *Toči/Iztoči/Iztaka vodo iz kozarca – Toči /Pretaka vodo iz kozarca v kozarec*, *Toči vodo mimo kozarcev – Toči/Dotoči/Dotaka vodo v kozarec*. Povsod v naštetih primerih se prislovnost (v teh primerih predvsem prostorskost in smernost), faznost in vidskost lahko izražajo in sintetizirajo ravno v glagolih. Tu se že omenjana odvisnost t. i. objektov lokalizacije in lokalizatorjev od izbire povedja oz. glagola kot prostorsko-časovnega organizatorja sporočanega lepo izraža v primerih *Sedi na klopi na spominski prireditvi* : *Prihaja na oder na spominski prireditvi* : *Nosi rože na oder na spominski prireditvi*, *Govori na odru na spominski prireditvi* : *Dirigira na odru na spominski prireditvi*, *Misli na mater na klopi na spominski prireditvi* ipd., kjer uporabljena pomenskost glagola določa prednostno razvrstitev udeležencev. P. Piper (2001[2]) se eksplicitno sklicuje na glagole, ko v okviru razmerja objekt lokalizacije : orientir : lokalizator govori tudi o lokaliziranosti, delokalizaciji in z njo povezani vidskosti glagolov in pri tem po A. Wierzbicki glagol *prestati* ‘prenehati’ pomensko izvaja iz *početi ne* ‘začeti ne’ v npr. ***Prestala*** *je da ga primećuje* nasproti ***Počela je*** *da ga* ***ne*** *primećuje*, medtem ko se, vsaj za slovenščino, kaže bolj smiselno razmerje *prenehati* : *ne nadaljevati* v ***Prenehala*** *ga* ***je*** *opazovati* nasproti ***Ni*** *ga* ***nadaljevala*** *opazovati*, in ne npr. ***Začela je ne*** *ga opazovati*. Sicer pa je prostorska sestavina pri glagolu navadno izražena, kadar sploh je izražena, s predponskim obrazilom,

in samoumevnost ne more biti vzrok, da se pri prostorskosti ne bi predstavile njihove besedotvorne, pomenske in skladenjske zmožnosti“ (Žele 2006: 84). Стога улога глагола кретања у просторној димензији језичке слике света заврећује да буде предмет посебног исцрпног истраживања.

[9] Pri prostorskosti/usmerjenosti v t. i. jezikovni lokalizaciji imajo osrednjo vlogo glagoli stanja/sonahajanja/sopojavljanja/pripadnosti, dogajanja/procesov in premikanja, so pa še druge pomenske skupine glagolov, ki imajo v svoji pomenskosti vsaj kdaj prednostno sestavino npr. 'stanja', 'sonahajanja/sopojavljanja/pripadnosti', 'dogajanja/procesov' ali 'premikanja' – to so npr. *nesti/nositi, lepiti, postaviti, čolnariti, deti, namestiti (se), vzeti, zgrabiti, čakati, pestovati, pustiti, pomagati, nabrati, sprejeti, pojaviti se, nastati, spreminjati se* ipd.

ki je v teh primerih prostorski ikonični morfem.[10] Na morfemski ravni je npr. prostorski *pred-* v npr. ***pred****staviti* ‘staviti pred koga/kaj / staviti naprej’ nenaglašen, kar kaže na večjo pomensko (prostorsko) zlitost z glagolsko podstavo, medtem ko je časovni *pred-* samostojno naglašen, v npr. ***pred****nastaviti* ‘nastaviti prej/vnaprej’, ***pred****postaviti* ‘postaviti prej/vnaprej’, kar kaže na dodano časovno pomensko vrednost, ki tudi z naglasom ostaja pomensko-izrazno bolj ločeno razvidna od glagolske podstave.

Vključena prostorskost se lahko kaže tudi pri negaciji. Piper (Пипер 1999: 164) je v primerjalni študiji opozoril na razliko srb. *Није купила књигу* nasproti slvn. *Ni kupila knjige*. Raba rodilnika v slovenščini kaže na zanikanje obstajanja v smislu ‘Zdaj pri njej ni knjige’ nasproti (zgolj) identifikacijskemu imenovalniku *Kar je videla, ni knjiga*; torej zanikani rodilnik v slovenščini hkrati označuje tudi neobstajanje v prostoru. Linearizacija skladnje opozarja tudi na dojemanje prostora, ki se odraža tudi v besednem redu, vključno s kontekstnim naklonskim nizom klitik.

Glagoli s svojo kompleksno dinamiko tu ne bodo obravnavani. Z vidika jezikovne prostorskosti so obravnavani zlasti prislovi, predlogi in pa členki, in vsaka od teh besednih vrst znotraj istega jezika oz. jezikovnega sistema, v tem primeru slovenščine, oblikuje svoj prostorski izrazno-pojmovni podsistem. V tej obravnavi torej prislove, predloge in členke povezuje prostorska ikoničnost, prostorska metafora in konverzija kot jezikovnosistemska (kategorialno-skladenjska) oz. besednovrstna prekvalifikacija iste besedne oblike. Izhodiščno in tudi ključno vlogo pa imajo prislovi.

2. O propozicijskosti prislovov

Prislovi so zaradi t. i. vektorskih funkcij obravnavani kot organske sestavine celostne zgradbe povedi oz. sporočila, zato njihova načelno velika funkcijska obsežnost oz. prehodnost od propozicijskosti k nepropozicijskosti in obratno ni nič posebnega (Пеньковский 2004: 291–292). Poleg prostorskih in časovnih prislovov so potencialne samostojne sestavine propozicije tudi še drugi prislovi, ki uvajajo načinovna in vzročna razmerja s konkretnimi entitetami, tj. prislovi načina, prislovi sredstva/spremstva, vzroka, ozira.[11] Vzrok in ozir izražata neposredno razmerje s predmetom, kajti tudi pri oziru in vzroku je bistvena sestavina ‘prostorskost’ (Виноградов 1947: 377, 379). Možno propozicijskost prislovov izražajo tudi jezikoslovna poimenovanja kot prislovno

[10] Ikoničnost lahko semiotično opredelimo kot lastnost jezikovnega znaka, ki omogoča oblikovno-pojmovno povezavo označevalca z označenim.

[11] Entiteta v tem primeru označuje materialno pojavnost, ki je vezana na obstoj v prostoru in času.

določilo sredstva/orodja.[12] Prav z vidika konkretnih entitet (in s stališča matične propozicije) so vrstni prislovi navadno tudi neke vrste posredne prostorske opredelitve, tj. prostor je določen prek konkretne predmetnosti in vsebin, ta prostorska opredelitev pa se veže na konkretno položajskost vršilca oz. nosilca določenega dejanja/dogajanja/procesa;[13] prehod iz konkretnih vsebin tudi na konkretna razmerja je lepo izražen s primeri tipa slvn.: *peljati se z avtom* nasproti češ.: *jet avtem*.

Torej tako se poleg pravih prislovov kraja in časa, ki so že po organskosti jezika samostojne propozicijske oz. bazične pomenske sestavine, med samostojne propozicijske (pomenskopodstavne) prvine uvrščajo tudi t. i. vrstni prislovi[14], ki glede na svojo samostalniško motivacijo in pomenske lastnosti motivirajočega samostalnika vrstno opredeljujejo glagolsko dejanje/dogodek. Prislovi skladenjskopomensko natančneje določajo glagol glede na prostor, čas (ki sta takorekoč bivanjsko samoumevna), sredstvo (snov), spremstvo, vzrok[15], ozir ali izid;[16] te izrazljive/zunanje okoliščine so navadno skladenjskopomensko vezljive in zato hkrati tudi propozicijske,[17] npr. *laboratorijsko pregledati, enkratedensko poročati, računalniško obdelati, parno drsati, zakonsko zagotoviti, slovnično popraviti, klinično živeti/umreti, metodološko dokazati, krvno maščevati* ipd., nasproti prislovom v vlogi lastnostnih modifikatorjev tipa *temeljito/dobro pregledati, redno poročati* ipd. Navajani primeri samo še potrjujejo, da so vrstni prislovi neke vrste sporočevanjski zgoščevalniki (Sgall 1968: 167) znotraj iste propozicije oz. iste stavčne povedi; imenujejo jih tudi »subpropozicije« (Adamec 1978: 278), ker se v stavčni povedi z vrstnim prislovom navadno ubesedujejo zložene propozicije – na izrazni

[12] Z vidika skladenjskopomenske sorodnosti jezikov je opozorjeno tako v slovenskem kot češkem jezikoslovju (Vidovič Muha 1988: 63–64, 69; Grepl 1987: 116; Daneš 1987: 49, 55, 93). Vidovič Muha (1988: 69): „Med prislovna določila načina spada tudi prislovno določilo sredstva in orodja (glagolskega) dejanja /…/“; dokaz, da gre dejansko za prislovno določilo in ne za orodniški predmet je vsaj v hipotetični pretvorbi predložnega prislovnodoločilnega samostalnika v izprislovno določilo: *elektrošok ← to, da šokira z elektriko → električno šokira* ipd.

[13] Pogoj za propopozicijskost oz. pomenskosestavinskost prvine je njena primarna prostorskost: torej lahko govorimo o prostorsko motiviranih jezikovnih metaforah (Piper 2001[2]: 147).

[14] Tovrstne prislove imenujemo tudi generični prislovi. Sicer pa vrstni prislov izraža konkretnejšo okoliščino nasproti abstraktnejšemu predponskemu obrazilu. V zvezi z vrstnimi prislovi se v ruskem jezikoslovju (prim. Шведова 1968: 69) govori tudi o kategoriji objektivne modalnosti v okviru predikativnosti.

[15] Jezikovna vzročnost je odraz fizične/materialne vzročnosti v mišljenju oz. zavesti.

[16] Pri nas je bilo še najbolj eksplicitno dosedaj na pojav, tipologijo in vloge vrstnih prislovov opozorjeno v monografiji Slovensko leksikalno pomenoslovje (Vidovič Muha 2000: 76–77). V češčini, kot enem izmed skladenjskopomensko bližjih jezikov, je na vlogo prislovov iz konkretnega samostalniškega pomena med drugimi večkrat opozarjal J. Kořenský (1984: 65).

[17] P. Piper (2001[2]: 45) tako npr. ločuje nepropozicijsko notranjo kavzalnost, npr. *oženiti se iz ljubavi*, od zunanje kavzalnosti, npr. *umreti od naboja*, ki je propozicijska.

ravni pa se stavčne ubeseditve zložene propozicije ne razlikujejo od stavkov iz navadne/nezložene propozicije. Propozicijskosti vrstnih pridevnikov v okviru stavka je možno dodati vzporedno propozicijskost na besednozvezni ravni.[18] Povezovanje propozicijskosti tako minimalnih besedilnih zgradb kot so stavčne povedi s propozicijskostjo besedotvornih (morfemskih) sintagem kot so večbesedni ali enobesedni leksemi tipa *stenska ura*, *prenosnik* (← prenosni aparat) pa samo še utrjuje spoznanje, da je jezik nedeljiva sistemska celota.

V primeru vrstnega prislova v stavčni povedi se združujeta besedna (stavčna) in morfemska (besedotvorna) sintagma. Prostor in sredstvo kot konkretni entiteti in zato tudi samostojni propozicijski sestavini se lahko ubesedujeta implicitno (kot morfemski del glagola, npr. *stražiti* 'biti na straži', *ponočevati* 'biti (nekje) ponoči', *krampati* 'delati s krampom', *moževati* 'gibati se med možmi') ali eksplicitno kot /predložna/ imenska zveza (*v paru, v ambulanti, z injekcijo*) ali prislov (*parno, ambulantno, injekcijsko*). V naštetih primerih gre za različno stopnjo diateznosti med spoznavanjsko/logično propozicijo in ubeseditvijo.

Propozicijskost je vezana na obstoj, obstoj pa na prostor, s čimer lahko utemeljujemo propozicijskost določenih besed v sporočilu – npr. *parno* je propozicijski prislov, ker ga lahko tudi razložimo z dodatnim glagolom s polnopomenskim glagolom *biti* v pomenu 'nahajati se', ki je samo istopropozicijska konkretizacija razmerij, npr. *On parno drsa* ↔ 'On drsa. Je (z nekom) v paru', nasproti nepropozicijskemu *posamezno*, ki se razvezuje s pomočjo pomožnega *biti* + *kot*, npr. *On drsa posamezno* ↔ 'On drsa. Je kot posameznik', kjer je v ospredju podobnost kot stanjska lastnost. Ravno tovrstne razvezave omogočajo, da prislove označimo tudi kot 'vrinjeni globinski povedki', 'vložene povedi' ali kot 'stavčni prislovi' (Orešnik 1994: 125; 1996: 257). V zvezah tipa *skupinsko delovati*, pa je prislov *skupinsko* lahko propozicijski v smislu *Delujejo v skupini* ali nepropozicijski/podobnostni v smislu *Delujejo kot skupina / kot v skupini*, kjer je spet zgolj podobnost ali *Politično deluje* (← 'Deluje v politiki'[19] (propozicijsko) nasproti nepropozicijsko *Deluje kot politik* (podobnost kot lastnostna oznaka). V razmerju med *strokovno oceniti* (← 'oceniti glede na stroko') nasproti *strokovnjaško oceniti* (← 'oceniti kot strokovnjak') je propozicijsko samostojni prislov *strokovno*. V povedi *To se izključuje avtomatsko* (← *To se izključuje z avtomatom / na avtomatu – To izključuje avtomat*) se na primeru prislova *avtomatsko* potrjuje, da je vrstni prislov skladenjskobesedotvorna sinteza sredstva dejanja (Sd), mesta dejanja (Md) in vršilca dejanja (Vd). Večkrat in v različnih obdobjih je že bila potr-

[18] Tu je treba omeniti bistveno jezikovnosistemsko opozorilo A. Vidovič Muha (2009: 253), da je potrebno razmisliti o pritegnitvi v propozicijo še prave (izsamostalniške) vrstne pridevnike, ki s samostalniškim jedrom tvorijo stalno besedno zvezo oz. en leksem.

[19] Leksem *politika* je po Piperju (2001[2]: 146) v primerih kot *Deluje v politiki*, *Iti v politiko* ipd. lahko v vlogi prostorsko motivirane metafore.

jena pretvorbna naveza vršilec/povzročitelj – sredstvo – orodje – vzrok, ki jo pogosto pretvorbno-izrazno zgošča vrstni prislov (prim. Mrázek 1976: 90), npr. *Dvigalo avtomatsko oz. računalniško dostavlja posamezne izdelke, Ljudje ročno ali strojno obirajo pridelek*.

Nepropozicijske oz. nesamostojne propozicijske sestavine izražajo podobnost oz. lastnost razmerja. Tudi nepropozicijska samostalniško motivirana prislovna dopolnila z impliciranim udeležencem (v prvotni povedkovodoločilni vlogi) vzpostavijo skladenjskopomensko navezavo z glagolom, npr. *Včasih je tekmovalno smučal, danes pa smuča le ljubiteljsko*,[20] nasproti propozicijskim prislovnim določilom kot npr. *To se upravlja daljinsko ali ročno*.[21] Uvajanje medpropozicijskih prislovnih dopolnil tipa *tekmovalno* je hkrati tudi prehod v besedilno skladnjo.[22]

2.1. Dopolnjena dosedanja delitev prislovov glede na propozicijskost v sporočilu oz. povedi

Z vidika pomenske podstave oz. propozicije se vrstni prislovi ločujejo:

1) Propozicijski prislovi ali zunanjeokoliščinski prislovi (izražajo zunanje okoliščine glagolskega dejanja, in sicer kraj in čas, deloma pa zlasti tudi način). S svojim sintagmatskim izsamostalniškim jedrom tvorijo polavtomatizirane besedne zveze.

1.1) Istopropozicijski vrstni prislovi (z motivirajočim samostalnikom v podstavi), ki glagolsko dejanje opredeljujejo:

[20] *Včasih je tekmovalno smučal* ali *Včasih je smučal kot tekmovalec* lahko razvežemo v *Včasih je smučal. Bil je tekmovalec* in v slednji povedi je *tekmovalec* v vlogi t. i. povedkovega aktanta oz. povedkovega udeleženca, ki ga češka slovnica poimenuje tudi „kopredikátový komplement“ (Grepl, Karlík 1998: 255), uvaja pa povedkovodoločilno vezljivost. Vsekakor primer potrjuje besedilnost vezljivosti.

[21] Meja med neudeleženskimi izpridevniškimi prislovi in izudeleženskimi izsamostalniškimi prislovnimi zvezami ali pretvorbami je razlagalno nakazana v slovarskih razlagah Slovarja slovenskega knjižnega jezika (SSKJ), ta so npr. pri slovarski iztočnici *delati*, neudeleženski izpridevniški prislovi lahko vključeni v pomenske razlage: 'kazati do česa določen odnos, ki se izraža zlasti v dejanjih' *grdo/prav delati z knjigami*, 'izpolnjevati, opravljati kako nalogo' *uspešno/pridno/veselo delati ← delati in biti uspešen/priden/vesel*, pri iztočnici *gledati* – 's pogledom izražati kaj' *grdo/prijazno/lepo gledati*, 'imeti določen odnos do česa' *čisto drugače gledati na svet*, pri *jemati* – 'imeti določen odnos do česa' *jemati kaj resno, tragično*, pri *misliti* 'imeti pozitiven ali negativen odnos do koga, česa' *Dobro, slabo misli o meni*. Izudeleženski prislovi oz. prislovne zveze pa so označeni s pomenskimi razlagami 'zavestno uporabljati telesno in duševno energijo za pridobivanje dobrin' *umsko/ročno delati ← delati z umom / delati na roko*, 'opravljati delo na določenem področju', npr. *kulturno/politično delati ← delati v kulturi/politiki*.

[22] Vse to potrjuje, da mora vsak skladenjski slovar biti vezljivostno-kolokacijski slovar – le tako lahko zajame čimbolj pristno živo rabo, ki se navezuje tudi na nadpovedno oz. besedilno skladnjo.

1) prostorsko/časovno (s podstavo ‘v/na kraju/času’: *laboratorijsko/ambulantno pregledati, cestno se usmerjati, mesečno poročati*);

1.1) v/kot ← ‘biti/nahajati se / obstajati kot’: *skupinsko delovati* (‘delovati v skupini’), *parno drsati* (‘drsati v paru’), *množično se zbirati* (‘zbirati se v množici / v množico’));

2) vzročno (s podstavo ‘zaradi/od česa/koga’: *denarno vztrajati/prenesti, telesno/duševno vzdržati*);

3) načinovno

3.1) sredstveno / snovno (s podstavo ‘s čim’: *računalniško obdelati – obdelati z računalnikom, instrumentalno poskusiti, beliti z apnom / s čopičem, bežati v copatih, politično poudariti*);

3.2) spremstvo (s podstavo ‘s kom’: *bratsko deliti*, *prijateljsko popivati*);

3.3) ozirnost (s podstavo ‘glede na koga/kaj’: *biološko prizadeti, slovnično popraviti, prehransko se zanemariti*);

3.4) posledičnost (s podstavo ‘do česa’: *smrtno se ponesrečiti*).

1.2) Neistopropozicijski; pri izglagolskih / deležijskih prislovih gre za „vgraditev ene stavčnopovedne propozicije v drugo“ (Vidovič Muha 2000: 76); deležijski prislovi z obrazilom *-(o/e)č* ali *-aje/-é* in družljivost s prislovom stopnje ni mogoča (*molče spremljati dogajanje, stoje opazovati promet*).

2) Nepropozicijski modifikacijski oz. notranjeokoliščinski lastnostni prislovi (izražajo notranjo lastnost glagolskega dejanja); s svojim sintagmatskim jedrom tvorijo aktualizirane besedne zveze/sintagme, ki so besedilne in po govornem dejanju razpadejo.

2.1) Izpridevniški lastnostni (pomensko družljivi s prislovi stopnje): *Dobro piše → Zelo dobro piše*).

2.2) Izpridevniški vrstni z motivirajočim samostalnikom v podstavi:

2.2.1 s samostalniki s podkategorijo človeško^{+}: *(po) človeško se obnašati, (po) sosedsko pomagati, (po) vojaško pozdraviti, (po) slovensko govoriti* ipd.

2.2.2 s samostalniki v vlogi enakosti/primere: *vojaško pozdraviti* (‘pozdraviti kot vojak’), *hekersko delovati* (‘delovati kot heker’).

3) Z možno propozicijskostjo ali nepropozicijskostjo: v/kot (← propozicijski v ‘biti/nahajati se’, nepropozicijski kot ‘enakost/primera’): 1) propozicijsko: *politično/kulturno se udejstvovati* (‘udejstvovati se v politiki/kulturi’), 2) nepropozicijsko: *politično/kulturno se udejstvovati* (‘udejstvovati se kot politik/kulturnik’), *športno prenesti* (‘prenesti kot v športu / kot športnik’).

3.1) Samo nepropozicijsko je *posamezno drsati* (← drsati kot posameznik), medtem ko je v nekaterih drugih primerih odločanje o propozicijskosti

odvisno od osebka: *On parno/tandemsko drsa* (← On drsa v paru / v tandemu) je propozicijska raba nasproti nepropozicijski *Onadva parno/tandemsko drsata* (← Onadva drsata kot par ← Onadva sta pri drsanju par), kjer je *parno/tandemsko* rabljeno nepropozicijsko; podobno lahko sklepamo pri prislovu *skupinsko*, kjer edninska in dvojinska raba osebka omogočata propozicijsko rabo (← *On(dva) deluje(ta) v skupini*), množinska raba osebka pa lahko uvaja tudi nepropozicijsko rabo prislova skupinsko s podstavo *Oni delujejo kot skupina / Oni so skupina in tako delujejo* ipd.

3. Razmerijski predlogotvorni prislovi tipa *zraven*, *blizu*, *skozi*, *čez*, *okoli* v prislovni in predložni rabi

Razmerijski prislovi so prislovi razmerij, ki izražajo prvenstveno prostorska razmerja, in so kot prislovi prostorske mere lahko uvrščeni med t. i. merne prislove (Toporišič 2000: 408). Bistvena razločevalna lastnost razmerijskih prislovov glede na druge zlasti prostorske prislove je, da jim prevladujoča prostorskorazmerijska lastnost omogoča, da se skladenjskopomensko lahko prilagajajo konkretni sporočilni vlogi, tj. enkrat so prislovi kraja, drugič načinovni prislovi ali pa zgolj predlogi.

Z vidika današnje rabe prislovi in predlogi kot *blizu*, *poleg*, *zraven*, *okrog/okoli*, *vzdolž*, *mimo*, *čez*, *skozi*, *znotraj*, *zunaj*, *proti/naproti*, *za* izražajo različna razmerja – njihovo pomensko izhodišče je prostorski pomen in znotraj njega različna možna prostorska razmerja.[23] Upravičeno jih lahko poimenujeno razmerijski prislovi, ker je tudi izrazno prevladujoča sestavina vsakega razmerijskega prislova ravno določeno prostorsko razmerje, ki se v smislu načina umeščenosti/razmeščenosti v prostoru lahko skladenjskopomensko križa tudi s prislovom načina. Posebnost oz. razločevalna lastnost naštetih prislovov torej je, da izražajo zlasti prostorsko umeščenost in usmerjenost določenega dogajanja, procesa. Izražajo določene okoliščine (posplošene lege/položaje/smeri), ki še niso povsem skonkretizirane, zato je njihova natančnejša okoliščinska določitev jasna šele iz sobesedila oz. konteksta, npr. *Bivajo blizu*, *Taborili so zraven*. Konkretizacija okoliščin se lahko zgodi, če npr. prislovu *blizu*, *zraven* dodamo sklonsko dopolnilo, npr. *Taborili so blizu vasi*, *Bivajo*

[23] Prostor namreč omogoča najbolj jasna pomenska razmerja in zato se s prostorskimi razmerji lahko najlažje opiše tudi druge pomene oz. razmerja v drugih pomenih (Никитина 1979: 118). V razlagalnem slovarju slovenskega knjižnega jezika (SSKJ) so *blizu*, *čez*, *mimo*, *po*, *poleg*, *proti*, *skozi*, *vzdolž*, *za*, *znotraj*, *zraven*, *zunaj* ipd. predstavljeni kot prislovi in kot predlogi. Pri takšni odločitvi je bilo poleg pomenskega merila torej zelo močno tudi merilo različne skladenjske vloge, ki je ravno pri razmerijskih prislovih odločilno merilo za ločevanje prislovne in predložne rabe.

blizu pri cesti, *Ustavili so se blizu/zraven ob cesti*.[24] Iz tega lahko izpeljemo tudi že znano ugotovitev, da so to prislovi z vezavno močjo.[25]

Prislovi ali prislovni predlogi kot *blizu*, *poleg*, *zraven*, *okrog/okoli*, *vzdolž*, *mimo*, *čez*, *skozi*, *znotraj*, *zunaj*, *proti/naproti* v predložni rabi izražajo različna razmerja, hkrati pa ohranjajo tudi samostojno stavčnočlensko rabo, tj. prvotnejšo samostojno prislovno oz. prislovnodoločilno rabo, npr. *Ostal je blizu doma*, *Vedno ga imajo blizu* 'v bližini'. Ti prvenstveno razmerijski prislovi torej pridobijo možnost dvoje besednovrstne opredelitve,[26] Ob prislovni rabi pridobijo še možnost predložne rabe in z njo tudi vezavno zmožnost predlogov za sklonsko usmerjanje dopolnila. To pa hkrati podpira tudi znano jezikovnorazvojno opredelitev, da so predlogi abstrahirani oz. posplošeni prostorski prislovi.

Možnost leksemsko-skladenjske konverzije pri razmerijskih prislovih lahko opišemo tudi kot zmožnost prislovov tipa *blizu*, *zraven*, *mimo*, *okrog*, da njihova pomenska sestavina 'prostorskega razmerja' v dveh različnih skladenjskih vlogah pridobi še status skladenjske kategorialne lastnosti tako prislova kot predloga, torej isti leksem v dveh različnih vlogah.

Prikaz prirejenega slovarskega opisa:

blízu PRISL. **majhna razdalja a) pri mirovanju**: Ljudje so blizu, Hiše stojijo zelo blizu skupaj, Tu blizu ni nikogar **b) pri premikanju**: priti blizu, Sprl se je z nami, pa ga ni več blizu; **majhna časovna oddaljenost**: Pomlad je blizu; s čustvenim dajalnikom **prijazno razmerje, odnos**: Te države so nam zelo blizu in prijateljske; **zelo malo do določene polne mere**, ***skoraj***: Mesto ima blizu sto tisoč prebivalcev, Tehta blizu dve kili

blizu PREDL. z rodilnikom **za izražanje majhne razdalje**: delati blizu doma, vas blizu Metlike, krogi blizu vlade; **za izražanje majhne časovne oddaljenosti**: Načrt je blizu uresničenja, Blizu osmih je, Mož je že blizu tridesetih

okróg/**okóli** PRISL. **v (širšem) krogu obdajati kaj v središču**: Okrog je čudovit razgled, Obrnila se okrog in okrog, Postopa okrog; **približnost količine, mere**: Je okrog pet stopinj pod ničlo, Tehta okrog sto kilogramov, Star je okrog šestdeset let

okrog/**okoli** PREDL. z rodilnikom **za izražanje položaja, ki v (širšem) krogu obdaja kaj v središču**: Družba je zbrana okrog mize, Ozrl se je okrog sebe, Vse misli se mu vrtijo okrog jedi in pijače; **za izražanje položaja v delu kroga**

[24] Aktualnost zgledov, vključenih v obravnavo, je potrjena tudi v Korpusu pisne standardne slovenščine Gigafida 2.0: <https://viri.cjvt.si/gigafida/>. Dostop 27. novembra 2024.

[25] S to zaključno opombo je v Enciklopediji slovenskega jezika (Toporišič 1992: 138) predstavljen in opredeljen t. i. „nepravi predlog".

[26] S. Babić (1988: 25) znotraj razprave o oteženem določanju besedne vrste piše o dovolj pogostem pojavu 'dvojne besednovrstne pripadnosti'.

vzdolž koga ali česa: Zavijte okrog tega bloka na desno, Sedijo okrog peči, Burja brije okrog oglov; z izrazom količine **za izražanje približnosti**: Pride okrog enajstih, enajste (ure), To bo okrog novega leta

Z vidika izražanja posplošenih prostorskih razmerij velja še poudariti, da tako prislovna kot predložna raba razmerijskih prislovov sta odvisni od glagolskega oz. povedkovega pomena, npr. *Stali so blizu ob hiši*, *Stali so blizu zraven/okoli hiše*, *Prišli so blizu do hiše*, *Prišli so blizu zraven hiše*, *Hodili so mimo hiše*, *Vozili so se mimo ob hiši*. Iz zgledov je razvidno, da statični pomen glagola oz. povedka pomensko usmerja prvi neposredni razmerijski prislov, medtem ko dinamični pomen glagola oz. povedka enakovredno neposredno usmerja tako razmerijski prislov kot sledečo predložno zvezo, kar se potrdi z možno izmenično rabo obeh, npr. *Prišli so blizu, tj. prišli so do hiše*.

4. Predložne samostalniške zveze s prislovnim pomenom

Za opredelitev predlogov je odločilna skladenjska funkcija, ki je hkrati bistvena in pomenskorazločevalna tudi pri ločevanju predlogov od prislovov (Урысон 2017: 37), npr. *Ljudje so stali okrog ognja* (nasproti: *Ljudje so stali okrog*), *Živijo daleč od Moskve* (nasproti: *Živijo daleč*). In stalno razvojno (tudi vzajemno) povezavo med prislovi in predlogi potrjujejo t. i. razmerijski predlogotvorni prislovi, ki so hkrati drugotni prislovni predlogi, npr. *stati **blizu*** : *stati **blizu** njega*, *peljati **mimo*** : *peljati **mimo** postaje*, ker v dvoji skladenjski vlogi lahko najbolj nazorno izražajo prehode med prislovno in predložno rabo tudi v aktualni sodobni rabi.[27]

Ko predlog kot prosti morfem iz glagolske dinamične usmerjevalno-razmerne vloge prehaja v samostalniško statično predložno zvezo,[28] zlasti vsebinsko in lastnostno konkretizira prostor. In t. i. statična ali dinamična vezljivostna vrednost povedka se prenaša tudi na predlog, npr. *hiteti na vrt* ← ‘hiteti, da priti na vrt’, *sedeti na vrtu* ← ‘sedeti in se nahajati na vrtu’. Ta slovnično-pomenski prehod predloga med dinamično in statično glagolsko prostomorfemskostjo je najbolje predstavljen z rabo glagola *biti*, ki je sposoben zaobjeti tako glagolsko dinamičnost kot statičnost.

Znotraj predložne zveze ima predlog vlogo dinamičnega ali statičnega povezovala, samostalnik pa vlogo vsebinskega dopolnila, ki je stavčnočlensko opredeljeno kot prislovno določilo, npr. *na pot*, *na poti*, *med potjo*. To samostalniško dopolnilo torej daje vsebino dinamičnemu ali statičnemu predložnemu morfemu, ki je besednovrstno predlog.

[27] Tovrstna sodobna aktualna raba razmerijskih prislovov kot možno vzajemno skladenjskopomensko prehajanje med prislovi in predlogi se potrjuje tudi v drugih slovanskih jezikih, npr. v češčini (Petr idr. 1986: 194).

[28] Predlog z glagolom na eni strani in predložno zvezo na drugi strani lahko izraža dinamično ali statično okoliščino, npr. *Glavni kolovoz **je**/**poteka med njivami***.

4.1. Tipi predložnih samostalniških zvez

V določenih predložnih samostalniških zvezah predlog ob samostalniku ohranja svoj prostorsko-časovni razmerijski pomen in znotraj prislovnega določila se med predlogom in samostalnikom vzpostavi družljivostno razmerje. To družljivo predložnozvezno razmerje lahko **1)** še izrazno in skladenjsko poudari in usmeri določeno pomensko okoliščinsko sestavino samostalnika, npr. ‘prostor’ *na cesti*, *v hiši*, *na/v nedeljo* (posreden dokaz določene inherentne prostorske ali časovne sestavine v samostalnikih so tudi neprave predložne zveze tipa *konec vasi*, *konec tedna*, *vrh hriba*, *vrh sezone*, *dno posode* ipd.), ali pa **2)** predlog pomenu samostalnika na novo dodaja splošen razmerijski pomen, ki se konkretizira šele v zvezi s samostalnikom, npr. *na prireditvi*, *na/v urniku*, *pri očetu*, *pri/v dokumentih/spisih*, *pri drvih*, *pri kosilu* ipd. To spet posredno potrjujejo tudi zveze *na koncu vasi*, *na vrhu hriba*, *na dnu posode* ipd. **3)** Na ustaljeno in vzajemno pomensko družljivost predloga in samostalnika pa opozarjajo že dosedanji popisi in tudi vsaj delni opisi „imenskih zvez prislovnega pomena“ (Toporišič 1982: 72–81). Tu so povzete predložne zveze v najpogostejših prislovnih rabah: posebno **časovne predložne zveze** imajo za jedro časovni samostalnik:[29] *za dne(va)*, *za časa*, *za življenja*, *od rojstva*, *od jutra*, *do ponedeljka*, *do mraka*, *na zimo*, *čez tri dni*, *v treh urah*, *proti večeru*, *med predstavo*; **prostorske zveze** so lahko samo predložne, kar je z vidika družljivosti predloga in samostalnika bistveno in pomenljivo: *do soseda*, *pri starših*, *med ljudmi*, *do kosti*, *po hrbtu*, *na Triglav*, *v gimnazijo*, *čez zid*, *nad vrati*, *pod drevesom*; **vzročnostne zveze** imajo pričakovano zlasti abstraktni oz. pojmovni samostalniki: *od veselja*, *zaradi mraza*, *pri takšni oskrbi*, po nesreči, *proti volji*, *ob takšni hrani*, **načinovne** in **mernostne zveze** vključujejo tako abstraktne kot konkretne samostalnike, zato je za njih razločevalno odločilna izbira predloga, kar kažejo zgledi kot *na lastne oči*, *na način*, *na moč*, *na smeh*, *po kopnem*, *po vremenu*, *po občutku*, *z vilami*, *z veseljem*, *brez hrane*, *brez ljudi*, *brez pozdrava*, *brez besed*, *proti vetru*, *proti volji*, *proti pravilom*, ki vključujejo predloge z večjo možnostjo izražanja tudi neprostorskih in nečasovnih razmerij oz. odnosov, v katerih prevladujeta merjenje in vrednotenje stanja.

4.2. Predložne zveze z vidika prostorskosti in propozicijskosti

Še enkrat je treba poudariti, da je pogoj za propozicijskost oz. pomenskosestavinskost prvine njena primarna prostorskost (Piper 2001[2]: 147). Da pa predlogi ne izražajo samo propozicijske prislovnorazmerne vrednosti, ampak z ohranjanjem propozicijske prislovne vrednosti največkrat sežejo tudi v medpropozicijska razmerja, potrjujejo zgledi kot prositi (kaj) **za na** pot ‘prosi-

[29] Jedrni časovni samostalniki, v nasprotju z drugimi samostalniki, ravno zaradi vsebovane časovnosti omogočajo tudi brezpredložne zveze s prislovnim pomenom kot *tisto popoldne*, *tretji dan*, *tri dni* ipd.

ti kaj za vzeti na pot', prositi **za za** nazaj 'prositi za vrniti za nazaj', poslati **po na** posodo 'poslati po prinesti na posodo', naročiti **za na** posodo 'naročiti za dati na posodo', kjer že predložna razmerja, brez nujno izraženega povedka, izražajo tudi že razmerja med propozicijami. Pri dvojih predlogih namreč v navezavi predloga na konkretni glagolski pomen v povedku lahko vsak svojo propozicijskost ohranita oba predloga, npr. *Do pod vrh hriba je še dobro uro* ← 'priti do + biti pod vrhom hriba', ali *biti v vodi do nad kolen* 'segati do + biti nad koleni', *biti do pod kolen v blatu* 'segati do + biti pod koleni', tudi *dogovoriti se za v soboto* ← 'dogovoriti se za + biti v soboto', kjer izpust predloga *dogovoriti se za soboto* dopušča časovni pomen samostalnika *sobota*, ki v svojem časovnem pomenu lahko vključuje neizraženi prostomorfemski povedek tipa zgoditi se v.

Pomensko-izrazna vloga predloga je torej vezana na znotrajpropozicijsko in medpropozicijsko skladnjo, zato se kot pomensko-izrazna sestavina predložne zveze obravnava stavčno oz. stavčnočlensko in s tem eno- ali istopropozicijsko, npr. *On hodi brez kape* v pomenu 'Ne nosi kape', hkrati pa odpira možnosti nadstavčne in medpropozicijske obravnave, npr. *On veliko hodi in to brez kape* 'On veliko hodi in pri tem nikoli ne nosi kape', *On študira brez cilja / brez štipendije* v pomenu 'On študira, vendar nima/je brez cilja/štipendije'.

4.3. Še slovarski prikaz: prislovi kot iztočnice in prislovne predložne zveze kot sestavine pomenskih razlag

Za slovarske pomenske razlage prislovov kot iztočnic lahko poiščemo pomensko ustrezne predložne zveze, ki so v vlogi razlagalnih pomenskih uvrščevalnih sestavin in ubesedene kot predložnozvezne nadpomenke. Kot razlagalnopomenske so še posebej pogoste predložne zveze s potencialno vezljivim samostalnikom tipa *smer*, *položaj*, *potek*, *prihodnost*, *preteklost*, *nadaljevanje* ipd. Hkrati so slovarske razlage lahko tudi preizkus razločevalnega skladenjskopomenskega opisa med prislovom in predlogom.

naprej 'v smeri proti', 'v smeri', 'v prihodnost', 'v nadaljevanju', ***v naprej*** 'pred začetkom poteka'
nazaj 'v smeri proti', 'v smeri', 'v preteklost'
vmes 'v položaju', 'iz celote', 'med potekom'
spredaj 'v položaju pred', ***od spredaj*** 'v smeri iz'
zadaj 'v položaju za', ***od zadaj*** 'v smeri iz'

5. Členki kot stavčni prislovi „rečenični prilozi“, tudi kot vnašalniki novih prostorskih razmerij v obstoječe sporočilo

Členki vnašajo v obstoječe besedilno sporočilo še tvorčevo sosporočilo in s tem v že upovedeni prostor še tvorčev prostor in hkrati še razmerje med obema. Tvorčev prostor je vezan na istočasnost tvorjenja besedila in na tvorčevo vsevednost oz. vseobvadovanje trenutka govorjenja. Členki so kot besede konteksta v vsakem primeru okoliščinske besede; gre za ubesedeno hkratno večprostorskost v besedilu, vsaj za vsebinsko propozicijsko in tvorčevo interpretacijsko; členki torej lahko vnašajo razmerje med upovedeno propozicijo in tvorčevo interpretacijo.

Tu so členki predstavljeni z vidika izražanja prostora tudi kot razmerijske metafore, in sicer izražene z leksemi *blizu*, *okoli*, *daleč*, *nekje*, *nekam*, *tam*, ki so prvotno zunajokoliščinski prostorski prislovi oz. prislovni zaimki. Vendar jim pomeni nedoločne posplošene prostorskosti in pomeni posplošenih prostorskih razmerij omogočajo metaforični pomenski prenos od prostorskosti v zgolj razmerijske pomene približnosti, omejenosti, nedoločene količinskosti in še naprej v vrednotenje ali poudarjanje upovedenega v besedilu; vzpostavljajo se razmerja prostor/čas ↔ razmerja ↔ vrednotenje/poudarjanje.

5.1. Funkcijsko-pomenski vidik razmerja prislov → predlog → členek

Nedoločnost in pomenska posplošenost prislovnih zaimkov je dobro izhodišče za metaforični prenos v členkovno nedoločnost oz. njihovo pomensko posplošenost in hkrati širino. Členki kot tudi prostorske metafore omogočajo vzpostavljanje razmerij prostor/čas ↔ razmerja ↔ vrednotenje/poudarjanje in glede na to njihovo zmožnost je pričakovano, da je večina členkov funkcijsko večpomenskih. V nadaljevanju je prikazana postopna pomenska posplošitev v členek v smislu **prislov → predlog → členek**, znotraj členka pa njegova funkcijska večpomenskost v smislu naklonske medosebne oz. medudeleženske rabe ali povezovalne (medpropozicijske) besedilne rabe.

5.1.1. Razmerje prislov → predlog → členek v opisnem slovarju

Metaforični pomenski prenosi od nedoločne posplošene prostorskosti v zgolj razmerijske pomene približnosti, omejenosti, nedoločene količinskosti in še naprej v vrednotenje ali poudarjanje upovedenega v besedilu vzpostavljajo razmerja prostor/čas ↔ razmerja ↔ vrednotenje/poudarjanje. Prikaz je povzet po geslih v SSKJ[30] in dober usmernik za iskanje členka po SSKJ je kombinacija oznak ***prisl., ekspr.*** (druge vključene oznake: Nv = naklonski vrednotenjski členek, Pd = povezovalni dodajalni).

blízu ***prisl.*** *izraža majhno razdaljo*: ljudje so blizu; hiše stojijo zelo blizu skupaj; tu blizu ni nikogar; od blizu pogledati; s čustvenim dajalnikom *izraža prijazno*

[30] Prim. Fran/iskanje/SSKJ/*

razmerje, duhovno sorodnost: te države so nam zelo blizu in prijateljske **blízu** ***predl.*** z rodilnikom *za izražanje majhne razdalje:* delati blizu doma; vas blizu Metlike; stati blizu vrat **blízu** ***kot členek*** **Nv** *izraža približno oceno:* Tehta blizu sto kilogramov |Skoraj|; To pleme je blizu na tem, da izumre |Skoraj|; govoril je blizu takole |Nekako|, sin. skôraj

zráven ***prisl.*** *izraža položaj, prostor v neposredni bližini, sosedstvu česa:* na mizo je postavila čajnik in zraven položila prtičke; stena je suha, omaro lahko porinete čisto zraven **zráven** ***predl.*** z rodilnikom *za izražanje položaja v bližini česa ali premikanja v tak položaj:* sedela sta drug zraven drugega; zraven hiše raste velik oreh; postavila se je zraven njega / tik zraven okna je počilo; tukaj zraven zida **zráven** ***členek*** **Pd** *izraža dodajanje k izrečenemu:* lepa je, pa še bogata zraven; ne poznam poti in še bolan sem zraven

nekjé ***prisl.*** *izraža neznan ali namenoma neimenovan kraj:* nekje je otrok dobil lešnike in jih trl; vzrok tiči nekje drugje; tu blizu nekje je steza / nekje iz gozda so se oglašali volkovi / ekspr. nekje v sebi je čutil, da ne ravna prav **nekjé** ***kot členek*** **Nv** *izraža približnost, vrednotenje:* zidava naj bi se začela nekje sredi prihodnjega leta; vzgojno delo mu je bilo nekje blizu po naravi in poklicu

Postopno odmikanje od okoliščinske prostorskosti v metaforična razmerja se kaže v zvezah:[31] *še tam*, *še tedaj tam* (*še* = členek, tedaj = *prislov*, *tam* = je prislovni zaimek), *še tam nekje* (*še* = členek, *tam* = členkovna raba, *nekje* = je prislovni zaimek) > *še tam nekje spodaj* (*še* = členek, *tam nekje* = členkovna raba, *spodaj* = prislov)

6. Za sklep

Določene besede oz. kar besedne vrste so lahko potencialne prostorsko motivirane jezikovne metafore. Vsaka besedna vrsta namreč vključuje tudi prostorske izraze, ki z vzbujanjem pojmovanja prostora delujejo kot prostorske metafore; prostorsko motivirani izrazi so prostorsko ikonični izrazi. V teh prostorskih izrazih oz. metaforah je z različno intenzivnostjo zastopana pomenska kategorija prostora, tako da je vprašanje ubeseditve prostora vezano na vprašanje razmerijskih besed/izrazov, in besednovrstno so to predvsem prislovi, predlogi in členki, s tem da imajo izhodiščno in tudi ključno vlogo prislovi. V tej obravnavi torej prislove, predloge in členke povezuje prostorska ikoničnost, prostorska metafora in konverzija kot jezikovnosistemska (kategorialno-skladenjska) oz. besednovrstna prekvalifikacija iste besedne oblike.

Pri naštetih besednih vrstah je dovolj jasna tudi prostorska ikoničnost, ki je zlasti morfemsko vključena tudi v glagole, npr. v obliki prostorske ikoničnosti predponskih obrazil. Sicer pa je kategorija prostora vključena tako v lekseme kot v leksemska razmerja, in dovolj jasno kaže, kako so različne

[31] Členki kot *še*, *šele*, *že* izražajo samo še različna razmerja, s tem da ima *še* izhodiščno razmerje 'trajanja', *šele* ima za izhodišče 'poznost' in *že* 'predčasnost'.

percepcije prostora in sveta sploh lahko deloma podobno deloma različno izražene v različnih jezikovnih sistemih, in vsak od njih vključuje tudi teorijo prostorske slovnice in s tem teorijo prostorskih metafor. Predpostavljamo, da pojmovno-pomenska kategorija prostora v smislu teorije prostorske slovnice lahko odločilno vpliva tudi na aktualnostnočlenitveni besedni red, in mogoče je prostorski vidik tudi pri obravnavi nestalnega besednega reda še premalo poudarjen.

Viri in literatura

Adamec, Přemysl. „Složené propozice a jejich syntaktické realizace v ruštině“. *Slovo a slovesnost* XXXIX/3–4 (1978): s. 278–280.

Babić, Stjepan. „Vrste riječi i preobrazba“. *Filologija* 16 (1988): str. 25–33.

Daneš, František idr. *Větné vzorce v češtině*. Praha: Academia, 1987.

Fran. *Slovarski portal Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU*. <http://www.fran.si>. 27. 11. 2024.

Gigafida 2.0. <https://viri.cjvt.si/gigafida/>. 27. 11. 2024.

Grepl, Miroslav idr. *Mluvnice češtiny (Skladba)*. Praha: Academia, 1987.

Grepl, Miroslav, Petr Karlík, idr. *Skladba češtiny*. Praha: Votobia, 1998.

Kořenský, Jan. *Konstrukce gramatiky ze sémantické báze*. Praha: Academia, 1984.

Mrázek, Roman. „Problematika tzv. hierarchizace propozice“. *Slovo a slovesnost* XXXVII/2 (1976): str. 86–96.

Orešnik, Janez. *Slovenski glagolski vid in univerzalna slovnica*. Ljubljana: SAZU, 1994.

Orešnik, Janez. „Nauk novejše slovenistike o povedkovem prilastku“. *Razprave SAZU* XV (1996): s. 255–267.

Petr, Jan idr. *Mluvnice češtiny (Tvarosloví)*. Praha: Academia, 1986.

Piper, Predrag. *Jezik i prostor*. Beograd: Biblioteka XX vek, 2001[2].

Piper, Predrag. *Zamenički prilozi (gramatički status i semantički tipovi)*. Radovi Instituta za strane jezike i književnosti. V. Novi Sad: Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet, 1983.

Sgall, Petr. „Větné typy a struktura věty z hlediska funkčního“. *Otázky slovanské syntaxe II*. Brno: Filosofická fakulta University J. E. Purkyně, 1968: s. 167–169.

SSKJ: *Slovar slovenskega knjižnega jezika* <Fran/iskanje/SSKJ²/*>

Vidovič Muha, Ada. *Slovensko skladenjsko besedotvorje ob primerih zloženk*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete in Partizanska knjiga, 1988.

Vidovič Muha, Ada. *Slovensko leksikalno pomenoslovje. Govorica slovarja*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 2000, 2012[2].

Vidovič Muha, Ada. „Skladenjska interpretacija glagolskih predponskih obrazil – vprašanje propozicije“. *Slavistična revija* 57/2 (2009): str. 251–261.

Toporišič, Jože. *Nova slovenska skladnja*. Ljubljana: DZS, 1982.

Toporišič, Jože. *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1992.

Toporišič, Jože. *Slovenska slovnica*. Četrta prenovljena in razširjena izdaja. Maribor: Obzorja, 2000[4].

Žele, Andreja. „Predrag Piper: Jezik i prostor. Beograd: Biblioteka XX vek, 91“. *Jezik in slovstvo* 51/5 (2006): str. 80–84.

*

Виноградов, Виктор Владимирович. *Русский язык (грамматическое учение о слове)*. Москва, Ленинград, 1947.

[Vinogradov, Viktor Vladimirovič. *Russkij âzyk (grammatičeskoe učenie o slove)*. Moskva, Leningrad, 1947]

Никитина, Серафима Евгеньевна. „О семантическом варьировании русских предлогов – предмет задачи и способ описования“. В: В. Н. Ярцева (ред.). *Семантическое и формальное варьирование*. Москва: Институт языкознания, Наука, 1979.

[Nikitina, Serafima Evgen′evna. „O semantičeskom var′irovanii russkih predlogov – predmet zadači i sposob opisovaniâ“. V: V. N. Ârceva (red.). *Semantičeskoe i formal'noe var'irovanie*. Moskva: Institut âzykoznaniâ, Nauka, 1979]

Пеньковский, Александр Борисович. *Очерки по русской семантике*. Москва: Языки славянской культуры, 2004.

[Pen′kovskij, Aleksandr Borisovič. *Očerki po russkoj semantike*. Moskva: Âzyki slavânskoj kul′tury, 2004]

Пипер, Предраг. „Српска и словеначка граматика у огледалу руске“. *Славистика* III (1999): стр. 150–167.

[Piper, Predrag. „Srpska i slovenačka gramatika u ogledalu ruske“. *Slavistika* III (1999): str. 150–167]

Пипер, Предраг. „О простору у српској језичкој слици света“. *Slavistična revija* 62/3 (2014): стр. 275–294.

[Piper, Predrag. „O prostoru u srpskoj jezičkoj slici sveta“. *Slavistična revija* 62/3 (2014): str. 275–294]

Шведова, Наталья Юрьевна. „О разграничении простого предложения и сходных с ним конструкций“. *Otázky slovanské syntaxe II*. Brno: Filosofická fakulta University J. E. Purkyně, 1968: c. 65–73.

[Švedova, Natal′â Ûr′evna. „O razgraničenii prostogo predloženiâ i shodnyh s nim konstrukcij“. *Otázky slovanské syntaxe II*. Brno: Filosofická fakulta University J. E. Purkyně, 1968: s. 65–73]

Урысон, Елена Владимировна. „Предлог или наречие? Частеречный статус наречных предлогов“. *Вопросы языкознания* 5 (2017): с. 36–55.

[Uryson, Elena Vladimirovna. „Predlog ili narečie? Časterečnyj status narečnyh predlogov“. *Voprosy âzykoznaniâ* 5 (2017): s. 36–55]

Андреја А. Желе
Универзитет у Љубљани
Филозофски факултет
Одељење за словенистику

О ПРОСТОРУ У ЈЕЗИКУ: ОВОГ ПУТА НА ПРИМЕРУ СЛОВЕНАЧКОГ

Р е з и м е

Тема за овај меморијални низ предавања посвећен професору и колеги Предрагу Пиперу није одабрана нимало случајно: професор је значајан део свог истраживачког времена посветио и проучавању улоге семантичке категорије простора, пре свега у словенским језицима (а посебно у компаративном и контрастивном односу између српског и руског језика). У компаративним и контрастивним студијама словеначки језик није му био нимало стран: са њим је чак био повезан и на сасвим посебан интиман начин, јер је словеначки био језик његове мајке, па је стога словеначки, макар делимично, био и његов језик.

У даљем приступу полазим пре свега од два темељна професорова рада, и то од монографије *Заменички прилози* (*граматички статус и семантички типови*), која је на основу ауторове дисертације изашла 1983. године у Новом Саду, у збирци Језичке студије 5, и од његовог рада: *Језик и простор* (Београд: Библиотека XX век, 91, 2001[2]). Одређене речи, односно чак врсте речи, могу бити потенцијалне просторно мотивисане језичке метафоре. Свака врста речи, наиме, обухвата и просторне изразе, који подстицањем поимања простора функционишу као просторне метафоре; просторно мотивисани изрази су просторно иконични изрази. У овим просторним изразима тј. метафорама је са различитим интензитетом заступљена семантичка категорија простора, тако да је питање изражавања простора повезано са питањем односних речи/израза, а са становишта врсте речи то су пре свега прилози, предлози и речце, с тим што прилози имају полазишну и кључну улогу. У овој расправи, дакле, прилоге, предлоге и речце повезује просторна иконичност, просторна метафора и конверзија као језички-системска (категоријално-синтаксичка) тј. преквалификација у оквиру поделе на врсте речи истог облика речи.

Код наведених врста речи довољно је јасна и просторна иконичност, која је пре свега морфемски укључена и у глаголе, нпр. у форми просторне иконичности префикса. А иначе је категорија простора укључена како у лексеме тако и у лексемске односе, и довољно јасно показује како различите перцепције простора и света уопште могу бити делимично слично, а делимично различито изражене у различитим језичким системима, и сваки од њих обухвата и теорију просторне граматике и самим тим теорију просторних метафора. Претпостављамо да појмовно-значењска категорија простора, у смислу теорије просторне граматике, може пресудно да утиче и на актуелнорашчлањавајући ред речи, а могуће је да је просторни видик и код анализирања несталног реда речи премало наглашен.

Кључне речи: просторна и непросторна значења, прилози, предлози и речце, просторна метафора, просторна иконичност.

Andreja A. Žele
University of Ljubljana
Faculty of Arts
Department of Slovenian Studies

ON THE CONCEPT OF SPACE IN LANGUAGE: THE CASE OF SLOVENIAN

S u m m a r y

The theme of this memorial lecture series dedicated to Professor and colleague Predrag Piper was by no means chosen at random: Professor Piper devoted a substantial part of his scholarly work to exploring the role of the semantic category of space, particularly within the Slavic languages, and most notably in the comparative and contrastive relationship between Serbian and Russian. In his comparative and contrastive studies, Slovenian was by no means a foreign tongue to him; in fact, his connection to it was deeply personal, as it was his mother's native language, and thus, in some measure, his own as well.

In the discussion that follows, my point of departure will be two of his seminal works: the monograph *Pronominal Adverbs* (*Grammatical Status and Semantic Types*), published in 1983 in Novi Sad, as part of the *Linguistic Studies* series (No. 5) and based on his doctoral dissertation, and his study *Language and Space* (Belgrade, XX Century Library, 91, 2001[2]). Certain words, and even entire classes of words, can function as potential spatially motivated linguistic metaphors. Each word class, in fact, encompasses spatial expressions which, by fostering the conceptualization of space, operate as spatial metaphors. Spatially motivated expressions are thus also spatially iconic. Within these spatial expressions or metaphors, the semantic category of space is present to varying degrees of intensity. Consequently, the question of how space is expressed is closely tied to the role of relational words and expressions. From the perspective of word classes, these are primarily adverbs, prepositions and particles, with adverbs playing both a foundational and central role. In this discussion, adverbs, prepositions and particles are therefore linked by spatial iconicity, spatial metaphor and conversion, a linguistic-systemic (categorical-syntactic) reclassification, within the categorization of word classes that share the same morphological form.

In the word classes mentioned, spatial iconicity is clearly observable, and it is also morphologically embedded in verbs, for instance in the form of spatially iconic prefixes. More broadly, the category of space is incorporated both into lexemes and into lexical relations, and it illustrates how different perceptions of space, and of the world in general, can be expressed in ways that are partly similar and partly different across different linguistic systems. Each of these systems contains a theory of spatial grammar, and by extension, a theory of spatial metaphors. We may assume that the conceptual-semantic category of space, within the framework of spatial grammar theory, can exert a decisive influence on topicalization through the segmentation of word order. It is also possible that the spatial dimension, in analyses of variable word order, has been given too little emphasis.

Keywords: spatial and non-spatial meanings, adverbs, prepositions and particles, spatial metaphor, spatial iconicity.

ISSN 0350-185X, – Књ. 82, св. 1 (2026), стр. 65–91
UDK: 811.163.41’373
811.163.41:008
COBISS.SR-ID 202794761
https://doi.org/10.2298/JFI2601065S
Примљено: 9. јануара 2026.
Прихваћено: 12. фебруара 2026.
Оригиналан научни рад

Данко М. Шипка*
Школа међународних писмености и култура
Државни универзитет Аризоне
Темпи, Сједињене Америчке Државе

ЛЕКСИЧКИ ИДЕНТИТЕТ И ЊЕГОВО ИСТРАЖИВАЊЕ

Полазећи од поставке да нам лексика коју користимо као члановима говорне заједнице даје одређени идентитет различит од свих других које имамо, овај рад преиспитује досадашњу праксу изучавања лексичког идентитета и предлаже додатне могућности истраживања. У основи преиспитивања досадашње праксе налази се критика методологије. На основу те критике предлажу се начини превладавања постојећих проблема. Речена рјешења заснована су на потреби систематскијег узорковања грађе, те кориштења квалитативних и квантитативних параметара њене обраде. У том смислу испитују се и могућности примјене вјештачке интелигенције у истраживањима ове врсте.

Кључне ријечи: лексика, лингвокултурологија, идентитет, језик и мишљење, лингвистичка антропологија, лексиколошка методологија.

1. Увод. У Šipka (2019) разрадио сам тврдњу да нам лексика језика који говоримо даје одређену врсту идентитета друкчију од бројних других идентитета које носимо (од тога којој етничкој групи припадамо до тога коју музику слушамо и за коју политичку опцију гласамо). Показао сам у реченој монографији да нам лексика даје идентитет на три нивоа: дубинском (нпр. како дијелимо ријечи у појмове, колика је густина одређених лексичких поља итд.), размјенском (у које нас културне кругове лексика сопственог језика процесима посуђивања смјешта), те површинском (какве традиције нормирања језика слиједимо и какав је типични однос према том нормирању). Предложио сам и могуће начине истраживања речена три нивоа идентитета. Таква истраживања уклапају се у сло-

* danko.sipka@asu.edu; ORCID: 0000-0002-9144-8155

венском свијету (а посебно у Русији) у популаран правац културолошке лингвистике (или лингвокултурологије, да се послужимо честим руским термином).

У овом раду даћу преглед истраживања у области лингвокултурологије у оном опсегу у којем су релевантна за истраживање дубинског слоја лексичког идентитета. У прегледу ћу изложити и своју критику постојећих проучавања.

2. Истраживачка традиција и њена критика. У истраживању дубинског слоја лексичког идентитета постоје три приступа од непосредне релевантности. Први је такозвана лингвокултурологија, која је дуги низ година била изузетно популарна у Русији, али и у Србији и Пољској. Други је теорија природног семантичког метајезика Ане Вјежбицке, коју посљедњих година надограђује Клиф Годард. Коначно, ту је и такозвана културолошка лингвистика, чији је главни представник био Фарзад Шарифијан. Конкретни радови ових аутора биће поменути и анализирани у тексту који слиједи.

Поменута лингвокултурологија почива на сљедећим основним појмовима: језичка слика свијета, национални језички менталитет, језичка особа и кључне ријечи културе. Ови појмови биће представљени један за другим.

Сљедећи цитат О. А. Корнилова, познатог представника лингвокултурологије, добро илуструје основне идеје овог истраживачког тока.

> „Любой национальный язык выполняет несколько основных функций: функцию общения (коммуникативную), функцию сообщения (информативную), функцию воздействия (эмотивную) и, что для нас особенно важно, функцию ФИКСАЦИИ И ХРАНЕНИЯ ВСЕГО КОМПЛЕКСА ЗНАНИЙ И ПРЕДСТАВЛЕНИЙ ДАННОГО ЯЗЫКОВОГО СООБЩЕСТВА О МИРЕ. Такое универсальное, глобальное знание – результат работы коллективного сознания – зафиксировано в языке, прежде всего в его лексическом и фразеологическом составе. Но существуют разные виды человеческого сознания: индивидуальное сознание отдельного человека, коллективное обыденное сознание нации, научное сознание. […] Таким образом, следует говорить о МНОЖЕСТВЕННОСТИ ЯЗЫКОВЫХ КАРТИН МИРА: о научной языковой картине мира, о языковой картине мира национального языка, о языковой картине мира отдельного человека[1] (Корнилов 2003: 4).

[1] Сваки национални језик врши неколико основних функција: функцију општења (комуникативну), функцију саопштавања (информативну), функцију дјеловања (емотивну) и, што је за нас посебно важно, функцију ФИКСИРАЊА И ЧУВАЊА ЦЈЕЛОКУПНОГ КОМПЛЕКСА ЗНАЊА И ПРЕДОЦБИ ДАНЕ ЈЕЗИЧКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ О СВИЈЕТУ. Такво универзално, глобално значење – резултат рада колективне свијести – фиксирано је у језику, прије свега у његовом лексичком и фразеолошком склопу. Међутим, постоје различити облици људске свијести: индивидуална свијест појединца, колективна свакод-

> Каждый народ видит ИНВАРИАНТ БЫТИЯ в своей особой, неповторимой ПРОЕКЦИИ. Специфика этой проекции запечатлевается в языке, образуя ЯКМ национального языка, и передается вместе с ней от поколения к поколению[2] (Корнилов 2003: 325).

Јасно је да основни појам, језичка слика свијета, разрађује првобитну Хумболтову хипотезу погледа на свијет (њем. *Weltansicht*, често погрешно називану *Weltanschauung*, Trabant 2007: 263). Хумболт (Humboldt 1841: VII 53) наиме тврди да је језик: „das bildende Organ des Gedanken“[3] и наставља: „Das Denken ist aber nicht bloss abhängig von der Sprache überhaupt, sondern, bis auf einen gewissen Grad, auch von jeder einzelnen bestimmten.“[4] (Humboldt 1841: IV 21). Што је најважније, он (Humboldt 1841: VII 60) истиче да: „So liegt in jeder Sprache eine eigenthümliche Weltansicht.“[5] Наредни корак у развоју ове идеје била је Вајсгерберова идеја језичке слике свијета (Weisgerber 1962), који је даље разрадио Хумболтове идеје дајући детаљније образложење улоге језичких механизама у обликовању погледа на свијет говорника. Вајсгерберове идеје доживјеле су своју пуну афирмацију неколико деценија касније, постајући централна компонента годинама популарног језикословног приступа у Русији. Двије конституенте лингвокултурологије: идеја језичке личности и појам кључних ријечи културе изведени су из конструкта језичке слике свијета. Језичка личност је углавном утјеловљење ове идеје на нивоу говорника, док су кључне ријечи културе (или појмови културе, како се некад називају) утјеловљење на нивоу лексике.

Истраживања руске језичке личности и њене слике свијета повезани су са појмовима националног карактера и националног менталитета. Корнилов (2003) истиче да је језичка слика свијета дериват националног менталитета. Караулов (2010: 42) наглашава:

> […] наличие общерусского языкового типа […], базовой части общей для русских картины мира, или мировидения […], и устойчивого комплекса коммуникативных черт, определяющих национально-культурную моти-

невна свијест нације, научна свијест … У том смислу треба говорити о ВИШЕСТРУКОСТИ ЈЕЗИЧКИХ СЛИКА СВИЈЕТА: о научној језичкој слици свијета, о језичкој слици свијета националног језика, о језичкој слици свијета појединца.

[2] Сваки народ види ИНВАРИЈАНТУ БИТКА у својој специфичној, јединственој ПРОЈЕКЦИЈИ. Специфика те пројекције одражава се у језику, образујући језичку слиу свијета националног језика и преноси се заједно с њом са покољења на покољење.

[3] Градбени орган мишљења.

[4] Мишљење није једноставно зависно од језика узетог уопште, већ у одређеној мјери и од сваког посебног језика.

[5] Тако се у сваком језику налази њему својствени свјетоназор.

вированность речевого поведения […], и позволяют говорить о русской языковой личности.[6]

Караулов (2010) види језичку личност као конструкт на три нивоа: вербалном, лингвокултурном и прагматичком. Језичка слика свијета има кључно мјесто на лингвокултурном нивоу.

Радбиљ (Радбиль 2013: 68) постулира блиску везу језичке личности с националним језичким менталитетом: „Мы исходим из определенного изоморфизма языковой личности и структуры языкового менталитета этноса в целом.“[7] Појам националног језичког менталитета он дијели на четири слоја: вербално-семантички, знање свијета (на лингвокултурном нивоу), систем вриједности и мотивационо-прагматски.

Како се наводи код Шмелева (2005), кључне ријечи културе су оне лексеме које носе информације о руском карактеру и свјетоназору. Он диференцира сљедеће релевантне сфере:

1. лексеме које се тичу одређених аспеката универзалних филозофских појмова (нпр. постојање двије ријечи за истину у руском: *правда* и *истина*),

2. лексеме које постоје у другим културама, али имају нарочит значај у руској (нпр. *душа*),

3. лексеме за специфично руске појмове (нпр. *тоска,* специфична врста носталгије, чежње, итд.), те

4. модалне лексеме, партикуле и узици са специфично руским значењем (нпр. *авось* ‘вјероватно, можда’).

Систематичан преглед лингвокултуролошког усмјерења дао је Корнилов (2014). Корнилов (2014: 147–164) постулира три класе национално специфичног вокабулара: лексеме које упућују на национално специфичне ентитете, оне који се тичу универзалних појмова са национално специфичним прототипима и оне који означавају национално специфичне апстрактне појмове. Он заснива међујезички лексички контраст на сљедеће четири сфере универзалних когнитивних способности: сензорно-рецептивној, логичко-појмовној, емоционално-евалуативној, те вредносно-етичкој (Корнилов 2014: 282). Прва сфера опримјерена је различитом подјелом скале боја у разним језицима. Другу сферу илуструје различита концептуализација дијелова тијела. Фразеологизми су примјери за потоње двије сфере.

[6] Присуство општеруског језичког типа… основног дијела Русима заједничке слике свијета или свјетоназора… и постојаног комплекса комуникацијских карактеристика које опредјељују национално-културну мотивисаност говорног понашања… дају нам за право да говоримо о руској језичкој личности.

[7] Полазимо од одређеног изоморфизма језичке личности и структуре језичког менталитета етноса у цјелини.

Значајни доприноси овом истраживачком усмјерењу долазе и изван Русије. Тако Пољаци Бартмињски (Bartmiński 2005, 2014) те Бартмињски и Хлебда (Bartmiński, Chlebda 2008) нуде модел за етнолингвистичко изучавање словенских идентитета унутар овог приступа. Бартмињски и Хлебда (2008: 19) идентификују четири извора података за оваква истраживања: податке из рјечника, корпусне податке јавног дискурса, опште корпусне податке, податке из експеримената. Бартмињски (2005: 274) предлаже сљедећу лепезу појмова:

Postulowałem, by porównywać:

1) sposób określania tożsamości zbiorowej: kim jesteśmy „my" (autostereotypy);
2) sposób postrzegania i językowego ujmowania innych, kim są „oni" (heterostereotypy sąsiadów);
3) sposoby konceptualizacji własnego miejsca, tj. własnej lokalizacji w świecie;
4) sposoby konceptualizacji czasu wspólnotowego, w którym żyjemy;
5) wartości funkcjonujące, tj. obowiązujące (deklaratywnie i faktycznie) w świecie społecznym uznanym za „nasz" (wspólnotowy, społeczny, narodowy);
6) stosowane środki wyrazu w postaci typów wypowiedzi zróżnicowanych wedle kryteriów stylowych i gatunkowych[8]

Бартмињски наставља дајући примјере појмова који су, по њему, основа поређења. Релевантне су сљедеће семантичке групе: савремени политички појмови (демократија, љевица, слобода, независност итд.), друштвени појмови (нпр. дом, породица, част, отаџбина), моралне вриједности (какве су правда, солидарност, одважност и друге), општи појмови (нпр. особа, рад, вјера), те когнитивни појмови, као што су истина или лаж. Бартмињски предлаже 75 кључних ријечи за међусловенско поређење.

У српској лингвистици, Драгићевић (2010) обрађује вербалне асоцијације као израз везе између српског језика и културе. Слично томе, Пипер (2003) види рјечнике асоцијативних норми као вриједан извор података за изучавање етнокултурних стереотипа. Слична истраживања могу се наћи у Драгићевић (2016).

[8] Постулирао сам поређење: 1) начина одређивања колективног идентитета: ко смо „ми" (аутостереотипи); 2) начина перцепције и језичког схватања других, ко су „они" (хетеростереотипи сусједа); 3) начина концептуализације сопственог мјеста, тј. сопствене локализације у свијету; 4) начина концептуализације времена заједнице у којем живимо; 5) вриједности које функционишу, односно обавезују (декларативне и фактичке) у друштвеном свијету који сматрамо „својим" (заједнички, друштвени, народни); 6) примијењена средства изражавања у облику типова исказа који варирају према критеријима стилова и врста.

Треба одати признање представницима овог истраживачког правца за то што су, уз друге приступе као што је анализа дискурса, скренули пажњу на суоднос језика и културе. Ово је значајно остварење узевши у обзир да су такозвани формални приступи, на примјер минимализам (Chomsky 1995) или теорија оптималности (Kager 1999) потпуно занемарили ову област, усредсређујући се само на дијелу појава које језици дијеле, а не на оно по чему су различити. С друге стране, овај приступ испољава одређене проблеме. Нису, наравно, сви проблеми који ће бити побројани својствени свим радовима. Ради се о сљедећим проблемима:

а. изолационизам: културна пракса у језику анализира се без узимања у обзир традиције међукултурне психологије и антропологије. На примјер, лингвокултуролози не говоре о димензији индивидуализам – колективизам, о којој постоји мноштво радова у поменутим другим друштвеним наукама;

б. партикуларизам: нема повезница са другим областима славистичког језикословства, нпр. истраживањем лексичког позајмљивања, које несумњиво доприноси језичком идентитету;

в. елитизам: преувеличава се улога књижевности, интелектуалаца итд. На примјер, нека обиљежја језичке личности могу бити присутна код писаца и других интелектуалаца, а бити одсутна из профила језичке личности просјечних говорника. На примјер, радници и сељаци тешко да ће данас од силног посла имати времена за осјећај који покрива ријеч *т̄оска* (и када га користе, односно када су га користили, тешко да су били свјесни свих потанкости семантичког садржаја овог појма, којих је био свјестан Бродски пишући предговор Пушкиновим дјелима (Puškin 1990: 141, биљешка уз стих XXXIV, ред 8));

г. атомизам: анализе су често претјерано ситнозрне, усредсређујући се на појединачне ријечи а занемарујући лексичку масу у цјелини. На примјер, израз *волим него хљеба се најес̄ти* може се узети као показатељ значаја хљеба, а потпуно занемарити да постоје и друге фразе типа *волим него п̄аре* и не говорити о значају пара;

д. детерминизам: аутори често постулирају узроке појава не остављајући мјесто за насумична дешавања. На примјер, многи термини које користимо једноставно су резултат тога да је нека конкретна особа превела неки страни термин на баш тај начин. Добар примјер је *гласноговорник*, који је настао као превод њемачке ријечи за звучник (направу: *Lautsprecher*), што је насумично дешавање гдје онај који је термин први употријебио није разумио значење њемачке ријечи;

ђ. етноцентризам: аутори поистовјећују етничку и језичку групу. Свака етничка група изузетно је фрагментирана, језички и културно. На примјер, руска језичка личност у Сибиру разликује се од оне на Криму, те

е. арбитрарност: изабиру се само ријечи које наводно подржавају тврдње а остале се занемарују. На примјер, говори се о ријечи типа *душа*, а занемарује огромно мноштво сродних апстрактних појмова које тај језик дијели са много других.

Други релевантни приступ је теорија природног семантичког метајезика, енгл. Natural Semantic Metalanguage (NSM) Theory, коју је предложила Ана Вјежбицка, а даље разрадио Клиф Годард. Њена централна тврдња јесте да „in natural language meaning consists in human interpretation of the world" (Wierzbicka 1988: 2, поновљено у Wierzbicka 1992 и на другим мјестима). Она онда наставља: „It is subjective, it is anthropocentric, it reflects predominant cultural concerns and culture-specific modes of social interaction as much as any objective features of the world 'as such'". У новијем заједничком тексту Вјежбицке и Годарда каже се:

> The NSM framework is based on evidence supporting the idea that there is a set of simple, indefinable meanings – universal semantic primes – which have concrete linguistic exponents in all the world's languages. By using universal semantic primes as a vocabulary for semantic description we can achieve semantic analyses which are maximally intelligible, testable, and intertranslatable, as well as enabling the maximum possible resolution of semantic analysis[9] (Goddard, Wierzbicka 2002: 1–3).

У једној каснијој публикацији Годард износи тренутни скуп семантичких примитива (првобитни је предложен у Wierzbicka 1972), опримјерујући их експонентима у енглеском, какви су супстантиви (*I*, *you*, *someone*...), квантификатори (*one*, *two*, *much/many*...), евалуатори (*good*, *bad*) итд. (видјети Goddard 2008: 33).

Друга конституента теорије природног семантичког метајезика јесте начин на који се примитиви комбинују:

> The Natural Semantic Metalanguage consists not just of a lexicon, but also of a syntax. Semantic primes are hypothesized to have certain universal combinatorial properties, and the available evidence indicates that these properties also manifest themselves in all or most languages. […] To give a very brief indication of the kinds of properties involved, it can be mentioned that they include: (a) basic combinatorics: e.g., that substantives can combine with specifiers — 'this something~thing', 'someone else', 'one place', 'two parts', 'many kinds'; (b) basic and extended valences of predicates and quantifiers, e.g., that do has patient and instrument valences such as 'do something to

[9] Приступ природног семантичког метајезика заснован је на доказном материјалу у прилог идеји да постоји скуп једноставних значења која се не подају дефиницији – универзалних семантичких примитива – који имају конкретне језичке експоненте у свим језицима свијета. Користећи универзалне семантичке примитиве као лексику за семантички опис, можемо провести семантичке анализе које су максимално разумљиве, провјерљиве и међупреводиве, а и омогућити максималну могућу рјешивост семантичке анализе.

something' and 'do something with something', and that one allows a partitive option, in expressions such as 'one of these things'; (c) the complement options of the mental primes, know, think and want[10] (Goddard 2012: 714).

Трећа конституента су семантичке молекуле: „[…] semantic molecules are complex meanings which are decomposable into combinations of semantic primes but which function as units in the structure of other, more complex concepts. For example, explications for sparrow, owl and eagle include 'bird' as a semantic molecule; explications for fork, spoon and plate include 'eat'; explications for walk and run include 'feet' and 'ground'"[11] (Goddard 2012: 720).

Четврто, ова теорија у својој данашњој верзији постулира оно што аутори зову предлошцима, које Годард (2012: 724) одређује овако: „In NSM theory, a semantic template is a structured set of component types shared by words of a particular semantic class".[12] Годард (2012: 725–728) додаје и ово: „For bodily locomotion and routine physical activities, the Manner section describes a coordinated set of body-part movements. For complex physical activities, the Instrument section describes an Instrument and how it is used, and the nature of the incremental effect that this exercises on the object (what is happening to the object)".[13]

У ову теорију укључени су и културолошки сценарији: „One of the key techniques for ethnopragmatic description, used extensively by contributors to this volume, is the 'cultural script.' Essentially, this refers to a statement – framed largely or entirely within the non-ethnocentric macrolanguage

[10] Природни семантички метајезик не састоји се само од лексике него и од синтаксе. Износимо хипотезу да семантички примитиви имају одређена комбинаторичка својства и да постојећи доказни материјал упућује на то да се ове особине исто тако манифестују у свим или у већини језила… Као веома концизну индикацију ових својстава, можемо рећи да она укључују (а) основну комбинаторику, нпр. да именице могу да се повежу са спецификаторима 'ово нешто~ствар', 'неко други', 'једно мјесто', 'два дијела', 'пуно врста'; (б) основне и проширене валенције предиката и квантификатора, нпр. да глагол радити има валенцију према пацијенсу и инструменту 'радити нешто на нечему' и 'радити нешто нечим' и да један дозвољава партитивну опцију у изразима типа 'једна од ових ствари'; (ц) опције комплемената за менталне примитиве знати, мислити и жељети.

[11] … семантичке молекуле су комплексна значења која се могу декомпоновати у комбинације семантичких примитива, али која функционишу као јединице у структури других, комплекснијих, појмова. На примјер, експликације за врабац, сова и орао укључују 'птица' као семантичку молекулу; експликације за виљушку, кашику и тањир укључују 'јести'; експликације за ходати и трчати укључују 'стопало' и 'тло'.

[12] У теорији природног семантичког метајезика, семантички шаблон је структурирани скуп типова компонената које дијеле ријечи одређене семантичке класе.

[13] За кретање тијела и рутину физичких активности, секција начина описује координирани скуп дијелова тијела. За комплексне физичке активности, секција инструмента обухвата и како се користи и природу додајућег ефекта који ова активност оставља на објекту (шта се дешава са објектом).

of semantic primes – of some particular attitude, evaluation, or assumption, which is hypothesized to be widely known and shared among people of a given speech community“[14] (Goddard 2011: 5). О њима Вјежбицка каже: „‘Cultural scripts’ as understood in this article are representations of cultural norms that are widely held in a given society and that are reflected in language, in culture-specific keywords, phrases, conversational routines, and so on“[15] (Wierzbicka 2002: 401).

Годард (2002: 15–16) изријеком упућује на међујезичке разлике у молекулама. Исто тако Годард (2012: 728–733) у дијелу 5, под насловом „Crosslinguistic comparison using semantic templates“[16], користи предлошке теорије природног семантичког метајезика да покаже разлике у глаголима радње међу енглеским и неколико других језика. Јасно је да разлике постоје и у културолошким сценаријима.

Јасно је да постоји висок ниво међујезичког варирања у молекулама, како их одређује Годард (2012: 723). Међутим, примјењивост овог истраживачког оруђа је ограничена. Прво, нема доказа да је, рецимо, ниво разлика у дијеловима тијела (несумњиво молекулама) међу језицима већи или мањи него у називима за тип терена или направе (који не морају да буду молекуле). Надаље, чињеница да су молекуле анизоморфичне не значи да ће и лексичке јединице на које се односе бити неједнаке.

Кад су у питању предлошци, они садрже сљедеће елементе: лексичко-синтаксички оквир, прототипски мотивацијски сценарио, начин (за вршење рутинских радњи) или инструмент (за комплексније активности), те потенцијални резултат радње. Поредећи енглески глагол *drink* ‘пити’ са *ñb* ‘јести/пити’ у језику калам, Годард (2012: 728–730) показује разлику у мотивацијским сценаријима. Глагол у језику калам не укључује течности, а и у начину вршења радње оно што се конзумира остаје у устима кратко у каламу а веома кратко у енглеском. Разлике се могу наћи и у лексичко-синтаксичким оквирима, нпр. два вида словенских глагола према аспекатски неутралним енглеским глаголима. Видимо да се у свим сегментима шаблона могу наћи међујезичке разлике. Међутим, саме компоненте нису предиктивне, нема директне везе између типа међујезичких разлика и сегмената шаблона.

[14] Једна од кључних техника за етнопрагматички опис која се често користи од стране аутора овог зборника јесте ’културолошки сценарио’. У основи, он се односи на тврдњу – увелико или потпуно подржану неетноцентричним макројезиком семантичких примитива – о неком посебном ставу, евалуацији или претпоставци, за коју се износи хипотеза да је широко позната међу говорницима одређене језичке заједнице.

[15] Културолошки сценарију у овом чланку схватамо као репрезентације културних норми које су широко распрострањене у даном друштву и које се одражавају у језику у ријечима, фразама, конверзацијским рутинама итд. специфичним за ту културу.

[16] Међујезичко поређене помоћу семантичких шаблона.

Слична је ситуација и са културолошким обрасцима теорије природног семантичког метајезика. У њима се јасно виде међујезичке разлике, рецимо у анализи руских културолошких сценарија (у Wierzbicka 2002). Међутим, сценарији нису предиктивни за међујезичке разлике. Додатно, требало би их примијенити на цио низ појмова, и на оне које дијеле са другим језицима и културама, а не само на поједине ријечи, како то чини Вјежбицка.

Додатни проблем ове теорије јесте у томе што је она супротна основном постулату научних истраживања – штедљивости описа. Њени описи су по правилу знатно компликованији од појаве коју описују. Илустроваћу ово описом пољске ријечи *ojczyzna* ‘отаџбина’, која је код Вјежбицке (1997: 190), помоћу семантичких примитива представљених експликацијама на енглеском језику, описана овако:

ojczyzna

(a) a country
(b) I was born in this country
(c) I am like a part of this country
(d) I can’t be like a part of any other country
(e) this country is like a part of me
(f) when I think about this country, I feel something good
(g) if I didn’t, this would be very bad
(h) I think something like this when I think about this country
(i) this country is not like any other country
(j) this country is like a person
(k) many bad things happened to this country
(1) I don’t want bad things to happen to this country(?)
(m) this country did many good things for me
(n) like a mother does good things for her children
(o) I want to do good things for this country(?)
(p) if I feel something bad because of this I don’t want not to do these things because of this
(q) many other people think the same when they think about this country
(r) these people feel something good when they think about this country
(s) these people are like one thing
(t) I am like a part of this thing
(u) these people say things in the same way
(v) these people do many things in the same way
(w) these people think about many things in the same way
(x) these people often feel in the same way it
(y) when I think about these people, I feel something good
(z) these people are like a part of this country
(z) before this time, for a long time many other people were like a part of this country(?)[17]

[17] Отаџбина (а) земља (б) ја сам рођен у тој земљи (ц) ја сам као дио те земље (д) не могу бити дио неке друге земље (е) ова земља је као дио мене (ф) кад мислим о овој

Један од начина превазилажења овог проблема јесте постављање подразумијеваног параметра, које предлаже Хаспелмат (Haspelmath 2006) као алтернативу маркираности. Умјесто да се описује оно што је језицима заједничко, јер се то подразумијева, описују се разлике. Тако опис постаје штедљивији.

Трећи поменути лингвистички приступ је културолошка лингвистика. Рани представник овог правца Палмер (Palmer 1996) види ово усмјерење као наставак истраживања у антрополошкој и когнитивној лингвистици. За њега је централни појам културолошке лингвистике (уз сам језик) *имагинација*:

> „In my own view, language is the play of verbal symbols that are based in imagery. Imagery is what we see in our mind's eye, but it is also the taste of a mango, the feel of walking in a tropical downpour, the music of *Mississippi Masala.* Our imaginations dwell on experiences obtained through all the sensory modes, and then we talk"[18] (Palmer 1996: 3).

Палмер одређује сљедеће теме од посебног значаја у овом приступу: културолошко знање уграђено у метафоре и метонимије, когнитивни модели и схеме у често кориштеним лексичким пољима (нпр. дијеловима тијела), распрострањено разумијевање конвенционалног сценарија које управља традиционалним наративима, народне таксономије које дефинишу природу ствари, те семантичко предочавање социолингвистичких догађања.

Палмер, очигледно, наставља традицију међукултурног истраживања метафора у когнитивној лингвистици, нпр. у Steen (2007), Kövecses (2005), Lakoff and Johnson (1999), и претходно Lakoff and Johnson (1980), те Langacker (1987; 1991). У богатој литератури и овог усмјерења, Kövecses (2005) је од посебног интереса, посебно дијелови о варирању у метафорама (стр. 65–294). Кевечеш успоставља димензије по којима ме-

---

земљи, осјећам нешто добро (г) ако нисам, то би било лоше (х) ја мислим нешто као ово кад мислим о овој земљи (и) ова земља није као било која друга земља (ј) ова земља је као особа (к) многе лоше ствари десиле су се овој земљи (к) ја не желим да се лоше ствари дешавају тој земљи(?) (м) за мене је та земља урадила много добрих ствари (п) ако ја осјећам нешто лоше због тога, не желим да не радим ове ствари због тога (ку) многи други људи мисле исто кад мисле о овој земљи (р) ти људи осјећају нешто добро кад мисле о овој земљи (с) ти људи су као једна ствар (т) ја сам дио те ствари (у) ти људи кажу ствари на исти начин (в) ти људи раде много ствари на исти начин (дупло в) ти људи мисле о многим стварима на исти начин (икс) ти људи често осјећају на исти начин (ипсилон) кад ја мислим о тим људима, ја осјећам нешто добро (з) ти људи су као дио те ове земље (з) прије много времена дуго времена многи други људи су били као дио ове земље (?)

[18] Како ја видим ствари, језик је игра вербалних симбола који су засновани на менталним сликама. Менталне слике су оно што видимо у својој свијести, али је то и укус манга, осјећај кад ходамо по тропском пљуску, музика Мисисипи масале. Наше менталне слике смјештене су у искуствима које добијамо путем сензорних модела и онда говорим.

тафоре варирају (међукултурно и унутаркултурно). Он надаље показује који су елементи метафоре обухваћени варирањем (база искустава, изворишни домен, одредишни домен итд.). Наведени су и разлози варирања. То је диференцирано искуство, које обухвата социокултурни контекст, историју, преокупације људи те когнитивне преференције и стилове. Ово посљедње обухвата усредсређеност искуства, метафоре и метонимије, као и мијешање.

Приступ културолошке лингвистике заправо баштини вишевјековну лингвистичку традицију. Блиска веза између језика и културе у Хумболтовој хипотези свјетоназора даље је развијена у америчкој антрополошкој лингвистици двадесетог вијека, која је још један важан извор данашње културолошке лингвистике. Идеја језичке релативности (познате под називом *језички детерминизам*) има своју крајњу верзију у Сапир–Ворфовој хипотези, најпознатијем интелектуалном производу те школе. Сажето је изражена у Whorf (1940: 247):

> „We cut nature up, organize it into concepts, and ascribe significances as we do, largely because we are parties to an agreement to organize it in this way – an agreement that holds throughout our speech community and is codified in the patterns of our language. The agreement is, of course, an implicit and unstated one, *but its terms are absolutely obligatory*; we cannot talk at all except by subscribing to the organization and classification of data which the agreement decrees.“[19]

Даља елаборација ових идеја може се, између осталог, наћи код Сапира (Sapir 1921) и Ворфа (Whorf 1956). Ако настрану оставимо контроверзну тезу о смјеру утицаја, као и то да су многе тврдње данас превазиђене (а превазиђен је и језик којим се упућује на говорне заједнице), овој теорији треба одати заслугу за усредсређење на саоднос језика и културе. Она је пружила и бројне примјере међујезичког анизоморфизма између енглеског и језика првих народа сјеверноамеричког континента. Тако, на примјер, Ворф (1956: 57) анализира „An American Indian Model of the Universe“[20] налазећи да језик хопи нема појам динамичког времена, док је субјективно и објективно вријеме од изузетне важности. Слично томе, анализирајући „A Linguistic Consideration of Thinking in Primitive Communities“[21], он налази да језик навахо класификује реалије у статич-

[19] Дијелимо природу, организујемо је у појмове, приписујемо значење онако како то радимо углавном зато што смо дио договора да се природа на тај начин организује – договора који се одржава у нашој говорној заједници и који је кодификован у шаблонима нашег језика. Договор је, наравно, имплицитан и неизнесен, али *његови услови су апсолутно обавезни*: не можемо уопште говорити осим да узмемо у обзир организацију и класификацију података које овај договор одређује.

[20] Амерички индијански модел васељене.

[21] Језичка разматрања мишљења у примитивним заједницама.

ке и динамичке предмете, а статички објекти могу бити округли или издужени (Whorf 1956: 65).

Ово опште усмјерење еволуирало је у теоретски модел културолошких концептуализација и језика иранско-аустралијског истраживача Фарзада Шарифијана. Његов интердисциплинарни модел укључује неколико области примијењене лингвистике, укључујући варијанте енглеског у свијету, енглески као језик међународног споразумијевања, анализу политичког дискурса, те скуп теоретских приступа укључујући ту дистрибуирану когницију, когнитивну психологију, когнитивну лингвистику, когнитивну антропологију, науку о комплексности, те антрополошку лингвистику (више у Sharifian 2011: XVII). Он разликује два сегмента свог кључног појма културолошких когниција: „Cultural cognition is composed of cultural schemas […] and cultural categories […] that can be described as patterns of distributed knowledge across the cultural group“[22] (Sharifian 2011: 5).

Средишњи појам овог модела јесу културолошке концептуализације. Битно је да аутор препознаје мјешавину индивидуалних и колективних фактора у овом појму: „Human conceptualisation is as much a cultural as it is an individual phenomenon“ (Sharifian 2011: 3). Он усваја дистрибуирани модел културолошких концептуализација: „Cultural cognitions may be best described as networks of distributed representations across the minds in cultural groups“[23] (Sharifian 2011: 3), додајући и сљедеће: „Cognitive networks do not necessarily end with the individual […] they often enter into larger networks of cognitive interconnection with those of others in a group“.[24] Шарифијан (2011: 8–11) наводи и културолошке концептуализације често помињане у предметној литератури: схеме догађаја, схеме улога, схеме предоџаба, пропозиционе схеме и емоционалне схеме. Овај аутор карактерише културне когниције као адаптивне системе у настанку: „Cultural cognition is emergent in the sense that it is a gestalt that is more than the sum of its parts and cannot be reduced to the cognition of a single individual in the group“. „Furthermore, […] cultural cognition is also a complex system in that an individual's cognition does not comprise the cultural group's collective and emergent cognition as a whole“[25] (Sharifian 2011: 35). „Because the interactions between the members of a group are not mirror images of each

[22] Културолошка когниција састоји се од културолошких схема… и културолошких категорија… које се могу описати као шаблони дистрибуираног знања у културној групи.

[23] Културолошке когниције најбоље се могу описати као мреже дистрибуираних репрезентација у свијестима припадника културне групе.

[24] Когнитивне мреже не морају завршавати са појединцем… оне се често уклапају у шире мреже когнитивне међуповезаности са онима других у групи.

[25] Културна когниција је у настајању у смислу да је гешталт који је више сума својих дијелова и који се не може свести на когницију појединца у групи. Надаље…

other, the emergent cognition is constantly evolving, making the system adaptive“[26] (Sharifian 2011: 38).

Језик је проводник ових концептуализација: „Language is shaped by the cultural conceptualisations that have prevailed at different stages in the history of a speech community and these can leave their traces in current linguistic practice. In this sense language can be viewed as one of the primary mechanisms which stores and communicates cultural conceptualisations. It acts as both a memory bank and a fluid vehicle for the retransmission of these socioculturally embodied cultural conceptualisations“[27] (Sharifian 2011: 39).

Приступ културолошке лингвистике нуди значајне и интересанте увиде у однос језика и културе. Много је шири од два претходно представљена приступа (лингвокултурологије и теорије природног семантичког метајезика) у смислу да се не усредсређује на узак садржајни круг ни уско дефинисана методолошка питања. Међутим, овај приступ дијели неке од проблема са поменута два. Прво, избор анализиране грађе је арбитраран – аутори у типичном случају бирају занимљиве примјере везане за културу умјесто да анализирају шире скупове података и утврђују који су сегменти везани за културу, а који нису. Друго, постоји повезан проблем основа за поређење. Језици и културе пореде се ад хок без јасног основа за поређење. Треће, културолошка лингвистика је изолована и лингвоцентрична у смислу да не узима у обзир богату литературу међукултурне психологије и антропологије. Коначно, и овдје имамо претјерано генерализован поглед о језичком и културном јединству етничке групе.

Треба рећи да су критике претходно представљених приступа изношене и у другим радовима. Посебно треба поменути Seriot (2004), критику приступа Ане Вјежбицке и Uhlik (2015), критику приступа лингвокултурологије.

На крају треба поменути и нелингвистичке дисциплине – релевантне приступе унутар међукултурне психологије и антропологије, који се у језикословним истраживањима занемарују, мада пружају солидан основ за међујезичка поређења. Ради се о мјерљивим параметрима међукултурног варирања. Традиција истраживања у области међукултурне ан-

---

културна когниција је исто тако комплексан систем у смислу да когниција појединца не обухвата колективну когницију културне групе и настајућу когницију у цјелини.

[26] Зато што интеракције међу члановима групе не одражавају слике једних о другима, настајућа когниција стално еволуира, чинећи систем адаптивним.

[27] Језик се обликује културолошким концептуализацијама које су превладале у различитим фазама историје језичке заједнице и које могу оставити своје трагове у језичкој пракси. У том смислу, језик се може посматрати као један од примарних механизама који складишти и комуницира културолошке концептуализације. Он служи и као банка сјећања и као проточне комуникацијско средство за трансмисију социокултурно утјеловљених културолошких концептуализација.

тропологије полази од Холових класичних образаца (Hall 1959; 1966). У међукултурној психологији, Трајандисова опозиција колективизма и индивидуализма дала је почетни импулс овим истраживањима (Triandis 1972; 1994; 1995). Област међукултурне психологије постала је разгранато и цијењено поље истраживања како, између осталог, показују Бери и сарадници (Berry et al. 1997). Остављајући по страни бројна друга достигнућа истраживања међукултурне психологије и антропологије, овдје ћу представити оне димензије међукултурног варирања које могу бити од значаја за међујезичка поређења.

Прве двије релевантне димензије предложио је Хол (Hall 1959; 1966). Он разликује полихроничне културе, гдје постоје вишеструке испреплетене у оси времена (гдје се испреплићу прошлост, садашњост и будућност) и монохроничне, гдје постоји једна изразита временска линија. Једна од посљедица оваквог поимања времена јесте да су у монохроничним културама лични односи подређени распореду дјелатности, а вријеме одређено за активности, састанке, итд. је нефлексибилно. Насупрот томе, у полихроничним културама, лични односи битнији су од распореда активности, а назначена времена флексибилна (на примјер, особе у тим културама много чешће касне). Ово су само најважније, постоји и низ других разлика, о чему више у поменутим Холовим књигама, гдје се налазе и бројни примјери ових разлика. Други Холов класични образац јесте дистинкција између нискоконтекстних култура, гдје се ствари постављају јасно и директно, и висококонтекстних, гдје се каже мало или индиректно, а оно што се жељело рећи треба пронаћи у контексту. И ово је добро опримјерено у поменутим књигама.

Трећа битна димензија јесте индивидуализам према колективизму, која је првобитно предложена у поменутим Трајандисовим публикацијама. У индивидуалистичким културама надметање је битније од сарадње, а појединац битнији од заједнице. У колективистичким културама је обрнуто, сарадња је битнија од надметања, а заједница од појединца.

Каснија истраживања, посебно она која су спровели Хофстеде и Хофстеде (Hofstede, Hofstede 1994), Тромпенарс и Хемпден-Тарнер (Trompenaars, Hampden-Turner 1997) и Шварц (Schwartz 1994) утврдила су низ других димензија међукултурног варирања (као што су спремност преузимања ризика, толеранција према неједнакости у друштву, мушкост према женскости итд.). Све оне могу бити релевантне у међујезичким истраживањима, али се њихов значај у том погледу чини знатно мањим него онај који имају поменуте три. И у међукултурној психологији постоје бројна истраживања након почетног Трајандисовог импулса. Јако добар извор информација о томе је Нисбет (Nisbett 2003).

Ако ове димензије примијенимо у међујезичким истраживањима, онда добијамо солидан основ за поређење. На примјер, ако се питамо

како димензија колективизма према индивидуализму обликује лексику даног језика, онда можемо поредити лексику која опслужује колективистичку културу са оном која опслужује индивидуалистичку културу с циљем да се види да ли постоје разлике, рецимо у лексичким пољима за међуљудске односе.

3. Пролегоменон за нову методологију. Превазилажење побројаних слабости постојећих приступа подразумијева увођење сљедећих промјена. Прво, битно је схватити да се култура у језику не зрцали само у основном баштињеном лексичком фонду (ономе што у Širka 2019 зовем *дубински слој лексичког идентитета*), него и у лексичкој размјени, у томе да ли и из којих извора ријечи посуђујемо. То нас смјешта у одређене културне кругове, који се не поклапају, мада могу да се прожимају, са националним. Ово сам у поменутој монографији назвао *размјенским слојем*. Коначно, у оним језицима гдје постоји стандарднојезички варијетет, културно смо одређени саодносом тог варијетета са дијалектима и другим неформалним облицима, ставовима према нормирању итд. То сам назвао *површинским слојем лексичког идентитета*. Ове чињенице изискују онда укључивање у културолошка лингвистичка истраживања методологије и постигнућа језичке контактологије те нормативистике. Само тако моћи ћемо да добијемо комплетну слику културолошкојезичког профила говорника. Друго, језикословна истраживања требало би да укључе бројна постигнућа међукултурне антропологије и психологије. Уз све то, у циљу превазилажења поменутих слабости, потребно је увести методолошку конзистентност у сљедећим сегментима:

а. свеобухватност – анализирају се сви примјерци дане категорије, а не само они који потврђују испитиване тезе,
б. свијест о комплексности масе говорника – анализа треба да направи разлику између различитих језичких елита и опште масе говорника и да, како елите, тако и све друге говорнике види као разноврсне скупове појединаца,
в. мултиперспективност – у анализу треба укључити различите језикословне и нејезикословне приступе,
г. језички аутономизам – схватање да се језици не морају преклапати са етничким групама и да се језички идентитет тиче говорника језика, а не припадника етничке групе,
д. свијест о језичкој комплексности – схватање о постојању различитих језичких варијетета, нпр. дијалеката, етничких и географских варијаната итд.,
ђ. ограничени детерминизам – схватање да су нека дешавања у развоју језика насумична и непредвидива, па анализа може да објасни само дио одређених појава,

е. штедљивост описа – треба тражити најједноставнија средства описа која покривају највише подручје појаве која се објашњава.

Остављајући по страни размјенски и површински слој лексичког идентитета (уз разумијевање да темељита анализа подразумијева и укључивање тих нивоа), представићу мјере и примјере анализе појава у дубинском слоју лексичког идентитета, што и јесте основна преокупација претходно предочених језикословних приступа.

Предлажу се два основна начина мјерења лексичког идентитета, што је онда и мјера културолошких специфичности даног језика у моменту истраживања (што не значи ни да је та специфичност била таква прије неколико деценија ни да ће бити таква након неколико деценија). Прво је мјерење на нивоу лексема, друго мјерење на нивоу лексикона. На нивоу лексема, међулексичко поређење утврђује ниво разлика у успостављању еквиваленције, и то у консеквентно дефинисаним ширим лексичким групама. На нивоу лексикона поређење утврђује разлику у организацији поново консеквентно одабраних сегмената лексикона (на примјер, која је густина синонима за позитивне и негативне особине у даном језику). Овдје ћемо користити примјер за међујезичко поређење на лексемском нивоу. Други примјери поређења на лексемском нивоу, као и примјери поређења на нивоу лексикона, могу се наћи у Ширка (2019). Међујезичко лексичко поређење указује на оно што је у једном или оба језика у поређењу специфично (дакле, својствено само том језику а неприсутно у другом). Могло би се рећи да се унеколико ради о антилингвистици. Док лингвистику занима оно што је језицима заједничко (најпопуларнији лингвистички приступи остављају по страни оно што није), овдје је основно питање у чему се разликују, шта је специфично за сваки језик. То је онда и оно што чини одређени лексички профил језика који говорницима даје идентитет.

У складу са оном досјетком да је једино константно у језику промјена, можемо рећи да оне разлике које данас утврдимо не морају да постоје за неколико деценија. Управо шесто поглавље у Ширка (2019) зове се Стабилност и промјена и бави се тим питањима. Фиксирање нечега што се непрестано мијења у даном моменту није само ограничење овог приступа, него и лингвистике уопште. Синхронијске сасвим очигледно, али и дијахронијске, јер ту се промјена прати између више зафиксираних стања у одређеним моментима.

Најједноставнији начин обраде специфичности лексичке еквиваленције заснива се на броју еквивалената. Ако занемаримо пуну еквиваленцију (гдје постоји еквиваленција један на један и еквиваленти се не разликују у неком битном аспекту функционисања), онда можемо издвојити нулту еквиваленцију (гдје одредишни језик нема еквивалент

за лексему изворишног језика), вишеструку еквиваленцију (гдје одредишни језик има двије или више лексема за лексему изворишног језика), те дјеломичну еквиваленцију (гдје постоји еквиваленција један на један, али се лексеме разликују у неком битном сегменту свог функционисања). Вишеструка еквиваленција може бити узрокована тиме да један језик прецизније лексички дијели неки појам (диференцијацијски тип), тиме да један језик има пренос значења којег у другом језику нема (преносни тип), тиме да један језик творбено диференцира појмове од другога (творбени тип), те тиме да један језик има контекстно специфичне ријечи које други језик нема (контекстни тип).

Овдје ће бити дат примјер изучавања специфичности лексичког нивоа словенских језика према несловенским и словенским, а на примјеру рјечничке грађе. Наравно, постоје и различити други начини изучавања специфичности лексичког нивоа даног језика и разлика међу језицима, какви су претрага по корпусима, истраживање говорника, прикупљање података из постојећих истраживања (метаистраживања), што је све примијењено у Ширка (2019), гдје се може наћи више информација о таквим истраживањима. То да се нешто овдје наводи као примјер не значи да се тврди како је то једини начин прикупљања података.

Уза сва ограничења у смислу специфичних преференција састављача рјечника те омашака, објављени рјечници представљају изузетно богату грађу за истраживања културолошке специфичности лексике. У овом конкретном случају који ће бити представљен, алтернативна средства типа корпуса сигурно не могу дати ни приближно онако солидне податке као рјечници. Оно што је проблематично код рјечника (ко је аутор, шта је укључено итд.) још је проблематичније код корпуса. Додатно, корпуси су релативно нови извори података, док рјечници синтетизују вишевјековну традицију. У њима налазимо устаљену праксу, како описа, тако и повезивања језика и успостављања еквиваленције. За разлику од тога, паралелни корпуси су малобројни и ту је ниво варирања далеко већи него у рјечницима, јер су изразито ограничени типом текста, а често и улогом преводиоца (доста их се заснива на преводима). И рјечници и корпуси настају у одређеном тренутку, а језик се стално мијења, што јесте ограничење. Било би међутим погрешно претпоставити да се у једном језику или пару језика у за језик релативно кратком временском периоду који прође од издавања рјечника, ствари драстично промијене у односу на други језик или групу језика.

Прво је изабрана листа од хиљаду најфреквентнијих руских ријечи на основу рада Љашевске и Шарова (Ляшевская, Шаров 2009). Дакле, лексичка маса није изабрана арбитрарно, по сопственом нахођењу, него на основу објективног критеријума онога с чим укупна маса говорника највише долази у додир (дакле, не неки апстрактни појмови високе кул-

туре с којима су у контакту само језичке елите). Еквиваленција ових ријечи анализирана је према словенским језицима: пољском (Bogusławski 1985) и српском (Станковић 1998), те несловенским: енглеском (Королев 2017) и њемачком (Rimaschewskaja 1998). Иста процедура поновљена је са хиљаду најфреквентнијих пољских ријечи (Kazojć 2009) према руском (Bogusławski 1985) и енглеском (Fisiak 2011).

Примјери лексичких еквивалената коришћених у овој анализи дати су у Табели 1. У случају пуне еквиваленције видимо да састављачи рјечника нису пронашли релевантне разлике међу еквивалентима које би требало додатно обрадити. Наравно, у стварности, добар дио ових случајева је заправо дјеломична еквиваленција јер би се у неком другом контексту неке разлике могле наћи (нпр. у асоцијативним или творбеним мрежама, уклопљености у фразеолошке и паремиолошке системе итд.). Код нулте еквиваленције еквивалента нема, па се даје објашњење. У случају вишеструке еквиваленције, како је раније речено, она може бити узрокована друкчијом диференцијацијом појмова у ријечи, друкчијим семантичким преносом, друкчијим творбеним мрежама или функционисањем у друкчијем контексту. Како се види, дјеломична еквиваленција јавља се тамо гдје постоји однос један на један, али се нешто разликује и то су састављачи рјечника у питању истакли.

	Руско--пољски	**Руско--српски**	**Руско--енглески**	**Руско--њемачки**	**Пољско--руски**	**Пољско-енглески**
1. **Пуна еквиваленција**	*вера: wiara*	*два: два*	*вместе: together*	дверь: Tür	generał: генерал	ciotka: aunt
2. **Вишеструка еквиваленција**						
a. **диференцијациона**	*здание: budynek* (общественное, больших размеров) *gmach*	*гражданин: држављанин* 'national', *грађанин* 'citizen'	*берег* (моря, озера) *shore;* (морское побережье) *coast*	*говорить разговаривать* : *reden высказывать, произносить sagen*	*fala: волна* (wielka fala morska) *вал*	*profesor* (na uniwersytecie) *professor* (w szkole średniej) *teacher*
b. преносна	*воля: wola* (свобода) *wolność*	*голова: глава*, *грло*	*бумага: paper;* (документ) *document*	*борьба: Kampf спорт* 'sport' *Ringen*	*północ: север,* (czas) *полночь*	*czoło* (część twarzy) *forehead* (przód) *front*
c. творбена	*среда*: *środa*, *środowisko*	*данные: подаци, способности*	*единый* (один, единственный) *a single* (объединённый) *united*	*всякий каждый jeder, разный verschieden*	*pociąg: поезд,* (skłonność) *влечение*	*pociąg: train* (skłonność) *inclination*

d. контекстуална	*словно*: *jak gdyby* (с сущ. при сравнении с данным предметом) *jak*	*воздух: ваздух, зрак*	*врач doctor; physician книжн.*	*золотой Gold-, golden –ая медаль Goldmedaille –ые часы goldene Uhr*	*chętnie*: *охотно* (w odpowiedzi) *с удовольствием*	*sędzia:* (w sądzie) *judge* (w piłce nożnej, boksie, zapasach) *referee*
3. **Дјеломична еквиваленција**	*врач lekarz зубной ~ dentysta* +	*дверь: врата день открытых –ей дан слободног приступа*	*красный: red ~ дерево mahogany*	*автор: Autor* (литературного или научного произведения тж. *Verfasser,* музыкального произведения тж. *Komponist*)	*papier: бумага ~y* (dokumenty osobiste) *документы*	tytuł title tytul szlachecki knighthood

Табела 1. Примјери еквивалената у словенско-словенском и словенско-несловенском поређењу

Статистички, дистрибуција случајева осим нулте (која у овом узорку није забиљежена) изгледа како је представљено у Табели 2.

Категорија	**Руско-пољски (%)**	**Руско-српски (%)**	**Руско-енглески (%)**	**Руско-њемачки (%)**	**Пољско-руски (%)**	**Пољско-енглески (%)**
вишеструка	60,4 (604)	60,7 (607)	54 (540)	74,0 (740)	69,2 (692)	65,6 (656)
дјеломична	7,6 (76)	5,8 (58)	3,2 (32)	8,7 (87)	6,6 (66)	12,8 (128)
пуна	32,0 (320)	33,5 (335)	42,8 (428)	17,3 (173)	24,2 (242)	21,6 (216)
Укупно	100 (1000)	100 (1000)	100 (1000)	100 (1000)	100 (1000)	100 (1000)

Табела 2. Резултати словенско-словенског и словенско-несловенског лексичког поређења

Видимо да је вишеструка еквиваленција без премца најчешћи тип. Дистрибуција подтипова вишеструке еквиваленције представљена је у Табели 3.

	Руско-пољски (%)	**Руско-српски (%)**	**Пољско-руски (%)**	**Руско-енглески (%)**	**Руско-њемачки (%)**	**Пољско-енглески (%)**
диференцијацијска	**60,4%** (365)	**55,7%** (338)	**58,3%** (315)	27,6% (204)	20,3% (141)	28,9% (192)
преносна	23,3% (141)	23,4% (142)	20,7% (112)	**47,8%** (354)	**54,2%** (377)	**41,4%** (275)
контекстуална	13,7% (83)	17,5% (106)	17,0% (92)	20,3% (150)	22,4% (156)	24,1% (160)

творбена	2,5% (15)	3,5% (21)	3,9% (21)	4,3% (32)	3,0% (21)	5,7% (38)
укупно	100% (604)	100% (607)	100% (540)	100% (740)	100% (695)	100% (665)

Табела 3. Типови вишеструке еквиваленције у словенско-словенском и словенско-несловенском лексичком поређењу

Најизразитија словенско-несловенска разлика (која је у Табели 3 предочена масним словима) јесте да је међу словенским језицима доминантан подтип диференцијацијски (у просјеку 58,2%), а словенско-несловенски је преносни тип (у просјеку 47,8%). Словенски језици имају низ заједничких семантичких преноса (углавном метафора), које несловенски језици не дијеле. Словенски језици, опет, разликују се међусобно више по томе како диференцирају појмове у ријечи (дакле, у диференцијацијском типу). Да би се ово објаснило, потребно је посезати за знањем из других друштвених наука. Овдје бисмо изнијели сљедећу хипотезу. Историјски, међусловенске сличности могле би се везивати за заједничко прасловенско поријекло. С друге стране, из тачке гледишта међукултурне антропологије и психологије, словенске културе су колективистичке, полихроне и мање контекстно зависне од овдје укључених несловенских. Такве конфигурацијске разлике у култури онда се огледају и у семантичком преносу (ту се огледа већа словенска блискост и већа удаљеност словенских од несловенских језика). Даље разлике у овом скупу података постоје и у контекстном подтипу – словенско-словенске разлике мање су од словенско-несловенских. И ово може имати везе са заједничким поријеклом и типом културе јер и једно и друго дефинишу контексте који су заједници говорника више или мање битни, какве су границе тих контекста, а онда и да ли заједница користи засебне ријечи за њих.

Враћајући се основној разлици, она се може пластично приказати нечим што се може одредити као показатељ Д-П (диференцијација према преносу). Овај показатељ једнак је проценту разлика у диференцијацијском типу подијељеном процентом разлика у преносном типу. Ако ова два типа имају једнак проценат разлика, дакле, ако су у равнотежи, вриједност овог показатеља биће 1. Све изнад 1 је доминација диференцијацијског типа, све испод 1 је доминација преносног типа. У словенском међујезичком поређењу, вриједност овог показатеља је 2,6 (дакле доста изнад 1), а у словенско-несловенском поређењу 0,54 (доста испод 1). Гледајући у овај показатељ, можемо видјети колико је међујезичка разлика удаљена од неутралног стања гдје никакве разлике тог типа нема.

Видјели смо на овом примјеру како је грађа изабрана консеквентно (на основу фреквенцијских података). Изабрана је, надаље, грађа која се тиче свих говорника проматраних језика, а не само елита. Грађа је анали-

зирана квантитативно и та анализа примијењена је на цјелокупну грађу. Средства помоћу којих се појаве анализирају штедљива су, а поменути показатељ пластично приказује битне односе. Грађа и њена анализа тичу се говорника језика а не припадника нације. У интерпретацији резултата укључена су знања из других друштвених наука.

4. Вјештачка интелигенција и њене могућности. Предложена методологија свакако је корак ка превазилажењу свих побројаних недостатака три кључна приступа у изучавању дубинског слоја лексичког идентитета. С друге стране, предложена методологија изискује знатне временске ресурсе. Много је лакше узети пар ријечи по сопственом нахођењу и износити своје, често субјективне, ставове о њима, него објективно анализирати консеквентно изабрану лексичку грађу. Како живимо у доба снажног продирања генеративне вјештачке интелигенције у истраживачке пројекте, треба се запитати о тренутним потенцијалима њеног коришћења у истраживањима овог типа.

Покрећући питања употребе генеративне вјештачке интелигенције, користио сам затворени систем (дакле, такав коме се, осим промпта, не могу давати базе знања ни регулисати параметри рада) ЧетГПТ (www.chatgpt.com).

У првом покушају тражено је да се на основу методологије представљене код Шипке (2019) за дубински ниво лексичког идентитета наведу енглеско-српске међулексемске разлике у родбинским односима. Дакле, четбот је користио податке из свог великог језичког модела. У другој интеракцији, четботу је у промпту послана листа лексема за родбинске односе коју је требало анализирати. У трећој интеракцији тражено је да се разлике квантитативно обраде. Цијели тај разговор доступан је овдје: https://chatgpt.com/share/6966ae12-ea5c-800e-b0b1-eb5d8e8b3d2e. Треба рећи да је годину дана прије овог експеримента аутор склопио уговор са фирмом иза ЧетГПТ о томе да речена књига буде укључена у тај велики језички модел. Међутим, четботи претражују обрасце по цијелом великом језичком моделу, а не искључиво у једном извору (он је инфинитезимално мали у односу на укупну масу података), па би онда било погрешно мислити да су одговори четбота директно одређени садржајем речене књиге.

Евалуирајући податке четбота, може се укратко рећи да самостална анализа оваквих примјера по даној методологији није могућа. Методологија је у анализу укључена само маргинално, а и статистички подаци нису увијек прецизни нити је сасвим јасно како се до њих дошло. Међутим, генеративна вјештачка интелигенција представља идеално средство у почетним фазама анализирања ове грађе у том смислу што даје изузетно занимљиве смјернице онога што се може анализирати и надограђује

(па макар и сасвим овлаш, узимајући у обзир методологију која је задана) мјере и технике анализе.

Навешћу неколико примјера (цјелокупан контекст може се видјети под наведеном повезницом). Почетни промпт у коме није дата лексичка грађа резултовао је списком разлика (које заиста постоје између енглеског и српског). Четбот је идентификовао чињенице да су енглеске лексеме за сродство мање диференциране, да су плиће у смислу временске дубине, да је пол у енглеском мање диференциран, да енглески мање кодира добну хијерархију, да се у енглеском називи за крвно сродство преносе на правно, да је енглеска концептуализација апстрактнија и да су енглески глаголи шири. Други промпт, гдје је представљена лексичка грађа коју треба анализирати, дао је анализу 13 тематских области, гдје се поново говорило о поменутим разликама, али и о неким другима, рецимо да српски јасније раздваја неутралне и неформалне називе. Коначно, промпт у коме је тражено да се наведу квантитативни параметри разлика дао је податак о просјечно 1,87 српских еквивалената енглеских термина, а онда је то разбијено по ужим категоријама.

5. Закључак. На крају се може рећи да три главна приступа у проучавању саодноса језика и културе имају велику заслугу у томе да су пажњу језикословаца усмјерили на ову област. С друге стране, сви они, сваки на свој начин, испољавају одређене слабости, како у одабиру грађе (који је претјерано субјективан, детерминистички и елитистички), тако и у анализи (која не користи мјерљиве параметре). Овдје су предложена одређена рјешења за превазилажења тих слабости. Данашње стање општедоступних оруђа вјештачке интелигенције још није на таквом нивоу да би омогућило смислен самосталан избор материјала и његову анализу. Међутим, коришћење оваквих оруђа од велике је помоћи у почетним фазама истраживања будући да указује на смјернице могуће анализе.

Цитирана литература

Драгићевић, Рајна. *Вербалне асоцијације кроз српски језик и културу*. Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије, 2010.

[Dragićević, Rajna. V*erbalne asocijacije kroz srpski jezik i kulturu*. Beograd: Društvo za srpski jezik i književnost Srbije, 2010]

Драгићевић, Рајна (ур.). *Речи под лупом*. Београд: Танеси, 2016.

[Dragićević, Rajna (ur.). *Reči pod lupom*. Beograd: Tanesi, 2016]

Караулов, Ю. Н. *Русский язык и языковая личность*. Москва: Издательство ЛКИ, 2010.

[Karaulov, Jy. N. *Russkij jazyk i jazykovaja ličnost'*. Moskva: Izdatel′stvo LKI, 2010]

Корнилов, О. А. *Языковые картины мира как производные национальных менталитетов*. 2-е изд., испр. и доп. Москва: ЧеРо, 2003.

[Kornilov, O. A. *Jazykovye kartiny mira kak proizvodnye nacional'nyh mentalitetov*. 2-e izd., ispr. i dop. Moskva: ČeRo, 2003]

Пипер, Предраг. „Асоцијативни речници словенских језика и етнокултурни стереотипи“. *Славистика* 7 (2003): стр. 22–32.

[Piper, Predrag. „Asocijativni rečnici slovenskih jezika i etnokulturni stereotipi“. *Slavistika* 7 (2003): str. 22–32]

Радбиль, Т. Б. *Основы изучения языкового менталитета*. 3-е издание. Москва: Флинта, Наука, 2013.

[Radbil′, T. B. *Osnovy izučenija jazykovogo mentaliteta*. 3-e izdanie. Moskva: Flinta, Nauka, 2013]

Шмелев, А. Д. *Ключевые идеи русской языковой картины мира*. Москва: Языки славянской культуры, 2005.

[Šmelev, A. D. *Ključevye idei russkoj jazykovoj kartiny mira*. Moskva: Jazyki slavânskoj kul′tury, 2005]

*

Bartmiński, Jerzy. „Koncepcja językowego obrazu świata w programie slawistycznych badań porównawczych“. *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej* 40 (2005): s. 259–280.

Bartmiński, Jerzy, Wojciech Chlebda. „Jak badać językowo-kulturowy obraz świata Słowian i ich sąsiadów?“. *Etnolingwistyka* 20 (2008): s. 11–27.

Bartmiński, Jerzy. „Basic Assumptions of Slavic Ethnolinguistics“. In: Karl Gutschmidt et al. (ed.). *Die slavischen Sprachen/The Slavic Languages: An International Handbook of their Structure, their History and their Investigation*. Berlin: De Gruyter Mouton, 2014: pp. 1165–1174.

Berry, John W. et al. *Handbook of Cross-Cultural Psychology*. Second edition. Boston – London – Toronto –Sydney – Tokio – Singapore: Allyn and Bacon, 1997.

Chomsky, Noam. *The Minimalist Program*. Cambridge, Mass.: The MIT Press, 1995.

Goddard, Cliff, Anna Wierzbicka. “Opening Statement: Meaning and Universals”. In: Cliff Goddard, Anna Wierzbicka (eds.). *Meaning And Universal Grammar: Theory And Empirical Findings*. Volume 1. Amsterdam: John Benjamins, 2002: pp. 1–3.

Goddard, Cliff. “The Search for the Shared Semantic Core of All Languages”. In: Cliff Goddard and Anna Wierzbicka (eds.). *Meaning and Universal Grammar: Theory and Empirical Findings*, Volume 1. Amsterdam: John Benjamins, 2002: pp. 5–40.

Goddard, Cliff. *Cross-Linguistic Semantics*. Amsterdam: John Benjamins, 2008.

Goddard, Cliff. *Ethnopragmatics: a new paradigm, Ethnopragmatics: Understanding Discourse in Cultural Context*. Berlin: Walter de Gruyter, 2011: pp. 1–30.

Goddard, Cliff. “Semantic primes, semantic molecules, semantic templates: Key concepts in the NSM approach to lexical typology”. *Linguistics* 50/3 (2012): pp. 711–743.

Hall, Edward T. *The Silent Language*. Garden City: Doubleday and Co., 1959.

Hall, Edward T. *The Hidden Dimension*. Garden City: Doubleday and Co., 1966.

Haspelmath, Martin. “Against Markedness and What to Replace It With”. *Journal of Linguistics* 42/1 (2006): pp. 25–70.

Hofstede, G., G. J. Hofstede. *Cultures and organizations: software of the mind*. London: HarperCollins, 1994.

Kager, René. *Optimality Theory*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999.

Kövecses, Zoltán. *Metaphor in Culture. Universality and Variation*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.

Lakoff, George, Mark Johnson. *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press, 1980.

Lakoff, George, Mark Johnson. *Philosophy in the flesh: The embodied mind and its challenge to Western thought*. New York: Basic Books, 1999.

Langacker, Ronald W. *Foundations of cognitive grammar: Theoretical Prerequisites*. Stanford, CA: Stanford University Press, 1987.

Langacker, Ronald W. *Concept, image, and symbol: The cognitive basis of grammar*. The Hague: Mouton de Gruyter, 1991.

Nisbett, Richard E. *The Geography of Thought*. New York, London, Toronto, Sydney: The Free Press, 2003.

Palmer, Garry. *Toward a Theory of Cultural Linguistics*. Austin: University of Texas Press, 1996.

Sapir, Eduard. *Language. An Introduction to the Study of Speech*. New York: Harcourt, Brace, 1921.

Schwartz, S. H. "Beyond individualism/collectivism: New dimensions of values". In: Harry Triandis, et al. (eds.). *Individualism and Collectivism: Theory Application and Methods*. Newbury Park, CA: Sage, 1994.

Sériot, Patrick. „Oxymore ou malentendu? Le relativisme universaliste de la métalangue sémantique naturelle universelle d'Anna Wierzbicka". *Cahiers Ferdinand de Saussure* 57 (2004): pp. 23–43.

Sharifian, Farzad. *Cultural Conceptualisations and Language*. Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2011.

Sharifian, Farzad. *Cultural Linguistics*. Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2017.

Šipka, Danko. *Lexical Layers of Identity*. Cambridge: Cambridge University Press, 2019.

Trabant, Jürgen. *Europäisches Sprachdenken von Platon bis Wittgenstein*. München: Beck, 2007.

Triandis, Harry C. *The Analysis of Subjective Culture*. New York: Whiley, 1972.

Triandis, Harry C. *Culture and Social Behavior*. New York: McGraw Hill, 1994.

Triandis, Harry C. *Individualism and Collectivism*. Boulder, CO: Westview Press, 1995.

Triandis, Harry C., Eunkook M. Suh. "Cultural Influences on Personality". *Annual Review of Psychology* 53(2002): pp. 133–160.

Trompenaars, F., C. Hampden-Turner. *Riding the waves of culture: understanding cultural diversity in business*. London: Nicholas Brearley, 1997.

Uhlik, Mladen. „Analiza pojma jezikovna slika sveta v zgodovini jezikoslovnih idej – primer determinizma v jezikoslovju". *Jezikoslovni zapiski* 14(1) (2015): str. 75–84. <https://doi.org/10.3986/jz.v14i1.2458>

Weisgerber, Leo. *Die sprachliche Gestaltung der Welt*. Third edition. Düsseldorf: Schwann, 1962.

Whorf, Benjamin Lee. "Science and Linguistics". *Technol. Rev*. 42/6 (1940): pp. 229–231, 247–248. <http://web.mit.edu/allanmc/OldFiles/www/whorf.scienceandlinguistics.pdf>

Whorf, Benjamin Lee. *Language, thought, and reality; selected writings*. Edited and with an introd. by John B. Carroll. Foreword by Stuart Chase. Cambridge: MIT Press, 1956.

Wierzbicka, Anna. *Semantic Primitives*. Frankfurt: Athenäum, 1972.

Wierzbicka, Anna. *The Semantics of Grammar*. Amsterdam: John Benjamins, 1988.

Wierzbicka, Anna. *Semantics, Culture, and Cognition*. *Universal Human Concepts in Culture-specific Configurations*. Oxford: Oxford University Press, 1992.

Wierzbicka, Anna. *Understanding Cultures through Their Key Words: English, Russian, Polish, German, and Japanese*. Oxford: Oxford University Press, 1997.

Извори

Королев, Н. *Англо-русский словарь* (slovarus.info/eng_k.php), 2017.

[Korolev, N. *Anglo-russkij slovar'* (slovarus.info/eng_k.php), 2017]

Ляшевская, О. Н., С. А. Шаров. *Частотный словарь современного русского языка (на материалах Национального корпуса русского языка)*. Москва: Азбуковник, 2009.

[Lâševskaja, O.N., S.A. Šarov. *Častotnyj slovar' sovremennogo russkogo jazyka (na materialah Nacional'nogo korpusa russkogo jazyka)*. Moskva: Azbukovnik, 2009]

Станковић, Богољуб (ур.). *Срйско-руски речник*. Нови Сад – Москва: Будућност, Матица српска – Русский язык (2. издање), 1998.

[Stanković, Bogoljub (ur.). *Srpsko-ruski rečnik*. Novi Sad – Moskva: Budućnost, Matica srpska – Russkij âzyk (2. izdanje), 1998]

*

Bogusławski, Andrzej. *Ilustrowany słownik rosyjsko-polski polsko-rosyjski*. Warszawa: Wiedza powszechna (3. издање), 1985.

Fisiak, Jacek et al. *Słownik współczesny angielsko-polski, polsko-angielski* (second edition). Harlow: Longman, 2011.

Kazojć, Jerzy. *Otwarty słownik frekwencyjny leksemów*. 2009. <https://pl.wiktionary.org/wiki/Indeks:Polski_-_Najpopularniejsze_słowa_1>

Puškin, Aleksandr S. *Eugene Onegin*. Trans. Vladimir Nabokov. Volume 2: Commentary and Index. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1990.

Rimaschewskaja, E. L. *Deutsch-Russisches Russisch-Deutsches* Wörterbuch. Moskva: Russkij jazyk, 1998.

Данко М. Шипка
Университет штата Аризона
Школа мировых литератур и культур
Темпе, США

ЛЕКСИЧЕСКАЯ ИДЕНТИЧНОСТЬ И ЕЁ ИССЛЕДОВАНИЕ

Р е з ю м е

Автор исходит из утверждения, что используемые нами лексемы дают нам, как членам речевого сообщества, особый вид идентичности, отличный от всех других типов идентичности, которыми мы обладаем. В статье оценивается текущая практика научних исследовании в этой области и предлагаются дополнительные возможности для исследований. На основе критической оценки методологии, используемой в текущих исследованиях, в статье предлагается следующее: во-первых, следует более систематически отбирать материалы, во-вторых, в их анализе следует использовать различные качественные и количественные параметры. Заключительная часть статьи посвящена использованию искусственного интеллекта в исследовании лексической идентичности.

Ключевые слова: лексикон, культурная лингвистика, идентичность, язык и мышление, лингвистическая антропология, лексикологическая методология.

Danko M. Šipka
School of International Letters and Cultures
Arizona State University
Tempe, USA

LEXICAL IDENTITY AND ITS RESEARCH

S u m m a r y

This paper starts from the claim that the lexemes we use give us, as members of a speech community, a kind of identity different from all other types of identity we have. The present paper assesses the ongoing research practice in this field and proposes additional research possibilities. Based on the critical evaluation of the methodology found in the ongoing research, the paper proposes the following. First, research materials should be sampled more systematically. Second, various qualitative and quantitative parameters should be deployed in its analysis. The final portion of the paper is devoted to the use of artificial intelligence in researching lexical identity.

Keywords: lexicon, cultural linguistics, identity, language and thought, linguistic anthropology, lexicological methodology.

ISSN 0350-185X, – Књ. 82, св. 1 (2026), стр. 93–122
UDK: 811.163.41'373.421
811.161.1'373.421
811.163.41:811.161.1
COBISS.SR-ID 202798089
https://doi.org/10.2298/JFI2601093S
Примљено: 22. октобра 2025.
Прихваћено: 12. фебруара 2026.
Оригиналан научни рад

Марија Ј. Стефановић*
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за славистику

О СРЕДСТВИМА ЗА ИЗРАЖАВАЊЕ НЕГАТИВНЕ ОЦЕНЕ И МОТИВАЦИЈИ ЗА РЕЧИ КОЈИМА СЕ ОНА ИСКАЗУЈЕ У РУСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ
(на материјалу синонимских низова)**

У раду се анализирају синоними за основне речи којима се исказује општа негативна оцена у руском и српском језику – рус. *плохой* и срп. *лош* – са аспекта когнитивне семантике и етнолингвистике. Унутрашња форма речи открива првобитне мотиве номинације који су створили могућност ширења употребе речи и на значење негативне оцене. На овај начин утврђују се и системска решења којима се у језику изражава и концептуализује негативно. Установљена је веза између речи за општу негативну оцену и лошег искуства са објектима чији називи су искоришћени у њиховој номинацији. Као извор за номинацију синонима за општу негативну оцену идентификују се мотиви отпадака, прљавих предмета, физиолошке реакције на покварену храну, као и више мотива који указују на различите недостатке предмета. Констатује се секундарност негативне оцене у односу на позитивну и идентификују се појмовне метафоре које представљају супротност метафорама типичним за концептуализацију позитивне оцене, али и вредности уопште. Утврђује се веза између језичких израза и елемената културе који се односе на опхођење са негативно оцењеним објектима и закључује се да се већина односи на склањање негативно вреднованих објеката како не би били виђе-

* mstefanovic@ff.uns.ac.rs; ORCID: 0000-0002-0422-4226

** Овај рад финансирало је Министарство науке, технолошког развоја и иновација на основу Уговора о преносу средстава за финансирање научноистраживачког рада запослених у настави на акредитованим високошколским установама у 2025. години, бр. 451-03-137/2025-03 од 27. 1. 2025. године. Неки од резултата овог истраживања представљени су у реферату „Концептуализација негативне оцене у српској и руској језичкој слици света: *лош* и *плохой*“ на LXII скупу слависта Србије одржаном 11. јануара 2024. године на Филолошком факултету Универзитета у Београду.

ни. Избор средстава и мотива за изражавање опште негативне оцене у оба посматрана језика у највећем броју случајева се подудара, што сведочи о блискости начина концептуализације и језичких слика света у том домену.

Кључне речи: концептуализација негативне оцене, мотиви за изражавање негативне оцене, плохой, лош.

1. Увод

Основне речи за изражавање опште позитивне или негативне оцене у свим језицима имају мноштво синонима, и избор речи којима се може оцењивати открива поглед на свет који постоји у језичко-културној заједници.[1] Пошто се дефинисање значења речи преко синонима користи врло често и у лексикографским изворима, то је и подстакло истраживање у којем се трага за разлозима за повезивање негативне оцене са различитим речима које, управо зато што се односе на исти објекат у најширем смислу те речи, деле нека заједничка обележја која их у свести приближавају и тако омогућују узајамну заменљивост у одређеним контекстима, што се у литератури и истиче као једна од основних одлика синонима.[2] У синонимским низовима са доминантама *плохой* и *лош*, које су основне речи за негативну оцену у савременом руском и српском језику, најбројније су вишезначне речи,[3] и када се оне користе као оцена, не може се занемарити њихово основно значење.[4] Даље, у анализираним речима, било да се појављују у оквиру основног корпуса (речника синонима), или су део дефиниција за поједине елементе синонимских низова које се дају у експланаторним речницима,[5] очигледно је постојање слика или мотива који су утицали на то да се реч може користити и у функцији оцене. Мо-

[1] Оцена се може изражавати различитим врстама речи – придевима, именицама, глаголима или прилозима, у зависности од контекста, као и другим језичким средствима (нпр. творбеним суфиксима, идиомима итд.). У овом раду фокус је на придевима као језичком средству за изражавање особине појма названог именицом.

[2] О великој међусобној блискости синонима в. и став С. М. Толстој (Толстая 2008: 17).

[3] Готово у свим случајевима једно од значења синонима експлицитно је повезано са оценом (на пример, у дефинисању се користе речи *плохой*, *лош* или њихови синоними *дурной*, односно *рђав*, који се најчешће појављују у лексикографским изворима), што посматране чланове синонимских низова чини поузданим за истраживање система речи за оцену. Уколико значење није присутно у основним коришћеним лексикографским изворима, пронађено је у другим, на шта се у тексту указује.

[4] Формално раздвајање на значења и подзначења у експланаторним речницима може бити различито, али у овом истраживању није релевантно, с обзиром на фокус који је на избору самих речи којима се значења и подзначења дефинишу.

[5] За руски језик подаци су преузети из четворотомног речника руског језика у редакцији А. П. Јевгењеве (даље: МАС), а за српски из шестотомног Речника српскохрватскога књижевног језика (даље: РМС), осим ако другачије није назначено.

тиви се идентификују преко унутрашње форме речи. Унутрашња форма речи (рус. *внутренняя форма слова*) представља слику или идеју које су у основи мотивације, односно указује на постојање семантичког елемента који повезује мотивисану реч са мотив(н)ом и тако открива који је мотив из ванјезичког света био примаран за номинацију. Појам *унутрашња форма речи* у неким радовима поистовећује се са „најближим етимолошким значењем“ (Кожинова 2019: 27–28). У овом раду унутрашња форма речи посматра се као очигледна, за изворне говорнике транспарентна семантичка и структурна веза која постоји између морфема у мотивној и мотивисаној речи. Ово је у складу са дефиницијом датом у руском Лингвистичком енциклопедијском речнику (ЛЭС: 85).

Раније спроведена когнитивносемантичка истраживања различитих речи за изражавање позитивне оцене у руском и српском језику извршена на материјалу лексикографских извора (Стефановић 2022а, б) показала су да у оба језика постоје сличности у избору мотива који се реконструишу преко везе са појмовним метафорама заједничким за многе језике, што се види и у бројним радовима инспирисаним класичним делом Лејкофа и Џонсона (Lakoff, Johnson 1981) *Metaphors we live by*. Појмовне метафоре типа ДОБРО/ПОЗИТИВНО је ГОРЕ/ВИСОКО/ВЕЛИКО/ТЕШКО присутне су као слике или мотиви у корену самих речи за изражавање оцене, у конструкцијама или синонимима који се користе за њихово дефинисање у лексикографским чланцима, или су у неком облику заступљене у асоцијативним пољима.[6] На пример, речи *одличан* у српском и *отличный* у руском језику (Stefanović 2023; Стефанович 2023) комбинацијом значења изражених у префиксу *од-/от-* и корену *лик-/личунутрашњом формом указују само на то да су овако оцењени објекти другачији од осталих (срп. *од-лик-ују* се, рус. *от-лич-аются*), што не би морало да подразумева и да имају значење позитивне оцене. Међутим, присуство појмовних метафора које се везују искључиво за позитивну оцену у синонимским низовима за ове речи недвосмислено потврђује да се њима нешто позитивно оцењује: на пример, конструкције типа *висок квалитет* одражавају метафору ДОБРО је усмерено према ГОРЕ, а руски синоним *превосходный* садржи морфему *-вос-* која указује на кретање увис, што понавља исту појмовну метафору, итд. Поред тога, у раније споменутим истраживањима речи за исказивање позитивне оцене у руском (нпр. *хороший*, *важный*, *ценность* у Стефановић 2022а) и концепта *вредност* у српском језику (Стефановић 2022б) уочено је да постоји и веза међу свим наведеним метафорама, односно да постоји једна обу-

[6] Корпус за поменута истраживања чинили су пре свега речници савременог књижевног језика, али увид у дијалекатске и етимолошке речнике показао је да је овакав начин виђења света одувек присутан. Током времена може се мењати статус речи у језику, њено значење може се ширити или сужавати, али семантичка веза са мотивом остаје.

хватнија или, могло би се рећи, кровна метафора. Наиме, *видљивост* или *упадљивост* односе се на све раније наведене метафоре, јер оне су засноване углавном на томе да се позитивно оцењени објекти перципирају као предмети са повећаним димензијама, што значи и да се издвајају на фону других, „обичних", односно оних који су просечни. Видљивије је не само оно чије димензије су веће у односу на уобичајено, него и оно што је метафорички постављено на истакнуто (прво или високо) место, или што неким другим својством неминовно привлачи пажњу. На пример, нешто је *првокласно*, чланови социјалне елите ословљавају се речима са кореном *вис-/выс-* (срп. *височанство*, рус. *высокоблагородие*), оно што је веома добро квалификује се у руском и као *блестящее*, а у српском као *бриљантно*, *сјајно* или је *изванредно* – стоји „изван реда" других сличних објеката. И друге речи за позитивну оцену преносе мотив визуелне истакнутости преко семантике корена: српски придев ***угледан*** може се превести на руски и као ***видный***. Међутим, међу синонимима су и речи у којима се запажа веза са мотивом говорења, слушања, а потом и знања о нечему што се оцењује као позитивно: у дефиницији за *чувен* у РМС налазимо синтагме и речи *који се прочуо, веома познат, гласовит, угледан, знаменит* – сâм синонимски низ садржи речи у чијој се унутрашњој форми јасно види веза са визуелном и аудитивном перцепцијом, као и са знањем које је резултат менталног процесуирања перципираних појава. Свеукупност овако реконструисаних мотива директно указује на везу са културом, и може се сажети у констатацију да речи којима се изражава позитивна оцена одражавају потребу и намеру да се оно што се сматра добрим постави на видљиво место, да се о њему говори, чује и зна, и да тако постане узор који треба следити.[7]

Концептуална метафора идентификована (или реконструисана) као мотив за избор речи којима се изражава оцена није једино средство којим језик располаже: запажено је да на могућност употребе речи у функцији позитивне оцене утиче и њена, може се рећи, непосреднија веза са објектима несумњиво позитивно вредноваим у друштву која се не мора посебно реконструисати јер је очигледна: на пример, синоними за *отличный/одличан* су и рус. *прекрасный*, *гениальный* и срп. *божанствен*, *мајсторски*, што сведочи о асоцијативном повезивању различитих објеката и својстава који се у заједници посматрају као добри и пожељни, па тако практично постају и мотиви (изражени преко унутрашње форме речи) за лексеме којима се изриче позитивна оцена.

У речима које чине синонимске низове са доминантом – речју за општу негативну оцену у оба језика, идентификују се различити начини за њено изражавање. У анализираном материјалу најуочљивије је при-

[7] И сама реч *узор* садржи корен везан за визуелну перцепцију, што није случајно.

суство префикса *не-*, одричне речце *не* или других сличних формалних средстава: на пример, доминирају речи са префиксом *не-* у комбинацији са кореном који се односи на позитивну особину – рус. *нехороший*, срп. *неквалитетан*, указује се префиксом на недостатак нечега што се сматра добрим, нпр. рус. *недостаточный*, срп. *безвредан*, или се у речничким чланцима експлицитно указује на то да је значење неког придева супротно од позитивног, као што је случај за одреднице рус. *плохой*: 'противоп. *хороший*' и срп. *лош*: 'супр. *добар*' (РСАНУ 11: 593). Употреба оваквих средстава фактички потврђује секундарност негативне оцене, јер свака врста негирања полази од претпоставке да је оно што је кореном изражено у ствари позитивно оцењено. Пошто се приликом дефинисања основних значења за негативну оцену првенствено полази од позитивне, претпоставља се да се и средства за изражавање негативне оцене могу посматрати као пандан средствима и начинима за изражавање позитивне, само са супротним предзнаком.

Овај рад има два циља: први је да се применом методе когнитивно-семантичке анализе чланова синонимских низова са доминантама *плохой* и *лош* класификују средства и начини на које се изражава негативна оцена у руском и српском језику са посебним освртом на унутрашњу форму речи, а други је да се покаже веза са елементима културе која се изражава преко избора специфичних језичких средстава.[8]

Због ограниченог простора, корпус чини материјал из по једног речника синонима и једног систематског или идеографског речника за сваки језик[9]: речник синонима З. Е. Александрове *Словарь синонимов русского языка* (даље: ССАл) и идеографски речник *Словарь синонимов русского языка* Л. Г. Бабенко (даље: ССБаб) за руски, и *Речник синонима* П. Ћосића (даље: РС) и *Систематски речник српскохрватскога језика* Р. Јовановића и Л. Атанацковића (даље: СР) за српски језик. Анализирана

[8] У проучавањима језичке слике света (ЈСС), која у оквиру когнитивне етнолингвистике указује на везу између језика и културе, синоними се сматрају веома продуктивним извором података (Бартмињски 2011: 56). Досадашња истраживања показала су да се корисни подаци за добијање ЈСС налазе и у илустративним примерима у оквиру речничких чланака, па се у неким случајевима и они анализирају.

[9] У предговору речника ССБаб уредница Л. Г. Бабенко указује на непостојање општеприхваћеног назива за овакве речнике „новог типа" који групишу речи по смислу на основу опште повезаности са појмом који именују: „Такие группы называют поразному: понятийные, смысловые, семантические, тематические, идеографические. Соответственно этим обозначениям и подобные словари именуют по-новому: семантические словари, идеографические словари. Есть и такое их наименование: словари-тезаурусы. Как видим, они называются разными авторами-составителями подобных словарей пока по-разному по причине их новизны, но суть у них общая: в них словарный состав распределяется на основе смыслового сходства слов."

је садржина релевантних делова[10] речничких чланака из репрезентативних експланаторних речника за чланове синонимских низова у којима су рус. *плохой* и срп. *лош* доминанте. Синонимски низови за сваки језик[11] обједињени су у анализи, а уколико у једном од језика постоје идентични или врло слични изрази који нису забележени у посматраним изворима, али у експланаторним речницима јесу потврђени као могућа средства за изражавање негативне оцене, наводе се на крају одговарајућег одељка како би се добила потпунија компаративна слика.

2. Класификација средстава за изражавање негативне оцене

2.1. Присуство формалних језичких показатеља – префикса или речци са одричним значењем

Значење негативне оцене добија се употребом језичких средстава за изражавање негације или супротности у односу на оно што је присутно у корену речи, било да се ради о речима за општу позитивну оцену (рус. *хороший*, срп. *добар*), било да се ради о другим својствима која се у заједници сматрају позитивним.

---

[10] Релевантним деловима сматрају се они који се непосредно односе на оцену. Због уштеде простора не дају се подаци о граматици и стилској маркираности речи унутар текста, као ни о тому и страници у основним коришћеним лексикографским изворима (МАС за руски, РМС за српски језик).

[11] Синонимски низови за руски језик према изворима и са указаним стилским обележјем: ССБаб (127): **Плохой**, дурной, некачественный, неудовлетворительный, нехороший, *устар.*, *разг.* худой, *разг.* дрянной, *разг.*, *шутл.* неважнецкий, *разг.* неважный, *разг.* негодный, *разг.* нестоящий, *разг.*, *презр.* поганый, *разг.* скверный (за значење опште оцене); РСАл (331–332): **Плохой** 1. нехороший, скверный, неудовлетворительный, некачественный; так себе, неважный, незавидный, нестоящий, никудышный, заваляющий, негодный, никуда не годный, никакой (разг.); неважнецкий, негодящий, дрянной, паршивый, занюханный, зачуханный, не того (прост.); хреновый, фиговый, дерьмовый, говенный (груб.-прост.); худой (устар.); *о черте характера, влиянии, отзыве*: дурной, отрицательный / о вещи: низкокачественный, низкого качества, низкосортный, третьесортный, третьеразрядный, недоброкачественный; некондиционный (раз. шутл.); ни к черту негодный, аховый, плевый, барахольный (прост.); *о произведении*: низкопробный, низкого пошиба; *в знач. сказ.*: ниже всякой критики, не выдерживает (никакой) критики, оставляет желать лучшего (или многого), ниже среднего; не то, не того, хромает на обе ноги, не подарок, хоть брось, никуда, ломаного гроша не стоит, подгулял, швах, дрянь (разг.); бяка (разг. и детск.); ни к черту (не годится), ни черта не стоит, дрянцо, дерьмо, говно (груб.-прост.); ◊ грош цена кому, чему (разг.). См. также отвратительный 2.

Синонимски низови за српски језик према изворима: РС (301) **Лош** рђав, слаб, никакав, траљав, тричав, безвредан, невредан, безвезан, бедан, јадан, мизеран, слабог квалитета, неквалитетан, млак, худ, другоразредан (треће-, ниже-), недовољан, осредњи, исподпросечан, онакав, такав, климав, лабав, којекакав, леви *фам.*; СР (274) **Лош**. Рђав. Невредан. Никакав. Слаб. Слабог квалитета. Последње класе. Худ. Кваран. Свакакав. Свакојак. Којекакав. Траљав. Штур. *Не баш добар. Нимало добар. *Не може бити гори, лошији. Најгори. Најлошији. Последњег квалитета. Слабог, најслабијег квалитета.

2.1.1. Експлицитно изражена негација опште позитивне оцене

рус. **нехороший**; срп. **не баш добар**, **нимало добар**

Негативна оцена изражена је преко префикса или речце у комбинацији са основним речима за изражавање позитивне оцене у корену или у конструкцијама.

2.1.2. Негација или одсуство својства које се сматра позитивним

рус. **некачественный**, **недоброкачественный**, **неудовлетворительный**, **неважный**, **неважнецкий**, **негодный**, **негодящий**, **никуда не годный**, **никуда**, **никудышный**, **некондиционный**, **не выдерживает (никакой) критики**, **не подарок**; срп. **безвезан**, **неквалитетан, недовољан**

Сви синоними имају префикс *не-* или *ни-*, или се у конструкцијама користи одрична речца. Ово јасно указује на одсуство позитивног својства именованог у корену или у речи, уколико се ради о изразу. У руском синонимском низу запажају се различите варијанте деривата са кореном *важ-* и *год-*, при чему се појављују и скраћени облици израза, као што је случај са синонимом *никуда* насталим од *никуда не годный* (букв. ‘ни за где није погодан’), а придев *никудышный* такође је варијанта наведеног израза. Српски придев *безвезан* има и значење ‘бесмислен’, те је због указивања на одсуство позитивног својства укључен у ову групу.[12] И у српском језику постоје речи *незадовољавајући* и *незгодан*, које, иако нису представљене у анализираном материјалу, такође се суштински односе на негативну оцену.

2.1.3. Негација постојања вредности објекта

рус. **нестоящий**, **грош цена**, **ломаного гроша не стоит**; срп. **безвредан**, **невредан**

Употреба речи са кореном *стоить* ‘коштати, вредети’ у руском и *вред-* у српском, као и речи за новчић са малом вредношћу (рус. *грош*), који уз то може бити и поломљен (рус. *ломаный*), директно указују на то да је објекат без материјалне или друге вредности. У РМС међу изразима везаним за одредницу *пара* налазимо *ни две паре (не вреди)*, а у PCJ (897) *не вреди ни пет пара* са значењем ‘не вреди ништа, потпуно је безвредно’. Ове речи, као ни *филир* или *цвоњак*, које се такође користе у изразима, нису забележене у посматраним речницима синонима, али потврђују постојање истог начина исказивања негативне оцене у оба језика – употребом речи која се користила за новчић врло мале вредности.

[12] Журављов (Журавлев 2016: 70–75) говори о префиксу **bez-* као језичком средству за обележавање бројних појмова везаних за фундаменталну словенску аксиологију, јер се у корену речи са тим префиксом налазе појмови који се несумњиво сматрају вредностима.

2.1.4. Указивање на одсуство једног или конкретног својства које би објекат квалификовао за позитивну оцену

рус. **никакой**, **не то**,[13] **не того**; срп. **никакав**, **којекакав**, **свакакав**, **свакојак, онакав, такав**

У овој групи у оба језика су изрази и речи са кореном заменичког порекла. Чињеница да се у функцији негативне оцене поред одричних заменица могу користити и префикси и речце са одричним значењем у комбинацији са показним заменицама, али и показне и опште заменице, указује на то да се у случају негирања квалитета објекта он може или потпуно занемарити, као да не постоји (рус. *никакой*, срп. *никакав*), или се посматра као да поседује више нерелевантних особина, што га чини неподесним за добијање позитивне оцене (срп. *свакакав*). Иако није укључена у посматране синонимске низове, у руском језику општа заменица *всякий* има негативну конотацију у говорном језику: ‘те, кто не заслуживают внимания, уважения (обычно с оттенком неодобрительности)’, исто као и српски придеви *свакакав* ‘више рђав него добар’ и *свакојак*, са истим значењем. У српском језику израз *то̄ није то̄* (незабележен у посматраним речницима) сличан је по форми првим наведеним руским синонимима, што указује на висок степен сличности средстава за изражавање негативне оцене.

2.2. Мотивација је концептуализовање негативне оцене као супротне концептуализовању позитивне

Ова група издвојена је јер се секундарност негативне оцене не изражава формалним језичким средством – употребом префикса или речци, већ је исказана на другом нивоу: користе се појмовне метафоре које се разликују од оних уобичајених за позитивну оцену: ако је *добро* концептуализовано као високо или усмерено ка горе, *лоше* је ниско или усмерено наниже; ако је *добро* издвојено од фона, *лоше* се стапа са њим, и ако се *добро* промовише, *лоше* се склања из фокуса пажње.

2.2.1. Употреба речи са кореном *низ-/ниж-* или других средстава која указују на метафору ЛОШЕ ЈЕ УСМЕРЕНО ПРЕМА ДОЛЕ

рус. **низкокачественный**, **низкого качества**, **низкосортный**, **низкопробный**, **низкого пошиба**, **ниже всякой критики**, **ниже среднего**; срп. **исподпросечан**, **нижеразредан**

Синоними у оба језика садрже корен *низ-*/*ниж-* који се односи на кретање одозго према доле, дакле о усмерености према тлу, или указују на позиционирање *испо̄д* неке норме или просека.

[13] Дефиниција за облик без негације *тот* гласи: ‘6. такой, который нужен или должен быть’. Исто се односи и на пример *не того*.

2.2.2. Мотивација је неистицање објекта.

2.2.2.1. У корену је облик редног броја већег од *један* или придев са значењем супротним од *пр̄вог*

рус. **третьесортный**, **третьеразрядный**; срп. **другоразредан, трећеразредан**, **последње класе**, **последњег квалитета**

Најупадљивија позиција у низу је прва, што значи да се корен *пр̄ерв-*/*пр̄рв-* везује за позитивну оцену,[14] а корен који указује на редне бројеве веће од један – на негативну. Међу српским синонимима су и они који указују на то да се негативно оцењени објекти позиционирају на последње место.

2.2.2.2. У значењима речи или израза указује се на неистицање објекта

рус. **так себе**; срп. **осредњи**, **млак**

Чињеница да се у синонимским низовима са речима за негативну оцену налази и реч *осредњи*[15] потврђује тачност раније утврђене асиметрије скале оцене (Арутюнова 1987: 12). Њен центар померен је према позитивној оцени, а оно што је неутрално оцењено налази се ближе негативном полу (Stefanović, Popović 2024). Руски израз *так себе* дефинише се на следећи начин: ‘1. ни хорошо, ни плохо, неважно. 2. ничего особенного собой не представляющий, средний, не имеющий ярко выраженных качеств’, а у речнику Станковића (845) преводи се као ‘ништа нарочито, осредње’. У српском синонимском низу постоји и реч *млак* ‘1. а. који није ни хладан ни врућ, умерено загрејан’. Могућност употребе ове речи као синонима за негативну оцену проистекла је из метафоричног преношења умерености на средину скале, то јест на мање упадљиво место, удаљено од прве, истакнуте и уочљиве позиције која је резервисана за позитивно оцењене објекте.[16]

[14] Отуда, на пример, у руском имамо придев *перворазрядный*, а у српском *пр̄вокласан* за објекат који је одличног квалитета.

[15] Иако се у дефиницији за ову реч у РМС не указује експлицитно на могућност да се разуме у значењу негативне оцене (нпр. ‘који је средње вредности, који се ничим нарочито не истиче, просечан’ итд.), у РСЈ (878) формулација значења употребом придева *невелик* у конструкцијама са речима које имају изразито позитивну конотацију (‘који је невелике вредности, квалитета, способности и сл.’) сугерише да се ради о објекту мање вредности од оног који би се позитивно оценио, што га на вредносној скали приближава негативном полу.

[16] У РСЈ (704–705) бележи се више значења речи *млак* која се несумњиво односе на негативну оцену јер се изражавају комбинацијом префикса или предлога који указују на негацију или одсуство позитивне особине исказане у корену или у речи, нпр. *неборбен*, *нехајан*, *неакт̄иван*, *непредузимљив*; *безвољан*, *безизразан*, *бежив̄отан*, *бескрван*, *без бодрост̄и*, *без живот̄не снаге* итд.

2.2.3. Префикси са значењем негације у речима чија унутрашња форма (корен) указује на начине промоције позитивно оцењених објеката у друштву

рус. **незавидный**, **отрицательный**

Синоним *незавидный* у савременом руском језику има значење ‘такой, которому нельзя позавидовать, плохой, неважный’, а етимолошки је повезан са глаголом *видеть* (Фасмер 2: 72). Раније је показано да глаголи визуелне перцепције, као што је и овај, могу да буду у корену речи које служе и као позитивна оцена, нпр. рус. *видный* ‘угледан, познат, истакнут’ (Станковић 79), а исто је и у српском, нпр. *угледан* и *виђен* са кореном *глед-* и *вид-*. Према томе, када се негација комбинује са кореном који има значење повезано са визуелном перцепцијом могуће је добити и реч која ће бити и негативна оцена. Објашњење увођења у ову групу придева *отрицательный*, који има више значења, а пето експлицитно указује на негативну оцену,[17] захтева повезивање језичког материјала са ситуацијама у свакодневном животу, односно у култури. Овај придев етимолошки је повезан са глаголом говорења (прасл. **rekti*, **rekǫ*), а префикс *отъ-* има значење удаљавања, што значи да се говорник метафорички удаљава од оног о чему је говорио – „одриче“ га се. Више речи које су синоними за позитивну оцену у руском и српском, а и у другим језицима, има мотивацију која је повезана са ситуацијом говорења или слушања о нечему, односно са резултатом који је потом *знање* о предмету разговора. На пример, руски придеви *знаменитый*, *славный*, *пресловутый*, као и српски *славан*, *чувен*, *по̄знат*, *знаменӣт* имају и значења позитивне оцене, а мотивација за њих је управо наведена ситуација – о нечему се говори (в. корен *слов-/слав-*[18]), чује (*чу-*)[19] и онда и *зна*[20]. *Отрицательный* се тако може схватити и као ‘онај о коме се не говори (позитивно)’. Иако се за дефинисање српског придева *незавидан* у лексикографским изворима не користе речи са експлицитним значењем негативне оцене, унутрашња форма синонима којима се објашњава значење (‘тежак, мучан, неприја-

[17] ‘Плохой по своим качествам, свойствам, вызывающий неодобрение, достойный порицания; *противоп*. положительный’.

[18] В. Фасмер (3: 664).

[19] Српски придев *нечувен* може имати значење и позитивне оцене, али и негативне, што се најбоље види у контекстима којима се илуструје његова употреба: нечувена *окрутност*, нечувен *скандал* (РМС). Пример *нечувен скандал* даје се и у РСЈ (819). Напомињемо да се у лексикографским изворима не дају примери употребе ове речи у контекстима са позитивним значењем, што је такође индикативно.

[20] Врло је занимљива чињеница да се у дефиницији првог значења за придев *нечувен* у РМС користе речи које имају управо овакву мотивацију: ‘који није чувен, непознат, незнан, невиђен’.

тан, неугодан’) несумњиво указује на то да се ради о објектима који се не доживљавају као пријатни, што значи да не би добили позитивну оцену.

2.3. Мотив[21] су негативно оцењени објекти

Међу средствима за изражавање негативне оцене је и употреба речи које именују врло широк спектар објеката са негативном конотацијом, а то је засновано понекад на њиховој буквалној безвредности (нпр. рус. *дрянь* ‘ђубре, смеће’), а понекад на њиховој перцепцији као таквих у култури (нпр. *леви* у српском језику). Анализирани материјал је комплексан, пошто се у истој конструкцији значење негативне оцене може изразити истовремено на различите начине (нпр. у руском изразу *ни черта не стоит* присутна је и негација глагола *стоить* ‘коштати, вредети’[22], и негативно конотирана реч *черт* ‘ђаво’), а постоје и случајеви када се у номинацији вишезначне речи – синонима за општу негативну оцену идентификује један извор мотивације, а касније се развију и друга значења која се могу повезати и са другим мотивима преко којих се успоставља веза са концептуалним метафорама уобичајеним за изражавање негативне оцене. На пример, срп. *тричав* везује се кореном за *трицу*, чије је прво значење ‘а. опне, љуске од самлевеног зрневља жита које при сејању остају у ситу, мекиње. б. мрвица, трунка’ семантички везано за смањену *вредност* у односу на брашно и истовремено за смањене *димензије*, што су различити мотиви. Друго, метафором добијено значење ‘а. безвредна ствар, тричарија. б. безначајан, безвредан човек, ништарија’ засновано је на буквалној вези са материјалном вредношћу, а унутрашња форма речи *ништарија*, која је употребљена у дефиницији, указује на негирање постојања нечега, што је такође један од начина изражавања негативне оцене (в. групу 2.1.4). Треће значење речи *трица* – ‘измет, поган, нечист’ дефинише се речима чије је основно значење повезано са екскрементима – још једним извором мотивације идентификованим у синонимским низовима за изражавање негативне оцене (в. групу 2.3.2.2).[23] Дакле, реч *тричав* као оцена повезана је когнитивно са малим димензијама, малом вредношћу, одрицањем постојања и екскрементима, што, чак и када би се свако од ових својстава посматрало појединачно, несумњиво указује на то да се ради о негативној оцени. Стога се неки анализирани

[21] Сматрамо да је употреба речи *мотив* овде оправдана јер се односи на елементе ванјезичке стварности који су фактички омогућили да се реч којом су названи користи и у секундарном значењу негативне оцене.

[22] О овом глаголу било је речи и у групи 2.1.3.

[23] Етимолошка истраживања и детаљнија истраживања историје појединих речи вероватно би дала корисне податке, али пошто се аутор не сматра компетентним за та питања, фокус је на савременом језику. Подаци из етимолошких речника користе се у случајевима када постоји несумњива семантичка веза са савременим облицима и значењима.

синоними појављују у различитим групама, јер садрже формалне показатеље припадности једној групи, али се у лексикографским значењима идентификују и други разлози за могућност њихове употребе као речи за негативну оцену.

У ову групу укључени су мотиви за номинацију који су објекти из ванјезичког света у најширем смислу речи: предмети, појаве, понашање итд., а повезује их негативан став говорника према њима. Он се исказује најчешће преко семантике корена (на пример, речи се односе на непотпун, безвредан или бескористан објекат). Оно што обједињује различите подгрупе је резултат непосредног искуства са предметима – мотивима за номинацију, па су у овој групи синоними који као мотив имају физиолошку, физичку или вербалну реакцију на нешто непријатно или, на пример, синоними који указују на детаље повезане са болешћу као неповољним стањем организма, као и мотиви који сведоче о негативном вредновању одређених аспеката понашања у друштву. Све ово допринело је могућности да се речи у чијој номинацији су наведени мотиви имали улогу разумеју недвосмислено као негативна оцена.

2.3.1. Мотив су буквално безвредни објекти

рус. **барахольный**; срп. **траљав**, **тричав**

Руски и српски синоними семантички су врло блиски. Именица *барахло* од које је изведен придев *барахольный* ‘связанный, соотносящийся по значению с существительным *барахло*’[24] односи се на старе, изношене и непотребне ствари: ‘1. вещи домашнего и личного обихода, обычно подержанные; домашний скарб. 2. негодные вещи; хлам’, као и српска реч *тра̏ља* ‘1. дроњак, рита, прња, крпа’ од које је изведено *тра̏љав*. Овај придев дефинише се употребом синонимског низа у којем су и придеви *дроњав* и *исцепан*. Очигледно је да је могућност употребе и руске и српске речи као негативне оцене проистекла из два разлога: повезана је са представом о објекту који није целовит (исцепан је, нешто му недостаје[25]), а самим тим је бескористан, па тако и безвредан. Врло слични су разлози и за укључивање синонима *тричав*, о којем је било речи раније.

2.3.2. Мотив је веза са отпацима

Мала вредност и неподесност за употребу објеката који се оцењују негативно директно је довела до могућности да се они повезују са отпацима, а у мотивима за чланове синонимских низова идентификују се разлози за сврставање објеката у отпатке и начин поступања са њима.

[24] <https://ru.wiktionary.org/wiki/барахольный>

[25] В. и групу 2.3.7.

2.3.2.1. Мотив су непотребни и прљави предмети
рус. **дрянь**, **дрянной**, **дрянцо, зачуханный**

Основно значење првог наведеног синонима, од којег су изведена и наредна два,[26] у савременом језику односи се на непотребан и безвредан објекат,[27] као и на смеће: ‘что-л. негодное, ненужное; сор, хлам’, а прво значење придева *зачуханный* је ‘1. грязный, истрёпанный’.[28] Иако у посматраним српским речницима синонима нису наведене речи које имају овакву мотивацију, провера је показала да и именице *смеће* и *ђубре* имају иста и основна, и пренесена значења,[29] што потврђује постојање истог мотива који се користи за изражавања негативне оцене у оба језика.

2.3.2.2. Мотив су екскременти

рус. **дерьмо**, **дерьмовый**, **говно**, **говенный**

Више синонима у руском језику негативно оцењен предмет поистовећује са фекалијама.[30] Именица *дерьмо*, од које је настао и придев, према Даљу[31] има значења ‘калъ, пометъ; навозъ; соръ, дрянь’, а *говно* ‘дерьмо, калъ, пометъ, испражненіе, экскрементъ’.[32] Изведени придеви имају у савременом језику искључиво значење негативне оцене: *говенный* ‘очень плохой; никуда не годный’;[33] *дерьмовый* ‘никуда не годный, гадкий’.[34] Речи из ове подгрупе нису присутне у посматраним српским синонимским низовима, али провера података у РМС и РСЈ показује, на

[26] Проучавање творбених средстава за исказивање негативне оцене није било у фокусу овог истраживања, иако је употреба деминутива типа *дрянцо* сигнификативна.

[27] Етимологија ову именицу повезује са придевом *дряблый* ‘млохав, млитав’ и са глаголом *драть* ‘дерати, кидати, цепати’ (Фасмер 1: 546). Оба несумњиво имају негативну конотацију и могу се повезати и са другим мотивима идентификованим у нашој класификацији.

[28] Због постојања значења ‘неприглядный, невзрачный’, овај придев се налази и у групи 2.2.7, у којој је мотив негативна естетска оцена. <https://ru.wiktionary.org/wiki/зачуханный>. У оквиру првог значења налази се и реч *истрепанный*, што значи ‘подеран, похабан’ и омогућује и укључивање у групу 2.3.7.2.

[29] Смеће ‘1. разни отпаци који се накупе у кући, на улици и сл., којима је што покривено (под, асфалт и др.), отпаци уопште; 2. нешто рђаво, слабо, нешто што је без вредности’; ђубре ‘2. смеће, нечистоћа; 4. нешто рђаво, слабо, мале или никакве вредности’.

[30] С обзиром на то да се ове речи због стилске маркираности (вулгаризми) не укључују у МАС, значења су преузета из електронских речника.

[31] <https://www.slovari.ru/search.aspx?s=0&p=3068&di=vdal&wi=32674>

[32] <https://www.slovari.ru/search.aspx?s=0&p=3068&di=vdal&wi=27750>

[33] <https://ru.wiktionary.org/wiki/говенный>

[34] <https://www.slovari.ru/search.aspx?s=0&p=3068&di=vojsh&wi=6943>

пример, да се речи *срање*, *говно* и *говњив*,[35] осим у основном значењу, могу користити и за давање негативне оцене.

2.3.2.3. Мотив је уобичајено поступање са отпацима

рус. **хоть брось**, **завалящий**

Руски израз *хоть брось* употребом императива указује да би предмет могао да се баци, односно да са њим треба поступати као са смећем. Придев *завалящий* ‘долго пролежавший без употребления; плохой, ненужный’ добијен је од глагола *завалить*, чије основно значење је ‘покрыть или наполнить что-л., набросав или насыпав чего-л.’, што значи да је оно што је лоше и непотребно буквално затрпано нечим, односно да се на први поглед не види. У РСЈ (64) уз именицу *бацање* налази се израз *није за бацање*, који се објашњава на следећи начин: ‘каже се за онога, одн. оно што је добро’. Дакле, оно што јесте за бацање – није добро.

2.3.3. Мотиви су повезани са изазивањем негативне физиолошке, физичке или вербалне реакције на непријатно

Мотивација за негативну оцену може бити повезана са физиолошком реакцијом на непријатан укус или мирис, као и са вербалном или физичком реакцијом која обично следи. Извор који изазива овакве реакције у неким случајевима идентификује се у речничким чланцима у оквиру дефиниције или у наведеним илустративним примерима.

2.3.3.1. Мотив се експлицитно наводи у речничком чланку

рус. **скверный**, **поганый**; срп. **кваран**

Руски синоним *скверный* ‘1. вызывающий отвращение; мерзкий, гадкий’ илуструје се примером *скверный запах* ‘одвратан мирис’, а основно значење придева *поганый* повезано је са храном, на шта се указује и у наведеним примерима уз дефиницију: ‘1. не употребляемый в пищу, несъедобный. *Поганый гриб*. || Запретный, нечистый с религиозной точки зрения. *Поганая пища*’. И прво значење придева *кваран* у РСАНУ (9: 392) дефинише се преко указивања на храну, односно на непријатни укус: ‘1. а. захваћен процесом ферментације или презревања, гњио; који је у распадању услед труљења, укварен, труо, натруо’, док се у РМС реч *храна* налази међу илустративним примерима за прво значење речи *кваран*. И код речи *йокварен*, која није у синонимским низовима, а може се користити и за давање негативне оцене, једно од значења илуструје се речју *желудац*.

[35] И реч *ђубре*, класификована у групи 2.3.2.1, може се односити на екскременте: у РМС ово значење је прво наведено, у РСЈ (322) наведено је као друго.

2.3.3.2. Мотив је уобичајена вербална реакција на нешто непријатно

рус. **аховый**, **бяка**

Узвик *ах*, који је у корену првог наведеног синонима, првенствено се користи за изражавање емоција, између којих су и несрећа и жаљење: ‘2. употребляется при выражении горя, сожаления и т. п.’, што је несумњиво довело до тога да се и придеви изведени од њега сматрају синонимима за негативну оцену. У руском језику постоји и придев са истим кореном и са значењем негативне оцене *аховский*, који се дефинише као ‘скверный, плохой’.[36] Реч *бяка* користи се у дечјем језику и има најопштију негативну оцену. Сматра се да је настало од ономатопеје (в. Фасмер 1: 261; Аникин 5: 300), односно узвика *бя* којим се изражава одвратност и гађење.[37] У руском речнику аргоа овај узвик има значење алкохолног напитка,[38] што се повезује са имитацијом дечје вербалне реакције на његов непријатан укус, па је могуће да је ова ономатопеја првенствено и била мотивисана лошим укусом, чиме се ова група синонима за негативну оцену повезује са претходном. Иако у посматраним синонимским низовима нема српских примера овог типа, паралеле постоје: српски преводни еквивалент за *бяка* може бити и *бљак*[39], и *какано* (Станковић 61), а анализирани руски придеви *аховый* и *аховский* мотивисани су узвиком који се на српски у значењу негативне оцене може превести и као *фу* или *фуј*: у РМС наводи се да су ово узвици ‘којим се изражава незадовољство, презирање, гађење и сл.’ Гађење је првенствено повезано са глаголом *гадити се* ‘1. осећати муку, мучнину у желуцу која тера на повраћање’, што такође повезује вербалну реакцију са физиолошком. *Бљак* је, могуће је, ономатопеја која се везује за ово стање.

2.3.3.3. Мотив је буквална физичка реакција на непријатно

рус. **плевый, отвратительный**

Значење првог наведеног придева у савременом језику искључиво се односи на негативну оцену. Ова реч повезана је етимолошки са глаголом *плевать* ‘пљувати’ (Фасмер 3: 277), и мотивација за употребу придева је физичка реакција на неповољно оцењен објекат. У српском

[36] <https://ru.wiktionary.org/wiki/аховский>

[37] Као синоним речи *бяка* у другим лексикографским изворима (нпр. Даљ, Викисловарь) даје се *кака*, што је приближава групи синонима за негативну оцену мотивисаних називима за екскременте – в. 2.3.2.2. <https://slovari.ru/search.aspx?s=0&p=3068&di=vdal&wi=10519>, <https://ru.wiktionary.org/wiki/бяка>.

[38] ‘Спиртное. Имитация *детск.*’ <https://ru.wiktionary.org/wiki/бяка>

[39] У традиционалним лексикографским изворима не постоји ова одредница. Примери који се дају на сајту <https://vukajlija.com/bljak> односе се на узвик изазван лошим укусом, што потврђују и преводи на енглески језик <https://en.wiktionary.org/wiki/bljak>.

језику постоје и узвици *ѣи* и *ѣих* који се повезују са негативном оценом и са пљувањем, што се јасно види из илустративних примера у РМС. У лексикографским дефиницијама за руске синониме наведене у подгрупи 2.3.3.1, *скверный* и *поганый*, појављују се речи *отвращение* и *отвратительный*[40], а српски преводни еквивалент за *скверный* је *одвратан*[41]. Све ове речи мотивисане су још једном физичком реакцијом на непријатно, и унутрашња форма речи у оба језика је иста – указује се на окретање у правцу који је супротан од објекта који се негативно оцењује,[42] што имплицира покушај да се он избегне, не види и сл.

2.3.4. Мотив је веза са болешћу

Бројни синоними који се могу односити на негативну оцену међу својим значењима имају и значење болести, и недостатак нечега – пре свега снаге и чврстине. С обзиром на то да руски синоним *швах* (преузет из немачког језика), према подацима из електронског речника[43] има врло слично основно и изведено значење као и реч *слабый*, укључен је у исту подгрупу. Ранија истраживања концепта *здравље* (Грковић-Мејџор 2013: 302; Стефановић 2019) показала су директну везу која постоји између здравља и чврстине, па су и синоними који указују на њен недостатак у овој групи.

2.3.4.1. Користи се вишезначна реч која има и значење *болестан*

рус. **слабый**, **швах, зачуханный**; срп. **слаб, рђав**

У основна значења руског придева *слабый* ‘болезненный, нездоровый’ и српског *слаб* ‘болешљив, слабуњав (*о човеку и животињи*); који је изнемогао, онемоћао од болести, исцрпености’ улазе она која се односе на болест.[44] И раније споменути придев *зачуханный* међу значењима има и оно које се дефинише као недостатак снаге (‘3. изнуренный,

[40] Придев *отвратительный* користи се у дефиницији за треће значење речи *поганый*, а у оквиру првог значења за *скверный* користи се реч *отвращение*; на реч *отвратительный* као један од могућих синонима за *плохой* упућује се и у РСАл (332).

[41] И овај придев несумњиво припада синонимима за изражавање негативне оцене, јер се дефинише као ‘који одбија, мрзак; који изазива одвратност, гадан, гнусан, одуран’, али у анализираним речницима није укључен у синонимске низове.

[42] Глагол *отвратиться*, застарео у савременом руском језику, има значење ‘отвернуться в сторону’. Прво значење глагола *одвратити* је ‘управити на другу страну, скренути’, а глагол *одвратити се* дефинише се и као ‘окренути се’.

[43] ‘Оценочная характеристика кого-либо или чего-либо как находящегося в плохом, ослабленном, обессиленном состоянии; плохо, скверно’ <https://ru.wiktionary.org/wiki/швах>.

[44] Фасмер (3: 664) *слабый* повезује са речима из различитих несловенских језика чија семантика указује на малаксалост, опуштеност, лењост и спавање, што је у складу са метафором лоше је (усмерено према) доле.

измученный’)[45], а српски придев *рђав* има и значења ‘6.а. који одаје лоше стање, нездрав. б. слаб, болестан’ и ‘7. чија озледа има лоше последице’. Према томе, и руски и српски придев експлицитно су повезани и са болешћу.

2.3.4.2. У корену синонима је назив за болест или се указује на телесни недостатак

рус. **паршивый**, **хромает на обе ноги**

Основно значење првог наведеног синонима је ‘шугав’, а буквални превод другог је ‘храма на обе ноге’. Мада се не појављују у посматраном корпусу, и у српском језику придеви *шугав* (2.а. бедан, јадан, безвредан, кукаван), *килав* (2. слаб, рђав) и глагол *храмати* (2. имати недостатака) имају пренесено значење негативне оцене објекта.

2.3.4.3. Значење је повезано са недостатком чврстине

срп. **лабав**, **климав**

Основна значења наведених придева, поред недостатка физичке чврстине објекта, укључују и губљење једрине (*лабав* – значење 1.в) и нестабилност приликом кретања (*климав* – основно значење), што се повезује са концептом болести и сликом болесне особе. Руски придев *шаткий*, мада није присутан у анализираном материјалу, поред основног значења ‘1. такой, который шатается, качается из стороны в сторону. || Неустойчивый, легко приходящий в движение, колебание из-за своей непрочности, ветхости и т. п.’ има и пренесено значење са негативном конотацијом: ‘ненадежный, неосновательный. || Непостоянный, неустойчивый во взглядах, убеждениях, поступках и т. п.’, што потврђује да се исти мотив – недостатак чврстине и стабилности – може користити и када се бирају речи које ће имати значење негативне оцене и у руском језику.

2.3.5. Мотив је непотпуност или недовољност

Недостатак неког дела из целине имплицира њену смањену вредност, што је и узрок за негативну оцену.

2.3.5.1. Непотпуност или недовољност су експлицитно изражене

рус. **оставляет желать лучшего** (или **многого**); срп. **недовољан**

Буквални превод руског израза је ‘оставља жељу за бољим (или за многим)’, што значи да објекат овако оквалификован има недостатке, од-

[45] *Изнуренный* је придев настао од глагола *изнурить*, који је у ТСОШ илустрован примером *Болезнь его изнурила.*

носно да му нешто (или много тога) недостаје, а то је суштински изражено и српским придевом из ове групе са префиксом *не-*.

2.3.5.2. Семантика непотпуности и недовољности изражена је у лексикографској дефиницији

рус. **худой**[2], **истрепанный**; срп. **слаб**, **слабог квалитета**, **најслабијег квалитета**, **штур**, **бедан**

Руска реч *худой*[2] дефинише се синонимима: ‘2. дырявый, ветхий’, а директно значење непотпуности изражено је преко *дырявый*: ‘с дырой (дырами)’, срп. ‘с рупом (рупама)’.[46] Српска реч *слаб* међу бројним значењима има неколико у чијим дефиницијама се указује на недовољност нечега.[47] Иако се српски синоним *лабав* у једном значењу (‘2. г. непотпун, оскудан’) директно везује са непотпуношћу, класификован је према примарном значењу недостатка чврстине у групу 2.3.4.3. У речничком чланку за *штур* користе се речи *непотпун*, *недовољан* и *оскудан* – прве две експлицитно указују на разлог увршћавања у ову групу, а трећа – *оскудан* – дефинише се управо овим речима: ‘а. недовољан, непотпун; штур, слаб’.

2.3.6. Мотив је негативно оцењено понашање

2.3.6.1. Физичко испољавање неприхватљивог понашања

рус. **подгулять**, срп. **леви**

Примарно значење руског глагола *подгулять* је ‘бити припит’,[48] а секундарно ‘не успети, не испасти добро’. Веза између примарног значења и значења негативне оцене највероватније се успоставља преко уочавања сличности између смањених (радних) способности особе под дејством алкохола и недовољно доброг квалитета нечега. Леворукост је традиционално била стигматизована и непожељна, па тако и негативна особина. Експлицитно исказана негативна оцена која се везује за српски синоним *леви* налази се у оквиру дефиниције за *левак* (PCJ: 615): ‘1. б. експресивни, најчешће погрдни назив за човека, обично онога који је не-

[46] У савременом руском језику *худой* се посматра као хомоним, па постоји и *худой*[1] са значењем ‘имеющий тонкое, сухощавое тело (о человеке и животном); тощий’. Етимолошки речници указују на то да је праслов. **худъ* повезано са семантиком уситњавања и малог (в. Фасмер 4: 282–283; Derksen 2008: 205–206). Веза између малог, ситног, мршавог и лоше оцене је очигледна јер се заснива на семантици недостатка или недовољности. Идентична веза постоји и изражена је у дефиницији за српски придев *слаб*: ‘6. а. мален, незнатан, недовољан, оскудан. б. који нема праве вредности, недовољно добар, лош, рђав’. Истовремено, оно што је мало је и неупадљиво, не истиче се, па је у супротности са концептуализацијом доброг као упадљивог због повећаних димензија.

[47] В., нпр., значења 4. б, 5, 6. а, б, в, 7.

[48] Код Станковића (570) налазимо ‘поднапити се’.

сналажљив, неспретан, који не поступа, који се не понаша како се очекује, како је уобичајено и сл.; безвредан, безначајан човек'.

2.3.6.2. Употреба речи које се не користе у „пристојној" комуникацији

У овој групи су речи и изрази у којима се именују објекти који се сматрају иманентно лошим, и чија се употреба традиционално није сматрала прихватљивом (рус. *черт* 'ђаво'), као и оне чији корен упућује на еуфемизме или називе за интимне делове тела за које важе иста правила (не)спомињања у друштву, па њихова употреба сигнализира негативан однос према објекту који квалификују.

2.3.6.2.1. Употреба речи *черт* 'ђаво' у изразима

рус. **ни к черту негодный**, **ни к черту (не годится)**, **ни черта не стоит**

Прва два израза имају буквално значење 'ни ђаволу није погодан', а треће 'не вреди ни ђавола'. Негативна оцена, већ изражена одрицањем позитивног својства (подесности или вредности) помоћу речце или префикса, појачава се употребом речи *черт*, која има изразито негативну конотацију. Мада у српским речницима синонима овакав тип примера није забележен, придев *ђаволји* има значења добијена метафором која се несумњиво односе на негативну оцену објекта: '2.а. рђав, злочест. б. неугодан; проклет. в. тежак, мучан', а у PCJ (320) дефиниција за реч *ђаволски* на то експлицитно указује: '5.а. као негативан атрибут, често без одређеног значења (у љутњи, грдњи, негодовању и сл.)'.

2.3.6.2.2. Употреба речи мотивисаних називом за мушки полни орган

рус. **хреновый**, **фиговый**

Руски придеви су еуфемизми настали од именица – назива за мушки полни орган.[49] У традиционалној култури спомињање интимних делова тела (а понекад и еуфемизама за њих) не сматра се прихватљивим у друштву. У електронском речнику аргоа[50] наводи се да изрази са кореном *хрен* имају исто значење као и они са *фиг*, *хер* и *член*.[51] Иако у српским речницима нису забележени синоними овог типа, у изворима са интерне-

[49] Бројни примери за употребу речи *хуй* у изразима могу се наћи у збирци електронских речника <https://slovari.ru/search.aspx?s=0&p=3068&di=vsis&wi=16013>. Експлицитна веза придева *хуевый* са негативном оценом показана је на сајту Викисловарь у примерима преузетим из Националног корпуса руског језика и у списку синонима у истом речничком чланку <https://ru.wiktionary.org/wiki/хуёвый>.

[50] <https://www.slovari.ru/search.aspx?s=0&p=3068&di=vargo&wi=13148>

[51] У МАС се не бележи значење негативне оцене за придев *фиговый*, али у речнику ТСОШ оно постоји: <https://slovari.ru/search.aspx?s=0&p=3068&di=vojsh&wi=38045>.

та налазе се подаци о употреби речи *курац* и придева *курчев* са значењем негативне оцене.[52]

2.3.7. Мотив је негативна естетска оцена

рус. **зачуханный**, **занюханный**

Оба придева у савременом језику поред значења опште негативне оцене имају и значење негативне естетске оцене, а за *зачуханный*, који се дефинише и као '2. неприглядный, невзрачный',[53] као један од синонима за 4. значење даје се синоним *занюханный*: 'плохо выглядящий, неухоженный, потерявший свежесть, чистоту'.[54] Иако у посматраном српском лексикографском материјалу нису забележени синоними овог типа, увид у речнички чланак за *ружан* у РМС указује на експлицитну повезаност негативне естетске са негативном општом оценом: '1. који својом спољашњошћу, обликом чини неугодан, непријатан утисак на очи; супр. *леп*. 2. који изазива непријатно осећање, непријатан осећај, неповољан, рђав, лош', а сличне формулације постоје и за *гадан* у РСЈ (171).

2.3.8. Мотивацију за употребу у значењу оцене представљају речи са уопштено негативном конотацијом

У последњу подгрупу сврстане су вишезначне речи за које се не може увек пронаћи ванјезички мотив, јер ни етимолошки подаци не дају једнозначне одговоре. Њих повезује употреба у контекстима који се оцењују искључиво као негативни, а спектар њиховог значења је широк и увек се односи на неповољну ситуацију са различитим узроцима. Код ових речи у неким случајевима дошло је и до тога да значење оцене добијено метафором постане прво наведено у експланаторним речницима.

рус. **дурной**; срп. **рђав**, **бедан**, **мизеран**, **худ**

Врсте објеката и ситуација који су се у ранијим периодима могли квалификовати руским придевом *дурной*, који је и данас најчешћи синоним за *плохой*, веома су различите, а тако је било и пре, о чему сведоче подаци из Даљевог речника.[55] У савременим експланаторним речницима указује се на то да се наведени придев може користити за негативну оцену предмета уопште, као и моралних и физичких својстава или умних

[52] В. нпр. <https://vukajlija.com/nije-ni-za-kurac>. На сајту <https://en.wiktionary.org/wiki/kurčev> наведени придев не дефинише се експлицитно као негативна оцена, али је из наведених примера јасно да се његовом употребом изражава незадовољство овако оквалификованим објектом.

[53] <https://ru.wiktionary.org/wiki/зачуханный>

[54] <https://ru.wiktionary.org/wiki/занюханный>

[55] <https://www.slovari.ru/search.aspx?s=0&p=3068&di=vdal&wi=39829>

способности особе.[56] На пример, у МАС се дефинише као ‘1. плохой, скверный по качеству, вызывающий самую отрицательную оценку. 2. плохой, скверный в моральном отношении; предосудительный, безнравственный. 3. сулящий недоброе, мрачный, неблагоприятный. 4. некрасивый, безобразный (о человеке). 5. глупый, придурковатый’. Готово иста значења односе се и на српски придев *рђав*[57]. Мотивација за избор речи *рђав* као оцене у српском језику јасна је: рђом оштећен гвоздени предмет није добар за употребу, а некада основно значење постало је последње по редоследу, јер се метафором проширило на велики број разноврсних објеката на које се може односити, тако да се, судећи по упадљиво честом појављивању као једног од синонима приликом дефинисања других речи чије је једно од значења општа негативна оцена, може сматрати у том смислу панданом руском *дурной*. Придев *бедан*, мотивисан вишезначном речју *беда*, такође покрива семантички широк спектар – од неповољних емоционалних стања (‘1. јадан, тужан, несрећан’), преко значења извесне перципиране недовољности (‘2. ништаван, слаб, сићушан’) до негативне оцене поступака са моралног аспекта (‘3. подао, низак’) .[58] Речи са изразито негативном конотацијом присутне су и у дефиницији за реч *мизеран* (бедан, јадан, ништаван, сиромашан, убог) .[59] Синоним *худ* такође садржи значења моралне осуде, неповољног стања (емоционалног и материјалног), непријатности итд.

3. Дискусија и закључак

Класификација језичких средстава за изражавање негативне оцене која је спроведена на елементима синонимских низова са доминантама *плохой* и *лош* омогућила је да се виде основни начини на које се она исказује у руском и српском. Најочигледније у оба језика то се чини додавањем префикса *не-*, *без-* или одричних речци које се комбинују са кореном или речима које указују на позитивно оцењена својства или објекте (рус. *нехороший*, *негодный*, *не подарок*; срп. *безвредан*, *недовољан*), што значи

[56] Етимолошки подаци представљени у ЕССЯ (5: 162–163) и Фасмер (1: 555) за *дурной* (од **durьnъ*(*jь*)) не дају јасан одговор зашто се речи настале од праслов. **durъ I* и **durь* у словенским језицима користе као негативна оцена.

[57] Српски придев, за разлику од руског *дурной*, може се односити још и на оцену здравственог стања. Ово је и разлог због којег се наведени придев појављује и у групи 2.3.7. За реч *рђав* не везује се ни значење негативне естетске оцене.

[58] У РСЈ (66) указује се и на значење ‘који је у оскудици, сиромашан, невољан’ проистекло из значења обележеног као друго у РМС за *беда*.

[59] У дефиницији за *мизеран* у РСЈ (693) укључује се и компонента осуде (а. који изазива презир, јадан, кукаван), и указује се на одсуство или недостатак вредности, материјалне или друге (в. који је мале, никакве вредности, недовољан, ништаван). У овом делу дефиниције запажа се и мотив недовољности, као у 2.3.5.

да су језички изрази за негативну оцену мотивисани онима које се користе за позитивну. Ово имплицира секундарност негативне оцене која је у овој групи синонима формално исказана.

Негативна оцена, без коришћења наведених језичких средстава, изражава се и употребом пре свега оријентационих појмовних метафора. Оне се идентификују у унутрашњој форми речи и односе се на употребу јединица које на различите начине преносе метафоре ЛОШЕ ЈЕ УСМЕРЕНО ПРЕМА ДОЛЕ (рус. *низкосортный*, срп. *испо̄дпросечан*, *нижеразредан*) и ЛОШЕ НЕ ТРЕБА ДА СЕ ИСТИЧЕ / ДА БУДЕ ВИДЉИВО. Друга наведена метафора, као што је раније речено, обухвата различите начине на које се „спречава“ истицање лоше оцењених објеката – позиционирањем на неупадљиво (не прво) место: рус. *третьесортный*, срп. *другоразредан*, склањањем из видокруга (рус. *завалящий*) или употребом речи или конструкција чија семантика говори да се не ради о нечему што је недвосмислено добро (рус. *так себе*, срп. *млак*) .[60] Међу синонимима у овој групи су и они који у корену садрже информације о начину промоције (истицања) позитивно вреднованих објеката, што се понекад налази у подацима из историје језика, односно у етимолошким речницима (рус. *отрицательный*, срп. *незавидан*).[61]

Трећи начин за изражавање негативне оцене представљен у анализираном материјалу чини употреба језичких средстава у којима се, најчешће преко унутрашње форме речи, идентификује више мотива – слика свакодневног искуства са објектима. У неким случајевима ради се о физичким објектима где су узроци за негативно искуство јасни и очигледни, а у некима се значење негативне оцене добија због имплицитног става у заједници да је одређена врста понашања (вербалног или физичког) неприхватљива, па се зато и користи у својству мотива за добијање значења негативне оцене. Међу мотивима за негативну оцену у посматраним синонимским низовима издвојени су отпаци, који могу бити непотребни и прљави предмети (рус. *дрянь*, срп. *смеће*), екскременти (рус. *дерьмо*, срп. *срање*), а са њима је асоцијативно повезан и начин поступања са таквим

[60] Судећи по овоме, као и по томе што су у групи 2.2.2 представљени синоними које повезује неиздвајање једне релевантне или конкретне особине, као што су рус. *всякий*, срп. *свакојак*, чини се да се у језичкој слици света оба народа оно што је неупадљиво или оно што није конкретизовано не вреднује као несумњиво позитивно, већ да је логика да нешто треба да је или црно, или бело, а ако није „чисто бело“ или идеално – клизи ка негативној оцени. О осредњости као оцени било је речи у раду Stefanović, Popović (2024), а тема се обрађује у рукопису истих ауторки предвиђеном за објављивање током 2025. године. Оне сматрају да се осредње посматра као супротност *одличном*, не „само“ *добром* у оба језика и у обе културе, што потврђује раније изнето запажање да се центар скале оцене не налази на средини, већ да је померен ка полу доброг/позитивног.

[61] Наведени примери садрже префиксе који речи сврставају у синониме за негативну оцену.

објектима (рус. *хоть брось*, срп. *за бацање*). Физиолошко, физичко и вербално реаговање на нешто непријатно такође је постало мотив за негативну оцену. Чини се да је примарни разлог за његово увођење у систем средстава за изражавање негативне оцене лоше непосредно искуство са покваренoм храном (рус. *скверный*, срп. *кваран*), које се прати узвицима и одређеним понашањем – пљувањем (рус. *плевый*, срп. *фуј*), повраћањем (ономатопеје: рус. *бяка*, срп. *бљак*) и покушајем удаљавања или макар окретањем од извора непријатности (рус. *отвратительный*, срп. *одвратан*). Мотив болести такође се заснива на непосредном искуству са непријатношћу. Евидентно је да у оба језика постоје речи које истовремено имају и значење болести, и значење негативне оцене (рус. *слабый*, срп. *слаб*). Као мотив за придеве у функцији негативне оцене идентификују се називи неких болести (рус. *паршивый*, срп. *шугав*, *килав*), користе се речи које указују на последице повреда (рус. *хромает*, срп. *храмати*) или се користе оне које могу да се односе и на опис несигурног хода особе која је болесна (рус. *шаткий*, срп. *климав*). Мотив непотпуности или недовољности такође је широко постављен, јер у суштини обухвата разноврсна језичка средства за које је заједничко схватање да је постојање неког недостатка, било квантитативног, било квалитативног, довољно да се реч којом се такав објекат квалификује разуме као негативна оцена (рус. *худой*[2], срп. *штур*, *недовољан*). Мотив негативно оцењеног понашања (рус. *подгулять*, срп. *леви*) или употребе „непристојних“ речи или еуфемизама за интимне делове мушког тела може се разумети у контексту оног што се у заједници не сматра добрим, па зато и може да буде извор за метафорично значење негативне оцене. Исто се односи и на мотив негативне естетске оцене (рус. *зачуханный*, срп. *ружан*).

Преглед мотива из ванјезичке стварности идентификованих у унутрашњој форми речи указује на јако изражену асоцијативну повезаност међу речима које се користе као негативна оцена. На пример, када се ради о отпацима као мотиву, у различитим подгрупама виде се разлози због којих они то постају (некорисност, нецеловитост) и начини на које се опходи са њима (бацање, затрпавање); други мотив је, уопштено гледано, покварена храна, и унутрашња форма указује на уобичајено поступање када се она окуси – испљуне се, поврати, па се од ње удаљава или окреће; када је мотив болест, унутрашња форма указује на то о којој (очигледној) болести или повреди се ради, а представља се и типичан изглед малаксалог болесника итд. Дакле, ради се о релативно целовитим сликама састављеним од асоцијативно повезаних елемената које одражавају искуство у вези са оним што се идентификује као мотив. Овакав механизам асоцијативног повезивања елемената релевантних за основни мотив омогућује и ширење круга речи које се везују за њега, јер могу да описују његове различите аспекте, и због тога се могу користити и као

средство за изражавање негативне оцене. Ово запажање у складу је и са ставом који је пре више од пет деценија изнео Шмељов (Шмелев 1973: 193–194). Он указује на то да уобичајене асоцијације које се формирају око неке речи не само што одсликавају представу о појави коју она назива већ и утичу на начин на који ће се развијати секундарна значења: „Не говоря уже о том, что, будучи основой для трансформации языковых значений, они тем самым становятся фактами языка, – эти ассоциации образуют обширные тематические поля, втягивая в сферу своего воздействия целые группы слов и тем самым предопределяя потенциальную направленность их «переносного» употребления“ (Шмелев 1973: 193). Укључивање различитих мотива, првобитно заснованих на конкретном негативном искуству, у систем начина за изражавање негативне оцене довело је до могућности да се практично било која од речи асоцијативно повезана са њима може користити у овом значењу.[62] На пример, ако је као мотив за речи којима се даје негативна оцена идентификовано лоше искуство са поквареном храном, он се може проширити и на неукусну храну, па је *бљу̏тав* и негативна оцена (РСЈ 91), итд. Са друге стране, многе речи из анализираног корпуса проширила су изведено значење негативне оцене независно од првобитне, изворне мотивације (која се идентификује у унутрашњој форми речи) на различите врсте објеката или ситуација у којима су недвосмислено схваћене као негативна оцена. Најочигледнији пример за то представљају речи *дурной* у руском и *рђав* у српском језику, чија значења покривају изразито широк спектар објеката и ситуација на које се могу применити. Сличан случај је и са српском речју *гадан*, чији је примарни мотив негативна реакција на храну, а основно значење у савременом језику постало је – негативна естетска оцена (РСЈ 170), па се користи и као синоним за *ружан* (РС 544).

Повезаност са стеченим искуством може се уочити и међу начинима на које се изражава негативна оцена употребом појмовних метафора – ако се нешто што је оцењено као лоше не жели промовисати (или треба да се сакрије), склања се из фокуса на различите начине: тако што се поставља испод неке замишљене хоризонталне линије која повезује просечне објекте, на последње (или барем не на прво) место, затрпава се, од њега се скреће поглед, о њему се не говори. Дакле, добија се слика уобичајених поступака који се предузимају у свакодневном животу како

[62] Занимљиво је то што Шмељов (1973: 194) као примере за значење негативне оцене наводи и *грязь* ‘блато’, *пачкать* ‘прљати, каљати’, *марать* ‘прљати, мрљати, шкрабати’, *пятно* ‘мрља’, *нечистый* ‘прљав’, *чернить* ‘црнити, бојити у црно’ итд., где се идентификују извор прљавштине, начин на који се нешто прља и уобичајена боја прљавог (црна је боја земље и блата). Врсте речи у оваквој интерпретацији секундарне су у односу на дубљу когнитивну повезаност појмова.

би се оно што се у заједници сматра лошим сакрило и тако се смањила могућност да буде узор или предмет разговора.

Премда је анализирани корпус нужно ограничен по обиму, показало се да синонимски низови за које су доминанте основне речи за исказивање негативне оцене пружају добар полазни материјал на основу којег се могу уочити основни принципи за грађење и метафоричну употребу речи чије значење може бити и негативна оцена, а истовремено дају и увид у језичку слику света. Наиме, сви издвојени мотиви повезани су са негативним искуством проистеклим из контакта са објектом ванјезичке стварности. Његови бројни аспекти могу бити названи различитим речима које изазивају сличну слику – непријатност, било да је изазвана физиолошким реакцијама на објекат, било указивањем на неке његове недостатке или мане. Пошто свака реч има способност да активира обимно енциклопедијско знање о објекту који номинује, у оквиру неких мотива могу се испратити готово целовите слике које прате реакцију на негативно оцењен објекат. С друге стране, уочена је веза са начинима концептуализације не само позитивно оцењених објеката у смислу инверзије уобичајених појмовних метафора за *добро*, већ и са начинима концептуализације других концепата – невредности, као што је *болест*. У оба језика запажа се преклапање средстава и мотива који се користе за исказивање негативне оцене и потврђује се њена секундарност у односу на позитивну. Спроведена анализа чланова синонимских низова за доминанту која је основна реч за исказивање негативне оцене дала је почетне резултате који потврђују систематичност лексичког система, а уколико би се спровела анализа већег броја речи које се дефинишу уз помоћ речи *плохой*, *лош*, или најчешће коришћених њихових синонима *дурной* и *рђав*, вероватно би се уочили и други мотиви асоцијативно повезани са већ издвојенима, али сигурно би се показала веза између номинације предмета, непосредног искуства са њим и могућностима да се, уколико је оно непријатно, реч користи у пренесеном значењу као негативна оцена.

Цитирана литература

Арутюнова, Н. Д. „Аномалии и язык. К проблеме «языковой картины мира»“. *Вопросы языкознания* 3 (1987): с. 3–19.

[Arutûnova, N. D. „Anomalii i âzyk. K probleme «âzykovoj kartiny mira»“. *Voprosy âzykoznaniâ* 3 (1987): s. 3–19]

Бартмињски, Јежи. *Језик – слика – свет*. Београд: SlovoSlavia, 2011.

[Bartminjski, Ježi. *Jezik – slika – svet*. Beograd: SlovoSlavia, 2011]

Грковић-Мејџор, Јасмина. „Појам здравља у индоевропским језицима“. *Историјска лингвистика: когнитивно-типолошке студије*. Сремски Карловци / Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 2013: стр. 292–313.

[Grković-Mejdžor, Jasmina. „Pojam zdravlja u indoevropskim jezicima“. *Istorijska lingvistika: kognitivno-tipološke studije*. Sremski Karlovci / Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, 2013: str. 292–313]

Журавлев, А. Ф. „Древнеславянская фундаментальная аксиология в зеркале праславянской лексики“. *Эволюции смыслов*. Москва: Издательский Дом ЯСК, 2016: с. 65–83.

[Žuravlev, A. F. „Drevneslavânskaâ fundamental′naâ aksiologiâ v zerkale praslavânskoj leksiki“. *Èvolûcii smyslov*. Moskva: Izdatel′skij Dom ÂSK, 2016: s. 65–83]

Кожинова, А. А. „Внутренняя форма слова и ее реализация в древних славянских текстах“. *Etnolingwistyka* 31 (2019): с. 27–39.

[Kožinova, A. A. „Vnutrennââ forma slova i ee realizaciâ v drevnih slavânskih tekstah“. *Etnolingwistyka* 31 (2019): s. 27–39]

Стефановић, Марија. *У лавиринту речи: огледи из руске и српске когнитивне семантике*. Нови Сад: Филозофски факултет, 2022а.

[Stefanović, Marija. *U lavirintu reči: ogledi iz ruske i srpske kognitivne semantike*. Novi Sad: Filozofski fakultet, 2022a]

Стефановић, Марија. „Ка опису концепта *вредност* у српском језику“. *Јужнословенски филолог* 78/2 (2022б): стр. 711–730.

[Stefanović, Marija. „Ka opisu koncepta *vrednost* u srpskom jeziku“. *Južnoslovenski filolog* 78/2 (2022b): str. 711–730]

Стефановић, Марија. „Етнолингвистички опис концепта *здравље* у српском језику“. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* 62/1 (2019): стр. 97–113.

[Stefanović, Marija. „Etnolingvistički opis koncepta *zdravlje* u srpskom jeziku“. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* 62/1 (2019): str. 97–113]

Стефанович, М. Я. „Внутренняя форма слова и концептуализация положительной оценки: синонимический ряд с доминантой *отличный*“. Т. В. Симашко (отв. ред.). *Проблемы концептуализации действительности и моделирования языковой картины мира*. Вып. 11. Киров: Изд-во МЦИТО, 2023: с. 37–46.

[Stefanovič, M. Â. „Vnutrennââ forma slova i konceptualizaciâ položitel’noj ocenki: sinonimičeskij râd s dominantoj *otličnyj*“. T. V. Simaško (otv. red.). *Problemy konceptualizacii dejstvitel’nosti i modelirovaniâ âzykovoj kartiny mira.* Vyp. 11. Kirov: Izd-vo MCITO, 2023: s. 37–46]

Толстая, С. М. „Многозначность слова в свете ономасиологии“. *Пространство слова. Лексическая семантика в общеславянской перспективе*. Москва: Индрик, 2008: с. 21–31.

[Tolstaâ, S. M. „Mnogoznačnost’ slova v svete onomasiologii“. *Prostranstvo slova. Leksičeskaâ semantika v obŝeslavânskoj perspektive*. Moskva: Indrik, 2008: s. 21–31]

Шмелев, Д. Н. *Проблемы семантического анализа лексики (на материале русского языка)*. Москва: Наука, 1973.

[Šmelev, D. N. *Problemy semantičeskogo analiza leksiki (na materiale russkogo âzyka)*. Moskva: Nauka, 1973]

*

Lakoff, George, Mark Johnson. *Metaphors we live by*. Chicago / London: The University of Chicago Press, 1981.

Stefanović, Marija. „O konceptualizacji pojęcia *odličan* w języku serbskim: analiza synonimii i budowy wewnętrznej wyrazu“. *Conversatoria Linguistica* 15 (2023): s. 99–111.

Stefanović M., D. Popović. „On the mediocre in the Russian language evaluation system: cognitive-semantic analysis of words *средний* and *посредственный*“. *The Thirteenth International Interdisciplinary Symposium Encounter of Cultures. Book of Abstracts*. Novi Sad: Faculty of Philosophy, University of Novi Sad, 2024. <https://www.susretkultura.ff.uns.ac.rs/wp-content/uploads/2024/11/Knjiga-apstrakata-2024.pdf>

Извори

Аникин, А. Е. *Русский этимологический словарь*. Вып. 5 (буба I – вакштаф). Москва: Знак, 2011.

[Anikin, A. E. *Russkij ètimologičeskij slovar'*. Vyp. 5 (buba I – vakštaf). Moskva: Znak, 2011]

ЛЭС – *Лингвистический энциклопедический словарь*. Гл. ред. В. Н. Ярцева. Москва: Советская энциклопедия, 1990.

[LÈS – *Lingvističeskij ènciklopedičeskij slovar'*. Gl. red. V. N. Ârceva. Moskva: Sovetskaâ ènciklopediâ, 1990]

МАС – *Словарь русского языка:* В 4-х т. / АН СССР, Институт русского языка; Под ред. А. П. Евгеньевой. Москва: Русский язык, 1981–1984. <https://www.slovari.ru/default.aspx?s=0&p=240>

[MAS – *Slovar' russkogo âzyka*: V 4-h t. / AN SSSR, Institut russkogo âzyka; Pod red. A. P. Evgen′evoj. Moskva: Russkij âzyk, 1981–1984]

РМС – *Речник српскохрватског књижевног језика*, 1–6. Нови Сад: Матица српска, 1967–1976.

[RMS – *Rečnik srpskohrvatskoga književnog jezika*, 1–6. Novi Sad: Matica srpska, 1967–1976]

РС – Ћосић, П. и сарадници. *Речник синонима*. Београд: Корнет, 2008.

[RS – Ćosić, P. i saradnici. *Rečnik sinonima*. Beograd: Kornet, 2008]

РСАНУ – *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*. Београд: САНУ, 1959–.

[RSANU – *Rečnik srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika*. Beograd: SANU, 1959–]

РСЈ – *Речник српског језика*. Измењено и поправљено издање. Ред. и ур. М. Николић. Нови Сад: Матица српска, 2011.

[RSJ – *Rečnik srpskoga jezika*. Izmenjeno i popravljeno izdanje. Red. i ur. M. Nikolić. Novi Sad: Matica srpska, 2011]

СР – Јовановић, Р., Л. Атанацковић. *Систематски речник српскохрватског језика*. Нови Сад: Матица српска, 1980.

[SR – Jovanović, R., L. Atanacković. *Sistematski rečnik srpskohrvatskoga jezika*. Novi Sad: Matica srpska, 1980]

ССАл – Александрова, З. Е. *Словарь синонимов русского языка.* Практический справочник. 11-е изд. Москва: Издательство «Русский язык», 2001.

[SSAl – Aleksandrova, Z. E. *Slovar' sinonimov russkogo âzyka*. Praktičeskij spravočnik. 11-e izd. Moskva: Izdatel′stvo «Russkij âzyk», 2001]

ССБаб – Бабенко, Л. Г. *Словарь синонимов русского языка*. Под общей ред. проф. Л. Г. Бабенко. Москва: Издательство «Астрель», 2011.

[SSBab – Babenko, L. G. *Slovar' sinonimov russkogo âzyka*. Pod obŝej red. prof. L. G. Babenko. Moskva: Izdatel′stvo «Astrel′», 2011]

Станковић – *Руско-српски речник*. Ред. Б. Станковић. Нови Сад / Москва: Будућност; Матица српска; Русский язык, 1998.

[Stanković – *Rusko-srpski rečnik*. Red. B. Stanković. Novi Sad / Moskva: Budućnost; Matica srpska; Russkij âzyk, 1998]

ТСОШ – *Толковый словарь русского языка С. И. Ожегова и Н. Ю. Шведовой*. <https://www.slovari.ru/default.aspx?s=0&p=244>

[TSOŠ – *Tolkovyj slovar' russkogo âzyka S. I. Ožegova i N. Û. Švedovoj*]

Фасмер, М. *Этимологический словарь русского языка в четырех томах*. Пер. с нем. и дополн. О. Н. Трубачева. Москва: Прогресс, 1986–1987.

[Fasmer, M. *Ètimologičeskij slovar' russkogo âzyka v četyreh tomah*. Per. s nem. i dopoln. O. N. Trubačeva. Moskva: Progress, 1986–1987]

ЭССЯ – *Этимологический словарь славянских языков. Праславянский лексический фонд*. Вып. 5 (*dělo – dьržьlь). Под ред. О. Н. Трубачева. Москва: Наука, 1978.

[ÈSSÂ – *Ètimologičeskij slovar' slavânskih âzykov. Praslavânskij leksičeskij fond*. Vyp. 5 (*dělo – d′rž′l′). Pod red. O. N. Trubačeva. Moskva: Nauka, 1978]

*

Derksen, Rick. *Etymological Dictionary of the Slavic Inherited Lexicon*. Leiden / Boston: Brill, 2008.

Мария Й. Стефанович
Нови-Садский университет
Философский факультет
Отделение славистики

О СРЕДСТВАХ ВЫРАЖЕНИЯ НЕГАТИВНОЙ ОЦЕНКИ И МОТИВАЦИИ ДЛЯ СЛОВ, ОБОЗНАЧАЮЩИХ ЕЕ В РУССКОМ И СЕРБСКОМ ЯЗЫКАХ (НА МАТЕРИАЛЕ СИНОНИМИЧЕСКИХ НАБОРОВ)

Р е з ю м е

В данной работе анализируются члены синонимических рядов для доминант, которые являются основными словами для выражения негативной оценки в русском и сербском языках, т.е. рус. *плохой* и серб. *лош*. Установлено, что отрицательная оценка является производной от положительной, так как она образована сочетанием формальных средств выражения отрицания (нпр. приставки *не-*, *без-*, отрицательные частицы *не*, *ни*) и слов или корней с положительной коннотацией.

Внутренняя форма слова является основным источником для исследования мотивов, которые влияли на возможность расширения значения слов и обретение смысла «отрицательная оценка». Показано, что в каждом случае, когда во внутренней форме слова идентифицирована понятийная ориентационная метафора, она всегда противопоставляется метафоре, используемой для

выражения положительной оценки: плохое представлено как направленное вниз. Есть и другие метафоры, общий смысл которых показывает, что негативно оцениваемый объект должен быть удален из центра внимания, что противоположно концептуализации хорошего как заметного, т.е. бросающегося в глаза.

Остальные мотивы, выделяемые в корне синонимов, основаны на неприятном контакте с объектами внеязыкового мира, например, с отходами, мусором или другими грязными, нежелательными и ненужными предметами. Среди мотивов выделяются и реакции на консумирование испорченной пищи, названия разных болезней, отсутствие хороших качеств или эстетической ценности объекта и т.п. Кроме того, источником мотивации, которая дает возможность использовать слово (или слова) в значении негативной оценки может быть и неприемлемое вербальное или физическое поведение.

В статье показано, что фрагмент языковой картины мира, связанный со словами у которых одно из значений – отрицательная оценка, в русском и сербском практически тождественен, поскольку в обоих языках используются одни и те же мотивы и средства ее выражения.

Ключевые слова: концептуализация негативной оценки, мотивы выражения негативной оценки, русский *плохой*, сербский *лош*.

Marija J. Stefanović
University of Novi Sad
Faculty of Philology
Department of Slavic Studies

ON THE MEANS AND MOTIVES FOR WORDS EXPRESSING NEGATIVE ASSESSMENT IN THE RUSSIAN AND SERBIAN LANGUAGE (BASED ON SYNONYMIC SETS)

Summary

In this paper we analyze the members of the synonymic sets whose dominants are the basic words expressing negative assessment in Russian and Serbian, i.e. Rus. *плохой* and Serb. *loš*. It has been established that the negative assessment is derived from the positive, as it has been formed by a combination of some formal means of expressing negation, such as prefixes *ne-*, *bez-*, and root words with positive connotations.

The internal word form is the main source for investigation of the motivations that enable words to develop a secondary meaning expressing negative assessment. It is shown that whenever the internal word form is identified as a metaphor, it contrasts with the metaphor used to express positive assessment: what is bad is conceptualized as pointing downward. Other metaphors reveal a general meaning whereby negatively evaluated objects are removed from the spotlight, in contrast to the conceptualization of what is good as visually salient.

Other motivations identified in the root of the synonyms are based on unpleasant contact with objects, such as waste, refuse or other dirty, unwanted and unnecessary things. Another group of motivations includes reactions to spoiled food, disease and the absence of quality or aesthetic value in an object. Furthermore, some forms of unacceptable verbal or physical behaviour can also serve as sources of internal word forms for negative assessment.

The paper demonstrates that the linguistic worldview underlying the expression of negative assessment in Russian and Serbian is almost identical, since the same motivations and linguistic means are used.

Keywords: conceptualization of negative assessment, motivations for expressing negative assessment, Russian *плохой*, Serbian *loš*.

ISSN 0350-185X, – Књ. 82, св. 1 (2026), стр. 123–140
UDK: 811.163.41’367.634
COBISS.SR-ID 202803721
https://doi.org/10.2298/JFI2601123S
Примљено: 3. октобра 2025.
Прихваћено: 12. фебруара 2026.
Оригиналан научни рад

Никита В. Супрунчук*
Белорусский государственный университет
Филологический факультет
Кафедра теоретического и славянского языкознания
Минск, Беларусь

ОСНОВНЫЕ И ДОПОЛНИТЕЛЬНЫЕ ЗНАЧЕНИЯ СОЮЗОВ *А, АЛИ, ДОК* В СЕРБСКОМ ЯЗЫКЕ

Статья посвящена сложным предложениям с союзами *а, али, док* в сербском языке. Рассмотрено базовое противопоставление между сочинением и подчинением, между соединительными и противительными отношениями, а также смешанные случаи. Привлекаются примеры из художественной литературы (И. Андрич, М. Селимович, М. Павич и др.) и средств массовой информации. Анализируются факторы, влияющие на реализацию сопоставительного, сочинительного, временного, противительного и других значений у данных союзов.

Ключевые слова: категория времени, подчинение, противопоставление, союз, сербский язык, синтаксис, сочинение, функциональный стиль речи.

Описывая мир, мы пользуемся высказываниями. Значительную роль в высказывании играют союзы. Они указывают на отношения между действиями или объектами, конкретизируют представления о мире.

В целом преобладает мнение, что общую картину мира дают знаменательные слова, а служебные нужны гораздо меньше, играют роль связок и концептуально не вносят ничего нового. К сходным идеям приходят и лингвокультурологи, лингвисты, исследующие языковую картину мира. Обычно они обращаются к самостоятельным частям речи, выделяют крупные понятия-концепты типа «добро», «совесть», «любовь», «родина» и т. Д. Между тем есть и другая точка зрения. Так, А. А. Зализ-

* msuprunch@gmail.com; ORCID: 0009-0009-2994-2062

няк и И. Микаэлян специально анализируют и союзы, обосновывают их культурную уникальность и полагают, что «…специфика русского союза *а* связана с идеей „неподконтрольной ситуации“, отсылающей к одной из „базовых черт, определяющих облик семантического универсума русского языка“, выделенных А. Вежбицкой… Сейчас можно с уверенностью сказать, что союз ***а*** заключает в себе одну из ключевых идей русской языковой картины мира, а именно, идею непредсказуемости мира…» (Зализняк, Микаэлян 2005: 2). Именно служебные слова передают отношения, связи между сущностями. Об их большой важности свидетельствуют и частотные словари: союзы всегда входят в десятку самых частых слов (см. Таблицу 1).

Таблица 1. Ранги частых слов

Слово	В русском языке		В английском языке	
	(Засорина 1977)	(Ляшевская 2009)	(Leech et al. 2001)	
в	1	2	*the*	1
и	2	1	*of*	2
не	3	3	*and*	3
на	4	4	*a*	4
я	5	5	*in*	5
быть	6	6	*to*	6
что	7	9	*it*	7
он	8	7	*is*	8
с (со)	9	8	*to*	9
а	10	10	*was*	10
но	20	16	*but*	26

Для современного сербского языка частотный словарь пока отсутствует, работа по его созданию продолжается. Анализ подготовительных выпусков свидетельствует, что и в сербском языке союз *а* входит в первую десятку самых частых слов, союз *али* — в первую двадцатку (Васић 2002).

Объект нашего исследования — сложные предложения с союзами *а, али, док*. Актуальность данной темы обусловлена современными тенденциями в сербском языке, постоянными ошибками, которые совершают иностранцы при его изучении, а также необходимостью совершенствовать грамматическое и лексикографическое описание служебных слов в разных языках. На целесообразность более углубленного изучения союзов указывалось в недавней диссертации Й. Чудомировича (Чудомировић 2015) и ряде других публикаций (Урысон 2011; 2015 и др.). Постараемся выявить и интерпретировать взаимодействие значе-

ния союза и контекста. Далее представлены типичные случаи употребления указанных лексем и случаи более редкие. Целью исследования было определение факторов, которые влияют на изменение их значения, и случаев, где контекст обусловливает иное, чем обычно, понимание союза и передаваемых им отношений.

Союзы *а, али* обычно относятся к сочинительным, *док* — к подчинительным. Недавно Д. Кликовац высказала сомнение в квалификации последнего: «Изрази „иницијално“ и „медијално *док*“ неутралан су начин да говоримо о месту тог везника. Наиме, ако бисмо рекли да се *док* налази „на почетку прве клаузе“ или „на почетку друге“, имплицирали бисмо да он тим клаузама припада, те да је зависни везник; а ако бисмо рекли да се налази „између двеју клауза“, имплицирали бисмо да не припада ниједној, те да је напоредни. У то питање у овом раду не желимо да улазимо» (Кликовац 2021: 98). Это предложение детально проверил М. Ковачевич (Ковачевић 2023) и убедительно показал его несостоятельность, то есть подтвердил принадлежность указанного союза к подчинительным.

Проанализируем сочинительные союзы: они разделяются на «…саставне, раставне, супротне и градацијске…» (Пипер и др. 2022: 224).[1]

Рассмотрим союз *а*. Последний толковый словарь сербского языка так определяет его: **а**[2] «везн. *Углавном супр. значења* 1. А. *Повезује реченице или реченичке чланове, делове супротног значења*. — Ја му говорим једно, а он ради друго. Мали, а паметан… 2. А. За повезивање, прикључивање реченица или реченичких делова различитог садржаја. — Он копа, а она сеје. Ми смо пошли у град, а он је пошао за нама» (Речник српскога језика 2011: 15). Многочисленные высказывания подтверждают эту дефиницию, напр.: *Bogat jede kad hoće,* ***a*** *siromah kad može* (пословица); *Dvaput mjeri,* ***a*** *treći kroj* (пословица); *…U jednoj ruci slama a u drugoj vatra* (Ivo Andrić. Prokleta avlija).

М. Стеванович полагал, что как раз данный союз лучше всего выражает идею противоположности: «Најизразитије су супротне реченице са везником *а*» (Стевановић 1989: 799–800). И далее он приводил соответствующие примеры: *Сав паметан свијет спава, а ти не можеш лећи*

[1] В популярном учебнике приводится иная классификация: «саставни, раставни, супротни и закључни везници» (Станојчић, Поповић 2016: 135), которая дополняется в разделе о сложносочиненном предложении, где выделяются следующие отношения: саставни, раставни, супротни, закључни, искључни, градациони (там же: 344–349). В первом томе своего капитального труда «Сербскохорватский язык» М. Стеванович дал только общее описание союза как части речи без подробной характеристики семантических разрядов. Далее он рассматривал союзы в разделе синтаксиса, при характеристике сложных предложений (Стевановић 1989: 799).

од страха (Р. Маринковић, Руке, 15); *Увече последња легне, а ујутру је прва на ногама* (Ч. Вуковић, Висине, 9) и др.

Что касается союза *али*, то он также входит в группу противительных союзов. Толковый словарь сербского языка описывает его следующим образом: «**али** везн. **1.** *супротни* **а.** *за везивање независне супротне реченице, синтагме или речи са претходном реченицом*. — Он је мали, али зна добро своје обавезе. Паметан је, али непослушан. **б.** *за истицање ограничења онога што је раније речено: међутим, само*. — Долази код нас, али не често. Путовао бих али кад бих добио доста новца» (Речник српскога језика 2011: 26).

Многотомный словарь САНУ выделяет у этого слова семь значений (функций): противительное, разделительное, изъяснительное, каузальное, вопросительное, наречное, субстантивное (*супротна, заставна, исказна (= да ли), узрочна (= јер), упитна, у прилошкој служби, у именичкој служби)*. Основные интересующие нас подзначения описаны в рамках первого, — это: «**1.** *супротна*; вар. Ала[1] **а.** *за означавање супротности и разлике и за одрицање могућности вршења односно извршења онога што би се очекивало*; исп. а[3] (1а), ама (1а). — Ласно је говорити, ал’ је тешко творити (НПосл Вук). Он потеже сабљу од бедрице, | Ал’ се пуста не да извадити (НП Вук 2, 110). <…> **б.** *за истицање ограничења значења нечега раније казаног: међутим, само*; исп. ама (1б). — Но то није погодио: био би, ал’ да није владика Леонтије у почетку… укварио (Нен. М. 2, 235). Долази ал’ не често (Шапч. 7, 175)» (с. 26).

По мнению М. Стевановича, «он се употребљава као спољни знак унутарње везе неколиких врста супротних реченица» (Стевановић 1989: 807). Такое толкование вполне соответствует большинству текстов, например:

I zmija je lijepa, **ali** je zla (пословица).
Bogu se moli, **ali** k brijegu grebi (пословица).

Sofija se malko sbuni, **ali** joj se odmah razveže jezik, pa navali pljusak pitanja, a sva se ta pitanja lome oko Filipa (Eugen Kumičić. Sirota).

При анализе перечисленных союзов мы должны обратиться к понятиям сочинения и подчинения. В научной литературе отмечается, что данные типы связей являются основными, фундаментальными. Они различаются тем, что в первом случае связанные единицы симметричны, однофункциональны, равноправны, а во-втором — асимметричны, неравноправны: есть зависимое и главное слово (вершина). Так, в новейшем сербском синтаксисе отмечается: «Предикацијски делови напоредносложене реченице налазе се у односу координације као појаве истог синтаксичког статуса, које су, по правилу, и семантички равноправне и

могу бити самостално употребљене као просте реченице, нпр. *Небо је ведро и виде се звезде* (уп. *Небо је ведро. Виде се звезде*).

Координацијски синтаксички однос у сложеној реченици одликује се релативном слободом предикацијских делова који су обухваћени тим односом» (Синтакса 2018: 35).

Указанное разграничение, однако, не всегда легко провести. Например, в фундаментальном международном сборнике на эту тему его редактор М. Хаспельмат пришел к выводу: «Таким образом, кажется, что простая идея о несоответствии семантики и синтаксиса в координации не решит всех проблем. По-прежнему сложно операционализировать основную, неоспоримую интуицию о том, что координация предполагает симметрию, тогда как подчинение предполагает асимметрию. Существует множество конструкций, показывающих сочетание того и другого, и мы только начинаем понимать, какие ограничения могут быть наложены на такие сочетания» (Haspelmath 2004: 37).

Традиционно подобные примеры с союзами ***а, али*** считаются сложносочиненными предложениями с противительным значением. Так, в «Нормативной грамматике сербского языка» указывается: «Супротне (или адверзативне) реченице, као посебан тип напоредносложених реченица, јесу сложене реченице које јаче или слабије истичу различитост двеју ситуација која може ићи до супротности.

Супротне реченице састављене су од предикацијских делова истог ранга који синтаксички не зависе један од другог и налазе се у односу синтаксички изражене значењске разлике, нпр.

(2765) Ти га грдиш, *а* он се смеје.
(2766) Радо би дошао са вама, *али* нема времена.
(2767) Нисам љута, *него* сам уморна.

Предикацијске делове супротних реченица повезују везници *а, али, него, већ, но*» (Пипер и др. 2022: 562).

О. И. Трофимкина также подчеркивала, что в этих предложениях сообщается о различии, несоответствии, противоположности событий, явлений (Трофимкина 2014: 7). Между тем в ряде случаев более вероятна иная интерпретация. Имеются в виду контексты наподобие следующих.

Malo stisne usne ***a*** podigne guste crne obrve, kao da se čudi nečemu i izražava sumnju u moju snagu (Saša Božović. Još uvek si mi mila).

Život je širi od svakog propisa. Moral je zamisao, a život je ono što biva. Kako da ga uklopimo u zamisao **a** da ga ne oštetimo? Više je štete naneseno životu zbog sprečavanja grijeha nego zbog grijeha (Meša Selimović. Derviš i smrt).

А онај «невини» сад зна да може да седи још недељама **а** да га Карађоз више не погледа (Иво Андрић. Проклета авлија).

В приведенных примерах объекты или действия не противопоставляются, а сопоставляются, они не являются полной противоположностью друг другу, не исключают друг друга и вполне совместимы, то есть противительный союз *а* выражает значение, которое близко значению соединительного союза *и*.

Напомним слова М. Стевановича, который по большей части характеризовал союз *а* как противительный, однако находил и другие (немногочисленные) контексты и указывал на отклонения от такого значения: «А уосталом неподударност предиката у оваквим реченицама допушта употребу везника *а* и за везивање реченица које ни по чему нису супротног карактера. У свакоме се случају везнику *а* који иде међу оне речи (везнике) своје врсте које имају и своја значења поред супротних даје и саставно значење» (Стевановић 1989: 803).

В принципе крупнейший словарь сербского языка предусматривает возможность использования данного союза как сочинительного: «**а.** *за истицање истовремене радње или напоредне особине према претходној реченици* (понекад појачано са *то*): *усто, поред тога.* — Тебе хвале, а мене не куде (НПосл Вук). <…> Био је леп дан ране јесени, а субота (И., 194). Вјетар риче и урла као дивља а гладна звијер (Нев., СКГл 25, 403). <…> **б.** *уз објашњење, обично у уметнутој реченици.* — Било мало уза страну те се поп умори, а ваздан орао, па ће рећи: дај да узјашем (НПр Врч. 3, 28). <…> **в.** *при излагању или набрајању више ствари једне за другом (стоји испред последње речи или испред сваке).* — Сокола метне на раме а хрте уза се а гајде под пазухо па крене овце (НПр Вук, 58). <…> **г.** (каткад појачано са *то*) *испред реченице чија је радња последица радње претходне реченице или се непосредно за њом дешава: и, па, те.* — Кад дођу ту, змија на врату чобанову звизне, а змије се све одмах расплету (НПр Вук, 14). Сунце зађе, а мјесец изађе (Маж. И. 1, 11)» (РСАНУ, Т. 1, с. 3).

Подобным же образом можно встретить высказывания с союзом *али*, где контраст отсутствует или уходит на задний план, не подчеркивается:

To je od velikog značaja, posebno za mlade bračne parove, **ali** i privredu u celini, rekao je Čerović… (Vreme. № 506. 14. Septembar 2000. http://www.vreme.com/arhiva_html/506/16.html).

Фра-Петра су примили без много речи, **али** добро (Иво Андрић. Проклета авлија).

Dopali su mi se, **ali** sam se i ja svidela njima… (Milorad Pavić. Hazarski rečnik).

Как отмечается в фундаментальной монографии «Синтакса сложене реченице у савременом српском језику», «супротне (или адверзативне) реченице, као посебан тип напоредосложених реченица, јесу сложене реченице које јаче или слабије истичу различитост двеју ситуација која може ићи до супротности» (Синтакса 2018: 64). Между тем в вышеприведенных примерах (особенно из Андрича и Павича) описана одна и та же ситуация, более того – выраженные в клаузах факты не противоречат друг другу, не исключают друг друга, а вполне совместимы, что и сообщают авторы. Значит, в указанных примерах вполне возможна замена союзов *а, али* на *и*. Иначе говоря, здесь размывается грань между соединением и противопоставлением. При трактовке данных понятий полезно обратиться к новейшей грамматике русского языка, которая готовится на базе «Русского национального корпуса»: «Сочинение — тип синтаксических отношений, при котором соединяемые компоненты (конъюнкты) не подчинены один другому и образуют синтаксическую группу» (Пекелис 2013). Соединительные союзы показывают, что утверждение соответствует действительности относительно обоих конъюнктов, которые не противопоставлены. Что же касается противительных союзов, то они сигнализируют: утверждение соответствует действительности относительно обоих конъюнктов, которые противопоставлены.

В «Грамматике сербского языка для иностранцев» зафиксирован сходный случай: «Ови конјунктори означавају напоредан и истосмеран однос између елемената које повезују.

Конјунктор *а* се веома ретко јавља у овој функцији. Нпр.: *Данас ћу родитеље обавестити телефоном, а после ћу написати и писмо*. Када се овај конјунктор употреби као саставни, може се увек заменити конјунктором *па*» (Mrazović 2009: 419). Однако внимания этому не уделяется и объяснения данному явлению не предложено.

Есть и другие подходы к интерпретации подобных случаев. Так, современный сербский лингвист Й. Чудомирович использует когнитивную теорию И. Свитсер и Т. Гивона и отказывается от традиционных характеристик подобных предложений типа «контраст», противоположность, «различие», «несоответствие» и т. п. Он предлагает следовать за Т. Гивоном и для объяснения связи клауз применяет термин «непоследовательность» («дисконтинуитет») (Чудомировић 2015: 228–231): *И онда му се очи саме отварају и буље некуда у мрак, срце немирно удара и одскаче, а мисао збуњено тражи неки предмет* (В. Милићевић, Беспуће). И поясняет: «У наведеним примерима предикати нису идентични, па нема процепа у другој клаузи, а везником *а* обележава се тематски дисконтинуитет… Овај дискурсни дисконтинуитет не значи и супротност у садржају…» (Чудомировић 2015: 232). Такую точку зрения поддерживала и Д. Кликовац, анализируя союз *док*: «Дакле, у свим примери-

ма где су субјекти двеју клауза исти, тематски појмови су или стављени у супротстављено окружење или означавају различите ентитете. Стога бисмо и ове случајеве, као и много чешће случајеве кад су субјекти двеју клауза различити, сматрали дисконтинуитетом у дискурсу» (Кликовац 2021: 96).

Е. В. Урысон основную разницу между соединительными и противительными союзами видит в наличии либо отсутствии «обманутого ожидания» (Урысон 2011; 2015). Иначе говоря, первая часть высказывания наводит говорящего на какую-то мысль о дальнейшем развитии событий. Если эта мысль подтверждается, то используется союз *и*, если не подтверждается, то противительный союз (русские *а, но*; сербские *а, али, већ, него* и др.). С другой стороны, можно пытаться обосновать выбор союза не только непосредственно его значением, но и общим планом построения высказывания или текста. Итак, мы приходим к выводу, что выбор между противительным и соединительным союзом следует связывать с нормой и ожиданием. Норма — нормальная, обычная, ожидаемая картина мира. Тогда используем соединительный союз. Ненорма — неожиданность, ненормальная, необычная картина мира, и тогда мы обычно используем противительный союз. Полезно также учесть такой признак (параметр), как подконтрольность ситуации.

Проанализируем подробнее союз *док*. Он неоднократно попадал в поле зрения лингвистов (Барентсен 1980; Iordanskaja, Mel'čuk 2009; Барентсен 2014; Синтакса 2018: 330–340; Кликовац 2021; Поповић 2023 и др.). Последний толковый словарь сербского языка объясняет его следующим образом: «*док* везн. **1.** временски **а.** за означавање истовремености радње зависне реченице са радњом главне (уз несвр. глаголе). — *Док сам чекала воз, прочитала сам целе новине. Док је света, биће и неправде*. **б.** (с негацијом, уз свр. глаголе) 1) за означавање да до (из)вршења радње у главној реченици долази тек кад се изврши радња у зависној реченици, која је и услов (из)вршења радње у главној реченици. — *Никад не легне док не научи све лекције*. 2) за означавање да ће се радња главне реченице вршити пре радње зависне реченице, односно све до њеног извршења. — Копаћемо док не падне мрак. **в.** *чим, тек што*. — *Док проговори, знам одакле је*. **г.** (у нар. песмама и приповедању, обично појачано са: *ево, ето*) за означавање да нека нова, изненадна радња или ситуација у зависној реченици долази одмах после извршења радње у главној: *кад*. — *Седимо ми за вечером док ево ти хрупи полицајац на врата*. **2.** супротни, за означавање различитости или супротности двеју радњи или особина. — *Она је била пакосна и зла, док јој је мајка била суштa доброта*. **3.** узрочни, за означавање да је оно што се казује у зависној реченици образложење, оправдање и узрок смисла главне реченице: с обзиром на то да, пошто. — *Сигурно се наљутио док је тако брзо отишао*.

4. последични (обично уз одрични облик перфекта) за означавање да је претња изнесена у зависној реченици могућна последица вршења радње у главној реченици: *иначе (ће)*. — *Ћути док ти нисам ударио*» (Речник српскога језика 2011: 284–285). Многие контексты соответствуют этой дефиниции, например: *Док је човек здрав и вода му је слатка. Док је раје и муке, биће и хајдука. Док је Бога и добријех пријатеља, донде се ништа не ваља бојати.*

Между тем в ряде предложений значение времени не является центральным:

U julu je za potrošačku korpu bilo potrebno 6.350 dinara **dok** je prosečna plata bila 2.197 dinara («Politika». 2000).

On je tražio da je dirne kojom riječi, **dok** ga je ona samo čudno pogledala, puštajući ga da joj kaže sve što mu se svidi i bude po ćudi (Vuk Milićević. Bespuće).

Dok je kroz svoju poeziju u srpsku književnost unosio duh evropske civilizacije, u svojim političkim esejima i diplomatskom radu on je bio izrazito nacionalan («Republika». Београд, 2003. № 322).

Особенно очевидно различие временных планов становится при наличии дополнительных темпоральных сигнализаторов (дат, наречий времени, предложно-падежных сочетаний), например:

Pozorište mladih počeće ove nedelje da igra predstavu sa svog repertoara „Dečiju nedelju“ **dok** su sinoć glumci pozorišta „Ujvidek sinhaz“ nastupili na Trgu slobode u Novom Sadu proslavljajući završetak pokrajinskih izbora (Politika. 2000).

Prvi meč igra se 25. februara u Londonu, **dok** je revanš na programu 10. marta (РТС. 12. 02. 2009).

Знакомясь с такими сообщениями, мы четко понимаем, что описанные в них ситуации не одновременны, происходили не параллельно, а значит, тут реализовано не временно́е, а иное, контрастное значение союза. К таким случаям, вероятно, относится замечание о «вторичной функции» союза («супротна реченица») при фразе *Ми смо то прихватили, док је она то одбила* (Пипер и др. 2022: 530–531). То есть здесь на первый план выходит сопоставление, сравнение или противопоставление, а не временные отношения.

Для определения условий реализации временного и противительного (контрастивного, сопоставительного) значений союза *док* нами были обследованы роман И. Андрича «На Дрини ћуприја» (сплошная выборка) и публицистические тексты в «Корпусе современного сербского языка» (систематическая выборка), которые публиковались в период с 2000 по 2015 год в газетах «Калибар» и «Политика», в том числе в приложении «Политикин културни додатак», а также в журнале «Мостови» и на сайте Радио и телевидения Сербии. В романе И. Андрича

было обнаружено 93 предложения, в которых союз *док* встретился 96 раз (в трех предложениях он использован дважды, 39 раз — вместе с *не*). В подкорпусе публицистики было обнаружено около 90 тысяч вхождений союза *док,* из которых детально анализировалось каждое девяностое, т. е. Всего 100 предложений. Количественные данные об использовании союза представлены в таблице 2.

Таблица 2. Значения союза *док*

Источник	Союз *док* в начале предложения			Союз *док* в середине предложения			Всего
	Временное	Сопоставительное	Комплексное*	Временное	Сопоставительное	Комплексное*	
И. Андрић. На Дрини ћуприја	18	1	1	66	7	3	96
Средства массовой информации	5	4	2	36	46	7	100

*Комплексное значение — сочетаются временное и сопоставительное значения.

Очевидно тяготение данного союза к середине предложения, что, впрочем, проявляется неодинаково: в публицистике это выражено вдвое сильнее: 10 % контекстов начального положения, а в романе И. Андрича данный союз встречается в начале 20 % предложений. Таким образом, стиль, вероятно, влияет на расположение союза (см. Таблицу 3), что, конечно, заслуживает дополнительного изучения на более широком материале.

Конечно, один писатель не представляет всего разнообразия языка художественной литературы, однако специфика И. Андрича такова, что его произведения являются образцом, зеркалом, сербской литературы, дают адекватное представление о языке в целом. Об этом убедительно писал еще в 1939 г. А. Белич: «Иво Андрић пише изванредним књижевним језиком. <…> Његов је језик потпуно у границама књижевног «канона». Он не тражи ефеката каквим насиљем над правилношћу књижевног језика. Напротив, његов језик свугде одише њоме. Па ипак ни Андрићев стил ни његов језик нису укочени. Не види се чак да се ишло и најмање за тим да се правилност језика нарочито очува. Она је нешто што се подразумева, као напр.: ваздух или светлост или као што човек мора бити пристојно обучен кад иде у друштву. Иако је ту, она се нарочито не истиче и нарочито не осећа.

Па ипак Андрићев језик има потпуну гипкост и кад Андрић говори језиком свакидашњице, оним језиком којим се сви служимо. Она је у

богатству значења и комбинација у које речи могу улазити. То је право, унутрашње богатство језика» (Белић 1998: 108–109). Аналогично в новейшее время и М. Ковачевич оценил тексты нобелевского лауреата как репрезентативные, отражающие типичные особенности сербского языка: «Тај Андрићев рад на стилу при читању Андрићевих дјела остаје готово непримјетан, јер се Андрићев језик и стил доимају врло обичним и једноставним» (Ковачевић 2018: 30). (Там же см. богатую литературу вопроса.)

Таблица 3. Влияние стиля на положение союза *док*

Источник	Союз *док* в начале предложения		Союз *док* в середине предложения		Всего
	Кол-во	%	Кол-во	%	
И. Андрић. На Дрини ћуприја	20	21	76	79	96
Средства массовой информации	9 022	10	80 984	90	90 006

Приведем примеры комплексной семантики союза *док*, т. е. сочетания временного и противительного значения, при котором невозможно (или очень трудно) выбрать одно из них.

Oni gotovo redovno vežbaju ovako i sviraju do u neko doba noći, **dok** pukovnik u drugoj sobi igra svoje beskonačne partije preferansa ili prosto kunja uz mostarsko vino i švapsku cigaru, a mlađi oficiri prave među sobom šale na račun zaljubljenih muzikanata (И. Андрић. На Дрини ћуприја).

Dok gotovo svakodnevno naglašava potrebu apsolutnog diskontinuiteta sa prethodnim periodom DOS-a, Koštunica stalno drži, manje ili više diskretno, odškrinuta vrata prema SRS (Republika. № 326).

Jedna žena je vikala: «Gde mi je brat?», dok su ostali bili u polusvesnom stanju (РТС. 10. 02. 2009)

Рассмотрим еще несколько случаев, примечательных с точки зрения классификации и квалификации.

Neretko neke pak od njih bivaju iskorišćene od muškaraca za njihov obračun sa «nepoćudnicama», to jest onima koje ih mogu ugroziti u bilo kom smislu. **Dok** druge („nepoćudnice“) rizikuju da budu ćušnute na us a književne scene, gurnute u pepeo istorije (ni broja ni imena im se ne zna), bačene na javnu „lomaču“, ili po novijem modelu proglašene za „kolateralne žrtve“, kako to beše sa „nepoćudnicama“ u postoktobarskim književničkim obračunima (Politikin kulturni dodatak. 2002).

Znali su da je gradnju ometala vila brodarica, kao što je oduvek i svuda poneko ometao svaku gradnju, i noću rušila ono što je danju sagrađeno. **Dok** nije „nešto“ progovorilo iz vode i savetovalo Radu Neimaru da nađe dvoje

nejake djece, bliznadi, brata i sestru, Stoju i Ostoju po imenu, i da ih uzida u srednje stubove mosta (И. Андрић. На Дрини ћуприја).

Союз *док* находится после точки, т. е. формально в позиции начала предложения. Однако, по нашему мнению, точка здесь не разделяет предложение, а служит для паузирования и выделения, подчеркивания придаточной части. Косвенным свидетельством в пользу такой трактовки могут быть переводы, в которых изначально разделенные в оригинале части предложения объединены в одно:

They knew that the VILA of the boatmen had hindered its building, as always and everywhere there is someone to hinder building, destroying by night what had been built by day, **until** 'something' had whispered from the waters and counselled Rade the Mason to find two infant children, twins, brother and sister, named Stoja and Ostoja, and wall them into the central pier of the bridge (translated by Lovett F. Edwards, 1959).

Распавядалася, што будаўніцтву перашкаджала рачная істота віла, як гэта заўсёды і ўсюды нехта працівіцца кожнай такой справе. І яна штоночы разбурала ўсё збудаванае за дзень, **аж пакуль** "нехта" не адазваўся з вады і не параіў Раду Дойліду знайсці малых дзетак-блізнятак, сястрыцу з братам, Стоя і Остая названых, каб іх замураваць у сярэднія ўстоі моста (пер. И. А. Чарота, 1993).

Знали дети также и то, что русалка, хозяйка реки, воспротивилась строительству моста, как спокон веков противятся неведомые силы всякому строительству, — и ночью рушила воздвигнутое днем. Так продолжалось **до тех пор, пока** Раде Строителю не был голос из воды и не дал ему совет сыскать двух новорожденных близнецов, брата и сестру, Стою и Остою, и замуровать их в средние опорные быки (пер. Т. Вирта, 1974).

Татьяна Вирта, переводчица на русский язык, приняла в некотором роде компромиссное решение: она не объединяла два предложения в одно (как в английском и белорусском), а добавила слова, которые составили главную часть для придаточной части с союзом *пока*.

К таким случаям примыкает и следующее предложение, где тоже находим парцелляцию, то есть «разорванное» сложноподчиненное предложение.

A uveče su sa mnogobrojnih prozora te ružne zgrade odjekivali glasovi nerazumljivih vojničkih pesama, praćeni mundharmonikom. Sve **dok** prodiran glas vojničke trube ne bi svojom žalosnom melodijom, od koje su varoški psi zavijali kao prema glavi, pogasio sve te zvukove i poslednje svetlosti na prozorima (И. Андрић. На Дрини ћуприја).

Иными словами, здесь точка является авторским знаком препинания, выразительным средством — сигнализирует о парцелляции. Поэтому можно считать, что союз расположен в середине предложения.

Следующие примеры являются в некотором роде противоположными: союз формально расположен в середине предложения, однако по сути позицию следует считать начальной:

I dok je njegov književni i kulturno-istorijski značaj za srpsku kulturu nesumnjiv i jasan onom delu intelektualne javnosti koja se takvim pitanjima bavi, nama ostaje samo da se zapitamo u kolikoj meri je kultura instrument politike (Republika. № 322).

Stiković je rođeni egoista i čudovište, čovek koji ne može da voli nikog i koji će **dok** je živ, sam mučen i nezadovoljan, mučiti sve one koji se prevare i približe mu se (И. Андрић. На Дрини ћуприја).

Представляется, что союз *и* может быть опущен, не меняет положения союза *док*. Во втором примере ситуация несколько сложнее, предлагаем прибегнуть к упрощающей трансформации: ***Dok*** *je živ, Stiković će mučiti sve one koji se prevare i približe mu se.* Полагаем, что неначальное положение союза *dok* в оригинале обусловлено ритмическими причинами, а не семантическими.

Таким образом, анализ словарей и текстов двух функциональных разновидностей сербского языка позволяет сделать следующие выводы.

1. Союзы *а, али* обычно используются при противопоставлении предметов, свойств, ситуаций, союз *док* — при одновременности. Такой выбор происходит, при соблюдении нормы, при соответствии хода событий ожиданиям говорящего. Если же происходит нечто ненормальное или неожидаемое, то возникают новые значения: у союзов *а, али* значения сочинения, дополнения, у союза *док* — сопоставления, противопоставления («тогда как; а»). То есть *док* во втором значении оказывается синонимом для *а, али* в первом значении.
2. В некоторых случаях эти значения союза *док* совмещаются, не поддаются разграничению.
3. При наличии неодновременных ситуаций вероятнее выражается сопоставительно-противительное значение союза *док*. Противительное (контрастное) значение, вероятно, более характерно для публицистического стиля, а для художественного мало характерно.
4. Если союз *док* находится в начале предложения, то вероятнее выражается временное значение (18 случаев из 20 в художественном стиле и 5 из 11 в публицистике). Оно же преобладает в позиции середины фразы в художественном стиле (66 случаев из 76), но заменяется противительным в публицистике (36 случаев из 89). Представляется, что корпусные исследования на более широком материале покажут, насколько полученные здесь выводы универсальны.

Цитируемая литература

Барентсен, Адриан. „Об особенностях употребления союза *пока* при глаголах ожидания“. *Studies in Slavic and General Linguistics* 1. Amsterdam: Rodopi (1980): с. 17–68.

[Barentsen, Adrian. „Ob osobennostâh upotrebleniâ soûza *poka* pri glagolah ožidaniâ“. *Studies in Slavic and General Linguistics* 1. Amsterdam: Rodopi (1980): s. 17–68]

Барентсен, Адриан. „Проблемы описания союза *пока*“. *Die Welt der Slaven* 55 (2014): с. 377–410.

[Barentsen, Adrian. „Problemy opisaniâ soûza *poka*“. *Die Welt der Slaven* 55 (2014): s. 377–410]

Белић, Александар. „Богаћење језика [1939]“. У: А. Белић. *Изабрана дела*. Т. 8. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 1998: стр. 209.

[Belić, Aleksandar. „Bogaćenje jezika [1939]“. U: A. Belić. *Izabrana dela*. T. 8. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 1998: str. 209]

Васић, Смиљка. *Полазне основе новије српске прозе. Књ. 5: «Ослободиоци и издајници» Милована Данојлића: фреквенцијски речник.* Београд: Институт за педагошка истраживања, 2002.

[Vasić, Smiljka. *Polazne osnove novije srpske proze. Knj. 5: «Oslobodioci i izdajnici» Milovana Danojlića: frekvencijski rečnik*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja, 2002]

Зализняк, Анна А., Ирина Микаэлян. „Русский союз *а* как лингвоспецифичное слово“. *Диалог-2005: труды международной конференции*. <http://www.dialog-21.ru/media/2439/zalizniak_mikaelian.pdf> 10. 8. 2025.

[Zaliznâk, Anna A., Irina Mikaèlân. „Russkij soûz *a* kak lingvospecifičnoe slovo“. *Dialog-2005: trudy meždunarodnoj konferencii*]

Засорина, Лидия Н. (ред.). *Частотный словарь русского языка*. Москва: Русск. Яз., 1977.

[Zasorina, Lidiâ N. (red.). *Častotnyj slovar' russkogo âzyka*. Moskva: Russk. Âz., 1977]

Кликовац, Душка. „Кад везник *док* има супротно значење?“. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* 64/2 (2021): стр. 91–104.

[Klikovac, Duška. „Kad veznik *dok* ima suprotno značenje?“. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* 64/2 (2021): str. 91–104]

Ковачевић, Милош М. „Андрићеви ставови о језику и стилу“. У: М. Ковачевић (ур). *Значај српског језика за очување српског културног идентитета. I: Иво Андрић и српски језик*. Вишеград, Андрићград: Андрићев институт, 2018: стр. 15–35.

[Kovačević, Miloš M. „Andrićevi stavovi o jeziku i stilu“. U: M. Kovačević (ur). *Značaj srpskog jezika za očuvanje srpskog kulturnog identiteta. I: Ivo Andrić i srpski jezik*. Višegrad, Andrićgrad: Andrićev institut, 2018: str. 15–35]

Ковачевић, Милош М. „Статус везника *док* у контрастним реченицама“. *Јужнословенски филолог* LXXIX/2 (2023): стр. 171–189.

[Kovačević, Miloš M. „Status veznika *dok* u kontrastnim rečenicama“. *Južnoslovenski filolog* LXXIX/2 (2023): str. 171–189]

Ляшевская, Ольга Н., Сергей А. Шаров. *Частотный словарь современного русского языка на материалах Национального корпуса русского языка*. Москва: Азбуковник, 2009.

[Lâševskaâ, Ol'ga N., Sergej A. Šarov. *Častotnyj slovar' sovremennogo russkogo âzyka na materialah Nacional'nogo korpusa russkogo âzyka*. Moskva: Azbukovnik, 2009]

Николић, Мирослав (ур.). *Речник српског језика*. Нови Сад: Матица српска, 2011.

[Nikolić, Miroslav (ur.). *Rečnik srpskoga jezika*. Novi Sad: Matica srpska, 2011]

Пекелис, Ольга Е. *Сочинение: материалы для проекта корпусного описания русской грамматики*. М., 2013. <http://rusgram.ru/new/chapter/syntvar/coordination/> 10. 7. 2025.

[Pekelis, Ol′ga E. *Sočinenie: materialy dlâ proekta korpusnogo opisaniâ russkoj grammatiki*. M., 2013]

Пипер, Предраг (ред.) и др. *Синтакса сложене реченице у савременом српском језику*. Нови Сад, Београд: Матица српска, Институт за српски језик САНУ, 2018.

[Piper, Predrag (red.) i dr. *Sintaksa složene rečenice u savremenom srpskom jeziku*. Novi Sad, Beograd: Matica srpska, Institut za srpski jezik SANU, 2018]

Пипер, Предраг, Иван Клајн, Рајна Драгићевић. *Нормативна граматика српског језика*. Нови Сад: Матица српска, 2022.

[Piper, Predrag, Ivan Klajn, Rajna Dragićević. *Normativna gramatika srpskog jezika*. Novi Sad: Matica srpska, 2022]

Поповић, Људмила. „Эксплетивное отрицание в конструкциях с союзом пока и его аналогом в сербском языке как переходное явление между отрицанием и аффирмативностью“. У: Људмила Поповић. *Граматика интеракције у савременим словенским језицима*. Београд: Славистичко друштво Србије, 2023: стр. 240–261.

[Popović, Ljudmila. „Èkspletivnoe otricanie v konstrukciâh s soûzom poka i ego analogom v serbskom âzyke kak perehodnoe âvlenie meždu otricaniem i affirmativnost′û“. U: Ljudmila Popović. *Gramatika interakcije u savremenim slovenskim jezicima*. Beograd: Slavističko društvo Srbije, 2023: str. 240–261]

Речник српскохрватског књижевног и народног језика. Београд: Институт за српски језик САНУ, 1959–.

[*Rečnik srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika*. Beograd: Institut za srpski jezik SANU, 1959–]

Станојчић, Живојин, Љубомир Поповић. *Граматика српског језика: за гимназије и средње школе*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 2016.

[Stanojčić, Živojin, Ljubomir Popović. *Gramatika srpskog jezika: za gimnazije i srednje škole*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 2016]

Стевановић, Михаило. *Савремени српскохрватски језик: у 2 књ. Књ. 2: Синтакса*. Београд: Научна књига, 1989.

[Stevanović, Mihailo. *Savremeni srpskohrvatski jezik: u 2 knj. Knj. 2: Sintaksa*. Beograd: Naučna knjiga, 1989]

Трофимкина, Ольга И. *Синтаксис сложного предложения в сербском языке*. Санкт-Петербург: СпбГУ, 2014.

[Trofimkina, Ol′ga I. *Sintaksis složnogo predloženiâ v serbskom âzyke*. Sankt-Peterburg: SpbGU, 2014]

Урысон, Елена В. *Опыт описания семантики союзов: лингвистические данные о деятельности сознания*. Москва: Языки славянских культур : А. Кошелев, 2011.

[Uryson, Elena V. *Opyt opisaniâ semantiki soûzov: lingvističeskie dannye o deâtel′nosti soznaniâ*. Moskva: Âzyki slavânskih kul′tur : A. Košelev, 2011]

Урысон, Елена В. „Выбор союза *и* vs. *но/а* при сочинении двух предложений“. *Компьютерная лингвистика и интеллектуальные технологии: по материалам ежегодной Международной конференции «Диалог»*. Вып. 14, Т. 2 (2015): с. 603–615. <www.dialog-21.ru/digests/dialog2015/materials/pdf/UrysonEV.pdf> 5. 5. 2025.

[Uryson, Elena V. „Vybor soûza *i* vs. *no/a* pri sočinenii dvuh predloženij“. *Komp'ûternaâ lingvistika i intellektual'nye tehnologii: po materialam ežegodnoj Meždunarodnoj konferencii «Dialog»*. Vyp. 14, T. 2 (2015): s. 603–615]

Чудомировић, Јован. *Семантика и прагматика саставних одн. супротних напоредних везника и, па, те, а, али, него*. Докторска дисертација. Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду, 2015.

[Čudomirović, Jovan. *Semantika i pragmatika sastavnih odn. suprotnih naporednih veznika i, pa, te, a, ali, nego*. Doktorska disertacija. Beograd: Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu, 2015]

*

Haspelmath, Martin (ed.). *Coordinating constructions*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2004.

Iordanskaja, Lidija, Igor Mel'čuk. „Semantics of the Russian conjunction POKA 'while, before, until'“. In: Tilman Berger et al. (Hrsg.). *Von grammatischen Kategorien und sprachlichen Weltbildern — Die Slavia von der Sprachgeschichte bis zur Politsprache. Festschrift für D. Weiss zum 60. Geburtstag*. Wien, 2009: pp. 237–262.

Leech, Geoffrey, Paul Rayson, Andrew Wilson. *Word Frequencies in Written and Spoken English: Based on the British National Corpus*. London: Routledge, 2001.

Mrazović, Pavica, u saradnji sa Z. Vukadinović. *Gramatika srpskog jezika za strance*. Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, 2009.

Никита В. Супрунчук
Белоруски државни универзитет
Филолошки факултет
Катедра за теоријску лингвистику и славистику

ОСНОВНА И ДОПУНСКА ЗНАЧЕЊА ВЕЗНИКА *А*, *АЛИ*, *ДОК* У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

Р е з и м е

У раду се анализирају сложене реченице уведене везницима *а*, *али*, *док* у српском језику. Подробно се проучава основна опозиција између паратаксе и хипотаксе, између саставних и супротних односа, као и мешовити случајеви. Као извор грађе послужили су роман Иве Андрића *На Дрини ћуприја* и публицистички чланци из средстава масовног информисања после 2000. године. Везници спадају у помоћне врсте речи, али они нису само елементи за грађење већ имају и своје семантичке специфичности, а према неким подацима карактеришу такође и специфичност националног менталитета и културе. Везници *а* и *али* обично се користе за супротстављање предмета, својстава и ситуација, а везник *док* за означавање истовремености. Такав избор дешава се приликом поштовања норме и када се догађаји одигравају у складу с говорниковим очекивањима. Ако се дешава нешто неуобичајено или неочекивано, појављују се нова значења: везници *а* и *али* добијају саставно значење, а везник *док* поредбено и значење супротности (према руском *тогда как* и *а*). То значи да је везник *док* у другом значењу синоним везницима *а* и *али* у првом. У неким случајевима та значења се обједињују и тешко их је разграничити. Ако у реченици постоје неистовремене ситуације, помоћу везника *док* највероватније ће се изражавати значење поређења и супротности. Везник *док* се скоро увек налази у средини реченице, а његова употреба на почетку фразе зависи од стила: у иницијалном положају налази се у 20% случајева у уметничком и у 10% у публицистичком стилу. Ако се налази на почетку реченице, највероватније ће изражавати временско значење. Њега често замењује значење супротности (контраста) у публицистичким текстовима ако се нађе у средини реченице (52%). Уопштено говорећи, значење супротности је карактеристичније за публицистички (48%) него за уметнички стил (8%).

Кључне речи: везник, језички стил, категорија времена, паратакса, српски језик, синтакса, супротност, функционални језички стил, хипотакса.

Nikita V. Suprunchuk
Belarusian State University
Faculty of Philology
Department of Theoretical and Slavic Linguistics

PRIMARY AND ADDITIONAL MEANINGS OF THE CONJUNCTIONS *A* ‘AND, BUT’, *ALI* ‘BUT’, *DOK* ‘WHEN; WHILE; UNTIL’ IN THE SERBIAN LANGUAGE

S u m m a r y

This paper analyzes complex sentences containing the conjunctions *a* ‘and, but’, *ali* ‘but’, and *dok* ‘when; while; until’ in Serbian. The basic distinctions between coordination and subordination, between coordinative and adversative relations, and mixed cases are explored in detail. Ivo Andrić’s novel *The Bridge on the Drina* and journalistic articles from the media during the 2000s are the sources for this material. Conjunctions are functional words, but they are more than mere building blocks; they have their own semantic specificity and, according to some sources, characterize the specificity of a national mentality and culture. The conjunctions *a* and *ali* are typically used to contrast objects, properties and situations, while the conjunction *dok* primarily expresses simultaneity. This choice occurs when a situation develops in accordance with the speaker’s expectations. If something abnormal or unexpected occurs, new meanings emerge: the conjunctions *a* and *ali* express the meaning of conjunction or complement, while the conjunction *dok* expresses comparison and opposition (‘whereas; but’). Thus, *dok* in the secondary meaning is synonymous with *a* and *ali* in the primary meaning. In some cases, these meanings overlap and cannot be distinguished. In non-simultaneous situations, the conjunction *dok* most likely expresses a comparative–adversative meaning. The conjunction *dok* is almost always found in the medial position in a sentence, and its placement at the beginning of a clause depends on style: initial placement occurred 20% of the time in fiction and 10% in the journalistic style. If it is placed at the beginning of a sentence, it most likely expresses a temporal meaning. This meaning is often replaced by an adversative meaning (contrastive meaning) in journalistic texts when placed in the medial position (52%). Overall, the adversative meaning is more characteristic of the journalistic style (48%) and less common in fiction (8%).

Keywords: tense, subordination, opposition, conjunction, Serbian language, syntax, coordination, functional style.

ПРОФ. ДР ЕКАТЕРИНА ИВАНОВНА ЈАКУШКИНА (1977–2026)

Екатерина Ивановна Јакушкина, доктор филолошких наука, професор србистике на Московском државном универзитету, преминула је 13. фебруара 2026. године.

Рођена је 19. августа 1977. године у Москви. Године 1999. завршила је студије словенске филологије на Филолошком факултету Московског државног универзитета. На истом факултету завршила је 2002. године постдипломске студије, а затим је, 2003. године, одбранила кандидатску дисертацију „Сербохорватская этическая лексика в свете этнолингвистики“, под менторством Светлане Михајловне Толстој. Године 2021. на истом факултету одбранила је и докторску дисертацију „Сербскохорватская лексика в общеславянском контексте: семантика и география“.

На страницама *Јужнословенског филолога*[1], Екатерина Ивановна написала је да је њена љубав према српском језику и српској народној култури почела да се развија на предавањима професора Никите Иљича Толстоја, који јој је предавао предмет под називом *Словенски фолклор*. Прво предавање започео је тако што је на табли написао пет стихова српске епске народне песме *Бог ником дужан не оста̏је*:

Два су бора напоредо расла,
Међу њима танковрха јела.
То не била два бора зелена,
Већ то била два брата рођена,
Један Павле, а други Радуле.

Све речи је акцентовао, а затим их је тако мелодично прочитао да је Екатерина Ивановна, одушевљена ритмичношћу и милозвучношћу српског језика, после предавања одлетела у библиотеку Универзитета Ломоносов, потражила збирку српских народних песама Вука Стефановића Караџића и прочитала песму у целини.

[1] Екатерина Якушкина. К 100-летию академика Никиты Ильича Толстого. *Јужнословенски филолог* LXXIX/2, 2023, 267–271.

Под снажним утицајем Никите Иљича Толстоја, Екатерина Јакушкина се прикључила истраживачком тиму окупљеном у Институту за славистику Руске академије наука, чија су истраживања позната под називом *Московска етнолингвистичка школа*. Учила је од Никите и Светлане Толстој, као и од старијих њихових ученика, међу којима посебно место заузима Ана Плотњикова. Ова школа проучава словенске језике у светлу народне културе, примењујући методологију лексиколошких, етимолошких, дијалектолошких и фолклористичких научних усмерења. На основу таквог интердисциплинарног приступа настале су кандидатска и докторска дисертација Екатерине Јакушкине, а затим и неколико њених монографија: *Сербская лексика в южнославянском и общеславянском контексте* (2017), *Сербская народная культура в зеркале языка* (2018), *Сербская и хорватская лексика в ареологическом освещении* (2021).

Неки научни радови Екатерине Јакушкине у потпуности се могу сврстати у етнолингвистичке, нарочито на почетку њене научне каријере. Први њен рад носи наслов „Родственники демонов в сербских сказках“ (1998), а затим следе и ова истраживања: „Жертва в традиционной культуре сербов“ (2002); „Мотив доброго дела в контексте традиционной этики балканских славян“ (2004); „Обрядовая практика – словами о еде. На материале сербских говоров Воеводины“ (2016) итд.

Највише научних радова Екатерине Јакушкине посвећено је лексиколошкој дијалектологији. Бавила се говорима Црне Горе (2018), лексиком западне Босне (2019), односом између источнохерцеговачких и шумадијско-војвођанских говора (2019), призренско-тимочким говорима (2020), говорима југоисточне Херцеговине (2022) и др.

Године 2004. ишла је на теренска истраживања у околини Ваљева, а 2019. године два пута је одлазила у Бањалуку. Први пут је била на Мањачи, а други пут је посетила Мркоњић Град. Сусрети с народом у селима у околини Бањалуке оставили су на Екатерину Јакушкину дубок утисак, па је често говорила да су јој ти терени били најлепша животна искуства. До краја живота остала је дубоко везана за Републику Српску.

Посебан правац интересовања Екатерине Јакушкине у вези је с њеним педагошким радом. Када се запослила на Катедри за славистику Филолошког факултета Московског државног универзитета, Екатерина Јакушкина се предано посветила својим студентима. Да би им помогла у савладавању српског језика, написала је две збирке задатака: *Грамматические упражнения по сербскому языку* (2020) и *Лексические упражнения по сербскому языку* (2020), а у коауторству са С. Зимодро и С. Милићевић настала је и њена последња књига – *Полный курс сербского языка* (2023).

Рад са студентима и жеља да им помогне у савладавању српског језика и културе довели су до организације семинара *Школа србистике*,

која је, од 2019. до 2025. године, седам пута одржана у Русији. Екатерина Јакушкина је дубоко веровала да ће њени студенти упознати србистику на прави начин само ако се још током студија упознају са српским студентима србистике. Сматрала је да ће из тих познанстава настати сарадња која ће можда потрајати током целог живота и да ће кроз размену књига и идеја, као и кроз дружење са српским студентима, њени студенти успешније напредовати у усвајању српског језика и културе. Прва *Школа србистике* одржана је 2019. године у одмаралишту Московског државног универзитета у месту Красновидово, недалеко од Москве. Студенти су били смештени у једној згради и непрекидно су били упућени једни на друге. Предавања су била обавезна, а држали су их руски и српски универзитетски професори српског језика, књижевности и историје. Исти начин рада понављао се седам година заредом, на различитим локацијама, па је формирана чврста професорско-студентска заједница учесника овог семинара, повезана идејом о руско-српској блискости, али и потребом за разменом научних идеја.

У већ поменутом тексту Екатерине Јакушкине посвећеном обележавању стогодишњице рођења Никите Иљича Толстоја, а објављеном у *Јужнословенском филологу* (2023), она наглашава да је овај семинар у сагласју с идејама Никите Толстоја и да су теме многих предавања усаглашене с његовим интересовањима. Било је предавања из дијалектологије и историје српског језика; академик Светлана Толстој одржала је предавање о историји породице Толстој у Србији, а Ана Аркадјевна Плотњикова представила је студентима резултате својих етнолингвистичких истраживања у Србији. Ова запажања Екатерине Јакушкине показују колико јој је било важно да повеже своја научна и педагошка интересовања и да очува традицију Московске етнолингвистичке школе преносећи је својим студентима.

Да би предавања о српском језику, књижевности, историји и култури остала упамћена и да би се с њима упознала руска јавност, Екатерина Ивановна је сабрала предавања са семинара *Школа србистике*, која су била одржана до 2023. године, и објавила их у књизи *Доминанты сербской культуры. Лекции по сербской культуре, истории и языку*. Предавања на српском језику преведена су на руски језик, а књига је објављена 2023. године у издању Филолошког факултета Московског државног универзитета.

У жељи да скрене пажњу на Србе и Србију, Екатерина Јакушкина је 16. маја 2024. године организовала диктат о српском језику. У локалним библиотекама у више градова Русије, грађани Русије који су то желели попуњавали су тест о српском језику, књижевности, историји и култури.

Имајући у виду потребе својих студената, али и шире јавности, Екатерина Јакушкина је започела израду великог српско-руског речника. Же-

лела је да тај речник садржи око 100.000 речи и да у њега буду укључени и неки дијалектизми, архаизми, па и историзми, како би њени студенти што лакше читали српску књижевност. Под руководством проф. Јакушкине, мала група колега започела је рад на овом речнику, а стигло се до слова И. Рад на речнику био је врло поучан за све учеснике, а посебно су била занимљива бројна питања Екатерине Јакушкине о значењима неких речи у српском језику. Занимало ју је шта значи, на пример, *аџа-драџа*, турцизми *аман* и *аманет* (*оставити нешто у аманет*), шта се све може чувати у амбару, шта је *амбијентална музика*, а шта *амбијентално осветљење*, може ли глагол *анестезирати* (некога) имати метафоричко значење, шта значи *бригадир*, а шта *бард* итд.

Неколико последњих ауторских и коауторских радова Екатерине Јакушкине посвећено је овом речнику јер јој је било важно да на основу тих чланака изгради и опише концепцију речника. Екатерина Јакушкина отишла је и корак даље, па је 24. марта 2023. године организовала округли сто *Проблемы славянской сопоставительной лексикологии и лексикографии*, на којем је девет учесника дискутовало о проблемима српско-руског речника, али и других двојезичних речника. Научни скуп и чланци у часописима показују колико је Екатерина Ивановна била посвећена изради овог речника и колико јој је било важно да промисли сваки детаљ концепције тог лексикографског дела.

Из досадашњег излагања, као и из наслова књига Екатерине Јакушкине, јасно је да су њена истраживања често била посвећена српском језику у ширем словенском контексту. У ову групу спадају, на пример, ови чланци: „Лексическая типология глаголов понимания в славянских литературных языках“ (2010); „Семантика лексемы *zelьje в славянских языках“ (2015); „Семантика сербской лексемы *леп* ‘красивый, хороший’ на общеславянском фоне“ (2019); „Изоглоссы лексем праславянского происхождения в сербскохорватском ареале“ (2020). Етимолошка истраживања Екатерине Јакушкине била су посвећена лексичкој семантици, а узор и ментор у тим истраживањима била јој је академик Светлана Михајловна Толстој.

Један од значајних славистичких пројеката проф. Екатерине Јакушкине била је израда *Упоредног речника словенских језика*. О концепцији тог речника објавила је чланак у *Јужнословенском филологу* LXXXI/2 (2025).[2] Био је то последњи научни рад који је написала. Израда овог речника започета је у Институту за славистику Руске академије наука, а руководилац овог пројекта је академик Светлана Толстој. Речник је замишљен као допуна познатог идеографског речника изабраних индое-

[2] Екатерина Якушкина. Сравнительный словарь славянских языков: концепция и примеры реализации. *Јужнословенски филолог* LXXXI/2, 2025, 9–23.

вропских синонима Карла Дарлинга Бака, који обухвата и неке словенске речи. Словенски материјал садржи много грешака, па је идеја аутора овог речника била да се словенски материјал употпуни.

Екатерина Јакушкина није се задовољавала само научним испитивањем славистике већ је радила и на њеној популаризацији. Учествовала је у организацији пет семинара под називом *Школа славистике*, који је био посвећен руским ученицима, а одвијао се на Московском државном универзитету. Први такав семинар организовала је 2020. године, а последњи, пети, одржан је 2025. године.

Екатерина Јакушкина је свој допринос дала и у организацији *Славистичке олимпијаде*, која се одвијала електронским путем, на даљину. Први пут је учествовала у припремама за пету Олимпијаду (2018) и била је укључена до организације девете Олимпијаде, која је одржана 2024. године.

Ако се има у виду колико се широм света смањује интересовање младих за славистику и за друштвенохуманистичке науке уопште, јасно је колико су важни покушаји да се омладина заинтересује за филологију. Екатерина Јакушкина је разумела да универзитетски наставник данас не може остати затворен у свом кабинету, већ мора одговорити на изазове овог времена и прићи младима, ако већ они не прилазе славистици.

Екатерина Јакушкина задужила је србистику и својим преводом књиге Павла Ивића *Српски народ и његов језик* на руски језик. Превод је објављен 2017. године. О мотивима за превод ове књиге истакла је да је „Павле Ивић познат само у ужој научној средини, пре публикације његове књиге на руском било је објављено свега неколико његових чланака. Идеја о публикацији је настала из сазнања о нужности промовисања српске културе у Русији и један од задатака ове промоције је био и остао објављивање у Русији научне и научно-популарне литературе о српском језику и култури јер након дуге паузе настале после совјетског доба слична литература није излазила.“[3]

За допринос руској србистици Екатерина Јакушкина добила је три признања. Године 2019. награђена је Повељом захвалности Филолошког факултета Универзитета у Београду. Награда јој је додељена због организације *Школе србистике*, на којој сваке године учествују студенти Филолошког факултета. На предлог канцеларије Републике Српске у Москви, награђена је 2023. године Орденом Светих Ћирила и Методија, који додељује Фонд словенске писмености и словенских култура у Москви.

[3] Интервју је објављен пре нешто више од годину дана, 15. јануара 2025. године, на порталу РТ Балкан, а сачинио га је Милош Милићевић, студент докторских студија на Филолошком факултету Универзитета у Београду. Упознао је проф. Екатерину Јакушкину као учесник семинара *Српско-руски мостови* у Андрићграду и пожелео да објави интервју с њом.

Последња награда коју је добила била је Повеља Савеза славистичких друштава Србије за изузетан допринос србистици у Русији. Награда јој је додељена 2024. године.

Проф. Екатерина Јакушкина била је члан уређивачког одбора неколико часописа, а члан уређивачког одбора *Јужнословенског филолога* постала је 2025. године.

Последњи пут нас је проф. Екатерина Ивановна Јакушкина посетила 2024. године, када је била члан организационог одбора семинара *Срйско-руски мосйови*, одржаног у Андрићграду. Дошла је у своју вољену Републику Српску са групом својих студената и одржала занимљиво предавање о руско-српским лексичким везама.

Екатерина Јакушкина је необично поштовала и волела српски народ. У интервјуу који носи наслов „У Србима савремени Руси могу видети себе какви су били пре револуције“ рекла је да Руси од Срба треба да се уче „независности, унутрашњој слободи, борбености, достојанству, искрености, пожртвованости према другом човеку и према идеји, отворености и срдачности, љубави према животу“.[4]

Памтићемо је као топлу и драгу особу, крхког здравља, а снажног карактера, скромну, тиху и смерну жену, оданог пријатеља, вредног научника. С потпуним миром примила је своју болест. У једном писму написала је: „Полазим увек од тога да је живот тежак и што идемо даље све је теже. Не можемо очекивати да ће бити другачије, једне тешкоће смењују друге. Али понекад се у самој тој тежини крије радост.“

Мало је странаца који су широм света учинили за српски народ оно-лико колико је за Србе урадила Екатерина Ивановна Јакушкина у Русији.

Рајна Драгићевић

[4] Интервју Милоша Милићевића за РТ Балкан: https://rt.rs/opinion/milos-milicevic/125659-ekatarina-jakuskina-u-srbima-savremeni-rusi-mogu-videti-sebe-kakvi-su-oni-bili-pre-revolucije/.

ЛИНГВИСТИЧКИ ПРОГРАМ XVII (ВАНРЕДНОГ) МЕЂУНАРОДНОГ КОНГРЕСА СЛАВИСТА. УНИВЕРЗИТЕТ СОРБОНА, ЦЕНТАР МАЛЗЕРБ, ПАРИЗ, 25–30. 8. 2025.

Седамнаести међународни конгрес слависта одржан је између 25. и 30. августа у Центру Малзерб Универзитета Сорбона у Паризу. Епитет *ванредни* Конгрес је понео због околности у којима је одржан: услед ратних дешавања у Украјини, на овом научном скупу учествовало је мало источних Словена: са њега је изостала украјинска делегација, руски научници нису наступали као акредитована делегација, већ појединачно, док је белоруској делегацији такође био отежан долазак. Уз ово, Конгрес је реализован у једној несловенској земљи – домаћину.

Упркос овим околностима, током трајања Конгреса на Универзитету Сорбона окупљено је преко 800 излагача из различитих словенских и европских земаља. По устаљеном обичају научни садржаји скупа представљани су на више начина: уз доминантну форму секцијских реферата, учесници су излагали и у саставу тематских блокова посвећених једној одабраној теми, затим у оквиру округлих столова, као и реферата на заседањима комисија Међународног комитета слависта. Коначно, на Конгресу је била присутна и форма постер-реферата, која је осмишљена за млађе истраживаче (доценте) и која се као облик научног излагања усталила од Конгреса у Београду 2018. године. У саставу Конгреса одржане су и пратеће манифестације: изложба славистичких издања у Библиотеци Универзитета Сорбона, промоције одабраних књига, а за учеснике Конгреса приређен је и пријем са богатим културним програмом у резиденцији амбасадора Републике Србије. Пријем су организовали Савез славистичких друштава Србије и Амбасада Србије у Француској, за чланове српске делегације и још око сто слависта из различитих словенских и несловенских земаља.

Секцијски реферати. Главни део лингвистичког програма Конгреса слависта чинила је 41 филолошка секција са 279 реферата. Реферати су распоређени у осам тематских области: 1) историјско-компаративна и ареална истраживања словенских језика, 2) историја словенских језика,

3) дијалектологија словенских језика, 4) ономастика, 5) граматика, семантика и прагматика савремених словенских језика, 6) лексикологија, семантика и стилистика савремених словенских језика, 7) интердисциплинарна истраживања словенских језика, и 8) стандардизација и норма у словенским језицима. У наставку ћемо представити одабране реферате који су излагани у оквиру сваке од побројаних области.

Прва тематска област Конгреса припадала је историјско-компаративним и историјско-ареалним истраживањима словенских језика. Истраживања су обухватала етимолошке, историјско-дијалектолошке, историјско-контактолошке и сродне теме. У истраживања из области етимологије спада реферат Александра Ломе под насловом „У потрази за изгубљеним компонентама: запажања о замраченим словенским именичким сложеницама“ (*A la recherche de composants perdus: observations sur les composés nominaux slaves obscurcis*). Поменути реферат, који је отворио Конгрес као пленарно излагање са лингвистичком тематиком, бави се препознавањем и етимолошком реконструкцијом сложеница које су временом постале непрепознатљиве као сложене речи. У уводном делу излагања А. Лома је истакао типолошке разлике између прасловенског, који фаворизује деривацију над композицијом, и старословенског који, као сакрални језик под грчким утицајем, развија обиље сложеница. Наведене типолошке разлике аутор је потом илустровао анализом појединих лексема, показујући како су првобитне сложенице, услед фонетских и морфолошких промена и накнадних реинтерпретација, временом губиле транспарентност своје унутрашње структуре. Тако је, на примеру назива за „гаврана / врану“ у праиндоевропској перспективи, аутор предложио њихову реинтерпретацију као сложеница састављених од појмова „глас“ и „(велика) птица“, што упућује на закључак да иста лексема у различитим фазама развитка може пролазити кроз више реанализа. Иако су ове реконструкције често хипотетичне, оне отварају значајне могућности за разумевање историје словенског лексикона.

Проблематици протословенског и његових дијалеката у оквиру исте области припада реферат Јиржија Рајзека под насловом „Најстарије творбене разлике у словенским језицима и диференцијација прасловенског језичког ареала“ (*The Oldest Word-Formation Differences in Slavic Languages and the Differentiation of the Proto-Slavic Linguistic Area*). У реферату се разматра проблем ране диференцијације словенских језика, полазећи од чињенице да различити језички нивои – фонологија, морфологија, лексика и творба речи – упућују на различите и делимично неускладиве сценарије таквог раздвајања. Док фонолошке иновације релативно рано издвајају западнословенски ареал од остатка словенског простора, морфолошке особине указују пре свега на поделу север–југ, док лексички подаци у овом контексту остају методолошки проблема-

тични. Аутор даље истражује потенцијал историјско-компаративне творбе речи за утврђивање диференцијације словенских језика. У закључку истиче да историјска творба по себи не омогућује реконструкцију модела ране словенске језичке диференцијације, али потврђује сложен распад прасловенске језичке заједнице током VIII–IX века.

Развоју словенских језика у перспективи историјске морфологије и дијахронијске семантике посвећен је реферат Радмила Маројевића под насловом „Лексичко-семантичко поље „породица“ у прасловенском и раним словенским језицима“. У уводном делу рада аутор поставља општи оквир прасловенске категорије посесивности у који, уз морфолошка средства (посесивни суфикси), улазе и она синтаксичка (посесивни падежи), при чему посесиве одређује као хибридну врсту речи, прелазну између супстантива и адјектива. Аутор се затим усмерава на морфолошка средства за изражавање посесивности, бавећи се кључним питањима њихове генезе и функције. Анализирајући порекло суфикса *-ьńь,* Р. Маројевић констатује да је он настао од старог посесивног суфикса *-ьпъ* на који је додато посесивно *jь* ради функционалног појачања. Генеза овог суфикса се најбоље објашњава унутар апелативне лексике сродничких односа, одакле се (ограничено) шири на лична имена. Аутор даље систематизује генезу и развој посесивних суфикса и њихових дериваciоно-семантичких функција: суфикса *-ьńь* за грађење посесивних придева, суфикса *-ьńаја*, *-ьпаја* за грађење имена по мужу, суфикса *-ьпа* за грађење женских патронима, као и улогу суфикса *-jь* у формирању посесивних категорија. Анализа спроведена у раду води ка закључку да лексичко-семантичко поље „породица“ у прасловенском не треба схватати у данашњем значењу породичне задруге, већ шире, у значењу појма „рода“ са одговарајућим патријархалним устројством.

Друга тематска област Конгреса припадала је историји словенских језика као повести њиховог развоја сагледаног кроз призму историјске граматике, историјске семантике и лексикологије, као и кроз анализу односа словенских језика и њихових дијалеката у различитим периодима њиховог развитка.

У реферату Јасмине Грковић-Мејџор под насловом „Ка реконструкцији функција псл. **svojь*“, на основу старословенске и словенске историјске грађе реконструисане су синтаксичке функције прасловенске посесивно-рефлексивне заменице **svojь*. Ауторка је показала да је ова заменица била претежно кореферентна са субјектом/агенсом у локалном домену, али да је ређе могла бити везана и за друге конституенте у клаузи, као и то да је имала функцију даљинске рефлексације, нарочито у логофоричким контекстима и у одржавању тематског континуитета. Ослањајући се на чињеницу да се логофоричност може сматрати подврстом ширег феномена синтаксичке емпатије, Ј. Грковић је изнела

налаз да пие. **suo-* није изворно била посесивно-рефлексивна заменица. Поредећи словенску историјску грађу са стањем у праиндоевропском и обогаћујући анализу референцама на литературу, ауторка је утврдила да кореференција ове заменице са конституентима у облику посесивног генитива, вокатива и др., као и даљинска рефлексација, нису случајне појаве, већ представљају трагове праиндоевропског наслеђа у којем је заменица **suo-/*svojь* функционисала као облик анафоричке деиксе. Током развоја праиндоевропског из језика са проминентном темом у језик са проминентним субјектом дошло је до граматикализације и сужења ове форме у посесивно-рефлексивну заменицу ограничену углавном на кореференцију са субјектом.

Области историјске синтаксе посвећен је и реферат Томаса Дајбера под насловом „Партиципске конструкције и везници у староцрквенословенском“ (*Participle Constructions and Conjunctions in Old Church Slavonic*). Аутор је анализирао партиципске конструкције повезане везником *и,* које у старословенским и староруским текстовима доводе до формалне неконгруентности. Полазни примери укључују старословенско *(...) бесѣдовав' [Part. praet. act.] же съ нимь и [Conj.] оучителнаа словеса прѣдложи [Aor.]* („(...) разговарајући с њим“ и „предложи поучне речи“) и староруско *Купец же вставъ [Part. praet. act.] и [Conj.] обрете злато* („Трговац уставши и нађе злато“), у којима је партицип формално атрибутиван у односу на субјекат главне реченице, али се због повезивања везником *и* понаша као самостална целина. Насупрот овом, у конструкцијама типа *король же ... воскочивъ и воздѣвъ роуцѣ ... рече* партиципске форме остају синтаксички усклађене са субјектом, а везник *и* координише саме партиципске радње („скакање“ и „ширење руку“), а не њихов однос према предикацији. Аутор показује да уметање везника *и* у другом типу случајева не мења пропозициону вредност исказа, већ означава брзу сукцесију глаголских радњи.

У реферату Александра Милановића „Типологија српских књижевних језика у XVIII и XIX в. у словенском контексту“, из перспективе дијахронијске социолингвистике разматра се периодизација српског књижевног језика XVIII и XIX века у односу на сродне типолошке описе развоја књижевних језика у словенској науци. Полазећи од чињенице да у предвуковској епохи коегзистирају различити модели писмености: „високи стил“, славеносрпски као „средњи стил“ и „нижи стил“, тј. народни језик, аутор је скренуо пажњу на чињеницу да на ову периодизацију пресудно делују социолингвистички фактори, који морају бити узети у обзир при будућим анализама поменутих модела. То су, између осталог, и: културни развој српског народа у више државних целина (Хабзбуршка монархија, устаничка Србија, Црна Гора, национални корпус Срба западно од Дрине – при чему је свака целина имала сопствену развојну

динамику), затим, улога црквених старешина у развоју државе, сталешка структура друштва, заснивање институција и др. У постављеним оквирима као језик са најстабилнијом функцијом показао се рускословенски, док се „средњи стил“ у српској писмености формирао као славеносрпски хибрид настао вернакуларизацијом (понародњавањем) рускословенског. Аутор је посебно анализирао улогу хабзбуршке политике удаљавања Срба од руског утицаја, српску државну праксу у време кнеза Милоша, као и црногорску диглосију у контексту питања периодизације. Упоређујући стање у српском са бугарским и руским, аутор је закључио да директне паралеле у периодизацији ових језика нису могуће због неусклађености њихових културних процеса. У закључку рада, А. Милановић је критички преиспитао постојећи модел периодизације, који је у српској науци највише развијао П. Ивић (црквенословенски руске редакције – славеносрпски – доситејевски – вуковски језик) и предложио нешто сложенију типологију, која унутар славеносрпског разликује два подтипа – орфелиновски (1750–1783) и доситејевски језик (1783–1850). Типологија се у раду предлаже са том оградом да одговара културном простору са Сремским Карловцима, Новим Садом, Београдом и Крагујевцем као културним (епи)центрима.

Трећа тематска област Конгреса припала је дијалектологији словенских језика, са радовима усмереним на питања језичке географије и ареалних истраживања у словенском простору, анализу савремених дијалекатских ситуација и њихове динамике, као и на проблеме дијалекатске лексикографије и лексикологије, при чему су дијалекти разматрани и као простор очувања архаичних језичких црта и као подручје контактних процеса.

У оквиру тематске области дијалектологије у ужем смислу издваја се реферат Александра Красовицког, Марије Кјисеве, Метју Бермана и Гревила Корбета под насловом „Редукција падежног система у јужнословенским језицима“ (*The Decline of Case in South Slavic*). Аутори су анализирали процес губљења падежних облика у словенским варијететима централне и југоисточне Србије, Косова (косовско-ресавски, зетско-јужносанџачки и призренско-јужноморавски дијалекат), западне Бугарске и севера Северне Македоније (говор Куманова и околине). За поменуте варијетете карактеристично је то што се налазе на размеђи између синтетичких и аналитичких језичких типова. Аутори су показали да су у раним фазама овог процеса падежни облици били конкурентни аналитичким конструкцијама, док је у познијим фазама дошло до губљења традиционалних падежних облика науштрб облика историјски идентичних номинативу. На основу теренске грађе и статистичке анализе утврђено је да редукција падежне морфологије у јужнословенским језицима није равномерна, већ да је условљена морфолошким својствима лексике,

типовима синтаксичких конструкција, семантичким функцијама, као и прагматичким факторима. У контексту дијалекатске синтаксе посебно је значајан налаз да у појединим говорима предлошке конструкције могу показивати веће чување падежних облика него непредлошке, као и да се падежни облици чешће задржавају у прагматички мање проминентним случајевима употребе језика.

На фону везе између дијалектологије и етнографије издвајамо реферат Марине Маринковић и Мирјане Црнић Новосел „Етнографски рукописи као вриједни извори у дијакронијској дијалектологији“. Ауторке су пошле од тезе да етнографски рукописи с краја XIX и почетка XX века могу бити одличан корпус за историјскодијалектолошка истраживања народних говора. Истичући чињеницу да је хрватска дијахронијска дијалектологија дуго била оптерећена скепсом према старијим писаним изворима због „утицаја писаревог образовања“ и питања односа писаног језика и вернакулара, ауторке су показале да новија истраживања оправдано ревидирају овај став, јер лингвистичке анализе доказују да је вернакуларну компоненту могуће измерити у изворима различитог карактера. На одабраним рукописима насталим на различитим наречјима – кајкавском, чакавском, штокавском, као и на мешавини кајкавског и чакавског, приказане су конкретне фонолошке и морфолошке карактеристике које потврђују језичну изворност рукописа. У закључку ауторке су нагласиле двоструку вредност овакве грађе: она је истовремено релевантан сведок језичких стања у времену настанка, као и документ културе свакодневице.

Четврта тематска област Конгреса припадала је истраживањима из области ономастике. У оквиру ове области издвајамо реферат Јелице Стојановић „Именовање жена у паштровским исправама (16–19. вијек)“, у којем је на обимном и репрезентативном корпусу паштровских (правних и судских) аката разматран антропонимски систем једног ареала у дијахроној перспективи. Посебну пажњу у анализи ауторка је посветила именовању жена, које је анализирано у светлу паштровског обичајног права и положаја жене, нарочито у погледу наслеђивања. Анализа спроведена у раду показала је да је фонд женских личних имена у паштровским исправама ограничен, што је условљено природом извора, али и да су јасно уочљиви доминантни ономастички модели, пре свега двосложна имена на -е (*Ка̄те, Ста̄не, Маре* и др.), као и имена изведена суфиксом *-ица*. Указано је и на честу праксу именовања жена преко мушких сродника (*Фране кћи по̄којнога Франа Ивова*), што додатно осветљава друштвене односе и конвенције епохе.

У оквиру ове области, пољу метаономастике био је посвећен реферат Анђеле Франчић „Ономастичка терминологија у суврeменим граматикама хрватскога језика“, у којем је критички анализиран начин на који се ономастичка терминологија користи у три утицајне савремене

хрватске граматике: *Хрватској школској граматици* Л. Худечек и М. Михаљевић (2023), *Граматици хрватскога језика* Ј. Силића и И. Прањковића (2007) и *Граматици хрватскога језика* С. Тежака и С. Бабића (2016). Ауторка је систематски ексцерпирала и упоредила термине који се односе на имена у фонолошким, морфолошким, творбеним и синтаксичким одељцима побројаних граматика. Анализа је показала изражену терминолошку неуједначеност, широку употребу терминолошких синонима, као и мешање термина и дефиниција (нпр. у називу *насељено место* и сл.). Ауторка је посебно указала на проблематичну употребу термина *назив* у ономастичком значењу, на хомонимну и недовољно прецизну употребу термина *име*, као и на плеонастичност израза *властито име*. Рад је осветлио потребу да се у граматикама успостави равнотежа између комуникативне приступачности и терминолошке прецизности, а истакнута је и потреба за речником ономастичких термина.

Пета тематска област Конгреса била је посвећена граматици, семантици и прагматици савремених нормираних словенских језика. У оквирима ове области разматране су следеће уже тематске целине: фонетске, фонолошке и прозодијске карактеристике словенских језика; флексија у словенским језицима; творба речи; граматичка семантика словенских језика с посебним осврtом на аспектологију; формална и функционална синтакса; прагматика и анализа дискурса; теоријски и методолошки аспекти граматичких истраживања, као и типолошка и контрастивна истраживања у граматици словенских језика.

У оквиру ове области, творби речи био је посвећен реферат Цветанке Аврамове под насловом „О границама творбе речи“ (*За границите на словообразувањето*), у коме је разматран однос између појмова *производности* и *мотивације* у дериватологији. Под *производношћу* ауторка подразумева формалну мотивисаност једне речи другом, односно могућност да се дериват доведе у структурну везу са својом мотивном речју; док се *мотивација* схвата превасходно као семантички однос мотивне речи и деривата. У реферату су истакнута два кључна питања: 1) да ли је могуће раздвајање формалне и семантичке стране деривације, тако да се дериват по облику изводи из једне мотивне речи, а по значењу ослања на другу, и у вези са овим, 2) да ли се у корпус мотивисаних речи могу укључити и позајмљенице са формално прозирном структуром. Полазећи од класичних дефиниција у славистици, ауторка је заузела став да дериват мора бити и формално и семантички повезан са својом мотивном речју, јер би свако одступање од тог начела довело до замагљивања методолошких граница творбе речи.

Типологијом творбених појава и процеса у словенским језицима бавио се и реферат Драгане Ратковић под насловом „Сраслице у српском, руском и пољском језику“. Полазећи од схватања сраслица као двоте-

матских лексичких јединица насталих лексикализованим срашћивањем/спајањем (најмање) две самосталне пунозначне речи, ауторка је издвојила више типова ових твореница: чисте сраслице (срп. *дангубити*, пољ. *dobranoc*) и речи настале комбинацијом синтаксичке и морфемске творбе (афиксације): срасло-изведене речи (срп. *пунолетан*, пољ. *pełnoletni*), префиксално-срасле речи (срп. *одуговлачити*), срасло-сложено-изведене речи (срп. *тридесетогодишњи*) и полусраслице (срп. *баба(-)девојка*, пољ. *baba-chłop*). Анализа је показала да сраслице могу потицати како од синтагми (срп. *многопоштовани*, пољ. *głęboko-uważany*), тако и од модалних израза, односно од прилога (срп. *дабогда; акобогда, недајбоже*). Посебну пажњу ауторка је посветила разликовању сраслица од сложеница. Рад је обухватио и типологију сраслица са становишта семантичке усмерености. По овом критеријуму оне могу бити ендоцентричне (срп. *стармали,* пољ. *głęboko-uważany*) или егзоцентричне (рус. *семевод*, пољ. *darmozjad*). Ауторка врши и анализу недовршених процеса срашћивања, што се одражава у правописној и деклинационој варијантности јединица попут *Бања Лука / Бањалука* или *Ђурђев дан / Ђурђевдан*. У другом делу рада грађа је систематизована према врстама речи којима припадају сраслице: именицама, придевима, заменицама, бројевима, прилозима, глаголима, речцама и (ређе) узвицима.

Реферат Јекатерине Мишине под насловом „Промена сфере функционисања свршеног вида у историји руског језика (од конкуренције ка неутрализацији)“ (*Изменение сферы функционирования совершенного вида в истории русского языка (от конкуренции к нейтрализации*) припада областима граматичке семантике и прагматике. Основна тема истраживања је постепени прелаз у историји руског језика: од конкурентног односа између свршеног и несвршеног вида, ка експанзији несвршеног вида. Ауторка је у истраживању показала да се у савременом руском језику свршени вид јавља у ограниченом броју конструкција (аналитички футур, неактуално и историјско садашње време, систем партиципа и др.), док је у староруском његова употреба била знатно шира. Реферат је показао да је поменути прелаз зависио од аспектуалносемантичких и прагматичких чинилаца (нпр. учтивост, говорникова намера и др.). Овакво виђење експанзије несвршеног вида уводи тезу о прагматизацији видског система у словенским језицима, коју би требало даље истраживати.

Шеста тематска област Конгреса била је посвећена проучавању лексикологије, семантике и стилистике савремених словенских језика, са посебним освртом на системске односе у лексици, лексикографију, фразеологију, терминологију и терминографију.

У оквиру ове области издваја се реферат Милене Јакић Шимшић под насловом „Међујезичке разлике у заступљености антонимије“. Ауторка се бави питањем да ли разлике у броју антонима забележених у

речницима различитих језика одражавају стварне међујезичке разлике, или пре свега различите лексикографске методологије. Да би одговорила на ово питање, М. Јакић Шимшић је спровела компаративно, психолингвистичко и лексиколошко истраживање антонима из пет језика (српског, руског, бугарског, енглеског и немачког). У првој фази истраживања, тестом контролисаних асоцијација, формирана су асоцијативна антонимска поља и измерена је њихова хомогеност путем Шенонове ентропије. Ова фаза истраживања показала је да су антонимски односи међу стабилнијим језичким односима, а да се хетерогеност њихове представе у речницима може везати за друге разлоге (нпр. представљање полисемије, колокационих ограничења и др.). У другој фази истраживања доминантни антоними добијени од изворних говорника поређени су са антонимима забележеним у речницима (за српски у једнотомном описном речнику, а за остале језике у специјалним речницима антонима/синонима и антонима). Ова фаза истраживања показала је да се интуиција говорника у великој мери поклапа са лексикографским решењима. У закључку ауторка је истакла да утисак великих међујезичких разлика у заступљености антонимије углавном настаје као последица различитих лексикографских пракси, а не системских разлика у лексичким системима анализираних језика.

Реферат Наташе Миланов и Милице Стојановић „Ка семантичком речнику српских глагола (у контексту семантичких речника глагола у другим словенским језицима)“ истакао је научну и практичну потребу да се изради семантички речник глагола савременог српског језика, чиме би се попунила важна празнина у семантичком мапирању српских и словенских глагола. Ауторке су дале теоријско-методолошки нацрт овог речника, полазећи од теорије семантичких поља и од резултата словенске лингвистике о лексичко-семантичким групама глагола, уз ослањање на домете српске дескриптивне лексикографије. Ослањајући се на постојећа решења у словенским језицима, од систематизација које групишу глаголе према семантичким пољима, преко семантичких до идеографских речника, ауторке су дале предлог српског речника глагола као синхронијског, једнојезичног речника, са идејом његовог проширивања на секундарна значења и дигиталну верзију. У макроструктури тако осмишљеног речника предвиђени су описно-идеографски део, у коме су глаголи распоређени хијерархијски, од прототипичних ка мање прототипичним, као и азбучни регистар. За речничку микроструктуру осмишљен је јасно форматиран чланак који, поред одреднице, садржи обележје вида, затим рекцијске/синтаксичке напомене, семантичку дефиницију прилагођену групи и кратак илустративни пример.

Реферат Јелене Коницке под насловом „Библијска фразеологија у руском и словеначком језику: функционални, семантички, лингвокул-

турни аспекти“ (*Библейская фразеология в русском и словенском языках: функциональный, семантический, лингвокультурный аспекты*) бави се контрастивном фразеологијом и теоријом библијског превода. Анализирајући библијске фразеологизме у руском и словеначком језику са функционално-семантичког и лингвокултуролошког становишта, Ј. Коницка је показала да се еквивалентни библијски фразеологизми у руском и словеначком језику разликују по саставу, учесталости, значењу и употреби, што је условљено особеностима језичких система, преводним традицијама, као и културно-историјским и конфесионалним специфичностима руске и словеначке културе. Тако нпр. фразеологизми *алфа и омега* и *alfa in omega* имају сличну основну семантику, али се у словеначком језику употребљавају у знатно ширем контексту и са већом учесталошћу. Посебну пажњу ауторка је посветила утицају превода Светог писма на обликовање и функционисање библијских фразеологизама, што је дало основу да се покаже како чак и фразеологизми заједничког библијског порекла испољавају национално и културно условљене разлике.

Седма тематска област Конгреса била је посвећена интердисциплинарним истраживањима у области словенских језика, са фокусом на социолингвистичке, психолингвистичке и неуролингвистичке, лингвокултуролошке и етнолингвистичке теме.

У реферату Марион Краузе под насловом „Словенски акценти као социолингвистички феномен“ (*Славянские акценты как социолингвистический феномен*) анализиран је акценат у немачком језику из перспективе самих говорника словенских језика, пре свега пољског и руског, који живе у интензивном контакту са немачким, али нису одрастали као билингвали. Истраживање комбинује квантитативне и квалитативне методе (анкете, интервјуе и експерименте) и испитује когнитивну, емоционалну и бихевиоралну компоненту језичких ставова о акценту на немачком говорном подручју. Добијени резултати упоређени су са ставовима немачких говорника према пољском и руском акценту, чиме је отворено питање аутостереотипа, као и групних концептуализација ставова о акценту у условима језичких контаката.

Аналогно истраживање извела је Катрин Карл. Истраживање је представљено у реферату под насловом *Наративне структуре монолингвалних и билингвалних говорника руског и немачког језика у зависности од језика и адресата* (*Narrative Strukturen mono- und bilingualer Sprecher des Russischen und Deutschen in Abhängigkeit von Sprache und Adressat*). У раду је ауторка испитала наративне структуре код одраслих монолингвалних и билингвалних говорника, у ситуацијама у којима ови испитаници приповедају одраслима и деци. Истраживање је спроведено с циљем да се утврди у којој мери промена адресата (одрасла особа : дете) и језика приповедања (руски : немачки) доводи до варијације у равни

језичке структуре. Резултати истраживања су показали да обе промене – и адресата и језика – изазивају мерљиву језичку варијацију, при чему је она израженија у наративима упућеним деци. У тим наративима уочава се богатија макроструктура, као и повећана употреба деминутива и претериталних временских облика у односу на наративе упућене одраслима. Разлике условљене променом језика мање су изражене и по правилу се уклапају у социолингвистички контекст употребе језика код руских и немачких говорника.

Научном пољу неуролингвистике посвећен је реферат Хелене Лехачкове под насловом „Славистика и афазија: да ли је Јакобсон био у праву?“ (*Slavistika a afázie: Měl Jakobson pravdu?*). Ауторка је указала на чињеницу да је афазија и даље кључни извор сазнања о повезаности језика и мозга, јер омогућава јасно повезивање језичких поремећаја са локализованим можданим лезијама. Анализирајући Јакобсонову лингвистичку интерпретацију афазичних поремећаја, нарочито његову типологију засновану на дихотомији избора и комбинације, којом се моторичка (Брокина) и сензоричка (Верникеова) афазија тумаче као квалитативно различити поремећаји, Х. Лехачкова је закључила да је интуиција лингвистичког великана о нужности интердисциплинарне сарадње била исправна: лингвистичка анализа је неопходна за прецизну дијагностику и терапију афазије, али и за дубље разумевање општих механизама функционисања језика.

У оквиру исте области, реферат Стане Ристић и Иване Лазић Коњик под насловом „Српска концептографија у контексту словенске концептологије“ пружио је преглед и критичку анализу развоја српске концептологије у првим деценијама XXI века у односу на доминантне словенске традиције, пре свега пољску (лублинску когнитивну етнолингвистику и аксиологију) и руску (лингвокултурологију, лингвистичку концептологију и концептографију). Указујући на чињеницу да су најјаснији помаци у српској концептологији остварени кроз реконструкцију низа српских вредносних концепата (нпр. *дом/кућа*, *о̄родица*, *народ*, *слобода*, *часа̄*, *домовина*, *мајка*, *о̄ријатељства̄о*, *о̄онос*, *здравље*), ауторке су дефинисале наредни задатак ове научне дисциплине: израду аксиолошког речника српског језика на јединственој методолошкој основи, уз формирање репрезентативног корпуса, избор одредница и усаглашавање лексикографских поступака кроз усаглашавање лублинске фасетне организације са руским деиктичко-зоналним концептографским моделима.

Коначно, осма тематска област Конгреса била је посвећена стандардизацији словенских језика, конкретније, анализи спољних језичких утицаја и њиховој улози у обликовању словенских стандарднојезичких норми.

У овом контексту, реферат Искре Пановске-Димкове под насловом „Степен англизације македонског језика у поређењу са другим јужнословенским језицима“ (*Степеноm на англизација на македонскиоm јазик во споредба со другиmе јужнословенски јазици*) бави се степеном и облицима англизације македонског језика у контексту глобализације. Ауторка је утврдила да македонски, као језик малог броја говорника, лако подлеже језичком утицају, који превазилази оквире класичног позајмљивања и прераста у процес англизације. Тај процес је присутан кроз позајмљивање именица, глагола, придева и узвика, као и кроз замену постојећих домаћих речи енглеским као последица медијског утицаја. Посебно забрињава калкирање са енглеског, будући да овај процес захвата фразеологију и синтаксу (кроз буквалне преводе израза, ширење пасива, неправилну употребу заменица и др.). У закључку ауторка је истакла да је масовна и често неконтролисана англизација заједнички проблем свих јужнословенских језика, те да савремени обим и интензитет англизације захтева озбиљан, систематичан приступ са циљем ублажавања негативних последица глобализације по језичку норму.

У реферату под насловом „Утицај пољског и руског језика на обликовање норме савременог белоруског језика“ (*Wpływ języka polskiego i rosyjskiego na kształtowanie się normy współczesnego języka białoruskiego*), ауторка Ана Сивирска је анализирала како су се стандардизација и кодификација белоруског језика од краја XIX и почетка XX века развијале под двоструким утицајем, пољским и руским, и како је тај утицај временом произвео конкуренцију двеју норми. Полазећи од раних граматика, А. Сивирска је показала да су поједина ортографска и графијска решења (укључујући избор писма) била ближа пољским узорима, док су касније административне интервенције преусмериле норму ка руским обрасцима. У белоруском су се на тај начин формирале две тенденције: званична норма, која системски конвергира руском (у правопису, творби, граматици, синтакси и лексици), и „пуристичка“ норма, која се дистанцира од званичне ослањањем на пољски језик. Илуструјући руско-пољске утицаје на белоруски у лексици (дублети са „пољским“ и „руским“ еквивалентима), у творби речи (конкурентни суфикси и модели који се системски замењују у пуристичкој пракси), у синтакси (нпр. избор предлошких израза) и у морфологији (варијантни генитивни наставци), ауторка је закључила да руски језик делује на белоруски двојно – директно, као узор званичној норми, и индиректно, тако што подстиче „пуристичку“ норму да се од њега удаљи.

Тематски блокови. Друга доминантна форма представљања научних садржаја на Конгресу били су тематски блокови (у три засебна сегмента). Аналогно научним секцијама, тематски блокови су обухватили кључне правце савремених словенских лингвистичких истраживања.

Лингвистичка тематика била је у највећој мери заступљена у првом и трећем сегменту тематских блокова. У првом сегменту блокови су били посвећени: 1) системским питањима творбе речи и деривационих гнезда, 2) језичкој учтивости и прагматичким нормама комуникације, 3) општим и специфичним одликама словенске фразеологије, као и 4) утицају друштвених мрежа на језичке традиције и иновације. Значајан корпус радова био је усмерен на 5) палеославистику у дигиталном добу, затим, на 6) језике словенских дијаспора XIX–XXI века, као и на 7) односе мањинских и већинских језика у словенском контексту. Посебни блокови обрадили су: 8) питања писма и писмености код Словена, 9) словенске ономастичке пејзаже, као и 10) граничне дијалекте словенског етничког простора са концептуалног и методолошког становишта. У оквиру граматичких и историјско-филолошких тема издвајали су се следећи блокови: 11) о словенском инфинитиву, 12) о катехизисним текстовима XVI–XVIII века и њиховој културно-педагошкој улози, као и 13) о етнолингвистичкој лексикографији. Савремени интердисциплинарни приступи били су заступљени кроз: 14) лингвистичка истраживања хумора, затим, 15) анализу глаголског вида у односу на сродне категорије, 16) ране форме словенске писане културе на народном језику и језичке контакте, те 17) кроз питања етимолошке лексикографије словенских језика у XXI веку између традиције и иновације.

Први тематски блок, који је организовала Рајна Драгићевић, био је посвећен творбеним гнездима као моделима за опис деривационе продуктивности и семантичке динамике. Творбено гнездо је представљено као централна структура која омогућује да се прате творбени механизми, мотивациони односи и стабилност деривационих процеса у словенским језицима. У оквиру овог блока, излагање Рајне Драгићевић под насловом „Творбено уланчавање деривата у српском језику (на материјалу Семантичко-деривационог речника српског језика)“ било је посвећено анализи деривационих гнезда соматизама из *Семантичко-деривационог речника*. На основу ове анализе, ауторка је утврдила да у поменутим гнездима доминирају именице субјективне оцене, пре свега деминутиви (нпр. *језичић*, *обрашчић*, *зубић* и др.), а затим и аугментативи, као изузетно семантички продуктивне речи, од којих многе нису забележене у постојећим корпусима. Истраживање Р. Драгићевић указало је на потребу за даљим испитивањем улоге творбе мотивисане соматизмима у лексичком систему српског језика. Даље, у излагању под насловом „(Де)нумерална словотворна гнезда у словачком језику“ (*(De)numerálne slovotvorné hniezda v Slovenčine*), полазећи од обимне корпусне грађе, Никол Јаничкова је анализирала деривациона гнезда мотивисана бројевима у словачком језику. Истраживање је показало да су најразвијенија гнезда овог типа везана за фреквентне основне бројеве (нпр. *два*, *један*, *десет*), да денумерални де-

ривати обухватају више мотивационих ступњева и да често укључују полимотивацију, као и да бројеви функционишу и као мотивати и као мотиванти. У закључку излагања ауторка је истакла да са порастом нумеричке вредности опада величина гнезда, док су аналитичност и полимотивација кључни чиниоци сложене унутрашње структуре (де)нумералних деривационих гнезда у словачком језику. Даље, у домену дигитализације творбених гнезда у словенским језицима Ирена Стрмљич Брезник је излагала о машинском издвајању полисуфиксалних творбених низова из описног речника словеначког језика. Излагање је показало да аутоматска екстракција може бити успешна када формална морфемска структура прати логичан творбено-семантички пут, али да значајан део лексичких кандидата отпада због хомографије, неусклађености синхроне анализе са етимологијом и погрешно препознатих мотивационих смерова, што води закључку да су у овој фази неопходни ручни преглед и корекције како би модели постали применљиви за машинско учење. Коначно, теоријско-методолошку осу блока заокружило је излагање Цветанке Аврамове под насловом „О неким спорним питањима при позиционирању речи у творбеном гнезду“ (*За някои спорни въпроси при позиционирането на думите в словообразувателното гнездо*). Анализирајући мотивацију речи изведених суфиксима -ост и -ство (нпр. *фронтовство: фронт / фронтовски; супружество: супруг / супружески* и др.), ауторка је указала на појаву полимотивације која у сродним случајевима замагљује формалну творбену анализу. Ц. Аврамова је у закључку излагања истакла да се у случајевима овог типа треба ослањати на семантичку страну анализе, чиме се избегава методолошки проблем „расцепа“ мотивације.

Лингвистичка тематика била је присутна и у трећем сегменту тематских блокова Конгреса, у чијим оквирима су биле заступљене следеће теме: 1) опште граматике у словенским језицима, са освртом на њихове теоријске, методолошке и идеолошке основе, као и будуће правце развоја; 2) савремени комуникативни простор у словенским језицима и динамика његовог развоја и 3) *китабистика* (део славистике који се бави проучавањем муслиманских, пољских и старобелоруских текстова писаних арапским писмом) као посебна истраживачка област, са нагласком на методолошка питања и проблеме њеног проучавања.

У оквиру овог сегмента, први тематски блок, чији је организатор Данко Шипка, био је посвећен различитим типовима нормативних граматика које су кроз историју словенских језика обликовале, или обликују, њихов граматички опис. Излагање Данка Шипке под насловом „Референтне граматике између језичке документације и идеологије“ (*Grammatical Reference Works between Language Documentation and Ideology*) било је посвећено анализи граматичких публикација као сложених целина које истовремено документују језичко стање и имају идеолошку подлогу. По-

лазећи од Веберове типологије ауторитета, аутор је у овом кључу анализирао Вукову граматику из 1818. године, објављену у *Уводу* у *Срйски рјечник*, као пример граматике која, поред нормативне функције, служи и као средство културне и националне изградње језика. Аутор је показао да су поједина решења у овој граматици, почев од питања њеног наслова, била условљена ширим социополитичким и идеолошким оквирима, нарочито у контексту сукоба панславизма и аустрославизма у XIX веку. То је нарочито видљиво када се Вукова граматика из *Рјечника* стави у контекст граматика његових савременика, пре свега А. Мразовића и М. Видаковића, и њиховог односа према језичкој традицији и идеологији. Даље, излагање Вејлса Брауна под насловом „Поређење и контрастирање: контрастивна граматика и приступи вишеструког поређења граматикама словенских језика“ (*Comparing and Contrasting: Contrastive-Grammar and Many-Way Comparison Approaches to the Grammar of Slavic Languages*) било је посвећено резултатима контрастивних приступа у проучавању граматике словенских језика. Полазећи од тезе да поређење више језика даје прилику да се уоче особине које се не могу уочити у изолованом проучавању језичких система, аутор је дао преглед контрастивних истраживања словенско-несловенских и словенско-словенских граматичких поређења, од Црнорисца Храброг и Јурја Крижанића до институционалних пројеката у Пољској и Југославији. Даље, излагање Александра Летучег и Марије Холодилове под насловом „*Руска корйусна грамашика: о йројекшу и неким резулшашима“* (*Русская корпусная грамматика: о проекте и некоторых результатах*) било је посвећено представљању пројекта *Русграм*, чији је циљ свеобухватни академијски опис руске граматике на основу корпусних података. Аутори су истакли да *Русграм* у граматикографију уводи иновацију у виду доследног ослањања на корпусе, што омогућава да се у граматичким описима формализују тешко уочљиве појаве, попут језичке варијантности и граматичког приказа дискурса. Коначно, у излагању под насловом „Александар Мајковски и његова необјављена ʻГраматика кашупског језикаʼ“ (*Aleksander Majkowski and his unpublished Gramatyka kaszubska*) Мотоки Номачи је размотрио језик А. Мајковског и његов однос према граматичкој норми руског књижевног језика. У закључку М. Номачи је утврдио да је Мајковски у одређеним приликама писао посебним идиомом, чија су граматичка одступања карактеристична за његов књижевни израз.

Округли сшолови. Посебан вид научне размене у оквиру Конгреса чинили су округли столови. Комбиновану, књижевно-лингвистичку тематику имао је округли сто *Сшо година србисшике у Француској*. У реферату Драгане Мршевић Радовић о доприносу Београдског универ-

зитета развоју србистике у Француској[1] истакнуто је да је Београдски универзитет имао кључну улогу у институционалном утемељењу србистике у Француској након Првог светског рата. У избеглиштву у Паризу српски научници А. Белић, П. Поповић, М. Ибровац и други ступили су у тесну сарадњу са водећим француским славистима, основали удружење *La Ligue des universitaires Serbo-Croato-Slovène* и покренули *La Revue Yougoslave* (1919) као медиј интелектуалног зближавања, што се поклапа са почецима систематског развоја србистике у Француској. Излагање Александра Д. Стефановића и Жељка С. Тешића, под насловом „Научни рад Мишела Обена и србистика на Сорбони", било је посвећено приказу научног дела и наслеђа Мишела Обена, једне од кључних личности србистике и југославистике у Француској. Посебну пажњу аутори су посветили Обеновим књижевноисторијским студијама о Његошу, о Вуку Караџићу и рецепцији српске културе у Француској. Излагање Катарине Беговић под насловом „Француска на почетку XX века. Француске граматике српског језика и српско-француске културне везе" у фокусу је имало граматику *Grammaire élémentaire de la langue Serbe* (1916), коју су за француску публику сачинили Пјер де Лани (Pierre de Lanux) и Тин Ујевић, уз предговор Миленка Веснића. Ауторка је показала да ова граматика, иако се у наслову води као „елементарна", својим научним апаратом превазилази овај атрибут те даје систематичне приказе графије (ћирилице и латинице), морфологије, (морфо)синтаксе са вежбањима, акцента, додајући и француско-српски лексикон те текстове репрезентативне за српску културу. Излагање Ливије Екмечић било је посвећено историјату Лектората за српски језик Универзитета у Стразбуру, док је у излагању „Француска наратологија и српска наука о књижевности" Јована Сувајџић представила историјски развој наратолошких (посебно оних женетовских) линија тумачења књижевности у српској науци, који су се временом конституисале у стабилан и општеприхваћен научни метод. Округли сто *Сто година србистике у Француској* показао је дубину и постојаност српско-француских академских веза, као и жив и продуктиван утицај француске научне мисли на српску науку о језику и књижевности.

Заседања комисија Међународног комитета слависта. У оквиру XVII међународног конгреса слависта одржана су заседања 17 лингвистичких комисија МКС. Представићемо укратко заседање Комисије за лексикологију и лексикографију. Састанак ове комисије почео је пленарним излагањем њеног председника, Маргарите Чернишове. М. Чернишова је представила резултате Комисије у новијем периоду, као и перспек-

[1] Ауторка је била спречена да лично учествује у раду Конгреса. Скраћена верзија овог реферата објављена је у књизи резимеа тематских блокова и округлих столова Конгреса слависта, у издању Универзитета Сорбона.

тиве њене делатности. Један од најзначајнијих остварених резултата је колективна монографија Комисије посвећена научним правцима и школама у савременој словенској лексикографији, која је изашла из штампе 2025. године, и која је представљена на заседању кроз реферате учесника. То значи да је заседање било посвећено теоријским и историјским поставкама националних и институционалних школа савремене словенске лексикографије. У овом духу, реферат Рајне Драгићевић „Српска школа семантичко-деривационе лексикографије“ осветлио је теоријске основе семантичко-деривационе лексикографије које је утемељила Даринка Гортан Премк, радом на *Семантичко-деривационом речнику.* Историјски аспект Београдске лексикографске школе разрађен је у реферату Ненада Ивановића под насловом „Научна мисао Константина Бранковића (1814–1865) и њена улога у развоју српске описне лексикографије као модерне научне дисциплине“. У реферату је показано како је Константин Бранковић, ослањајући се на кантовску традицију, поставио логичке основе категоризације и дефинисања појмова које ће постати саставни део српске тезаурусне лексикографије. Руске лексикографске школе представљене су кроз реферат Сергеја Мизникова „Руска дијалекатска лексикографија у Санкт Петербургу (XIX–XXI век)“ (Русская диалектная лексикография в Санкт-Петербурге (XIX–XXI вв.)), који је дао преглед развоја дијалекатских речника од XIX века до данас, као и кроз реферат Марине Пријомишеве „Петербуршка школа академске описне лексикографије: етапе формирања методологије“ (Петербургская школа академической толковой лексикографии: этапы формирования методологии), који прати развој рада на великом академском речнику руског језика од краја XIX века до савременог доба. Савремене српске лексикографске идеје представљене су рефератом Стане Ристић и Иване Лазић-Коњик под насловом „Макроструктура речника вредности српског језика“, у коме је изложена макроструктура будућег аксиолошког речника српског језика. Коначно, опште методолошке одлике које дозвољавају да се одређена речничка традиција назове „школом словенске лексикографије“ обрађене су у реферату Вјачеслава Шчербина под насловом „Особености институционализације научних школа у области лексикографије“ (*Особенности институционализации научных школ в области лексикографии*).

***

Као и претходни Међународни конгрес слависта, који је одржан у Београду 2018. године, и овај, XVII конгрес за словенску науку и културу представља веома важан догађај. Његовим одржавањем испуњена је стална стручна и научна обавеза славистике: да обезбеди актуелност и висок ниво научних истраживања, као и широку размену научних резул-

тата. Садржајним лингвистичким програмом, XVII конгрес слависта је потврдио постојаност савремене славистике, пре свега кроз агилност националних наука у њеном окриљу. Та агилност се огледа пре свега у способностима истраживача да области које су предмет њихових научних интересовања повезују са компаративним и интердисциплинарним приступима, те са корпусним и дигиталним ресурсима, чиме се славистици обезбеђују нове перспективе и нови домени проучавања. У том смислу, XVII конгрес остао је простор широког научног и културног дијалога националних традиција и школа европске славистике.

Ненад Ивановић

НАУЧНИ СКУП *ДВА ВЕКА Ђ. ДАНИЧИЋА*. СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ, БЕОГРАД, 27–28. 11. 2025.

Пре две стотине година, 6/18. априла 1825, рођен је Ђуро Даничић, један од највећих српских филолога. На овај важан датум подсетиле су најзначајније институције српске науке, културе и просвете: Народна библиотека Србије, Српска академија наука и уметности, Матица српска и њена Библиотека, Институт за српски језик САНУ, Катедра за српски језик са јужнословенским језицима и Катедра за српску књижевност са јужнословенским књижевностима Филолошког факултета у Београду. У част тог јубилеја Српска академија наука и уметности прогласила је, свечано обележавајући важне годишњице свог члана и председника,[1] 2025. годину годином Ђуре Даничића. Тим поводом је организовала међународни научни скуп „Два века Ђ. Даничића“, свечану академију „200 година од рођења Ђуре Даничића“ 8. децембра 2025. године у Свечаној сали Огранка САНУ у Новом Саду и изложбу „Ђуро Даничић – оданост језику“ од 23. децембра 2025. до 15. марта 2026. у Галерији САНУ. Поред тога, у издању САНУ излази колективна монографија под насловом *Ђуро Даничић – живот, дело, време, поводом 200 година од рођења*, коју су уредили академик Злата Бојовић и проф. др Александар Милановић.

Овај прилог доноси хронику научног скупа који је одржан 27. и 28. новембра 2025. године у Српској академији наука и уметности. Организациони одбор[2] скупа окупио је двадесет најеминентнијих стручњака из различитих области лингвистике, науке о књижевности, археографије, историје и теологије, како из земље тако и из иностранства (Аустрије, Велике Британије, Јапана, Пољске и Русије). Они су у својим излага-

[1] Даничић је био члан и секретар Друштва српске словесности, а затим и редовни члан и председник Српског ученог друштва.

[2] Чланови Организационог одбора били су академик Јасмина Грковић-Мејџор, председник, академик Злата Бојовић, академик Александар Лома, Марта Бјелетић, дописни члан САНУ, Анатолий Аркадьевич Турилов, инострани члан САНУ, проф. др Александар Милановић и проф. др Виктор Савић, секретар.

њима понудили савремени научни поглед на различите аспекте Даничићевог, по обиму и разноврсности, импозантног дела у контексту доба у којем је живео и стварао и из перспективе даљег развоја низа дисциплина српске, хрватске и шире словенске филологије и лингвистике.

Дводневни скуп, током којег је било саопштено деветнаест реферата у оквиру пет седница одржаних у Свечаној сали САНУ, започет је свечаним отварањем, на којем су поздравили учеснике и аудиторијум и о Даничићевом животном и стваралачком путу говорили академици Зоран Кнежевић, председник САНУ, и, у име Организационог одбора скупа, Злата Бојовић и Јасмина Грковић-Мејџор. Скуп је био у хибридном формату (једно саопштење изложено је путем интернет платформе, остала излагања била су уживо), а могуће га је било пратити и путем директног преноса на сајту САНУ.

Широј јавности Ђуро Даничић је познат, пре свега, као близак сарадник Вука Караџића, из круга српске омладине, и као аутор полемичке студије *Рат за српски језик и правопис*, која је знатно допринела победи Вукове језичке реформе. О главним карактеристикама и неким појединостима српског књижевног језика и правописа у периоду који претходи Вуковој реформи, о одликама језичког израза раног Даничићевог стваралаштва, као и о погледу на питања писма и правописа у потоњем периоду – говорили су Ана Кречмер (Anna Kretschmer): *Од „Славеносрпских хроника“ до „Рата за српски језик и правопис“ – о развојним путевима српског књижевног израза*, Исидора Бјелаковић: *Даничић и писање вокалног р у српском књижевном језику*, Александар Милановић: *Језик младог Даничића* и Вања Станишић: *О „правописним ратовима“ у XX веку (осврт на еволуцију схватања о писму и правопису од Даничићевог „Рата“ до данас*).

Даничићев даљи допринос кодификацији савременог књижевног језика, који се огледа у систематском опису структуре тог језика на синхронијској и дијахронијској равни, познат је углавном стручним круговима. Научне домете његовог дела из овог домена на фону времена у којем је стварао или пак каснијих епоха све до актуелних истраживања осветлили су: Орсат Лигорио: *Историјско-компаративни метод и прајезичка реконструкција у Даничићевим „Коријенима“*, Марек Мајер (Marek Majer): *Ђура Даничић као компаративиста у ужем смислу: Даничићев допринос истраживању развоја српског и словенског компаратива* и Motoki Nomachi (Мотоки Номаћи): *Đuro Daničić's „Srbska sintaksa“ and its echoes across time and space*.

Круном Даничићевог научног рада сматрају се дела из домена историјске лексикографије – два речника, један који је довршио (*Рјечник из књижевних старина српских*) и други који је осмислио и чију је израду започео (*Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*). Излагања у којима се по-

ближе разматрају сами речници (њихови извори, грађа и специфичности лексикографске обраде), њихов допринос савременој српској етимографији као извора историјске грађе и етимолошких решења, затим статус српске историјске лексикографије у Даничићево време и данас и изазови ретродигитализације – саопштили су Виктор Савић: *Извори за Даничићев „Рјечник из књижевних старина српских“ – издат и допуњен*, Рајна Драгићевић: *Лексичка грађа и њена лексикографска обрада у првом тому Речника ЈАЗУ*, Марта Бјелетић: *Даничићево дело на страницама Етимолошког речника српског језика* и Снежана Петровић: *Даничићев „Рјечник из књижевних старина српских“ и дигитално доба*.

У тесној вези са поменутим лексикографским радом били су Даничићеви послови на проучавању и издавању низа веома важних старих рукописних споменика. Тај део Даничићевог рада и његов значај разматрали су: Анатолий Аркадьевич Турилов (Анатолиј Аркадјевич Турилов): *Дж. Даничич как описатель рукописей и издатель славянских текстов*, Алексей Мстиславович Пентковский (Алексеј Мстиславович Пентковски): *Вклад Дж. Даничича в изучение древних сербских четвероевангелий* и Ђорђе Бубало: *Даничићево необјављено издање „Душанова законика“* (последњи рад није изложен на скупу, али ће бити доступан у зборнику радова са скупа).

Преводилачки рад Даничићев, веома важан за развој и учвршћивање статуса реформисаног књижевног језика, био је предмет или повод реферата чији су аутори: Catherine Mary MacRobert (Кетрин Мери Мекроберт): *The multiple sources of Daničić's translation of the "Psalter"*, Војин Недељковић: *Ка оцени Даничићевог „Псалтира“ као преводилачког подухвата*, Јасмина Грковић-Мејџор: *Завјет и вјера у Даничићевом преводу „Старога завета“* и Владан Тријић: *Поруке српских средњовековних повеља и њихова публика. Поводом Даничићевих „Приповетки из Старога и Новог завета“*. Референти су, применом компаративног приступа, разматрали шира питања извора и оцене Даничићевих превода или су се фокусирали на поједина лексичко-семантичка решења Даничића преводиоца у којима су се стицали различити токови језичке традиције коју је Даничић истраживач предано проучавао.

О мало познатој делатности Даничића као естетичара (естетику је изучавао у Пожунском лицеју, а предавао као професор Лицеја и Велике школе у Београду), говорио је Јован Делић у саопштењу насловљеном *Иво Тартаља као истраживач естетичких огледа Ђура Даничића*.

О томе какву нам слику о Даничићу нуде рукописи похрањени у Матици српској и којим су путевима доспели у Матицу, публика је могла сазнати из излагања Зорице Хаџић: *Ђура Даничић у рукописном одељењу Матице српске*.

Скуп је затворила академик Јасмина Грковић-Мејџор, председник Организационог одбора, сажето изложивши на скупу презентоване главне увиде у делатност и наслеђе једне од кључних личности српске филолошке традиције.

Изложени реферати су обухватили најважније области Даничићевог рада, осветлили језичку и ширу културно-историјску ситуацију у којој је деловао, сагледали су његово научно стваралаштво у контексту његовог времена и потоњег развоја филологије и лингвистике, издвојивши елементе Даничићевог научног приступа који су били испред његове епохе. Поред тога, указали су на то у којој мери се текући послови из домена српске и словенске лингвистике непосредно темеље на ономе што је Даничић урадио и колико је његово дело и данас релевантно, те заслужује да му се, дигитализацијом и постављањем на јавну платформу, обезбеди трајно очување и широка доступност. Скуп је показао да је, и након два века од Даничићевог рођења, његово научно наслеђе и даље врло живо и актуелно.

Предвиђено је да писани траг овог јубиларног скупа остане у виду зборника радова у издању САНУ и да буде доступан у дигиталном репозиторијуму САНУ (https://dais.sanu.ac.rs/).

*Марија Д. Вучковић**
Институт за српски језик САНУ
Београд**

* marivu74@yahoo.com; ORCID: 0000-0002-9321-343X

** Овај прилог је финансирало Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије према Уговору број 451-03-136/2025-03/200174, који је склопљен са Институтом за српски језик САНУ.

ПРИКАЗИ И КРИТИКА

Јелена Стошић. *Тефтери са простора југоисточне Србије као извори за језичка истраживања (XVIII и XIX век)*. Ниш: Филозофски факултет Универзитета у Нишу, 2025, 200 стр.

У издању Филозофског факултета Универзитета у Нишу 2025. године објављена је монографија др Јелене Стошић *Тефтери са простора југоисточне Србије као извори за језичка истраживања (XVIII и XIX век)*. Ова књига представља резултат вишегодишњег рада на пројекту Огранка САНУ у Нишу *Извори за проучавање српског језика на тлу југоисточне Србије у XVIII и XIX веку*, чији је координатор академик Јасмина Грковић-Мејџор, а руководилац проф. др Ирена Цветковић Теофиловић. Реч је о научно утемељеном и методолошки доследном истраживању које обједињује историјскојезички, дијалектолошки, лексиколошки и културолошки приступ, чиме се значајно проширују сазнања о језичким особинама југоисточне Србије у наведеном временском оквиру.

Књига је јасно и систематично организована и обухвата следећа поглавља: *Предговор* (11–12), *Увод* (15–18), I *О тефтерима* (19–60), II *Тефтери као значајан извор лексике* (61–132), III *Речник* (133–160), *Закључак* (161–164), *Summary* (165), *Резюме* (166), *Извори и цитирана литература* (167–178), *Прилози* (179–187), *Регистар аутора* (188–191), *Регистар појмова* (193–195), *Изводи из рецензија* (197–200). Овако конципиран распоред поглавља омогућава постепено увођење читаоца у истраживачку проблематику и пружа систематичан преглед резултата рада.

У *Предговору* се износе основне поставке спроведеног истраживања и истиче да највећи део књиге чине нова, до сада необјављена истраживања, којима су придружени и ауторови раније објављени радови, интегрисани као засебна поглавља или делови појединих целина. Корпус чини неколико одабраних трговачких и црквених тефтера који датирају из XVIII и XIX века, а сачувани су на простору југоисточне Србије, односно у Нишу, Пироту и Врању. Без обзира на то што сачуваних докумената овога типа има широм српског говорног подручја, издвојена су три основна разлога за фокусирање управо на овај регион: (а) тефтери засновани на говорима призренско-тимочке дијалекатске области пред-

стављају драгоцен извор за дијалектолошка истраживања у датом историјском контексту; (б) говори ове области у XVIII и XIX веку знатно су мање истражени у односу на друге области нашег језика; (в) систематично проучавање тефтера са јасно ограниченог говорног подручја и у прецизно одређеном периоду омогућава прикупљање података релевантних за потоња компаративна истраживања.

Уводно поглавље обезбеђује теоријску и методолошку основу истраживања. У њему су изложени подаци о развоју српског књижевног и народног језика, као и преглед извора који омогућавају њихово проучавање. Као значајан извор за проучавање народног језика аутор издваја тефтере, специфичну врсту докумената „која до сада није у великој мери била заступљена у језичким истраживањима“ (16). Стога је циљ истраживања био да се анализи тефтера приступи с различитих аспеката како би се указало на основне карактеристике ове врсте језичких извора.

У уводу се детаљно указује и на дводелну структуру књиге и истиче да прва целина, насловљена *О Тефтерима*, обухвата истраживања која доносе сазнања о тефтерима уопште, о језику у тефтерима, као и о основним одликама ове врсте докумената, док су истраживања у другој целини одређена самим насловом – *Тефтери као значајан извор лексике*.

Целином *О тефтерима* обухваћена су поглавља: *Сачувани тефтери*; *Језик у тефтерима*; *Одлике тефтера као пословноадминистративних докумената*.

У поглављу *Сачувани тефтери* најпре је разматрано порекло речи *тефтер*, прегледана су сва забележена значења у речницима, те је на основу речничких дефиниција и релевантне литературе успостављена дистинкција између речи *тефтер* : *дефтер* и дефинисано поље њихових употреба. У даљем тексту је на основу различитих извора и непосредног архивског рада сачињен исцрпан хронолошки преглед најзначајнијих тефтера са српског језичког простора (*Тефтер хиландарски, рачунски дневник Храма Светих апостола Петра и Павла у Араду*, *трговачки дневник (тефтер) Петра Андрејевића*, *тефтер Манастира Грабовац*, *тефтер Манастира Ковин*, *трговачка књига Ђуре Хиџе*), с посебним освртом на трговачке и црквене тефтере с подручја југоисточне Србије из XVIII и XIX века, међу којима се по важности за језичка истраживања издвајају: *тефтери нишког храма Светог Николаја* (XVIII век); *Тефтер Нишавске митрополије*, најзначајнији сачувани тефтер с простора југоисточне Србије који потиче из XIX века; *Тефтер Малог Ристе*, трговачки тефтер који представља најстарији историјски извор о начину прикупљања пореза, о потраживањима и дуговањима у Пироту и пиротском крају у XIX веку; *тефтер непознатог трговца из Ниша* (XIX век); *тефтер кафане „Видлич“* (XIX век); *тефтер кафане „Балкан“* (XIX век – почетак XX века). На основу сачињеног прегледа, долази се до закључка да, без

обзира на то што начињени списак није свеобухватан ни коначан, нити су њиме обухваћени тефтери подједнако важни за језичка истраживања, он свакако сведочи о непобитном културолошком значају ових докумената.

У поглављу *Језик у тефтерима* на основу анализе издвојених тефтера и досадашњих језичких истраживања износе се напомене о језику ове врсте докумената. Ј. Стошић најпре истиче да су тефтери писани народним језиком, с извесним одступањима условљеним природом тефтера, пре свега оних који су припадали црквеној администрацији. Наиме, црквеноадминистративну писменост одликује значајан уплив књишких елемената, односно језичких особености српске или руске редакције. Пословна одређеност тефтера условљава пословну писменост и клишеизирани начин изражавања, што подразумева „да се у тефтерима јављају устаљени облици, као што су одређене предлошко-падежне конструкције, глаголи са одређеном семантиком, економско-трговинска лексика и сл.“ (35). Детаљним прегледом досадашњих проучавања тефтера долази се до закључка да су се аутори „бавили графијом, ортографијом, фонетско-фонолошким, морфолошким и лексичким нивоом, док је синтаксички ниво остајао по страни јер за оваква истраживања нема довољно грађе“ (36).

Поглавље *Одлике тефтера као пословноадминистративних докумената* обухвата преглед најзначајнијих заједничких карактеристика црквених и трговачких тефтера на подручју југоисточне Србије. Полази се од чињенице да су тефтери административна документација, која се одликује устаљеним обрасцима и конструкцијама чија су значења тематски условљена, као и употребом жанровски и тематски условљене лексике и глаголских облика. Као основне одлике тефтера издвојене су: временска локализованост, терминологичност, номиналност, онимичност, персоналност и клишеизираност. Свака од ових особина детаљно је описана и поткрепљена одговарајућим илустративним материјалом, на основу кога Ј. Стошић закључује: „Природа и тематика докумената какви су тефтери условила је и већу фреквентност употребе предлошко-падежних конструкција са значењем порекла, времена, намене и количине, одређене врсте лексике, ономастичке грађе, али и других језичких особина“ (60).

Друга целина *Тефтери као значајан извор лексике* обухвата поглавља: *Напомене о лексици Тефтера Нишавске митрополије из XIX века*; *Антропонимија Пирота и околине у XIX веку – на основу тефтера Нишавске митрополије и Тефтера Малог Риста*; *Економско-трговинска лексика у тефтерима нишког храма Светог Николаја*.

Поглавље *Напомене о лексици Тефтера Нишавске митрополије из XIX века* доноси обиље података о семантичком и етимолошком аспекту истраживања лексичког инвентара везаног за црквени и свакодневни живот у Пироту и околини у периоду који је обухваћен настајањем *Теф-*

тера. Семантичком анализом обухваћено је двадесетак тематских група и подгрупа именичких лексема које су у вези с различитим аспектима како црквеног, тако и свакодневног живота. Лексичко-семантичка анализа обухвата „само именице, које су и најбројније, што је повезано са номиналношћу као једном од особености тефтера“ (64). Забележене именичке лексеме разматране су у оквиру следећих лексичких скупина: лексика занатства (*еснав*, *иснав*, *иснаф*); лексика сродства (*балгьза*, *браташьц*, *ћерка*); лексика празника (*Божич*, *воскресение*, *Недељно поучение*); називи богослужбених књига (*јевангелије*, *минеј*, *триод*); називи месеца у години (*(ј)ануари(ј)*, *октомври(ј)*, *дећември(ј)*); лексеме којима се именују грађевински материјал потребан за изградњу цркве (*алчија*, *железо*, *песьк*), различити црквени предмети (*икона*, *кандилница*, *свеча*) и црквене потрепштине (*веньц*, *катанец*, *сандьк*); економско-трговинска лексика (*арач*, *вересија*, *зајем*) и лексеме којима се именују различите врсте новца (*дукат*, *жлтица*, *старе паре масирске*); лексика пчеларства (*мед*, *трмће*, *восковарција*); лексика у вези са школом и образовањем (*чкола*, *на бабуту што учи девојчетијата*, *букварчичи*); лексика одевања (*обуча* и *облекло*, *чорапе*, *петрахиљ*) и лексика украшавања тела и одеће (*ђердан*, *менђуша*, *павтица*); обичајна и обредна лексика (*парастас*, *свадба*, *литија*); лексика куће и окућнице (*башча*, *дувар, чешма*) и покућства (*вењер*, *стол*, *шише*); лексика исхране (*житo*, *слива*, *шићер*); називи мерних јединица (*драм*, *ока*, *туце*)... У оквиру сваког домена спроведена је и етимолошка анализа, те се дошло до закључка да су турцизми „своје место имали у свим сферама живота ондашњег човека и јављају се у скоро свим тематским групама издвојених лексема“ (74), али „има и речи из грчког, француског, немачког, италијанског и латинског језика“ (75). Славенизми су заступљени једино у црквеној лексици.

У семантичком садржају анализираних лексичких јединица налази се низ драгоцених информација не само о њиховом месту у лексичком систему већ и о културолошким приликама у пиротском крају у XIX веку, што доприноси успостављању релевантне лингвокултуролошке слике тадашњег живота. За лингвокултуролошка проучавања значајан је и податак да „многе од ексцерпираних лексема доносе и савремени речници пиротског говора (...), док се неке више не користе, што је нормалан след културних и друштвених промена“ (76).

Ово поглавље садржи и преглед најзначајнијих фонетских особина које се очитавају у ликовима анализираних лексема, а које недвосмислено показују припадност тимочко-лужничком дијалекту.

Друго и обимом највеће поглавље – *Антропонимија Пирота и околине у XIX веку – на основу Тефтера Нишавске митрополије и Тефтера Малог Ристе*, на основу богате антропонимијске грађе из насловљених

тефтера илуструје антропонимијски систем у Пироту и околини у XIX веку.

У овом поглављу забележеном антропонимијском систему приступљено је с два аспекта – етимолошког, кроз анализу односа словенских и хришћанских имена, и семантичко-творбеног, кроз анализу структуре мушких и женских имена словенског порекла. Посебна пажња посвећена је и антропонимијским формулама у оквиру којих су имена обично бележена.

Будући да су „тефтери у науци већ препознати као значајни извори ономастичке грађе, нарочито антропонимијске“ (78), те да осим што садрже велики број имена, бележе и „различите антропонимијске формуле, које су поред имена садржале и различите детерминативе на основу којих су личности биле одређене и на основу којих су препознаване у средини у којој су живеле и/или радиле“ (78), као и чињенице да „ономастика југоисточне Србије са дијахронијског аспекта до сада није била предмет истраживања у великом броју радова“ (77), може се закључити да овај прилог представља веома вредан допринос ономастичком проучавању Пирота и околине у XIX веку.

У поглављу *Економско-трговинска лексика у тефтерима нишког храма Светог Николаја* детаљно се са лексичко-семантичког и етимолошког аспекта разматра економско-трговинска лексика ексцерпирана из два тефтера нишког храма Светог Николаја из XVIII века.

Имајући у виду номиналност као једну од одлика тефтера, очекивано је да су именице најбројније, али су анализом обухваћене и друге врсте речи које су у оквиру одређених израза добиле и специфицирана значења. Дакле, корпус чине све лексичке јединице из домена економско-трговинских односа, које су на основу ближих семантичких одређења разврстане у оквиру следећих скупина: 1. *новац*, 2. *мере*, 3. *називи прихода и расхода*, 4. *називи занатлија и осталих занимања* и 5. *остало*.

Најбројнију лексичко-семантичку подгрупу чине лексеме које именују новац или су у вези с новцем. Најпре су издвојени општи називи (*пара*, *новац*, *новци*), а потом номинационе јединице које се односе на конкретан новац (*акча*, *аспра*, *дукат*, *золота*, *мађарија*, *талир*, *тимин*, *рушпија*, *форинта*, *уруй*). Детаљном анализом обухваћене су и лексеме које се у контексту економско-трговинских односа употребљавају у вези с новцем. Свака лексичка јединица сагледана је и са етимолошког становишта.

Богатство економско-трговинске лексике доприноси успостављању ширих лингвокултуролошких оквира и формирању слике Ниша као важног економско-трговинског центра на овим просторима.

Посебну вредност ове књиге чини *Речник економско-трговинске лексике у тефтерима*, који обједињује лексичку грађу анализирану у

претходним поглављима. Лексика је најпре транскрибована, те представљена азбучним редом, граматички обрађена, уколико је у питању реч страног порекла, дат је податак о њеној етимологији, потом је дефинисана семантичким еквивалентима на основу информација из релевантних речника, документована примерима из одговарајућих тефтера и снабдевена скраћеницом извора.

У *Закључку* су сумарно представљени основни резултати истраживања. Пошто је потврђено да тефтери, као специфичан пословно-административни жанр, представљају изузетно значајне изворе за језичка, дијалектолошка и лингвокултуролошка истраживања, аутор изражава наду да ће будућа, нарочито компаративна истраживања обимније и разноврсније грађе омогућити потпунији увид у структуру, језик и културни значај тефтера, као и да ће допринети ширим и дубљим синтезама о овом важном типу докумената.

Богата и савесно одабрана литература, међу којом је и више ауторових радова, сведочи да се Ј. Стошић позива на релевантне студије везане за испитивану тему и говорно подручје, као и да је овој студији претходио њен вишегодишњи систематични рад посвећен истраживању језика тефтера.

На крају књиге налази се и више снимака појединих страница тефтера који су настали на просторима југоисточне Србије у XVIII и XIX веку, што читаоцима пружа могућност да се и визуелно упознају с овом врстом докумената.

Књига др Јелене Стошић *Тефтери са простора југоисточне Србије као извори за језичка истраживања (XVIII и XIX век)* јесте оригинално научно дело, писано добрим стилом, у коме се исцрпно приступа анализи одабраних трговачких и црквених тефтера, у складу са савременим научним достигнућима из области којом се бави. Донесени закључци заснивају се на изворном материјалу и утврђеним лингвистичким и методолошким параметрима. Све узев, ова књига представља изузетно значајан допринос науци и вредну лингвистичку референцу.

*Ана Р. Савић-Грујић**
Институт за српски језик САНУ**
Београд

* anasavic81@gmail.com

** Овај рад финансирало је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије према Уговору број 451-03-136/2025-03/200174, који је склопљен с Институтом за српски језик САНУ.

Рајко Кузмановић (гл. ур.), Драго Бранковић (одг. ур.). *Срȗски средњовјековни сȋоменици из Босне и Хума. Проучавање Чајничког јеванђеља. Зборник радова са међународног научног скȗпа одржаног у Истȏчном Сарајеву 6–8. октȏбра 2023. године*. Бања Лука – Сарајево: Академија наука и умјетности Републике Српске – Српска православна митрополија дабро-босанска, 2024, 622 стр.

Срȗски средњовјековни сȋоменици из Босне и Хума. Проучавање Чајничког јеванђеља представља зборник научних радова проистеклих из међународног научног скупа одржаног 6–8. октобра 2023. године у Источном Сарајеву. Настао је с благословом Његовог високопреосвештенства митрополита дабро-босанског г. Хризостома, под уредништвом академика Рајка Кузмановића и академика Драга Бранковића, док су послови приређивања поверени проф. др Зорици Никитовић и проф. др Владиславу Топаловићу. Научници из укупно 24 научне институције из земље и иностранства показали су кроз своја саопштења на научном скупу и у оквиру дискусија које су из њих проистекле да је на овом простору „укорењен духовни и културолошки идентитет и континуитет Срба“. Наредне године Академија наука и умјетности Републике Српске и Српска православна митрополија дабро-босанска издају овај зборник, којим се кроз укупно 31 рад представља богато српско средњовековно писано наслеђе с босанско-хумских простора и још снажније наставља борба против заборава и кривотворења српске историје и културе на овом тлу. Пергаментно четворојеванђеље које се чува у Цркви Успења Пресвете Богородице у Чајничу, у научној сфери именовано као Чајничко јеванђеље (крај XIV, почетак XV века), а које представља централну тему овог зборника радова, сведок је дубоке старине богослужбених текстова Православне цркве, као и српскословенског језичког и духовног наслеђа у светосавској Босни и Херцеговини.

На самом почетку Бранко Летић радом *Чајничко јеванђеље у савременом научном и пȏлитичком контȅксту* (стр. 15–33) отвара питање

садашњег статуса српске писане баштине у научном и политичком контексту Босне и Херцеговине. Аутор говори о статусу Срба, српског језика и писма од седамдесетих година прошлог века до данас. Покушај негирања српске аутохтоности, те српске писане баштине у целини на овом простору у вези је с јачањем државног суверенитета република у СФРЈ и својеврсним прилагођавањем научних чињеница политичким циљевима. Само Чајничко јеванђеље, најстарији рукопис на пергаменту сачуван на тлу БиХ, које је шест векова било литургијска књига СПЦ у Чајничу све док није као важан културноисторијски споменик издвојено на чување у Музеј Цркве Успења Богородице у Чајничу, представља парадигму за читаву средњовековну писану традицију која је требало да послужи као аргумент за суверенитет БиХ у оквирима СФРЈ. Најновије издање Чајничког јеванђеља Ерме Рамић-Куниħ (2017) јесте покушај да се српски рукопис цркве у Чајничу прикаже као босански, те да се изузме из СПЦ. Но, с обзиром на то да су и Чајничко јеванђеље и други средњовековни кодекси с овог простора много старији од времена нестанка Цркве босанске и преласка њених верника на ислам (после пада Босне (1463) и Херцеговине (1482) под Турке), јасно је, како истиче аутор, да је теорија о тзв. преправљању Чајничког јеванђеља за потребе литургије у православним храмовима неодржива.

У раду *Марков завршетак у Чајничком јеванђељу у свјетлу савременог библијског текстуалног критицизма* (стр. 35–52) Владислав Топаловић говори о проблему завршетка Јеванђеља по Марку, који спада у најпознатије проблеме с којима се сусреће савремени библијски текстуални критицизам будући да у грчким рукописима постоје четири различите верзије, а да Чајничко јеванђеље садржи традиционални, дужи завршетак типичан за рукописе византијског текста који је у савременој библијској текстологији маргинализован, тј. мање цењен. Аутор скреће пажњу на то да су преписивачи рукописа овог текстуалног типа имали далеко „боље језичке вештине од оних у Египту, који стоје иза рукописа александријског типа“, те да верзија коју преносе библијски словенски рукописи, односно рукописи византијског текстуалног типа, међу којима је и Чајничко јеванђеље, никако не сме бити одбачена.

Ненад Тупеша у раду *Богослужбена употреба Чајничког јеванђеља* (стр. 53–72) говори о недопустивим покушајима насилног измештања Чајничког јеванђеља, српског средњовековног сакралног текста, из недара Српске православне цркве и његовог уметања у корпус тзв. босанских рукописа. Подела текста у овој богослужбеној књизи, као и маргинални записи који су настајали од XV до XIX века, сведоче о континуираном литургијском предању које се чувало и чува се у Митрополији дабро-босанској. Упоређивањем ових записа с првим пуним српским богослужбеним уставима из XIV века (Никодимовим и Романовим типиком), као и

с Мирослављевим, Дивошевим, Копитаровим, те Довољским четворојеванђељем утврђена је њихова готово потпуна сагласност, те се слободно може рећи да Чајничко јеванђеље „сведочи о непролазности српскословенског језичког и духовног наслеђа нашег народа у светосавској Босни и Херцеговини".

Својим прилогом *Симболичка вриједносш Јеванђеља* (стр. 73–98) аутор Владан Бартула указује на симболичко-дијалошки значај и симболичко-мисиолошку природу јеванђеља. Говорећи о јеванђељском схватању света и човека, које се јасно одражава и на живот и културу средњовековне Босне, аутор истиче да се управо у томе и препознаје деловање Цркве на овом простору да успостави један нови начин постојања и опстајања. Аутор истиче да је јеванђеље „симбол стварања, распростирања и чувања културе у српским земљама средњег века којима припада и средњовековна Босна". Оно представља везу између Бога и човека, суживот човека и Бога, те јеванђељски текстови преписивани на простору средњовековне Босне и Хума, као и укупно богослужбено наслеђе и монашки живот, јесу сведочанство управо оваквог културног наратива.

У раду *О феномену йреименовања срйских средњовјековних богослужбених књига* (стр. 99–120) Зорица Никитовић се бави проблемом који до сада није био предмет научног истраживања – недопустива десакрализација самог назива јеванђеља, која се огледа у разноликости назива, односно преименовању српских рукописа као једном од средстава у конструисању других савремених идентитета у XIX и XX веку на рачун српског. Она истиче да је културноисторијски и књижевноисторијски значај „светих и божанствених књига", посебно у разматраном историјском контексту, непотребно, односно сувишно образлагати. Како су постале предмет политичког и научног интересовања секуларне епохе, оне се покушавају „претворити у музејске антиквитете, у мртву културолошку чињеницу, али и инструмент за грађење нових етникума на рачун српског". Нове каталогизације и описи рукописа говоре нам да су оне престале да се идентификују као „свештене, свете, божанствене, Христове књиге", но овде није реч само о тзв. посветовњачењу свештеног већ и о научном измештању из корпуса српских писаних споменика и наслеђа и о формирању нових националних идентитета на рачун српског.

У раду *Чајничко јеванђеље и богумилска хийошеза* (стр. 121–144) Дарко Р. Ђого говори о проблему политички мотивисаних приступа историји средњовековне Босне које назива „богумилском хипотезом". Испоставља се да је поимање о „богумилској" Цркви босанској поникло из идеолошких потреба Аустроугарске (које је врло успешно спроводио Б. Калај), хрватског романтизма, као и из настојања комунистичких власти да се начине неки специфични садржаји у БиХ. Иако је богу-

милска теза напуштена у науци, њен траг опстаје до данас, те Чајничко јеванђеље, у којем нема ни трага „богумилства“ постаје жртва политичке тј. идеолошке пропаганде вођене из потпуно ненаучних разлога. Како је јерес немогуће документовати, она је морала остати неодређена, а потреба да се она истакне произлази из тежње да се боснистика као идеолошки обојена микродисциплина издвоји од србистике, односно да се разликује од српскословенске књижевности и културе.

Данијел Дојчиновић у раду *Идентитетска конверзија рукописних јеванђеља са подручја средњовјековне Босне* (стр. 145–159) казује о пажљиво осмишљаваној и спровођеној аустроугарској тактици идентитетске конверзије на територији БиХ, којој је претходило старање да се ови крајеви одвоје од Србије како би се она и духовно учинила њеном територијом након окупације. Иако целокупна историја ових крајева недвосмислено говори о средњовековној Босни и Хуму као једној од старих српских земаља (о чему је чак и Б. Калај писао), рукописна јеванђеља с ове територије, која су део српскословенске традиције, постају представници данашњег босанског исламског (sic!), а не српског хришћанског идентитета. У БиХ је 1882–1902. године успостављен репресиван режим који се огледао, између осталог, у рађању босанске нације, језика, а самим тим и у прекрајању историје чиме је требало угушити српски и хрватски идентитет зарад босанског. Политички и идеолошки мотиви односе победу над објективношћу историјских чињеница, те се почиње истицати да је до пропасти средњовековне државе писменост била национално неодређена, верски богумилска, док се српска писменост помиње тек од XIX века (с изузетком записа из издања Грађанске штампарије). Посебан значај рада Данијела Дојчиновића огледа се у описном навођењу свих рукописних јеванђеља која представљају јединствен корпус споменика с територије средњовековне Босне, а Чајничко јеванђеље јесте једино које се данас чува на простору где је и настало.

Прилог Саше Шољевића *Догматске и обредне разлике између Истока и Запада у Законоправилу Светога Саве* (стр. 161–183) говори о вишевековном продубљивању подвојености између хришћанског Истока и Запада које се запажају у текстовима у Законоправилу (Номоканону) Светог Саве, који место Римске цркве види у оквиру система пентархије, усвојеног на васељенским саборима неподељене Цркве. Сâм Номоканон Светог Саве представља „зборник који обухвата све гране црквеног и световног права“ и који је као такав био неопходан за новонасталу аутокефалну Жичку архиепископију и Српску краљевину. Аутор се бави проблемом заблуда које су на Истоку замеране Латинима, а о којима се говори у 49, 50. и 51. поглављу Законоправила истичући да је намера Светог Саве био отклон од олаког схватања црквеног предања. У закључном разматрању истиче се да догматске и обредне разлике између Истока и

Запада нису само разлике у исповедању вере него и разлике у погледу искуства вере. На Западу су папско првенство рано почели да сагледавају у категоријама римског права, признавши папу као наследника римског цара и верско-политичког поглавара Запада, док је Исток сачувао теоцентрично схватање света и историје.

Анатолиј А. Турилов се у раду *Еще раз к вопросу о датировке и писцах Сараевского списка Святосавской Кормчей (Номоканона святого Саввы Сербского)* (стр. 185–190) бави утврђивањем порекла и датирањем Сарајевског преписа Крмчије Светог Саве преведене 1219. године на Атосу. Он говори да у погледу палеографије и разграничавања рукописа писаца испитивање факсимилног издања у потпуности потврђује закључке изнете у претходном чланку (Турилов 2013: 44–48, 52–57): први писар исписивао је листове 1–51, други 51б–191б, а трећи 192–361. Рукопис другог писара поуздано се може идентификовати с рукописом анонимног писца Никодимовог типика (1319), код првог се могу видети сличности са српским рукописима с краја XIII / из прве трећине XIV века, а од њих не одступа ни рукопис трећег писара Мирослава, што потврђује везу овог рукописа с писцима српског архиепископског скрипторијума прве трећине XIV века.

У првом делу рада *Народносна и језичко-правописна скица Босне и Херцеговине* (стр. 191–209) Јелица Стојановић се осврће на лексичке јединице с етнонимском основом *Срб-* на простору Босне. У том контексту истиче да се под српским земљама могао подразумевати и простор Босне и босанских земаља, о чему на одређени начин говори и касније титулисање босанских краљева (*краљеви Србљем* итд.). Такође, језик се именовао као српски, за шта постоје потврде још из времена бана Стефана II Котроманића (1322–1353). У сачуваним документима доходак који се наслеђује од српских краљева и царева назива се *срꙋским*. У другом делу рада говори се о правописним и правописно-језичким процесима на подручју данашње Босне и Херцеговине – на западнијим просторима српског и српскословенског језика. Тамо је била доминантнија и дуже се задржала глагољска правописна традиција. Јасно је да у погледу ортографије у XII и XIII веку на западу нема ничега чега раније није било на истоку, тј. у Рашкој, а такође нема ничег на источнијем простору што се у већој или мањој мери није раширило на западне српске језичке просторе. На крају се истиче проблем неодређености термина зетско-хумски и хумско-босански правопис (што је у ствари глагољска правописна традиција), односно њихове злоупотребе јер су почели да се везују за данашње територијалне одреднице, а потом су се из њих почела изводити имена језика иако правопис није исто што и језик, нити се језик може именовати називом за правопис.

Наташа Драгин у раду *Књижевно и језичко окружење кнеза Павла Раденовића* (стр. 211–241) детаљно анализира одговарајуће палеографске, правописне и језичке црте у писаним изворима који се на директан или индиректан начин доводе у везу с именом кнеза Павла Раденовића, а чиме се најбоље осветљава његово књижевно и језичко окружење, те и културноисторијске околности настанка Чајничког јеванђеља. Оно се, на основу једног записа (115б–116а), доводи у везу с кнезом Павлом Раденовићем и оквирно датира на крај XIV, почетак XV века, те се истиче да је једна оваква личност могла бити наручилац Јеванђеља или можда особа за коју се овакав дар сматрао достојним. Осим записа брзописом у Чајничком јеванђељу, у корпус истраживања улазе и Повеља кнеза Павла Дубровнику (1397), писма Дубровчана упућена кнезу Павлу (1400–1413), те натписи на надгробним споменицима с простора некадашње Земље Павловића. Сви ови споменици представљају директно сведочанство о живим језичким процесима у штокавским говорима на прелазу из XIV у XV век, али и о преплитању различитих видова писмености у средњем веку. На крају, Н. Драгин истиче да жанровске карактеристике најдужег записа у Чајничком јеванђељу с посветом кнезу Павлу говоре о блиској вези с рашким књижевним центром, те да је слична врста књижевног утицаја присутна и у Повељи кнеза Павла Дубровнику.

Разматрајући записе писане брзописом у једном другачијем светлу, Ђорђе Бубало у раду *Да ли је Чајничко јеванђеље било ѿклоњено кнезу Павлу Радиновићу? (О заѿисима на листѡвима 115б и 116а)* (стр. 243–253) говори о томе да се записи на листовима 115б и 116а не могу посматрати као посвета/посвете примаоцу књиге с обзиром на то да представљају две значењски сличне, непотпуне белешке на спољним маргинама листова усред рукописа, а да је писарево обраћање наручиоцу било уобичајено на крају рукописне књиге (који није у овом случају сачуван, као ни листови с почетка), те писано високим стилом, с подацима о писару, наручиоцу, садржини рукописа и сл. На основу досадашњих истраживања Чајничког јеванђеља јасно је да су записи настали недуго након завршетка преписивања књиге, а кнез Павле се из другог записа може поистоветити с босанским великашем Павлом Радиновићем. Међутим, анализа аутора овог чланка показује да овде није реч о посвети кнезу Павлу Радиновићу, као доказу да му је ово четворојеванђеље поклоњено, већ о обрасцима за писање уводних формула писама одређеној личности. То значи да је записе могао исписати писар на двору властелина који је редовно писао писма кнезу Павлу. У питању је могао бити властелин њему потчињен, али близак, што говори о настанку рукописа крајем XIV, почетком XV века у његовој великашкој области. Но, рукописна књига могла је бити преписана и за војводу Сандаља Хранића, који је био велможа сличне моћи и угледа као и кнез Павле Радиновић у исто време и

у истим крајевима. Записи писани брзописом, као и обрасци почетака писама, подједнако као и основни текст јасан су доказ да је овај рукопис део „ћирилске писмености српскословенског језика и рашке писарске традиције".

Рад Вање Станишића *Неколико најомена о глагољици Чајничког јеванђеља* (стр. 255–264) новим детаљима подржава и разрађује претпоставку истакнутог проучаваоца глагољске писмености Вјекослава Штефанића да би глагољица ове рукописне књиге могла чувати трагове једне архаичне и аутономне структуре, те да би глагољски запис Чајничког јеванђеља могао да потиче из прве половине XV века (Štefanić 1959: 5–7). Аутор истиче да је даљу разраду Штефанићевих закључака и палеографске анализе табеларно и снимцима одговарајућих знакова представио Виктор Савић (2023). У некима од тих слова препознају се тзв. деформације под утицајем одговарајућих ћириличких знакова. Долази се до закључка да је један овакав запис могао настати у периферном пределу удаљеном од жаришта глагољске писмености, а то је могла бити источна или југоисточна област некадашње босанске државе (Јерковић 1975: 51). Он има „само оне знаке који су истовремено познати и ћирилици, и то ћирилици ресавског типа (Савич 2023: 180). Најбоља аналогија Чајничком глагољском запису налази се у глагољском запису ћириличког рукописа крстјана Радосава из XV века.

Виктор Савић у раду *Чајничко јеванђеље: графичка веза с Никољским јеванђељем и другим сйоменицима* (стр. 265–283) говори о различитим писарским секцијама у Чајничком јеванђељу које су у ранијим истраживањима издвојене палеографским путем. Аутор се задржава на изгледу писма писара последње секције (Лк 6.42–22.62), који је очигледно образован под рашким утицајем, док је у погледу правописа и текста ова секција попут већине западносрпских споменика (не одговара типичним рашким кодексима). Рукопис последњег писара Чајничког јеванђеља доводи се у везу с рукописима Никољског, Даничићевог јеванђеља и Хваловог зборника. Од посебног је значаја палеографска табела с инвентаром словних облика/варијаната у овим четирма споменицима која олакшава њихово поређење (стр. 277–278), а дају се и фотографије узорака писама у овим споменицима. Како В. Савић истиче, ова четири споменика „показују важне међусобне графичке везе на плану реализација основних графемских јединица, иницијала, паратекстуалних украса и укупне писмовне слике", која је, по свему судећи, потекла из исте западносрпске школе обликоване под јасним рашким утицајем.

Љупка Васиљев и Миланка Убипарип представљају и тумаче археографске податке новог датирања Чајничког јеванђеља у прилогу *Нови йоглед на йалеографске одлике Чајничког јеванђеља и каснијих заїиса* (стр. 285–301). Оне се осврћу на драгоцене резултате истраживања Чајнич-

ког јеванђеља Вере Јерковић, која је као време исписивања овог кодекса, од стране пет главних и четири споредна писара, одредила период краја XIV и почетка XV века (Јерковић 1975: 202), те у тим временским оквирима прецизније одређују време настанка овог пергаментног рукописа, који је сачуван без првих и последњих листова. Након нове палеографске анализе писма и идентификације дуктуса писара главног текста Чајничког јеванђеља кодекс се датира најраније у осамдесете године XIV века. Најновија археографска и палеографска испитивања Љ. Васиљев и М. Убипарип показују да су цео кодекс исписала два главна писара – први је исписао странице од л. 1а до л. 129а (он је имао и два сарадника), а други од последњих шест редова на л. 129а до краја књиге. Дуктус овог другог писара Чајничког јеванђеља, како је утврђено на основу до сада извршене археографске и палеографске идентификације, идентичан је дуктусу писара Никољског јеванђеља, што говори у прилог томе да је реч о истој особи. Најстарији записи у књизи нашли су се у Чајничком јеванђељу можда већ крајем XIV, а најкасније до средине друге деценије XV века.

Јасмина Грковић-Мејџор у раду *О синтаксичким одликама Чајничког јеванђеља* (стр. 303–319) бави се одабраним синтаксичким одликама у овом кодексу с циљем да се утврди однос према старословенским јеванђељима, присуство системске разлике између српскословенских јеванђеља западне и источне провенијенције, као и присуство евентуалних наноса из народног говора, а испитивана су само конкурентна синтаксичка средства. Најуочљивије одступање Чајничког јеванђеља у односу на канонске споменике јесте чешћи изостанак анафорског заменичког објекта, тј. појава нулте анафоре. Затечено стање у Чајничком јеванђељу (као и у групи јеванђеља из Босне) архаичније је него у канонским текстовима, што може бити одраз утицаја народног језика писара, тј. својеврсно понародњавање књижевног језика без кршења норме. У случајевима када се између герундски употребљеног партиципа (предикативног герунда) и личног глаголског облика јавља везник *и*, као и кад је у питању нулти анафорски објекат, говоримо о понародњавању књижевног језика без кршења норме. Одступања од норме под утицајем народног језика у испитиваним партиципским конструкцијама запажају се такође у случајевима ремећења конгруенције, посебно кад је у питању партицип као герунд на *-е/-и*. С друге стране, постоје књишке инфинитивне конструкције које су одраз накнадне грецизације текста у односу на канонска јеванђеља, као и већи број примера једноструке негације. Управо ове црте јесу врло значајне јер указују на то да је „у средњовековној Босни био у оптицају тип тетре редигован према грчком оригиналу“.

Предмет рада *О начинима преношења туђег говора у Чајничком јеванђељу* (стр. 321–332) Марине Курешевић јесте филолошка анализа начина преношења туђе речи у Чајничком јеванђељу с циљем да се утвр-

ди да ли се у њему чува наслеђено стање из старословенског језика или се бележе извесне иновације под утицајем народног говора. Поред директног и индиректног говора старословенски језик је познавао и тзв. зависни директивни говор, када се између ауторовог текста и репродуковања туђег говора налазило *jako recitativum* у функцији формалног показатеља директног говора. За ову прилику М. Курешевић је анализирала све микродискурсе у којима се на позицији управног појављује глагол говорења, а сакупљену грађу класификовала је на: конструкције са јукстапонираним директним говором, конструкције са *jako recitativum* и на конструкције с индиректним говором. Она закључује да је јукстапонирани директни говор најзаступљенији начин преношења туђих речи у испитиваном тексту Чајничког јеванђеља уз глаголе референцијалног карактера, као и да се конструкције са *jako recitativum* бележе искључиво уз ове глаголе. Док је поузданих примера правог индиректног говора врло мало уз глаголе говорења референцијалног карактера (узимајући у обзир и финитне и инфинитне структуре), уз јусивне глаголе ово је најдоминантније средство преношења туђег говора, што се може протумачити као својеврстан начин ублажавања заповедног тона у јеванђељима. Затечено стање не разликује се у погледу преношења туђе речи од старословенских споменика, док поређење са српским наративним нелитургијским текстовима из XV и XVI века показује извесне разлике, што се може објаснити упливом иновација из народног говора, али и самим типом дискурса.

Вера Берак у раду *Чајничко четворојеванђеље и његов други предложак у свјетлу текстолошких истраживања* (стр. 333–345) даје преглед досадашњих текстолошких проучавања ове рукописне књиге, с посебним освртом на питање другог предлошка, који представља и највећи део рукописа. С обзиром на то да су се појавили ставови да је оно ближе бугарским јеванђељима но онима рашког порекла (Ramić-Kunić 2022: 100), у овом прилогу осветљава се питање српско-бугарских веза у средњем веку у домену преписивачког рада на богослужбеним текстовима и доказује се веза другог предлошка Чајничког јеванђеља са српским рукописима рашке провенијенције.

У свом прилогу *Реставрација и конзервација Чајничког јеванђеља у Архиву Српске православне цркве 2021–2022. године* (стр. 347–352) Радован Пилиповић описује поступак рестаурације и конзервације ове рукописне књиге, процес ревитализације повеза и књижног блока, као и резултате њеног испитивања ултраљубичастим зрачењем. Први корак у ревитализацији овог рукописног споменика било је одвајање повеза од књижног блока, те чишћење рубних трагова прљавштине с књижног блока четкицама различите дебљине, скидање наноса воска и подлепљивање јапанском хартијом на местима видљивог физичког оштећења. Како

би се утврдила могућност да је Чајничко јеванђеље палимпсест, књига је анализирана под светлошћу различитих таласних дужина, те се у овом моменту са сигурношћу може рећи да нису уочени никакви трагови ранијих текстова.

Миланка Убипарип у раду *Срꙋскословенско рукоꙋписно наслеђе у ризници Цркве Усꙋења Пресвете Богородице у Чајничу* (стр. 353–368) даје преглед садржаја збирке ћириличких рукописних књига која се чува у ризници Цркве Успења Пресвете Богородице у Чајничу, заснован на најновијим кодиколошким и текстолошким испитивањима. Рукописне књиге прегледане су у два наврата током 2024. године, а уочене појаве и у овом раду представљена запажања врло су значајна за „реконструкцију појаве и трајања појединих састава у писаној традицији наше писмености“ уопште. Чајничко јеванђеље (Чајниче 11) најстарији је кодекс у ризници и једина књига писана на пергаменту (крај XIV, почетак XV века). Остали су сачувани фрагмент Четворојеванђеља (Чајниче 10, друга половина XV века) и Октоиха (Чајниче 9, последња четвртина XV века), као и један обиман Зборник беседа Јована Златоустог (Чајниче 4, крај XV – почетак XVI века). Седам чајничких рукописа исписано је током XVI века, а најмлађи по времену настанка јесте Требник (Чајниче 7, 1737. година). Сачуване фрагментарно, оштећене, а некад и нечитке странице свих дванаест рукописа садрже текстове богослужбене природе на српскословенском језику и показују да „без обзира на измене у организацији Српске цркве на овим просторима, вишевековна традиција неговања православља у овој области није прекинута, чак ни османским освајањима“.

Радом Мирослава Лазића *Срꙋске инкунабуле и ꙗалеоꙋиꙋи из ризнице Цркве Усꙋења Пресвете Богородице у Чајничу* (стр. 369–386) истиче се да осим рукописа и других богослужбених предмета у ризници поменуте чајничке цркве постоје и две инкунабуле и осам палеотипа – богослужбене књиге штампане ћириличким писмом на српскословенском језику које су имале посебан значај у одржавању континуитета богослужбеног живота у време османске власти на српском етничком и духовном простору. Како је већ поменуто, од укупно десет примерака у збирци две су инкунабуле, књиге штампане у XV веку: Октоих првогласник и Псалтир с последовањем Ђурђа Црнојевића. Од палеотипа у збирци су заступљена издања Служабника, Псалтира с последовањем, Молитвеника (Требника) и Октоиха петогласника. Осим примерка милешевског Псалтира с последовањем (1544), сви остали палеотипи јесу венецијанска издања, објављена од краја друге до краја осме деценије XVI века. Састав збирке јасно говори о богослужбеним потребама цркве и чајничке парохије. Аутор даје користан списак с основним кодиколошким подацима о свакој од десет штампаних књига са сигнатуром и посебним

осврtом на листове који недостају, уз регистровање листова са записима, при чему су они значајни посебно наведени.

Жарко Војновић у прилогу *Црквенословенска библиотека у Чајничу у оквиру богослужбеног система Српске цркве (16–19. век)* (стр. 387–411) говори о несвакидашњем богатству црквенословенске збирке чајничке цркве, у којој је тренутно сачувано дванаест српских рукописних књига, десет књига раног српског издаваштва, те приличан број штампаних књига руског порекла. Аутор истиче да је ово први покушај потпуног описа рускословенског и српског дела чајничке збирке штампане књиге, са 1900. годином као горњом границом. Наведена српска црквена збирка показује да су се у богослужењу могле паралелно користити српскословенске рукописне књиге, српскословенске штампане књиге и рускословенске штампане књиге, што говори о својеврсној заједници старог и новог, али и о непрекидном богослужбеном трајању (узимајући средњи век у ширем смислу као полазну тачку). Стара чајничка црквена библиотека садржи све основне фазе развоја српске књиге и српских библиотека – од рукописних до нових српских књига, чије је поновно издавање почело у XVIII веку на простору Хабзбуршког царства, а у XIX веку настављено у новој Србији. По томе се ова мала парохијска средина ни у чему не разликује од много већих верских средишта средњовековне Србије која су преживела до данас. Ова чињеница потврђује њен верско-национални идентитет и очигледну „неодвојивост од српског вековног стандарда“, што говори о „потпуној интегрисаности северних крајева некадашње Старе Херцеговине у српско духовно и књижевно наслеђе“.

Душица Грбић у раду *Редакцијске одлике Чајничког пролога стиховног за зимски период с краја XVI века* (стр. 413–428) упоређује јануарски циклус Пролога стиховног с краја XVI века из ризнице Цркве Успења Пресвете Богородице у Чајничу са два дечанска пролога – Лукијевим из 1370/1380. и Варламовим из 1394. године. Њихову структуру и варијантске одлике испитивао је Димитрије Богдановић (1975: 37–71), те је на основу резултата установио две редакције српских стиховних пролога. Д. Грбић закључује да Чајнички пролог припада Лукијевој редакцији српског стиховног пролога. Испитивањем Пролога стиховног за зимски период (септембар–фебруар) с краја XVI века из ризнице Цркве Успења Пресвете Богородице у Чајничу (Чајниче бр. 1) добијамо јаснији увид у структуру српскословенских стиховних пролога, али и шире знање о њиховим редакцијским и варијантским одликама.

У раду *Поводом Триода цветног из 1649. Када се завршава старо српско штампарство?* (стр. 429–444) Светлана Томин се бави питањем промене ставова услед откривања нових података у контексту рачунања горње границе када је у питању последња књига штампана на српскословенском језику. Као последња књига српскословенског штампарства

најчешће се наводи Псалтир из 1638. године, објављен у Венецији, али не треба изгубити из вида да се у различитим изворима налазе подаци/помени о неким издањима и после ове године, али нажалост њихово постојање није потврђено. Осим периода венецијанског српскословенског штампарства започетог 1519. године, постојао је и огранак српског штампарства у Влашкој, који је представљао „значајан чинилац у историји културних и духовних веза ова два народа“. У том контексту истиче се Триод цветни штампан 1649. године у Трговишту, којим је редактор Јован Светогорац увео српскословенску редакцију у румунску књигу (Stojanović 1924: 476) и који, с обзиром на то да је „објављен на српскословенском језику и за потребе српског народа, треба сматрати последњом штампаном српскословенском књигом прве генерације“ (Хрваћанин 2016: 335).

Драго Бранковић у прилогу *Историјско-педагошке вриједности првог српског Буквара* (стр. 445–458) указује на историјски и педагошки значај првог српског буквара под називом Буквар инока Саве Дечанца и игумана Стефана од Паштровића из 1597, штампаног у Венецији, у штампарији Ђованија Антонија Рампацвета. Буквар инока Саве представља први штампани српски буквар на српскословенском језику, који је притом дао темеље тзв. гласовној методи учења слова далеко раније него што се она почела примењивати у широј Европи.

У прилогу *Први писар Пантелејмоновог апостола No. 6* (стр. 459–484) Олга Раковић се бави анализом палеографских одлика прве половине *Пантелејмоновог апостола No. 6* (до 81_{v14}), коју је исписао писар Радоје. Овај споменик потиче из друге половине XIV века и припада западносрпској рукописној скупини с територије средњовековне Босне и Хума. О томе сведоче многе палеографске одлике заступљене у првој половини Пантелејмоновог апостола које су карактеристичне за скупину рукописа западносрпске провенијенције. Рукопис писара Радоја је у погледу словне морфологије „у приличном сагласју с другим западносрпским писарима“, а оно у чему се он од већине разликује јесте учесталија употреба неких слова, те употреба неких слова која нису везана само за бројну функцију (нпр. *тита* и десетерачко *и*). Одређени словни облици посведочени у овом рукопису постоје и у неким ранијим споменицима с македонског тла, те у рукопису писара 10. листа Вукановог јеванђеља, што може говорити о „источном путу“ предложака који су стизали у средњовековну Босну (Савић 2020: 217).

Невен Исаиловић у раду *Територијални развој земље Павловића и земље Косача у Подрињу и Полимљу и верске прилике у њима* (стр. 485–506) разматра политичко-географске и верске околности на територијама земље Павловића и земље Косача, на којима је у XV веку могло настати Чајничко јеванђеље. Он наводи да се овим радом не може ни потврдити

ни оповргнути да је овај кодекс могао бити поклон кнезу Павлу, а на основу филолошко-палеографске анализе као место настанка може му се приписати „простор разграничења великашких родова Павловића и Косача, вероватно у време када су ове родове водила двојица најмоћнијих људи средњовековне Босне – кнез Павле Радиновић и Сандаљ Хранић“, а у њиховим рукама се налазила епископска средишта Српске цркве у Бањи код Прибоја и у Милешеви, као и значајни манастири и цркве, нпр. у Чајничу, Вишеграду, Сопотници и Добруну.

На претходни прилог надовезује се рад Ђорђа Бубала *Ктиторски натпис на Богородичиној цркви у манастиру Добруну* (стр. 507–537). Аутор говори о прихваћеном уверењу у науци да је ктиторски натпис из средине XIV века на Богородичиној цркви у манастиру Добруну уништен / озбиљно оштећен у току обновљања храма 1884–1887. Недавним проналаском факсимила овог натписа, који је митрополит дабро-босански Сава Косановић послао 1884. године Српском ученом друштву, отворено је питање његовог стварног страдања у наведеном периоду. Истовремено, указана је прилика да се изврши реконструкција интегралног текста овог натписа, који је својевремено издао Љубомир Ковачевић, као и да се исправе његова погрешна читања и тумачења. На крају се изводи закључак да натпис ипак није уништен осамдесетих година XIX века већ да је 1921. прекречен, а тридесетих година боја је почела да се љушти. Након минирања цркве од стране Немаца 1945. године (при чему нису уништени западни зид припрате и звоник), житељи околних села обновили су је и прекречили, а остаци ктиторског натписа великог жупана Петра требало би да се налазе испод уколико малтер није обијан приликом кречења 1946. године или касније. Први издавач натписа, митрополит Сава, унео је забуну у читање године одредивши је као 1383. Као време сачињавања натписа утврђена је 1353. година, која се и налази у митрополитивом факсимилу.

Марија Васиљевић испитује настанак, односно околности настанка лозе бана Твртка у раду *Потомак српске и угарске династије: Твртко Котроманић и стари српски родослови* (стр. 539–554). Његово уписивање у старе српске родослове до сада је довођено у везу с идеологијом његовог крунисања за краља Срба и Босне, а како би се још једном испитали намена и време састављања лозе бана Твртка, анализира се мотив претходника у повељама пре и после крунисања, који је упоређен са садржајем родослова. Овакав приступ омогућио је и другачије тумачење разлога за настанак овог дела родослова. Како М. Васиљевић закључује, разлике између повеља и родослова, као и чињеница да Твртко у родословима није приказан као наследник немањићке власти и круне, говоре у прилог томе да је лоза бана Твртка настала с другом наменом – треба је посматрати као „део неговања личног угледа и угледа уже породице

путем истицања веза како са светородном српском династијом, тако и с угарском“.

У раду *Неколико нових запажања о једном старом попису хаса земаља у Фочи (хас Хоча) – прилог датацији* (стр. 555–570) Бојан Крунић детаљно анализира податке из једног пописа хаса земаља у Фочи (хас Хоча). Како су међу истраживачима постојала одређена неслагања о времену настанка овог извора, аутор упоређивањем жели да утврди евентуалну повезаност имена људи који се помињу у попису фочанског хаса с именима становника Фоче забележеним у поименичном дефтеру из 1475/1477. године. Тако је даљим тражењем њихових имена у дубровачкој архивској грађи аутор настојао да на још сигурнијим основама установи прецизније хронолошке оквире настанка овог пописа. Они, према резултатима овог истраживања, обухватају време између половине јануара 1470. године и 1490. године, а даља истраживања у овом правцу могла би дати још података којима би се прецизније могло одредити време настанка овог пописа.

На крају, Дејан Дошлић у раду *Карактер власти и термини за државу у средњовјековној Босни* (стр. 571–589) анализира употребу речи које су означавале појам власти у средњовековној Босни, а затим и термина који су коришћени да се означи држава – *владаније*, *владање*, *земља*, *држава* и *русаг*. У средњовековном поимању света владавина је била прожета хришћанским значењем, сматрана је утемељеном од самог Бога, а владар је сматран Божјим посредником на земљи који треба да штити праву веру која води до спасења народа. Аутор објашњава карактер власти и владавине на овом простору онако како су они описани у повељама из периода Котроманића и обласних господара, те истиче да је утицај рашке канцеларије јасно уочљив у периоду краљевине, када је преузимање и понављање одређених образаца из Рашке представљало покушај да се ови елементи укорене у Босни.

Иако звучи невероватно да „божанствене, свете књиге“, урезане дубоко у менталитету и историји православних хришћана, могу постати оруђе у спровођењу идентитетске конверзије рукописа и преиначавања историје, нажалост, сведоци смо покушаја да зарад политичких интереса рукописна јеванђеља с ове територије постану представници данашњег босанског исламског (sic!), а не српског хришћанског идентитета (стр. 153–157). Зборник *Српски средњовјековни споменици из Босне и Хума. Проучавање Чајничког јеванђеља* јесте мозаик историјских, географских, теолошких, књижевних, језичких, палеографско-ортографских и библиолошких чињеница које својим међусобним прожимањем показују да је на простору средњовековне Босне и Хума „укорењен духовни и културолошки идентитет и континуитет Срба“. Овај „научни цвјетник“ утемељен искључиво на садејству научних чињеница представља до-

каз да се више „не прелази ћутке“ преко замисли новонасталих, ефемерних нација да избришу трагове историјског трајања српског идентитета на територији средњовековне Босне и Хума, а на томе највише захваљујемо цењеним ауторима прилога, главном уреднику академику Рајку Кузмановићу, одговорном уреднику академику Драгу Бранковићу и уваженим приређивачима књиге проф. др Зорици Никитовић и проф. др Владиславу Топаловићу.

Цитирана литература

Богдановић, Димитрије. „Две редакције стиховног пролога у рукописној збирци манастира Дечана“. *Упоредна истраживања*, 1, 1975. Београд: Институт за књижевност и уметност, 1976: стр. 37–71.

[Bogdanović, Dimitrije. „Dve redakcije stihovnog prologa u rukopisnoj zbirci manastira Dečana“. *Uporedna istraživanja*, 1, 1975. Beograd: Institut za književnost i umetnost, 1976: str. 37–71]

Јерковић, Вера. *Палеографска и језичка испитивања о Чајничком јеванђељу*. Нови Сад: Матица српска, 1975.

[Jerković, Vera. *Paleografska i jezička ispitivanja o Čajničkom jevanđelju*. Novi Sad: Matica srpska, 1975]

Савич, Виктор. „Один лист Вуканова евангелия (1196–1202): предтеча ’боснийских’ (западносербских) рукописей XIII–XV века“. *Славянское и балканское языкознание. Палеославистика* – 3, вып. 20. Москва: Институт славяноведения РАН, 2020: с. 199–227.

[Savič, Viktor. „Odin list Vukanova evangeliâ (1196–1202): predteča ’bosnijskih’ (zapadnoserbskih) rukopisej XIII–XV veka“. *Slavânskoe i balkanskoe âzykoznanie. Paleoslavistika* – 3, vyp. 20. Moskva: Institut slavânovedeniâ RAN, 2020: s. 199–227]

Савич, Виктор. „Глаголица в Чайничском евангелии“. *Семнадцатые Загребинские чтения: К 80-летию Вячеслава Михайловича Загребина: Сборник статей по итогам международной научной конференции (5–7 октября 2022 года)*. Санкт-Петербург: Российская национальная библиотека, 2023: с. 163–191.

[Savič, Viktor. „Glagolica v Čajničskom evangelii“. *Semnadcatye Zagrebinskie čteniâ: K 80-letiû Vâčeslava Mihajloviča Zagrebina: Sbornik statej po itogam meždunarodnoj naučnoj konferencii (5–7 oktâbrâ 2022 goda)*. Sankt-Peterburg: Rossijskaâ nacional′naâ biblioteka, 2023: s. 163–191]

Турилов, Анатолий Аркадьевич. „О датировке и происхождении двух сербских пергаменных списков Светосавской Кормчей“. *Славянский алманах* 2012. Москва: Индрик: 2013.

[Turilov, Anatolij Arkad′evič. „O datirovke i proishoždenii dvuh serbskih pergamennyh spiskov Svetosavskoj Kormčej“. *Slavânskij almanah* 2012. Moskva: Indrik: 2013]

Хрваћанин, Ратко. *Историјско-богословска анализа српских штампаних литургијара из 16. вијека* (докторска дисертација). Београд: Православни богословски факултет, 2017.

[Hrvaćanin, Ratko. *Istorijsko-bogoslovska analiza srpskih štampanih liturgijara iz 16. vijeka* (doktorska disertacija). Beograd: Pravoslavni bogoslovski fakultet, 2017]

*

Ramić-Kunić, Erma. *Čajničko četveroevanđelje, bosanski rukopis s početka 15. stoljeća*. Posebna izdanja, knjiga 26. Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu – Institut za jezik, 2017.

Ramić-Kunić, Erma. *Čajničko četveroevanđelje. Tekstološko istraživanje*. Radovi, knjiga 33. Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu – Institut za jezik, 2022.

Stojanović, Ljubomir. „Srbi štampari u Rumuniji“. *Нова Европа*. књ. 9, бр. 15, 1924: стр. 475–476.

Štefanić, Vjekoslav. „Glagoljski zapis u Čajničkom evanđelju i Radosavljevu rukopisu“. *Zbornik Historijskog instituta JAZU* II, 1959.

*Ивана Безрукова**
Институт за српски језик САНУ, Београд**

* ivanamcancar@gmail.com

** Овај приказ финансирало је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије према Уговору број 451-03-136/2025-03/200174, који је склопљен с Институтом за српски језик САНУ.

Борис Норман. *Грамматика слушающего*. Москва: Флинта, 2024, 320 с. Борис Норман. *Грамматика молчания*. Москва: Флинта, 2025, 220 с. Борис Норман. *Грамматика мысли. Внутренняя речь в русской художественной литературе*. Москва: Флинта, 2026, 204 с.

1. Два су непосредна повода за настанак овог текста: велики слависта Борис Јустинович Норман је фебруара 2025. године напунио 80 година живота, а током претходне три године московска издавачка кућа Флинта годину за годином (2024, 2025. и 2026) објавила је три његове најновије књиге с веома инвентивним и занимљивим насловима (*Грамáтика слушаоца*, *Грамáтика ћутања* и *Грамáтика мисли*). Овим се метафоричким моделом у наслову аутор послужио први пут 1994. када је објавио *Грамáтику говорника* (*Грамматика говорящего*).

Професор Б. Норман провео је свој радни век на Белоруском државном универзитету у Минску, предајући различите славистичке и општелингвистичке предмете. Иако примарно бугариста, у својим радовима, књигама, уџбеницима, али и на научним и универзитетским предавањима бави се језичким датостима свих словенских језика. Аутор је бројних монографија из опште лингвистике, психолингвистике, прагмалингвистике, универзитетских уџбеника (навешћемо само неке од њих: *Основы языкознания* (1996); *Теория языка. Вводный курс* (2009); *Когнитивный синтаксис русского языка* (2013); курс предавања *Основы психолингвистики* (2011); *Лингвистическая прагматика: на материале русского и других славянских языков* (2009)). Његовој пажњи нису измакла ни она, могло би се помислити, периферна језичка подручја која обухватају лингвистичку анализу појава у различитим типовима текстова као што су рекламе (в., рецимо, *Лингвистика каждого дня* (1991, 2004)). И сам песник (о томе пише В. Мокијенко у тексту поводом Нормановог јубилеја, Вепрева и др. 2024), посебан слух одувек је имао за језик лепе књижевности (*Языковые категории в сознании и творчестве русского поэта* (2020)).

2. *Грамати̏ка слушаоца* (2024) састоји се од осам поглавља која дају опис унутрашњих процеса који прате рецепцију и разумевање текста. Полазећи од чињенице да термин *грамати̏ка* означава скуп правила у складу с којима се граде језичке јединице, Б. Норман наводи да метафоричка употреба датог термина у значењу правила, законитости постојања у било којој сфери постојања није нимало ретка, а што је и њега инспирисало да тако наслови своје монографије. Под граматиком у овом конкретном случају он разумева „скуп карактеристика говорне делатности као лингвоменталног процеса“, тј. пут који мисао (замисао) пролази оваплоћујући се у реч.

Говорно понашање сваког човека продукт је узајамног односа са саговорником. Дијалог представља природу и сврху језика. Говорник мора узимати у обзир личност слушаоца и прилагођавати му своје илокутивне тактике. То се прилагођавање тиче лексике, синтаксичких конструкција, морфолошких облика и чак прозодичких карактеристика. Рецимо, Норман наводи бројне и веома илустративне примере понављања већ употребљене речи или читавог израза на граници реплика говорника и слушаоца, које служе као спојнице делова текста у јединствени, повезани текст (*ехо-ре̏плике*), а могу изражавати различита значења – фатичка, хезитативна, сагласности са саговорником, несагласности, ругања саговорнику, конфронтирања. Занимљиви су примери којима показује да се и морфеме (суфикси, префикси, коренови), несамосталне и помоћне врсте речи употребљавају у својству реплика-спојница.

На ток дијалога значајно утичу услови комуникације, а слушалац се истовремено налази под утицајем како конкретних, тренутачних околности, тако и сталних особина личности, тј. психолошког типа (интроверт или екстроверт). Норман не заборавља да узме у обзир и психолингвистичке факте: указује на важност емпатије код саговорника и као пример наводи ситуацију у којој саговорник сугерише говорнику реч која му недостаје, погађа говорникову мисао. На психологију перцепције писаног текста такође утиче низ фактора (рукопис, штампа, правописни и интерпункцијски знаци – нарочито наводници).

Норман у другом поглављу указује на значај истраживања америчког граматичара Ч. Хокета о процесима који се догађају у свести слушаоца. Слушалац приликом разумевања говора малтене као граматичар врши синтаксичку анализу реченица. Поводом процеса рецепције и разумевања саопштења, Норман указује на противречност између линијског карактера доживљаја текста и усмерености свести на смисао целине. Норман сматра да не само говорникова делатност већ и слушаочева представљају активни лингвоментални процес са својим механизмима који се могу истраживати и систематизовати. Основни типови илокутивних функција слушаоца јесу: а) примити к знању, сложити се, потврдити до-

бијену информацију; б) поставити питање, прецизирати детаље, услове; в) изразити свој негативан однос, успротивити се, одбити; г) изрећи своје мишљење, информисати у одговор на питање; д) посумњати, изразити иронију, сарказам, неповерење; ђ) изразити захвалност, похвалу, усхићење, саосећање, увреду и друге емоције; е) избећи одговор, заташкати проблем. Списак илокутивних тактика слушаоца сиромашнији је од говорниковог, што је и логично, јер је овај други иницијатор комуникације. Настављајући тему лексичких понављања из прве главе, Норман у другој указује на хомонимију као основу за језичку игру и каламбуре. Хумористички ефекат добија се и употребом исказа или дела исказа у окружењу које кардинално мења његов смисао (често у вицевима, антипословицама), а у стилистици се за овај поступак користи термин *адианоета*. Норман се овде фокусира на чињеницу да је исказ, али и текст, ипак главна јединица када је разумевање у питању, тј. констатује приоритет целине над делом (ако је тачно да је смисао реченице већи од збира речи понаособ, онда је и смисао текста – већи и дубљи, потпунији од збира значења појединачних исказа). Хомонимија облика или синтаксичких конструкција такође може проузроковати проблеме у разумевању. Делатност реципијента представља у суштини сталну производњу семантичких хипотеза и одбацивање неких од њих приликом рецепције. Слушалац мора одабрати лексичко значење речи, идентификовати врсту речи, морфолошки облик, синтаксичку функцију, али пре свега тога – препознати модел који се налази у основи исказа. Претходни и наредни искази такође доприносе правилном „читању“.

Полазећи од Јакобсонових језичких функција (денотативне, конативне, метајезичке, експресивне, естетске и фатичке), Норман се у трећем поглављу фокусира на последње три функције, за које каже да су најмање јасне јер им није циљ преношење поруке. Указује на не тако малобројне говорне ситуације за које је мање битни аспект рецепције текста – разумевање. У питању је доживљај текста на страном језику (апсолутно непознатом или недовољно познатом), доживљај бесмислених текстова или псеудоисказа (типа разбрајалица, стихова са функцијом памћења некаквих правила, изрека), доживљај религиозног текста на сакралном језику, доживљај термина или страних речи у говору, онеобичавање или очуђење у ауторском уметничком тексту. Осврћући се и на Грајсове принципе кооперације, Норман установљује да говорник у свом комуникативном понашању има комуникативни примат (право да заинтригира, поведе, провоцира), а слушалац се, са друге стране, руководи потребом да разуме текст, па се тактика коју бира може назвати комуникативним конформизмом. Помињу се и средства говорне агресије присутна у различитим савременим медијима којима се читалац или слушалац подвргава. Звучни језички план игра далеко значајнију улогу

у уметничкој књижевности него у језику обичног корисника. За фатичку језичку функцију, као и естетску и емотивну, није од пресудног значаја садржај исказа, већ правилно „прочитана“ комуникативна интенција.

Говорник и слушалац располажу приближно сличним језичким сазнањима – лексиконом, опсегом граматичких знања, синтаксичким моделима итд. Полазећи од тога да је предикат семантички врхунац синтаксичке структуре исказа, Норман се у четвртом поглављу позива на ауторе који су се бавили типовима предиката (наводи, рецимо, Апресјанових 17 типова), а онда и синтаксичким моделима које дати типови граде. Како адресат препознаје те синтаксичке моделе? Перцепцију синтаксичких модела Норман проверава идући од негативних контекста, проблематичних контекста, оних који не одговарају у потпуности адресатовим „очекивањима“, а с друге стране, иступају као потврда постојања модела. То су искази са изостављеним обавезним реченичним чланом, непопуњеном објекатском валентношћу, апсолутивном или општереферентном употребом глагола, употребом стилских фигура *полиптотон* и *антанаклаза* (понављање лексеме у краћем, ограниченом контексту, али у различитим облицима или уз модификацију лексичког значења). Међу јединицама различитих језичких нивоа у процесу говорне делатности долази до координације, узајамног прилагођавања. Таква кооперација између синтаксе и лексике у великој мери олакшава делатност слушаоца. Са друге стране, нестандардне употребе настале као резултат метонимијских процеса, рецимо, мењају слику на коју смо навикли. Говорни језик, а онда и језик лепе књижевности најчешће су извор оваквих нетипичних начина изражавања семантичких улога. Норман се овде бави и *хијазмом*, будући да код дате стилске фигуре две речи у ограниченом синтаксичком контексту мењају своје синтаксичке позиције (или обрнуто, две позиције замењују лексеме: *Нужно есть, чтобы жить, а не жить, чтобы есть*). Будући да синтакса игра првостепену улогу у разумевању саопштеног, да она поставља границе модела и омогућава да се правилно сагледају синтаксичке улоге, аутор се бави и синтаксичком хомонимијом, тј. контекстима у којима је отежано тумачење модела или могуће двоструко тумачење. Бурна појава аналитизма у руској синтакси такође доприноси отежаном тумачењу, али и стварању одређеног експресивног ефекта (у случају лепе књижевности).

Полазећи од етапа у припреми говорног исказа које издваја оснивач неуролингвистике А. Лурија (на почетку је мотив и општа замисао, наредна фаза је стадијум унутрашњег говора и уопштене семантичке схеме, затим долази формирање дубинске синтаксичке структуре која се на крају развија у оспољени говорни исказ са својом површинском синтаксичком структуром), Норман опет констатује значај синтаксе и

синтаксичких модела или схема којима се представљају најразличитије референтне ситуације (у петом поглављу).

Приликом преласка из унутрашњег у спољашњи говор неки од чланова синтаксичког низа може се испуштати, губити, елидирати – реципијент без већих проблема успоставља првобитни модел у глави. Могућ је пренос епитета са једног појма на други, на који се непосредно не односи (стилска фигура *хипалага*; нпр. *поехали на долгом трамвае* у значењу *поехали на трамвае, поездка была долгой*). Реченични чланови могу заменити своја места, тј. синтаксичке позиције (прикривени хијазам; нпр. *бесконечность океанских волн – бесконечные океанские волны*). Приликом замене синтаксичких позиција може се губити неки члан, тј. долази до сажимања (*портфели на последнем месяце – округлые портфели, как живот у беременной женщины на последнем месяце*). Предикат се употребљава уз нетипичан актант, тачније до „неправилне“ рекције долази услед „судара“ неколико предиката који постоје у унутрашњем говору (*твой солдат тебя свистит – твой солдат свистит, вызывая тебя*, Љ. Улицка). Пропозиција из унутрашњег говора може у спољашњем бити оваплоћена као номинализација (у питању су и примери када се предметна именица може употребити као пропозиција: *Я задержался из-за книг*, а подразумевају се различита могућа значења: *задржао сам се због тога што сам носио књиге у библиотеку, ишао код пријатеља по књиге, однео књиге на коричење*...). С друге стране, могуће су и секундарне предикације, најчешће изражене придевом или именицом (који наговештавају потенцијално присуство још једне предикације; ради се, рецимо, о „скривеним“ цитатима типа: – *Ну, паразит, садись и пой.* ***Паразит*** *сел*...). Одсуство нужне семантичке везе међу исказима такође представља изазов за делатност слушаоца (у питању су, рецимо, узрочно-последични искази на први поглед, а у ствари, аргументативни искази: *Господин, верно, иностранец, оттого что воротничок мягкий*... – господин је највероватније странац, то се може помислити зато што је носио мек оковратник). На богатим и лепим примерима из књижевноуметничког стила Норман показује и сложеније случајеве трансформација конструкција унутрашњег говора у реалне исказе који подразумевају скраћивања и елипсу или компресију, трансформацију врсте речи, синтаксички пренос, развој метафоричког значења и сл. Ово је само део примера поводом којих Норман показује да речи у унутрашњем говору немају јасну граматичку карактеристику, још увек не знају за врсту речи.

Шесто поглавље посвећено је индиректним говорним чиновима, када говорник изговара или пише једно, а има у виду нешто друго, при чему слушалац треба да разуме управо то „нешто друго“. Говорник може своју молбу, жељу да представи као питање (тактика својствена говорном стилу), претњу да изрекне као питање. Упитни искази су веома активни

као индиректни говорни чинови који изражавају најразличитије илокутивне функције: извињење, протест, похвалу, упозорење и др. Рецимо, код раних или позних телефонских позива срећу се питања типа: *Јесам те пробудио?/ Да те нисам пробудио*?, која су пропозиционално бесмислена, али су у прагматичком погледу веома важна. Форма комплимента или похвале може имати индиректну илокуцију захваљивања, а употреба речи с негативном конотацијом уместо неутралне лексике својствена је домаћој, кућној атмосфери.

У вези са индиректним говорним чиновима Норман скреће пажњу и на интересовање у савременој лингвистици за тзв. *хеџинг* – испољавање учтивости и љубазности, попустљивости, предусретљивости према саговорнику, које се манифестује употребом одређеног језичког материјала с циљем ублажавања категоричности: дискурсних речи и израза (*могуће, изгледа, рекло би се*...), индиректних говорних чинова и сл. Ограде уз помоћ којих аутор приписује одговорност за садржај исказа другоме користе се не само у научном стилу (*као што је познато, сматра се, треба имати у виду, истраживања су показала*...) већ и у другим стиловима; деагентивација је такође једна од тенденција нарочито у публицистичком стилу.

С друге стране, постоје и стратегије тзв. негативне учтивости (према П. Браун и С. Левинсону) којима говорник учвршћује или чак подиже свој статус у комуникацији, а могућ је и конфликтни развој. Неки од индиректних говорних чинова служе за проверу припадности саговорника истом социјалном кругу или групи (употребљавају се изрази с цитатима или крилатицама, термини, познати контекст, заједничке шале). Индиректни говорни чинови могу имати допунску естетску вредност. С тим у вези Норман наводи размишљања О. Исерс о томе какво је естетско задовољство говорити индиректно, недиректно; човеку с високо развијеном језичком компетенцијом малтене је досадно да говори директно, индиректност омогућава саопштавање различитих имплицитних нијанси, прављење алузија, указивање на контекст, а то је све ништа мање значајно од пуке информације. Индиректни говорни чинови могу боље од директних да изразе разноврсност човекових осећања, односа, тежњи. Многи жанрови фатичке комуникације такође су индиректни чинови (разговор ни о чему, тзв. small talk), жанрови којима се кваре међуљудски односи (свађе, оптужбе, увреде), жанрови којима се поправљају међуљудски односи (комплименти, признања, исповести), жанрови којима се скривено кваре односи (иронија, исмевање), жанрови којима се скривено поправљају односи (шала, флерт).

Седмо поглавље посвећено је комуникативним неуспесима или ситуативним неспоразумима на примерима из лепе књижевности, који се манифестују неадекватним реакцијама слушаоца. Различити су узроци

комуникативних неуспеха у усменом и писменом говору. У разговору се може десити да слушалац једноставно не чује добро саговорникове речи. Грешке у слушању (рус. *ослышки*) и разумевању неких речи у песмама, молитвама или другим типовима усмених текстова такође су веома занимљиве. Могуће су и визуелне грешке у разумевању и читању написаног текста (рус. *очитки*), које су повезане са вишезначношћу интерпункције, недовољно диференцијалном улогом реда речи, одсуством интонације у писменом тексту. Норман издваја три предуслова или узрока комуникативних неуспеха: а) својства језичке структуре; б) илокутивна размимоилажења; в) различито лингвоментално искуство говорника и слушаоца. Под својствима језичке структуре подразумева се неподударање плана значења и плана израза језичких јединица, тј. у питању су полисемија и хомонимија на свим језичким нивоима. А слушалац доживљава конкретну реч, облик речи или синтаксичку конструкцију у складу са својом језичком компетенцијом и бира оно значење које се слаже са општим контекстом. Сусрећући се с непознатом или неразумљивом речју, реципијент се обраћа контексту, на првом месту, а на другом, сродним или барем сличним речима у свом лексикону. Формална сличност често може одиграти улогу „медвеђе услуге“ и одвести реципијента на погрешан пут. Адресат може наићи на потешкоће у разумевању, пре свега, стручних термина, жаргонизама, дијалектизама, историзама и позајмљеница, као и недовољно познатих властитих имена. Чињеница да се комуникативни неуспеси веома добро могу илустровати текстовима шала и вицева говори и о томе да је у питању појава која се рефлектује у масовној свести и добија своју интерпретацију у наивној лингвистици. Прва група вицева су они са структурним узроком, тј. хомонимијом језичких јединица (*Новац треба чувати у рубљама. Ево ја сам сакрио новац у гомили рубаља – тамо га сигурно нико неће тражити*). Друга – илуструје неподударање илокуција адресанта и адресата (*Натпис на вратима продавнице: „Радимо од 8 до 21 без ручка и слободних дана“ сваки пут доживљавам као притужбу*).

Приликом разумевања текста слушалац прибегава тумачењима, будући да има слободу, а у том одгонетању се може додатно изнедрити и креативност, пише Норман у осмом поглављу. Читалац се, нарочито у тумачењима и приступима постмодернистичке прозе, посматра као нека врста коаутора. Као продукт креативног доживљаја говорникових речи настаје *мондегрин* – случајна погрешна интерпретација текста, најчешће познатих песама (веома често деца на тај начин измене текст песме и запамте у том извитопереном виду). Иронија је такође моћно креативно средство. У лепој књижевности аутор има могућност да користи још једно веома упечатљиво креативно средство – скривене цитате. Постоје жанрови који настају осврташем на полазишни текст. Приликом пародије

делатност говорника постаје повод и стимулус за делатност слушаоца; у питању је секундарни књижевни жанр који „паразитира“ на примарним текстовима, а претпоставља и да је читалац упознат са њима. Норман наводи веома упечатљиве и занимљиве примере пародија у савременој руској књижевности.

3. *Грамати̏ка ћу̏тања* (2025) састоји се од шест поглавља. У предговору књиге Норман пише да је сматрао логичним да *Грамати̏ку говорника* и *Грамати̏ку слушаоца* допуни књигом о трећој компоненти – анализом чина ћутања.

Иако се може учинити да синтагма „говорно понашање човека који ћути“ представља оксиморон, свеједно, аутор показује у књизи како ћутање представља сложену и семиотички битну компоненту комуникације. С тачке гледишта говорне делатности ћутање представља „нулти знак“, а анализа ће показати и да може значити више и деловати јаче на адресата од било којих речи. У народним пословицама и изрекама ћутање се различито оцењује, и као позитивно, и као негативно. Као корпус за ово истраживање Норману су послужила руска драмска дела 20. века у којима се срећу ауторске дидаскалије типа *Ћу̏тање* или *Пауза*. Аутор наводи да су се ћутањем као лингвистичком и психолингвистичком темом бавили многи, да су у Русији одбрањене дисертације о њему, а да се одржавају и конференције о тој теми. Норман се ћутањем бави као лингвистичким објектом у условима полилога или дијалога, као једним од комуникативних средстава. Одликујући се амбивалентношћу (уосталом, као и многа друга средства комуникације), ћутање се може упоредити са узвицима по ширини дијапазона емоционалних и комуникативних карактеристика. У случајевима када је праћено гестовима или некаквом мимиком, ћутање не захтева посебно објашњење. Претходна говорна ситуација и контекст у великој мери разрешавају дилеме у погледу ћутања.

Ћутање се у току дијалога може доживети и као одступање од комуникативне норме или њено кршење. У приступу дијалогу Норман се осврће на проучаваоце овог типа говора као што су Л. Јакубински и М. Бахтин (наводи и Бахтинов афоризам који се непосредно тиче теме: „За реч (па и за самог човека) нема ничег страшнијег од неузвраћања (неодговарања)“). С друге стране, ћутање може бити и сведочанство апсолутног јединства и једнодушности партнера приликом потпуног подударања и апсолутног разумевања. С тим у вези аутор наводи В. Карасика и енглески афоризам: „Ако не разумете моје ћутање, како тек можете разумети моје речи?“

Говорник може захтевати прекид говора, тј. тражити од саговорника да заћути (грубо или уз ублажавање грубости овог захтева). О томе да ћутање веома често представља негативан, па и деструктиван фактор у комуникацији сведочи и употреба придева *неловкий* и *тягостный*

(непријатан и мучан) као најчешћих уз именицу *молчание* у руском. У руском друштву постоји и шаљива реплика која се изговара кад одједном наступи тишина у разговору, а учесници не знају шта да кажу – *Дурак (или: милиционер) родился*.

Најчешћи разлог неочекиване паузе у разговору јесте увреда, али може бити и необавештеност човека о неким стварима, збуњеност, одсуство жеље или могућности да каже истину, презир према саговорнику, лоше здравствено стање. Ћутање се овде може појавити као узрок и истовремено симптом одређеног стања или односа. Говорник може и намерно да избегне одговор, прекине свој говор, сачека неко време да би видео саговорникову реакцију.

Тема другог поглавља је начин представљања ћутања у писаном тексту. У драмским делима могу се користити ремарке *Ћутање* и *Пауза* (прва чешће). Употребљавајући ознаке типа *Мисли, Замислио се, Размишља* и сличне, аутор драмског текста сведочи о својеврсном композиционом напону, ознаци некакве колизије која захтева разрешење. У ремаркама се могу још употребљавати изрази којима се означавају гестови и мимика: *слеже раменима, клима главом, окреће леђа*, али и описне формулације: *нема сцена, ӣролази време, неколико минуӣа касније*. „Тиха“ реплика замењује читаву пропозицију. Основни интерпункцијски знак за означавање чина ћутања у драмском тексту јесу заграде. Курзив и увлачење реда се користе такође за издвајање овакве реплике у односу на остали текст.

У трећој глави се аутор бави ћутањем са социолингвистичког аспекта, па користи Бернову поделу у трансакционој анализи на статусне улоге (Родитељ, Одрасли, Дете), наводећи и примере из драмских дела. Иако су нека истраживања показала да су негативна емоција и количина речи обрнуто пропорционални (на материјалу филмских сценарија), па се гнев манифестује с најмање речи (1,03 просечно), а незадовољство са 4,28, за ћутање се не може рећи да представља емоционални врхунац, будући да може изражавати и јака, и слаба осећања. Ћутање је „лош“ знак јер је превише амбивалентан. На националне разлике у том погледу међу Русима и Американцима указују неки аутори: Руси се ћутке слажу, а Американци подстичу саговорника на изражавање става, а после тога ипак могу изрећи неслагање. У наставку главе наводи три могуће социолингвистичке мотивације акта ћутања, описује их и наводи примере: ћутљивост као својство личности (1), ћутање као знак конфликтне или компликоване ситуације (2), акт ћутања као тактички поступак (3).

У следећој глави се даје анализа ћутања из психолингвистичког аспекта. Норман полази од симптоматике ћутања која је крајње амбивалентна, вишезначна. Ћутање може саговорнику саопштити следеће: човек је мртав, спава, нем је, насилно је лишен говора, лишен је канала

везе, болестан је, много се уморио, посустао је, нешто га је дубоко погодило, заузет је својим послом или мислима. Будући да је акт ћутања важна компонента говорне делатности, треба га разматрати из аспекта класификације говорних чинова (Остин и Серл). Норман указује на перформативну употребу глагола *молчать* (*ћутим* – у значењу „говорим да ћутим“). Ћутање је сигнал у следећим ситуацијама: смрт, губитак свести, спавање; знак сагласности, прихватања, одобравања; знак несагласности, негирања, неодобравања, незадовољства, негодовања (уз пратећу мимику и гестове); знак увреде, љубоморе, стида; знак размишљања или замишљености; знак недоумице, неразумевања, незнања, одсуства жеље да подели информацију; знак бојажљивости, несигурности, сумње, бојазни, страха, потиштености; знак испољавања опреза, расуђивања, мудрости; знак искуства, дистанцирања од датог тренутка; знак збуњености, неспретности, смушености, психичке непријатности; знак ишчекивања, поштовања реда приликом смене реплика у дијалогу.

Тема пете главе је ћутање као извор комуникативних неуспеха. Под комуникативним неуспехом се подразумева потпуно или делимично неразумевање исказа од стране партнера у комуникацији, тј. неостварење или непотпуно остварење комуникативне намере говорника. Неочекивана пауза у дијалогу може настати у случају да саговорник не разуме реплику или је недовољно добро чује. Могуће су и ситуације погрешног или непрецизног разумевања саговорника: говорник А ћути из психофизиолошких разлога, а саговорник Б тумачи то ћутање на свој начин, мисли да се А увредио, да није разумео и слично; говорник А намерно ћути, хоће на тај начин да изрази незадовољство, љутњу, увреду, а његов саговорник Б не примећује то, мисли да је у питању симптом, а не сигнал; говорник А ћути, имајући једну илокутивну намеру, а саговорник Б другачије објашњава ту намеру.

У поглављу посвећеном прагматици и поетици ћутања Норман указује на превасходство неме реплике над речју. Ћутање је у стању да пренесе најразличитије човекове емоције: од негодовања до одушевљења. Бројни су и глаголи којима се указује на одсуство реплике: *ћутати, занемети, прећутати, угристи се за језик, запушити уста, држати језик за зубима, зинути од изненађења*... Овде Норман помиње ћутање у својству обредног понашања, завет ћутања, молитвено ћутање (исихазам). Ћутање као тема књижевних и поетских дела такође је тема овог поглавља, а Норман наводи бројне занимљиве примере, највише из руске књижевности. Песници се жале на немогућност потпуног и тачног преношења мисли и осећања уз помоћ речи; драматурзи користе паузе за обогаћивање и продубљивање ликова јунака. Анализирани материјал, сматра Норман, показује да акт ћутања заузима одређено место у језичкој слици света обичног човека, да привлачи његову пажњу.

Говорни чин ћутања је снажно комуникативно средство које треба умети користити. Уметници речи су свесни тога: уз помоћ пауза и ћутања драматурзи стварају динамику позоришног комада, изражавају различите црте карактера својих јунака, преносе различите нијансе у односима међу њима. Ћутање је необично вишезначно, у томе је и његова несрећа, али и предност.

4. *Граматӣка мисли. Унутрашњи говор у руској уметӣничкој књижевностӣ* (2026)

Човек је homo sapiens, али и homo loquens, а разум и говор су међусобно тесно повезани. Поставља се питање на који начин су мишљење и говор повезани, колико се мисао оваплоћује у речи. На примерима из лепе књижевности (Л. Толстој) Норман показује како се у њој представља тзв. унутрашњи говор. Лингвистички речник наводи два значења датог термина: а) планирање и контрола у „глави“ говорних радњи, тј. унутрашњи говор је сличан мислима, а може се тумачити и као један од облика реализације мисли; б) унутрашње проговарање, неизговорен говор у себи, присутан, рецимо, приликом доношења одлука. Са унутрашњим говором се у извесној мери подударају термини *телеграфски стил* (поремећај говора карактеристичан за моторну афазију, али и термин из теорије књижевне поетике којим се означава спонтани мисаони процес) и *ток свести* (означава модернистички уметнички поступак који карактерише асоцијативни ток мисли, одсуство спољне логике у устројству реченице, одсуство интерпункције у тексту, специфичну ритмику наратива, ирационалност и сл.). Тема унутрашњег говора у уметничком стилу, сматра Норман, повезана је са различитим проблемима поетике. Прво, муке у проналажењу правих речи кроз које писац пролази могу функционисати као својеврсни уметнички поступак који придаје приповедању искреност. Друго, поставља се питање композиционог коришћења унутрашњег говора, тј. када, у којим се околностима прибегава току свести, да ли се тако врши карактеризација лика у делу или он сведочи о методолошким потрагама писца који жели да иде у корак са друштвеном модом. Треће, поставља се питање доживљаја оваквих фрагмената од стране читаоца, колико је адекватна његова реакција на појаве аграматизма, неповезаност, разједињеност текста, како их читалац доводи у везу са својом говорном праксом. Унутрашњи говор је тема која има гранични, интердисциплинарни карактер, а Норман се углавном бави у овој књизи њеним лингвистичким аспектом.

На почетку другог поглавља Норман представља размишљања различитих лингвиста, писаца и филозофа о односу између мишљења и језика. Једни од њих указују на тесну везу и немогућност постојања првог без другог, а други стављају акценат на необавезност повезаности, тј. на постојање мишљења у виду слика, представа. Представљање

унутрашњег говора у лепој књижевности може у некој мери помоћи, али је истински процес припреме говора у суштини за лингвистику недоступан. Њиме се може бавити неуролингвиста, неуропсихолог, физиолог, психијатар. Норман указује и на допринос психолингвистике истраживањима говорног понашања (Л. Виготски, А. Соколов, А. Лурија, Н. Жинкин, А. Леонтјев у Совјетском Савезу дали су посебан допринос дисциплини). Посебну пажњу обраћа на истраживања Л. Виготског, који унутрашњи говор сматра посебним феноменом са посебном синтаксом, фрагментарношћу, испрекиданошћу и својеврсном апсолутном предикативношћу. Свака нова јединица у лингвоменталном процесу представља нешто ново, придружује се већ постојећој мисли. Ову предикативност унутрашњег говора прихвата и А. Лурија, оснивач неуролингвистике, и указује на следеће фазе на путу од мисли ка говору: 1) на почетку је мотив или општа замисао; 2) стадијум унутрашњег говора који се ослања на схеме семантичког записа; 3) формирање дубинске синтаксичке структуре; 4) формирање спољашњег говорног исказа ослоњеног на површинску синтаксичку структуру. Може се сматрати, каже Норман, да унутрашњи говор није мишљење уз помоћ језика, али јесте некако повезан с језиком, у некаквом је односу са језиком (наводи и податак да 30–50% људи размишљају тако што воде са собом унутрашње дијалоге). Код осталих је умна делатност повезанија са сликама, представама – визуелним, аудитивним или некаквим другачијим. И на крају поглавља се опет враћа унутрашњем говору јунака којима писци преносе психолошка преживљања (наводе се чак и примери преношења унутрашњег света животиња, биљака, па и предмета). Руска књижевност са својим психологизмом (Л. Толстој, Н. Гоголь, Ф. Достојевски, Н. Љесков, А. Чехов и др.) показује веома важна својства мисаоног процеса: његову сложеност, необични асоцијативни карактер, сликовитост, аморфност... Унутрашњи говор не подразумева обавезно монологичност, управо обрнуто, дијалогизација мисли је од почетка својствена унутрашњем говору.

Треће поглавље се бави средствима преношења унутрашњег говора у књижевноуметничком делу. Док се спољашњи говор преноси конструкцијама управног, неуправног и слободног неуправног говора, унутрашњи говор се може преносити такође управним (уз одабир менталног глагола у својству речи која уводи говор или чак и глагола који уводи спољашњи говор), али најчешће слободним неуправним говором. У том случају се између говора аутора и мисли јунака брише строга граница. Писци се могу служити и одсуством интерпункције или њеном минимализацијом приликом преношења унутрашњег говора. Минимализација средстава, кратке реченице које одговарају елементарним синтаксичким моделима, номинативне реченице, испрекидани, неповезани, дискретни карактер јесу средства најпогоднија за преношење унутрашњег говора.

У лингвистици текста се издвајају два принципа устројства текста: кохезија (формална повезаност) и кохерентност (садржинска целовитост). Приликом преношења унутрашњег говора у белетристици оба принципа могу бити прекршена. Структурна непотпуност или елипса, испуштање неког синтаксички или лексички значајног елемента такође је повезано са фрагментарношћу унутрашњег говора. За преношење унутрашњег говора веома је значајно коришћење категорије лица (треће уместо првог када се говорник доживљава као да је неко други; друго лице у обраћању самоме себи; преплитање, мешање лица у тексту у којем се преноси ток свести). Лингвоментални процеси у књижевном делу могу се преносити и уз помоћ понављања језичких јединица (понављање речи, морфолошких јединица или синтаксички паралелизам).

Четврто поглавље се бави односом између унутрашњег говора, говорног стила и књижевне норме. По својој неповезаности, фрагментарности унутрашњи говор у великој мери подсећа на свакодневни говорни стил (ово се нарочито тиче дела В. Шукшина, Љ. Петрушевске, Н. Кољаде и М. Велера, који мајсторски преносе карактеристике живог дијалога). Наравно, јасно је да се говорни стил у књижевном делу преноси условно, уз извесна упрошћавања. Осим што на тај начин илуструју своје креативне потенцијале, уносећи најразличитија одступања од књижевне норме у језику својих ликова, писци сведоче и о ограничености језичке структуре и указују на безгранични потенцијал мисаоних процеса. А. Пешковски је својевремено указивао на лингвистичку вредност језичких грешака, на њихов значај за физиологију и психологију говора. Усмени спонтани говор карактеришу бројна кршења граматичких норми. Разговорни језик поседује сопствену синтаксу, која се мало изучава зато што се не сматра правилном и достојном изучавања (бројни примери хезитације, застоја код избора речи, употреба не сасвим успешних супституита, описних израза, аутокорекција, понављања већ реченог, прекида и сл.). У случају да се нека грешка, одступање од норме претвори од случајног и јединичног феномена у регуларни и масовни, онда постаје елемент система који утиче и на друге, сличне појаве. Норман наводи пример наставка *-а* који се из руског дуала (*бока, глаза*) проширио по аналогији и на облике плурала именица (*дома, города*). Компресија глаголских синтагми с прилогом и употреба супстантивних у прво време имала је статус јединичних случајева, а онда се временом уобичајила (*окно напротив, сосед справа*). Овакво изостављање глаголске компоненте се данас у говорном стилу веома често среће. Што се деривационих процеса у савременом говору тиче, све су чешћи предикативи са суфиксом *-о*/*-е* који се практично могу од било ког придева образовати (пример: *пахло порохом – сладко и чуть-чуть* ***железно***). Оказионално образовање именица са значењем апстрактне особине (*короткость, сапожность*) сведочи о борби мисао-

них структура са ограниченошћу језичких правила. Исто важи и за образовање глаголских именица у говорном стилу: појам формиран у глави тражи излаз у спољашњем говору, па га налази у оказионалној творби. Примери хијазма такође указују на јаз између унутрашњег и спољашњег говора: говорнику је већ јасно шта хоће да каже, али још није одредио који је појам у надређеној, а који у подређеној позицији (*концерт за карту* ум. *карта за концерт*). У књижевном приповедању хијазам постаје уметнички поступак који омогућује да се изразе различита значења уз помоћ истих речи (*печальная радость*, *радостная печаль*). Употреба оказионалних номинација такође представља једну од појава које зближавају унутрашњи говор са говорним стилом. При номинацији се бира реч према некаквој маркираности, особини предмета или по већ употребљеној речи у контексту. Сва она својства која су истраживачи говорног стила (Ј. Земска и други) издвојили као важна за руски говорни језик (РР) за разлику од кодификованог књижевног језика (неприпремљеност говорног чина, спонтаност говорног чина, непосредно учешће говорника у говорном чину), могу се применити и на унутрашњи говор. Појава која се покрива термином „аграматизам“ унутрашње је повезана с мисаоним процесима и са когнитивном делатношћу човека уопште.

Пета глава се бави „негативним језичким материјалом“ и његовим значајем за изучавање унутрашњег говора. У специфичној организацији говорног стила лингвисте највише привлаче факти хезитације, тј. моменти сумње и колебања говорника код избора речи. То су несумњиво докази рефлексије оних процеса који се дешавају у унутрашњем говору. Приликом одабира адекватне варијанте „на слух“ се испробавају конкретне речи, творбене варијанте, облици промене, синтаксичке конструкције. Оправдавајући своја колебања, говорник може да их пропрати и метајезичким коментаром. Поставља се питање зашто писац демонстрира та колебања и аутокорекције у говору јунака, који циљ, осим естетског или експресивног, има употреба тог „негативног“ језичког материјала (по речима Л. Шчербе). О значају ненормативног, антинорме писали су Л. Мурзин и В. Костомаров као о снази која је у стању да помери норму. Осим хезитације, у категорију „негативног језичког материјала“ спадају различити примери одступања од књижевне норме или њено директно кршење, погрешне номинације, нетачни граматички облици, нетипични спојеви речи и сл. То како је устројен лексикон у човековој глави и како језичке јединице учествују у процесу мисаоне активности можемо посматрати изучавајући потрагу за потребном речју или обликом. У тим случајевима говорник прибегава употреби синонима, хиперонима или описних еквивалената (добар пример овакве ситуације дат је у Чеховљевој причи *Коњско презиме*). Другим речима, доминантна је семантика речи у том процесу: од одређења теме ка избору лексичко-семантичке

групе речи до избора конкретне речи. С друге стране, постоји учешће граматичког и фонетског фактора и на етапи унутрашњег говора. На примерима тзв. „негативног језичког материјала“ добијеног из говорног језика и лепе књижевности Норман показује како човекова свест далеко пре изласка исказа у спољашњи говор ради с неким граматичким категоријама које су присутне приликом избора речи. Учешће фонетског фактора у унутрашњем говору зависи од субјективних аспеката личности, постојања поетског слуха и пажње према звучном плану. Познати су примери присећања речи, када реч не пада на ум, на врх језика је, али су неки њени формални показатељи већ познати. До „бркања“ речи долази најчешће у случају агнонима – мало познатих речи, нарочито страног порекла, али и фонетске сличности могу испровоцирати лапсус. Занимљиво је, сматра Норман, то што приликом потешкоћа у избору речи човеку може бити мање-више јасна њена граматичка семантика (врста речи, облик речи, рецимо, род именице).

Другу врсту проблема за истраживање унутрашњег говора представља кршење правила лексичке спојивости, као и примери одступања од тог правила у књижевноуметничким текстовима (Норман наводи бројне примере из руске књижевности 20. века, нарочито из В. Набокова, којима се постиже уметнички ефекат, с једне стране, а са друге се подстиче размишљање о фазама које су претходиле датој у унутрашњем говору). Занимљиви су случајеви ограничења која спољашњи говор карактеришу, када се обично нешто не говори тако из различитих разлога стилске природе или услед историјских и традиционалних разлога. Норман даје бројне примере одсуства плуралских облика код неких именица (од именице *мороз* се образује, а од *жара* – не; *вино* долази у множину, а *пиво* – не и сл.).

На примерима темпоративних предлошко-падежних конструкција у руском језику, које су веома богато и разноврсно средство указивања на временске односе, истина, ограничено, с једне стране, лексички на одређену групу речи: *по* + датив (*по четвергам, по утрам*, али не и: *по апрелям*), *под* + акузатив (*под Рождество, под Пасху, под вечер*, али не и: *под твой день рождения*), *по* + локатив (*по приходе, по прибытии*, али не и: *по экзаменах*), инструментал без предлога (*утром, зимой*, али не и: *сентябрем*), Норман показује како је сваки од наведених облика задужен за опслуживање свог круга лексике и свог круга ужих значења. Могући језички факти се, на примерима је показано, не употребљавају у говору, јер се тако не говори. „Негативни језички материјал, упућујући изворног говорника на скривене механизме унутрашњег говора, такође указује на противречност између безграничног потенцијала језичког система и скромних могућности његове реализације“ (Норман 2026: 139).

Шесто поглавље бави се новим приступима у изучавању феномена унутрашњег говора. Један од најраспрострањенијих инструмената

психолингвистичке анализе јесте метод асоцијативног експеримента. Он може бити слободан (када се тражи било која реч-реакција на стимулус) или контролисан (када се постављају некакви услови). На примеру речничког чланка придева *красный* показано је колико су оне најчешће реакције део човековог погледа на свет, менталитета (*цвет, флаг, помидор, свет, нос*...). Устројство асоцијативног поља показује да везе међу језичким јединицама бивају парадигматске, вертикалне или синтагматске, хоризонталне. Све у свему, асоцијативни речник представља некакав модел системских веза у лексикону – оно с чим има посла изворни говорник приликом преласка од унутрашњег говора ка спољашњем. Наравно, тврди Норман, не треба ни преувеличавати допринос ове методе нити вршити пројекцију резултата експеримента на реалну лингвоменталну делатност. Значајним се чине наводи Нормана који се тичу граматичког аспекта асоцијација. Одавно је познато да граматика не функционише без лексике, да се одређена граматичка правила односе на одређени круг лексике. С друге стране, управо су експерименталне асоцијативне методе показале да постоји и обрнута зависност: лексика је сва прожета граматиком. Рецимо, карактер реакција је у великој мери условљен припадношћу стимулуса одређеној врсти речи: код глагола-стимулуса се далеко чешће срећу синтагматске реакције него код именица, а мушки род задатог придева-стимулуса утиче на род речи-реакција (врло ретко ће се наћи именице неког другог рода, што указује на утицај граматичког својства речи-стимулуса на реч-реакцију). За функционисање лингвоменталног процеса значајни су и следећи закључци који се тичу асоцијативне мреже: највећи број одговора усмерен је на стварање текста, граматикализован је, а према наводима Караулова, степен граматикализованости руског говорног текста једнак је степену граматикализованости асоцијативне мреже; асоцијативне везе између стимулуса и реакције бивају засноване на стандардним правилима лексичке и граматичке спојивости (*черный – автомобиль*), бивају засноване на метафори (*черный – юмор*) или имају културолошку, прагматичку основу (*черный – Саша*). Норман сматра да резултати асоцијативних експеримената показују да се већ на етапи унутрашњег говора дешавају некакве граматичке трансформације са лингвоменталном структуром. Позивајући се на Караулова, и Норман овакве парове јединица стимулус-реакција и сличне назива синтаксичким примитивима и повезује их са предикативношћу унутрашњег говора. Даље Норман наводи још сложенија истраживања вербалних мрежа која узимају у обзир не само асоцијативну мрежу већ и опис лексичких значења вишезначних речи и њихову лексичку спојивост, чиме се излази на читав тезаурус једног језика. Наравно, у конкретној говорној ситуацији човек користи само мањи део те асоцијативне мреже, јер активира само оне везе које се тичу актуелне ситуације, свог искуства и комуни-

кативних интенција. У продужетку се Норман осврће на могућности тзв. неуромреже, тј. компјутерске методе која омогућава вештачкој интелигенцији да обрађује информацију на исти начин као људски мозак. Неуромрежа веома успешно погађа следећу реч у току речи, ослањајући се на претходне речи и памћење великог обима текстова. Њено познато достигнуће је и генерисање вештачких текстова (наравно, она то чини од онога што је у њу већ убачено на овај или онај начин, али доста умешно, узимајући у обзир и фактор адресата, стила, теме...).

Поетика унутрашњег говора тема је последњег, седмог поглавља. Норман наставља већ започету тему о естетском аспекту књижевних дела и потреби аутора да представе лингвоменталне процесе у унутрашњем свету својих јунака. На примерима ауторефлексивних исказа писаца он показује колико је књижевноуметнички текст вредан извор материјала за истраживање суштине и структуре унутрашњег говора. Употреба слободног индиректног говора ради преношења унутрашњих превирања у ликовима такође представља својеврсно средство замагљивања прелаза од бестелесне мисли ка материјалности монолога или дијалога. У овом делу монографије Норман се враћа и употреби категорије граматичког лица на примерима из лепе књижевности (прво лице преноси размишљања личности субјекта унутрашњег говора, треће лице може бити употребљено уместо првог, а унутрашњи говор лика може бити упућен и реалном или замишљеном саговорнику, тј. исказан другим лицем). У психолошкој прози се неретко срећу описи снова или човекових размишљања у полусну, амнезији или бунилу (Раскољниковљеви снови у *Злочину и казни* Ф. Достојевског, Обломовљев сан у роману И. Гончарова и сл.). Сами писци у својим коментарима процеса писања такође указују на везу између стваралаштва, писања и снова. Описани су и бројни случајеви научних открића или уметничких откровења током сна. Норман указује на то да особине говора у полусну подсећају на одлике унутрашњег говора које су нам познате из лепе књижевности, а то су одсуство целовитости и повезаности. Унутрашњи говор такође је повезан са другим граничним ситуацијама, са измењеним стањима свести (бунцање, депресивни поремећај, грозница, јаки болови, стање алкохолне опијености или дејство наркотика, религиозна екстаза, хипнотички транс...). Експерименти у којима су људе подвргавали медицинским препаратима да би им умањили степен свесности и утврдили етапе „распада мишљења“ које се манифестују коришћењем одређених типова језичких структура, показали су да прво нестају глаголи, а да се најдуже или најбоље чува опсцена лексика.

Норман се у потпуности слаже с Л. Виготским, који спољашњи говор третира као процес претварања мисли у речи, материјализацију и објективизацију мисли, док унутрашњи има супротну природу, креће се од споља ка унутра и представља процес испаравања речи у мисао. Основна функ-

ција унутрашњег говора у књижевном делу јесте да имитира прави, реални лингвоментални процес, али може много да каже и о свом прототипу. Имитација при том подразумева упућивање на оригинал.

Последњи пасус књиге објашњава интересовање за ову неухватљиву и недокучиву тему. Норман цитира речи Алисе из земље чуда (у преводу Б. Заходера): *Откуда я знаю, что я думаю? Вот скажу – тогда узнаю!* (*Откуд знам шта мислим? Е кад кажем – онда ћу знати*!).

5. Борис Норман у овим трима монографијама наставља своје бављење неколиким лингвистичким дисциплинама које су у центру пажње његових истраживања уопште: психолингвистиком, синтаксом, лингвистиком свакодневице, когнитивном лингвистиком, лингвистичким истраживањима лепе књижевности, језичком игром.

И овде, као и у неким другим његовим књигама, постоји једна чврста општелингвистичка основа у једном делу, а у другом – истраживање периферног језичког материјала (малих језичких жанрова: песама, изрека, антипословица, вицева, реклама, наслова и сл.) или тзв. „негативног језичког материјала“ (језичких погрешака, појава из говорног стила). Називајући своја истраживања (можда и провокативно) *грамашикама*, Норман у извесном смислу поручује да је бављење језичким маргиналијама само на први поглед секундарно, мање битно, као и да темељног истраживача и такав материјал може довести до вредних закључака.

У све три књиге се у великој мери језичке појаве илуструју раскошним примерима из књижевноуметничког стила, углавном из руске књижевности, који манифестују и изузетан књижевни дар Б. Нормана, судећи по изборима, разумевању песничке намере и закључцима. Из богате литературе трију књига читалац може много сазнати о оном највреднијем у славистичкој и општелингвистичкој традицији, али исто тако и о савременим приступима изучавања језичких појава.

Бавећи се недовољно истраженим аспектима говорне ситуације (позицијом слушаоца у првој књизи, актом ћутања у другој, а унутрашњим говором у трећој), Норман веома умешно долази до истина о функционисању језика и разоткрива многе тајне *homo loquens*-а.

*Биљана Марић**
Универзитет у Београду
Катедра за славистику

* biljana.maric@fil.bg.ac.rs

Милош Ковачевић. *Кроз српстичке дисципине*.
Београд: Чигоја штампа, 2024, 300 стр.*

Монографија *Кроз српстичке дисципине* Милоша Ковачевића објављена је 2024. године у издању Чигоја штампе у Београду. Ова публикација обједињује све језичке српстичке дисциплине (фонологију, морфологију, лексикологију, синтаксу реченичних чланова, синтаксу реченице и лингвостилистику), при чему долази до нових научно утемељених резултата, а намењена је читаоцима који желе да одговоре на актуелна језичка питања. Највећи значај поменуте књиге огледа се у тематској и методолошкој разноврсности поглавља која улазе у њен састав, а пут кроз њих, као што потврђује и сам наслов, представља пут кроз најразличитије лингвистичке српстичке дисциплине.

Након уводног поглавља, *Шта ова књига доноси* (7–10), следи десет огледа, који представљају главни део ове монографије: (1) *Алолексичка супстантивизација покретним вокалом – или*: *о фонемско-морфемском синкретизму* (11–36), (2) *Међуоднос прилошки и придјевски употријебљеног облика глаголског прилога садашњег* (37–66), (3) *Временска употреба модалних глаголских облика* (67–104), (4) *Молитва и мо(л)ба у саодносној лингвистичкој анализи* (105–116), (5) *Значење и употреба лексеме* ствар (117–138), (6) *Шта је то прилошки предикат* (139–162), (7) *О псеудокоординацији и псеудозависности у српској синтакси* (163–190), (8) *Статус везника* док *у контрастним реченицама* (191–218), (9) *Изражавање временске непосредности зависносложеном реченицом* (219–264), (10) *О афористичком стилу Душана Радовића* (265–284). На самом крају налазе се *Библиографске забиљешке* (285–286), *Индекс имена* (287–292) и биографија Милоша Ковачевића – *О аутору* (293–298).

---

* Приказ је настао као део истраживачког рада који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије (Уговор о реализацији и финансирању научноистраживачког рада НИО у 2025. години, број 451-03-136/2025-03/200198).

Предмет првог огледа – *Алолексичка супстантивизација покретним вокалом – или*: *о фонемско-морфемском синкретизму* (11–36) – јесте испитивање односа између факултативних и облигаторних фонема у склопу једне морфеме. Ковачевић истиче да су морфеме са факултативном завршном фонемом увек граматичке (наставачке) (нпр. *старог*(*а*)), док се завршне граматичке морфеме са облигаторном фонемом претварају у творбене морфеме (суфиксе) (нпр. *старима*). У наставку овог поглавља Милош Ковачевић нас укратко упознаје са факултативном и облигаторном функцијом покретних вокала, након чега долази до закључка да од свих њих, уколико се говори о факултативној фонеми, покретни вокал *а* има најширу, вокал *е* ужу, а вокал *у* најужу дистрибуцију, при чему су покретни вокали *е* и *у* увек факултативне фонеме. С друге стране, покретни вокал *а*, поред ове функције, има и облигаторну функцију, што се може илустровати примером граматичке наставачке дативно/инструментално/локативне морфеме *-има*. Покретни вокал *а*, према речима аутора, овој морфеми обезбеђује статус граматичке морфеме (падежног наставка) и творбене морфеме (морфеме којом се адјективна реч преображава у супстантивну).

У другом огледу – *Међуоднос прилошки и придјевски употријебљеног облика глаголског прилога садашњег* (37–66) – Ковачевић одговара на питање у каквом међусобном (примарно синтаксичком) односу се налазе облици глаголског прилога садашњег и у мушком роду хомоформни облици глаголског придева. Анализа се спроводи применом критеријума категоријалне и функционалне транспозиције према теорији Ш. Бајија, Л. Тенијера и Е. Атајана. Милош Ковачевић долази до закључка да између категорије глаголских прилога и од њих изведених глаголских придева има више разлика него сличности. Према његовим речима, подударности се односе само на истоветност основе и на глаголски вид, док су разлике знатно бројније, те као кључну диференцијалну црту аутор наводи потпуно другачији вид транспозиције. Наиме, глаголски прилог садашњи је увек *функционално транспонован*, а глаголски придеви на *-ћи* су *категоријално транспоновани*. Битне карактеристике које одвајају глаголски придев на *-ћи* од његовог исходишног глаголског прилога јесу следеће: (1) неки глаголски придеви на *-ћи* немају употребног еквивалента међу глаголским прилозима (*будући*, *врући* и *могући*), (2) глаголски прилог на *-ћи* је непроменљив нелични глаголски облик, а глаголски придев на *-ћи* је променљив, (3) одвајајући се категоријално од глагола, глаголски придеви на *-ћи* почињу исказивати самосвојан творбени потенцијал, при чему улазе у суфиксалне, префиксалне или сложеничке творенице, (4) глаголски придеви у облику средњег рода (на *-ће*) у процесу конверзије прелазе у прилоге, поставши одредбе глаголских или придевских лексема, (5) глаголски придеви на *-ћи* некад се супстантивизирају, (6) гла-

голски придеви на *-ћи* јесу семантички двојаки – једни постају прави придеви, а други задржавају глаголску особину.

Из наслова трећег огледа – *Временска употреба модалних глаголских облика* (67–104) – може се закључити да је његов предмет временска употреба модалних глаголских облика. С обзиром на то да српстичка и/или сербокроатистичка литература различито одређују број и статус начинских глаголских облика, Ковачевић на самом почетку рада одређује глаголске облике који чине систем глаголских начина (модуса). Литература је у погледу глаголских начина неусаглашена око три лична глаголска облика (оптатива, потенцијала II и футура II), али Милош Ковачевић спроведеном анализом показује да је неоправдано доводити у питање припадност ових облика глаголским начинима, те истиче да савремени српски језик има пет модалних облика: оптатив, императив, потенцијал I, потенцијал II и футур II. Истраживање је показало да су оптатив и потенцијал II у свим контекстима модални, односно да не подлежу временском транспоновању. С друге стране, употреба императива, потенцијала I и футура II у временском значењу везује се, првенствено, за приповедање о (из)вршењу прошлих глаголских радњи, те отуда називи приповедачки императив, приповедачки потенцијал I и приповедачки футур II. Поред тога, аутор долази до закључка да се временско значење императива и футура II остварује и у склопу временских зависних реченица, а потенцијал I у неким контекстима има значење футурског потенцијала.

Четврти оглед – *Молитва и мо*(*л*)*ба у саодносној лингвистичкој анализи* (105–116) – доноси творбено-семантичку анализу именица *молба*, *моба* и *молитва*. Спроведеним истраживањем Ковачевић долази до закључка да именице *молба* и *молитва* припадају двема творбеним категоријама – *nomina actionis* (процес вршења радње) и *nomina resultativa* (резултат вршења радње), док именица *молитва*, означавајући реализовану молбу за комшијску помоћ, припада искључиво категорији *nomina resultativa*. Милош Ковачевић наглашава да је у именици *моба* извршена промена *л* у *о*, али и да се након вршења те промене појавио облик *молба*, чиме је створена семантичка диференцијација између ове две именице. С друге стране, иако је именици *молба* у општем значењу подударна именица *молитва* (обе именице се везују за процес и резултат вршења радње), аутор истиче да прва именица означава мољење упућено другим људима, а друга мољење упућено Богу.

Значење и употреба лексеме ствар (117–138) представља пети оглед који улази у састав ове монографије. Ковачевић на самом почетку поглавља износи податак да се лексема *ствар* у речницима српског и/или српскохрватског језика према броју наведених значења сврстава у оскудно полисемичне лексеме, јер се за њу наводе само три општа значења, без икаквих подзначења. Притом, Милош Ковачевић истиче да ова лексема

јесте семантички неодређена, будући да не казује имплицитно о чему је конкретно реч, већ само уопштено указује на нешто. Корпус овог огледа чине текстови из публицистичког стила, из којих су издвајане синтаксичке, синтаксичко-семантичке и лексичко-семантичке карактеристике лексеме *ствар*. Најважнији закључци до којих се долази у овом раду могу се свести на следеће: (1) општеприхваћена мишљења не налазе упориште у анализираном корпусу (нпр. да лексема *ствар* не може упућивати на нешто што је живо), (2) лексиколошки опис лексеме *ствар* није у потпуности адекватан, јер не укључује плеонастичку употребну вредност ове лексеме, (3) број идиоматских израза са лексемом *ствар* је петоструко већи од броја који доносе садашњи општи и фразеолошки речници српског језика.

Различита тумачења прилошког предиката у србистичкој и/или србокроатистичкој литератури подстичу аутора да у шестом огледу – *Шта је то прилошки предикат* (139–162) – потражи одговор на питање шта је *differentia specifica* прилошког предиката у оквиру система предиката српског језика. Ковачевић на самом почетку рада издваја четири различита тумачења прилошког предиката са циљем осветљавања научне (не) утемељености сва четири одређења. С обзиром на то да прилози нису именске речи, они, према становишту Милоша Ковачевића, не могу бити део именског дела предиката, те је због тога став С. Новаковића да се сврстају под именски део предиката својеврсни *contradictio in adjecto*. С друге стране, основни недостатак решења М. Миновића да се термин *именски предикат* замени термином *неглаголски предикат* огледа се у томе што је то подела према родном класификационом критеријуму, те се може прихватити само ако се не даје врсна поткласификација глаголског или неглаголског предиката. Како истиче аутор ове књиге, једини недостатак мишљења М. Стевановића да прилошки предикат представља посебну врсту предиката и да је у њему предикатив изражен искључиво употребом прилога јесте непотпуна испоштованост родно-врсне класификације, јер су у склопу предиката истог врсног статуса са глаголским предикатима поистовећени именски и прилошки предикат, што класификационо не може бити. Ипак, Ковачевић истиче да је Стевановићева дефиниција прилошког предиката научно најутемељенија, посебно ако се има у виду да је подела предикатива према врстама речи критеријално јасна и доследна. Љ. Поповић у коауторству са Ж. Станојчићем пише о прилошком предикату као о посебној врсти предиката са прилогом или временском, месном и начинском падежном и предлошко-падежном конструкцијом у предикативу. Милош Ковачевић сматра да је ово тумачење научно најнеприхватљивије, а разлог је изневеравање двају нужних класификационих принципа – *totum divisionis* и *principium divisionis*, будући

да је научно споран не само обим разматраног појма већ и критеријум његове класификационе идентификације.

На основу наслова *О псеудокоординацији и псеудозависности у српској синтакси* (163–190) може се закључити да је предмет седмог огледа анализа радова о псеудокоординацији и псеудозависности у српском језику. Аутор наглашава да појам *псеудозависност* уводи Љ. Поповић за три типа синтаксички зависних реченица, а Д. Кликовац њима прикључује још две врсте реченица. Ковачевић долази до закључка да Љ. Поповић и Д. Кликовац нису теоријски утемељили идеју о постојању псеудозависности и да је, за разлику од псеудокоординацијских реченичних структура, тешко прихватљива могућност псеудозависних структура. Наиме, идеја псеудозависности подразумевала би ретроградни процес враћања хипотаксичких семантички граматикализованих структура на ниво њихове паратаксичке семантичке контекстуализације, што је нелогично очекивати. Милош Ковачевић истиче да је Д. Кликовац постојање псеудозависних реченица безуспешно покушала уклопити у оквире теорије прототипа и да се треба осврнути на теорију функционално-семантичких поља А. В. Бондарка, која обухвата све граматичке и синтаксичко-семантичке категорије, али не и категорије координације (паратаксе) и субординације (хипотаксе). То су синтаксичке категорије које су директно везане за везничке форме, а координиране и субординиране везнике, према речима А. М. Пешковског, не повезује ниједна заједничка особина осим конективне функције. Међутим, ни она није иста, јер координирани везници граде независне синтагме и независне реченице, а субординирани везници само зависне реченице. То је разлог због којег они, као форме, не могу имати прототипичне и непрототипичне реализације, већ се то односи на тип значења које обележавају. Како пише аутор ове монографије, о (пот)категорији псеудозависности може се говорити тек уколико се занемари специфичност синтаксичке категорије координације и субординације и уколико се она „изједначи“ са логичко-семантичким категоријама које се налазе у подлози реченичних структура. На самом крају рада Ковачевић закључује да би потврда категорије псеудозависности занемарила велики број синтаксички неспорних критеријума и чињеница, будући да се „учење“ о псеудозависности не темељи ни на једном егзактном синтаксичком критеријуму.

Циљ осмог огледа – *Статус везника* док *у контрастним реченицама* (191–218) – јесте анализа рада Д. Кликовац *О природи значења везника* док *кад означава супротност* (*контраст*), који, према речима Милоша Ковачевића, представља још један од неуспелих покушаја да се семантички критеријум „реанимира“ као диференцијални критеријум координираних и субординираних реченица. Наиме, критеријуми којима ауторка жели да негира синтаксичке критеријуме А. М. Пешковског који

се примењују на разграничење координираних и субординираних реченица у српском језику јесу критеријуми логичкосемантичке синтаксе 18. и 19. века. Због тога је покушај Д. Кликовац да одбрани несинтаксички статус разликовања координираних и субординираних структура већ одавно научно оспорен. Неразумевање појма инверзије код Д. Кликовац представља погрешну полазну премису која доводи до тога да и остали елементи аргументације у основи буду погрешни. Тако је, за разлику од ауторке рада *О природи значења везника* док *кад означава супротност* (*контраст*), аутор ове књиге дошао до закључка да везник *док* припада искључиво зависним везницима, јер са њима дели четири суштинске карактеристике: (1) везник контрастних *док*-клауза, као и сви зависни везници, припада структури зависне клаузе, о чему сведочи инверзија тих клауза, (2) контрастни везник *док*, попут сваког зависног везника, гради само зависне реченице, али не и зависне синтагме, за разлику од везника независних реченица који су и везници независних синтагми, (3) контрастне *док*-клаузе се у одређеним синтаксичко-семантичким условима, као и све зависне клаузе, могу кондензовати падежним или предлошко-падежним прилошким одредбама, а кондензовање независних клауза није могуће, (4) синтаксички критеријум разликовања координираних и субординираних везника, који је успоставио А. М. Пешковски за руски језик, јесте научно делотворан и не нуди могућност прелазних случајева, што значи да сложена реченица може бити искључиво зависна или искључиво независна, без могућности да буде псеудонезависна или псеудозависна. Иако Д. Кликовац у свом раду ниједан наведени критеријум припадности контрастног везника *док* зависним везницима не доводи у питање, ипак сваки од њих покушава оспорити. Међутим, Ковачевић долази до закључка да везник *док* припада искључиво зависним везницима и да ставови Д. Кликовац немају никакво упориште у научним истраживањима.

Милош Ковачевић у најобимнијем, деветом огледу ове монографије – *Изражавање временске непосредности зависносложеном реченицом* (219–264) – на богатом корпусу публицистичког стила српског књижевног језика испитује зависносложене реченице које означавају непосредну антериорност или непосредну постериорност, чији је маркер семантика самог везника или лексичко-везничка „комбинација“. У овом поглављу аутор закључује да контекстуално неусловљено значење непосредне антериорности у стандардном српском језику имају везници *како*, *једва што*, *само што*, *таман што*, *тек што* и *чим*, при чему у публицистичком стилу највећу фреквентност показују везници *чим* и *тек што*, а најмању *како* и *једва што*. Ови везници, према Ковачевићевим речима, нису апсолутни синоними. С друге стране, везници *након што* и *пошто* су маркирани значењем неутралне антериорности и они значење непо-

средне антериорности добијају у контакту са прилозима *одмах* и *непосредно*. Милош Ковачевић истиче да се значење непосредне антериорности може изразити и реченицама са општетемпоралним везником *кад*(*а*), да је у одређеним случајевима могућа и двострука маркираност значења непосредне антериорности и да се она може исказати и уз помоћ везника *кад* и *док* у сложеним реченицама са перфективним предикатима обе клаузе. На крају овог поглавља аутор долази до закључка да се непосредна постериорност у српском језику исказује: (1) везницима са значењем непосредне постериорности (*једва да*, *таман да*, *тек да*), (2) везником неутралне постериорности *пре него што* комбинованим са лексичким верификаторима непосредне постериорности – прилозима *непосредно* и *тик* који се реализују испред везника *пре него што* и (3) везником *кад* у временским клаузама са значењем „изненадне преурањености“.

Уобичајено је мишљење да сви текстови објављени у тротомној књизи Душка Радовића *Београде*, *добро јутро* представљају афоризме. Ипак, ово становиште је у несагласју са становиштем самог Душка Радовића, који није желео да га убрајају у групу афористичара. Ковачевић због тога у последњем, десетом огледу ове монографије – *О афористичком стилу Душана Радовића* (265–284) – објашњава да нису сви текстови објављени у поменутом Радовићевом трокњижју афоризми, будући да неки не испуњавају критеријум краткоће, неки критеријум „мудрости“, а неки оба наведена критеријума. У овом раду Милош Ковачевић под афоризмима подразумева само текстовне микроструктуре Душка Радовића, које су састављене од највише неколико исказа, а у којима се „мисао, увид, суд или став обично формирају у облику антитезе, парадокса, хиперболе, игре ријечима, алузије или каква обрата“ (Енциклопедија 1991, под: *афоризам*). Аутор у овом огледу анализира само језичко-стилске специфичности афоризама о међуодносу мушкарца и жене, који је најчешће представљен кроз алузије о брачном и ванбрачном животу. На основу тог тематског круга афоризама Ковачевић долази до закључка да су *краткоћа* и *перифрастичко нереференцијално исказивање* појма који чини структурно-смисаону доминанту афоризама основне карактеристике афористичког стила Душка Радовића. Према речима Милоша Ковачевића, Радовићеве афористичке духовите опсервације, које се дефинишу као *лирски афоризми*, садрже три главне одлике великог афористичара – дар запажања, оштроумност и стилску способност. Аутор ове монографије на самом крају рада истиче да у афоризмима Душка Радовића не изненађује откривени садржај, већ начин исказивања тог садржаја, односно његово стилско савршенство, што Радовића чини јединственим, самосвојним и тешко упоредљивим са другим афористичарима.

Монографија *Кроз србистичке дисциплине* Милоша Ковачевића представља значајан допринос проучавању савремених србистичких

дисциплина. Вредност ове публикације огледа се у томе што је аутор, обједињавањем свих језичких србистичких дисциплина (фонологије, морфологије, лексикологије, синтаксе реченичних чланова, синтаксе реченице и лингвостилистике), успео да одговори на многа актуелна језичка питања и да дође до научно утемељених резултата. Наводећи низ релевантних чињеница које илуструје великим бројем примера, Ковачевић на систематичан начин описује најразличитије појаве у лингвистичким србистичким дисциплинама. Темељним преиспитивањем ставова до којих су дошли други лингвисти аутор ове књиге изводи самосталне закључке, који су неретко негирали већ утврђене постулате испитиваних истраживачких области. Тако је на свеобухватан и кохерентан начин приказано богатство разноврсних појава у српској лингвистици, у чему се огледа и највећи значај ове монографије. На основу свега изнетог може се закључити да монографија *Кроз србистичке дисциплине* Милоша Ковачевића заврећује огромну научну пажњу и да има подстицајну улогу за даља истраживања из свих лингвистичких области савременог српског језика.

*Марко М. Милошевић**
Универзитет у Крагујевцу
Филолошко-уметнички факултет
Центар за научноистраживачки рад

* marko.milosevic@filum.kg.ac.rs

Ивана Лазић Коњик и Маријан Јелић. *Лексика лирских народних пе-сама (лексиколошки, лексикографски и културолошки аспекти)*. Сомбор: Универзитет у Новом Саду, Педагошки факултет у Сомбору, 2025, 554 стр.

Истраживања посвећена лексици фолклора однедавно су богатија за једну нову монографију. Реч је о књизи *Лексика лирских народних пе-сама (лексиколошки, лексикографски и културолошки аспекти)*, аутора Иване Лазић Коњик и Маријана Јелића, објављеној 2025. године у издању Педагошког факултета у Сомбору. Ова монографија представља обимно и систематично истраживање речи и израза који чине свет српске усме-не лирске поезије. Истраживање презентовано у књизи засновано је на корпусу лексике ексцерпиране из прве књиге *Српских народних пјесама* Вука Стефановића Караџића (даље у тексту СНП 1), који броји укупно 5102 речи. Рецензију књиге потписују еминентни српски лингвисти, др Стана Ристић, научни саветник Института за српски језик САНУ, проф. др Дејан Ајдачић, Гдањски универзитет, и проф. др Веселина Ђуркин, Педагошки факултет у Сомбору.

Монографија *Лексика лирских народних пјесама (лексиколошки, лексикографски и културолошки аспекти)* подељена је на дванаест по-главља, од којих последње, дванаесто, представља обиман фреквенцијс-ки речник лирских народних песама. Нека од поглавља су заснована на претходно објављеним, али за ову прилику у мањој или већој мери измењеним, прерађеним, проширеним и допуњеним радовима аутора, о чему су детаљни подаци наведени у *Библиографској белешци*, док се фреквенцијски речник први пут објављује у овом издању. Већину погла-вља заједнички потписују оба аутора (поглавља 1–3, 5, 6, 11, 12), док се у појединим деловима аутори појављују самостално: М. Јелић (поглавља 4, 7, 10) и И. Лазић Коњик (поглавља 8 и 9).

У првом поглављу, *Лексика лирских народних пјесама у досадашњим истраживањима (кратак осврт)* (стр. 13–16), сажето је представљен историјат лексикографског и лингвокултуролошког интересовања за лек-сику народних песама, од Вуковог *Српског рјечника* (у даљем тексту: СР)

до савремених приступа. Аутори указују на недовољну систематску обраду овог корпуса у постојећим речницима, упркос његовој непролазној културној и језичкој вредности.

У другом поглављу, насловљеном *Значај проучавања лексике српских народних песама* (стр. 17–21), посебна пажња посвећена је питању важности проучавања лексике народних песама. Одговор на ово питање, осим лингвистичког значаја системског проучавања лексикона српског језика у синхроној и дијахроној перспективи историјског развоја и лексичких промена, обухвата и потребу да се сачува и разуме колективни идентитет и вредносни систем српске традиционалне културе као културно наслеђе за будуће генерације. Посебно је истакнута чињеница да многе лексеме из СНП 1 више нису у активној употреби у савременом српском језику, па је потребно познавање одређеног културолошког контекста за разумевање неких обичаја. Управо због тога, аутори указују на значај који истраживања лексике фолклора имају у настави српског језика и књижевности.

У наредном поглављу књиге, *Лексика српских народних песама у Српском рјечнику и у Речнику српског језика (лексикографски аспект)* (стр. 23–36), кроз поређење заступљености лексике СНП 1 у двама речницима, у дијахроној перспективи, испитује се како се лексикон народне поезије мењао у двестогодишњем периоду. Диференцијалним приступом у анализи установљено је да су лирске народне песме биле један од главних извора грађе за Вуков *Српски рјечник*, о чему сведочи и податак да су од 657 ексцерпираних именица из лирских песама чак 652 ушле у СР. У савремени једнотомни *Речник српског језика* (даље у тексту: РСЈ) ушло је 449 именица из истог корпуса. Како аутори показују, међу именицама које су ушле у РСЈ налазе се речи које су и даље у активној употреби у савременом српском језику (*дјетелина*, *вишња*, *жито*, *грана*, *дуња* и сл.), затим именице страног порекла, углавном турцизми (*авлија*, *бећар*, *дорат* и др.), као и лексеме које застаревају (*жарило*, *борје*, *божјак*, *градина*, *дубрава*, *жуборика* итд.). С друге стране, у РСЈ нису унете речи страног порекла које су престале да се користе, као ни оне речи које ни у Вуково време нису биле широко распрострањене. На основу ових увида, аутори указују на потребу да се лексика фолклорног порекла, приликом обраде у једнотомним речницима, доследно обележава одговарајућим квалификаторима (нпр. арх. – архаично, ист. – историјски, црквен. – црквено и сл.) како би се показао њихов актуелни статус у савременом српском језику и олакшало њихово разумевање.

У четвртом поглављу, *Вукове лирске народне песме у Српском рјечнику* (стр. 37–51), прецизном статистичком анализом показано је у којој мери су лирске народне песме коришћене као извор за уношење речи у СР. Од 5102 лексеме, у СР није обрађено 309 лексема, а у питању су ма-

хом властита имена и придеви изведени од њих (укупно 168), као што су нпр.: *Алил*, *Бегић*, *Велико Село*, *Иван-бег*, *Меримин*, *Чарапић*, *Џавер-бег* и др., али и друге речи (141) попут: *анума*, *ви (зам.)*, *лако*, *успознати*, *цијелица* и сл. Статистички подаци показују да у СР нису ушле лексеме које се и у песмама ретко јављају. У овом поглављу такође је испитано колико су народне песме коришћене за објашњавање значења лексема у СР, па тако аутори долазе до податка да су, од укупно 793 песме у СНП 1, 508 песама и 1973 стиха послужили Вуку као извор за илустрацију значења, дакле више од половине. На тај начин показано је да је усмена поезија била један од кључних извора у формирању новог књижевног језика, што је омогућило да се очува континуитет са ранијом народном језичком традицијом.

У петом поглављу, *Језички свет српских народних пјесама између старог и новог времена* (стр. 53–61), разматра се дистанца између језичког израза народне поезије и савременог читаоца. Аутори указују на то да су многе речи које су некада биле уобичајене данас архаичне или сасвим непознате, што отвара низ питања у вези са разумевањем текстова народне поезије, нарочито у наставном контексту и указује на потребу за новим, прилагођеним лексикографским алатима и методама тумачења. Осим архаичне лексике, разумевање песама отежавају разне друге околности: правописно измењени облици (*дјевојак* ум. *дјевојака* и др.), употреба дијалектизама, скраћивање речи за потребе стиха и др. Емпиријски део анализе заснива се на узорку од 1060 речи које почињу словима *а*, *б*, *в*, *г* и *д*. Лексика је класификована на лексику општег фонда (658 речи) и на лексику која је карактеристична за народне говоре и фолклор, која обухвата различите типове маркиране лексике (дијалектизме, архаизме, покрајинизме, историзме, застареле речи, туђице и др.). На основу детаљне статистичке обраде, утврђено је да више од половине забележених речи спада у групу непознатих из угла детета млађег основношколског узраста. На основу ових анализа, аутори с правом указују на потребу израде одговарајућег лексикографског приручника који би обрадио и објаснио лексику фолклора. Такав приручник би у великој мери олакшао рецепцију Вукових народних лирских песама не само у настави српског језика и књижевности, што је основно, већ и у ширем контексту етнолингвистичких и културолошких истраживања српске традиционалне културе.

У једној од кључних целина монографије – шестом поглављу, *Лексички слојеви у Вуковим лирским народним пјесмама* (стр. 63–80), аутори се усредсређују на идентификацију и систематизацију заступљених слојева лексике у корпусу народних лирских песама, према различитим параметрима: дијахронијском (временском), дијатопичком (територијалном) и функционално-стилском. У корпусу застареле лексике, најброј-

нији су лексички архаизми (*азнадар*, *љубовник*, *̄победљив*, *цјелов*, *чарни* и сл.), затим семантички архаизми (*бол*, *слуга* и др.), као и лексичко-фонетски (*љубезан*, *мнеш̄ачки*, *ћесар* итд.). Посебан слој чине историзми – лексеме којима се означавају појмови из старог начина живота, реалије и појаве које не постоје више у употреби (*везир*, *галија*, *дужд* и др.). Са етимолошког становишта, издвојене су позајмљенице које чине мање од 10% анализиране грађе. То су речи које су у српски ушле из различитих језика: турског, италијанског, грчког, латинског, мађарског, немачког, француског, руског, хебрејског, као последица сложених историјских и друштвено-политичких околности које су задесиле српски народ у ранијим вековима. У оквиру територијално маркиране лексике, издвојени су покрајинизми (нпр.: *бумбул*, *Дунај*, *јӯтроске*, *ш̄тогоћ*) и дијалектизми (*ћевојка*, *исп̄анӯти*, *међед* итд.). Према функционално-стилском параметру, издвојене су речи карактеристичне за језик народне поезије: поетизми, семантички поетизми, тзв. стајаће речи и специфични облици који играју важну улогу у стварању емоције и стила. У посебну групу је издвојена лексика субјективне оцене: хипокористици, деминутиви, пејоративи, аугментативи, као и вулгаризми и опсцене речи. Стални епитети, као једна од најзначајнијих језичко-стилских одлика српске народне књижевности, такође су посебно испитивани, као и властита имена. У контексту народних песама, утврђено је да су антропоними најбројнији и да имају пре свега идентификациону улогу, али да исто тако представљају и кључне сижејне формулативне јединице. Хидроними, топоними са ојконимима и етницима, како је уочено, сведоче о културном и историјском контексту радње песама. Аутори показују да се анализом лексичких слојева у лирским народним песмама могу пратити процеси језичког трајања, развоја и промена под утицајем ширих културно-историјских околности.

У седмом поглављу, *Песничке речи у Вуковим лирским народним п̄есмама* (стр. 81–91), посебно су испитане речи из посматраног корпуса које се уобичајено јављају само у песмама, тј. песничке речи или поетизми, а које су у српским речницима квалификоване на различите начине (у Вуковом СР и у речницима савременог српског језика Р. САНУ, Р. МС и РСЈ).[1] Аутор је уочио четири подгрупе: 1. речи које се јављају само у народним лирским песмама, у истом облику и без јасног значења (*вип̄ирузана*, *коледо*, *ладо*, *мори*, *ододољено* итд.) и за овај тип речи предлаже се означавање квалификатором *п̄рип̄ев*; 2. речи које се јављају само у песмама и представљају типичне песничке речи (нпр. *вјеш̄рић*, *војно*

[1] Р. САНУ – *Речник срп̄скохрва̄тског књижевног и народног језика* Српске академије наука и уметности (1959–), Р. МС – *Речник срп̄скохрва̄тскога књижевног језика*, Матица српска (1967–1976).

и сл.), за које се предлаже да буду обележене квалификатором *песн.*; 3. лексеме чије је само једно значење песничко (нпр. *двор* ’дом, кућа’, *љето* ’година’ итд.) и у том случају би квалификатор стајао само испред тог значења; 4. одређени облици речи карактеристични само за песме (*двори*, *ножи*, *гласи* и др.), за које се препоручује да у речничкој обради стоји напомена у загради да се у том облику јављају само у песмама.

Посебно вредан допринос представља тематско груписање лексике према појмовним пољима као што су *природа*, *човек* и *особине света*, изложено у осмом поглављу, *Лексика традиционалне културе према тематским пољима* (стр. 93–100). Оваква класификација омогућава систематизацију лексичког фонда српских народних песама у складу са семантичким и културолошким критеријумима, што представља значајан корак у правцу лингвокултуролошке анализе фолклорне грађе. Основне појмовне категорије даље су подељене у разгранатој класификацији: ’природа’ се дели на биљке (*босиљак*, *босиок*, *детелина* и др.), животиње (*алат*, *бумбул*, *врабац*, *грива* и сл.), небо и земљу; тематска група ’човек’ се даље разгранава по следећим поткатегоријама: тело и делови тела, називи за људе, кућа и њени делови, одећа, лепота, уметност, ум, глас, занати и занимања, друштвена организација, веровања и религија, храна, поседовање и трговина; категорија ’особине света’ подељена је на следеће подгрупе: време (*време*, *век/вијек*, *вече*, *вечер*, *година*), мере (*аршин*, *вишина*, *брзина*), боје и бројеви (*број*, *деветина*, *иљада*). На основу предложене и детаљно разрађене класификације, ауторка поткрепљује у литератури препознату особину усмене поезије да рефлектује и сажима различите начине мишљења и културне обрасце и сублимира митски и хришћански поглед на свет народа који ју је стварао.

У завршним поглављима монографије разматрају се могућности састављања посебног речника фолклорне лексике и износе се резултати квантитативне анализе који показују фреквенцију лексема у посматраном корпусу. У деветом поглављу, *Ка речнику језика фолклора* (стр. 101–107), аргументовано се указује на значај израде специјалног речника језика фолклора, са детаљним нацртом одреднице и описом неопходних аспеката лексикографске обраде посматраног језичког материјала. Предложени речник би, према ауторима, требало да обухвати не само лексиколошко и лексикографско тумачење фолклорних лексема већ и да садржи елементе енциклопедијског приступа. Поред граматичких, семантичких и стилских информација, речничке одреднице би укључивале и етнолингвистичке и лингвокултуролошке напомене, које би објашњавале шире културне и обичајне контексте у којима се дате лексеме употребљавају. За део лексике предвиђена је и пратећа визуелна подршка у виду графичких илустрација, што би додатно олакшало интерпретацију

и приближило значења савременом читаоцу, посебно у образовном и научном контексту.

У десетом поглављу, *Лексичка фреквенција у Вуковим лирским народним ӣесмама* (стр. 109–119), представљени су резултати статистичке обраде анализираног корпуса и изнети бројни подаци, на пример о томе да је најфреквентнија лексема глагол *бӣти/јесам*, да је коефицијент разноврсности или креативности низак (0,07), а средња фреквенција висока (14,21), што је последица понављања које је уобичајено за народно усмено стваралаштво и др. Поглавље обилује релевантним статистичким подацима: упоређен је индекс понављања речника Вукових лирских песама са речницима других писаца (Његоша и М. Павића), дат је преглед најзаступљенијих врста речи, као и листа 10 најфреквентнијих лексема у корпусу (*бӣти/јесам*, *он*, *ја*, *и*, *тӣ*, *себе/се*, *у*, *на, не*, *да* (везн.)), а посебно су размотрене речи са ниском фреквенцијом, тзв. хапакси.

У једанаестом поглављу монографије, *Закључак истраживања* (стр. 121–123), сумирано су представљени резултати вишеслојне анализе лексике прве књиге *Српских народних ӣесама*, при чему се јасно уочава обухватност и методолошка разуђеност приступа, од лексиколошких, лексикографских и лингвокултуролошких до квантитативне и статистичке обраде. Поред већ истицаних резултата у нашем претходном излагању, закључено је да постоје значајне разлике између лексике лирских народних песама и савременог српског језика, али да је око 75% лексике разумљиво савременом читаоцу, што указује на континуитет језичке традиције.

Дванаесто поглавље чини *Фреквенцијски речник лирских народних ӣесама* (стр. 125–544), у којем су лексеме из лирских народних песама представљене према фреквенцији појављивања, од најфреквентније до оних са најмањим бројем јављања. Речник чине три целине: увод у речник (стр. 125–127), у коме су изложени основни принципи израде речника, *Фреквенцијски речник – фреквенцијски редослед* (стр. 128–332) и *Фреквенцијски речник – азбучни редослед* (стр. 333–544), који читаоцу омогућава лаку претрагу уколико га интересује фреквенција одређене лексеме. Речник је организован у табеларном формату са пет колона (одредница, фреквенција, врста речи, варијанте и облици са фреквенцијом). Овај речник представља драгоцен ресурс како за научне истраживаче, тако и за наставнике и представља значајан допринос развоју српске лексикографије и лексикологије и србистике уопште.

На самом крају књиге налазе се *Библиографска белешка* (стр. 545–546), *Извори* (стр. 547) и *Литера̄тура* (стр. 548–554).

У завршној оцени ове монографије истаћи ћемо њене најважније научне и методолошке вредности које је сврставају у ред значајних научних доприноса, не само у српској лингвистици и фолклористици већ

и у ширем словенском простору, а на многе њене врлине скренута је пажња и у самом представљању њеног садржаја. Монографија *Лексика лирских народних пе̄сама (лексиколошки, лексикографски и културолошки аспе̄кти)* представља редак и веома успешан пример свеобухватног истраживања лексике српске усмене поезије кроз призму лексиколошке, лексикографске и етнолингвистичке анализе. Њена научна релевантност утемељена је на емпиријски обрађеном корпусу Вукових лирских народних песама, а истраживање је спроведено систематично, интердисциплинарно и на методолошки доследан начин. Оно што монографију чини посебном јесте управо вишеаспектни аналитички приступ, који укључује лексиколошке, лексикографске и културолошке аспекте, као и детаљну квантитативну обраду добијених података. Поред тога, посебан значај има обиман специјализовани фреквенцијски речник, који не само да документује лексику усменог стваралаштва него пружа и поуздану основу за даља лексиколошка, лексикографска, фолклористичка и културолошка истраживања. Због своје тематике и посматраног корпуса, монографија није намењена само стручњацима – она је позив свима онима који желе да боље разумеју српски језик и културно наслеђе записано у стиховима лирских народних песама. Пратећи језик од Вуковог доба до данас, књига *Лексика лирских народних пе̄сама (лексиколошки, лексикографски и културолошки аспе̄кти)* подсећа нас на то колико речи могу да открију слику о нама самима.

*Милица С. Божић Синчук**
Институт за српски језик САНУ
Београд**

* milica.sincuk@isj.sanu.ac.rs; ORCID: 0000-0001-9662-1968

** Овај прилог финансирало је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије према Уговору број 451-03-136/2025-03/200174, који је склопљен са Институтом за српски језик САНУ.

Научные направления и школы в современной славянской лексикографии. Коллективная монография. М. И. Чернышева (отв. ред.). Санкт-Петербург: Институт лингвистических исследований Российской академии наук, 2025, 236 с.

Књига *Научни ȗправци и школе у савременој словенској лексикографији* ново је колективно дело Комисије за лексикологију и лексикографију, објављено поводом одржавања XVII Међународног конгреса слависта.[1] Основна тематска спона свих радова у оквиру наведене студије јесте приказ познатих и признатих научних школа и истраживачких парадигми у оквирима савремене словенске лексикографије. Монографија осветљава развој различитих лексикографских мисли и идеја кроз време – начин на који се оне обликују, преносе и надограђују – с циљем да се прикаже очување, али и усавршавање лексикографских традиција, које се током времена обогаћују новим теоријским увидима, као и резултатима које изнедрава практично лексикографско искуство.

Почетни сегмент колективне монографије представља *Предговор* (5–10), који је написала Маргарита И. Чернишова, председник Комисије за лексикологију и лексикографију при Међународном комитету слависта. У овом уводном тексту укратко је представљен садржај књиге, те истакнута заједничка црта свих прилога у студији, а то је фокус на тзв. *личностный аспект*, који подразумева опис улоге и значаја конкретних личности – оснивача, односно утемељивача одређених лексикографских школа, праваца и метода, као и њихових следбеника. Сваки рад у књизи

[1] Као резултат рада ове комисије, у првој четвртини XXI века, објављене су чак четири капиталне студије: *Словенска лексикографија* (*Славянская лексикография*), 2013; *Лексикологија и лексикографија словенских језика* (*Лексикология и лексикография славянских языков*), 2017; *Савремени развој словенске лексикологије и лексикографије* (*Современное развитие славянской лексикологии и лексикографии*), 2022; студија чији се приказ доноси у овоме чланку: *Научни ȗправци и школе у савременој словенској лексикографији* (*Научные направления и школы в современной славянской лексикографии*), 2025. Наведене колективне монографије пред научну јавност износе вредна истраживања из области лексикологије словенских језика, те лексикографије, као најразвијеније гране апликативне лингвистике.

на својеврстан начин доприноси очувању континуитета и даљем развоју постулата одређеног лексикографског правца оформљеног у различитим научним срединама (рускоj, белоруској, српској, словеначкој).

Студију отвара рад В. Ј. Апресјан под називом „Активный словарь русского языка“ (11–27), у којем је представљен модел активне лексикографије Ј. Д. Апресјана, заснован на принципима интегралног и системског језичког описа. У чланку се износи двадесетогодишње искуство рада на *Активном речнику руског језика*, те даје приказ концепције и принципа израде овога речника, као и могућности коришћења његове електронске базе као самосталног инструмента лингвистичких истраживања. Основна намена активног речника јесте правилна и активна језичка продукција, тј. производња текстова. Да би се овај циљ постигао, у речнику се даје „свестран лексикографски портрет речи“, односно што исцрпније информације о семантичкој структури речи, морфолошким облицима, синтаксичким моделима, лексичкој спојивости, прозодији, прагматици, фразеологизмима у чијој се структури дата реч налази, те, коначно, подаци о њеном „лексичком свету“ (синонимима, антонимима, дериватима и другим семантички повезаним речима). Будући да је лексика системски организована, *Активни речник руског језика* заснива се на такозваним лексикографским типовима – групама речи које поседују заједничка семантичка и граматичка својства (морфолошка, синтаксичка или прозодијска) и које, стога, захтевају уједначену лексикографску обраду (у раду се као пример наводи лексикографски тип „издвајати се захваљујући својој боји“, у који спадају глаголи као што су *белети се*, *црвенети се*, *плавети се*, *руменети се*, *тамнети се*, *светлети се* и др.). Посебан сегмент рада посвећен је приказу зона у структури речничког чланка (на примеру глагола *ићи*, рус. *идти*). Такође је указано и на константан теоријски рад који прати практичну израду речничких чланака, односно на постојање бројних научних радова у којима се систематично описују разноврсни лексикографски типови из активног речника и тако откривају различите закономерности у лексичком систему руског језика. Пројекат израде овога речника прати дух времена, те су речнички чланци представљени и у облику електронске базе података с различитим типовима претрага, чиме је, по речима ауторке, не само проширен хоризонт академских истраживања већ су отворене и нове могућности за аутоматску обраду језика и даљи развој семантике и других области лингвистике.

Други рад у књизи носи назив „Опыт славистических исследований по лексикографии на филологическом факультете Белорусского государственного университета“ (28–37), а написали су га А. А. Баркович и Љ. А. Козловска. У раду су приказана достигнућа белоруских лексикографа и описано је искуство славистичких истраживања у области лек-

сикографије на Филолошком факултету Белоруског државног универзитета – кроз рад Катедре за теоријско и словенско језикословље, од њеног оснивања (1966) до данас. Аутори наглашавају да је научна делатност Катедре, иако има јасно изражен етнонационални карактер, активно интегрисана у процес међународних славистичких истраживања. У другом делу чланка даје се преглед лексикографске продукције сарадника Катедре. Пажња је најпре посвећена пројекту израде *Фреквенцијског речника белоруског језика* (*Частотны слоўнік беларускай мовы*), који је својевремено реализован под руководством шефа Катедре, професора А. Ј. Супруна. Дати речник састоји се од пет књига и садржи податке о учесталости употребе лексике савременог белоруског језика у различитим функционалним стиловима: у уметничкој прози (22 хиљаде речи), у публицистици (18 хиљада речи), у усменом народном стваралаштву (21 хиљада речи), у разговорном језику (20,3 хиљаде речи) и у поезији (24 хиљаде речи). Посебно значајан резултат рада Катедре у области словенске лексикографије представља *Пољско-руски фразеолошки речник* (Гюлумянц К. М., *Польско-русский фразеологический словарь*, в 2 т., Минск, 2004). Овај двојезични фразеолошки речник обухвата више од 11 хиљада фразеологизама који репрезентују фразеолошки фонд пољског језика друге половине XIX и XX века. Даље се у раду наводе и друга лексикографска остварења у издавачкој делатности Белоруског државног универзитета. Објављени су, на пример, речници намењени страним студентима који студирају на универзитетима Републике Белорусије, међу којима је *Речник асоцијативних норми турског језика* (Калюта А. М., *Словарь ассоциативных норм турецкого языка: 160 000 ассоциаций*, Минск, 2014). Поводом 95-годишњице Белоруског државног универзитета објављен је *Руско-белоруско-кинески, белоруско-руско-кинески, кинеско-руско-белоруски минимални речник лингвистичке терминологије* (Потапова О. В., Фоменкова М. А. и др., *Русско-белорусско-китайский, белорусско-русско-китайский, китайско-русско-белорусский словарь-минимум лингвистической терминологии*, Минск, 2016). Проблематика међујезичке хомонимије резултирала је настанком више речника „лажних пријатеља“, међу којима је, на пример, *Бугарско-руски диференцијални речник са белоруским еквивалентима* (Зинкевич А. В., *Болгарско-русский дифференциальный словарь с белорусскими соответствиями*, Минск, 2003). Приказана делатност белоруске лексикографске школе показала се као продуктивна и тематски занимљива (фреквенцијски речници различитих функционалних стилова, речници лажних пријатеља, вишејезични минимални речници лингвистичних термина и др.) и може бити инспиративна и за лексикографске посленике у другим научним срединама.

Монографија се наставља радом Ж. Ж. Варбот под називом „Этимологический словарь славянских языков. Праславянский лексический

фонд“ (38–48). Према оцени ауторке, основни задатак словенске историјске лексикологије и лексикографије јесте реконструкција лексичког састава прасловенског језика. У данашњем тренутку, активна су два пројекта реконструкције прасловенског лексичког система. У оквиру пољског пројекта *Прасловенски речник* (*Słownik prasłowiański*) објављено је више томова од 1974. године (до **kyvati*), док су у оквиру московског пројекта *Етимолошки речник словенских језика. Прасловенски лексички фонд* (*Этимологический словарь славянских языков. Праславянский лексический фонд*), који је теоријски и методолошки осмислио О. И. Трубачов, до данас објављене 42 свеске, а 43. је припремљена за штампу (до **plьvati*), што представља нешто мање од ¾ очекиваног обима речника. Већ је из назива самог пројекта јасан обим задатка који је пред њега постављен – уз етимологизацију изворног лексичког материјала словенских језика, врши се и паралелна реконструкција прасловенског лексичког фонда. Ауторка Ж. Ж. Варбот (данашњи руководилац пројекта) у раду доноси кратак приказ историјата израде овога речника, организацију речничког чланка, као и податке из најновије, 43. свеске речника (нова етимолошка тумачења, типови хапакса, примери (претпостављених) прасловенских дијалектизама). Структуру речничког чланка у *Етимолошком речнику словенских језика* чини реконструисана прасловенска реч (која се уводи звездицом), потом следи лексички материјал 15 језика, у следећем поретку: старословенски, бугарски, македонски, српскохрватски, словеначки, чешки, словачки, горњолужички, доњолужички, полапски, пољски, кашупско-словински, руски, украјински, белоруски. Грађа за сваки језик наводи се по следећем редоследу: застарела лексика, књижевна лексика, дијалекатска лексика, жаргонска лексика. У критичком светлу се износе различита етимолошка тумачења, уз образлагање етимологизације коју аутор чланка сматра најверодостојнијом. Дугорочни интердисциплинарни пројекат израде *Етимолошког речника словенских језика* представља једно од најзначајнијих научних остварења у словенској филологији у целини. Илустративне су речи О. И. Трубачова, изречене уочи објављивања 29. свеске овога речника, којима се дато дело оцењује као „први оглед прајезичне лексикографије уопште“, а постигнути резултати као „принципијелни продор у древну граматику, творбу речи и семантику у најширем смислу (и лексичку и културолошку)“ (44).

Четврти рад у студији представља истраживање Рајне Драгићевић под називом „Српска школа семантичко-деривационе лексикографије“ (49–63). У првом сегменту рада представљени су деривациони речници различитих словенских језика (руског, украјинског, бугарског), као и мотивација и примарни циљеви њихове израде. Потом је пажња усмерена на основне намене *Семантичко-деривационог речника српског језика*, чији је идејни творац била проф. Д. Гортан Премк, а који једини, у

категорији деривационих речника других језика, у називу има и придев *семантички*. Тиме се већ и називом сугерише да овај речник представља извор за истраживања и у области лексикологије. Сваки дериват у речнику има свој и деривациони и семантички опис, што ово лексикографско дело чини значајним и поузданим инструментом за анализу организације лексичког система (семантичког потенцијала лексема, механизама полисемије, парадигматских лексичких односа и др.). *Семантичко-деривациони речник српског језика* један је од најобимнијих деривационих речника у словенском свету, по броју деривата презентованих у деривационим гнездима (у два тома речника, која обрађују тематску групу лексема које се односе на човека, има 211 деривационих гнезда, са укупно 9385 деривата). У наредном сегменту рада указано је на одређене радове припадника српске школе семантичко-деривационе лексикографије, коју је засновала проф. Д. Гортан Премк. Ти радови јесу и теоријске природе (семантичко-деривационе анализе одређених тематских група лексема), али и практичне, примењене природе (израда семантичко-деривационих речника различитих обима и типова лексике (нпр. турцизама, ономатопеја)). У завршном одељку рада научна јавност се упознаје са моделом *Семантичко-деривационог речника српског језика* приказом семантичко-деривационог гнезда придева *млад*. Чланак Р. Драгићевић значајан је, пре свега, због тога што указује на неке од важних теоријских закључака у вези са односом између деривације лексема и њихове значењске структуре (односно творбе речи и лексикологије) који се могу ишчитати из овога типа речника. Такви закључци уопште могу бити уочљиви у једном деривационом речнику тек ако се концепција тога речника заснива на семантичком приступу.

Рад Ненада Ивановића у оквиру колективне монографије носи назив „Научна мисао Константина Бранковића (1814–1865) и њена улога у развоју српске описне лексикографије као модерне научне дисциплине“ (64–76). Чланак започиње тумачењем самог појма и термина *школа лексикологије и лексикографије*: „У овом смислу, појам *школе* може се схватити као специфичан научно-интелектуални покрет са утемељеном традицијом, јасним методолошким приступом језику и институционалном подршком, чији се резултати огледају у стварању одређених типова речника“ (66). Након уводног теоријског образложења, рад се наставља описом места и значаја Константина Бранковића у историјском развоју Београдске лексикографске школе, везане превасходно за израду тезаурусног *Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ*. Бранковићев утицај на српску дескриптивну лексикографију огледа се у идеји о логичком карактеру описног речника, као и о начелима формирања речничких дефиниција. Н. Ивановић у раду презентује онај део Бранковићевог учења изнетог у два уџбеника логике: *Малом мислосло-*

вљу (1849) и *Великом мислословљу* (1851), који се може применити у поступцима лексикографског дефинисања. Приступ К. Бранковића дефинисању појмова подразумева ослањање на фундаменталне особине које одређени појам дели са другим појмовима у истој класи, а не само на његове сопствене семантичке карактеристике. Дефиниција треба да буде прецизна, без кружних објашњења и у складу са уобичајеном употребом језика. Идеје К. Бранковића представљају вредан допринос теоријској лексикографији XIX века, а њихова тачност и релевантност потврђена је и у савременој лексикографској теорији и пракси. Представљени рад показатељ је очувања континуитета ваљаних лексикографских мисли кроз време.

Творби речи руског језика посвећен је рад С. И. Јорданиди „Теоретические основы русского словообразования в работах В. В. Лопатина и И. С. Улуханова“ (77–97). У тексту су представљена капитална дела истакнутих лингвиста В. В. Лопатина и И. С. Улуханова у којима се доноси опис творбеног система руског језика (*Русская грамматика*, поглавље „Словообразование“, 1980; *Словарь словообразовательных аффиксов современного русского языка*, 2016). У сегменту рада са уводним напоменама ауторка разматра питање статуса творбе речи у језичком систему, позивајући се превасходно на радове В. В. Виноградова, који је још 1952. године писао да творба речи као посебна научна дисциплина треба да заузме важно место међу другим областима лингвистике. У руској литератури, педесете и шездесете године XX века узимају се као период када творба речи почиње да се издваја из морфологије и лексикологије и оформљује се као самостална научна дисциплина. Даље се ауторка у раду бави новим приступом творбеном опису језика који су у науку увели В. В. Лопатин и И. С. Улуханов. Тај приступ је структурно-семантички и ослања се превасходно на проучавање мотивационих модела језичког система. Основни појмови којима ови лингвисти оперишу јесу творбени тип (као класификациона јединица), творбено значење, творбена мотивација, творбени ланац, творбено гнездо, творбени формант, као и начини творбе речи (суфиксација, префиксација, постфиксација, супстантивизација придева и партиципа, слагање, мешовити начини творбе и др.). Иновативан начин представљања система творбе речи, који су развили поменути лингвисти, ауторка у наставку рада приказује на класи именица, при чему истиче готово математичку прецизност њихове творбене анализе, засноване на односу *мотивна реч – мотивисана реч*. Посебан одељак рада посвећен је капиталном лексикографском остварењу В. В. Лопатина и И. С. Улуханова – *Речнику творбених афикса савременог руског језика* из 2016. године. Основна јединица описа у овом речнику јесте творбена морфема, а грађа је импозантна – њу чини сва мотивисана лексика из описних речника савременог руског језика, али и неологизми

и оказионализми, преузети из речникâ нових речи, те приватних картотека аутора. У закључном одељку рада још једном је потцртана иновативна методологија творбене анализе коју су детаљно развили В. В. Лопатин и И. С. Улуханов, при чему је наглашен и значај претходника – В. В. Виноградова, чији дериватолошки радови за своје време представљају значајно откриће. И овај рад потцртава значај континуитета научне мисли – већ је у Виноградовљевим радовима (из 1947) творба речи издвојена као посебна дисциплина и показано је како методолошки приступити опису творбе речи, али је требало да прође нешто више од тридесет година, па да буде оформљена свеобухватна, прецизна дериватолошка теорија (поглавље о творби речи у *Руској граматици* из 1980. године), а онда и још времена до практичне примене те теорије у виду лексикографског дела (*Речник творбених афикса* из 2016).

Речничка обрада руског разговорног језика тема је рада Л. П. Крисина под називом „Русская разговорная речь в лексикографическом представлении“ (98–115). Разговорни језик има своје специфичности у области лексике, морфологије, синтаксе, а типичне ситуације у којима се реализује јесу разговори пријатеља, рођака, колега, разговори за столом, усмена сећања, стереотипне градске комуникационе ситуације – у продавници, у превозу, у болничкој соби, на железничкој станици и сл. Од других форми некодификованог говора (дијалеката, жаргона) – разговорни говор се разликује тиме што њиме владају носиоци књижевног језика. Како констатује аутор, ако се уопште и може говорити о нормама разговорног језика, онда треба имати у виду да су оне „неписане“, да су резултат традиције и спонтаног развоја овог подсистема књижевног језика, а не резултат свесне кодификације (која се даје у нормативним речницима и граматикама). Разговорни језик је у највећој мери антропоцентричан, па се састављачи речникâ разговорног језика највише баве лексиком која је у вези са човеком (његовим свакодневним животом, здрављем, исхраном, физичким и психичким особинама, односом са другим људима и сл.). Руски разговорни језик XXI века пак претрпео је извесне промене (појавиле су се нове номинације за људе, догађаје, а неке старије речи су изашле из употребе, у разговорни језик све више продиру и елементи жаргона, проширен је домен употребе – речи и изрази који су раније били карактеристични за приватну, фамилијарну комуникацију сада се користе и у јавним комуникацијама (новинари, политичари и др. јавне личности) итд.). Аутор се у наставку рада бави концепцијом *Описног речника руског разговорног језика* (*Толковый словарь русской разговорной речи*), који се од 2010. године израђује у Институту за руски језик В. В. Виноградова. У истој години објављен је проспект речника, а 2014. године његово прво издање. Укупно је објављено пет издања, са око 15.000 речи, а грађа је прикупљена из одговарајућих лексикографских извора (крите-

ријуми су били обележеност речи или неког њеног значења квалификаторима *разг*., *ӣрост*., *жарг*., као и довољна распрострањеност у усменом говору носилаца књижевног језика и у масовним медијима). У раду се даље наводе примери речничких чланака (у чијој структури се налазе дефиниција, примери употребе, информације о морфологији, синтакси, стилске информације, синоними, антоними, аналози, фразеологизми са датом речју, прагматичке информације). Представљени рад је значајан јер научну публику упознаје са моделом посебног типа речника из богате руске лексикографске продукције, а то је речник разговорног језика (тј. језика неформалне комуникације код носилаца књижевног језика), који је изразито потребан свакој научној средини (додајмо да су у Русији, пре овде представљеног, објављени и ауторски речници разговорног језика мањег обима: Химик В. В., *Большой словарь русской разговорной экспрессивной речи*, Санкт-Петербург, 2004; Курилова А. Д., *Толковый словарь разговорного русского языка*, Москва, 2007).

Монографија се наставља радом С. А. Мизникова под називом „Русская диалектная лексикография в Санкт-Петербурге (XIX–XXI вв.)“ (116–147). У овом тексту даје се исцрпан приказ радова из области руске дијалекатске лексикографије у периоду од средине XIX века до данас. Први озбиљнији допринос дијалекатској лексикографији руског језика представља *Оглед регионалног великоруског речника* (*Опыт областного великорусского словаря*; 1852, 18.011 речи), као и његова допуна *Дополнение к Опыту областного великорусского словаря* (1858, 22.895 речи). Од почетка 60-их година XX века почиње припрема и издавање обимног *Речника руских народних говора* (*Словарь русских народных говоров*). По оцени аутора, овај речник може се сматрати „најбољим спомеником руске сеоске културе“, иако не презентује целокупни дијалекатски лексикон руског језика. Посебно значајан слој лексике у овоме речнику чине тзв. етнографски дијалектизми, односно речи којима се означавају локални предмети и појаве, познате само на ограниченој територији (називи за одећу, обућу, намештај, пољопривредне алатке, називи делова дворишта и куће, термини везани за различите обреде, обичаје и др.). Разлика између лексичких и етнографских дијалектизама је у томе што потоњи обично немају синониме у књижевном језику и при лексикографском раду добијају енциклопедијско тумачење. У поменути дијалекатски речник укључена је и лексика фолклора која не функционише у језику ван фолклорних текстова: такве лексике има прилично много – 4412 јединица маркиране су у речнику квалификатором *фолк*. Такође, ономастичка грађа има приличан удео у речнику, а унета је и одређена лексика из аргоа (лексика тајних језика) уколико је њено функционисање локално ограничено. *Речник руских народних говора* обједињује бројне разбацане изворе дијалекатске грађе сакупљане више од 200 година, због чега се

сврстава у једну од највећих колекција дијалекатске лексике руског језика. У наставку рада аутор наводи речнике посебних дијалекатских зона, истичући да данас готово све дијалекатске групе, у мањој или већој мери, имају своје лексичке системе репрезентоване у лексикографским делима. Даље се пажња посвећује регионалним етимолошким речницима (Герд А. С., *Материалы для этимологического словаря севернорусских говоров*; Мызников С. А., *Русский диалектный этимологический словарь. Лексика контактных регионов*), као и регионалним речницима потпуног типа (*региональные словари полного типа*), који нису диференцијални, већ описују лексику одређеног говора без икаквог ограничења. Из исцрпног рада С. А. Мизникова уочљива је изузетна продуктивност дијалекатске лексикографије руског језика. Практично за сваки регион европског дела Русије постоји завршен речник локалних говора или је такав речник у изради. Ово су примери изузетне праксе јер само правовременим бележењем лексике локалних дијалеката од заборава бива сачувана материјална и духовна култура једног народа.

Циљ рада Н. К. Онипенко под називом „Вклад Г. А. Золотовой в развитие русской грамматической лексикографии“ (148–159) јесте да се покаже вредност синтаксичке теорије Г. А. Золотове у савременој русистици и да се укаже на значај њеног *Синтаксичког речника* за руску лингвистичку науку XXI века. Године 1988. објављен је по много чему иновативан граматички речник руског језика *Синтаксички речник: репертоар елементарних јединица руске синтаксе* (Золотова Г. А., *Синтаксический словарь: Репертуар элементарных единиц русского синтаксиса*, Москва, 1988), који почива на принципу синтезе лексике и граматике, односно семантике и синтаксе (уп. констатације ауторке овога речника да „синтаксе без семантике нема“). Функционална синтакса потцртава обавезност семантике за опис синтаксичких јединица једног језика, а управо *Синтаксички речник* представља списак синтаксема по значењима (у другим теоријско-методолошким оквирима говори се о тзв. семантичким улогама). Класификација синтаксема (минималних семантичко-синтаксичких јединица језика, које се јављају као компоненте сложенијих синтаксичких структура) према својим функцијама и семантичком типу, представљена у речнику Г. А. Золотове, представља значајан допринос падежној граматици (највећи део речника је иначе посвећен именичким синтаксемама). Осим за граматику, важна је улога ове ауторке и за лексикографску делатност – по оцени Н. К. Онипенко, управо је Золотова започела реализовање идеје интегралног приступа у лексикографији. У завршном делу рада ауторка разматра последњи лексикографски пројекат Г. А. Золотове – функционално-семантички речник руских глагола. Структуру, задатке и циљеве овога речника Золотова је представљала у чланцима последњих година своје научне делатности. Чланак Н. К. Онипенко, као

и многи други радови у овој студији, сведочи о континуитету одређеног научног метода, постављајући синтаксичку теорију Г. А. Золотове као почетну тачку у развоју интегралног приступа у руској лексикографији: *Синтаксички речник* заправо представља прву практичну реализацију системског и интегралног описа језика, по којем целовит опис језичке јединице подразумева садејство семантике и граматике (када је у питању интегрална језичка теорија, у руској науци кључно је име Ј. Апресјана).

Развој лексикографске делатности на Институту за словеначки језик Франа Рамовша ЗРЦ САЗУ од 1945. године до данас – тема је рада словеначког аутора Андреја Пердиха под називом „Leksikografska obravnava sodobne slovenščine na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU“ (160–170). Посебна пажња у раду посвећена је лексикографском опису савременог словеначког књижевног језика, као и модерним лексикографским достигнућима – онлајн речничким порталима и дигиталним базама података. Највеће достигнуће словеначке лексикографије XX века представља *Речник словеначког књижевног језика* (*Slovar slovenskega knjižnega jezika*) (1970–1991). Овај речник средњег обима је деведесетих година XX века дигитализован, што је допринело бржем настајању нових специјалних речника различитих типова (*Slovar slovenskih homonimov* (1997), *Slovenski pravopis* (2001), *Slovar slovenskih frazemov* (2011), *Slovar slovenskih členkov* (2014), *Sinonimni slovar slovenskega jezika* (2016) и др.). Посебан сегмент рада посвећен је дигиталним лексикографским достигнућима. У овом погледу, словеначка лексикографија спада у ред најнапреднијих у словенском свету. Суштинска промена у поступку израде речника, начину објављивања и могућностима коришћења настала је са креирањем речничких портала *Fran* (од 2014. г.), педагошког портала *Franček*, те портала *Franja* (од 2024. г.). Последњи сегмент рада посвећен је актуелним речничким пројектима. Од 2015. године актуелан је електронски речник словеначког књижевног језика (eSSKJ), заснован на корпусним изворима, превасходно на корпусу *Gigafida*. Од 2014. године израђује се тзв. *Тренутни речник словеначког језика* (*Sprotni slovar slovenskega jezika*), у којем се региструју новије речи које нису забележене у другим речницима (део корпуса чине и речи које корисници портала *Fran* могу унети у рубрику „Предложи нову реч“). Нека од осталих актуелних речничких остварења јесу правописни речник *ePravopis*, *Речник пословица и сродних паремиолошких израза* (*Slovar pregovorov in sorodnih paremioloških izrazov*), *Школски речник словеначког језика* (*Šolski slovar slovenskega jezika*), *Речник узвика* (*Slovar medmetov*, у припреми), као и бројни терминолошки речници (тренутно је објављено 17 терминолошких речника, који су укључени у портал *Fran*, а доступни су и на специјализованом порталу *Terminologišče*). У закључку рада аутор констатује да се једнојезична лексикографија на Институту за словенач-

ки језик Франа Рамовша ЗРЦ САЗУ показује у свој својој виталности како у старијој, традиционалној ери, тако и у модерној, дигиталној ери. Лексикографију из ове научне средине карактерише увођење методологија и вештина информационе технологије, чиме се стварају и константно унапређују дигитални речници и речнички портали који у потпуности одговарају потребама савремених корисника. Из питања која А. Пердих на крају рада поставља – како укључити алате вештачке интелигенције у лексикографски процес; како ће развој вештачке интелигенције мењати навике корисника и тиме захтевати прилагођавање приступа речничким подацима; да ли ће се смањити потреба за одређеним типовима речника и да ли ће се појавити потреба за другим врстама речника који данас још не постоје? – јасно је да је савремена лексикографија пред великим изазовима.

Традицији стварања великих академијских речника посвећен је рад М. Н. Пријомишеве под називом „Петербургская школа академической толковой лексикографии: этапы формирования методологии“ (171–198). У уводном делу рада најпре је представљен кратак историјат речничке делатности Института за лингвистичка истраживања РАН, који представља водећи лексикографски центар у Русији. Почеци традиције академијске описне лексикографије везују се за период 1891–1929 и издавање *Речника руског језика* (*Словарь русского языка*). „Врхунац руске лексикографије“ представља велики академијски речник БАС, који има три издања: прво велико издање *Речник савременог руског књижевног језика* (*Словарь современного русского литературного языка*) у 17 томова (1948–1965), незавршено поновно издање овог речника (1991–1994; објављено је шест томова) (БАС-2) и *Велики академијски речник руског језика* (*Большой академический словарь русского языка*) (БАС-3), који се објављује од 2004. године и тренутно је близу завршетка. Кључни период у развоју теорије описне лексикографије представљају педесете и шездесете године XX века, када се пишу бројни критички радови посвећени објављеним томовима БАС-а. Проблеми који су се јављали у процесу његове израде постали су подстицај за развој саме теорије лексикографије у Русији. Убрзо се јавила потреба за системским допуњавањем великог описног речника новом лексиком, што је довело до тога да се 1965. године у Институту формира још један кључни правац – неографија. Од 1973. године почиње редовно издавање речника нових речи. Данас академијска неографија представља самосталан фундаментални правац руске лексикографије. Такође, у руској научној средини продуктиван је и правац историјске лексикографије, у оквиру којег се израђују историјски речници различитих периода у развоју руског језика. Због постепеног застаревања материјала БАС-а и потребе за актуализацијом речничког фонда, изменом стилистичких оцена, цитатног материјала и сл., започет је рад

на новом издању (БАС-2 и БАС-3). Последњи део излагања посвећен је савременој етапи речничког рада и перспективама развоја академијске описне лексикографије, где се истичу послови на стварању дигиталног индекса руске лексике, развијању дигиталне платформе *lexicographia.ru* за похрањивање свих значајних академијских лексикографских издања, те припреми новог великог академијског речника у дигиталном формату. Из рада М. Пријомишеве уочава се да академијска лексикографска делатност поштује традицију, будући да *Велики академијски речник руског језика* (БАС) остаје темељ и главни вектор развоја описне лексикографије, али се истовремено и усклађује са новим достигнућима металексикографије, те могућностима дигиталних технологија.

Речничка репрезентација аксиолошке слике света српског народа тема је рада Стане Ристић и Иване Лазић Коњик под називом „Макроструктура речника вредности српскога језика“ (199–212). У првом делу рада ауторке представљају макроструктуру планираног речника вредности у српском језику. Најпре је издвојено 56 стабилних, инваријантних концепата вредности српске језичке слике света, који чине регистар одредница за будући аксиолошки речник. Листа вредности је представљена у виду језгра, ближе периферије и даље периферије. Навешћемо одреднице из аксиолошког језгра: *човек*, *домовина/отаџбина*, *дом/кућа*, *породица*, *држава*, *народ/нација*, *слобода*, *независност*, *мир–рат*, *живот–смрт*, *срећа–туга*, *част*, *вера*, *љубав*, *доброта/добро–лоше/зло*, *лепота*, *страх*, *лаж*. У даљем тексту представљена је структура планираног речника вредности, у виду предлога редоследа речничких одредница и начина њиховог повезивања. Предложена структура подразумева шест основних макроодредница, од којих свака садржи одређен број пододредница, хијерархијски распоређених. При концепцијском уобличавању речника, као и у методолошком и терминолошком приступу, ауторке полазе од резултата словенске концептологије и концептографије (Лублинска етнолингвистика, међународни семинар ЕУРОЈОС, те руске семантичке и лингвокултуролошке школе). У закључном делу излагања истакнути су резултати (општелингвистички, концептолошки и концептографски) који би били постигнути израдом једног оваквог аксиолошког речника. Представљени рад С. Ристић и И. Лазић Коњик значајан је јер доноси оформљену концепцију једног специјалног лексикографског дела – аксиолошког речника, који би свака национална лексикографија требало да има, будући да такав речник одражава актуелну језичку слику вредности одређеног народа и специфичности његове културе.

Колективну монографију затвара рад И. О. Ткачеве под називом „*Словарь русского языка XXI века* под ред. Г. Н. Скляревской: от академической традиции к новому типу лексикографирования“ (213–232). У чланку се разматра *Речник руског језика XXI века*, са чијим се радом

започело 2001. године на иницијативу Г. Н. Скљаревске. Основни циљ овога речника јесте да опише лексику руског језика у савременом синхронијском пресеку без историјске перспективе; другим речима, објекат описивања је савремени руски језик у својој стварној, живој употреби. Нормативност у овом речнику се постиже помоћу система квалификатора (а не кроз укључивање или искључивање речи из речника). До сада је обрађено око 90.000 речи, што чини отприлике половину планираног обима речника. На основу овог лексикографског дела створен је низ специјалних речника савременог руског језика (*Опӣсни речник руског језика по̄че̄тка XXI века: актӯелна лексика* (*Толковый словарь русского языка начала XXI века: актуальная лексика*); деветнаест речника серије *Да говоримо пра̄вилно!* (*Давайте говорить правильно!*); три речника серије *Речи које тре̄ба знати* (*Слова, которые следует знать*) и др.). *Речник руског језика XXI века* специфичан је и по начину саме израде, који је првобитно предложила Н. Ј. Шведова. Тај нови принцип рада подразумева да сваки учесник у изради обрађује одређену тематску групу речи или творбено гнездо, чиме се избегава неконзистентност при обради истог типа лексике (пре свега неуједначеност дефиниција речи из исте лексичко-семантичке групе). У наставку рада ауторка пажњу посвећује унапређењу обраде тзв. *служебных слов* (предлога, везника, узвика, речци) у овом речнику у односу на традиционалне академијске описне речнике. Такође, истакнуто је да *Речник руског језика XXI века*, иако нов у поређењу са другим општим описним речницима, задржава континуитет академијске традиције кроз структуру чланка и језик дефиниција. У завршном сегменту излагања наглашено је да приоритет у будућем раду представља прелазак на електронску верзију, која би отворила различите могућности (приказивање системских лексичких веза преко хиперлинкова; претрагу по различитим параметрима, превасходно у сврху научних истраживања; допуне и исправке већ објављених чланака итд.). Посебан значај приказаног рада видимо у новини која се тиче распореда грађе за обраду међу састављачима речника. Идеја да сваки обрађивач добије одређену тематску групу лексема или цело творбено гнездо врло је значајна и перспективна – овим моделом израде смањили би се различити типови неуједначености које неспорно доноси колективни лексикографски посао.

Колективна монографија *Научни пра̄вци и школе у савременој словенској лексикографији* вишеструко је значајна. Преко ње се лингвистичка јавност може упознати са најновијим методолошким концепцијама и правцима развоја словенске лексикографије, те плодном речничком продукцијом и металексикографским достигнућима различитих словенских језика. Лексикографија, као најнапреднија грана примењене лингвистике, у великој мери има потребу за делима овакве врсте – делима у којима

се преносе идеје и приступи различитих лексикографских школа, износе искуства рада на различитим типовима речника, те проблеми и потешкоће са којима се лексикографи сусрећу, с циљем да се установљена добра решења и методе потенцијално примене у лексикографској пракси различитих научних средина. Посебан акценат представљена студија ставља на вредност континуитета и развоја научне мисли о речницима – чувају се базични традиционални принципи, али се истовремено и прати дух времена, кроз интеграцију нових теоријских сазнања и нових технологија у лексикографску праксу. Теме обрађене у овој колективној монографији, сасвим сигурно, допринеће унапређењу и теоријске и практичне лексикографије, у Србији и другим иностраним научним срединама.

*Марија Р. Ђукић**
Институт за српски језик САНУ**
Београд

* marijana.bogdanovic@isj.sanu.ac.rs; ORCID: 0000-0003-3767-4247

** Овај текст финансирало је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије према Уговору бр. 451-03-33/2026-03/200174, који је склопљен са Институтом за српски језик САНУ.

БИБЛИОГРАФИЈА

Библиографија за 2024. годину[1]

расправа и дела из индоевропске филологије и опште лингвистике
која су изашла у Србији, Црној Гори и Републици Српској

Библиографију уредила и грађу прикупила *Ана Голубовић*
сарадник при сакупљању грађе *Стефан Милошевић*

Списак обрађених часописа

АФФ – **Анали Филолошког факултета**, Београд; ISSN 0522-8468; https://anali.fil.bg.ac.rs/index.php/anali/sr_Cyrl

АП – **Археографски прилози**, Београд; ISSN 0351-2819, 1452-2233; https://nb.rs/arheografski-prilozi/

Balcanica, Београд; ISSN 0350–7653; 2406-0801; https://balcanica.rs/

Баштина, Приштина–Лепосавић; ISSN 0353-9008, 2683-5797; http://www.iskp.co.rs/casopis-bastina/

BELLS – **Belgrade English Language and Literature Studies**; ISSN 1821-3138; https://belgrade-bells.fil.bg.ac.rs/index.php/belgrade-bells, ISSN 1821-4827

Глас – **Глас САНУ : Одељење језика и књижевности**, Београд; ISSN 0351-7365

ГСЈ – **Годишњак за српски језик, Ниш**; ISSN 1451-5415; https://izdanja.filfak.ni.ac.rs/casopisi

ГФФНС – **Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду**; ISSN 0374-0730; https://godisnjak.ff.uns.ac.rs/index.php/gff, ISSN 2334-7236

Даница, Београд; ISSN 0354-4974

Етно-културолошки зборник за проучавање културе источне Србије и суседних области, Сврљиг; ISSN 0354-7485

ЖЈ – **Живи језици**; ISSN 0514-7743; https://zivijezici.fil.bg.ac.rs/index.php/zivijezici/sr_Cyrl

ЗбЈКФФНС – **Зборник за језике и књижевности Филозофског факултета у Новом Саду**; https://zjik.ff.uns.ac.rs/index.php/zjik, ISSN 2217-8546

ЗбМСКС – **Зборник Матице српске за класичне студије**, Нови Сад; ISSN 1450-6998; https://www.maticasrpska.org.rs/category/katalog-izdanja/naucni-casopisi/zbornik-matice-srpske-za-klasicne-studije/

ЗбМСКЈ – **Зборник Матице српске за књижевност и језик**, Нови Сад; ISSN 0543-1220, https://www.maticasrpska.org.rs/category/katalog-izdanja/naucni-casopisi/zbornik-matice-srpske-za-knjizevnost-i-jezik/

[1] Библиографске јединице из ранијих година означене су са ∗.

ЗбМСС – **Зборник Матице српске за славистику**, Нови Сад; ISSN 0352-5007; https://www.maticasrpska.org.rs/category/katalog-izdanja/naucni-casopisi/zbornik-matice-srpske-za-slavistiku/

ЗбМСФЛ – **Зборник Матице српске за филологију и лингвистику**, Нови Сад; ISSN 0352-5724; https://www.maticasrpska.org.rs/category/katalog-izdanja/naucni-casopisi/zbornik-matice-srpske-za-filologiju-i-lingvistiku/

ЗбФФП – **Зборник радова Филолошког факултета у Приштини**, ISSN 2217-8082; http://fifa.pr.ac.rs/zbornik_radova_filozofskog_fakulteta_u_pristini/

Исходишта, Ниш; ISSN 2457-5585; https://izdanja.filfak.ni.ac.rs/casopisi

Italica Belgradensia, Београд; ISSN 0353-4766, 2812-877X; http://italicabelgradensia.fil.bg.ac.rs/

ЈД – **Језик данас**, Нови Сад; ISSN 0354-9720; https://www.maticasrpska.org.rs/category/katalog-izdanja/naucni-casopisi/jezik-danas/

ЈФ – **Јужнословенски филолог**, Београд; ISSN 0350-185X, ISSN 2406-0763; https://www.isj.sanu.ac.rs/izdanja/juznoslovenski-filolog/

КњЈ – **Књижевност и језик**, Београд; ISSN 0454-0689

ЛМС – **Летопис Матице српске**, Нови Сад; ISSN 0025-5939; https://www.maticasrpska.org.rs/letopis-matice-srpske/

ЛА – **Лингвистичке актуелности**, Београд; ISSN 1450-9083, 2406-3207; https://www.isj.sanu.ac.rs/izdanja/lingvisticke-aktuelnosti/

Лингвометодика, Ниш, ISSN 3042-2191; https://izdanja.filfak.ni.ac.rs/casopisi

МВ – **Методички видици : часопис за методику филолошких и других друштвено-хуманистичких предмета**, Нови Сад; ISSN 2217-415X; https://metodickividici.ff.uns.ac.rs/index.php/MV

НССУВД – **Научни састанак слависта у Вукове дане**, Београд; ISSN 0351-9066

НЈ – **Наш језик**, Београд; ISSN 0027-8084; https://www.isj.sanu.ac.rs/izdanja/nas-jezik/

Новоречје, Београд; ISSN 2683-4901; https://www.reci.org.rs/

Октоих – **Октоих : часопис Одјељења за српски језик и књижевност Матице српске – Друштва чланова у Црној Гори**, Никшић; ISSN 1800-9107

ОП – **Ономатолошки прилози**, Београд; ISSN 0351-9171

Преводилац, Београд; ISSN 0351-8892, 3009-4666; https://casopisprevodilac.rs/

ПКЈИФ – **Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор**, Београд; ISSN 0350-6673, https://pkjif.fil.bg.ac.rs/index.php/pkjif, 2406-0798

ПЛ – **Примењена лингвистика**, Београд; ISSN 1451-7124; https://dpls-alas.rs/primenjenaling

ППЈ – **Прилози проучавању језика**, Нови Сад; ISSN 0555-1137, 2334-7457; https://ppj.ff.uns.ac.rs/index.php/ppj

РС – **Русинистични студиї**, Нови Сад; ISSN 2560-3612; https://rusinisticnistudi.ff.uns.ac.rs/index.php/rs

Славистика, Београд; ISSN 1450-5061; https://casopis.slavistickodrustvo.org.rs/

Слово – **Слово : часопис за српски језик, књижевност и културу**, Никшић; ISSN 1800-6140

СЈ – **Српски језик**, Београд; ISSN 0354-9259

СДЗб – **Српски дијалектолошки зборник**, Београд; ISSN 0353-8257; https://www.isj.sanu.ac.rs/izdanja/srpski-dijalektoloski-zbornik/

Трибина САНУ, Београд; ISSN 2335-0121

FU – **Facta universitatis**, Ниш; ISSN 0354-4702, 2406-0518; https://izdanja.filfak.ni.ac.rs/casopisi

Филолог – **Филолог : часопис за језик, књижевност и културу**, Бања Лука; ISSN 1986-5864; https://filolog.rs.ba/index.php/filolog, ISSN 2233-1158

Philologia, Београд; ISSN 1451-5342, 1820-5682; https://philologia.org.rs/index.php/ph

PhM – **Philologia Mediana**, Ниш; ISSN 1821-3332, 2620-2794; https://izdanja.filfak.ni.ac.rs/casopisi

ФП – **Филолошки преглед**, Београд; ISSN 0015-1807; https://fpregled.fil.bg.ac.rs/

Обрађени зборници радова

АКТУЕЛНА питања синтаксе реченице српскога језика : радови са научног скупа „Актуелна питања синтаксе реченице српског језика“, одржаног у Андрићграду 6, 7. и 8. октобра 2023. / гл. и одг. ур. Емир Кустурица. – Вишеград : Андрићев институт, 2024. – 499. – (Библиотека Научни скупови. Одељење за српски језик; 12) | ISBN 978-99976-89-25-2 | Уп. 715.

ДОБРИ, нормални, поштени, пожртвовани у књижевности, језику и уметности : XVIII међународни научни скуп Српски језик, књижевност, уметност : Крагујевац/Андрићград, 10–12. новембар 2023. / ур. Тања Танасковић и др. – Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2024. – 413. – (Књижевно-лингвистичко-културолошка хумано(по)етика : добар, лош, зао : пројекат Центра за научноистраживачки рад Филолошко-уметничког факултета 2022–2023; 4) | ISBN 978-86-80596-70-9; 978-86-80596-36-5 | Уп. 1499.

Les ÉTUDES françaises aujourd'hui 15 (2022) : unités linguistiques et construction du sens ; poétique et esthétique du miroir / réd. Jelena Bakaluca et al. – Београд : Филолошки факултет, 2024. – 498. | ISBN 978-86-6153-733-2 | Уп. 1504.

ЗБОРНИК радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1 = Πρακτικά του 15ου Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνικής Γλωσσολογίας Α' = Proceedings of the 15th International Conference on Greek Linguistics 1 / ур. Војкан Стојичић, Анка Рађеновић, Nikos Mathioudakis. – Београд : Филолошки факултет, 2024. – (Едиција Научни скупови) | ISBN 978-86-6153-756-1 | Уп. 1505.

ЗБОРНИК радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2 = Πρακτικά του 15ου Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνικής Γλωσσολογίας Β' = Proceedings of the 15th International Conference on Greek Linguistics 2 / ур. Vojkan Stojičić, Ana Elaković-Nenadović, Martha Lampropoulou. – Београд : Филолошки факултет, 2024. – (Едиција Научни скупови) | ISBN 978-86-6153-757-8 | Уп. 1506.

ЗВЕЗДЕ : књижевна, језичка, уметничка и културна астропоетика / ур. Часлав Николић, Ђорђе Радовановић. – Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2024. – 755. | ISBN 978-86-80596-85-3 | Уп. 1507.

INVESTIGACIONES interculturales de jóvenes hispanistas en Serbia : actas de la Tercera conferencia nacional de hispanistas serbios, celebrada el 9 y el 10 de abril de 2022 en la Facultad de Filosofía y Letras (Universidad de Novi Sad) / ed. Bojana Kovačević Petrović, Sanja Maričić Mesarović, Jelena Borljin. – Novi Sad : Faculty of Philosophy, 2024. – 232. | ISBN 978-86-6065-895-3 | Уп. 1511.

ИТАЛИЈАНИСТИКА у срцу Шумадије : првих десет година : зборник радова са XVIII међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу, 27–28. X 2023. / ур. Александра Шуваковић. – Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2024. – 211. – (Српски језик, књижевност, уметност; XVIII) | ISBN 978-86-80596-83-9; 978-86-80596-36-5 | Уп. 1512.

JEZIK, književnost i dijalog = Language, Literature and Dialogue : Trinaesta međunarodna naučna konferencija „Jezik, književnost i dijalog“, 24–25. maj 2024, Beograd / ed. Valentina Budinčić, Jelena Pršić, Bojana Aćamović. – Beograd : Alfa BK univerzitet, 2024. – 316. | ISBN 978-86-6461-077-3 | Уп. 1514.

JEZIK, književnost i mediji = Language, Literature and Media : Dvanaesta međunarodna naučna konferencija „Jezik, književnost i mediji“, 26. i 27. maj 2023, Beograd / ed. Valentina Budinčić, Jelena Pršić, Božana Solujić. – Beograd : Alfa BK univerzitet, 2024. – 378. | ISBN 978-86-6461-073-5 | Уп. 1515.

ЈЕЗИК нишких медија : примљено на IX скупу Одељења језика и књижевности одржаном 26. децембра 2023. године, на основу рецензија академика Јасмине Грковић-Мејџор и академика Александра Ломе / гл. ур. Љубинко Раденковић ; ур. Марина Јањић,

Марина Николић. – Ниш : САНУ, Огранак у Нишу ; Београд : Институт за српски језик САНУ, 2024. – 250. | ISBN 978-86-6184-027-2, 978-86-82496-02-1 | Уп. 1106.

ЈЕЗИЦИ и културе у времену и простору 11.1 : тематски зборник / ур. Снежана Гудурић, Марија Стефановић, Јасмина Дражић. – Нови Сад : Филозофски факултет : Педагошко друштво Војводине, 2024. – 440. | ISBN 978-86-6065-878-6 | Уп. 1516.

ЈЕЗИЦИ и културе у времену и простору 11.2 : тематски зборник / ур. Снежана Гудурић, Марија Стефановић, Јасмина Дражић. – Нови Сад : Филозофски факултет : Педагошко друштво Војводине, 2024. – 431. | ISBN 978-86-6065-879-3 | Уп. 1517.

ЈЕЗИЦИ и културе у времену и простору 11.3 : тематски зборник / ур. Снежана Гудурић, Марија Стефановић, Јасмина Дражић. – Нови Сад : Филозофски факултет : Педагошко друштво Војводине, 2024. – 541. | ISBN 978-86-6065-880-9 | Уп. 1518.

МОДЕРНИ речници у функцији просечнога корисника : стари проблеми, савремени правци и нови изазови : тематски зборник радова с међународнога научног скупа, одржаног од 27. до 29. маја 2024. на Филолошком факултету Универзитета у Београду, Београд, Србија / гл. ур. Саша Марјановић. – Београд : Филолошки факултет, 2024. – 328. – (Лексикографски сусрети : 1) (Едиција Лексикографски ступци) | ISBN 978-86-6153-758-5 | Уп. 1531.

НОВЕ речи у говору деце и младих : зборник радова / прир. Рајна Драгићевић, Дејан Ајдачић. – Београд : Алма : Филолошко друштво Речи, 2024. – 304. – (Библиотека Тематски зборници; 19) | ISBN 978-86-6122-179-8 | Уп. 1537.

ОД Мораве до Мораве 4 : из историје чешко-српских односа : колективна монографија / прир. Верица Копривица и др. – Нови Сад : Матица српска ; Брно : Матица моравска, 2024. – 616. | ISBN 978-86-7946-477-4 | Уп. 1538.

ОТАЦ у српском језику, књижевности и култури : радови са научног скупа „Отац у српском језику, књижевности и култури“, одржаног у Андрићграду 19, 20. и 21. маја 2023. године / ур. Милош Ковачевић. – Вишеград : Андрићев институт, 2024. – 470. – (Значај српског језика за очување српског културног идентитета; VI) (Одељење за српски језик. Библиотека Научни скупови; 11) | ISBN 978-99976-89-34-4 | Уп. 671.

ПАСТИРСКА лексика призренско-тимочких говора : примљено на IV скупу Одељења језика и књижевности одржаном 21. маја 2024. године, на основу рецензија академика Јасмине Грковић-Мејџор и дописног члана САНУ Љубинка Раденковића / гл. ур. Александар Лома ; ур. Недељко Богдановић. - Ниш : САНУ, Огранак у Нишу ; Београд : Институт за српски језик САНУ, 2024. – 307. | ISBN 978-86-6184-041-8, 978-86-82496-01-4 | Уп. 1135.

ПРЕДАВАЊА 13 : семинар српског језика, књижевности и културе / ур. Драгана Мршевић-Радовић, Бошко Сувајџић. – Београд : Филолошки факултет, Међународни славистички центар, 2024. – 172. | ISBN 978-86-6153-744-8 | Уп. 1542.

PREKLAD vo vyučovacom procese vojvodinských Slovákov : zborník štúdií / ed. Zuzana Týrová. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2024. – 77. | ISBN 978-86-6065-839-7 | Уп. 595.

ПРОШЛО и будуће у култури Срба и Бугара = Минало и бъдеще в културата на Сърби и Българи : тематски двојезични зборник радова / прир. Снежана Божић. – Ниш : Филозофски факултет, 2024. – 195. | ISBN 978-86-7379-646-8 | Уп. 1543.

САВА Мркаљ реформатор ћирилице : зборник радова са научног скупа Крушедол, 24. јун 2023. / прир. Милорад Буха, Мирко Радаковић. – Ветерник : Удружење Матица српска у Дубровнику ; Београд : Мирослав : Удружење Крајишки привредник ; Грачаница : Логос ; Бања Лука : Удружење Центар за српске студије, 2024. – 278. | ISBN 978-86-7056-575-3 | Уп. 1223.

САВРЕМЕНА проучавања језика и књижевности : зборник радова са XV научног скупа младих филолога Србије, одржаног 1. априла 2023. године на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу. Књ. 1 / ур. Милош Ковачевић, Јелена Петковић.

– Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2024. – 251. | ISBN 978-86-80596-59-4, 978-86-80596-32-7 | Уп. 1544.

САВРЕМЕНА филолошка проучавања младих истраживача 2 : зборник са научног скупа „Савремена филолошка проучавања младих истраживача 2“, одржаног 25. фебруара 2023. године / ур. Јелена С. Младеновић. – Ниш : Филозофски факултет, 2024. – 220. | ISBN 978-86-7379-643-7 | Уп. 1545.

САВРЕМЕНО проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика и књижевности као матерњих, инословенских и страних : зборник реферата са XIX Конгреса савеза славистичких друштава Србије 23–25. VIII 2023. / гл. и одг. ур. Рајна Драгићевић. – Београд : Савез славистичких друштава Србије, 2024. – 865. | ISBN 978-86-81622-14-8 | Уп. 672.

СЕЋАЊЕ на академика Милку Ивић : делање и научно наслеђе / ур. Софија Милорадовић, Мотоки Номаћи. – Београд : Институт за српски језик САНУ ; Сапоро : Истраживачки центар за словенско-евроазијске студије Универзитета Хокаидо, 2024. – 173. | ISBN 978-86-82496-12-0 | Уп. 1546.

СРЕДЊИ век у српској науци, историји, књижевности и уметности : XIV научни скуп, Деспотовац-Манасија, 19–20. август 2023. год. / гл. ур. Гордана Јовановић. – Деспотовац : Народна библиотека Ресавска школа ; Београд : Институт за српски језик САНУ, 2023. – 356. – (Дани српскога духовног преображења; XXXI) | ISBN 978-86-82379-97-3 | Уп. 1549.

СРПСКИ језик између стандарда, супстандарда и дијалекта : зборник радова са XVIII међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу, 27–28. октобар 2023. / ур. Милош Ковачевић, Јелена Петковић. – Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2024. – 346. – (Српски језик, књижевност, уметност; XVIII, 1) | ISBN 978-86-80596-67-9; 978-86-80596-36-5 | Уп. 674.

STUDII Românești în context modern : identitate şi continuitate : Facultatea de Filosofie la 70 de ani: tradiție şi inovație în educație şi cercetare : lucrări științifice / ed. Ivana Ivanić, Ludmila Branişte. – Novi Sad : Facultatea de Filozofie, 2024. – 267. | ISBN 978-86-6065-900-4 | Уп. 1551.

TECHNOLOGY-Enhanced Language Teaching and Learning : Methodological and Pedagogical Perspectives : Collection of Scientific Papers / ed. Ivana Ivanić. – Novi Sad : Faculty of Philosophy, 2024. – 235. | ISBN 978-86-6065-899-1 | Уп. 343.

PHILOLOGIA Serbica 4 : Значај и значење ватре у српском језику, књижевности и култури : зборник научних радова / ур. Сања Мацура. – Бања Лука : Универзитет у Бањој Луци, Филолошки факултет, 2024. – 620. – (Научни скупови Филолошког факултета) | ISBN 978-99955-58-94-9 | Уп. 676.

ХОРИЗОНТИ језика и култура : тематски зборник посвећен 45. годишњици Групе за скандинавистику Филолошког факултета у Београду и 75. годишњици рођења проф. др Љубише Рајића (1947–2012) / ур. Софија Биланџија, Наташа Ристивојевић-Рајковић. – Београд : Филолошки факултет, 2024. – 323. – (Едиција Научни скупови) | ISBN 978-86-6153-740-0 | Уп. 1559.

I. Општи теоријско-методолошки проблеми и историја лингвистике

1. АРСЕНИЈЕВИЋ, Бобан

Korak u formalnu semantiku / Boban Arsenijević. – Sremski Karlovci ; Novi Sad : Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, 2024. – 191. – (Biblioteka Književnost, jezik, kultura) | ISBN 978-86-7543-442-9

2. АШИЋ, Тијана

Стандардно и нестандардно у језику / Тијана Ашић. – Вишеград : Андрићев институт, 2024. – 318. – (Библиотека Знамен српске дистике. Одјељење за језик; 18) | ISBN 978-99976-89-30-6

3. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Московска школа лексичке типологије / Рајна М. Драгићевић // Српски језик између стандарда... – 15–23. | Резюме

4. ШИПКА, Данко*

Глобално језичко акушерство : изабрани примјери рађања нових ријечи / Данко М. Шипка // Новоречје. – 5, 8 (2023), 169–180. | Summary

II. Интердисциплинарна проучавања језика (етнолингвистика, неуролингвистика, психолингвистика, социолингвистика и сл.)

5. АШИЋ, Тијана

Однос језика и мозга : рефлексије о питању модуларности у неуролингвистици / Тијана Ашић, Марија Симовић // ЗбМСФЛ. – 67, 1 (2024), 7–18. | Summary

6. БАЈОКА, Дафни Ваја

The Phonetics of Marking Focus in Autism / Dafni Vaia Bagioka // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2. – 98–114. | Περίληψη

– БОРИСОВА, Надежда

Utilizing Natural Language Processing Algorithms to Extract Information from Texts in Bulgarian Language | Уп. 611.

7. ВИЛИМОНОВИЋ, Јована

Утицај стереотипа на интеркултуралну комуникацију / Јована Г. Вилимоновић, Наташа М. Бакић Мирић // ЗбФФП. – 54, 1 (2024), 105–118. | Summary

– ВИТАС, Душко*

Белешке о ручној и аутоматској обради српског језика | Уп. 660.

– ВЛАДИСАВЉЕВИЋ, Гордана

Мултимодална семиотичка анализа конструкције и деконструкције родних стереотипа у цртаним филмовима за децу : „Патролне шапе“ | Уп. 974.

– ГЛИГОРИЈЕВИЋ, Ивана

„Ми Багуађа пиниш, ми го гејм“ : језик корисника и пружалаца услуга у Центру за азил „Крњача“ | Уп. 1304.

8. ДЕРЕТИЋ, Настасја

Ideologija standardnog jezika : pojam, negativne posledice i dužnost lingvista / Nastasja M. Deretić // ЗбЈКФФНС. – 14 (2024), 169–182. | Summary

9. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Ка општој теорији о аналошким феноменима Михаила Петровића Аласа / Рајна Драгићевић // ЛМС. – 514, 6 (2024), 803–819.

– ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Лексиколошка лингвокултурологија | Уп. 843.

10. ИВЕКОВИЋ, Тихана

Kapitaliziranje višejezičnosti tijekom studija : jezičnobiografsko istraživanje među studentima u Europi / Tihana Iveković, Ivana Rončević // Филолог. – 29 (2024), 249–270. | Summary

– ЈАНКОВИЋ, Данијела

Троугао ‘држава – појединац – академска заједница’ као темељ очувања јужнословенских језика у дијаспори : Северна Рајна-Вестфалија, Немачка | Уп. 1055.

– ЈАНКОВИЋ, Јелена

О гљивама (печуркама) у српској народној култури на основу грађе за „Речник САНУ“ | Уп. 859.

11. ЈАНКОВИЋ ФИЛИПОВИЋ, Јелена

Особине говора једног трогодишњака / Јелена М. Јанковић-Филиповић // PhM. – 16 (2024), 871–882. | Summary

12. ЈОВАНОВИЋ, Ана Д.

Deaf Women Representation in Historical Monographs Written by Hearing Authors / Ana D. Jovanović // ЖЈ. – 44 (2024), 193–203. | Резиме

13. КАВГИЋ, Александар

Academic, Educational and Professional Linguistic Work with AI Chatbots and AI Tools : Advantages and Disadvantages / Aleksandar Kavgić, Olga Panić Kavgić // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 275–286. | Резиме

– КАНАКИС, Костас

Συγκρουσιακα γλωσσικα τοπια και χρονοτοπικοι ενδεικτεσ : Αθηνα και Βελιγραδι | Уп. 1332.

14. КЛЕМЕНОВИЋ, Јасмина*

Очување језика и културе у мултикултурној заједници / Јасмина Клеменовић, Доротеа Будински // РС. – 4 (2020), 101–113. | Summary

– КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија

Језичка политика РПЦ у постсовјетској епоси : између изазова и могућих одговора | Уп. 548.

– КОСТИЋ, Адриана

Minorities in the Digital Space : Vojvodina Hungarians’ Digital Presence, Language Choices, and Language Use Online | Уп. 1342.

– КРИМЕР ГАБОРОВИЋ, Сања

In Search of Meaning of English and Serbian Colour Terms : Using Lexicographic Data as a Source of Cultural Narratives | Уп. 471.

– ЛАКЕТИЋ ТРИВУНЧИЋ, Блаженка

Између одржања и замене српског језика у трећој генерацији Срба у Париском региону | Уп. 1066.

Нестанак звезданог неба из језичке перспективе српско-француских билингвала у Паризу | Уп. 664.

15. ЛИПТАКОВА, Људмила

Jazyk dieťaťa vo výskumoch aplikovanej lingvistiky / Ľudmila Liptáková // ЈФ. – 80, 2 (2024), 101–125. | Резиме, Summary

– МИЛИЋЕВИЋ, Милош

Утицај културнополитичких околности на избор примера у српским правописима | Уп. 696.

16. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Бојана

Комуникативно-прагматичке функције ћутања у говорној интеракцији / Бојана С. Милосављевић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 447–457. | Summary

– МУТИ, Ана

Literacy Profiles and Greek As an L2 : Issues of SLA And the Case of Low-Literate adult Refugees and Migrants | Уп. 257.

17. НЕНАДИЋ, Марија

Стандардизација и конвенционализација фатичке комуникације : когнитивнопрагматичка перспектива / Марија Ж. Ненадић // Српски језик између стандарда... – 279–286. | Summary

– НОВЕ речи у говору деце и младих : зборник радова | Уп. 1537.

– ПАНИЋ КАВГИЋ, Олга

Актуелни језички пејзаж града Сомбора : емпиријско-теренска студија | Уп. 1134.

– ПАП, Беата

Educazione bilingue : storia in italiano | Уп. 1379.

18. ПАРАХОЊКО, Људмила

Новая типология концептов в современной лингвистики / Liudmila Parahonco // Studii Româneşti în context modern. – 178–190.

– ПОЛОВИНА, Весна

Вишесмислено, недоречено и неодређено на различитим језичким нивоима | Уп. 1009.

19. РАДИЋ БОЈАНИЋ, Биљана

Језички пејзаж места Ковачица / Биљана Б. Радић Бојанић, Татјана Ј. Бовђиш // ЗбФФП. – 54, 1 (2024), 15–32. | Summary

20. СМИЉАНИЋ РАНГЕЛОВ, Весна

Значај сакупљања и проучавања збирки језичких иновација у говору деце / Весна Смиљанић Рангелов // Нове речи у говору деце и младих. – 11–39. | Резюме

21. СМИЉАНИЋ РАНГЕЛОВ, Весна*

Значај сакупљања и проучавања збирки језичких иновација у говору деце / Весна Смиљанић Рангелов // Новоречје. – 5, 9 (2023), 15–33. | Резюме

– СОФИАДИ, Ангелина

Expressions of Obligation During the Pandemic : a Comparable Corpus | Уп. 1400.

– ЦАРАН АНДРЕЈИЋ, Маца

Jazyková identita a generačný aspekt bilingvizmu srbskej menšiny v Rumunsku | Уп. 1160.

22. ШАХИНОВИЋ, Муедиб

Političke i etnonacionalne determinacije jezika : sociolingvistički ogled o identitetskim aporijama Srba, Hrvata i Bošnjaka / Muedib Šahinović // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 96–108. | Summary

– ШИПКА, Данко

Рјечник у друштву, друштво у рјечнику : изабрани примјери словенских језика | Уп. 539.

III. Примењена лингвистика

а) Превођење

– АЈДАЧИЋ, Дејан*

Сливенице и сраслице пољског писца Јацека Дукаја и аспекти њиховог превода | Уп. 584.

23. АЈКУТ, Ксенија

Lingvističke i kulturološke transpozicije u prevodima književnih dela sa turkološkom tematikom / Ksenija Aykut, Stefani Miljković // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 187–194. | Summary

24. АЛЕКСОВА, Красимира

Преводни съответствия на българския дубитатив на сръбски език / Красимира Алексова, Ивана Давитков // Славистика. – 28, 2 (2024), 71–88. | Резиме

25. АШИЋ, Тијана

O problemu prevođenja termina *prepevavanje* sa srpskog na francuski jezik i prepevavanju kao umetnosti uopšte / Tijana Ašić, Marija Simović // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 195–202. | Résumé

26. БАБАМОВА, Ирина

La traduction entre perception et action : réflexions et enjeux pour le traducteur du français vers le macédonien / Irina Babamova // FU. – 22, 2 (2024), 291–298. | Резиме

27. БАДОВИНАЦ, Јелена

Prevođenje pojmovne metafore kroz analizu primera iz romana „Svila“ Alesandra Barika / Jelena Badovinac // ГФФНС. – 49, 3 (2024), 62–77. | Summary

28. БАЗИЋ, Јована

Функције лексеме *ūa* и преводни еквивалент у италијанском језику / Јована Д. Базић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 149–157. | Riassunto

29. БАЈОВИЋ, Јелена

Преводилачки поступак Олега Мраморнова у „Лучи микрокозма“ : инверзија и трансформација / Јелена Р. Бајовић, Сузана Б. Стојковић // ЗбФФП. – 54, 4 (2024), 15–30. | Резюме

– БАЛЕК, Тијана*

О временској (не)локализованости у словенским језицима на примеру Андрићеве приповетке „Аска и вук” и превода на русински и руски језик | Уп. 724.

30. БАРБИ, Маурицио

L’atlante dei colori e l’italiano LS : dai cromonimi alla “cromodidattica” / Maurizio N. Barbi // ГФФНС. – 49, 3 (2024), 79–95. | Summary

31. БИЛАНЦИЈА, Софија

О (не)преводивости културноисторијских реалија у дијахронијском преводу комедија Лудвига Холберга на српски / Софија Биланџија // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 203–215. | Summary

32. БЛАТЕШИЋ, Александра

Modi di dire ne «Il nome della rosa» e nella sua traduzione serba / Александра Р. Блатешић // Италијанистика у срцу Шумадије. – 23–37. | Резиме

33. ГАГИЋ, Сташа

Igre rečima u engleskom jeziku u seriji „Štreberi“ i njihovo prevođenje na srpski : kritička analiza / Staša Gagić // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 216–228. | Summary

– ГОЉАК, Светлана

Мултидисциплинарност превођења : садржај предмета „Усмено превођење: технике, етика и култура“ | Уп. 117.

34. ГУДУРИЋ, Снежана

Вештачка интелигенција vs песничко надахнуће на примеру превода на француски језик песме „Santa Maria della salute“ Лазе Костића / Снежана Гудурић, Драгана Дробњак // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 229–242. | Résumé

35. ДИНИЋ, Иван

Еквиваленција као модел анализе грешака у књижевном преводу на примеру аутобиографске збирке „Берлинско детињство“ / Иван Динић // Преводилац. – 43, 1 (2024), 7–23. | Summary

36. ЂОКИЋ ЈОВИН, Сташа

Translation from English into Serbian of Professional Titles Acquired at Oxford and Cambridge Universities / Staša Đokić Jovin // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 243–255. | Резиме

37. ЂОКОВИЋ, Марија

Кондиционал у италијанском језику и модалитети превођења на српски / Марија З. Ђоковић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 131–137. | Riassunto

– ЂОРОВИЋ, Данијела

Превођење у настави страних језика за академске и професионалне потребе : из угла студената | Уп. 130.

38. ЗАРИФОВИЋ ГРКОВИЋ, Мирјана

Феминистичка микроанализа превода романа Елфриде Јелинек „Die Klavierspielerin“ на српски језик / Мирјана Ј. Зарифовић Грковић, Николина Н. Зобеница // АФФ. – 36, 1 (2024), 119–136. | Summary

39. ЈАНКОВИЋ, Љиљана

Translating Literary Texts from English into Serbian : a Contrastive Approach / Ljiljana M. Janković // Филолог. – 30 (2024), 84–108. | Резиме + Прилог

40. ЈАНКОВИЋ, Софија

Синтаксички проблем за почетнике у току симултаног превођења са немачког на српски језик / Софија Јанковић // Савремена филолошка проучавања младих истраживача 2. – 179–191. | Zusammenfassung

41. ЈЕВТИЋ, Александра

Употреба неодређеног члана у италијанском и начини превођења на српски језик / Александра Д. Јевтић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 123–129. | Riassunto

– ЈЕВТИЋ, Марко

Развијање преводилачких компетенција на мастер студијским програмима превођења на универзитетима у Републици Србији | Уп. 159.

– КЕБАРА, Марина

Супстандардна лексика у роману „Шлем ужаса“ В. Пељевина и проблем превода на српски језик | Уп. 547.

– КОВАЧЕВИЋ, Зорица

Linguistic and Cultural Aspects of the Swedish Honorific Personal Pronoun *Ni/ni* and Its Translation into Serbian | Уп. 1340.

42. КОВАЧЕВИЋ ПЕТРОВИЋ, Бојана

Nevidljiva harmonija : ogledi o prevođenju (i) književnosti / Bojana Kovačević Petrović. – Novi Sad : Kulturni centar Novog Sada, 2024. – 218. – (Edicija Anagram. Eseji) | Уп. 55.

– ЛОПАТИЋ, Милица

Frazeologizmi u Nestrojevom djelu "Der Zerrissene" i njihovi ekvivalenti u srpskom jeziku | Уп. 1356.

– ЉУБАНИЋ, Милица

Соматски фразеологизми са компонентом *testa/capo* и *occhio* у италијанском језику и начини превођења на српски језик | Уп. 1358.

– МАКИШОВА, Ана

Preklady učebníc z geografie pre základnú školu | Уп. 590.

43. МИЛИВОЈЕВИЋ, Анђела

Paratekstualni elementi u različitim prevodima romana „Pokojni Matija Paskal" sa stanovišta retraduktoloških studija / Anđela R. Milivojević // АФФ. – 36, 1 (2024), 137–149. | Summary

44. МИЛОШЕВИЋ, Стефан

О превођењу културно маркиране лексике са српског на руски језик : на примеру превода романа „Нечиста крв" Борисава Станковића. I део : теоријске основе и анализа лексема из области природе и културног наслеђа / Стефан Д. Милошевић // Преводилац. – 43, 2 (2024), 28–74. | Резюме

– МИТРИЋЕВИЋ ШТЕПАНЕК, Катарина

Српски и чешки преводни еквиваленти у Чешком националном корпусу | Уп. 591.

– МОДЕРЦ, Саша

Didactics of Translation in the Era of Artificial Intelligence : New Perspectives | Уп. 246.

45. НИКОЛИЋ, Ивана

Примена технике антонимијског превода на језичком пару шпански-српски / Ивана Николић // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 256–270. | Summary

46. ПАНИЋ КАВГИЋ, Олга

Jezik, film i kultura : ogledi iz prevođenja sa engleskog i na engleski / Olga Panić Kavgić. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2024. – 238. | ISBN 978-86-6065-848-9

47. ПАСУЛА, Милица

Новела „Земљотрес у Чилеу" Хајнриха фон Клајста у преводима на српски језик / Милица Б. Пасула // ЗбФФП. – 54, 4 (2024), 31–45. | Summary

48. ПОПОВИЋ, Наташа

Изазови у превођењу високошколских исправа са француског на српски језик / Наташа Поповић, Јелена Николић // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 271–282. | Résumé

49. ПОПОВИЋ, Наташа

Traduire l'intraduisible : l'adaptation dans la traduction administrative et juridique sur des exemples de documents français et serbes / Nataša Popović, Ivana Vilić // FU. – 22, 2 (2024), 299–307. | Резиме

50. ПРАВУЉАЦ, Ања

Tradurre realia : due traduzioni italiane del "Dizionario dei chazari" a confront / Anja Đ. Pravuljac // Филолог. – 29 (2024), 114–132. | Summary

– PREKLAD vo vyučovacom procese vojvodinských Slovákov : zborník štúdií | Уп. 595.

51. РАДЕНКОВИЋ ШОШИЋ, Бојана

Neizbežni *prim. prev* : o izazovima u prevodu Skuratijevog romana „M. Sin veka" / Bojana Radenković Šošić // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 283–290. | Riassunto

– РАДЕНКОВИЋ ШОШИЋ, Бојана

Ономатолошки изазови у универзитетској настави превођења | Уп. 283.

52. РАКИЋ, Бранко

La traduction et la construction du sens : un chemin à double sens / Branko Rakić // Les études françaises aujourd'hui 15. – 227–239. | Резиме

– РЕДЛИ, Јелена

Моć реči : kvalifikativni determinatori u srpskim prevodima „Novog zaveta" | Уп. 1014.

– РИСТИВОЈЕВИЋ РАЈКОВИЋ, Наташа

Norveški glagoli *tro* i *synes* i njihovi prevodni ekvivalenti u srpskom jeziku | Уп. 1386.

– СВЕТЛИК, Адам

Vzájomné slovensko-srbské prekladanie poézie : druhá polovica 20. a začiatok 21. storočia | Уп. 596.

– СИМОВИЋ, Марија

Аорист изненађења у српском језику : семантичко-прагматичка анализа и његови француски преводни еквиваленти | Уп. 796.

53. СМИЉАНИЋ РАНГЕЛОВ, Весна

Проблеми превођења оказионализама на примеру песме О. Е. Мандељштама „Чернозем" / Весна Смиљанић Рангелов // ПЛ. – 25 (2024), 171–188. | Резюме

54. СТАНКОВИЋ, Тамара

Prevođenje leksičkih slivenica iz engleskog jezika na srpski : teorijski i praktični aspekti / Tamara S. Stanković // ЗбЈКФФНС. – 14 (2024), 123–140. | Summary

– СТЕВАНОВИЋ, Сања

Преводни еквиваленти партиципа 1 из немачког језика у српском језику | Уп. 806.

– СТОЈАНОВИЋ, Јована

Konstrukcije sa zamenicom *man* u nemačkim novinskim tekstovima i njihovi srpski prevodni ekvivalenti | Уп. 1404.

– ТАСИЋ, Љиљана

Машински превод у настави и учењу немачког језика : начини коришћења и ставови студената | Уп. 342.

– ТИРОВА, Зузана

Slovenskí vojvodinskí lingvisti o vzájomných slovensko-srbských prekladoch z jazykového hľadiska | Уп. 599.

55. ТОДОРОВИЋ, Јована

Vidljiva posvećenost : o prevođenju i prevodilačkim iskustvima : Nevidljiva harmonija : ogledi o prevođenju (i) književnosti / Bojana Kovačević Petrović. – Novi Sad : Kulturni centar Novog Sada, 2024. – 218. – (Edicija Anagram. Eseji) / Jovana Todorović // ГФФНС. – 49, 1 (2024), 221–225. | Приказ | Уп. 42.

56. ТОДОРОВИЋ, Теодора

Passato remoto у бајци „Biancaneve e i sette nani" („Снежана и седам патуљака") на италијанском језику : могућност његовог превођења на српски језик / Теодора С. Тодоровић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 139–147. | Riassunto

57. ТРАЈКОВА СТРЕЗОВСКА, Зорица

Pragmatic and Sociocultural Adaptation in Literary Translation / Zorica Trajkova Strezovska, Milan Damjanoski // FU. – 22, 1 (2024), 161–179. | Резиме

58. ТУТЕК, Никола

Research Seminar in Translating from Agglutinative Languages : Challenges, Experiences, Conclusions / Nikola Tutek, Nevio Reiter, Robert Sedlanić, Tibor Friščić // Преводилац. – 43, 1 (2024), 45–57. | Summary

– ФИЛИПОВИЋ, Софија

Analyse des erreurs dans les épreuves de version faites par les étudiants de la Langue et littérature françaises serbophones | Уп. 360.

– ХАЈДУ, Доријан

O problematici izbora prevodnih ekvivalenata švedskih prisvojnih zamenica u studentskim prevodima beletristike sa švedskog na srpski jezik | Уп. 362.

59. ШИЈАКОВИЋ, Милица

Manipulacija u prevođenju Grimove bajke „Ivica i Marica“ sa nemačkog na srpski jezik / Milica V. Šijaković, Damjan G. Marković, Katarina S. Dinić // ЗбЈКФФНС. – 14 (2024), 141–156. | Summary

– ШИМАКОВА СПЕВАКОВА, Марина

Myslenie o umeleckom preklade vojvodinských Slovákov | Уп. 600.

60. ШТЕТИЋ, Катарина

Вуков превод „Новог завјета“ и Решетарово *прегледано* издање као однос источне и западне хришћанске традиције : лексичке разлике између имена и неких библијских термина / Катарина Штетић // ППЈ. – 55 (2024), 257–271. | Summary + Прилог

61. ШУМИЛОВА, Марија

Русская модель сербского десятисложника в работах А. А. Шумилова : перевод *Горного венца* П. Негоша в сравнении с поэтическими опытами А. Востокова и А. Пушкина / Мария Шумилова // ЗбМСС. – 105 (2024), 9–29. | Резиме

б) Учење страних језика

62. АВГУСТИНУ, Марија

Το ακαδημαϊκο λεξιλογιο στα δημοσια εγγραφα και η διδασκαλια του στην ελληνικη γλωσσα ως δευτερη / Μαρία Αυγουστίνου // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 128–149. | Summary

63. АЈЦАНОВИЋ, Наташа*

Методика наставе Руског језика 2 на Филозофском факултету у Новом Саду у доба пандемије ковида-19 : микростудија случаја / Наташа Д. Ајцановић // МВ. – 14, 1 (2023), 83–92. | Summary

64. АЛГРИЈАНИ, Али

Learning from the Environment : Developing Translation Strategic Competence through Linguistic Landscape / Ali Algryani // Jezik, književnost i mediji. – 268–283. | Прилози

65. АЛЕКСИЋ МИЛАНОВИЋ, Маријана

Acerca del uso factual del subjuntivo español (con ejemplos contrastivos en serbio) : algunas consideraciones didácticas / Marijana R. Aleksić-Milanović // АФФ. – 36, 2 (2024), 103–117. | Summary

66. АЛЕКСИЋ ХАЈДУКОВИЋ, Ирена

Patient-Centredness in Dental Students' Explanations : an Analysis of Modal Hedges in Elan-Annotated Role Plays / Irena Aleksić-Hajduković, Gordana Vekarić, Danka Sinadinović // BELLS. – 16 (2024), 159–178.

67. АНИЧИЋ, Андријана

Promoting Critical Thinking in a University EFL Context : English Majors as Critical Thinkers / Andrijana Aničić // BELLS. – 16 (2024), 111–131.

68. АРГИРОПУЛОС, Симеон

Clitic Doubling and Differential Object Marking in L1 and L2 Romanian / Simeon Argyropoulos // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2. – 66–97. | Περίληψη

69. БАДОВИНАЦ, Јелена*

Elementi kulture i civilizacije u udžbeniku italijanskog jezika „Nuovo espresso 1 – video corso" i „Caffè culturale" / Jelena V. Badovinac, Nebojša S. Vlaškalić // MB. – 12 (2021), 289–304. | Summary

70. БАКАЛУЦА, Јелена

Дискурзивна компетенција будућих наставника француског језика на примеру писане припреме за час / Јелена Бакалуца // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 292–304. | Résumé

71. БАКАЛУЦА, Јелена

Des contraintes vers l'apprentissage et la réflexion : le lipogramme dans la formation des enseignants de français / Jelena Bakaluca, Dejana Mirković Birtašić // Les études françaises aujourd'hui 15. – 257–274. | Резиме

72. БАКАЛУЦА, Јелена

Речници у учењу и настави страног језика : српски студенти француског језика као корисници речника / Јелена Бакалуца // Модерни речници... – 91–101. | Summary

73. БАЛБОНИ, Паоло

Una prospettiva interculturale per l'insegnamento dell'italiano in serbia : dalla riflessione teorica alla strumento operativoan / Paolo E. Balboni // ГФФНС. – 49, 3 (2024), 27–39. | Summary

74. БАЋИЋ ЋОСИЋ, Маја*

Генитив у настави савременог грчког језика као страног / Маја Г. Баћић Ћосић // MB. – 13 (2022), 233–250. | Summary

75. БАЋИЋ ЋОСИЋ, Маја

Предлози у савременом грчком језику : акузатив или генитив? / Маја Г. Баћић Ћосић, Анка М. Рађеновић // ЗбФФП. – 54, 2 (2024), 35–50. | Summary

76. БЕКО, Лидија

Video-klipovi u jeziku struke za geologe, od vođenog do autonomnog učenja / Lidija Beko, Dragoslava Mićović // Jezik, književnost i mediji. – 70–80. | Summary

77. БЕКО, Лидија

The Fusion of Postmodernism and CLIL Through Teaching Geomythology / Lidija V. Beko, Marija M. Đorđević // АФФ. – 36, 2 (2024), 119–131. | Резиме

78. БИКИЦКИ, Наташа*

Uticaj srpskih prevodnih ekvivalenata na uočavanje i kratkoročnu retenciju engleskih kolokacija / Nataša B. Bikicki // MB. – 11 (2020), 91–109. | Summary + Прилози

79. БИКИЦКИ, Наташа*

Faktori koji utiču na opredeljenje studenata za kombinovanu ili onlajn nastavu poslovnog engleskog jezika, njihove strategije i postignuće na ispitnom testu / Nataša B. Bikicki, Tamara Đ. Verežan // MB. – 13 (2022), 99–117. | Summary

80. БЛАТЕШИЋ, Александра*

Univerzitetska onlajn nastava jezika, književnosti i kulture u AP Vojvodini / Aleksandra R. Blatešić, Dušana D. Šakan // MB. – 14, 1 (2023), 107–123. | Summary

81. БЛАЦИОТИ, Олимпија

Teachers' Perceptions on Multilingual Students' Self-Assessment in L2 / Olympia Blatsioti, Dimitra Tsalta, Thomais Rousoulioti, Antonios Ventouris // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2. – 115–130. | Περίληψη

82. БОЈОВИЋ, Милевица

Relationships Between Students' Anxiety in Foreign Language Learning and Communicative Language Ability in Higher Education Context / Milevica Bojović // FU. – 22, 1 (2024), 63–77. | Резиме

83. БОРЉИН, Јелена*

Motivacija studenata za učenje španskog jezika na Filološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu / Jelena M. Borljin // MB. – 11 (2020), 189–213. | Summary + Прилог

84. БРАЈОВИЋ, Јелена*

Razvijanje leksikografske kompetencije kod srednjoškolskih učenika francuskog kao stranog jezika / Jelena B. Brajović // MB. – 12 (2021), 225–246. | Summary

85. БРАНИШТЕ, Лудмила

De la teorie la practică : câteva aspecte legate de evoluția metodelor de învățare a limbilormoderne / Ludmila Branişte // Studii Românești în context modern. – 127–142.

86. БРАНИШТЕ, Лудмила*

The Development of Cultural Competence in Teaching Romanian as a Foreign Language / Ludmila B. Branişte // MB. – 14, 2 (2023), 275–288. | Резиме

87. БРАНКОВ, Дуња

Рано учење страних језика као одлучујући фактор при каснијем одабиру страних језика / Дуња Д. Бранков // MB. – 15, 1 (2024), 251–274. | Summary

88. БУЛАТОВИЋ, Весна*

Student and Teacher Opinions on Class Sizes and Types of Assessment in Higher Education LSP Classrooms : a Pilot Study / Vesna V. Bulatović, Vesna Ž. Bogdanović // MB. – 14, 2 (2023), 161–181. | Резиме

89. БУРАИ, Андреа

Using a Bilingual (English-French) Teaching Method to Aid L3 French Vocabulary Learning / Andrea Burai // Philologia. – 22 (2024), 93–109. | Резиме, Summary + Прилог

90. БУРАС, Спиридон

Εφαρμογη και αξιολογηση ενοσ εξ αποστασεωσ επιμορφωτικου προγραμματοσ για εκπαιδευτικουσ τησ ελληνικησ γλωσσασ σε διγλωσσα εκπαιδευτικα περιβαλλοντα / Σπυρίδων Μπούρας, Ελένη Γρίβα, Παναγιώτης Μπάρκας // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 406–421. | Summary

91. ВАСУ, Мирела

Morphological & Syntactic Errors in Written Production : Evidence From a Longitudinal Case Study of Greek as a Second Language / Mirela Vassou, Athanasios Karasimos // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2. – 578–601. | Περίληψη + Прилог

92. ВЕЛИЧКОВИЋ, Марта

Raising Awareness of the Definite Article in the EFL Classroom : a Corpus Linguistics Approach / Marta Veličković, Jelena Danilović Jeremić // FU. – 22, 1 (2024), 41–53. | Резиме

93. ВЕРЕЖАН, Тамара

True and False Pairs in Business Terminology : Teaching Methodologies and Student Difficulties / Tamara Đ. Verežan // MB. – 15, 2 (2024), 137–158. | Резиме

94. ВЕСИЋ ПАВЛОВИЋ, Тијана

The Use of Metadiscourse Markers in Achieving Persuasion in Short Advertisements Written by ESP Students / Tijana Vesić Pavlović, Danijela Đorđević // FU. – 22, 1 (2024), 79–91. | Резиме

95. ВИТАЗ, Милица

Insights into the Latest Innovations : University Students' Opinions and Attitudes on Using ChatGPT for Educational Purposes / Milica Vitaz, Sandra Vasković // FU. – 22, 1 (2024), 17–25. | Резиме

96. ВОДОПИЈА КРСТАНОВИЋ, Ирена*

Integrirano usvajanje stranoga jezika i sadržaja (CLIL) : prednosti, izazovi i mjere / Irena V. Vodopija-Krstanović, Dorina R. Badurina // MB. – 11 (2020), 69–90. | Summary

97. ВРАНИЋ ПЕТКОВИЋ, Ивана*

Изазови у настави страних језика на високошколским установама током пандемије вируса ковид-19 / Ивана Ј. Вранић Петковић, Драгица Д. Мирковић, Ана Б. Мандић Ивковић // MB. – 14, 2 (2023), 183–203. | Summary

98. ВРАЊЕШ, Данијела

Impact of Writing Strategies on Text Quality : a Case Study / Danijela Vranješ // FU. – 22, 1 (2024), 93–108. | Резиме

99. ВУЈОВИЋ, Марија*

Greške u građenju i upotrebi glagolskih vremena i načina kod srbofonih studenata italijanskog kao L2 i španskog kao L3 usled negativnog transfera srodnih jezika / Marija N. Vujović // MB. – 12 (2021), 267–288. | Summary

100. ВУЈОВИЋ, Марија*

Фосилизоване грешке у писаној продукцији ученика италијанског језика (ниво б2) / Марија Н. Вујовић // MB. – 10 (2019), 229–253. | Summary

101. ВУКИЋЕВИЋ ЂОРЂЕВИЋ, Љиљана

English for Chemistry / Ljiljana Vukićević Đorđević. – Kragujevac : Prirodno-matematički fakultet, 2024. – 205. | ISBN 978-86-6009-106-4

102. ВУКИЋЕВИЋ ЂОРЂЕВИЋ, Љиљана

Test Your English Grammar : Level B2 / Ljiljana Vukićević Đorđević, Anica Glođović. – Kragujevac : Prirodno-matematički fakultet, 2024. – 134. | ISBN 978-86-6009-116-3

103. ВУКОВИЋ ВОЈНОВИЋ, Драгана*

Inclusion of Virtual Exchange in ESP University Classes : Students' Perceptions / Dragana B. Vuković Vojnović, Ljiljana J. Knežević // MB. – 14, 2 (2023), 143–160. | Резиме

104. ВУЛЕТИЋ, Сања

Академски енглески језик / Сања Вулетић. – Шабац : Академија струковних студија, Одсек студија за васпитаче и медицинске сестре-васпитаче, 2024. – 106. | ISBN 978-86-7142-091-4

105. ВУЧЕНОВИЋ, Наташа

Мотивација и перципирани изазови студената студијског програма романистике Филолошког факултета Универзитета у Бањој Луци : пилот студија / Наташа Д. Вученовић // Италијанистика у срцу Шумадије. – 143–155. | Summary

106. ВУЧКОВИЋ, Дана

The Subtle Art of Intentional Improvisation : Teaching Oral English Practice at University Paris Nanterre / Dana Vučković // FU. – 22, 1 (2024), 207–214. | Резиме

107. ГАВРИЛИДУ, Зое

Teaching Greek as a Heritage Language in the USA / Zoe Gavriilidou // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2. – 14–34. | Περίληψη

108. ГАЈДОШ, Срђан*

Popular Culture in the Classroom : the Art of Having Fun and Learning / Srđan M. Gajdoš, Olivera Lj. Korpaš // MB. – 10 (2019), 211–227. | Резиме

109. ГАЈИЋ, Тијана

Needs Analysis in an English for Legal Purposes Context : a Case Study of Serbian Law Professionals / Tijana D. Gajić // ЗбФФП. – 54, 3 (2024), 117–135. | Резиме

110. ГАШИ, Тијана

Изазови у евалуацији интеркултурне комуникативне компетенције у настави страног језика / Тијана Б. Гаши // Савремена проучавања језика и књижевности. – 75–84. | Summary

111. ГАШИ, Тијана

Inicijalno obrazovanje nastavnika stranih jezika u Republici Srbiji : mišljenja profesora metodike nastave stranog jezika / Tijana B. Gaši, Milica Z. Popović // ЖЈ. – 44 (2024), 145–175. | Summary + Прилози

112. ГАШИ, Тијана

Компетенције наставника страних језика у националној и европској језичкој политици / Тијана Гаши // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 305–315. | Summary

113. ГЕОРГИЈЕВ, Ивана*

Tabu i interkulturna kompetencija u nastavi stranog jezika : tema smrti u nastavi španskog kao L2 / Ivana Z. Georgijev, Sanja M. Maričić Mesarović // MB. – 10 (2019), 167–190. | Summary

114. ГЕРНГРОС, Гинтер

Playway to English 1 : енглески језик за први разред основне школе : приручник за наставнике / Гинтер Гернгрос, Херберт Пухта, Бојана Гледић. – 4. изд. – Београд : Klett, 2024. – 150. | ISBN 978-86-7762-496-5

115. ГОЈКОВ РАЈИЋ, Александра

Интегративни приступ : шанса за поучавање и учење немачког и руског језика на раном узрасту / Александра Ј. Гојков Рајић, Маријана Н. Папрић // MB. – 15, 1 (2024), 105–125. | Summary

116. ГОЛУШИН, Иван*

Преподавние филологических дисциплин в условиях коронавируса : опыт вузов разного профиля / Иван З. Голушин, Ольга А. Попова // MB. – 14, 1 (2023), 66–82. | Резиме

117. ГОЉАК, Светлана

Мултидисциплинарност превођења : садржај предмета „Усмено превођење: технике, етика и култура“ / Светлана Гољак, Снежана Поповић // Славистика. – 28, 1 (2024), 209–220. | Резюме

118. ГРАБОВСКА, Моника

La competence pluriculturelle en fle au niveau universitaire : exemple de perception des fêtes étrangères par des étudiants de philologie française / Monika Grabowska, Witold Ucherek // FU. – 22, 2 (2024), 445–455. | Резиме

119. ДАНАВАСИ, Терпси

Expletive vs. Non-Expletive Uses of the Definite Article in L2 Greek / Terpsi Danavassi // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2. – 141–159. | Περίληψη

120. ДЕТАР ЈЕВЂОВИЋ, Снежана*

Međujezički uticaj u pisanoj produkciji na italijanskom kod srbofonih učenika / Snežana Z. Detar Jevđović // MB. – 12 (2021), 247–265. | Summary

121. ДЕТАР ЈЕВЂОВИЋ, Снежана*

Uticaj engleskog jezika na leksički i semantički sistem italijanskog kod naprednih učenika osnovnoškolskog obrazovanja u Srbiji / Snežana Z. Detar Jevđović // MB. – 14, 2 (2023), 289–311. | Summary

122. DECIBEL 2 : француски језик за 6. разред основне школе : приручник за наставнике : A 1, 2 / M. Butzbach et al. ; ауторка адаптације Јелена Бакалуца. – Београд : Klett, 2024. – 192. | ISBN 978-86-533-1122-3

123. ДОБРИЋ, Арналда

Strani jezik kroz glazbu, pokret i verbotonalnu metodu / Arnalda Dobrić, Lidija Orešković Dvorski // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 316–322. | Summary

124. ДОБРОВА, Татјана*

Intercultural Aspects of Mastering English Language Theoretical Discipline by Chinese Students / Tatiana Dobrova // MB. – 9 (2018), 133–143. | Резиме + Прилози

125. ДОДУ САВКА, Каролина

Literature in Educational Context : Active Learning Through Critical Reading Flashcards / Carolina Dodu-Savca // Studii Româneşti în context modern. – 143–166.

126. ДУРИЋ, Ема

Међуутицај језика и културе у контексту наставе страних језика : преглед литературе / Ема Дурић // Technology-Enhanced Language Teaching and Learning. – 39–67.

127. ЂЕЛИЋ, Милица

L'italiano nella musica : selezione di brani operistici e cameristici, analisi e comprensione : praktikum za vežbe razumevanja italijanskog jezika kroz tekstove operske literature i vokalne lirike / Milica Đelić, Jelena Gavrović. – Beograd : Fakultet muzičke umetnosti, 2024. – 188. | ISBN 978-86-81340-67-7

128. ЂОКИЋ ЈОВИН, Сташа*

Analysis of Academic Self-Efficacy of EFL Students in Grammar Schools in Serbia / Staša V. Đokić, Miljana J. Cvjetićanin // MB. – 10 (2019), 191–210. | Резиме + Прилог

129. ЂОРЂЕВИЋ, Ана

Career Paths of English Graduates in Serbia : the Curious Case of EFL Teaching / Ana Đorđević // BELLS. – 16 (2024), 179–210.

130. ЂОРЂЕВИЋ, Данијела

Test akademskog vokabulara u univerzitetskoj nastavi engleskog jezika struke / Danijela D. Đorđević, Katarina O. Lazić // АФФ. – 36, 1 (2024), 161–176. | Summary

131. ЂОРОВИЋ, Данијела

Превођење у настави страних језика за академске и професионалне потребе : из угла студената / Данијела С. Ђоровић // Италијанистика у срцу Шумадије. – 55–65. | Riassunto

132. ЂУКИЋ МИРЗАЈАНЦ, Марина

Die Bestimmung des Motivationsprofils von serbischen und türkischen Germanistik-Studierenden zum Deutschlernen / Marina Đ. Đukić Mirzayantz, Bahar E. Isiguzel // PhM. – 16 (2024), 689–706. | Резиме

133. ЂУРИЋ, Љиљана

Улога филолошке струке у обликовању језичке образовне политике : примери увођења шпанског језика и раног учења страних језика у систем образовања Србије / Љиљана В. Ђурић // MB. – 15, 1 (2024), 47–66. | Summary

134. ЂУРОВИЋ, Татјана

English for Economists 2 / Tatjana Đurović, Nadežda Silaški. – 4. izd. – Beograd : Ekonomski fakultet, Centar za izdavačku delatnost, 2024. – 111. | ISBN 978-86-403-1821-1

135. ЖАВСКИ БАХЧ, Матеја*

Einsatz eines digitalen Arbeitsblattes im DaF-Studium / Mateja Žavski Bahč, Doris Mlakar Gračner // MB. – 10 (2019), 151–166. | Резиме

136. ЖИВАНОВИЋ, Александар*

The Goal Setting Components : a Study of Serbian EFL Learners / Aleksandar M. Živanović, Mirjana D. Subotin // MB. – 9 (2018), 235–248. | Резиме + Прилог

137. ЖИВАНОВИЋ, Александар

Clear Speech in Serbian as L1 and English as a Foreign Language : a Pilot Study / Aleksandar Živanović // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 211–219. | Резиме

138. ЖИВКОВИЋ НИКОЛИЋ, Ема

Exploring the Teaching Practicum : Insights from Mentors and Pre-Service EFL Teachers / Ema Živković Nikolić, Ljiljana Marković // FU. – 22, 1 (2024), 1–15. | Резиме

139. ЗАВИШИН, Катарина

Dvojezična CLIL nastava u ranom učenju : moguće rešenje za očuvanje višejezičnosti u obrazovnom sistemu Srbije / Katarina Đ. Zavišin // MB. – 15, 1 (2024), 89–103. | Summary

140. ЗАВИШИН, Катарина

La competenza comunicativa e grammaticale in italiano LS nel contesto accademico degli studi filologici / Katarina Đ. Zavišin, Dragana M. Radojević // Италијанистика у срцу Шумадије. – 133–142. | Резиме

141. ЗАХАРОВА, Елизавета

„Россика“ : опыт первой русской эмиграции в преподавании русского языка и литературы / Елизавета Захарова // Славистика. – 28, 1 (2024), 198–208. | Резиме

142. ЗЕЧЕВИЋ КРНЕТА, Горана

Prácticas de *translanguagingen* los dibujos animados de Nickelodeony su potencial para la enseñanza temprana del español como lengua extranjera / Gorana G. Zečević Krneta // MB. – 15, 1 (2024), 277–294. | Резиме

143. ЗОБЕНИЦА, Николина*

Digitale Medien und Lernszenarien im DaF-Unterricht / Nikolina N. Zobenica // MB. – 11 (2020), 127–150. | Резиме

144. ЗОБЕНИЦА, Николина

Instructional Design in University Teaching of L2 Literature / Nikolina Zobenica // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 323–334. | Резиме

145. ИВАНИЋ, Ивана*

Greške u upotrebi imenica, određenog i neodređenog člana na nivoima A1 i A2 učenja rumunskog jezika kao stranog jezika / Ivana D. Ivanić, Laura G. Spariosu, Daniel Sorin P. Vintilă // MB. – 9 (2018), 201–222. | Summary

146. ИВАНИЋ, Ивана*

Da li je onlajn nastava adekvatna za sve studente koji uče rumunski jezik kao strani? : studija slučaja / Ivana D. Ivanić, Ema B. Durić, Marija M. Nenadić Žurka // MB. – 14, 1 (2023), 227–252. | Summary

147. ИВАНИЋ, Ивана*

Campster E-Learning Platform : Additional Resource Material in Romanian Language Teaching : a Case Study / Ivana D. Ivanić, Ana G. Ranitović, Gina I. Nimigean // MB. – 14, 1 (2023), 267–291. | Резиме

148. ИВАНИЋ, Ивана

The Use of Information and Communication Technology in the Teaching of Romanian and Italianat The Faculty of Philosophy, University of Novi Sad / Ivana Ivanić, Aleksandra Blatešić // ГФФНС. – 49, 4 (2024), 52–74. | Резиме

149. ИГЊАТОВИЋ, Наташа

L'analyse des activités phonétiques se rapportant aux voyelles françaises dans les méthodes de FLE / Nataša V. Ignjatović // PhM. – 16 (2024), 791–803. | Резиме

150. ИГЊАТОВИЋ, Наташа

L'expression orale et la compétence interculturelle en classe de FLE / Nataša Ignjatović // FU. – 22, 2 (2024), 415–422. | Резиме

151. ИГРУТИНОВИЋ, Смиљана

Basic English Grammar Book / Smiljana Igrutinović, Nevena Banković, Nevena Miletović. – Kragujevac : Akademija strukovnih studija Šumadija, 2024. – 107. | ISBN 978-86-82098-10-2

152. ИЛИЋ, Драгана

Uloga dijaloga u nastavi engleskog jezika struke na Šumarskom fakultetu / Dragana Ilić, Katarina Lazić // Jezik, književnost i dijalog. – 256–271. | Summary

153. ИЛИЋ ЂОРЂЕВИЋ, Сандра

Le français pour les etudiants en agriculture et en technologie agroalimentaire = Francuski za studente poljoprivrede i prehrambene tehnologije : udžbenik / Sandra Ilić Đorđević. – Beograd : Poljoprivredni fakultet, 2024. – 76. | ISBN 978-86-7834-439-8

154. ЈАКОВУ, Марија

Συντομη παραμονh στην ελλαδα για σπουδεσ : ο ρολοσ τησ βιωμενησ εμπειριασ στην εκμαθηση τησ ελληνικησ ωσ Γ2 / Μαρία Ιακώβου, Μαρία Ανδριά, Αθανασία Γκούμα, Παναγιώτης Παναγόπουλος // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 181–197. | Summary

155. ЈАНКОВИЋ, Анита

Теорија вишеструких интелигенција у пракси : приказ монографије „Модел вишеструких интелигенција у настави страног језика" Данијеле Кулић : Model višestrukih inteligencija u nastavi stranog jezika / Danijela Kulić. – Kosovska Mitrovica : Filozofski fakultet Univerziteta u Prištini, 2024. – 265. / Анита В. Јанковић // ЗбФФП. – 54, 4 (2024), 427–435. | Приказ | Уп. 193.

156. ЈАНКОВИЋ, Наташа

The Psychology of Language and Language of Psychology : Creating an Integrative Bilingual Environment for Teaching Students / Nataša Z. Janković, Nevena M. Buđevac // MB. – 15, 1 (2024), 169–189. | Резиме + Прилог

157. ЈАНКОВИЋ, Никола

Anotacija ITALSERB govornog učeničkog korpusa srbofonih studenata italijanskog jezika / Nikola Janković // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 298–311. | Summary

158. ЈАЋОВИЋ, Јелена

L'enseignement du français précoce à Niš : éveil et défis / Jelena G. Jaćović, Nataša M. Živić // PhM. – 16 (2024), 805–815. | Резиме

159. ЈЕВТИЋ, Марко

Развијање преводилачких компетенција на мастер студијским програмима превођења на универзитетима у Републици Србији / Марко Јевтић // Преводилац. – 43, 2 (2024), 92–106. | Summary

160. ЈЕЛИЋ, Андреа-Беата

Early Learning of Spanish as a Foreign Language in Croatia : the Learner Perspective / Andrea-Beata B. Jelić // MB. – 15, 1 (2024), 211–227. | Резиме

161. ЈЕЛИЋ, Андреа-Беата

Foreign Language Anxiety of Croatian University Students of Spanish / Andrea-Beata Jelić // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 335–345. | Резиме

162. ЈЕРКИН, Корина*

Slučaj slikovnice : položaj slikovnice u hrvatskim odgojno-obrazovnim dokumentima / Corinna A. Jerkin, Maja G. Opašić // MB. – 12 (2021), 71–94. | Summary

163. ЈЕРКОВИЋ, Јелена

Acquiring Academic Writing Skills in English : Experience of Serbian Engineering Researchers / Jelena Jerković, Bojana Komaromi // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 346–360. | Резиме + Прилог

164. ЈЕРОТИЈЕВИЋ ТИШМА, Даница

Variable Production of the Rhotic Approximant in the Interlanguage of Serbian and English / Danica M. Jerotijević Tišma // CJ. – 29 (2024), 189–211. | Резиме

165. ЈЕРОТИЈЕВИЋ ТИШМА, Даница

Examining Potential Factors of Selectivity in L2 Phonetic Convergence : Evidence from EFL Learners' Vowel Production / Danica M. Jerotijević Tišma // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 200–210. | Резиме

166. ЈЕРОТИЈЕВИЋ ТИШМА, Даница

Serbian EFL Learners' Pronunciation Proficiency and their Willingness to Communicate Outside the Classroom / Danica M. Jerotijević Tišma // MB. – 15, 2 (2024), 79–95. | Резиме

167. ЈЕРОТИЈЕВИЋ ТИШМА, Даница

Tertiary-Level EFL Learners' Motivation and Classroom Engagement in a Post-Covid Online Environment / Danica M. Jerotijević Tišma, Anica R. Radosavljević Krsmanović // ЗбФФП. – 54, 3 (2024), 97–116. | Резиме

168. ЈОВАНОВИЋ, Ана С.

Usvajanje i nastava stranih jezika na ranom uzrastu u naučnoj periodici Srbije : period od 2013. do 2023. godine / Ana S. Jovanović, Sanja M. Maričić Mesarović // MB. – 15, 1 (2024), 17–44. | Summary

169. ЈОВИЋ, Ана

Утицај идеологије изворног говорника на наставнике енглеског језика којима је српски матерњи језик / Ана Ј. Јовић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 85–99. | Summary

170. ЈОКАНОВИЋ, Весна

Mastering the Essentials of English 2 : English for Business Use / Vesna Jokanović. – Beograd : Beogradska akademija poslovnih i umetničkih strukovnih studija, 2024. – 198. | ISBN 978-86-7169-636-4

171. ЈОКАНОВИЋ, Весна

Practice English / Vesna Jokanović. – 4. izd. – Beograd : Akademija tehničko-umetničkih strukovnih studija, Odsek Visoka škola elektrotehnike i računarstva, 2024. – 181. | ISBN 978-86-6090-112-7

172. ЈОРДАНИДУ, Ана

Μασ εκτιθει ο απελθεισ υπουργοσ: η ολεθρια γοητεια τησ λογιασ μορφολογιασ / Άννα Ιορδανίδου, Γιάννης Γαλανόπουλος, Τατιάνα Γαλανοπούλου-Μιλιβόγιεβιτς // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 198–206. | Summary

173. ЈУРЧИК, Оливије

Club @dos 3 : француски језик за седми разред основне школе : приручник за наставнике / Olivier Jurczyk ; ауторка адаптације Јелена Брајовић. – 4. изд. – Београд : Klett, 2024. – 108. | ISBN 978-86-533-0530-7

174. КАВГИЋ, Александар

Effects of Using AI in Teaching English : a Workplace-English Case Study / Aleksandar Kavgić // ГФФНС. – 49, 2 (2024), 19–40. | Резиме

175. КАЗАК, Марија-Лукреција

Competența digitală a profesorului de limba română ca limbăstrăină în era învățământului online / Maria-Lucreția G. Cazac // Technology-Enhanced Language Teaching and Learning. – 136–151.

176. КАМПМАРК, Наташа*

EAL in Vocational Education : Needs Analysis and Course Syllabus Design / Nataša V. Kampmark // MB. – 10 (2019), 113–137. | Резиме + Прилози

177. КЕФАЛА, Ангелики

Διδακτικεσ προτασεισ καλλιεργειασ τησ διαπολιτισμικησ επιγνωσησ : επικοινωνιασ μεσα απο το γλωσσικο υλικο «Γνωριζω τον τοπο μου – μιλω για τον δικο μου» / Αγγελική Κεφαλά, Ελένη Γρίβα // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 240–251. | Summary

178. КИРИЛО, Арина

Abordări la testarea vocabularului în predarea limbilor străine / Arina Chirilă // Studii Românești în context modern. – 41–55.

179. КИРИЛО, Арина

New Educational Means in Teaching Romanian as a Foreign Language : a Case Study of Nearpod / Arina S. Chirilă // Technology-Enhanced Language Teaching and Learning. – 195–209.

180. КИТАНОВСКА РИСТОСКА, Елена

Small Group Language Teaching at Tertiary Level / Elena Kitanovska-Ristoska, Natasha Petrova-Popovski // FU. – 22, 1 (2024), 199–205. | Резиме

181. КОВАЧЕВИЋ, Ервин

One Size Doesn't Fit All : Individual Characteristics in Teacher Development Self-Regulation / Ervin Kovačević, Emina Lagumdžija, Anisa Eminović-Ljevo // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 361–376. | Резиме

182. КОМАДИНА, Исидора

Перспектива учења и изучавања руског језика на Косову и Метохији : дискусија на округлом столу „Актуелни проблеми наставе словенских језика у Републици Србији" / Исидора Д. Комадина // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 769–770.

183. КОМАДИНА, Исидора

Уџбенички текст као предложак за анализу ситуационог модела комуникативног понашања / Исидора Комадина, Василије Стоиљковић // Славистика. – 28, 2 (2024), 281–296. | Summary

184. КОРОСИДУ, Елени

Developing Intercultural Communication Skills : Implementing a Project in a Multi-Lingual/Cultural Primary Education Setting / Eleni Korosidou // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2. – 279–291. | Περίληψη

185. КОСТИЋ, Антонина*

Фонетске грешке и хиперкорекција личних имена и топонима у модерном грчком као страном језику / Антонина В. Костић // МВ. – 13 (2022), 207–232. | Summary

186. КОТОК, Александра*

Developing Student Agency through Online Didactic Strategies in Higher Education : Small Groups Versus Large Groups / Alexandra A. Cotoc, Anamaria V. Radu // МВ. – 14, 1 (2023), 183–204. | Резиме

187. КОЦЕВА, Весна

I rapporti familiari nei proverbi : potenzialità interculturale ed implicazioni glottodidattiche / Vesna Koceva, Dragana Kuzmanovska, Ana Vitanova-Ringaceva // ГФФНС. – 49, 3 (2024), 254–266. | Summary

188. КОЦКОВА, Јана

The Most Frequent Lemmas in the Ukrainian and Czech Corpus as a Resource for Foreign Language Learning and Teaching / Jana Kockova, Hanna Sytar // ЗбМСС. – 105 (2024), 369–382. | Резиме

189. КОШЋУГ, Анђела*

De la lexicologie française en contexte universitaire moldave / Angela D. Coşciug // МВ. – 14, 1 (2023), 93–105. | Резиме

190. КРИЈЕЗИ, Мерима

О проблематици разумевања вида номинала у албанском : прилог настави албанског као страног/другог језика / Мерима Кријези, Предраг Мутавџић // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 377–389. | Summary

191. КУБАСОВА, Ана

Dezvoltarea abilităților de receptare orală a limbii române ca limbă străinăprin ascultarea podcasturilor în română / Anna O. Kubasova // Technology-Enhanced Language Teaching and Learning. – 4–19.

192. КУЗМАНОСКА, Анита

La médiation : un ‘nouveau’ défi dans l’enseignement du FLE / Anita Kuzmanoska, Milena Kasaposka-Chadlovska // Les études françaises aujourd’hui 15. – 289–306. | Резиме

193. КУЛИЋ, Данијела

Model višestrukih inteligencija u nastavi stranog jezika / Danijela Kulić. – Kosovska Mitrovica : Filozofski fakultet Univerziteta u Prištini, 2024. – 265. | ISBN 978-86-6349-196-0 | Уп. 155.

194. КУЧАРОВА, Јана

Developing Listening Comprehension through Podcasts in Foreign Language Learning / Jana Kucharová, Ingrid Kunovská, Eva Stradiotová, Radoslav Štefančík // Филолог. – 30 (2024), 163–183. | Резиме

195. ЛАЗАРЕВИЋ, Ана

Analyse des activités phonétiques sur la prosodie dans les manuels de FLE (niveau a1) utilisés en 5e année de l'enseignement primaire en Serbie / Ana Lazarević, Nataša Radusin-Bardić, Jérémi Sauvage // FU. – 22, 2 (2024), 403–413. | Резиме

196. ЛЕВАНИЋ, Луција

Odnos između zadovoljstva poslom nastavnika engleskog kao stranog jezika i školske organizacijske klime / Lucija Levanić, Anna Martinović // MB. – 15, 2 (2024), 159–182. | Summary

197. ЛЕВИ, Мередит

Messages 1 : енглески језик за 5. разред основне школе : приручник за наставнике / Meredith Levy, Diana Goodey. – 6. изд. – Београд : Klett, 2024. – 85. | ISBN 978-86-7762-214-5

198. ЛЕВИ, Мередит

Messages 2 : енглески језик за 6. разред основне школе : приручник за наставнике / Meredith Levy, Diana Goodey. – 6. изд. – Београд : Klett, 2024. – 80. | ISBN 978-86-7762-218-3

199. ЛЕВИ, Мередит

Messages 4 : енглески језик за 8. разред основне школе : приручник за наставнике / Meredith Levy, Diana Goodey. – 7. изд. – Београд : Klett, 2024. – 77. | ISBN 978-86-7762-272-5

200. ЛЕОН, Лаура Јоана*

The Effectiveness of Teaching ESP (English for Specific Purposes) Online During the Covid-19 Pandemic / Laura Ioana V. Leon // MB. – 14, 1 (2023), 147–159. | Резиме

201. ЛУБУРИЋ, Гордана

Уџбеник „Italiano per i mediatori linguistico-culturali in Montenegro" : од идеје до реализације / Гордана Б. Лубурић, Деја П. Пилетић // Италијанистика у срцу Шумадије. – 121–131. | Riassunto

202. ЉУБОЈЕВИЋ, Данијела

О неким специфичностима наставе почетног писања на енглеском језику на млађем школском узрасту / Данијела Д. Љубојевић // ПЛ. – 25 (2024), 23–44. | Summary

203. ЉУБОЈЕВИЋ, Данијела

Ставови наставника енглеског језика према настави почетног писања на млађем школском узрасту / Данијела Д. Љубојевић // MB. – 15, 1 (2024), 295–317. | Summary

204. МАЉАН, Горан

Självkorrigeringar i skriftlig produktion hos inlärare av svenska som andraspråk / Goran Maljan // Хоризонти језика и култура. – 69–83. | Summary

205. МАНДИЋ ИВКОВИЋ, Ана

English for Business Communication : with Grammar : engleski jezik 2 / Ana Mandić-Ivković. – 7. izd. – Beograd : Beogradska akademija poslovnih i umetničkih strukovnih studija, 2024. – 198. | ISBN 978-86-7169-377-6

206. МАНДИЋ ИВКОВИЋ, Ана

Master Your Everyday Business English : Engleski jezik 1 / Ana Mandić Ivković. – Beograd : Beogradska akademija poslovnih i umetničkih strukovnih studija, 2024. – 288. | ISBN 978-86-7169-637-1

207. МАНИЋ МАТИЋ, Вања

Promotion du français langue étrangère aux écoles primaires en Serbie : enjeux, défis et perspectives du projet fleurs / Vanja Manić Matić, Nataša Radusin-Bardić // FU. – 22, 2 (2024), 423–434. | Резиме

208. МАНИЋ МАТИЋ, Вања*

La situation de la chanson francophone en période de pandémie : état des lieux, réflexions et impact dans l'apprentissage/enseignement du FLE / Vanja V. Manić-Matić // MB. – 12 (2021), 207–223. | Резиме

209. МАРДЕШИЋ, Сандра

Attitudine linguistica : atteggiamenti e teorie implicite degli insegnanti di lingue straniere / Sandra Mardešić // Italica Belgradensia. – 1 (2024), 121–138. | Summary

210. МАРИНКОВ, Ивана*

Geteov „Kralj u Tuli" u nastavi nemačkog jezika : primer didaktizacije kanonskog teksta / Ivana S. Marinkov // MB. – 9 (2018), 283–295. | Summary

211. МАРИНКОВИЋ, Ивана

Sources of Foreign Language Teaching Anxiety in Serbia / Ivana M. Marinković // АФФ. – 36, 2 (2024), 133–147. | Резиме

212. МАРИЋ, Слађана*

Teaching English in Professional Music Education (EPME) in the Digital Era / Slađana J. Marić // MB. – 13 (2022), 141–161. | Резиме + Прилог

213. МАРИЧИЋ МЕСАРОВИЋ, Сања*

Asinhrono učenje stranog jezika : prikaz univerzitetskog modela / Sanja M. Maričić Mesarović, Jelena M. Borljin // MB. – 14, 1 (2023), 125–146. | Summary

214. МАРКОВИЋ, Вера

Латински језик : за студенте медицине / Вера Марковић. – 5. изд. – Београд : Медицински факултет, 2024. – 77. | ISBN 978-86-7117-350-6

215. МАРКОВИЋ, Јелена*

Ја/ти/ми/ви у дискурсној компетенцији у светлу контрастивне анализе међујезика / Јелена М. Марковић, Ранка М. Станковић // MB. – 12 (2021), 95–119. | Summary + Прилог

216. МАРКОВИЋ, Сузана

Анализа ставова студената англистике у Босни и Херцеговини о преводима индиректних говорних чинова с енглеског на матерњи језик / Сузана С. Марковић // Филолог. – 29 (2024), 271–287. | Summary

217. МАРКОВИЋ, Татјана

Become a Business English Success 1 / Tatjana Marković. – 7. izd. – Beograd : Beogradska akademija poslovnih i umetničkih strukovnih studija, 2024. – 285. | ISBN 978-86-7169-378-3

218. МАРКОВИЋ, Татјана

Become a Business English Success 2 / Tatjana Marković. – 6. izd. – Belgrade business and arts academy of applied studies, 2024. – 365. | ISBN 978-86-7169-465-0

219. МАРТИНОВИЋ, Ана*

A Study of English Article Usage among Croatian University Students / Anna K. Martinović, Katica M. Balenović // MB. – 10 (2019), 95–112. | Резиме

220. МАРТИНОВИЋ БАРБУЛ, Ивана*

Samoefikasnost, problemska nastava i veština pisanja / Ivana M. Martinović Barbul // MB. – 9 (2018), 265–281. | Summary

221. МАСТИЛО, Милица

Competencia digital docente de las profesoras y profesores de español como lengua extranjera (ELE) en la escuela primaria en Serbia / Milica Mastilo // Investigaciones interculturales de jóvenes hispanistas en Serbia. – 83–109. | Summary

222. МАСТИЛО, Милица

Metodička podrška u programu učenja zalaganjem u zajednici : primer „Španskog u Alasu“ / Milica A. Mastilo, Jelena M. Kovač // MB. – 15, 1 (2024), 149–168. | Summary

223. МАТИЋ, Маријана

The Challenges Art Students Face when Learning and Using English / Marijana D. Matić // MB. – 15, 2 (2024), 97–115. | Резиме

224. МАХМУТОВИЋ, Јасмина*

Frames im kommunikativen und kulturorientierten DaF-Unterricht / Jasmina M. Mahmutović // MB. – 14, 2 (2023), 205–228. | Резиме

225. МЕДЕНИЦА, Лука

Конечно! 1 : руски језик за пети разред основне школе : приручник за наставнике / Лука Меденица, Драгана Керкез. – 4. изд. – Београд : Klett, 2024. – 68. | ISBN 978-86-533-0082-1

226. МЕДЕНИЦА, Лука

Конечно! 2 : руски језик за шести разред основне школе : приручник за наставнике / Лука Меденица, Драгана Керкез. – 3. изд. – Београд : Klett, 2024. – 63. | ISBN 978-86-533-0288-7

227. МЕДЕНИЦА, Лука

Конечно! 3 : руски језик за седми разред основне школе : приручник за наставнике / Лука Меденица, Драгана Керкез. – 3. изд. – Београд : Klett, 2024. – 63. | ISBN 978-86-533-0534-5

228. МЕДЕНИЦА, Лука

Конечно! 4 : руски језик за осми разред основне школе : приручник за наставнике / Лука Меденица. – 4. изд. – Београд : Klett, 2024. – 58. | ISBN 978-86-7762-894-9

229. МЕДЕНИЦА, Лука

Методи у настави и учењу страних језика : у контексту руског језика као страног / Лука Меденица. – Београд : Славистичко друштво Србије, 2024. – 191. | ISBN 978-86-7391-052-9

230. МЕДЕНИЦА, Лука

Проучавање и настава руског језика, књижевности и културе у Србији : уводно излагање на округлом столу / Лука М. Меденица // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 757–758.

231. МЕДЕНИЦА, Лука*

Утицај инпута на правописна постигнућа студената руског језика филолошког профила / Лука М. Меденица // MB. – 12 (2021), 305–317. | Summary

232. МЕТЗНЕР, Катарина

Hello, World! 2 : приручник за наставнике : енглески језик за 6. разред основне школе : шеста година учења / Катарина Метзнер ; ауторке адаптације Емина Јеремић Мићовић, Јелена Максимовић. – Београд : Klett, 2024. – 312. | ISBN 978-86-533-1121-6

233. МИЛИВОЈЕВИЋ, Весна

Business English with Correspondence 1 / Vesna Milivojević, Snežana Moretić-Mićić, Kruna Petrić, Vladimir Radulović. – 2nd ed. – Beograd : Visoka škola za poslovnu ekonomiju i preduzetništvo, 2024. – 264. | ISBN 978-86-6069-208-7

234. МИЛИКИЋ, Наталија

Индивидуализација и диференцијација у настави страног (руског) језика : теоријски принципи и конструкцијска рјешења / Наталија Ј. Миликић. – Подгорица : Унирекс : Унирекс Група, 2024. – 111. | ISBN 978-86-427-1168-3

235. МИЛИКИЋ, Наталија*

Методички садржај вјежбања и задатака индивидуализованог карактера у уџбеницима руског језика за основну школу „Давайте дружить!“ / Наталија Ј. Миликић, Ненад М. Перошевић, Ирена Ј. Стевовић // МВ. – 14, 2 (2023), 261–274. | Summary

236. МИЛОВАНОВИЋ, Марина

Análisis de los contenidos interculturales en los manuales de ELE en nivel A2 / Marina Milovanović // Investigaciones interculturales de jóvenes hispanistas en Serbia. – 133–150. | Summary

237. МИЛОЈЕВИЋ, Емилија

Analiza morfosintaksičkih grešaka u pisanim radovima studenata treće godine francuskog jezika / Emilija Milojević // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 390–402. | Résumé

238. МИЛОЈЕВИЋ, Емилија

Obeležja neformalnog razgovornog jezika u studentskim esejima na francuskom jeziku / Emilija D. Milojević // АФФ. – 36, 2 (2024), 179–200. | Summary

239. МИЛОШЕВИЋ, Оља*

Impact of Formative Assessment on the Confidence of Young Learners in the Second Language Classroom / Olja R. Milošević, Marina S. Cvetković // МВ. – 10 (2019), 139–150. | Резиме

240. МИРКОВИЋ, Драгица

Business English in Use / Dragica Mirković. – 2. izd. – Beograd : Beogradska akademija poslovnih i umetničkih strukovnih studija, 2024. – 216. | ISBN 978-86-7169-627-2

241. МИРКОВИЋ, Драгица

Business English in Use 2 : with Supplementary Reading / Dragica Mirković. – 3rd ed. – Beograd : Beogradska akademija poslovnih i umetničkih strukovnih studija, 2024. – 317. | ISBN 978-86-7169-578-7

242. МИТИЋ, Светлана

Scaffolding Language Teacher Education : Criteria-Based Evaluation of Language Practice Activities / Svetlana S. Mitić // ЗбФФП. – 54, 3 (2024), 77–95. | Резиме

243. МИЋИЋ, Милена

The Impact of Foreign Language animated Cartoons on Preschoolchildren : Benefits, Challenges and the Role of Speech Therapists in Serbia and Bosnia and Herzegovina / Milena B. Mićić // МВ. – 15, 2 (2024), 201–214. | Резиме

244. МИЋОВИЋ, Драгослава

Has General English Knowledge of Serbian Freshmen Students Prepared Them for an ESP Course : a Pilot Study / Dragoslava N. Mićović, Lidija V. Beko, Marija M. Đorđević // МВ. – 15, 2 (2024), 117–136. | Резиме

245. МИХАЛИС, Атанасиос

Η μεταγλωσσικη ορολογια στισ παιδαγωγικεσ γραμματικεσ : προβληματα, αναντιστοιχιεσ και πιθανεσ διεξοδοι / Αθανάσιος Μιχάλης // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 363–381. | Summary

246. МОДЕРЦ, Саша

Didactics of Translation in the Era of Artificial Intelligence : New Perspectives / Saša Moderc // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 403–410. | Riassunto

247. МОДЕРЦ, Саша

I dolori del giovane serbofono alle prese con i tempi verbali italiani / Saša Moderc // ГФФНС. – 49, 3 (2024), 313–330. | Summary

248. МОЛНАР, Драженка

Strategije pisanja studenata engleskog kao stranog jezika : studija slučaja / Draženka Molnar // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 411–424. | Summary

249. МОМЧИЛОВИЋ, Николета

The Role of Translation Studies in German Language and Literature Studies / Nikoleta M. Momčilović, Marija M. Stanojević Veselinović // PhM. – 16 (2024), 1319–1329. | Резиме

250. МОРЕТИЋ МИЋИЋ, Снежана

Business English with Correspondence 2 / Snežana Moretić-Mićić, Kruna Petrić, Vesna Milivojević. – 5th ed. – Beograd : Visoka škola za poslovnu ekonomiju i preduzetništvo, 2024. – 134. | ISBN 978-86-6069-166-0

251. МОРЕТИЋ МИЋИЋ, Снежана

Medical English for Nurses and Healthcare Professionals : udžbenik za studente Visoke zdravstvene škole strukovnih studija / Snežana Moretić-Mićić. – Beograd : Visoka zdravstvena škola strukovnih studija Medika, 2024. – 211. | 978-86-81894-19-4

252. МОРИС, Кетрин Елен

Sprint 2 : Teacher's Book : енглески језик за шести разред основне школе / Catrin E. Morris, Paola Tite, Grazia Cerulli ; ауторке адаптације Марина Копиловић, Ивона Радојевић Алексић. – Београд : Вулкан издаваштво, Вулкан знање, 2024. – 372. | ISBN 978-86-10-05078-3

253. МОТА, Ђорђо

Wir 1 : немачки језик за 5. разред основне школе : приручник за наставнике / Ђорђо Мота ; аутор адаптације Драгана Боос. – 6. изд. – Београд : Klett, 2024. – 82. | ISBN 978-86-7762-083-7

254. МОТА, Ђорђо

Wir 3 : немачки језик за 7. разред основне школе : приручник за наставнике / Ђорђо Мота ; ауторка адаптације Драгана Боос. – 6. изд. – Београд : Klett, 2024. – 49. | ISBN 978-86-7762-202-2

255. МОТА, Ђорђо

Wir 4 : немачки језик за 8. разред основне школе : приручник за наставнике / Ђорђо Мота, Драгана Боос. – 6. изд. – Београд : Klett, 2024. – 54. | ISBN 978-86-7762-257-2

256. МУТАВЏИЋ, Предраг*

О важности акцента у настави савременог грчког као страног језика / Предраг Ј. Мутавџић // МВ. – 9 (2018), 107–131. | Summary

257. МУТИ, Ана

Literacy Profiles and Greek As an L2 : Issues of SLA and the Case of Low-Literate adult Refugees and Migrants / Anna Mouti, Christina Maligkoudi // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2. – 416–429. | Περίληψη

258. НЕНАДИЋ, Марија*

Analiza udžbenika „English File (Intermediate)" : interkulturni kriterijum / Marija Ž. Nenadić // MB. – 13 (2022), 119–140. | Summary

259. НИЈЕМЧЕВИЋ ПЕРОВИЋ, Марија

Колокације у настави немачког као страног језика : теоријски оквир и примери стратегија учења / Марија Б. Нијемчевић Перовић // Филолог. – 30 (2024), 231–247. | Summary

260. НИКЕТИЋ, Предраг

Use of Environment-Themed Cartoons in ESP Teaching / Predrag Niketić // FU. – 22, 1 (2024), 27–40. | Резиме

– НИКОЛИЋ, Весна

Типови задатака из области паронимије у настави српског језика : с осврtом на руски језик | Уп. 1074.

261. НИКОЛИЋ, Јована

Teaching Culture and ICC in ESP in the Context of the Hospitality Industry : Students' Perspective / Jovana Nikolić // ЖЈ. – 44 (2024), 177–191. | Резиме

262. НИКОЛОВСКИ, Весна

Maximal 4 : немачки језик за осми разред основне школе : приручник за наставнике / Весна Николовски. – 4. изд. – Београд : Klett, 2024. – 162. | ISBN 978-86-533-0717-2

263. ПАВЛОВИЋ ЈОВАНОВИЋ, Јелена

Италијанска култура као бренд у једном уџбенику италијанског језика за А1 ниво / Јелена М. Павловић Јовановић // Филолог. – 29 (2024), 499–520. | Summary

264. ПАНАГОПУЛОС, Панагиотис

Η συντακτικη πολυπλοκοτητα στη γραπτη παραγωγη τησ ελληνικησ ωσ δευτερησ γλωσσασ : ο ρολοσ του επιπεδου γλωσσομαθειασ / Παναγιώτης Παναγόπουλος, Γιώργος Μικρός, Μαρία Ανδριά, Σπυριδούλα Βαρλοκώστα // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 499–514. | Summary

265. ПАНТИЋ, Ирена

Mediji u nastavi engleskog jezika / Irena Pantić, Slava Ivanović Milenković // Jezik, književnost i mediji. – 59–69. | Summary

266. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, Никос

Το βιογραφικο σημειωμα ωσ κομβοσ ανασημειωσησ και υβριδοποιησησ : διαπλατφορμικεσ προσεγγισεισ και γλωσσικη εκπαιδευση / Νίκος Παπαδόπουλος, Νατάσα Τοπαλίδου Λασκαρίδου // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 515–534. | Summary

– ПАПРИЋ, Маријана

Педагошки допринос Марине Петковић новој концепцији уџбеника руског језика за основно образовање | Уп. 1472.

267. ПАРОВИЋ, Валентина

Увођење у истраживачки рад у области језика / Валентина В. Паровић, Милена С. Опарница // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 571–576. | Summary

268. ПАСУЉЕВИЋ ШИМВЕЛ, Лидија*

Istraživanje kognitivno-akademske jezičke sposobnosti učenika uključenih u srpsko-francusku CLIL nastavu u Srbiji : analiza rezultata testiranja iz predmeta istorija na francuskom jeziku / Lidija P. Pasuljević Shimwell // МВ. – 9 (2018), 297–317. | Summary + Прилог

269. ПЕРИЋ, Барбара

Međujezični utjecaji između talijanskog J3, engleskog J2 i hrvatskog J1 / Barbara Perić, Ana Gudelj // ГФФНС. – 49, 4 (2024), 196–215. | Summary + Прилог

270. ПЕТИНИ, Силвија

"Young People are Calling for More Action on what They Say is a Climate Emergency": English Learner's Dictionaries and the Global Environmental Issue / Silvia Pettini // ЗбФФП. – 54, 2 (2024), 15–33. | Резиме

271. ПЕТКОВИЋ, Људмила*

Употреба онлајн платформе Мудл (Moodle) у реформисаној настави Катедре за неохеленске студије Филолошког факултета Универзитета у Београду / Људмила М. Петковић // МВ. – 9 (2018), 179–200. | Summary

272. ПИКОЛО, Федерико

Analysing Errors in Russian Verb Acquisition by Italian L1 Learners : the Complexity of Verbs of Motion / Federico Piccolo // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 425–437. | Riassunto

273. PLAYWAY to English 4 : енглески језик за четврти разред основне школе : приручник за наставнике / Гинтер Гернгрос и др. – 3. изд. – Београд : Klett, 2024. – 180. | ISBN 978-86-7762-499-6

274. ПОЛИЋ, Белма*

Elementi kulture i civilizacije u udžbeniku za njemački jezik „Menschen A2“ / Belma S. Polić // MB. – 11 (2020), 169–188. | Summary

275. ПОН, Леонард

Konektori za izricanje adverzativnog značenja u pismenom izražavanju na hrvatskom kao J1 i engleskom i njemačkom kao J2 / Leonard Pon // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 438–451. | Zusammenfassung

276. ПОПОВИЋ, Милица

Retos de la enseñanza de ELE en la educaciónformal en la época de la pandemia (en Serbia) / Milica Popović // Investigaciones interculturales de jóvenes hispanistas en Serbia. – 151–176. | Summary

277. ПОПОВИЋ, Наташа*

Attitudes d’apprenants adultes par rapport à l’utilisation de jeux de société en classe de FLE / Nataša N. Popović // MB. – 12 (2021), 191–205. | Резиме

278. ПОРУМБ, Анка

Former les futurs enseignants à l’exploitation interdisciplinaire du texte littéraire en classe de FLE : le cas de la Roumanie / Anca Porumb // FU. – 22, 2 (2024), 471–480. | Резиме

279. ПОРЦИЈО, Пина

La lingua italiana nella musica come strumento didattico / Pina L. Porzio // Италијанистика у срцу Шумадије. – 199–210. | Резиме

280. ПРОДАНОВИЋ, Маријана

Sounds Matter : a Coursebook on English Phonetics and Phonology / Marijana M. Prodanović. – 3rd ed. – Belgrade : Singidunum University, 2024. – 169. | ISBN 978-86-7912-730-3

281. ПРОШИЋ САНТОВАЦ, Данијела

Uticaj domaćeg zadatka na kvalitet procesa učenja stranog jezika na ranom uzrastu / Danijela M. Prošić-Santovac // MB. – 15, 1 (2024), 341–357. | Summary

282. РАДАНОВИЋ, Сања

Васпитна функција уџбеника њемачког језика као страног у Босни и Херцеговини од краја 19. до почетка 21. вијека / Сања Радановић // Хоризонти језика и култура. – 84–97. | Summary

283. РАДЕНКОВИЋ ШОШИЋ, Бојана

Ономатолошки изазови у универзитетској настави превођења / Бојана В. Раденковић Шошић // Италијанистика у срцу Шумадије. – 39–53. | Riassunto

284. РАДИЋ БОЈАНИЋ, Биљана

Academic Skills : Activity Book for Students / Biljana Radić-Bojanić, Lenka Farkaš. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2024. – 83. | ISBN 978-86-6065-830-4

285. РАДИЋ БОЈАНИЋ, Биљана*

Workshops in Education : Theoretical and Practical Issues / Biljana B. Radić-Bojanić, Danijela M. Pop-Jovanov // MB. – 9 (2018), 223–234. | Резиме

286. РАДИЋ БОЈАНИЋ, Биљана

Communication Apprehension among Senior Elementary School Students in Serbia / Biljana B. Radić-Bojanić // MB. – 15, 1 (2024), 193–210. | Резиме + Прилог

287. РАДИЋ БОЈАНИЋ, Биљана

O terminima i standardizaciji terminologije / Biljana Radić-Bojanić // Technology-Enhanced Language Teaching and Learning. – 20–38.

288. РАДИЋ БОЈАНИЋ, Биљана*

Teachers' Attitudes Towards Authentic Materials in Teaching Anglophone Culture to Young Learners / Biljana B. Radić-Bojanić // MB. – 11 (2020), 111–126. | Резиме

289. РАДОЈЕВИЋ, Татјана

Комуникативне језичке компетенције као важан предуслов компетентности наставника / Татјана Радојевић, Татјана Компировић, Биљана Јаредић // Октоих. – 15 (2024), 35–46. | Summary

290. РАДОЈКОВИЋ ИЛИЋ, Катарина

Le français juridique = Francuski jezik u pravu / Katarina Radojković Ilić. – 2. izd. – Beograd : Pravni fakultet, Centar za izdavaštvo, 2024. – 179. – (Biblioteka Udžbenici) | ISBN 978-86-6132-102-3

291. РАДОСАВЉЕВИЋ, Петар

Stavovi osnovnoškolskih učenika prema bajaškom rumunjskom i prema predmetu „Jezik i kultura romske nacionalne manjine u hrvatskoj" / Petar R. Radosavljević // MB. – 15, 2 (2024), 57–75. | Summary

292. РАДОСАВЉЕВИЋ КРСМАНОВИЋ, Аница

The Role of the L2 Motivatinal Self System in Predicting EFL Learners' Willingness to Communicate / Anica Radosavljević Krsmanović, Nina Manojlović // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 452–461. | Резиме

293. РАДУСИН БАРДИЋ, Наташа

L'enchaînement consonantique chez les étudiants serbophones du FLE / Nataša Radusin-Bardić // Les études françaises aujourd'hui 15. – 241–255. | Резиме

294. РАДУСИН БАРДИЋ, Наташа*

Formativna evaluacija u okviru univerzitetske nastave na daljinu iz predmeta metodika nastave francuskog jezika / Nataša T. Radusin-Bardić // MB. – 13 (2022), 163–181. | Summary

295. РАДУСИН БАРДИЋ, Наташа

Francuski razgovorni jezik i fonovarijacije u kontekstu nastave francuskog kao stranog jezika / Nataša Radusin-Bardić. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2024. – 231. | ISBN 978-86-6065-854-0

296. РАЂЕНОВИЋ, Анка

Употреба когнитивних принципа у настави граматике грчког језика као страног : време и аспект / Анка Рађеновић // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 462–470. | Summary

297. РАЗДОЉАЦ, Дејана

La creatividad morfológica de los chilenos reflejada en los sufijos deformantes en diffusion / Dejana Razdoljac // Investigaciones interculturales de jóvenes hispanistas en Serbia. – 177–195. | Summary

298. РАКОВИЋ, Сања

The Production Accuracy of English Dental Fricatives in Serbian Primary School ESL Students / Sanja R. Raković // ЖЈ. – 44 (2024), 99–113. | Резиме + Прилог

299. РУБИС, Никос

Η διερευνηση τησ αποδοχησ τησ λογοτεχνιασ απο τουσ σπουδαστεσ τησ νεασ ελληνικησ ωσ ξενησ γλωσσασ / Νίκος Ρουμπής // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 564–581. | Summary

300. РУСАДЗЕ, Ирма

Enhancing Learners' Pronunciation through Social Media / Irma Rusadze, Ekaterine Julakidze // Jezik, književnost i mediji. – 118–129. | Резиме

301. САВИЋ, Вера

Teachers' Practices when Assessing Young Foreign Language Learners' Performances in Online Learning Environments / Vera M. Savić // MB. – 15, 1 (2024), 319–339. | Резиме

302. САКЕЛАРИ, Наталија

Autoévaluation : un défi pour les enseignants des langues étrangères / Natalia Sakellari // FU. – 22, 2 (2024), 393–401. | Резиме

303. САЛАЂАН, Ђорђијана-Анамарија

Marcatori discursivi englezeşti utilizaţi în comunităţile româneşti de pe Tiktok / Georgiana-A. Sălăgean // Studii Româneşti în context modern. – 167–177.

304. САПИЊА, Јоан

Elements without Prior Instruction (EWPI), a New Category for Analysing Second Language Acquisition : a Panoramic Review of Error Analysis / Joan R. Sapiña // Филолог. – 29 (2024), 227–248. | Summary

305. СЕЛАКОВИЋ, Ирена

Instagram como herramienta didáctica en las clases de ELE / Irena M. Selaković // ЗбФФП. – 54, 4 (2024), 75–92. | Резиме

306. СЕЛАКОВИЋ, Ирена

Cambio de perspectiva tras la pandemia sobre el uso de los medios audiovisuales en las clases de ELE / Irena M. Selaković, Isabel María López López // Investigaciones interculturales de jóvenes hispanistas en Serbia. – 110–132. | Summary

307. СЕЛАКОВИЋ, Ирена

Улога наставника и мотивационе стратегије за покретање интринзичне мотивације студената шпанског као страног језика / Ирена Селаковић // Савремена филолошка проучавања младих истраживача 2. – 205–220. | Resumen

308. СИКОШЕК, Дуња

Conocimiento y aplicación de los saberes bibliográficos académicos digitales en el aprendizaje de lenguas extranjeras entre estudiantes de primer año de estudios hispánicos / Dunja Sikošek // Investigaciones interculturales de jóvenes hispanistas en Serbia. – 55–82. | Summary

309. СИЛАШКИ, Надежда

English 1 / Nadežda Silaški, Tatjana Đurović. – 13. izd. – Beograd : Ekonomski fakultet, Centar za izdavačku delatnost, 2024. – 113. | ISBN 978-86-403-1842-6

310. СИЛАШКИ, Надежда

English 3 / Nadežda Silaški. – 7. izd. – Beograd : Ekonomski fakultet, Centar za izdavačku delatnost, 2024. – 201. | ISBN 978-86-403-1843-3

311. СИМОВИЋ, Весна

De la motivation et de l'émotion vers l'action : une piste de travail en classe de FLE / Vesna Simović, Nataša Filipović // FU. – 22, 2 (2024), 381–392. | Резиме

312. СМОЛЕНКОВА, Валерија

Топический анализ ключевого слова в теме как метод разработки текста / Валерия Смоленкова // Славистика. – 28, 2 (2024), 331–351. | Резиме

313. СОКОЛОВИЋ, Далибор

Проучавање и настава мањинских словенских језика у Србији : уводно излагање на округлом столу / Далибор А. Соколовић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 759–763.

314. СРИСАПУМ, Монтаја

Developing a Collocation Learning Management Model for Enhancing ELF Oral Communication in Thailand / Montaya Srisapoom, Jiraporn Chano // Филолог. – 29 (2024), 288–312. | Summary

315. СТАМБОЛИЈА, Лариса

Magnet 1 : немачки језик за пети разред основне школе : приручник за наставнике / Лариса Стамболија. – 3. изд. – Београд : Klett, 2024. – 51. | ISBN 978-86-7762-601-3

316. СТАМБОЛИЈА, Лариса

Magnet 2 : немачки језик за шести разред основне школе : приручник за наставнике / Лариса Стамболија. – 3. изд. – Београд : Klett, 2024. – 52. | ISBN 978-86-7762-602-0

317. СТАМБОЛИЈА, Лариса

Magnet 3 : немачки језик за седми разред основне школе : приручник за наставнике / Лариса Стамболија. – 3. изд. – Београд : Klett, 2024. – 57. | ISBN 978-86-7762-842-0

318. СТАМБОЛИЈА, Лариса

Magnet 4 : немачки језик за осми разред основне школе : приручник за наставнике / Лариса Стамболија. – 4. изд. – Београд : Klett, 2024. – 55. | ISBN 978-86-7762-847-5

319. СТАНИЋ, Тамара*

Zainteresovanost studenata za obradu književnog teksta u nastavi italijanskog jezika / Tamara B. Stanić, Aleksandra R. Blatešić // MB. – 13 (2022), 183–206. | Summary + Прилог

320. СТАНИЋ, Тамара

Значај књижевног текста за усвајање језичких и културолошких елемената италијанског као изборног језика / Тамара Б. Станић, Бранислава Д. Максимовић // Италијанистика у срцу Шумадије. – 157–168. | Summary

321. СТАНОЈЕВИЋ ГОЦИЋ, Маја

ESP Students' Metacognitive Awareness Deployed in Making a Language Learning Plan / Maja Stanojević Gocić // FU. – 22, 1 (2024), 55–62. | Резиме

322. СТАНЋУ, Николае*

Motivation and Uncertainty in Second Language Acquisition : Coherence and Disruptions in Online Communication while Learning Romanian in North Macedonia / Nicolae V. Stanciu // MB. – 14, 1 (2023), 33–52. | Резиме

323. СТЕФАНОВИЋ, Тамара

Focus on Everyday English in Use / Tamara Stefanović, Vanja Vukčević. – 9. izd. – Belgrade : Beogradska akademija poslovnih i umetničkih strukovnih studija, 2024. – 274. | ISBN 978-86-7169-490-2

324. СТЕФАНОВИЋ КОЦОЛ, Ана*

An Exploratory Study on Students' Readiness for Autonomy within the ESP Context : the Case of Two Countries / Anna A. Stefanowicz-Kocoł, Danijela D. Đorđević // MB. – 14, 2 (2023), 121–142. | Резиме

325. СТИКИЋ, Биљана

Karakteristike primera u jugoslovenskim školskim gramatikama francuskog jezika : tradicionalni vs strukturalistički pristup / Biljana Stikić // ПЛ. – 25 (2024), 7–22. | Résumé

326. СТИКИЋ, Биљана

Le sentiment national vu l'interculturalité dans l'enseignement du fle : présence de la culture de départ dans les manuels destinés aux collégiens serbes / Biljana Stikić // FU. – 22, 2 (2024), 435–444. | Резиме

327. СТИПАНЧЕВИЋ, Ана

Ефикасност домаћих задатака у настави страног језика / Ана И. Стипанчевић // ЗбФФП. – 54, 4 (2024), 61–73. | Summary

328. СТИПАНЧЕВИЋ, Ана*

Sprachförderung durch extensives Lesen und Hören im universitären DaF-Unterricht / Ana I. Stipančević // MB. – 11 (2020), 151–167. | Резиме

329. СТОЈАНОВ, Сенка

Уверења и ставови родитеља предшколске деце о раном учењу француског као страног језика / Сенка Р. Стојанов, Наташа Н. Поповић // MB. – 15, 1 (2024), 229–250. | Summary

330. СТОЈИЧИЋ, Војкан

Да ли се чујемо? : аудирање у настави српског као страног језика / Војкан Стојичић, Оливера Дурбаба, Јована Миловановић // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 471–482. | Summary

331. СТОЈИЧИЋ, Војкан*

Perfective and Imperfective Aspect : a Case Stydy of L2 Serbian Students of Modern Greek / Vojkan B. Stojičić, Martha P. Lampropoulou // MB. – 12 (2021), 319–337. | Резиме

332. СТОЈСАВЉЕВИЋ ДИВАЦ, Маша*

Uticaj problemske nastave na motivaciju učenika u nastavi nemačkog jezika / Maša Đ. Stojsavljević Divac // MB. – 14, 2 (2023), 245–260. | Summary

333. СУЗИЋ, Радмила*

Analiza sadržaja i elemenata kulture u udžbeniku za engleski jezik „Pioneer" / Radmila R. Suzić // MB. – 12 (2021), 121–132. | Summary

334. СУЗИЋ, Радмила

Evolving Methodologies : a Review of Methods and Approaches in English Language Teaching / Radmila Suzić. – Belgrade : Singidunum University, 2024. – 99. | ISBN 978-86-7912-815-7

335. СУЗИЋ, Радмила

Platforma DIPL kao zamena za tradicionalni diktat u nastavi engleskog jezika kao stranog / Radmila Suzić // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 483–493. | Summary

336. СУКНОВИЋ, Мина

Perceptions of ESP Instructors in Higher Education Institutions on Meeting the Demands of Interdisciplinary and CLIL Education / Mina S. Suknović // АФФ. – 36, 1 (2024), 177–197. | Резиме

337. СУКНОВИЋ, Мина

Uloge ESP nastavnika u kontekstu integrisane ESP nastave / Mina Suknović // ПЛ. – 25 (2024), 45–60. | Summary

338. SUPER Minds 2 : енглески језик за други разред основне школе : приручник за наставнике / Мелани Вилијамс и др. ; ауторке адаптације Емина Јеремић Мићовић, Јелена Максимовић. – 3. изд. – Београд : Klett, 2024. – 1 књ. разл. паг. | ISBN 978-86-533-0283-2

339. SUPER Minds 4 : приручник за наставнике : енглески језик за четврти разред основне школе / Мелани Вилијамс и др. ; ауторке адаптације Емина Јеремић Мићовић, Јелена Максимовић. – 3. изд. – Београд : Klett, 2024. – 1 књ. разл. паг. | ISBN 978-86-533-0715-8

340. ТАКУДА, Христина

Εξ αποστασεωσ διδασκαλια του επιπεδου Γ2 στην ελληνικη ωσ δευτερη/ξενη γλωσσα / Χριστίνα Τακούδα // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 665–685. | Summary

341. ТАНТОС, Александрос

Empowering L2-Greek Research and Teaching : the Role Of GLCII's Design and Web Platform / Alexandros Tantos, Nikos Amvrazis, Elena Drakonaki, Despina Papadopoulou, Chrysanti Develaska, Gerakini Douka, Pinelopi Kikilintza, Ilia Papafilippou // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2. – 503–517. | Περίληψη

342. ТАСИЋ, Љиљана

Машински превод у настави и учењу немачког језика : начини коришћења и ставови студената / Љиљана П. Тасић // Филолог. – 30 (2024), 248–271. | Summary

343. TECHNOLOGY-Enhanced Language Teaching and Learning : Methodological and Pedagogical Perspectives : Collection of Scientific Papers / ed. Ivana Ivanić. – Novi Sad : Faculty of Philosophy, 2024. – 235. | ISBN 978-86-6065-899-1

344. ТИБОР, Берта

El español en la enseñanza primaria en hungría / Tibor Berta // MB. – 15, 1 (2024), 67–87. | Резиме

345. ТОМОВИЋ, Ненад

Percepcija engleskih fonema kod izvornih govornika srpskog jezika / Nenad M. Tomović, Biljana B. Čubrović // АФФ. – 36, 2 (2024), 75–88. | Summary

346. ТОПАЛОВ, Јагода*

Critical Pedagogy of English as a Foreign Language : Views and Attitudes of EFL Teachers from Serbia / Jagoda P. Topalov // MB. – 13 (2022), 81–98. | Резиме

347. ТОПАЛОВ, Јагода

Students' Anxiety in Online and Face-To-Face EFL Classroom / Jagoda Topalov, Ljiljana Knežević // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 494–505. | Резиме

348. ТОШИЋ, Тамара

EFL Textbooks and Gender Representation : a Mixed-Method Case Study / Tamara Tošić // BELLS. – 16 (2024), 133–157.

349. ТРИФАН, Михаела*

Teaching Romanian for Specific Purposes Online During the Covid-19 Pandemic / Mihaela C. Trifan // MB. – 14, 1 (2023), 161–182. | Резиме + Прилог

350. ТРИЧКОВИЋ, Дивна

Прилог проучавању синонима у јапанском језику на примеру речи 過程 /*katei*/ и 工程 /*koutei*/ са значењем *процес* : употреба корпуса у настави страног језика / Дивна М. Тричковић // PhM. – 16 (2024), 1229–1245. | Summary

– ТУТЕК, Никола

Research Seminar in Translating from Agglutinative Languages : Challenges, Experiences, Conclusions | Уп. 58.

351. ЋИРИЋ, Младен

Izgovorne greške govornikâ srpskog jezika sa kompetencijom u španskom pri učenju portugalskog jezika kao stranog / Mladen Ćirić // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 506–516. | Summary

352. ЋИРИЋ, Младен

Uloga televizijskih serija u motivaciji govornikâ srpskog za učenje portugalskog jezika i prepoznavanju nastavnih sadržaja / Mladen Ćirić // Jezik, književnost i mediji. – 81–96. | Summary

353. ЋИРКОВИЋ МИЛАДИНОВИЋ, Ивана

Zastupljenost afektivnih strategija učenja engleskog jezika kod učitelja i vaspitača / Ivana Ćirković-Miladinović. – Jagodina : Fakultet pedagoških nauka Univerziteta u Kragujevcu, 2024. – 102. – (Edicija Monografije) | ISBN 978-86-7604-232-6

354. ЋУПУРДИЈА, Делиа*

Zadovoljstvo studenata rumunjskog jezika i književnosti online nastavom tijekom pandemije covida-19 / Delia G. Ćupurdija, Ivana M. Olujić, Petar R. Radosavljević // MB. – 14, 1 (2023), 205–225. | Резиме

355. УЗЕЛАЦ, Соња

Немачки језик за економисте / Соња Узелац. – 5. изд. – Београд : Економски факултет, Центар за издавачку делатност, 2024. – 258. | ISBN 978-86-403-1847-1

356. ФАРКАШ, Ленка

How and Why Do English Language Teachers in Serbia (Not) Develop Professionally? / Lenka I. Farkaš // MB. – 15, 2 (2024), 183–199. | Резиме

357. ФИЛИПОВИЋ, Јелена

Transdisciplinary Approach to Foreign Language Teacher Education : Knowledge, Participation and Empowerment in the Construction of Learning Communities / Jelena M. Filipović // MB. – 15, 1 (2024), 129–147. | Резиме

358. ФИЛИПОВИЋ, Наташа

Развој вештине говора у настави енглеског језика уз примену дигиталних технологија у комбинованим одељењима нижих разреда основне школе / Наташа С. Филиповић // PhM. – 16 (2024), 883–902. | Summary

359. ФИЛИПОВИЋ, Соња

Collecte de données sollicitées dans le cadre du français sur objectif universitaire : étude de cas / Sofija Filipović // FU. – 22, 2 (2024), 457–469. | Резиме

360. ФИЛИПОВИЋ, Софија

Analyse des erreurs dans les épreuves de version faites par les étudiants de la Langue et littérature françaises serbophones / Sofija Filipović // Les études françaises aujourd'hui 15. – 275–287. | Резиме

361. ФУЛОН, Естел

Club @dos 4 : француски језик за осми разред основне школе : приручник за наставнике / Estelle Foullon ; ауторка адаптације Јелена Брајовић. – 4. изд. – Београд : Klett, 2024. – 102. | ISBN 978-86-533-0718-9

362. ХАЈДУ, Доријан

O problematici izbora prevodnih ekvivalenata švedskih prisvojnih zamenica u studentskim prevodima beletristike sa švedskog na srpski jezik / Dorijan Hajdu // Хоризонти језика и култура. – 115–132. | Summary

363. ХАРТВЕГЕР, Наташа

Maximal 2 : немачки језик за шести разред основне школе : приручник за наставнике / Наташа Хартвегер. – 4. изд. – Београд : Klett, 2024. – 116. | ISBN 978-86-533-0287-0

364. ХАРТВЕГЕР, Наташа

Maximal 3 : немачки језик за седми разред основне школе : приручник за наставнике / Наташа Хартвегер. – 4. изд. – Београд : Klett, 2024. – 166. | ISBN 978-86-533-0529-1

365. ХЕНЦ, Адриан Николае

Analiza erorilor : scurt istoric, actualitate şi perspectivă / Adrian Nicolae N. Henţ // Studii Româneşti în context modern. – 21–40.

366. ХМЕИДЕ, Оулд Ехине

Factors Influencing Method Choices of EFL Teachers in Mauritania : A Reflective Perspective / Ould Ehine H'Meide // Philologia. – 22 (2024), 111–131. | Резиме, Summary

367. ХОЛКОМБИ, Гаран

Eyes Open 1 : енглески језик за пети разред основне школе : приручник за наставнике / Garan Holcombe ; ауторка адаптације Бојана Гледић. – 3. изд. – Београд : Klett, 2024. – 175. | ISBN 978-86-533-0083-8

368. ХОЛКОМБИ, Гаран

Eyes Open 2 : енглески језик за 6. разред основне школе : приручник за наставнике / Garan Holcombe ; ауторка адаптације Бојана Гледић. – 4. изд. – Београд : Klett, 2024. – 178. | ISBN 978-86-533-0285-6

369. ХОЛКОМБИ, Гаран

Eyes Open 3 : енглески језик за 7. разред основне школе : приручник за наставнике / Garan Holcombe ; ауторка адаптације Бојана Гледић. – 4. изд. – Београд : Klett, 2024. – 174. | ISBN 978-86-533-0532-1

370. ХОЛКОМБИ, Гаран

Eyes Open 4 : енглески језик за осми разред основне школе : приручник за наставнике / Garan Holcombe ; ауторка адаптације Бојана Гледић. – 4. изд. – Београд : Klett, 2024. – 176. | ISBN 978-86-533-0716-5

371. ХРИСТЕА, Михаела

Die Rolle Digitaler mitteln im rumänischunterricht als Fremdsprache / Mihaela N. Hristea // Studii Româneşti în context modern. – 4–20.

372. ЦАРУХА, Ајкатерини

Effects of a Face Mask on the Perception of English Fricatives by Native Speakers of Greek / Aikaterini Tsaroucha, Massimiliano Canzi, Tamara Rathcke // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2. – 531–542. | Περίληψη

373. ЦЕКОВИЋ, Невена

Interactional Competence at Intermediate Level in L2 Italian : Longitudinal Study on Discourse Markers / Nevena Ceković // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 517–528. | Резиме

374. ЦРНОГОРАЦ СТАНИШЉЕВИЋ, Бојана*

Kompenzatorne strategije u razvijanju jezičke veštine slušanja u nastavi engleskog jezika : kvalitativno istraživanje / Bojana R. Crnogorac Stanišljević // MB. – 9 (2018), 249–264. | Summary

375. ЧЕЛИЋ, Жељка

Возможные решения усвоения фонетико-фонологических компетенций на основе психолингвистических методов на уроках РКИ / Željka Čelić, Marina Jajić Novogradec // Славистика. – 28, 1 (2024), 185–197. | Резиме

376. ЧОРБИЋ, Ивана

Speech Act of Criticism in Peer Feedback on Argumentative Essays of University Students of English in Computer-Mediated Communication (CMC) / Ivana Čorbić // BELLS. – 16 (2024), 85–110.

377. ШАРИЋ ШОКЧЕВИЋ, Ивана

Kako pišu hrvatski studenti germanistike? : analiza uporabe kauzalnih i koncesivnih konektora / Ivana Šarić Šokčević, Manuela Karlak // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 529–537. | Zusammenfassung

378. ШУВАКОВИЋ, Александра

Улога и значај лудодидактике у универзитетској настави италијанског језика : студија случаја / Александра Б. Шуваковић, Јована Ж. Говедарица // Италијанистика у срцу Шумадије. – 107–119. | Riassunto

в) Учење српског као страног језика

379. АВАГЈАН, Карина

Играјмо се српског : почетни комуникативни курс српског језика за децу с руског говорног подручја = Начальный коммуникативный курс сербского языка для русскоговорящих детей / Карина Авагјан. – Београд : Службени гласник, 2024. – 283. | ISBN 978-86-519-3024-2

380. АЈЦАНОВИЋ, Милан

Научимо српски 1 = Let's Learn Serbian 1 : radna sveska / Milan Ajdžanović, Milivoj Alanović, Isidora Bjelaković, Jasmina Dražić, Jelena Ajdžanović, Dušanka Zvekić-Dušanović. – 8. izd. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2024. – 54. | ISBN 978-86-6065-870-0

381. АЛАНОВИЋ, Миливој

Научимо српски 2 = Let's Learn Serbian 2 / Milivoj Alanović, Isidora Bjelaković, Nataša Kiš, Jasmina Dražić, Marina Kurešević, Jelena Ajdžanović. – 3. izd. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2024. – 142. | ISBN 978-86-6065-882-3

382. АРВА, Сара

Српски као страни језик у теорији и пракси 5 : тематски зборник радова / ур. Весна Крајишник. – Београд : Филолошки факултет, 2023. – 447. / Сара Арва // Славистика. – 28, 1 (2024), 221–240. | Приказ

383. АРВА, Сара

Тематизација *страха* путем књижевног дела у настави српског као страног језика / Сара З. Арва // Лингвометодика. – 1 (2024), 167–176. | Summary

384. БАБИЋ, Биљана*

Анализа грешака у облику конгруентне речи у именичкој синтагми у српском као страном језику / Биљана М. Бабић // МВ. – 14, 2 (2023), 95–118. | Summary

385. БАБИЋ, Биљана

Грешке у паукалним и партитивним синтагмама у српском као страном језику / Биљана М. Бабић // Филолог. – 30 (2024), 44–63. | Summary

386. БАБИЋ, Биљана*

Морфолошко-синтаксички минимални речник глагола у настави српског језика као страног/другог и као матерњега / Биљана М. Бабић // МВ. – 10 (2019), 33–58. | Summary

387. БЈЕЛАКОВИЋ, Исидора

Научимо српски 1 = Let's Learn Serbian 1 / Isidora Bjelaković, Jelena Vojnović. – 8. izd. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2024. – 166. | ISBN 978-86-6065-871-7

388. БОЊКОВСКИ, Роберт

Астрономско-математичко мерење дана у глотодидактици српског језика као страног у Пољској / Роберт Р. Боњковски // Лингвометодика. – 1 (2024), 73–79. | Summary

389. ВАСИЋ, Биљана

Дидактички потенцијал табле Міго у настави српског језика као страног : на примеру обраде бројева и квантитативног генитива / Биљана Т. Васић // НССУВД. – 53, 1 (2024), 325–334. | Резюме

390. ВУЈОВИЋ, Душанка

Предности и изазови онлајн наставе српског језика на Ханкук универзитету за стране студије у Републици Кореји / Душанка С. Вујовић // НССУВД. – 53, 1 (2024), 315–323. | Summary

391. ДАНИЛОВИЋ, Мирјана

Сербский шаг за шагом = Српски корак по корак / Мирьяна Данилович. – Београд : Kontrast izdavaštvo, 2024. – 280. | ISBN 978-86-6036-245-4

392. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Неки теоријски и методички аспекти регуларних механизама творбе речи у настави српског као страног језика / Рајна Драгићевић // Предавања 13. – 77–85.

393. ЗВЕКИЋ ДУШАНОВИЋ, Душанка

Књижевни текст у настави српског као нематерњег језика / Душанка С. Звекић-Душановић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 559–569. | Summary

394. ЗВЕКИЋ ДУШАНОВИЋ, Душанка*

Srpski kao nematernji jezik u Republici Srbiji : u težnji ka aditivnom bilingvizmu / Dušanka S. Zvekić-Dušanović, Jelena R. Redli // MB. – 12 (2021), 31–50. | Summary

395. ИВАНОВА, Ирина

Свет српског језика : искуство онлајн наставе / Ирина Е. Иванова // НССУВД. – 53, 1 (2024), 345–350. | Резюме

396. ИВАНОВИЋ, Јанко

Визуелна средства (слика и фотографија) у уџбеницима српског језика као страног и нематерњег / Јанко Р. Ивановић // Славистика. – 28, 2 (2024), 297–315. | Zusammenfassung + Прилози

– ИЛИЋ, Валентина

Завршни радови на мастер студијама Српски језик и Српски као страни језик на Филолошком факултету Универзитета у Београду | Уп. 1053.

397. ЈАКШИЋ ПЕРОВИЋ, Исидора

Обрада граматике у настави српског језика као завичајног : макроприступ / Исидора З. Јакшић Перовић // Лингвометодика. – 1 (2024), 109–121. | Summary

398. ЈАКШИЋ ПЕРОВИЋ, Исидора

Уџбенички комплет у настави српског као страног језика / Александар Новаковић. – Ниш : Филозофски факултет, 2022. – 232. / Исидора З. Јакшић Перовић // ГСЈ. – 22 (2024), 239–243. | Приказ

399. КРАЈИШНИК, Весна

Степеновање текстова у настави српског као страног језика / Весна Р. Крајишник // Лингвометодика. – 1 (2024), 35–45. | Summary

400. КУБУРИЋ МАЦУРА, Мијана

Анализа грешака при учењу српског језика као страног на примјеру групе њемачких студената / Мијана Ч. Кубурић Мацура, Нина З. Говедар // Филолог. – 29 (2024), 33–50. | Summary

401. ЛУКОВИЋ, Марија

До сунца, месеца и звезда : небеска тела у настави српског као страног језика / Марија Д. Луковић, Мирјана Р. Обрадовић // Звезде. – 455–474. | Summary

402. МАРКОВИЋ НИКОЛАЈЕВА, Јелена

Synonymy in Textbooks for Serbian as a Foreign Language / Jelena Marković Nikolajeva // FU. – 22, 1 (2024), 109–133. | Резиме

403. МИРКОВИЋ, Горица

Предлози у настави српског језика као страног : примена методе размишљања наглас / Горица Ђ. Мирковић // MB. – 15, 2 (2024), 41–56. | Summary

404. МИРЧИЋ ПАНИЋ, Драгана

Одабир писаних текстова за тестирање вештине разумевања / Драгана Ж. Мирчић Панић // PhM. – 16 (2024), 849–859. | Summary

405. НЕДЕЉКОВИЋ, Марија

Стандарднојезичке, супстандардне и дијалекатске особине српског језика у уџбеницима српског као страног језика / Марија С. Недељковић // Српски језик између стандарда... – 119–131. | Summary

406. НИКОЛИЋ МАСТОД, Биљана

Вештина говора и њена процена у српском као страном језику / Биљана Р. Николић Мастод, Весна Р. Крајишник // CJ. – 29 (2024), 543–565. | Summary

407. НОВАКОВИЋ, Александар*

Анализа студијских програма српски као страни језикна филолошким и филозофским факултетима у Републици Србији / Александар М. Новаковић // MB. – 13 (2022), 13–39. | Summary

– НОВАКОВИЋ, Александар

Допринос професора Милорада Дешића развоју методике наставе српског као страног језика | Уп. 1469.

408. НОВАКОВИЋ, Александар

Завештање Димитрија Владисављевића : прва граматика за учење савременог српског као страног језика? / Александар М. Новаковић // Исходишта. – 10 (2024), 233–254. | Summary

409. НОВАКОВИЋ, Александар

Запажања о настави српског као страног језика на почетку треће деценије XXI века / Александар М. Новаковић // PhM. – 16 (2024), 861–870. | Summary

410. НОВАКОВИЋ, Александар

Ка квалитетнијој настави српског као страног језика : приказ уџбеника „Да ли је ваш час неми филм?“ проф. др Јелене Редли : Да ли је Ваш час неми филм? / Редли, Јелена. – Нови Сад : Филозофски факултет, 2023. – 138. / Александар М. Новаковић // PhM. – 16 (2024), 951–954. | Приказ

411. НОВАКОВИЋ, Александар

Кажипут : радна свеска за српски као страни језик / Александар М. Новаковић. – Ниш : Филозофски факултет, 2024. – 169. | ISBN 978-86-7379-644-4 | Уп. 431.

412. НОВАКОВИЋ, Александар*

Методика наставе српског као страног и методика наставе српског као завичајног језика на Филозофском факултету Универзитета у Нишу / Александар М. Новаковић, Марина С. Јањић // MB. – 14, 2 (2023), 57–74. | Summary

413. НОВАКОВИЋ, Александар

О настави српског као страног језика за средњошколце на подручју града Ниша / Александар М. Новаковић, Ивана З. Митић // ГСЈ. – 22 (2024), 133–143. | Summary

414. НОВАКОВИЋ, Александар

Priručnici inostranih univerziteta i zavoda u nastavi srpskog kao stranog jezika nakon Drugog svetskog rata / Aleksandar M. Novaković // Philologia. – 22 (2024), 75–91. | Резиме, Summary

415. НОВАКОВИЋ, Александар

„Српски језик за странце“ Боже Ћорића у наставној пракси на почетку треће деценије XXI века / Александар М. Новаковић // АФФ. – 36, 1 (2024), 151–160. | Summary

416. НОВАКОВИЋ, Александар

Уџбеник „Говорни српскохрватски“ Чарлтона Хоџа у настави српског као страног језика након II Светског рата / Александар М. Новаковић // Славистика. – 28, 2 (2024), 316–330. | Summary

417. НОВАКОВИЋ, Александар

„Уџбеник за српскохрватски“ америчке Војне школе језика : уџбенички комплет за учење српског као страног / Александар М. Новаковић // Лингвометодика. – 1 (2024), 123–145. | Summary

418. НОВАКОВИЋ, Александар

Фрагменти о методици наставе српског као страног језика након Другог светског рата / Александар М. Новаковић. – Ниш : Филозофски факултет, 2024. – 153. | ISBN 978-86-7379-655-0 | Уп. 432.

419. ПАВЛОВИЋ ЈОВАНОВИЋ, Јелена

Практична настава административно-правног стила на универзитету : пример студената из Пољске / Јелена М. Павловић Јовановић, Александра Д. Милисављевић // Лингвометодика. – 1 (2024), 177–190. | Summary + Прилози

420. ПЕРИШИЋ, Јелена*

Načini imenovanja i obrade kolokacija u priručnicima za srpski jezik kao strani / Jelena R. Perišić // MB. – 12 (2021), 51–67. | Summary

421. ПЕРИШИЋ, Јелена

Učenje i usvajanje kolokacija u jeziku nauke : iz perspektive srpskog jezika kao stranog / Jelena Perišić // ППЈ. – 55 (2024), 195–212. | Summary

422. ПЕРИШИЋ, Оља

Развијање вештине усмене комуникације код ученика српског језика као страног на примеру е-тандема / Оља Р. Перишић // НССУВД. – 53, 1 (2024), 335–344. | Riassunto

– ПЕТРОВИЋ, Кристина

Teaching Heritage Language – Why So Different? : Issues in Teaching Serbian as a Heritage Language | Уп. 1076.

423. РЕДЛИ, Јелена*

Funkcionalni pristup tekstovima u nastavi srpskog kao nematernjeg jezika na naprednom nivou postignuća / Jelena R. Redli // MB. – 14, 2 (2023), 75–94. | Summary

424. РУНИЋ, Марија

L’insegnamento dell’aspetto verbale nella didattica del serbo e croato L2 : alcune riflessioni e proposte / Marija Runić // Филолог. – 29 (2024), 88–113. | Summary

425. СПАСИЋ, Наташа

Место и функција песама у настави српског као страног језика / Наташа А. Спасић, Александар М. Новаковић // Филолог. – 30 (2024), 64–83. | Summary

426. СПАСИЋ, Наташа

Нестандардни језик у настави српског као страног језика / Наташа А. Спасић // Српски језик између стандарда... – 133–143. | Summary

427. СПАСИЋ, Наташа

Предности и недостаци вештачке интелигенције у настави (српског као) страног језика / Наташа А. Спасић // Лингвометодика. – 1 (2024), 81–98. | Summary

428. СТЕФАНОВИЋ, Александар

Приручници за учење српског језика применљиви на почетном нивоу студија и њихова примена у настави на Сорбони / Александар Д. Стефановић // НССУВД. – 53, 1 (2024), 305–314. | Résumé

429. СТОЈИЧИЋ, Војкан

How Correct Is Your Writing? : Orthographic Error Analysis in Serbian As an L2 / Vojkan B. Stojičić, Jovana Z. Milovanović // CJ. – 29 (2024), 567–581. | Резиме

430. СТРИЖАК, Никица

Persiranje kao gramatički, pragmatički i interkulturni sadržaj u nastavi srpskog kao stranog jezika / Nikica J. Strižak // Лингвометодика. – 1 (2024), 99–108. | Summary

431. СУДИМАЦ ЈОВИЋ, Нина

Како странац да пронађе најбољи пут да би проговорио на српском : српски као страни језик на Филозофском факултету у Нишу : Кажипут : радна свеска за српски као страни језик / Александар М. Новаковић. – Ниш : Филозофски факултет, 2024. – 169. / Нина Љ. Судимац Јовић // Лингвометодика. – 1 (2024), 193–195. | Приказ | Уп. 411.

432. СУДИМАЦ ЈОВИЋ, Нина

Српски језик као страни у историјско-друштвеном контексту : развој наставе од друге половине XX века до данас : Фрагменти о методици наставе српског као страног језика након Другог светског рата / Александар М. Новаковић. – Ниш : Филозофски факултет, 2024. – 153. / Нина Љ. Судимац Јовић // ГСЈ. – 22 (2024), 251–253. | Приказ | Уп. 418.

433. ФИЛИПОВИЋ, Јелена

Анализа грешака матерњих говорника словеначког језика на почетном нивоу учења српског као страног језика / Јелена З. Филиповић // Лингвометодика. – 1 (2024), 147–165. | Summary

434. ЦИМА, Joана

Δυσκολιεσ στην εκμαθηση τησ σερβικησ γλωσσασ : αναζητηση σημειων συγκλισησ και αποκλισησ απο την ελληνικη / Ιωάννα Τζίμα // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 686–700. | Summary

435. ШКОРИЋ, Милица

Video-sadržaji namenjeni informalnom učenju srpskog jezika na platformi Jutjub (YouTube) / Milica Ž. Škorić // АФФ. – 36, 2 (2024), 149–177. | Summary

г) Контрастивна и компаративна проучавања језика

436. АЛАНОВИЋ, Миливој*

Значењске варијације конструкције с предлогом *прéд* у српском и русинском језику / Миливој Алановић, Александар Мудри // РС. – 6 (2022), 133–154. | Summary

437. АНДРИЋ, Едита

Poredbeni frazeologizmi sa glagolima kretanja u mađarskom i srpskom jeziku / Edita Andrić, Dušanka Zvekić-Dušanović // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 313–325. | Summary

438. АШИЋ, Тијана

De la préposition *na* en serbe dans les constructions exprimant la manière et de ses équivalents / Tijana Ašić, Marija Simović // FU. – 22, 2 (2024), 309–316. | Резиме

439. АШИЋ, Тијана

Српски присвојни и етички датив као еквиваленти француског посесивног детерминанта и других сложенијих обрта : неке идеје о сличностима и разликама у дијахронијском процесу настајања и губљења падежних значења у српском и француском језику / Тијана В. Ашић // НССУВД. – 53, 1 (2024), 201–212. | Résumé

– АШИЋ, Тијана

Стандардно и нестандардно у језику | Уп. 2.

440. БАБАМОВА, Ирина

La construction se *faire* + infinitif et ses équivalents dans la langue macédonienne / Irina Babamova // Les études françaises aujourd'hui 15. – 135–145. | Резиме

441. БАЗИЋ, Јована

Semantičko-pragmatička analiza kondicionala u italijanskom i potencijala u srpskom jeziku / Jovana Bazić // ГФФНС. – 49, 3 (2024), 112–128. | Summary

442. БАЛЕК, Тијана

О ситуативним модификаторима *још* и *ещё* из семантичког, синтаксичког и когнитивистичког угла / Тијана Балек // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 326–334. | Резюме

443. БИЉЕТИНА, Јелена

Definisanje u rečnicima : slučaj glagola *to eat* i *jestı* u engleskom i srpskom / Jelena Biljetina // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 244–254. | Summary

444. БУДИМИРОВИЋ МИЛИЋЕВИЋ, Јелена

Број *један/en (eden)* у српском и словеначком језику / Јелена С. Будимировић Милићевић // CJ. – 29 (2024), 531–542. | Summary

445. БУЛАТОВИЋ, Весна

The Use of Hypertext in Academic Blogs Written in Italian and English : a Case Study / Vesna Bulatović, Vesna Bogdanović, Dragana Gak // ГФФНС. – 49, 3 (2024), 130–148. | Резиме

446. ВАСИЉЕВИЋ, Анђела

L'analyse sémantico-pragmatique de l'adverbe français *autrement* et de ses équivalents serbes / Anđela D. Vasiljević // PhM. – 16 (2024), 771–789. | Резиме

447. ВЕСИЋ ПАВЛОВИЋ, Тијана

Konceptualizacija *želje* putem izvornih domena *gladi* i *žeđi* u srpskom i engleskom jeziku / Tijana Vesić Pavlović // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 355–367. | Summary

448. ВОЈВОДИЋ, Дојчил

Глаголи чулне перцепције у руском и српском језику / Драгана Поповић. – Нови Сад : Филозофски факултет, 2024. – 255. / Дојчил Војводић // Славистика. – 28, 2 (2024), 353–360. | Приказ | Уп. 506.

449. ВУЈОВИЋ, Марија

Orijentacione metafore u frazeologizmima italijanskog, španskog i srpskog jezika s komponentom *oko* / Marija N. Vujović // Филолог. – 30 (2024), 201–230. | Summary

450. ВУЈЧИЋ, Никола

Horrifizierende Ausdrucksmittel im deutschen und serbischen Corona-Diskurs : ein Beitrag zur kontrastiven Diskurslinguistik / Nikola Vujčić // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 34–45. | Summary

451. ВУКОСАВ, Теодора

Оријентализми у руском и у српском савременом језику : истраживачки приступ / Теодора Вукосав // Славистика. – 28, 2 (2024), 98–119. | Резюме

452. ВУЛОВИЋ ЕМОНТС, Наташа

Паремиолошка слика свештених лица у српском и турском језику : контрастивни приступ / Наташа С. Вуловић Емонтс, Марија С. Ђинђић // Средњи век у српској науци... – 255–262. | Summary

453. ВУЧКОВИЋ, Марија

О чиниоцима који доприносе различитим резултатима позајмљивања истог глагола : студија случаја / Марија Вучковић // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 255–263. | Summary

454. ГЛОЂОВИЋ, Аница

Стативност и глаголски вид у енглеском са освртом на српски језик / Аница Глођовић // ЗбМСФЛ. – 67, 1 (2024), 95–108. | Summary

455. ГРОШЕЉ, Роберт*

Slovene and Vojvodina Rusyn Sonorants : a Contrastive Analysis Study / Robert Grošelj // PC. – 2 (2018), 39–48. | Summary

456. ДМИТРОВИЋ, Дина

Απεικονιση του πρωτου κυματοσ τησ πανδημιασ του covid-19 στον σερβικο και στον ελληνικο τυπο και χρηση μεταφορικου λογου / Ντίνα Ντμίτροβιτς, Μάρθα Λαμπροπούλου, Βόικαν Στόιτσιτς // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 436–453. | Summary

457. ДРОБЊАК, Драгана

Ptice u francuskoj i srpskoj frazeologiji / Dragana Drobnjak, Snežana Gudurić // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 335–343. | Résumé

458. ЂУРИЋ, Љубица

Француска имперсонална конструкција *il fait* и њени српски еквиваленти у метеоролошком домену : корпусна анализа / Љубица З. Ђурић // АФФ. – 36, 1 (2024), 61–83. | Summary + Прилози

459. ИВАНКОВИЋ, Мирјана

Перифрастични изрази са глаголима *дати/добити* у српском језику и њихови преводни еквиваленти у мађарском језику / Мирјана Иванковић // ППЈ. – 55 (2024), 155–178. | Summary

460. ИВКОВИЋ, Гордана

The Speech Act of Suggestion in Online Recipes in Serbian and English : a Relevance-Theoretic Approach / Gordana Ivković // ЖЈ. – 44 (2024), 39–64. | Резиме

461. ИЛАНКОВИЋ, Сара

Фразеологизми са лексемом *сунце* у италијанском и српском језику / Сара Иланковић // ГФФНС. – 49, 4 (2024), 38–51. | Summary

462. ИЛИЋ, Кристина

Улога префикса *анти-* у немачком и српском језику из угла творбе речи и семантике у контексту пандемије вируса корона / Кристина Илић // Савремена филолошка проучавања младих истраживача 2. – 192–204. | Summary

463. ЈАКУШКИНА, Екатерина

Интернационализмы в сербско-русском двуязычном словаре / Екатерина Якушкина // Славистика. – 28, 1 (2024), 57–64. | Резиме

464. ЈАНКОВИЋ, Љиљана

Alternatives in Translating Certain Grammatical Structures from English into Serbian / Ljiljana M. Janković // PhM. – 16 (2024), 571–594. | Резиме

465. ЈАНКОВИЋ, Љиљана

Kontrastivna analiza klauza u srpskom i engleskom jeziku / Ljiljana Janković. – Niš : Filozofski fakultet, 2024. – 161. | ISBN 978-86-7379-662-8

466. ЈЕРОТИЈЕВИЋ ТИШМА, Даница

Акустичка анализа африката у српском и енглеском језику / Даница М. Јеротијевић Тишма // Српски језик између стандарда... – 287–303. | Summary + Прилог

467. ЈЕРОТИЈЕВИЋ ТИШМА, Даница

Однос брзине говора и времена наступа звучности безвучних плозива у српско-енглеском међујезичком систему / Даница М. Јеротијевић Тишма // Филолог. – 30 (2024), 27–43. | Summary

468. ЈОВАНОВИЋ, Лана

Impoliteness Strategies in Online Dicourse : a Comparative Study of English and Spanish Comments on King Charles III's Coronation / Lana S. Jovanović // PhM. – 16 (2024), 673–687. | Резиме

469. КАРДОШ СТОЈАНОВИЋ, Александра

Fitness Terms in English and their Adaptation into Serbian / Aleksandra Š. Kardoš Stojanović, Mira M. Milić, Lidija M. Marković // Филолог. – 30 (2024), 184–200. | Резиме

470. КЕРКЕЗ, Драгана

А дисонансе у српском и руском језику / Драгана Керкез // Актуелна питања синтаксе реченице српског језика. – 169–188. | Резюме

471. КРИМЕР ГАБОРОВИЋ, Сања

In Search of Meaning of English and Serbian Colour Terms : Using Lexicographic Data as a Source of Cultural Narratives / Sanja Krimer Gaborović // Језици и културе у времену и простору 11.1. – 39–48. | Резиме

472. КРИМЕР ГАБОРОВИЋ, Сања

Ogledi o bojama u engleskom i srpskom jeziku / Sanja Krimer-Gaborović. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2024. – 425. | ISBN 978-86-6065-864-9

473. КРСТИЋ, Маја

Деструктиви у руском и српском језику / Маја Р. Крстић // ЈФ. – 80, 2 (2024), 141–155. | Резюме, Summary

474. КУКИЋ, Марко

Contrastive Analysis of the Present Tense in Serbian and English / Marko E. Kukić // ЗбФФП. – 54, 3 (2024), 35–55. | Резиме

475. ЛАЗИЋ КОЊИК, Ивана

Reči u novom svetlu = Words in a New Light / Tvrtko Prćić. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2024. – 434. / Ивана Лазић Коњик // ЛА. – 36 (2024), 19–23. | Приказ | Уп. 509.

476. ЛАЗИЋ КОЊИК, Ивана

Srpski sa engleskim : osnove kontaktno-kontrastivne lingvistike / Tvrtko Prćić. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2023. – 322. / Ивана Лазић Коњик // ЈФ. – 80, 1 (2024), 214–222. | Приказ | Уп. 519.

477. ЛАЗОВИЋ, Никола

Интерактивни метадискурсни маркери у арапским и српским апстрактима научних радова : контрастивна анализа / Никола З. Лазовић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 113–122. | Summary

478. ЛОНЧАР РАИЧЕВИЋ, Александра

Контрастное сравнение характера ударения в русском и сербском языках : призренско-тимокский диалект / Александра Р. Лончар Раичевич, Катарина П. Станкович // ГСЈ. – 22 (2024), 65–81. | Резиме

479. МАНОЈЛОВИЋ, Нина

Контрастивна анализа глагола *manage* и његових глаголских комплемената из перспективе семантике и лингвистичке прагматике / Нина Ж. Манојловић, Катарина Б. Субановић // Српски језик између стандарда... – 305–318. | Summary

480. МАРИЋ, Биљана

Дискурсни маркери туђег говора у руском и српском језику / Биљана Марић // Актуелна питања синтаксе реченице српског језика. – 225–248. | Резюме

481. МАРКОВИЋ, Анђела

Препозитивни и постпозитивни члан у албанском и румунском језику из балканолошке перспективе / Анђела М. Марковић, Наиље Р. Маља Имами // PhM. – 16 (2024), 469–480. | Summary

482. МАРКОВИЋ, Сузана

Would You Read This Book? vs. Прочитај ову књигу : индиректни говорни чинови у енглеском и српском језику / Сузана Марковић. – Источно Ново Сарајево : Завод за уџбенике и наставна средства, 2024. – 217. | ISBN 978-99955-1-820-2

483. МАРЧЕТА, Јована

Konceptualizacija pojma *život* na materijalu srpskih, francuskih i italijanskih frazema : komparativno-kontrastivni pristup / Jovana Marčeta, Ivana Lazić-Konjik // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 395–403. | Summary

484. МАРЧЕТА, Јована

Leksema *reč* u italijanskom i srpskom jeziku : kognitivno-konceptualna analiza / Jovana Marčeta // ГФФНС. – 49, 4 (2024), 116–127. | Summary

485. МИЛИЋ, Мира

Studije iz englesko-srpske kontrastivne gramatike glagola / Predrag Novakov. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2023. – 196. / Мира Милић // ЗбМСФЛ. – 67, 1 (2024), 154–162. | Приказ

486. МИЛОЈЕВИЋ, Ивана

Εννοιοποιηση της *αγαπησ* στη σερβικη και την ελληνικη γλωσσα / Ivana Milojević // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 349–362. | Резиме

487. МИНИЋ, Катарина

Употреба декомпонованих предиката у одабраним новинским текстовима на српском и немачком језику / Катарина З. Минић // PhM. – 16 (2024), 745–758. | Zusammenfassung

488. МИРКОВИЋ БИРТАШИЋ, Дејана

Анализа обраде културема из области гастрономије у „Француско-српском речнику“ Слободана Јовановића / Дејана Д. Мирковић-Бирташић // АФФ. – 36, 1 (2024), 85–97. | Summary

489. МУХОВИЋ, Ерсан

Прагмалингвистичка употреба показних заменица у драмским дијалозима / Ерсан С. Муховић // PhM. – 16 (2024), 549–562. | Summary

490. НЕШОВИЋ, Матија

Desinonimizacija kroz prizmu korpusne i vektorske analize kontekstualnih preferenci leksema *kompjuter* i *računar* / Matija Nešović // Philologia. – 22 (2024), 1–13. | Резиме, Summary

491. НЕШОВИЋ, Матија

О неким особеностима апозитивне релативне клаузе у административном стилу у српском и руском језику / Матија Нешовић // Славистика. – 28, 2 (2024), 53–70. | Резюме

492. НИКОЛИЋ, Емилија

Когнитивнолингвистичка анализа хронотопа повести „Лаки светови“ : на плану руског и српског језика / Емилија Г. Николић // PhM. – 16 (2024), 837–847. | Резюме

493. НИКОЛОВСКИ, Зоран

Les anglicismes lexicaux en français dans les transports / Zoran Nikolovski // Les études françaises aujourd'hui 15. – 169–184. | Резиме

494. ОПАЧИЋ, Марија

Вишечлани реченични комплекси мешовитог типа у руском и српском језику / Марија М. Опачић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 295–306. | Резюме

495. ПАНТИЋ, Славица

Иницијалне сугласничке групе *[s] + оклузив* у француском и италијанском језику у поређењу са српским : дијахрони приступ / Славица Пантић // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 35–47. | Summary

496. ПАПАЗ, Младен

Инференцијална евиденцијалност у новинским извјештајима на њемачком и српском језику / Младен Д. Папаз // CJ. – 29 (2024), 479–495. | Zusammenfassung

497. ПАРАХОЊКО, Људмила

Когнитивно-прагматическая парадигма тавтологических и плеонастических высказываний в русском и румынском языках / Людмила Вячеславовна Парахонько // Studii Românești în context modern. – 213–256.

498. ПАУНОВИЋ РОДИЋ, Стефана

Мужевност као одраз стереотипа мушкарца у словачкој и српској језичкој слици света / Стефана Пауновић Родић // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 404–418. | Summary

499. ПЕЈОВИЋ, Анђелка

Индикатив и субјунктив у допусним реченицама у шпанском језику и њихови еквиваленти у српском / Анђелка Пејовић // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 164–178. | Resumen

500. ПЕТРАК, Марта

Tête-à-tête phraséologique : étude contrastive des phraséologismes français et croates comportant les éléments *tête* et *glava* / Marta Petrak, Bogdanka Pavelin Lešić // Les études françaises aujourd'hui 15. – 205–225. | Резиме

501. ПЕТРОВИЋ ГУЈАНИЧИЋ, Маша

Модификовање паремија у новинском дискурсу шпанског и српског језика : додавање и изостављање елемената / Маша З. Петровић Гујаничић // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 153–163. | Summary

502. ПЕТРОВИЋ ГУЈАНИЧИЋ, Маша

Преко сунца до звезда : фразеолошке јединице са лексемама *сунце/sol* и *звезда/estrella* у српском и шпанском језику / Маша З. Петровић Гујаничић, Ирена М. Селаковић // Звезде. – 443–452. | Summary

503. ПЕТРОВИЋ ГУЈАНИЧИЋ, Маша

Процес десаутоматизације паремија посредством екстерних модификација у новинском дискурсу шпанског и српског језика / Маша З. Петровић Гујаничић // PhM. – 16 (2024), 1263–1276. | Summary

504. ПЕТРОНИЈЕВИЋ, Божинка

Именице са апелативом као елементом структуре / Божинка М. Петронијевић // CJ. – 29 (2024), 103–119. | Zusammenfassung

505. ПЛИШКОВА, Ана*

Русиньско-словацькый білінгвізм на фонї сучасного русиньского языка / Anna Plišková, Zdenka Citriaková, Kvetoslava Koporová // PC. – 1 (2017), 35–53. | Summary

506. ПОПОВИЋ, Драгана

Глаголи чулне перцепције у руском и српском језику / Драгана Поповић. – Нови Сад : Филозофски факултет, 2024. – 255. | ISBN 978-86-6065-842-7 | Уп. 448.

507. ПОПОВИЋ, Снежана

Чешка и српска фразеологија и корпусна истраживања / Снежана Поповић // Од Мораве до Мораве 4. – 445–458. | Shrnutí, Summary

508. ПОПОВИЋ ПИСАРИ, Милена

Glagoli objekatske kontrole u italijanskom i srpskom jeziku / Milena Popović Pisarri // ГФФНС. – 49, 4 (2024), 216–236. | Summary

509. ПРЋИЋ, Тврtко

Reči u novom svetlu = Words in a New Light / Tvrtko Prćić. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2024. – 434. | ISBN 978-86-6065-850-2 | Уп. 475.

510. РАМАЧ, Јулијан*

Руско-сербски лексични гомоними у руским язику / Юлиян Рамач // PC. – 1 (2017), 9–18. | Zusammenfassung

511. РИСТИЋ, Гордана

Recepcija biblijskih paremija u nemačkom, srpskom i mađarskom jeziku / Gordana M. Ristić, Katalin Đ. Ozer // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 344–353. | Zusammenfassung

512. РОДИЋ, Милица

The Omnipresent Author : Distribution of Markers of Authorial Presence in Scientific Articles in Linguistics, Economics, and Technology Written in English, Serbian, and German / Milica Rodić // BELLS. – 16 (2024), 63–83.

513. САБО ЛАКИ, Богларка

Говорни чин молбе у српском и мађарском језику : контрастивна прагматичка испитивања / Богларка Сабо Лаки, Тимеа Тот Јухас // ЗбМСФЛ. – 67, 2 (2024), 121–137. | Summary

514. САМАРЏИЈА, Татјана

Le ne explétif et les équivalents serbes des conjonctions temporelles de postériorité *avant que* et *jusqu'à ce que* / Tatjana M. Samardžija // PhM. – 16 (2024), 817–836. | Резиме

515. СЕДЕР, Ружица

Koncesivnost u francuskom, italijanskom i srpskom jeziku / Ružica Seder. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2024. – 173. | ISBN 978-86-6065-840-3

516. СТАКИЋ, Љубица

Пејоративи из домена ретардације у чешком и српском језику / Љубица Стакић // Славистика. – 28, 2 (2024), 120–135. | Summary

517. СТАНКОВА, Бисера

Tempus und aspekt deutsch-mazedonische kontraste / Bisera Stankova // Хоризонти језика и култура. – 170–179. | Summary

518. СТАНЧИЋ, Катарина

Аспектуалност у немачком и српском језику из когнитивнолингвистичке перспективе / Катарина Станчић // ЖЈ. – 44 (2024), 81–98. | Summary

519. СТЕПАНОВ, Страхиња

О српско-енглеским језичким додирима – обједињено : контактно и контрастивно : Srpski sa engleskim : osnove kontaktno-kontrastivne lingvistike / Tvrtko Prćić. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2023. – 322. / Страхиња Степанов // ЗбМСФЛ. – 67, 1 (2024), 145–154. | Приказ | Уп. 476.

520. СТОЈКОВИЋ, Сузана

Фразеологизми с називима домаћих пернатих животиња у руском и српском језику / Сузана Стојковић, Татјана Вулетић // Славистика. – 28, 2 (2024), 136–155. | Резюме

521. ТОМОВИЋ, Ненад

Jezici u kontaktu : engleski i srpski / Nenad Tomović. – Beograd : Filološki fakultet, 2024. – 120. – (Edicija Monografije. Jezik) | ISBN 978-86-6153-750-9

522. ТОШОВИЋ, Бранко

Генараторская метафора / Бранко Тошович // Славистика. – 28, 1 (2024), 28–40. | Резиме

523. ФИЛИПОВИЋ, Соња

Conceptual Metaphors and Metonymies Underlying Figurative Expressions with the Meaning ‘People with/without Social Power’ in English and Serbian / Sonja Filipović // ЗбМСФЛ. – 67, 2 (2024), 105–120. | Резиме

524. ЧОРБОЛОКОВИЋ, Саша

Компаративно-контрастивна анализа употребе интерпункцијских (и правописних) знакова у српском и енглеском језику / Саша С. Чорболоковић, Валентина М. Гавриловић // ЗбФФП. – 54, 1 (2024), 67–84. | Summary + Прилози

525. ЧОРБОЛОКОВИЋ, Саша

Pravopis u kontrastu : sličnosti i razlike između pravopisa srpskog i engleskog jezika / Saša S. Čorboloković, Valentina M. Gavranović. – Beograd : Univerzitet Singidunum, 2024. – 163. | ISBN 978-86-7912-825-6

526. ШАПИЋ, Јулија

О проблеме лексикографического представления диминутивов в сербско-русском словаре / Юлия Л. Шапич // ЈФ. – 80, 1 (2024), 127–146. | Резиме, Summary

527. ШЛЕМЕНДЕР, Марина*

Prefixes with Negative and Reversative Meaning in English and Their Ruthenian Equivalents / Marina Šlemender // РС. – 3 (2019), 61–73. | Summary + Прилог

528. ШЛЕМЕНДЕР, Марина*

Similarities and Differences between the English Verb *Be* and the Ruthenian Verb *буц* / Marina Šlemender // РС. – 2 (2018), 107–123. | Summary

529. ШУЊЕВАРИЋ, Марија

Контрастивна анализа фразеолошких парова придева у немачком и њихових еквивалената у српском језику / Марија В. Шуњеварић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 183–197. | Zusammenfassung

IV. Прасловенски језик, словенска језичка заједница и посебна питања појединих словенских језика

а) Етимологија, прасловенски језик, словенска језичка заједница

530. АЈДАЧИЋ, Дејан*

Нове словенске речи и метафоре на интернету : април 1999. / Дејан Ајдачић // Новоречје. – 3, 4 (2021), 168–172. | Први пут објављено у часопису „Мова і культура“ (Київ) 2 (2000), 9–14.

531. АЛАНОВИЋ, Миливој

Граматика интеракције у савременим словенским језицима / Људмила Поповић. – Београд : Славистичко друштво Србије, 2023. – 353. / Миливој Алановић // ЗбМСФЛ. – 67, 2 (2024), 166–169. | Приказ | Уп. 533.

532. ВЕЉКОВИЋ, Жарко

„Шудиковски натпис“ хришћанскога руха / Жарко Б. Вељковић // Исходишта. – 10 (2024), 39–56. | Summary

533. ВОЈВОДИЋ, Дојчил

Граматика интеракције у савременим словенским језицима / Људмила Поповић. – Београд : Славистичко друштво Србије, 2023. – 353. / Дојчил П. Војводић // ЈФ. – 80, 1 (2024), 197–213. | Приказ | Уп. 531.

– ВУЧКОВИЋ, Марија

Лексичка породица глагола *губи̏ти (се)* у дијахроној перспективи | Уп. 837.

534. ГРКОВИЋ МЕЈЦОР, Јасмина

Прича о песми : И на небу и на земљи / Александар Лома. – Београд : Српска књижевна задруга, 2023. – 477. / Јасмина Грковић Мејџор // ЗбМСФЛ. – 67, 2 (2024), 161–165. | Приказ

535. ЛИГОРИО, Орсат

Antrešelj : an Early Romanian Remnant in Serbo-Croatian / Orsat Ligorio // Balcanica. – 55 (2024), 59–68.

– ЛОМА, Александар

Словенска географска терминологија у истраживањима Никите И. Толстоја | Уп. 1460.

– РАДЕНКОВИЋ, Љубинко

О етнолингвистици Никите И. Толстоја и колективном делу „Словенске старине“ | Уп. 1475.

– СТАНИШИЋ, Вања

Значај албанског језика за реконструкцију једног балтословенског питања | Уп. 1402.

536. ТИМКО ЂИТКО, Оксана

Глаголиця на слов’янських землях : гіпотези, теорії, факти / Оксана Дїтко Тимко, Юлія Юсип-Якимович // РС. – 8 (2024), 70–87. | Summary

537. ТОЛСТОЈ, Никита

Језик словенске културе / Никита Толстој ; прев. Људмила Јоксимовић. – Нови Сад : Академска књига, 2024. – 344. | ISBN 978-86-6263-479-5

538. ШИПКА, Данко

Cambridge Handbook of Slavic Linguistics / eds. Danko Šipka, Wayles Browne. – Cambridge : Cambridge University Press, 2024. – 800. / Данко Шипка // ЈФ. – 80, 2 (2024), 199–204. | Приказ

539. ШИПКА, Данко

Рјечник у друштву, друштво у рјечнику : изабрани примјери словенских језика / Данко Шипка // Модерни речници... – 31–38. | Summary

б) Источнословенски језици

540. АЈДАЧИЋ, Дејан

Нове руске речи у пројекту „Дар речи“ Михаила Епштејна / Дејан Ајдачић // Новоречје. – 6, 10 (2024), 102–114. | Резюме

– АЛАНОВИЋ, Миливој*

Значењске варијације конструкције с предлогом *пред* у српском и русинском језику | Уп. 436.

541. АНДРЕЈЧУК, Надија

Linguopersonology : Dmitro Dontsov and the Story of one Self-Translated Text / Nadiia Andreichuk, Oksana Mykytyuk // ЗбМСС. – 106 (2024), 57–71. | Резиме

– БАЈОВИЋ, Јелена

Преводилачки поступак Олега Мраморнова у „Лучи микрокозма“ : инверзија и трансформација | Уп. 29.

– БАЛЕК, Тијана

О временској (не)локализованости у словенским језицима на примеру Андрићеве приповетке „Аска и вук” и превода на русински и руски језик | Уп. 724.

О ситуативним модификаторима *још* и *ещё* из семантичког, синтаксичког и когнитивистичког угла | Уп. 442.

542. БЕЛЕЈ, Љубомир*

Русинські словники Закарпаття : некомпетентність чи технологія / Любомир Белей // РС. – 2 (2018), 27–38. | Summary

543. ВЕНЧЕЉОВСКИ, Маријана*

Дїєслова думаня у руским и русийским язику / Марияна Венчельовски // РС. – 5 (2021), 99–108. | Summary

– ВУКОСАВ, Теодора

Оријентализми у руском и у српском савременом језику : истраживачки приступ | Уп. 451.

– ГРОШЕЉ, Роберт*

Slovene and Vojvodina Rusyn Sonorants : a Contrastive Analysis Study | Уп. 455.

544. ДЈАЧУК, Људмила

Фразеологічні одиниці з колоративним компонентом у французькій та англійській картинах світу та шляхи їх від творення українською мовою / Людмила Дячук // Славистика. – 28, 1 (2024), 65–80. | Резиме

545. ИВАНОВИЋ, Милена

Лексикографічна парадигма XXI ст. : теорія і методологія : до 100-ліття від дня народження Леоніда Сидоровича Паламарчука / ред. Є. А. Карпіловська. – Київ : Інститут

української мови НАН України, 2023. – 596. / Милена Д. Ивановић // ЈФ. – 80, 1 (2024), 232–237. | Приказ

– ЈАКУШКИНА, Екатерина

Интернационализмы в сербско-русском двуязычном словаре | Уп. 463.

546. ЈЕРЈОМИН, Александр

Русское просторечие второй половины XIX – первой половины XX вв. / Александр Н. Ерёмин // ЈФ. – 80, 1 (2024), 55–68. | Резиме, Summary

547. КЕБАРА, Марина

Супстандардна лексика у роману „Шлем ужаса“ В. Пељевина и проблем превода на српски језик / Марина В. Кебара // Српски језик између стандарда... – 319–333. | Резиме

– КЕРКЕЗ, Драгана

А дисонансе у српском и руском језику | Уп. 470.

548. КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија

Језичка политика РПЦ у постсовјетској епоси : између изазова и могућих одговора / Ксенија Ј. Кончаревић // Славистика. – 28, 2 (2024), 16–32. | Резиме

– КРСТИЋ, Маја

Деструктиви у руском и српском језику | Уп. 473.

549. ЛЕВШИНА, Жана

О книгах и книжниках круга архимандрита Троицкого монастыря в Слуцке Иосифа (Болгариновича) / Жанна Леонидовна Левшина // АП. – 46 (2024), 59–85. | Summary + Прилози

– ЛОНЧАР РАИЧЕВИЋ, Александра

Контрастное сравнение характера ударения в русском и сербском языках : призренско-тимокский диалект | Уп. 478.

– МАРИЋ, Биљана

Дискурсни маркери туђег говора у руском и српском језику | Уп. 480.

550. МАРИЋ, Биљана

Конструкције са туђим говором као средство актуализације синтаксичког плана у савременој руској књижевности / Биљана Ж. Марић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 211–220. | Резиме

551. МАРЧОКОВА, Данијела*

Príspevky o jazyku rusínov v slovenskej medzivojnovej tlači / Daniela Marčoková // PC. – 3 (2019), 125–142. | Summary

– МИЛОШЕВИЋ, Стефан

О превођењу културно маркиране лексике са српског на руски језик : на примеру превода романа „Нечиста крв“ Борисава Станковића. I део : теоријске основе и анализа лексема из области природе и културног наслеђа | Уп. 44.

552. МИЛОШЕВИЋ, Стефан

Проблемы лингвистической семантики и прагматики языковых единиц разных уровней : доклады международной научной конференции, посвященной памяти доктора филологических наук, профессора Ольги Павловны Ермаковой / отв. ред. А. Н. Ерёмин. – Калуга : КГУ им. К. Э. Циолковского, кафедера русского языка, 2023. – 408. / Стефан Д. Милошевић // ЈФ. – 80, 2 (2024), 253–260. | Приказ

553. МОКИЕНКО, Валериј

Из истории славянских фразеологических библеизмов : *земля обетованная* / Валерий Михайлович Мокиенко // Славистика. – 28, 1 (2024), 41–55. | Резиме

554. МУДРИ, Александар*

Источнословачке паралеле у ратарској и повртарској лексици Русина у Војводини / Александар Мудри // РС. – 3 (2019), 23–59. | Summary + Речник

555. МУДРИ, Александар*

Категоризация и теория прототипох на материялу категорийох домашнїх животиньох у язику руснацох у Войводини / Александар Мудри // РС. – 7 (2023), 93–106. | Summary

556. МУДРИ, Александар

Методология виробку асоциятивного тесту у когнитивнолинґвистичним виглєдованю терминология у вязи зоз виховом домашнїх животиньох у руским язику у Войводини / Александар Мудри // РС. – 8 (2024), 88–104. | Summary + Прилог

557. МУДРИ, Александар*

На хторим язику кукурика когут? : ономатопейски интерєкциї домашнїх животиньох у яз ику войводянских Руснацох / Александер Мудри // РС. – 2 (2018), 89–106. | Summary

558. МУДРИ, Александар*

Теоријске поставке истраживања традиционалне пољопривредне лексике : ратарске и повртарске лексике војвођанских Русина / Александар Мудри // РС. – 1 (2017), 65–86. | Summary

559. НЕПОП АЈДАЧИЋ, Лидија

Дитячий дивосвіт неологізмів Галини Вдовиченко / Лідія Непоп-Айдачич // Нове речи у говору деце и младих. – 215–231. | Summary

560. НЕПОП АЈДАЧИЋ, Лидија*

Дитячий дивосвіт неологізмів Галини Вдовиченко / Лідія Непоп-Айдачич // Новоречје. – 5, 9 (2023), 156–166. | Summary

– НЕШОВИЋ, Матија

О неким особеностима апозитивне релативне клаузе у административном стилу у српском и руском језику | Уп. 491.

– НИКОЛИЋ, Емилија

Когнитивнолингвистичка анализа хронотопа повести „Лаки светови“ : на плану руског и српског језика | Уп. 492.

561. ОКАНО, Канаме*

Глаголи аудитивне перцепције у војвођанском русинском језику у светлу словенске етимологије / Канаме Окано // РС. – 6 (2022), 171–190. | Summary

562. ОКАНО, Канаме*

Лексична и деривацийна система руских дїєсловох рушаня *у води/на води* / Канаме Окано // РС. – 2 (2018), 63–87. | Summary

563. ОКАНО, Канаме

Словенски глаголи олфакторне перцепције и њихове паралеле у бачко-сремском русинском језику / Канаме Окано // РС. – 8 (2024), 32–54. | Summary

– ОПАЧИЋ, Марија

Вишечлани реченични комплекси мешовитог типа у руском и српском језику | Уп. 494.

564. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе*

Изабрани радови Н. З. Котелове : Избранные работы / Н. З. Котелова. – Санкт-Петербург : Российская академия наук; Институт лингвистических исследований : Нестор-История, 2015. – 276. / Ђорђе Оташевић // Новоречје. – 2, 3 (2020), 77–78. | Приказ

565. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе*

Неологизми и оказионализми у медијском дискурсу : Словообразование в современном медиадискурсе / Анна Сергеевна Зотова. – Владимир : Калейдоскоп, 2016. – 120. / Ђорђе Оташевић // Новоречје. – 2, 3 (2020), 75–76. | Приказ

566. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе*

Нове речи и речници нових речи : Новые слова и словари новых слов 2020 : сборник научных статей / ред. Н. В. Козловская. – Санкт-Петербург : Институт лингвистических исследований РАН, 2020. – 220. / Ђорђе Оташевић // Новоречје. – 3, 5 (2021), 121–123. | Приказ

567. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

Новое в русской лексике : словарные материалы 2021 / Е. С. Громенко и др. – Санкт-Петербург : Институт лингвистических исследований РАН, 2022. – 318. / Ђорђе Оташевић // Новоречје. – 6, 10 (2024), 127–130. | Приказ

– ПАРАХОЊКО, Људмила

Когнитивно-прагматическая парадигма тавтологических и плеонастических высказываний в русском и румынском языках | Уп. 497.

568. ПЕТРОВИЋ, Срђан

Лингвокултуролошки речници руског језика као извор података о религији / Срђан Р. Петровић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 275–294. | Резюме

– ПЛИШКОВА, Ана*

Русиньско-словацькый білінгвізм на фонї сучасного русиньского языка | Уп. 505.

– ПОПОВИЋ, Драгана

Глаголи чулне перцепције у руском и српском језику | Уп. 506.

569. РАДОЈЧИЋ, Драгана

Паремије и фразеологизми са тематским компонентама риба, називи риба и јела од рибе у руском и украјинском паремиолошком фонду / Драгана Радојчић // Преводилац. – 43, 2 (2024), 7–27. | Резюме

570. РАМАЧ, Јанко*

Писма вояка / Янко Рамач // РС. – 3 (2019), 75–97. | Summary

– РАМАЧ, Јулијан*

Руско-сербски лексични гомоними у руским језику | Уп. 510.

571. СИМОНОВИЋ, Марко

Вид номинализацийох на *-нє/-це* у руским и йому зродних и сушедних язикох / Марко Симонович, Предраґ Ковачевич // РС. – 8 (2024), 56–69. | Summary

– СМИЉАНИЋ РАНГЕЛОВ, Весна

Проблеми превођења оказионализама на примеру песме О. Е. Мандељштама „Чернозем“ | Уп. 53.

572. СТОИЉКОВИЋ, Василије

Семантичке промене у руским англицизмима као последица промена у совјетском/руском друштву на крају XX века / Василије Стоиљковић, Татјана Вулетић, Сузана Стојковић // ЖЈ. – 44 (2024), 115–143. | Резюме

– СТОЈКОВИЋ, Сузана

Фразеологизми с називима домаћих пернатих животиња у руском и српском језику | Уп. 520.

573. ТИМКО ЂИТКО, Оксана*

Прикметнїцки присловнїки у руским язику / Оксана Тимко Дїтко // РС. – 1 (2017), 55–64. | Summary

574. ТИМКО ЂИТКО, Оксана*

Формованє и пременки у деклинациї меновнїкох у руским язику : єднин а меновнїкох женского роду / Оксана Тимко Дїтко // РС. – 2 (2018), 49–62. | Summary

575. ТИМКО ЂИТКО, Оксана*

Числовнїцки присловнїки у руским язику / Оксана Тимко Дїтко // РС. – 6 (2022), 191–197. | Summary

– ТОШОВИЋ, Бранко

Генараторская метафора | Уп. 522.

576. ФЕЈСА, Михајло*

Английско-руска и руско-английска транскрибция / Михайло Фейса // РС. – 2 (2018), 11–26. | Summary

577. ФЕЈСА, Михајло*

Базична опозиция дїєсловного вида / Михайло Фейса // РС. – 1 (2017), 19–34. | Summary

578. ФЕЈСА, Михајло*

Напрямки за унапредзованє правописней норми руского язика / Михайло Фейса // РС. – 5 (2021), 67–98. | Summary

579. ФЕЈСА, Михајло*

Предклади за инкорпороване АПА стилу до руского правопису / Михайло Фейса // РС. – 3 (2019), 11–22. | Summary

580. ФЕЈСА, Михајло

Прошлост, садашњост и будућност русинског језика у Србији / Михајло П. Фејса // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 221–237. | Summary

581. ХАРИТОНЧИК, Зинаида

Значение в семантической теории М. В. Никитина и когнитивной грамматике Р. У. Лангакера / Зинаида А. Харитончик // ЈФ. – 80, 2 (2024), 87–99. | Резиме, Summary

582. ХОМА, Тамара

Руски язик медзи карпатскима славянскима язиками и диялектами / Тамара Хома. – Нови Сад : Прометеј : Филозофски факултет ; Руски Крстур : Руска матка, 2024. – 114. | ISBN 978-86-515-2245-4

– ШАПИЋ, Јулија

О новом српско-руском речнику : концепт и методологија | Уп. 1272.

О проблеме лексикографического представления диминутивов в сербско-русском словаре | Уп. 526.

– ШЛЕМЕНДЕР, Марина

Prefixes with Negative and Reversative Meaning in English and Their Ruthenian Equivalents | Уп. 527.

Similarities and Differences between the English Verb *Be* and the Ruthenian Verb *буц* | Уп. 528.

– ШУМИЛОВА, Марија

Русская модель сербского десятисложника в работах А. А. Шумилова : перевод *Горного венца* П. Негоша в сравнении с поэтическими опытами А. Востокова и А. Пушкина | Уп. 61.

в) Западнословенски језици

583. АЈДАЧИЋ, Дејан*

Пољски конкурси за реч године и „Реч године младих“ / Дејан Ајдачић // Новоречје. – 4, 7 (2022), 54–67. | Streszczenie

584. АЈДАЧИЋ, Дејан*

Сливенице и сраслице пољског писца Јацека Дукаја и аспекти њиховог превода / Дејан Ајдачић // Новоречје. – 4, 6 (2022), 106–117. | Резюме

– БАЕР, Магдалена

Eurolekt i službeni jezici Europske unije na primjeru hrvatskog i poljskog jezika | Уп. 602.

585. БОВДИШОВА, Татјана

Kontrastívne výskumy vojvodinskej slovakistiky v období rokov 1961 až 1981 / Tatjana J. Bovdišová // ЗбЈКФФНС. – 14 (2024), 157–168. | Summary, Резиме

– ГРОШЕЉ, Роберт*

Slovene and Vojvodina Rusyn Sonorants : a Contrastive Analysis Study | Уп. 455.

586. ЂОРЂЕВИЋ, Весна

Neologizmy a neologizácia v lingvistickej reflexii / ed. Martin Ološtiak. – Prešov : Prešovská univerzita v Prešove vo Vydavateľstve Prešovskej univerzity, 2023. – 653. / Весна Ђорђевић // ЈФ. – 80, 2 (2024), 235–252. | Приказ | Уп. 592.

587. ЗВАЛЕНА, Елеонора

Pravopis a jazyková stavba pohrebných veršov Jána Mičátka v zbierke „Morena“ / Eleonóra Zvalená, Daniela Marčoková // ГФФНС. – 49, 1 (2024), 127–140. | Summary, Резиме

588. КОВАЛСКИ, Павел

Frazeologia w świetle pojęć słowotwórczych na przykładzie frazeologizmów kategorii stopnia / Paweł Kowalski // ЈФ. – 80, 1 (2024), 97–107. | Резиме, Summary

589. ЛАЧОКОВА, Ана Маргарета

Vplyv nárečia a srbského jazyka na písomné prejavy žiakov vyšších ročníkov v Slovenskej Vojvodinskej základnej škole v Kysáči / Anna Margaréta Lačoková, Daniela Marčoková // Славистика. – 28, 1 (2024), 170–184. | Резиме + Прилог

590. МАКИШОВА, Ана

Preklady učebníc z geografie pre základnú školu / Anna Makišová // Preklad vo vyučovacom procese vojvodinských Slovákov. – 64–77. | Summary, Резиме

591. МИТРИЋЕВИЋ ШТЕПАНЕК, Катарина

Српски и чешки преводни еквиваленти у Чешком националном корпусу / Катарина Митрићевић-Штепанек // Од Мораве до Мораве 4. – 425–444. | Shrnutí, Summary

592. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

Neologizmy a neologizácia v lingvistickej reflexii / ed. Martin Ološtiak. – Prešov : Prešovská univerzita v Prešove vo Vydavateľstve Prešovskej univerzity, 2023. – 653. / Ђорђе Оташевић // Новоречје. – 6, 11 (2024), 191–193. | Приказ | Уп. 586.

593. ПАЗИО ВЛАЗЛОВСКА, Дорота

Czy otyłość jest tematem poprawnym politycznie? : kilka uwag po lekturze książek dla dzieci / Dorota Pazio-Wlazłowska // Нове речи у говору деце и младих. – 291–304. | Резюме

594. ПАЗИО ВЛАЗЛОВСКА, Дорота*

Czy otyłość jest tematem poprawnym politycznie? : kilka uwag po lekturze książek dla dzieci / Dorota Pazio-Wlazłowska // Новоречје. – 5, 9 (2023), 207–216. | Summary

– ПАУНОВИЋ РОДИЋ, Стефана

Мужевности као одраз стереотипа мушкарца у словачкој и српској језичкој слици света | Уп. 498.

– ПЛИШКОВА, Ана*

Русиньско-словацькый білінгвізм на фонї сучасного русиньского языка | Уп. 505.

– ПОПОВИЋ, Снежана

Чешка и српска фразеологија и корпусна истраживања | Уп. 507.

595. PREKLAD vo vyučovacom procese vojvodinských Slovákov : zborník štúdií / ed. Zuzana Týrová. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2024. – 77. | ISBN 978-86-6065-839-7

– РАДИЋ БОЈАНИЋ, Биљана

Језички пејзаж места Ковачица | Уп. 19.

596. СВЕТЛИК, Адам

Vzájomné slovensko-srbské prekladanie poézie : druhá polovica 20. a začiatok 21. storočia / Adam Svetlík // Preklad vo vyučovacom procese vojvodinských Slovákov. – 31–49. | Summary, Резиме

597. СОКОЛОВИЋ, Далибор

Превод у истраживањима војвођанских Словака : Preklad vo výskumoch vojvodinských Slovákov / ed. Marína Šimáková Spevaková. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2023. – 120. / Далибор Соколовић // Преводилац. – 43, 2 (2024), 117–120. | Приказ

598. СРДИЋ, Наташа

Преглед досадашњих проучавања чешког као мањинског језика у Србији и могућности даљег истраживања // Од Мораве до Мораве 4. – 533–560. | Shrnutí, Summary

– СТАКИЋ, Љубица

Пејоративи из домена ретардације у чешком и српском језику | Уп. 516.

599. ТИРОВА, Зузана

Slovenskí vojvodinskí lingvisti o vzájomných slovensko-srbských prekladoch z jazykového hľadiska / Zuzana Týrová // Preklad vo vyučovacom procese vojvodinských Slovákov. – 50–63. | Summary, Резиме

600. ШИМАКОВА СПЕВАКОВА, Марина

Myslenie o umeleckom preklade vojvodinských Slovákov / Marína Šimáková Spevaková // Preklad vo vyučovacom procese vojvodinských Slovákov. – 9–30. | Summary, Резиме

г) Јужнословенски језици, изузев српског

– АДАМУ, Евангелија

“The Atlas of the Balkan Linguistic Area” Program | Уп. 1425.

– АЛЕКСОВА, Красимира

Преводни съответствия на българския дубитатив на сръбски език | Уп. 24.

601. АТАНАСОВА, Атанаска

За най-новите глаголи в българския език / Атанаска Атанасова // Новоречје. – 6, 10 (2024), 90–94. | Summary

– БАБАМОВА, Ирина

La construction se *faire* + infinitif et ses équivalents dans la langue macédonienne | Уп. 440.

La traduction entre perception et action : réflexions et enjeux pour le traducteur du français vers le macédonien | Уп. 26.

602. БАЕР, Магдалена

Eurolekt i službeni jezici Europske unije na primjeru hrvatskog i poljskog jezika / Magdalena Baer // Новоречје. – 6, 10 (2024), 115–124. | Summary

603. БИЋАНИЋ, Јасна*

Korektivna povratna informacija u poučavanju materinskoga jezika / Jasna D. Bićanić, Maja G. Opašić // MB. – 10 (2019), 13–31. | Summary

604. БЛАГОЕВА, Диана*

Неологизация чрез блендинг в съвременното българско словообразуване / Диана Благоева // Новоречје. – 4, 6 (2022), 18–30. | Резиме

605. БЛАГОЕВА, Диана*

Нови деантропонимни съществителни в българския медиен дискурс / Диана Благоева // Новоречје. – 5, 8 (2023), 13–29. | Резиме

606. БЛАГОЕВА, Диана

Новото в българския младежки жаргон и лексикографската практика / Диана Благоева // Нове речи у говору деце и младих. – 52–76. | Summary

607. БЛАГОЕВА, Диана*

Новото в българския младежки жаргон и лексикографската практика / Диана Благоева // Новоречје. – 5, 9 (2023), 42–58. | Summary

608. БЛАГОЕВА, Диана

Пуристични практики в българската лексикография през първата половина на XX век : за „Чужди думи в българския език“ от Ив. Г. Славянов / Диана Благоева // Новоречје. – 6, 10 (2024), 23–40. | Резюме

609. БЛАГОЕВА, Диана*

Семантични трансформации при новите англицизми в българския език / Диана Благоева // Новоречје. – 3, 5 (2021), 13–20. | Резиме

610. БОЖИЋ, Валентина

Приказ монографије „Фразеологија и когнитивна лингвистика“ : Frazeologija i kognitivna lingvistika / Jelena Parizoska. – Zagreb : Srednja Europa, 2022. – 172. / Валентина П. Божић // ГСЈ. – 22 (2024), 235–237. | Приказ

611. БОРИСОВА, Надежда

Utilizing Natural Language Processing Algorithms to Extract Information from Texts in Bulgarian Language / Nadezhda Borisova. – Niš : Faculty of Sciences and Mathematics, 2024. – 105. – (Series Monographs) | ISBN 978-86-6275-158-4

612. БОШЊАК БОТИЦА, Томислава

La surabondance des formes dans la flexion croate / Tomislava Bošnjak Botica, Sara Košutar // Les études françaises aujourd'hui 15. – 89–105. | Резиме

613. БОШЊАКОВИЋ, Жарко

Pravopis bunjevačkog jezika / Žarko Bošnjaković, Suzana Kujundžić Ostojić. – Beograd : Zavod za udžbenike ; Subatica : Nacionalnog savit bunjevačke nacionalne manjine, 2024. – 104. | ISBN 978-86-17-21202-3

– БУДИМИРОВИЋ МИЛИЋЕВИЋ, Јелена

Број *један/en (eden)* у српском и словеначком језику | Уп. 444.

614. ВАРГА, Мелита Алекса

Digitalizacija i očuvanje hrvatskoga paremiološkog blaga / Melita Aleksa Varga // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 287–297. | Summary + Прилог

– ВЕЉКОВИЋ, Жарко

„Шудиковски натпис“ хришћанскога руха | Уп. 532.

615. ВУЈАКЛИЈА, Данка

Основи граматике стандардног македонског језика : с осврtом на словенске дијалекте Македоније / Данка Вујаклија. – Нови Сад : Филозофски факултет, 2024. – 185. | ISBN 978-86-6065-866-3

– ВУЧКОВИЋ, Марија

О чиниоцима који доприносе различитим резултатима позајмљивања истог глагола : студија случаја | Уп. 453.

616. ГАНТАР, Аполонија

Formulisanje rečničkih definicija pomoću veštačke inteligencije na primeru slovenačkih frazeoloških jedinica / Apolonija Gantar // Модерни речници... – 151–157. | Summary

617. ГЕНЕВ ПУХАЛЕВА, Илиана*

Как се *глокализира* българската кулинарна терминология? / Илиана Генев Пухалева // Новоречје. – 3, 5 (2021), 97–102. | Summary

618. ГЕОРГИЕВА, Цветелина

Съществителни имена индивидуализми в многотомния „Речник на българския език“ / Цветелина Георгиева // Новоречје. – 6, 10 (2024), 95–101. | Summary

619. ДОЙЧИНОВА, Станка

Младост и *старост* в българските фразеологизми, пословици и поговорки / Станка Б. Дойчинова // Прошло и будуће у култури Срба и Бугара. – 81–89. | Резиме, Summary

620. ДУРМИШЕВИЋ, Елма*

(Van)lingvistički kriteriji pri izboru osobnih imena / Elma Durmišević // Новоречје. – 4, 7 (2022), 85–98. | Summary

621. ДУРМИШЕВИЋ, Елма

Razgovorna leksika generacije X u izabranim djelima bosanskohercegovačke knjiṇevnosti za mlade / Elma Durmišević, Amela Šehović // Нове речи у говору деце и младих. – 232–253. | Summary

622. ДУРМИШЕВИЋ, Елма*

Razgovorna leksika generacije X u izabranim djelima bosanskohercegovačke književnosti za mlade / Elma Durmišević, Amela Šehović // Новоречје. – 5, 9 (2023), 167–181. | Summary

623. ИВИШИЋ, Катарина

Zastupljenost stripa u nastavi hrvatskoga jezika / Katarina Ivišić, Josip Miletić // Jezik, književnost i mediji. – 97–116. | Summary

624. КЕРН, Борис*

Angloslovenščina / Boris Kern // Новоречје. – 3, 5 (2021), 21–31. | Summary

625. КЕРН, Борис

Priponski nizi izsamostalniških stopenjskih tvorjenk z izhodiščnim obrazilom *-iti* v slovenščini / Boris Kern // ЈФ. – 80, 2 (2024), 127–139. | Резиме, Summary

626. КЕЧО, Едина

Razgovorne frazeme mladih / Edina Kečo // Новоречје. – 6, 11 (2024), 145–155. | Summary

627. КЛЕМЕНЧИЧ, Симона

Predlogi uporabnikov za novo besedje v slovenskem jeziku / Simona Klemenčič // Новоречје. – 6, 10 (2024), 41–49. | Резиме

628. КЛЕМЕНЧИЧ, Симона*

Slovenska akcija „Beseda leta“ / Simona Klemenčič // Новоречје. – 4, 7 (2022), 40–43. | Резиме

629. КОМПАРА ЛУКАНЧИЧ, Мојца

Izrada članaka s višejezičnim odrednicama u „Savremenom slovenačkom rečniku skraćenica“ („Slovar krajšav“) : primer engleskih i italijanskih rečničkih odrednica / Mojca Kompara Lukančič // Модерни речници... – 231–238. | Summary

630. КРВИНА, Домен*

O neologizmih v slovenščini : splošna jezikovna raba s poudarkom na rabi mladih / Domen Krvina, Andreja Žele // Новоречје. – 5, 9 (2023), 59–71. | Резиме

631. КРВИНА, Домен*

Slovenski anglokalizmi v slovarjih in besedilih / Domen Krvina, Andrej Perdih, Mija Michelizza // Новоречје. – 3, 5 (2021), 32–47. | Резиме

– ЛАЗАРЕВИЋ ДИ ЂАКОМО, Персида

Архаизми као тачке пресека дијахронијског и синхронијског у *илирском* речнику К.Ф. Темлера : друга половина XVIII века | Уп. 1188.

632. ЛАЗИЋ, Дариа

Društvena odgovornost u leksikografiji na primjeru obrade leksika povezanoga s dobnim skupinama u „Hrvatskome mrežnom rječniku – Mrežniku“ / Daria Lazić // Модерни речници... – 39–51. | Summary

633. ЛЕВКОВА, Рада

Минало и бъдеще в личноименната система на българите : нови и редки имена / Рада К. Левкова // Прошло и будуће у култури Срба и Бугара. – 69–80. | Резиме, Summary

– ЛИГОРИО, Орсат

Antrešelj : an Early Romanian Remnant in Serbo-Croatian | Уп. 536.

634. ЛИГОРИО, Орсат

Почетно озвучење у далматороманским реликтима / Орсат Лигорио // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 13–23. | Summary

– ЛИГОРИО, Орсат

Четири писма Пера Будманија Хугу Шухарду | Уп. 883.

635. МАРИНОВ, Владислав

Актуални процеси в езиковата ситуация в крайния български северозапад / Владислав В. Маринов // Прошло и будуће у култури Срба и Бугара. – 57–67. | Резиме, Summary

636. МИКЕЛИЦА, Мија

O slovarskih vsebinah na družbenih omrežjih : Poišči me v slovarju! / Mija Michelizza // Новоречје. – 6, 11 (2024), 117–127. | Summary

637. МИКЕЛИЦА, Мија*

Prekrivanke kot odraz aktualnega družbeno-političnega dogajanja : analiza slovenskih primerov na Twitterju / Mija Michelizza // Новоречје. – 4, 6 (2022), 31–42. | Резиме

638. МИКИЋ ЧОЛИЋ, Ана

Jezik u gradu i grad u jeziku : na primjeru osječkoga gradskoga govora / Ana Mikić Čolić // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 47–58. | Summary

639. МИХАЉЕВИЋ, Ана

Digitalizacija i igrifikacija „Rječnika crkvenoslavenskoga jezika hrvatske redakcije“ / Ana Mihaljević, Josip Mihaljević // Модерни речници... – 305–317. | Summary

640. МИХАЉЕВИЋ, Милица*

Anglizmi (i pseudoanglizmi) u hrvatskome jeziku / Milica Mihaljević // Новоречје. – 3, 5 (2021), 48–64. | Summary

641. МИХАЉЕВИЋ, Милица*

Riječ godine : mogući pristupi, primjer hrvatskoga / Milica Mihaljević // Новоречје. – 4, 7 (2022), 13–27. | Summary

642. МИХАЉЕВИЋ, Милица*

Tvorbena analiza hrvatskoga koronavirusnog nazivlja : s posebnim obzirom na stopljenice i sraslice / Milica Mihaljević // Новоречје. – 4, 6 (2022), 75–90. | Summary

643. МИХАЉЕВИЋ, Милица*

Hrvatski deantroponimni neologizmi kao terminološki i pravopisni problem / Milica Mihaljević // Новоречје. – 5, 8 (2023), 30–39. | Summary

644. МИЦКОСКИ, Николче

Неологизми на македонските ИКТ-форуми / Николче Мицкоски // Новоречје. – 6, 11 (2024), 27–43. | Summary

645. НИКОЛИЋ ХОЈТ, Ања

Konceptualna leksikografija između proizvoljnosti i sustava / Anja Nikolić-Hoyt // Модерни речници... – 187–194. | Summary

646. НИКОЛИЋ ХОЈТ, Ања

Stvaranje novih riječi između ludizma i ideologije / Anja Nikolić-Hoyt // Новоречје. – 6, 11 (2024), 156–163. | Summary

– ПЕТРАК, Марта

Tête-à-tête phraséologique : étude contrastive des phraséologismes français et croates comportant les éléments *tête* et *glava* | Уп. 500.

647. РАБОВЈАНОВА, Теодора

Между миналото и бъдещето : тенденциите към транзитивност и каузативност в сферата на българския глагол / Теодора К. Рабовянова // Прошло и будуће у култури Срба и Бугара. – 27–38. | Резиме, Summary

648. РАБРЕНОВИЋ, Милица

Kritička analiza diskursa s primjerima iz medijskog i političkog diskursa / Daniela Matić. – Split : Redak, 2023. – 401. / Милица Рабреновић // ЛА. – 36 (2024), 24–26. | Приказ

649. РАДИЋ БОЈАНИЋ, Биљана

Jezički pejzaž Makedonaca u Vojvodini / Biljana Radić-Bojanić, Valentina Sokolovska // ГФФНС. – 49, 2 (2024), 181–198. | Summary

650. СИМЕОНОВА, Кристијана

О синтаксических колебаниях в форме некоторых терминов : на материале болгарского языка / Кристияна Симеонова // Славистика. – 28, 2 (2024), 89–97. | Резиме

– СТАНКОВА, Бисера

Tempus und aspekt deutsch-mazedonische kontraste | Уп. 517.

651. ТЕЛЕ, Андреја

O neologizmih v slovenščini : splońna jezikovna raba s poudarkom na rabi mladih / Andreja Ţele, Domen Krvina // Нове речи у говору деце и младих. – 77–92. | Резиме

652. ТОМИЋ БРКУЉАН, Невена

Sintaksičko-semantičke odlike popredloženih predloško-padežnih konstrukcija sa spacijalnim značenjem u jeziku crnogorske dnevne štampe i medijskih portala / Nevena S. Tomić-Brkuljan // PhM. – 16 (2024), 1247–1262. | Summary

653. ТОПАЛОВА, Елица

Съчетанията на дума от чужд произход със съществително име като проява на чуждоезиково влияние в българския език : съвременно състояние и тенденции за разви-

тие / Елица Й. Топалова // Прошло и будуће у култури Срба и Бугара. – 39–48. | Резиме, Summary

– ТРАЈКОВА СТРЕЗОВСКА, Зорица

Pragmatic and Sociocultural Adaptation in Literary Translation | Уп. 57.

– ЋЕВРИЗ НИШИЋ, Вера

Варијације и административни функционални стил | Уп. 1031.

654. ХУДЕЧЕК, Лана

Leksikografija i pragmatika : uporabni podatci u „Hrvatskome mrežnom rječniku – Mrežniku“ / Lana Hudeček, Milica Mihaljević // Модерни речници... – 55–66. | Summary

655. ШАРИЋ, Ива*

Odstupanja govornika hrvatskoga kao nasljednog jezika u francuskom jezičnom okružju / Iva J. Šarić // MB. – 9 (2018), 163–178. | Summary

– ШАХИНОВИЋ, Муедиб

Političke i etnonacionalne determinacije jezika : sociolingvistički ogled o identitetskim aporijama Srba, Hrvata i Bošnjaka | Уп. 22.

656. ШЕХОВИЋ, Амела*

Deantroponimni neologizmi kao ključne riječi epohe u bosanskom jeziku / Amela Šehović, Elma Durmišević // Новорече. – 5, 8 (2023), 61–75. | Summary

657. ШЕХОВИЋ, Амела

Novi(ji) anglicizmi iz oblasti društvenih mreža / Amela Šehović // Новорече. – 6, 11 (2024), 27–43. | Summary

658. ШЕХОВИЋ, Амела*

Slivenice na bosanskohercegovačkim internetskim portalima / Amela Šehović, Elma Durmišević // Новорече. – 4, 6 (2022), 43–62. | Summary

V. Старословенски језик и његове редакције

– БЕЗРУКОВА, Ивана

Лица нечисте силе у светлу чуда Светог Бенедикта Нурсијског | Уп. 1180.

– ДИТКО ТИМКО, Оксана

Глаголиця на слов’янських землях : гіпотези, теорії, факти | Уп. 535.

– ЈОВАНОВИЋ, Владан

Лексикографске напомене Димитрија Богдановића уз превод „Лествице“ светог Јована Лествичника | Уп. 1183.

– ЈОВИЋ, Надежда

Лексика животног циклуса у „Речнику црквенословенскога језика“ Саве Петковића и њени одјеци у савременом српском језику | Уп. 1184.

– КУРЕШЕВИЋ, Марина

Општа војна лексика у рукописима српске „Александриде“ : између прасловенског наслеђа и иновација | Уп. 1187.

– ЛОМА, Александар

Из старосрпске терминологије рударства гвожђа и његове обраде : *желѣзо* и *гвозд(и)ѥ* | Уп. 1189.

– РАКОВИЋ, Олга

Правописне одлике првог писара „Пантелејмоновог апостола No 6“ | Уп. 1199.

– СПАСОЈЕВИЋ, Марина

„Сказаније о писменех“ Константина Филозофа : извор за историју српске граматикографије | Уп. 1202.

– СТОШИЋ, Јелена

Терминологија брачног права у „Законоправилу“ Светог Саве | Уп. 1204.

VI. Савремени српски језик

а) Опште

659. БЕГОВИЋ, Катарина

Дискусија на округлом столу „Актуелни проблеми наставе српског језика и књижевности“ тзв. *родно осетљив језик* између равноправности и *кансел* културе / Катарина В. Беговић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 749–754.

660. ВИТАС, Душко*

Белешке о ручној и аутоматској обради српског језика / Душко Витас // ЈД. – 22 (2023), 33–45.

661. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Проблеми наставе и науке о српском језику препознати на конгресима Савеза славистичких друштава Србије / Рајна Драгићевић // Даница. – 31 (2024), 288–298.

662. ИВИЋ, Павле

The Serbian People and Their Language / Pavle Ivić ; transl. Randall A. Major. – Novi Sad : Matica Srpska, 2024. – 283. | ISBN 978-86-7946-471-2

– КАНАКИС, Костас

Συγκρουσιακα γλωσσικα τοπια και χρονοτοπικοι ενδεικτεσ : Αθηνα και Βελιγραδι | Уп. 1332.

663. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Кроз србистичке дисциплине / Милош Ковачевић. – Београд : Чигоја штампа, 2024. – 298. – (Библиотека (Право)писање) | ISBN 978-86-531-1020-8

664. ЛАКЕТИЋ ТРИВУНЧИЋ, Блаженка

Нестанак звезданог неба из језичке перспективе српско-француских билингвала у Паризу / Блаженка Лакетић Тривунчић // Звезде. – 637–655. | Summary

665. ЛОМОВИЋ, Бошко

О језику, роде / Бошко Ломовић. – Нови Сад : Прометеј, 2024. – 176. – (Лингвистичке едиције. Едиција Расправе; 5) | ISBN 978-86-515-2342-0

666. МАРКОВИЋ, Александра

О неким аспектима *родно осетљивог језика* у доступним електронским корпусима српског језика / Александра М. Марковић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 409–422. | Summary

667. МИЛАНОВИЋ, Александар

Проблеми *родно осетљивог језика* : уводно излагање на округлом столу / Александар М. Милановић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 727–732.

668. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Вера

Србистичке теме : огледи и расправе / Вера Милосављевић. – Београд : Мирослав ; Ветерник : Матица српска у Дубровнику, 2024. – 377. – (Библиотека Србистика) | ISBN 978-86-7056-594-4

669. МИЉАНИЋ, Весна

Анализа парламентарног дискурса у вези са преименовањем српског језика у матерњи : поводом 20 година / Весна Миљанић // Слово. – 63/64 (2024), 78–102.

670. НОВАКОВ, Драгана

Српски – језик којем прети нестанак / Драгана С. Новаков // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 121–131. | Summary

671. ОТАЦ у српском језику, књижевности и култури : радови са научног скупа „Отац у српском језику, књижевности и култури“, одржаног у Андрићграду 19, 20. и 21. маја 2023. године / ур. Милош Ковачевић. – Вишеград : Андрићев институт, 2024. – 470. – (Значај српског језика за очување српског културног идентитета; VI) (Одјељење за српски језик. Библиотека Научни скупови; 11) | ISBN 978-99976-89-34-4

672. САВРЕМЕНО проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика и књижевности као матерњих, инословенских и страних : зборник реферата са XIX Конгреса савеза славистичких друштава Србије 23–25. VIII 2023. / гл. и одг. ур. Рајна Драгићевић. – Београд : Савез славистичких друштава Србије, 2024. – 865. | ISBN 978-86-81622-14-8

673. СПАСОЈЕВИЋ, Марина

Српски језик и изазови тзв. родно сензитивног језика / Марина Спасојевић // Даница. – 31 (2024), 319–327.

674. СРПСКИ језик између стандарда, супстандарда и дијалекта : зборник радова са XVIII међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу, 27–28. октобар 2023. / ур. Милош Ковачевић, Јелена Петковић. – Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2024. – 346. – (Српски језик, књижевност, уметност; XVIII, 1) | ISBN 978-86-80596-67-9; 978-86-80596-36-5

675. ТАНАСИЋ, Срето

Уништавање српске културе : о трошку српског народа / Срето Танасић // Даница. – 31 (2024), 273–274.

– ТОМОВИЋ, Ненад

Jezici u kontaktu : engleski i srpski | Уп. 521.

676. PHILOLOGIA Serbica 4 : Значај и значење ватре у српском језику, књижевности и култури : зборник научних радова / ур. Сања Мацура. – Бања Лука : Универзитет у Бањој Луци, Филолошки факултет, 2024. – 620. – (Научни скупови Филолошког факултета) | ISBN 978-99955-58-94-9

677. ХЕНЦЕЛМАН, Мартин

Заштићена подручја природе и српски језик у контексту дигиталне баштине / Мартин Ј. Хенцелман // Technology-Enhanced Language Teaching and Learning. – 94–111. | Summary

– ШАХИНОВИЋ, Муедиб

Političke i etnonacionalne determinacije jezika : sociolingvistički ogled o identitetskim aporijama Srba, Hrvata i Bošnjaka | Уп. 22.

б) Фонетика, фонологија, прозодија, метрика

678. ВЕЉКОВИЋ, Жарко

О фонетизму облика попут *кољи, клаће, иђести, кићело* / Жарко Б. Вељковић // Октоих. – 15 (2024), 17–34. | Summary

679. ДЕШИЋ, Милорад

Парадигматски приступ систематизацији акцената српског књижевног језика / Милорад П. Дешић // СЈ. – 29 (2024), 121–133. | Summary

– ЈАНЕВСКА, Марија

Фонетска конвергенција говорника косовско-ресавског говорног подручја | Уп. 1103.

– ЈЕРОТИЈЕВИЋ ТИШМА, Даница

Акустичка анализа африката у српском и енглеском језику | Уп. 466.

Однос брзине говора и времена наступа звучности безвучних плозива у српско-енглеском међујезичком систему | Уп. 467.

– ЈУРИШИЋ, Марина

Метатеза сугласничке групе *-зј-* у српским народним говорима | Уп. 1111.

– КОЗОМАРА, Драгомир

Акценат двосложних именица средњег рода у говору Бастаса | Уп. 1114.

– ЛОНЧАР РАИЧЕВИЋ, Александра

О хиперкорекцијама у наглашавању у српском језику | Уп. 1118.

Приближавање стандардном акценатском систему у говору спикера и новинара у електронским медијима у Нишу | Уп. 1119.

– МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Његошев десетерац : фрагмент : тумачења Владимира Ћоровића | Уп. 989.

Његошев десетерац : фрагмент : тумачење Јована Вуковића | Уп. 990.

680. ПЕТРОВИЋ, Драгољуб

Прозодијски систем / Драгољуб Петровић // ЈД. – 24 (2024), 45–48. | Прештампано из: Српски језик на крају века / ур. Милорад Радовановић. – Београд : Институт за српски језик САНУ : Службени гласник, 1996. – 87–110.

681. РАДОСАВЉЕВИЋ, Никола

Видови укрштања дијахронијске и синхронијске анализе прозодијских алтернација у флексији савременог српског стандардног језика / Никола В. Радосављевић // НС-СУВД. – 53, 1 (2024), 225–240. | Summary

682. РАДОСАВЉЕВИЋ, Никола

Недоследности у лексикографској адаптацији силазних акцената ван иницијалног слога у творбеним гнездима / Никола В. Радосављевић // СЈ. – 29 (2024), 365–389. | Summary

683. РАДОСАВЉЕВИЋ, Никола

Променљиве речи с фиксираним акцентом у савременом српском стандардном језику / Никола Радосављевић // Предавања 13. – 97–115.

684. РАДОСАВЉЕВИЋ, Никола

Фиксираност акцента у флексији савременог српског стандардног језика / Никола В. Радосављевић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 471–489. | Summary

685. СРЕДОЈЕВИЋ, Дејан

Улога интензитета у перцепцији силазности и узлазности акцента у стандардном српском језику / Дејан Средојевић // ЗбМСФЛ. – 67, 2 (2024), 9–36. | Summary

– СТОЈАНОВИЋ, Милена

Прозодијско-лингвокултуролошки приступ двосложним именицама турског порекла у српском језику | Уп. 945.

– СУДИМАЦ ЈОВИЋ, Нина

Фонетско-фонолошке одлике српских говора у Дунавској клисури (Љупкова) | Уп. 1155.

– ТРАЈКОВИЋ, Татјана

Говори Косовског Поморавља : гласови и облици | Уп. 1157.

– ЦУКУТ, Слађана

Акценат именица на *-ање* у говору спикера и репортера Радио-телевизије Републике Српске и у рјечницима српског језика | Уп. 1164.

– ЧОПА, Миљана

Место нагласка у језику нишких медија | Уп. 1167.

в) Нормативистика, правопис, графија

– БЈЕЛАК, Аднан

Употреба и функција црте у роману „Конак“ Ћамила Сијарића | Уп. 970.

686. БРБОРИЋ, Вељко

Језик у огледалу : Српски језик и ћирилица : огледало српско / Срето З. Танасић. – Нови Сад : Прометеј, 2023. – 193. – (Лингвистичке едиције. Едиција Расправе; 4) / Вељко Ж. Брборић // СЈ. – 29 (2024), 605–608. | Приказ | Уп. 692, 705, 706, 708.

687. БРБОРИЋ, Вељко

О (право)писцима / Вељко Брборић. – Београд : Чигоја штампа, 2024. – 228. | ISBN 978-86-531-1000-0 | Уп. 690.

688. ВУЛОВИЋ ЕМОНТС, Наташа

Ко се не да крстити? / Наташа Вуловић Емонтс // ЈД. – 23 (2024), 21–23.

689. ГРАДИНШЋАК, Луна

Ћирилица или латиница? : није свеједно : Успон и пад Вукове ћирилице : од Кримског рата до Кримског рата / Синиша Стефановић. – Вишеград : Андрићев институт, 2023. – 590. – (Библиотека Научне монографије; 2. Одјељење за друштвене науке) / Луна Градиншћак // ЗбМСКЈ. – 72, 2 (2024), 681–686. | Приказ

– ЂУРКИН, Веселина

Сложени везници у свјетлу стандарднојезичких преиспитивања | Уп. 736.

– ЖИВИЋ, Невена

Језички компас : за лакше сналажење у говору и писању | Уп. 1052.

690. ИЛИЋ, Валентина

Из Библиотеке „(Право)писање“ : О (право)писцима / Вељко Брборић. – Београд : Чигоја штампа, 2024. – 228. – (Библиотека (Право)писање) / Валентина М. Илић // КњЈ. – 71, 2 (2024), 411–415. | Приказ | Уп. 687.

691. ЈОВАНОВИЋ, Владан

Српски језик и ћирилица у теснацу међу идеологијама / Владан Јовановић // Даница. – 31 (2024), 328–330.

692. ЈОШИЋ, Нђо

Српски језик и ћирилица : огледало српско / Срето З. Танасић. – Нови Сад : Прометеј, 2023. – 193. – (Лингвистичке едиције. Едиција Расправе; 4) / Нђо Јошић // ГСЈ. – 22 (2024), 245–249. | Приказ | Уп. 686, 705, 706, 708.

693. КЛИКОВАЦ, Душка

Српска интерпункција / Душка Кликовац. – Београд : Филолошки факултет, 2024. – 465. – (Едиција Монографије. Језик) | ISBN 978-86-6153-752-3

694. ЛАЗИЋ КОЊИК, Ивана

Употреба скраћеница у језику младих : тенденције и утицај на развој савременог српског језика / Ивана Лазић Коњик // Нове речи у говору деце и младих. – 93–114. | Summary

695. МИЛАНОВИЋ, Александар

Милош Црњански о српском језику и ћирилици / Александар Милановић // Предавања 13. – 117–126.

696. МИЛИЋЕВИЋ, Милош

Утицај културнополитичких околности на избор примера у српским правописима / Милош В. Милићевић // НЈ. – 55, 1 (2024), 53–73. | Summary

697. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Петар

Савремена српска писменост, данашња српска писма : ћирилица и латиница / Петар Милосављевић // Сава Мркаљ реформатор ћирилице. – 9–29.

– МОСКОВЉЕВИЋ ПОПОВИЋ, Јасмина

Употреба ћирилице и латинице на основношколском узрасту | Уп. 1073.

698. МРКОЊИЋ, Милица

Лингвистичке иновације : употреба скраћеница у српском жаргону и њихов пренос с друштвених мрежа у усмену комуникацију / Милица Мркоњић // ЈД. – 24 (2024), 13–25.

– НИКОЛИЋ, Марина

Истраживање прагматичке функције правописне интерпункције у служби ироничног значења поруке у српском језику | Уп. 1002.

Стандард и неостандард у говору нишких медија | Уп. 1131.

699. ОБРАДОВИЋ, Јасна

Језичке раскрснице : препоручљиво за полицајце, није забрањено за цивиле / Јасна Обрадовић. – Нови Сад : Прометеј, 2024. – 143. – (Лингвистичке едиције. Едиција Приручници; 4) | ISBN 978-86-515-2250-8

700. ОГЊАНОВИЋ, Сања

О реду речи у српском језику / Сања П. Огњановић // СЈ. – 29 (2024), 351–364. | Summary

701. ОДБОР за стандардизацију српског језика

Одлуке Одбора за стандардизацију српског језика : Називи слова у ћирилици / Одбор за стандардизацију српског језика // ЈД. – 23 (2024), 27–31.

702. ОДБОР за стандардизацију српског језика

Одлуке Одбора за стандардизацију српског језика : Разграничење деклинационих образаца : промена по падежима личних имена (хипокористика) и заједничких именица (хипокористика) на *-о* / Одбор за стандардизацију српског језика ; нацрт текста одлуке сачинио је Драго Ћупић // ЈД. – 24 (2024), 56–57.

703. ОДБОР за стандардизацију српског језика*

Одлуке Одбора за стандардизацију српског језика : Терминолошке синтагме које конституише именица *менаџмент* / Одбор за стандардизацију српског језика // ЈД. – 22 (2023), 49–50.

704. ОДБОР за стандардизацију српског језика

Саопштење поводом доношења „Решења Уставног суда Републике Србије“ од 28. јуна 2024. године у вези са „Законом о родној равноправности“ // НЈ. – 55, 2 (2024), 111–113.

705. ОПАЧИЋ, Марија

Допринос познавању спољашње историје српског језика : Српски језик и ћирилица : огледало српско / Срето З. Танасић. – Нови Сад : Прометеј, 2023. – 193. – (Лингвистичке едиције. Едиција Расправе; 4) / Марија М. Опачић // КњЈ. – 71, 1 (2024), 157–164. | Приказ | Уп. 686, 692, 706, 708.

706. ПАВЛОВИЋ ЈОВАНОВИЋ, Јелена

Српски језик и ћирилица : огледало српско / Срето З. Танасић. – Нови Сад : Прометеј, 2023. – 193. – (Лингвистичке едиције. Едиција Расправе; 4) / Јелена М. Павловић Јовановић // НЈ. – 55, 1 (2024), 91–95. | Приказ | Уп. 686, 692, 705, 708.

– ПЕТКОВИЋ, Јелена

Прозаизми у награђеним српским романима за 2021. годину : однос према стандардном језику | Уп. 1006.

– РАДИЋ БОЈАНИЋ, Биљана

Језички пејзаж места Ковачица | Уп. 19.

707. САВИЋ, Виктор

О *Ћирилу* и *ћирилици* : цртице о имену српског писма и писмовних знакова / Виктор Савић // Даница. – 31 (2024), 275–287.

– СПАСИЋ, Наташа

Нестандардни језик у настави српског као страног језика | Уп. 426.

708. СПАСОЈЕВИЋ, Марина

Српски језик и ћирилица : огледало српско / Срето З. Танасић. – Нови Сад : Прометеј, 2023. – 193. – (Лингвистичке едиције. Едиција Расправе; 4) / Марина Љ. Спасојевић // Славистика. – 28, 1 (2024), 264–269. | Приказ | Уп. 686, 692, 705, 706.

– СТЕПАНОВ, Маја

Frekvencija upotrebe ćirilice i latinice među srednjoškolcima u Novom Sadu | Уп. 1083.

709. СТИЈОВИЋ, Рада

Грешке које то (више) нису / Рада Стијовић // ЈД. – 23 (2024), 11–15.

710. СТИЈОВИЋ, Рада

Грешке које то (више) нису : наставак / Рада Стијовић // ЈД. – 24 (2024), 1–8.

711. СТИЈОВИЋ, Рада

Недоумице у српском језику : норма и пракса / Рада Стијовић. – Нови Сад : Матица српска, 2024. – 252. | ISBN 978-86-7946-435-4

– СУДИМАЦ ЈОВИЋ, Нина

Ортографска и граматичка норма у нишким електронским медијима | Уп. 1154.

– ТАНАСКОВИЋ, Тања

Колоквијализација у интернет издањима писаних медија : медијски језик између стандарда и супстандарда | Уп. 1030.

712. ТОМОВИЋ, Ненад

Problemi u transkripciji složenica i sintagmi koje potiču iz engleskog jezika / Nenad Tomović // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 264–273. | Summary

– ТРАЈКОВИЋ, Татјана

Дијалекат и стандард у нишким медијима : пример карактеристика и функција | Уп. 1158.

713. ХАМОВИЋ, Драган*

Новоговор и осетљивост језика / Драган Хамовић // ЈД. – 22 (2023), 76–79.

714. ЧОПА, Миљана

Перцепција дијалекатског порекла у језику медија : да ли је употребна норма наддијалекатски идиом? / Миљана Б. Чопа, Софија Р. Милорадовић // ЗбФФП. – 54, 2 (2024), 89–110. | Summary

– ЧОРБОЛОКОВИЋ, Саша

Компаративно-контрастивна анализа употребе интерпункцијских (и правописних) знакова у српском и енглеском језику | Уп. 524.

Pravopis u kontrastu : sličnosti i razlike između pravopisa srpskog i engleskog jezika | Уп. 525.

– ЧУТУРА, Илијана

Супстандард и дијалекат у роману „Осама“ Владимира Кецмановића | Уп. 1037.

г) Граматика (морфологија, творба речи, синтакса)

715. АКТУЕЛНА питања синтаксе реченице српскога језика : радови са научног скупа „Актуелна питања синтаксе реченице српског језика“, одржаног у Андрићграду 6, 7. и 8. октобра 2023. / гл. и одг. ур. Емир Кустурица. – Вишеград : Андрићев институт, 2024. – 499. – (Библиотека Научни скупови. Одјељење за српски језик; 12) | ISBN 978-99976-89-25-2

716. АЛАНОВИЋ, Миливој

Ако-конструкције компензаторних односа / Миливој Алановић // Актуелна питања синтаксе реченице српског језика. – 11–47. | Summary

717. АЛАНОВИЋ, Миливој

Глаголско-именичка конкуренција у светлу изражавања предикативности / Миливој Б. Алановић // НССУВД. – 53, 1 (2024), 141–149. | Summary

– АЛАНОВИЋ, Миливој

Значењске варијације конструкције с предлогом *пред* у српском и русинском језику | Уп. 436.

Погледи Милке Ивић на структурне и значењске односе у простој реченици | Уп. 1436.

718. АЛАНОВИЋ, Миливој

Структурни израз предиката *работати* / Миливој Б. Алановић // Philologia Serbica 4. – 49–70. | Summary

– АЛЕКСИЋ, Данило

Визуелизација морфолошких структура у настави српског језика | Уп. 1042.

719. АЛЕКСИЋ, Данило

О кумулативној референцији код градивних именица / Данило С. Алексић // CJ. – 29 (2024), 275–286. | Summary

– АШИЋ, Тијана

De la préposition *na* en serbe dans les constructions exprimant la manière et de ses équivalents | Уп. 438.

720. АШИЋ, Тијана

Релације симултаности предлога у локационој и темпоралној употреби / Тијана В. Ашић, Марија Ђ. Симовић // Баштина. – 34, 62 (2024), 15–33. | Summary

721. АШИЋ, Тијана

Specific Telic Constructions with the Preposition *do* in Serbian / Tijana V. Ašić, Tatjana S. Grujić, Marina V. Kebara // ЗбФФП. – 54, 3 (2024), 13–34. | Резиме

– АШИЋ, Тијана

Српски присвојни и етички датив као еквиваленти француског посесивног детерминанта и других сложенијих обрта : неке идеје о сличностима и разликама у дијахронијском процесу настајања и губљења падежних значења у српском и француском језику | Уп. 439.

Стандардно и нестандардно у језику | Уп. 2.

722. БАБИЋ, Миланка

Искази са дезидеративним значењем у српском језику / Миланка Бабић // Актуелна питања синтаксе реченице српског језика. – 49–72. | Zusammenfassung

723. БАГИ, Марина

Глаголи са више префикса у српском језику / Милица Стојановић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2023. – 380. – (Монографије; 36) / Марина Ј. Баги // НЈ. – 55, 1 (2024), 101–107. | Приказ | Уп. 766, 799, 807.

– БАЗИЋ, Јована

Semantičko-pragmatička analiza kondicionala u italijanskom i potencijala u srpskom jeziku | Уп. 441.

Функције лексеме *ūa* и преводни еквивалент у италијанском језику | Уп. 28.

724. БАЛЕК, Тијана*

О временској (не)локализованости у словенским језицима на примеру Андрићеве приповетке „Аска и вук“ и превода на русински и руски језик / Тијана Балек // РС. – 6 (2022), 155–169. | Summary

– БАЛЕК, Тијана

О ситуативним модификаторима *још* и *ещё* из семантичког, синтаксичког и когнитивистичког угла | Уп. 442.

– БИЉЕТИНА, Јелена

Семантичко-деривациони потенцијал глагола *ūиūи* | Уп. 829.

725. БУГАРСКИ, Ранко*

Jedan agresivni srpski sufiks : *-ijáda* / Ranko D. Bugarski // Новоречје. – 2, 3 (2020), 167–173. | Prvi put objavljeno u Leksika gramatika, diskurs zbornik u čast Veri Vasić / ur. Milivoj Alanović et al. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2013. – 169–177.

– БУДИМИРОВИЋ МИЛИЋЕВИЋ, Јелена

Број *један/en (eden)* у српском и словеначком језику | Уп. 444.

– ВАСИЉЕВИЋ, Анђела

L’analyse sémantico-pragmatique de l’adverbe français *autrement* et de ses équivalents serbes | Уп. 446.

726. ВАСИЉЕВИЋ, Анђела

Међуодноc реченичних и текстуалних конектора адитивног значења у савременом српском језику / Анђела Васиљевић // Актуелна питања синтаксе реченице српског језика. – 73–97. | Summary

– ВЕСЕЛИНОВИЋ, Бранислав

О придевском виду у лозничком говору | Уп. 1096.

727. ВУЧКОВИЋ, Марија

Ваūра у тајним занатлијским језицима : творба, семантика и порекло номинација чији је денотат *ваūра* / Марија Д. Вучковић // Philologia Serbica 4. – 465–486. | Summary

– ГЛОЂОВИЋ, Аница

Стативност и глаголски вид у енглеском са освртом на српски језик | Уп. 454.

– ГОЧАНИН, Мирјана

Осврт на глаголе *добити, живети, затрпати, изместити, измешати, испоштовати, испунити, најављивати, одложити, питати, решити, трајати* и њихове допуне на примерима из „Јужних“ и „Нишких вести“ | Уп. 1099.

728. ГРУЈИЋ, Татјана

Поједностављење клитичког низа *ју је* у савременом српском језику / Татјана С. Грујић // Српски језик између стандарда... – 203–214. | Summary

729. ДЕСПОТОВИЋ, Јулијана

Непредикатске реченице са локационим значењем у савременом српском језику / Јулијана Деспотовић // Актуелна питања синтаксе реченице српског језика. – 99–118. | Summary

730. ДЕСПОТОВИЋ, Јулијана

Функционалностилска репартиција непредикатских реченица у савременом српском језику / Јулијана С. Деспотовић // Српски језик између стандарда... – 145–156. | Summary

731. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна*

Мотивација, творба и значење српских сливеница / Рајна Драгићевић // Новоречје. – 4, 6 (2022), 63–74. | Резюме

732. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна*

Неке тенденције у творби речи у савременом српском језику / Рајна Драгићевић // Новоречје. – 2, 2 (2020), 129–139. | Први пут објављено у „Језици и културе у времену и простору“ VII/2 (2018), 63–70.

733. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Огледи из српске дериватологије / Рајна Драгићевић. – Вишеград : Андрићев институт, 2024. – 330. – (Библиотека Знамен србистике. Одјељење за језик; 16) | ISBN 978-99976-89-29-0 | Уп. 898.

– ЂОКОВИЋ, Марија

Кондиционал у италијанском језику и модалитети превођења на српски | Уп. 37.

734. ЂУРИЋ, Љубица

Детерминација субјекатске именице у реченицама на почетку текста : анализа на корпусу народних бајки / Љубица З. Ђурић // PhM. – 16 (2024), 1305–1318. | Summary

– ЂУРИЋ, Љубица

Француска имперсонална конструкција *il fait* и њени српски еквиваленти у метеоролошком домену : корпусна анализа | Уп. 458.

735. ЂУРКИН, Веселина

Реченичне структуре са презентативима *ево, ето, ено* и зависним клаузама и њихова функционалностилска дистрибуција / Веселина Ђуркин // Актуелна питања синтаксе реченице српског језика. – 119–147. | Summary

736. ЂУРКИН, Веселина

Сложени везници у свјетлу стандарднојезичких преиспитивања / Веселина В. Ђуркин // CJ. – 29 (2024), 459–477. | Summary

737. ЂУРОВИЋ, Сања

Деривационо гнездо именице *отац* : творбено-семантичка анализа / Сања Ђуровић // Отац у српском језику, књижевности и култури. – 151–166. | Summary

738. ЂУРОВИЋ, Сања

Однос дијахроније и синхроније у творбеној анализи деривационог гнезда глагола ловити и именице *лов* / Сања Ж. Ђуровић // НССУВД. – 53, 1 (2024), 251–260. | Summary

739. ИВАНИШ, Јована

Протодогађајна семантика глаголских префикса у српском језику / Вања Миљковић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2023. – 421. – (Монографије; 38) / Јована В. Иваниш // НЈ. – 55, 1 (2024), 108–114. | Приказ | Уп. 769.

– ИВАНКОВИЋ, Мирјана

Перифрастични изрази са глаголима *дати/добити* у српском језику и њихови преводни еквиваленти у мађарском језику | Уп. 459.

740. ИВАНОВИЋ, Јанко

Монографија Ане Јањушевић Оливери „Синтакса и семантика императива у савременом српском језику“ : Синтакса и семантика императива у савременом српском језику / Ана Јањушевић Оливери. – Подгорица : Матица српска, Друштво чланова у Црној Гори, Одјељење за српски језик ; Београд : Јасен, 2023. – 274. / Јанко Р. Ивановић // ЗбФФП. – 54, 2 (2024), 409–419. | Приказ | Уп. 753.

741. ИВАНОВИЋ, Ненад

Збирне именице у савременом српском језику : лексичко-граматичка и лексичко-семантичка анализа / Драгана Цвијовић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2023. – 324. – (Монографије; 35) / Ненад Ивановић // ЈФ. – 80, 1 (2024), 223–228. | Приказ | Уп. 747, 815, 817, 820.

– ИЛИЋ, Кристина

Улога префикса *анти-* у немачком и српском језику из угла творбе речи и семантике у контексту пандемије вируса корона | Уп. 462.

– ИЛИЋ, Мирјана

Nomina attributiva у ПТ говорима на примеру из „Антропографског речника“ Недељка Богдановића | Уп. 1101.

742. ЈАНЕВСКА, Тамара

Однос реченичног акцента и појмовне метафоре / Тамара Н. Јаневска, Марија Н. Јаневска // PhM. – 16 (2024), 503–518. | Summary

– ЈАНКОВИЋ, Љиљана

Alternatives in Translating Certain Grammatical Structures from English into Serbian | Уп. 464.

Kontrastivna analiza klauza u srpskom i engleskom jeziku | Уп. 465.

– ЈАНКОВИЋ, Софија

Синтаксички проблем за почетнике у току симултаног превођења са немачког на српски језик | Уп. 40.

743. ЈАЊУШЕВИЋ ОЛИВЕРИ, Ана

Императивне реченице у систему комуникативних реченица савременог српског језика / Ана Јањушевић Оливери // Актуелна питања синтаксе реченице српског језика. – 149–167. | Резюме

744. ЈАЊУШЕВИЋ ОЛИВЕРИ, Ана

Колокациони потенцијал лексеме *отац* у савременом српском језику / Ана Јањушевић Оливери // Отац у српском језику, књижевности и култури. – 183–203. | Резюме

745. ЈАЊУШЕВИЋ ОЛИВЕРИ, Ана

На рубовима синтаксе / Ана Јањушевић Оливери. – Вишеград : Андрићев институт, 2024. – 292. – (Библиотека Знамен србистике. Одјељење за српски језик; 17) | ISBN 978-99976-89-28-3

– ЈЕВТИЋ, Александра

Употреба неодређеног члана у италијанском и начини превођења на српски језик | Уп. 41.

– ЈОВАНОВИЋ, Владан

О критеријумима уобличавања лексикографске дефиниције попридевљеног радног глаголског придева | Уп. 865.

– ЈОВАНОВИЋ, Јована

О морфолошким одликама говора Племетине : прилог изучавању доњоситничких говора | Уп. 1108.

– ЈОВАНОВИЋ, Миодраг

Трагови млетачке владавине у творби ријечи, са суфиксима романског и словенског поријекла, у говорима Црногорског приморја | Уп. 1109.

746. ЈУРИШИЋ, Марина

Збирне именице на *-ад* у новоштокавским говорима / Марина С. Јуришић // Српски језик између стандарда... – 179–190. | Summary

– КЕРКЕЗ, Драгана

А дисонансе у српском и руском језику | Уп. 470.

747. КЕЦМАН, Милош

Збирне именице у систему српског језика : Збирне именице у савременом српском језику : лексичко-граматичка и лексичко-семантичка анализа / Драгана Цвијовић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2023. – 324. – (Монографије; 35) / Милош М. Кецман // Филолог. – 30 (2024), 455–458. | Приказ | Уп. 741, 815, 817, 820.

748. КИШ, Наташа

Огледи из синтаксе и семантике падежа / Ивана Антонић. – Сремски Карловци ; Нови Сад : Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 2023. – 532. / Наташа Киш // ЗбМСФЛ. – 67, 1 (2024), 138–144. | Приказ

749. КЛИКОВАЦ, Душка

Радивши уместо *радећи*, *урадећи* уместо *урадивши* : о употреби глаголског прилога прошлог од несвршених и глаголског прилога садашњег од свршених глагола / Душка Кликовац // ЈД. – 23 (2024), 1–10.

750. КОВАЧЕВИЋ, Борко

О употреби прилога уз глаголске именице на *-ње* у јавном дискурсу Интернета / Борко Н. Ковачевић // СЈ. – 29 (2024), 439–456. | Summary

– КОВАЧЕВИЋ, Зорица

Linguistic and Cultural Aspects of the Swedish Honorific Personal Pronoun *Ni/ni* and Its Translation into Serbian | Уп. 1340.

751. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Атрибутске реченице с прилошким релативизатором *зашто* / Милош М. Ковачевић // Српски језик између стандарда... – 25–35. | Summary

752. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Везником маркирана временска непосредност у савременом српском језику / Милош М. Ковачевић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 69–80. | Summary

753. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Научно узорна монографија о српском императиву : Синтакса и семантика императива у савременом српском језику / Ана Јањушевић Оливери. – Подгорица : Матица српска - Друштво чланова у Црној Гори, Одјељење за српски језик и књижевност ; Београд : Јасен, 2023. – 274. / Милош М. Ковачевић // СЈ. – 29 (2024), 585–588. | Приказ | Уп. 740.

754. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Не(с)познато у српској синтакси / Милош Ковачевић. – Вишеград : Андрићев институт, 2024. – 267. – (Библиотека Знамен србистике. Одјељење за језик; 15) | ISBN 978-99976-89-27-6

755. КОВАЧЕВИЋ, Милош

О системности сложених реченица с везником *без да* / Милош Ковачевић // Актуелна питања синтаксе реченице српског језика. – 189–224. | Summary

756. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Полидисциплинарни опис двоструке негације : Двострука негација у српском језику / Јелена Петковић. – Вишеград : Андрићев институт, 2023. – 318. – (Библиотека Знамен србистике. Одјељење за језик; 12) / Милош М. Ковачевић // CJ. – 29 (2024), 609–614. | Приказ | Уп. 759.

757. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Сложени глаголски предикати с модалним изразима у српском језику / Милош М. Ковачевић // НССУВД. – 53, 1 (2024), 163–177. | Summary

758. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Типови модалних израза у сложеном глаголском предикату / Милош М. Ковачевић // CJ. – 29 (2024), 71–101. | Summary

– КОЗОМАРА, Драгомир

Морфолошке особине именица мушког рода у говору Бастаса | Уп. 1115.

– КРИМЕР ГАБОРОВИЋ, Сања

Ogledi o bojama u engleskom i srpskom jeziku | Уп. 472.

759. КРСТИЋ, Ана

Двострука негација у српском језику / Јелена Петковић. – Вишеград : Андрићев институт, 2023. – 318. – (Библиотека Знамен србистике. Одјељење за језик; 2) / Ана М. Крстић // HJ. – 55, 1 (2024), 96–100. | Приказ | Уп. 756.

– КРСТИЋ, Ана

Инфинитив и конструкција *да* + презент у појединим нишким медијима | Уп. 1117.

– КУКИЋ, Марко

Contrastive Analysis of the Present Tense in Serbian and English | Уп. 474.

760. ЛАЗИЋ КОЊИК, Ивана*

Srpske slivenice : monografija sa rečnikom / Ranko Bugarski. – Novi Sad : Akademska knjiga, 2019. – 254. / Ивана Лазић Коњик // Новоречје. – 3, 5 (2021), 115–120. | Приказ

761. ЛАЗИЋ КОЊИК, Ивана*

Творба речи од презимена и личних имена политичких личности : семантички, деривациони и когнитивни аспекти / Ивана Лазић Коњик // Новоречје. – 5, 8 (2023), 40–60. | Summary

– ЛОМПАР, Весна

Непреводиве речи из различитих језика у настави творбе речи српског језика | Уп. 1067.

– МАНОЈЛОВИЋ, Нина

Контрастивна анализа глагола *manage* и његових глаголских комплемената из перспективе семантике и лингвистичке прагматике | Уп. 479.

– МАРИЋ, Биљана

Дискурсни маркери туђег говора у руском и српском језику | Уп. 480.

– МАРКОВИЋ, Александра

Граматичка истраживања академика Милке Ивић : предлошко-падежни систем и обавезна детерминација у српском језику | Уп. 1461.

762. МАРКОВИЋ, Александра

Неки граматички архаизми у српском језику : на грађи „Речника српскохрватског књижевног и народног језика“ / Александра М. Марковић // НССУВД. – 53, 1 (2024), 213–223. | Summary

763. МАРКОВИЋ, Александра

О вишеструкосложеним реченицама са спојем два зависна везника *да ако* : структура, учесталост и нормативни статус / Александра Марковић // Актуелна питања синтаксе реченице српског језика. – 249–264. | Summary

764. МАРКОВИЋ, Јордана

Прошло и будуће у граматикама српског језика / Јордана С. Марковић // Прошло и будуће у култури Срба и Бугара. – 49–56. | Резюме

– МАРКОВИЋ, Сузана

Would You Read This Book? vs. Прочитај ову књигу. : индиректни говорни чинови у енглеском и српском језику | Уп. 482.

– МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Његошев стих „Збили ти се снови на Турчина!“ [ГВ 518] с морфолошког и семантичког становишта | Уп. 991.

Његошев стих „Отвара[ј] јој књиге на пророке“ [ГВ 836] с морфолошког и семантичког становишта | Уп. 992.

765. МАЦАНОВИЋ, Ана

Статус социјалних фемининатива у савременом српском језику / Ана З. Мацановић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 423–433. | Summary

766. МИЛАНОВ, Наташа

Свеобухватно истраживање полипрефиксације у српском језику : Глаголи са више префикса у српском језику / Милица Стојановић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2023. – 380. – (Монографије; 36) / Наташа М. Миланов // СЈ. – 29 (2024), 615–619. | Приказ | Уп. 723, 799, 807.

767. МИЛАШИН, Горан

Глаголски префикс *йо-* као средство изражавања атенуативности у савременом српском језику / Горан Б. Милашин // Philologia Serbica 4. – 121–146. | Summary

768. МИЛАШИН, Горан

Индивидуализми на друштвеним мрежама у свјетлу мултимодалности / Горан Милашин // Новоречје. – 6, 11 (2024), 128–144. | Summary

769. МИЛЕНКОВИЋ, Ана

Протодогађајна семантика глаголских префикса у српском језику / Вања Миљковић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2023. – 421. – (Едиција Монографије; 38) / Ана В. Миленковић // ЈФ. – 80, 2 (2024), 225–234. | Приказ | Уп. 739.

770. МИЛОВАНОВИЋ, Бошко

Бројне именице у граматикама и литератури / Бошко Љ. Миловановић, Сања Б. Гемаљевић // КњЈ. – 71, 1 (2024), 141–151. | Summary

771. МИЛОВАНОВИЋ, Бошко

Синтаксичко-семантичке карактеристике конгруенције са бројевима у савременом српском медијском дискурсу / Бошко Љ. Миловановић, Сања Б. Гемаљевић // НЈ. – 55, 2 (2024), 5–22. | Summary

772. МИЉКОВИЋ, Вања

Каузални сценарио емоционалних глагола у савременом српском језику / Вања Миљковић, Ана Миленковић // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 134–152. | Summary

773. МИЉКОВИЋ, Вања

Творбено гнездо глагола *блејати* у савременом српском сленгу / Вања Миљковић // Нове речи у говору деце и младих. – 115–139. | Summary

774. МИЉКОВИЋ, Вања*

Творбено гнездо глагола *блејати* у савременом српском сленгу / Вања Миљковић // Новоречје. – 5, 9 (2023), 87–103. | Summary

– МИНИЋ, Катарина

Употреба декомпонованих предиката у одабраним новинским текстовима на српском и немачком језику | Уп. 487.

775. МИРКОВИЋ, Горица

Оглед из синтаксе и семантике предлога *о* / Горица Ђ. Мирковић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 229–242. | Summary

776. МИТИЋ, Ивана

Језичка средства са улогом семантичког конкретизатора у дисјунктивним реченицама / Ивана Митић // Актуелна питања синтаксе реченице српског језика. – 265–284. | Summary

777. МИШКЕЉИН, Ивана

Syntactic Properties of Topicalization in Serbian / Ivana Miškeljin // ЗбМСФЛ. – 67, 2 (2024), 51–72. | Summary

778. МОСКОВЉЕВИЋ ПОПОВИЋ, Јасмина

Конверби у савременом српском језику / Јасмина Московљевић Поповић // Актуелна питања синтаксе реченице српског језика. – 285–300. | Summary

– МУХОВИЋ, Ерсан

Прагмалингвистичка употреба показних заменица у драмским дијалозима | Уп. 489.

779. НЕНАДИЋ, Марија

Творбено-семантичка анализа изведеница са коренском основом *добар-/добр-* / Марија Ж. Ненадић // Добри, нормални, поштени... – 127–142. | Summary

– НЕШОВИЋ, Матија

О неким особеностима апозитивне релативне клаузе у административном стилу у српском и руском језику | Уп. 491.

780. НЕШОВИЋ, Матија

Партиципска вредност перфективних глаголских придева у адноминалној позицији / Матија С. Нешовић // АФФ. – 36, 2 (2024), 53–73. | Summary

781. НИКОЛИЋ, Весна*

Деантропонимне творенице из угла лингвокултурологије / Весна Николић // Новоречје. – 5, 8 (2023), 105–115. | Summary

– НИКОЛИЋ, Марина

Изазови у изради савременог лингвистичког терминолошког речника на примеру термина из синтаксе реченице | Уп. 899.

– НИКОЛИЋ, Милка

Реченица у истраживањима идиолеката новијих српских прозних писаца | Уп. 1005.

782. НОВОКМЕТ, Слободан*

Форманти страног порекла *веб* и *сајбер* у српском језику / Слободан Новокмет // Новоречје. – 3, 4 (2021), 152–167. | Summary | Први пут објављено у часопису „Научни састанак слависта у Вукове дане“ 43, 1 (2014), 163–175.

783. ОБРАДОВИЋ, Светлана*

Морфолошка анализа англицизама у рачунарском регистру српског језика / Светлана Обрадовић // ЈД. – 22 (2023), 20–32.

– ОГЊАНОВИЋ, Сања

О реду речи у српском језику | Уп. 700.

– ОКАНО, Канаме

Именичка и глаголска проблематика у делима академика Милке Ивић | Уп. 1471.

– ОПАЧИЋ, Марија

Вишечлани реченични комплекси мешовитог типа у руском и српском језику | Уп. 494.

784. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе*

Оказионалне сливенице у савременој српској афористици : творбена анализа / Ђорђе Оташевић // Новоречје. – 4, 6 (2022), 139–155. | Резюме

– ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

Словарь глагольных форм сербского языка | Уп. 1262.

785. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе*

Творба деантропонимних политичких неологизама : од презимена *Вучић* и *Ђилас* / Ђорђе Оташевић // Новоречје. – 2, 2 (2020), 9–36. | Резюме

786. ПАВЛОВИЋ ЈОВАНОВИЋ, Јелена

Условне реченице са везничким спојем *ако ли* у правним текстовима у 19. веку : из угла савремене књижевнојезичке норме / Јелена М. Павловић Јовановић // НЈ. – 55, 2 (2024), 41–55. | Summary

– ПАПАЗ, Младен

Инференцијална евиденцијалност у новинским извјештајима на њемачком и српском језику | Уп. 496.

– ПЕЈОВИЋ, Анђелка

Индикатив и субјунктив у допусним реченицама у шпанском језику и њихови еквиваленти у српском | Уп. 499.

– ПЕТРОНИЈЕВИЋ, Божинка

Именице са апелативом као елементом структуре | Уп. 504.

– ПОПОВИЋ, Драгана

Глаголи чулне перцепције у руском и српском језику | Уп. 506.

787. ПОПОВИЋ, Људмила

Промена валентне структуре глагола као начин формирања жаргонизама / Људмила Поповић // Нове речи у говору деце и младих. – 154–170. | Summary

788. ПОПОВИЋ, Људмила*

Промена валентне структуре глагола као начин формирања жаргонизама / Људмила Поповић // Новоречје. – 5, 9 (2023), 114–125. | Summary

– ПОПОВИЋ ПИСАРИ, Милена

Glagoli objekatske kontrole u italijanskom i srpskom jeziku | Уп. 508.

789. ПОПОВИЋ ПИСАРИ, Милена

Srpski modalni glagoli podizanja i kontrole u bezličnim konstrukcijama / Milena Popović Pisarri // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 179–186. | Summary

– РАДАН, Михај

О архаичним особинама и појединим иновацијама код именица и придева у карашевским говорима | Уп. 1139.

– РАДОСАВЉЕВИЋ, Никола

Недоследности у лексикографској адаптацији силазних акцената ван иницијалног слога у творбеним гнездима | Уп. 682.

790. РАКИЋ, Александра

Адноминални генитив у научним приказима : прошлост, садашњост, будућност / Александра Д. Ракић, Ана Љ. Вучићевић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 505–516. | Summary

– РАКИЋ, Александра

Међуоднос инструментала и општег падежа у роману „Петријин венац“ Драгослава Михаиловића | Уп. 1013.

791. РЕДЛИ, Јелена

Епентетске реченице у полицијским изјавама учесника кривичних дела : форензичколингвистичка перспектива / Јелена Редли // Актуелна питања синтаксе реченице српског језика. – 351–387. | Summary

– РИСТИВОЈЕВИЋ РАЈКОВИЋ, Наташа

Norveški glagoli *tro* i *synes* i njihovi prevodni ekvivalenti u srpskom jeziku | Уп. 1386.

792. РУСИМОВИЋ, Тања

Ендоцентрични антецедент релативне клаузе са концептуалном анафором / Тања Русимовић // Актуелна питања синтаксе реченице српског језика. – 389–412. | Summary

793. РУСИМОВИЋ, Тања

Именице уопштеног значења : хипероними као форички лексичкосемантички антецедент релативне клаузе / Тања З. Русимовић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 517–529. | Summary

794. САВИЋ, Сандра

Творбена структура микротопонима Заплања / Сандра Г. Савић // PhM. – 16 (2024), 481–490. | Summary

795. САВОВА, Димка

Савремено стање словенског генитива у српском језику / Димка В. Савова // НССУВД. – 53, 1 (2024), 191–200. | Резюме

– САМАРЏИЈА, Татјана

Le ne explétif et les équivalents serbes des conjonctions temporelles de postériorité *avant que* et *jusqu'à ce que* | Уп. 514.

– СЕДЕР, Ружица

Koncesivnost u francuskom, italijanskom i srpskom jeziku | Уп. 515.

– СИМИЋ, Зоран

Синтаксичко-семантичке одлике предлога *од* у говору призренског Подгора и Подриме у светлу граматикализације | Уп. 1148.

Темпорална квантификација у говору Банатске Црне горе | Уп. 1149.

796. СИМОВИЋ, Марија

Аорист изненађења у српском језику : семантичко-прагматичка анализа и његови француски преводни еквиваленти / Марија Ђ. Симовић, Тијана В. Ашић // Српски језик између стандарда... – 335–346. | Summary

797. СЛИЈЕПЧЕВИЋ БЈЕЛИВУК, Светлана

Важна морфосинтаксичка истраживања нашег савременог језика : Актуелна питања морфосинтаксе српскога језика : радови са научног скупа „Актуелна питања морфосинтаксе српског језика“, одржаног у Андрићграду 7. 8. и 9. октобра 2022. / ур. одбор Миланка Бабић и др. – Вишеград : Андрићев институт, 2023. – 401. – (Библиотека Научни скупови. Одјељење за српски језик; 10) / Светлана М. Слијепчевић Бјеливук // СЈ. – 29 (2024), 621–625. | Приказ

798. СПАСОЈЕВИЋ, Анета

Критеријуми за идентификацију степена лексикализованости радног глаголског придева у српском језику / Анета Спасојевић // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 187–198. | Summary

799. СПАСОЈЕВИЋ, Марина

Глаголи са више префикса у српском језику / Милица Стојановић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2023. – 380. – (Едиција Монографије; 36) / Марина Љ. Спасојевић // ЈФ. – 80, 2 (2024), 212–217. | Приказ | Уп. 723, 766, 807.

800. СТАКИЋ, Милан

Придеви изведени суфиксима *-ив* и *-љив* у српском језику / Милан В. Стакић // СЈ. – 29 (2024), 135–176. | Summary

801. СТАМЕНКОВИЋ, Ксенија

Асиндетске и њима еквивалентне синдетске реченице у српском језику / Ксенија А. Стаменковић // Исходишта. – 10 (2024), 329–342. | Summary

– СТАМЕНКОВИЋ, Ксенија

Изричне и намерне реченице у наставном контексту | Уп. 1082.

802. СТАНИЋ, Данијела

Полисемантичке структуре деривационог гнезда лексеме *превратити* у српском језику као тачке пресека дијахроније и синхроније / Данијела С. Станић // НССУВД. – 53, 1 (2024), 281–291. | Summary

– СТАНКОВИЋ, Драгана

Употреба падежних облика именица у говору младих врањанаца : синтаксичко-семантички приступ | Уп. 1150.

803. СТАНОЈЕВИЋ, Веран

О значењу глаголских времена у неким зависносложеним реченицама / Веран Станојевић // Актуелна питања синтаксе реченице српског језика. – 413–437. | Summary

804. СТАНОЈЕВИЋ, Веран

О (не)слагању времена / Веран Ј. Станојевић // Српски језик између стандарда... – 67–78. | Summary

805. СТАНОЈЕВИЋ, Веран

Треба ли напустити Белићеву теорију ’индикатив-релатив’? / Веран Ј. Станојевић // НССУВД. – 53, 1 (2024), 179–189. | Summary

– СТАНЧИЋ, Катарина

Аспектуалност у немачком и српском језику из когнитивнолингвистичке перспективе | Уп. 518.

– СТЕВАНОВИЋ, Јелена

Синтаксичка дехомогенизација у публицистичком функционалном стилу српскога језика | Уп. 1025.

– СТЕВАНОВИЋ, Јована

Nomina loci у говору Игроша код Бруса | Уп. 1151.

806. СТЕВАНОВИЋ, Сања

Преводни еквиваленти партиципа 1 из немачког језика у српском језику / Сања Д. Стевановић // PhM. – 16 (2024), 707–732. | Zusammenfassung

807. СТЕПАНОВИЋ, Стефан

Монографија Милице Стојановић „Глаголи са више префикса у српском језику“ : Глаголи са више префикса у српском језику / Милица Стојановић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2023. – 380. – (Монографије; 36) / Стефан М. Степановић // ЗбФФП. – 54, 2 (2024), 421–426. | Приказ | Уп. 723, 766, 799.

808. СТЕФАНОВИЋ, Неда

Дистрибуција (ко)референшућих именичких и заменичких анафорских израза у биографском тексту са једним референтом / Неда Н. Стефановић // PhM. – 16 (2024), 533–547. | Summary

809. СТИПЧЕВИЋ, Балша

О дативно-номинативним конструкцијама у српском језику и глаголима који их граде / Балша Н. Стипчевић // КњЈ. – 71, 2 (2024), 247–270. | Summary

810. СТИПЧЕВИЋ, Балша

О обезличеним реченицама с повратним глаголима / Балша Н. Стипчевић // АФФ. – 36, 2 (2024), 13–51. | Summary

811. СТИПЧЕВИЋ, Балша

О употреби обезличених партиципских конструкција с непрелазним глаголима / Балша Стипчевић // Актуелна питања синтаксе реченице српског језика. – 439–476. | Summary

– СТОЈАНОВИЋ, Јована

Konstrukcije sa zamenicom *man* u nemačkim novinskim tekstovima i njihovi srpski prevodni ekvivalenti | Уп. 1404.

812. СТОЈАНОВИЋ, Милица

Деривационо гнездо лексеме *оган* : творбено-семантичка анализа / Милица Љ. Стојановић // Philologia Serbica 4. – 419–442. | Summary

813. ТАНАСИЋ, Срето

Актуелни процеси у систему везника временских реченица у савременом српском језику / Срето З. Танасић // Савремено проучавање српског језика… – 57–66. | Резюме

– ТАНАСИЋ, Срето

Из синтаксе сложене реченице у књижевном дјелу Стефана Митрова Љубише | Уп. 1029.

814. ТОДИЋ САНКОВИЋ, Бојана

Семантички однос деминутивних партикуларизатора и њихових мотивних речи / Бојана Д. Тодић Санковић // НЈ. – 55, 2 (2024), 57–71. | Summary

– ТОДОРОВИЋ, Теодора

Passato remoto у бајци „Biancaneve e i sette nani“ („Снежана и седам патуљака“) на италијанском језику : могућност његовог превођења на српски језик | Уп. 56.

815. ТОМАШЕВИЋ, Александра

Збирне именице у савременом српском језику : лексичко-граматичка и лексичко-семантичка анализа / Драгана Цвијовић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2023. – 324. – (Монографије; 35) / Александра А. Томашевић // КњЈ. – 71, 1 (2024), 171–175. | Приказ | Уп. 741, 747, 817, 820.

816. ТОМАШЕВИЋ, Александра

О нарочитој употреби релативних реченица у језику друштвених мрежа / Александра А. Томашевић, Марина Ј. Баги // Савремена проучавања језика и књижевности. – 101–112. | Summary

– ТРАЈКОВИЋ, Татјана

Говори Косовског Поморавља : гласови и облици | Уп. 1157.

– ЋЕВРИЗ НИШИЋ, Вера

Експресивност реченичних структура у прози за дјецу Бранка Ћопића | Уп. 1032.

– ХАСАНАГИЋ ЂОРЂИН, Снежана

Семантичко-деривационо гнездо лексема *цвет̄* и *цват̄* | Уп. 949.

– ЦРЊАК, Дијана

Темпорални генитив у говору слатинског краја код Бањалуке (Република Српска) | Уп. 1163.

– ЧУТУРА, Илијана

Глаголска синтагма и њен однос према реченици у настави српског језика | Уп. 1088.

817. ШЕКЕРОВИЋ, Александра

Ка свеобухватном поимању збирних именица : Збирне именице у савременом српском језику / Драгана Цвијовић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2023. – 324. – (Монографије ; 35) / Александра Шекеровић // ЗбМСКЈ. – 72, 2 (2024), 686–691. | Приказ | Уп. 741, 747, 815, 820.

– ШТАСНИ, Гордана

Семантичко-деривационе специфичности лексема *оган̑ь* и *ват̄ра* | Уп. 954.

818. ШЋЕПОВИЋ, Јована

Збирне именице у савременом српском језику : лексичко-граматичка и лексичко-семантичка анализа / Драгана Цвијовић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2023. – 324. – (Монографије; 35) / Јована Љ. Шћеповић // НЈ. – 55, 2 (2024), 95–100. | Приказ | Уп. 741, 747, 815, 817.

819. ШУЊЕВАРИЋ, Ђорђе

Именице за означавање особа у српском јавном дискурсу током пандемије ковида / Ђорђе Шуњеварић // ЗбМСФЛ. – 67, 2 (2024), 37–50. | Summary

820. ШУЊЕВАРИЋ, Ђорђе

Конкурентност суфикса код одабраних именичких деминутива у српском језику / Ђорђе В. Шуњеварић // PhM. – 16 (2024), 519–532. | Summary

д) Лексикологија (лексичка семантика, терминологија, ономастика и др.)

821. АЈДАЧИЋ, Дејан*

Англолизам *кул* у српском језику / Дејан Ајдачић // Новоречје. – 3, 5 (2021), 103–112. | Резюме

822. АЈДАЧИЋ, Дејан*

Ауторски неологизми-индивидуализми Димитрија Митриновића (1913) и Драгана Алексића (1922) / Дејан Ајдачић // Новоречје. – 2, 2 (2020), 37–46. | Резюме

823. АЈДАЧИЋ, Дејан

Избор речи 2023. године у српском језику / Дејан Ајдачић, Ивана Лазић Коњик // Новоречје. – 6, 11 (2024), 175–182.

824. АЈДАЧИЋ, Дејан*

Називи жена : германизми са семантичким отклоном у српском језику / Дејан Ајдачић, Маја Матић // Новоречје. – 2, 3 (2020), 19–28. | Zusammenfassung

825. АЈДАЧИЋ, Дејан*

Називи жена и глобализација : англицизми у српском језику / Дејан Ајдачић // Новоречје. – 2, 3 (2020), 29–42. | Резюме

826. АЈДАЧИЋ, Дејан*

О конкуренцији нових речи при називању нових ствари / Дејан Ајдачић // Новоречје. – 3, 4 (2021), 39–49. | Резюме

– АЈДАЧИЋ, Дејан*

Сливенице и сраслице пољског писца Јацека Дукаја и аспекти њиховог превода | Уп. 584.

– АКСИЋ, Нина

Пастирске игре и чобанска надметања на призренско-тимочком говорном подручју | Уп. 1089.

– АЛЕКСОВА, Красимира

Преводни съответствия на българския дубитатив на сръбски език | Уп. 24.

827. АРИЗАНОВИЋ, Михаило

The Increasing Unjustifiable Presence and Use of Anglicisms in "Youth Vibes" / Mihailo R. Arizanović // PhM. – 16 (2024), 635–654. | Резиме

– АШИЋ, Тијана

O problemu prevođenja termina *prepevavanje* sa srpskog na francuski jezik i prepevavanju kao umetnosti uopšte | Уп. 25.

– БАБИЋ, Миланка

Лексема *о̄та̄ц* у поезији Ђорђа Сладоја | Уп. 969.

828. БЕГОВИЋ, Катарина

Ко је *јарац живодерац*? : могућа интерпретација у оквиру језика, културе и митологије / Катарина Беговић // Предавања 13. – 87–96.

– БИЉЕТИНА, Јелена

Definisanje u rečnicima : slučaj glagola *to eat* i *jesti* u engleskom i srpskom | Уп. 443.

829. БИЉЕТИНА, Јелена

Семантичко-деривациони потенцијал глагола *ӣтӣи* / Јелена Љ. Биљетина // КњЈ. – 71, 2 (2024), 335–352. | Summary

– БОГДАНОВИЋ, Недељко

Пастирска лексика југоисточне Србије и „Општекарпатски дијалектолошки атлас" | Уп. 1093.

– БОЖИЋ СИНЧУК, Милица

Англицизми у роману за децу и младе „Нећу да мислим на Праг" Соње Ћирић (2019) | Уп. 971, 972.

830. БОЖИЋ СИНЧУК, Милица

Кулинарска лексика у речницима нових речи / Милица С. Божић Синчук // Новоречје. – 6, 11 (2024), 105–116. | Summary

831. БОЖИЋ СИНЧУК, Милица*

О употреби лексеме *владика* у савременом српском језику : случај антропонимизације / Милица Божић Синчук // Новоречје. – 5, 8 (2023), 159–168. | Summary

– БОЈОВИЋ ЈОКСИМОВИЋ, Јована

Пастирска лексика призренско-тимочких говора у ширем контексту | Уп. 1095.

832. БОШКОВИЋ, Лазар*

Српски језик и дигитална технологија : пракса, проблеми, заблуде, решења и препоруке / Лазар Бошковић // Новоречје. – 5, 8 (2023), 181–201. | Summary

833. ВАСИЉЕВИЋ, Анђела

Употребни квалификатори у двојезичним француско-српским речницима : прагматика у служби просечног корисника / Анђела Васиљевић // Модерни речници... – 77–89. | Summary

– ВЕСИЋ ПАВЛОВИЋ, Тијана

Konceptualizacija *želje* putem izvornih domena *gladi* i *žeđi* u srpskom i engleskom jeziku | Уп. 447.

834. ВУЈОВИЋ, Душанка*

Интернетски речник сленга „Вукајлија“ / Душанка Вујовић // Новоречје. – 2, 3 (2020), 174–183. | Summary

– ВУКОМАНОВИЋ РАСТЕГОРАЦ, Владимир

Индивидуални неологизми у песништву за децу Дејана Алексића : језички аспекти и методички потенцијали | Уп. 1048, 1049.

– ВУКОСАВ, Теодора

Оријентализми у руском и у српском савременом језику : истраживачки приступ | Уп. 451.

– ВУЛОВИЋ ЕМОНТС, Наташа*

Лексема *лук* као компонента фразеолошких јединица у српском језику | Уп. 958.

835. ВУЛОВИЋ ЕМОНТС, Наташа

Семантички богате речи српског језика : Српски лексички фонд из угла полисемије : глаголи, именице, придеви / Наташа Миланов. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2021. – 465. – (Монографије; 31) / Наташа Вуловић Емонтс // Трибина САНУ. – 12 (2024), 34–38. | Приказ

– ВУЧКОВИЋ, Марија

Ватра у тајним занатлијским језицима : творба, семантика и порекло номинација чији је денотат *ватра* | Уп. 727.

836. ВУЧКОВИЋ, Марија

Етимографска обрада калкова у етимолошком речнику Петра Скока / Марија Д. Вучковић // ЈФ. – 80, 1 (2024), 25–54. | Резюме, Summary

– ВУЧКОВИЋ, Марија

Из лексике бошкачког тајног језика : *ӣоан* и *неӣоан* | Уп. 1098.

837. ВУЧКОВИЋ, Марија

Лексичка породица глагола *губи̏ти (се)* у дијахроној перспективи / Марија Вучковић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2024. – 425. – (Монографије; 42) | ISBN 978-86-82496-09-0

– ВУЧКОВИЋ, Марија

О чиниоцима који доприносе различитим резултатима позајмљивања истог глагола : студија случаја | Уп. 453.

838. ГОРТАН ПРЕМК, Даринка

Захва̀лити (*захва̀љивати*) : *захва̀лити се* (*захва̀љивати се*) / Даринка Гортан Премк // ЈД. – 24 (2024), 42–44. | Прештампано из: НЈ. – 21, 4–5 (1975), 272–274.

839. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна*

Избор за најлепшу реч српског језика / Рајна Драгићевић // Новоречје. – 4, 7 (2022), 28–39. | Резюме

840. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Контрастирајућа лексичка редупликација : ново стилско средство којим се обогаћује или осиромашује језичка култура говорника српског језика? / Рајна Драгићевић // Нове речи у говору деце и младих. – 40–51. | Резюме

841. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна*

Контрастирајућа лексичка редупликација : ново стилско средство којим се обогаћује или осиромашује језичка култура говорника српског језика? / Рајна Драгићевић // Новоречје. – 5, 9 (2023), 34–41. | Резюме

842. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна*

Лаӣор ӣлава и *ӣуӣе сива* : (не)одрживост неологизама за нијансе боја у српском језику / Рајна Драгићевић // Новоречје. – 3, 4 (2021), 9–18. | Резюме

843. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Лексиколошка лингвокултурологија / Рајна Драгићевић. – Нови Сад : Матица српска, 2024. – 579. | Уп. 898.

– ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна*

Мотивација, творба и значење српских сливеница | Уп. 731.

844. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Оӣац и *син* – ко је јачи у српској култури? / Рајна Драгићевић // Отац у српском језику, књижевности и култури. – 61–75. | Резюме

845. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна*

Оцртавање данашњице у новој лексици : *фикусоманија* у српским електронским медијима / Рајна Драгићевић // Новоречје. – 2, 3 (2020), 9–18. | Резюме

846. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Правци и изазови српске лексикографије у XXI веку / Рајна Драгићевић // Модерни речници... – 21–30. | Summary

847. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Проблеми израде докторске дисертације из лексикологије / Рајна М. Драгићевић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 533–546. | Резюме

848. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Семантичко-деривациона анализа турцизама у савременом српском језику / Марија Ђинђић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2023. – 594. – (Едиција Монографије; 37) / Рајна М. Драгићевић // ЈФ. – 80, 2 (2024), 218–224. | Приказ | Уп. 851, 929, 941.

849. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна*

Фоӣо-бомбинг српског језика / Рајна Драгићевић, Ранко Пејовић // Новоречје. – 1, 1 (2019), 35–37. | Први пут објављено у листу „Политика“ 05.11.2018.

850. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Циљано грађење нових речи у новинским колумнама / Рајна Драгићевић // Новоречје. – 6, 11 (2024), 164–172. | Резюме

851. ЂУКИЋ, Маријана

Капитално дело о турцизмима у савременом српском језику : Семантичко-деривациона анализа турцизама у савременом српском језику / Марија Ђинђић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2023. – 594. – (Монографије ; 37) / Маријана Р. Ђукић // КњЈ. – 71, 2 (2024), 403–409. | Приказ | Уп. 848, 929, 941.

852. ЂУРИЋ, Љубица

Шта је *у фазону*? : прилог лексикографској обради жаргонске лексике / Љубица Ђурић // Модерни речници... – 139–150. | Summary

– ЂУРОВИЋ, Сања

Деривационо гнездо именице *о̄тац* : творбено-семантичка анализа | Уп. 737.

853. ЖИКИЋ, Љубица

Цветник женских имена : биље у женским народним именима, веровању, лечењу, песништву, музици и певању / Љубица Жикић. – 2. допуњено изд. – Нови Сад : Архив Војводине ; Београд : Књижевни еснаф, 2024. – 211. – (Библиотека Посебна издања) | ISBN 978-86-6178-151-3

854. ИВАНОВИЋ, Милан

Фитоними у Матичином једнотомнику и општим једнојезичницима уопште : описне дефиниције и њихов поредак / Милан Ивановић // Модерни речници... – 159–169. | Summary

855. ИВАНОВИЋ, Ненад*

Бицикл у огледалу лексике / Ненад Ивановић // ЈД. – 22 (2023), 8–19.

856. ИГРУТИНОВИЋ, Смиљана

Појмовна пресликавања између *машине* и *т̄ела* у српском језику / Смиљана М. Игрутиновић, Невена Б. Банковић // PhM. – 16 (2024), 1277–1288. | Summary

857. ИЛИЋ, Мирјана

Дијелекатска лексикографија : дијалекатски речници призренско-тимочке дијалекатске области / Мирјана Илић // ГСЈ. – 22 (2024), 205–211.

– ИЛИЋ, Мирјана

Слика жене у дијалекатским речницима призренско-тимочке говорне зоне | Уп. 1102.

858. ЈАКИЋ ШИМШИЋ, Милена

Категоризација објеката на примеру посуда из домаћинства у српском језику / Милена Јакић Шимшић, Маја Савић // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 368–380. | Summary

– ЈАКУШКИНА, Екатерина

Интернационализмы в сербско-русском двуязычном словаре | Уп. 463.

– ЈАНЕВСКА, Тамара

Однос реченичног акцента и појмовне метафоре | Уп. 742.

859. ЈАНКОВИЋ, Јелена

О гљивама (печуркама) у српској народној култури на основу грађе за „Речник САНУ“ / Јелена Јанковић // Језици и културе у времену и простору 11.1. – 12–25. | Summary

860. ЈАНКОВИЋ, Јелена

Однос према туђицама и позајмљеницама у рубрикама „Језичке пуке“ и „Наша пошта“ у часопису „Наш језик“ / Јелена Д. Јанковић // НЈ. – 55, 1 (2024), 29–51. | Summary

– ЈАЊИЋ, Марина

Језички калеидоскоп српске деце у дијаспори : *Трушићи, Тришић, Tríšič, Tršic, Тршич, Trcic, trcic* и *Тршић* | Уп. 1056.

– ЈАШОВИЋ, Голуб

Изазови и ограничења једне лексикографске паралеле : називи за млеко и млечне производе у селима Алексиначког Поморавља и Пећког Подгора | Уп. 1105.

861. ЈАШОВИЋ, Голуб

Ономастика српских села око ушћа реке Приштевке и Дренице у Ситницу / Голуб М. Јашовић, Јована Г. Јашовић. – Косовска Митровица : Филозофски факултет Универзитета у Приштини, 2024. – 150. | ISBN 978-86-6349-199-1 | Уп. 920.

– ЈЕЛИЋ, Маријан

Лексика Вукових приповедака у поређењу са лексиком савременог српског језика | Уп. 1209.

862. ЈЕЛИЋ, Маријан

О неким проблемима утврђивања одредничке речи у фреквенцијским речницима / Маријан Јелић // ЗбМСФЛ. – 67, 1 (2024), 85–94. | Summary

863. ЈОВАНОВИЋ, Владан

Архаизми према типологији и начину лексикографског описа у речнику дескриптивног типа / Владан З. Јовановић // НССУВД. – 53, 1 (2024), 261–270. | Резюме

864. ЈОВАНОВИЋ, Владан

О изворима језичке грађе из удаљенијих (периферних) области српског језичког простора у великом академијином „Речнику“ / Владан З. Јовановић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 133–142. | Резюме

865. ЈОВАНОВИЋ, Владан

О критеријумима уобличавања лексикографске дефиниције попридевљеног радног глаголског придева / Владан З. Јовановић, Анета А. Спасојевић // СЈ. – 29 (2024), 213–233. | Резюме

866. ЈОВАНОВИЋ, Јована*

Англицизми у номинацији појмова везаних за епидемију вируса ковид 19 / Јована Јовановић // Новоречје. – 3, 5 (2021), 82–96. | Summary

867. ЈОВАНОВИЋ, Јована*

Да ли је *бедак* нова реч? / Јована Јовановић // Новоречје. – 2, 3 (2020), 67–71. | Summary

– ЈОВАНОВИЋ, Јована

Експресивна лексика у извештавању „Јужних вести“ | Уп. 1107.

868. ЈОВАНОВИЋ, Јована*

Нова употреба придева *хуман* у савременом српском језику / Јована Јовановић // Новоречје. – 1, 1 (2019), 5–8.

869. ЈОВАНОВИЋ, Јована

Развој српске теоријске лексикографије од 80-их година XX века до данас / Јована Б. Јовановић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 143–154. | Summary

– ЈОВАНОВИЋ, Јована

„Речник лингвистичких термина“ и „Појмовник српских лингвистичких термина“ : иновације у српској лингвистичкој терминографији | Уп. 1243.

870. ЈОВАНОВИЋ, Јована*

Тренерка и још понешто / Јована Јовановић // Новоречје. – 2, 2 (2020), 55–57.

871. ЈОВАНОВИЋ, Јована*

Феминизам у језику : новији називи за женска занимања / Јована Јовановић // Новоречје. – 2, 2 (2020), 47–51. | Summary

– ЈОВИЋ, Надежда

Лексика животног циклуса у „Речнику црквенословенскога језика“ Саве Петковића и њени одјеци у савременом српском језику | Уп. 1184.

872. ЈОВИЋЕВИЋ, Радојица

Јубилеј / Радојица Јовићевић // ЈД. – 24 (2024), 40–41. | Прештампано из: ЈД. – 4 (1997), 16–17.

873. ЈОЦИЋ, Милош*

Српски и српско-енглески појмови из културе, поетике, теорије и индустрије видео-игара / Милош Јоцић // Новоречје. – 3, 4 (2021), 50–74. | Summary

874. ЈОШИЋ, Нељо

Један новији слој у развоју српске воћарске терминологије : воћке доспјеле у српске крајеве посредством Аустроугарске и судбина њихових имена у српском језику / Нељо Г. Јошић, Наташа С. Вуловић Емонтс // НЈ. – 55, 1 (2024), 1–27. | Резюме

875. ЈОШИЋ, Нељо

Развојни лук српске описне лексикографије / Нељо Г. Јошић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2024. – 238. – (Монографије; 39) | ISBN 978-86-82496-04-5

– ЈОШИЋ, Нељо

„Речник САНУ“ и његови извори : статистички метод анализе и његова примена у презентацији лексичке грађе | Уп. 1244.

– ЈУРИШИЋ, Марина

Називи за црну овцу у призренско-тимочким говорима | Уп. 1112.

– КАЛУЂЕРОВИЋ, Анђела

Зоонимија села Мајиловац : код Великог Градишта | Уп. 1113.

– КАРДОШ СТОЈАНОВИЋ, Александра

Fitness Terms in English and their Adaptation into Serbian | Уп. 469.

– КЕБАРА, Марина

Супстандардна лексика у роману „Шлем ужаса“ В. Пељевина и проблем превода на српски језик | Уп. 547.

876. КРАЈИШНИК, Весна

На крилима речи / Рајна Драгићевић, Валентина Илић, Весна Николић. – Београд : Друштво за српски језик и књижевност Србије, 2023. – 169. / Весна Р. Крајишник // КњЈ. – 71, 1 (2024), 165–169. | Приказ

– КРИМЕР ГАБОРОВИЋ, Сања

In Search of Meaning of English and Serbian Colour Terms : Using Lexicographic Data as a Source of Cultural Narratives | Уп. 471.

Ogledi o bojama u engleskom i srpskom jeziku | Уп. 472.

– КРСТИЋ, Маја

Деструктиви у руском и српском језику | Уп. 473.

877. КУЛИЋ, Данијела

Фреквентност англицизама у вербалним асоцијацијама студената англистике / Данијела Г. Кулић // ЗбФФП. – 54, 1 (2024), 85–104. | Summary

878. ЛАЗИЋ КОЊИК, Ивана*

Англобализми и други неологизми у најновијем периоду развоја српског језика / Ивана Лазић Коњик // Новоречје. – 3, 4 (2021), 19–28. | Резюме

879. ЛАЗИЋ КОЊИК, Ивана

Лексикографија у дигиталној ери : интернет и друштвени медији као извори нових речи / Ивана Лазић Коњик // Новоречје. – 6, 11 (2024), 62–80. | Summary

880. ЛАЗИЋ КОЊИК, Ивана*

Модерне појаве у неолошким проучавањима : иницијатива за покретање избора за реч године у српском језику у оквиру часописа „Новоречје“ / Ивана Лазић Коњик // Новоречје. – 4, 7 (2022), 68–84. | Summary

– ЛАЗИЋ КОЊИК, Ивана*

Творба речи од презимена и личних имена политичких личности : семантички, деривациони и когнитивни аспекти | Уп. 761.

881. ЛАЗИЋ КОЊИК, Ивана*

Узроци англокализације у српском језику / Ивана Лазић Коњик // Новорече. – 3, 5 (2021), 65–72. | Резюме

882. ЛЕВУШКИНА, Ружица

Лексика православне духовности у савременом српском језику : лексичко-семантичка анализа и лексикографска обрада / Ружица С. Левушкина. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2024. – 514. – (Монографије; 41) | ISBN 978-86-82496-11-3

– ЛИГОРИО, Орсат

Antrešelj : an Early Romanian Remnant in Serbo-Croatian | Уп. 536.

883. ЛИГОРИО, Орсат

Четири писма Пера Будманија Хугу Шухарду / Орсат Л. Лигорио // ЈФ. – 80, 2 (2024), 43–61. | Резюме, Summary

884. МАКЕВИЋ, Јелена

Старија српска имена Железника и њихови трагови у савременом именослову / Јелена Макевић // Савремена филолошка проучавања младих истраживача 2. – 172–178. | Summary

– МАНОЈЛОВИЋ, Кристина

Нове речи у језику нишких медија | Уп. 1120.

885. МАРКОВИЋ, Бранкица

Из савремене антропонимије Новог Сада 1 : лична имена мушке деце рођене у Новом Саду 2021. године / Бранкица Ђ. Марковић // ЗбФФП. – 54, 2 (2024), 65–88. | Summary + Прилози

886. МАРКОВИЋ, Бранкица

Из савремене антропонимије Новог Сада 2 : лична имена женске деце рођене у Новом Саду 2021. године / Бранкица Марковић // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 61–79. | Summary + Прилог

– МАРКОВИЋ, Бранкица

О виноградарској лексици дубровачког краја | Уп. 1121.

– МАРЧЕТА, Јована

Leksema *reč* u italijanskom i srpskom jeziku : kognitivno-konceptualna analiza | Уп. 484.

887. МИЛАНОВ, Наташа

О значењима лексема из семантичког поља *ватра* у српском језику : на материјалу именица и глагола / Наташа М. Миланов // Philologia Serbica 4. – 443–464. | Summary

888. МИЛАНОВИЋ, Александар

Лексеме комете у српском језику : теоријско-методолошки проблеми / Александар М. Милановић // НССУВД. – 53, 1 (2024), 17–26. | Summary

889. МИЛАНОВИЋ, Александар*

‘Награда’ за најгори превод и најгору реч : повратак речи *Прелест* / Александар Милановић // Новорече. – 1, 1 (2019), 31.

890. МИЛИЋ, Ана

Разумевање и употреба германизама код ученика средњих школа / Ана Милић // Преводилац. – 43, 1 (2024), 24–44. | Zusammenfassung

– МИЛОЈЕВИЋ, Ивана

Εννοιοποιηση της *αγαπησ* στη σερβικη και την ελληνικη γλωσσα | Уп. 486.

891. МИЛОЈЕВИЋ, Марија

Основна формална и садржинска обележја лексичких колокација / Марија М. Милојевић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 173–181. | Resumen

892. МИЛОРАДОВ, Дејан

О једном презимену – *Двизац* и о једном херпетониму – *двизац* / Дејан Милорадов // ЈД. – 23 (2024), 16–20.

– МИЛОРАДОВИЋ, Софија

Називи за стоку према времену млађења и узрасту | Уп. 1123.

Отац у српским народним говорима и српској традиционалној култури : лингвогеографски и културолошки план посматрања | Уп. 1124.

– МИЛОСАВЉЕВИЋ, Тања

Пастирска лексика призренско-тимочких говора у пастирском фолклору | Уп. 1126.

Синхроно-дијахрона реализација концепта *крв* у српском језику | Уп. 1193.

– МИЛОШЕВИЋ, Стефан

О превођењу културно маркиране лексике са српског на руски језик : на примеру превода романа „Нечиста крв“ Борисава Станковића. I део : теоријске основе и анализа лексема из области природе и културног наслеђа | Уп. 44.

893. МИЉКОВИЋ, Вања*

Интернет платформа Вукајлија и лексикографија савременог српског сленга / Вања Миљковић // Новоречје. – 4, 7 (2022), 99–116. | Summary

894. МИЉКОВИЋ, Вања*

Лексичка деантропонимизација у савременом српском сленгу и семантичка природа антропонима / Вања Миљковић // Новоречје. – 5, 8 (2023), 125–143. | Summary

895. МИНИЋ, Тамара

Из микротопониије Александровачке жупе / Тамара С. Минић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 59–73. | Summary

– МИРКОВИЋ БИРТАШИЋ, Дејана

Анализа обраде културема из области гастрономије у „Француско-српском речнику“ Слободана Јовановића | Уп. 488.

896. МИТИЋ, Анђела

Микротопонимија села у брдско-планинском делу тока реке Власине / Анђела Митић // Савремена филолошка проучавања младих истраживача 2. – 159–171. | Summary

– МИТРИЋЕВИЋ ШТЕПАНЕК, Катарина

Српски и чешки преводни еквиваленти у Чешком националном корпусу | Уп. 591.

– НЕНАДИЋ, Марија

Творбено-семантичка анализа изведеница са коренском основом *добар-/добр-* | Уп. 779.

– НЕШОВИЋ, Матија

Desinonimizacija kroz prizmu korpusne i vektorske analize kontekstualnih preferenci leksema *kompjuter* i *računar* | Уп. 490.

897. НИКОЛИЋ, Весна

Ка речнику паронима савременог српског језика / Весна Николић // Модерни речници... – 219–230. | Summary

898. НИКОЛИЋ, Весна

Лингвокултурологија и дериватологија из угла лексикологије : Лексиколошка лингвокултурологија / Рајна Драгићевић. – Нови Сад : Матица српска, 2024. – 579; Огледи из српске дериватологије / Рајна Драгићевић. – Вишеград : Андрићев институт, 2024. – 330. – (Библиотека Знамен србистике. Одјељење за језик; 16) / Весна С. Николић // КњЈ. – 71, 2 (2024), 417–422. | Приказ | Уп. 733, 843.

– НИКОЛИЋ, Весна

Типови задатака из области паронимије у настави српског језика : с осврtом на руски језик | Уп. 1074.

899. НИКОЛИЋ, Марина

Изазови у изради савременог лингвистичког терминолошког речника на примеру термина из синтаксе реченице / Марина Николић // Актуелна питања синтаксе реченице српског језика. – 301–325. | Summary

900. НОВОКМЕТ, Слободан

Англицизми у „Речнику страних речи, узречица и пословица“ (1922) Јована Грчића / Слободан Б. Новокмет // НССУВД. – 53, 1 (2024), 271–280. | Summary

901. НОВОКМЕТ, Слободан*

Да ли лежећи полиајац спава или само лежи? / Слободан Новокмет // Новоречје. – 1, 1 (2019), 55–58. | Први пут објављено у часопису „Језик данас“ 12, 32–35.

902. НОВОКМЕТ, Слободан*

Да ли реч године мора да буде реч? / Слободан Новокмет // Новоречје. – 4, 7 (2022), 44–53. | Summary

903. НОВОКМЕТ, Слободан

Какав је приземан човек? : прилог проучавању семантике придева *ӣприземан* у српском језику / Слободан Б. Новокмет // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 459–470. | Summary

– НОВОКМЕТ, Слободан

Како је Вук представио неке животиње у „Српском рјечнику“ (1852) | Уп. 1215.

904. НОВОКМЕТ, Слободан*

Ко су *вакцинаши*? / Слободан Новокмет // Новоречје. – 3, 4 (2021), 33–38. | Summary

905. НОВОКМЕТ, Слободан

Конструисање нових речи као замена за англицизме у сфери компјутерске терминологије и дигиталних медија / Слободан Новокмет // Новоречје. – 6, 10 (2024), 51–57. | Summary

906. НОВОКМЕТ, Слободан*

Нове речи са суфиксом *-ина* и његовим варијантама у српском језику / Слободан Новокмет // Новоречје. – 1, 1 (2019), 38–54. | Први пут објављено у часопису „Наш језик“ 43, 3/4 (2012), 55–69.

907. НОВОКМЕТ, Слободан*

Нове сливенице у именовању појмова из периода епидемије ковида 19 у језику медија / Слободан Новокмет, Јована Јовановић // Новоречје. – 4, 6 (2022), 91–105.

908. НОВОКМЕТ, Слободан*

Нови деантропоними у српском језику творени помоћу суфикса *–(шт̄)ина* / Слободан Новокмет // Новоречје. – 5, 8 (2023), 116–124. | Summary

909. НОВОКМЕТ, Слободан*

Номинација симбола *@ (ет)* у савременом српском језику / Слободан Новокмет // Новоречје. – 3, 4 (2021), 139–151. | Summary | Први пут објављено у часопису „Научни састанак слависта у Вукове дане“ 46, 1 (2017), 377–388.

910. НОВОКМЕТ, Слободан

Реч године *гаслајтинг* у српском јавном дискурсу / Слободан Б. Новокмет // Српски језик између стандарда... – 79–88. | Summary

911. НОВОКМЕТ, Слободан*

Статус и положај нових англицизама из домена телевизије и филма у српском језику / Слободан Новокмет // Новоречје. – 3, 5 (2021), 73–81. | Summary

– ОГЊАНОВИЋ, Сања

Лексема *најред* у функцији антериорности : дијалекатски корпус | Уп. 1133.

912. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе*

Вредновање нових речи / Ђорђе Оташевић // Новоречје. – 2, 3 (2020), 184–187. | Први пут објављено у Ђорђе Оташевић: Нове речи и значења у савременом стандардном српском језику: лингвистички аспект. Београд: Алма, 2008. – 56–58.

– ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

Грађа за лексиколошку и металексикографску библиографију 2 | Уп. 1432.

913. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

Етички еуфемизми у савременом српском јавном дискурсу / Ђорђе Р. Оташевић // Добри, нормални, поштени... – 101–112. | Резюме

914. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе*

Именица *криза* у савременом српском језику / Ђ. Оташевић // Новоречје. – 4 (2021), 173–185. | Први пут објављено у часопису „Наш језик“ 44, 1/2 (2013), 13–27.

915. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе*

Исцрпност описних речника / Ђорђе Оташевић // Новоречје. – 2, 2 (2020), 140–142. | Први пут објављено у часопису „Загонетач“ 313 (1987), 9–10.

916. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе*

Нове речи и њихово бележење / Ђорђе Оташевић // Новоречје. – 1, 1 (2019), 69–73. | Први пут објављено у „Нове речи и значења у савременом стандардном српском језику : лингвистички аспект“, 2008.

917. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе*

Нове речи с презименом *Путин* у основи у српском језику / Ђорђе Оташевић // Новоречје. – 5, 8 (2023), 76–104. | Резюме

918. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

Новији феминативи у српском јавном дискурсу : на примеру форума Крстарица / Ђорђе Оташевић // Новоречје. – 6, 11 (2024), 52–61. | Резюме

919. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе*

О семантичкој дефиницији неологизама *антивакцинаш* и *антивакцинаштво* / Ђорђе Оташевић // Новоречје. – 3, 4 (2021), 29–32. | Резюме

920. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

Ономастика српских села око ушћа реке Приштевке и Дренице у Ситницу / Голуб М. Јашовић, Јована Г. Јашовић. – Косовска Митровица : Филозофски факултет Универзитета у Приштини, 2024. – 150. / Ђорђе Оташевић // ЛА. – 36 (2024), 41–42. | Приказ | Уп. 861.

921. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе*

Родни парови у речницима нових речи и секундарност феминатива / Ђорђе Оташевић // Новоречје. – 3, 4 (2021), 75–78. | Резюме

922. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе*

Семантичке дефиниције нових фемининума / Ђорђе Оташевић // Новоречје. – 1, 1 (2019), 9–10.

923. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе*

Фемининӯми (феминативи) у речницима нових речи / Ђорђе Оташевић // Новоречје. – 2, 3 (2020), 43–66. | Резюме

924. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

Циљано стварана нова лексика у српском јавном дискурсу као средство језичке агресије / Ђорђе Оташевић // Новоречје. – 6, 10 (2024), 72–89. | Резюме

– ПАСТИРСКА лексика призренско-тимочких говора | Уп. 1135.

– ПАУНОВИЋ РОДИЋ, Стефана

Мужевно̄ст као одраз стереотипа мушкарца у словачкој и српској језичкој слици света | Уп. 498.

925. ПЕЈИЋ, Душан

Однос апелативне и онимске лексике у микротопонимији Нишићке висоравни / Душан М. Пејић // СЈ. – 29 (2024), 497–514. | Summary

926. ПЕЈИЋ, Душан

Романија – нова коцкица у српском топономастичком мозаику : Микротопонимија Романије / Божица Кнежевић. – Вишеград : Андрићев институт, 2020. – 332. – (Библиотека Знамен српистике. Одјељење за језик; 6) / Душан М. Пејић // Филолог. – 30 (2024), 448–454. | Приказ

927. ПЕРИЋ, Ђорђе

Женске *по̄другачице* о моди, ретка врста нашег усменог песништва и подругљиви стихови мештанкама неких места као посебна врста именица у фонду неистражених и заборављених српских речи / Ђорђе Перић // ЗбМСКЈ. – 72, 2 (2024), 625–647. | Summary

928. ПЕРОВИЋ, Светлана

Арапски језик на звезданом небу независне Србије : имена звезда арапског порекла у српским астрономским делима од XIX века до данас / Светлана М. Перовић // ЈД. – 24 (2024), 26–35.

– ПЕТРОВИЋ САВИЋ, Мирјана

Називи животиња у „Рјечнику говора Прошћења“ : лексичко-семантичка анализа | Уп. 1137.

Називи за животиње у „Речнику Драгачева“ : лексичко-семантичка анализа | Уп. 1138.

929. ПЕТРОВИЋ САВИЋ, Мирјана

Семантичко-деривациона анализа турцизама у савременом српском језику / Марија Ђинђић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2023. – 595. – (Монографије ; 37) / Мирјана Петровић Савић // ЗбМСФЛ. – 67, 2 (2024), 174–176. | Приказ | Уп. 848, 851, 941.

– ПРЋИЋ, Твртко

Reči u novom svetlu = Words in a New Light | Уп. 509.

– РАДИЋ БОЈАНИЋ, Биљана

O terminima i standardizaciji terminologije | Уп. 287.

930. РАДОВИЋ ТЕШИЋ, Милица

Збирка тестова из лексикологије / Милица Радовић Тешић, Бојана Милосављевић, Љубица Весић. – Београд : Факултет за образовање учитеља и васпитача, 2024. – 191. | ISBN 978-86-7849-352-2

– РАДОЊИЋ, Данијела

О називима јела од српске средњовековне трпезе до данас | Уп. 1198.

– РАДОСАВЉЕВИЋ, Никола

Недоследности у лексикографској адаптацији силазних акцената ван иницијалног слога у творбеним гнездима | Уп. 682.

– РАКИЋ, Александра

Језик благослова као говорне народне умотворине : синтаксичко-семантички и лексички аспекат | Уп. 1012.

931. РАКИЋ МЛАДЕНОВИЋ, Југослава

О адаптацији имена грчког порекла у српском језику : на корпусу ексцерпираном из извора од XIV до XXI века / Југослава Г. Ракић Младеновић // ЗбФФП. – 54, 4 (2024), 47–59. | Summary

– РАМАЧ, Јулијан*

Руско-сербски лексични гомоними у руским язику | Уп. 510.

– РИБАЋ, Милојка

Дијалектизми у „Песмама призренским“ Радмиле Кнежевић | Уп. 1143.

932. РИСТИЋ, Драгана

Концептуализација *жене* у домену друштвеног статуса у „Српским народним пословицама“ / Драгана Ристић // ППЈ. – 55 (2024), 139–154. | Summary

933. РИСТИЋ, Драгана

Концептуална анализа nomina attributiva femininum у домену рада на примјерима књижевног и народног језика : о *брезручицама* и другим залудницама / Драгана В. Ристић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 209–219. | Summary

934. РИСТИЋ, Стана

Концепт *језик* на системском, речничком материјалу / Стана Ристић, Ивана Лазић Коњик // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 419–428. | Summary

935. РИСТИЋ, Стана

Концепт *срӣски језик* на анкетном и асоцијативном материјалу / Стана С. Ристић, Ивана В. Лазић Коњик // СЈ. – 29 (2024), 289–303. | Summary

936. РИСТИЋ, Стана

Нека запажања о најновијим речима у српском језику / Стана Ристић // Новоречје. – 6, 11 (2024), 13–26. | Summary

937. РУЈЕВИЋ, Биљана

Повезивање лексема морфолошких речника коришћењем базе „Лексимирка“ / Биљана Рујевић, Ранка Станковић, Михаило Шкорић // Модерни речници... – 273–283. | Summary

– РУСИМОВИЋ, Тања

Именице уопштеног значења : хипероними као форички лексичкосемантички антецедент релативне клаузе | Уп. 793.

Стилска и употребна вредност лексеме *отац* у српском језику | Уп. 1018.

– САВИЋ, Биљана

О неким придевима са значењем особина код животиња у призренско-тимочким говорима | Уп. 1144.

– САВИЋ, Виктор

О *Ћирилу* и *ћирилици* : цртице о имену српског писма и писмовних знакова | Уп. 707.

938. САВИЋ, Сандра

Лични надимци заплањске варошице Гаџин Хан / Сандра Г. Савић // ЗбФФП. – 54, 1 (2024), 33–51. | Summary + Речник

– САВИЋ, Сандра

Творбена структура микротопонима Заплања | Уп. 794.

– САВИЋ ГРУЈИЋ, Ана

Одећа и обућа пастира у говорима призренско-тимочке дијалекатске области | Уп. 1145.

Пастирска лексика југоисточне Србије у науци о језику : домети и отворена питања | Уп. 1146.

– СИМИЋ, Зоран

Лексика млека и прераде млека у призренско-тимочким говорима | Уп. 1147.

939. СЛИЈЕПЧЕВИЋ БЈЕЛИВУК, Светлана

Дневна доза погрешних уверења о новим речима : питање поузданости на профилима о српском језику на Инстаграму / Светлана Слијепчевић Бјеливук // Новоречје. – 6, 11 (2024), 81–89. | Summary

940. СПАСОЈЕВИЋ, Марина

Када *ићи* значи исто што и *отићи* и *доћи* што и *долазити* / Марина Спасојевић // ЈД. – 24 (2024), 9–12.

941. СПАСОЈЕВИЋ, Марина

Семантичко-деривациона анализа турцизама у савременом српском језику / Марија Ђинђић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2023. – 594. – (Монографије ; 37) / Марина Љ. Спасојевић // НЈ. – 55, 2 (2024), 85–94. | Приказ | Уп. 848, 851, 929.

– СТАКИЋ, Љубица

Пејоративи из домена ретардације у чешком и српском језику | Уп. 516.

– СТАНИЋ, Данијела

Полисемантичке структуре деривационог гнезда лексеме *превратити* у српском језику као тачке пресека дијахроније и синхроније | Уп. 802.

– СТАНКОВИЋ, Тамара

Prevođenje leksičkih slivenica iz engleskog jezika na srpski : teorijski i praktični aspekti | Уп. 54.

942. СТАНОЈЕВИЋ, Веран

Formalna semantika u službi leksikografije : slučaj modalnog glagola *morati* / Veran J. Stanojević // Модерни речници... – 129–138. | Summary

943. СТЕФАНОВИЋ, Душан

Ономастика алексиначког Кормана / Душан Р. Стефановић // ЗбФФП. – 54, 1 (2024), 53–66. | Summary + Речник

944. СТЕФАНОВИЋ, Душан

Ономастика Горње Топлице / Голуб Јашовић. – Косовска Митровица : Филозофски факултет Универзитета у Приштини ; Куршумлија : Народна библиотека, 2022. – 737. / Душан Стефановић // ЛА. – 36 (2024), 27–31. | Приказ

– СТЕФАНОВИЋ, Душан

„Речник личних надимака Срба са Косова и Метохије“ као први речник личних надимака у србистици | Уп. 1270.

– СТОЈАНОВИЋ, Јелица

Употреба лексичких јединица *Косово*, *Црна Гора* и *Срб(ија)* у „Лажном цару Шћепану Малом“ : лингвокултуролошки аспект | Уп. 1027.

945. СТОЈАНОВИЋ, Милена

Прозодијско-лингвокултуролошки приступ двосложним именицама турског порекла у српском језику / Милена М. Стојановић // ППЈ. – 55 (2024), 5–23. | Summary

– СТОЈАНОВИЋ, Милица

Деривационо гнездо лексеме *огањ* : творбено-семантичка анализа | Уп. 812.

– СТОШИЋ, Јелена

Напомене о антропонимији села Бока у Банату у XIX веку : на основу црквеног протокола венчаних | Уп. 1225.

946. ТОМАШ, Даница

Заборављене речи из епских народних песама косовског циклуса : резултати анкете именицама / Даница Томаш // ППЈ. – 55 (2024), 241–254. | Summary

947. ТОМИЋ, Бојана

Нове речи у словенским језицима на друштвеним медијима : лексика парфимерства / Бојана Н. Томић // Новоречје. – 6, 11 (2024), 90–104. | Summary

948. ТОМИЋ, Бојана*

О епонимима насталим од женских имена / Бојана Томић // Новоречје. – 5, 8 (2023), 144–158. | Summary

949. ХАСАНАГИЋ ЂОРЂИН, Снежана

Семантичко-деривационо гнездо лексема *цвет̄* и *цват̄* / Снежана Хасанагић Ђорђин // ППЈ. – 55 (2024), 119–137. | Summary

– ЧОПА, Миљана

Лексеме за означавање пса : реалема *Canis familiaris* у призренско-тимочким говорима | Уп. 1166.

– ШАПИЋ, Јулија

О новом српско-руском речнику : концепт и методологија | Уп. 1272.

О проблеме лексикографического представления диминутивов в сербско-русском словаре | Уп. 526.

950. ШЕКЕРОВИЋ, Александра

Примена квалификатора *еуф.* у „Речнику српскога језика“ (2018) : критичка анализа / Александра Шекеровић // Модерни речници... – 67–75. | Summary

951. ШИПКА, Данко

Од пуковника до покојника : лексичко инжењерство у дугом 19. и након кратког 20. вијека / Данко М. Шипка // Новоречје. – 6, 10 (2024), 13–22. | Summary

952. ШПАНОВИЋ, Ана

Романизми Старе Црне Горе и Брда : етимолошка студија / Ана Шпановић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2024. – 303. – (Монографије; 40) | ISBN 978-86-82496-05-2

– ШТЕТИЋ, Катарина

Вуков превод „Новог завјета“ и Решетарово *п̄регледано* издање као однос источне и западне хришћанске традиције : лексичке разлике између имена и неких библијских термина | Уп. 60.

953. ШТАСНИ, Гордана

Предлог за израду електронског семантичко-деривационог речника ономатопеја у српском језику / Гордана Штасни // Модерни речници... – 207–217. | Summary

954. ШТАСНИ, Гордана

Семантичко-деривационе специфичности лексема *огањ* и *ва̄тра* / Гордана Р. Штасни // Philologia Serbica 4. – 395–418. | Summary

955. ШТРБАЦ, Гордана

Предлог за израду семантичко-деривационог речника ономатопеја у српском језику / Гордана Штрбац // Модерни речници... – 195–205. | Summary

ђ) Фразеологија и паремиологија

956. АЈДАЧИЋ, Дејан*

Спортске компоненте у новим српским фразеологизмима / Дејан Ајдачић // Новоречје. – 1, 1 (2019), 59–68. | Први пут објављено у „Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті Леоніда Булаховського", Київ, вип. 32 (2017), 3–12.

– АНДРИЋ, Едита

Poredbeni frazeologizmi sa glagolima kretanja u mađarskom i srpskom jeziku | Уп. 437.

– БЛАТЕШИЋ, Александра

Modi di dire ne «Il nome della rosa» e nella sua traduzione serba | Уп. 32.

– БОЈОВИЋ, Драга

Фразеологија „Примјера чојства и јунаштва" | Уп. 973.

– ВУЈОВИЋ, Марија

Orijentacione metafore u frazeologizmima italijanskog, španskog i srpskog jezika s komponentom *oko* | Уп. 449.

957. ВУЈОВИЋ, Марија

Фразеологизми српског језика с компонентама *добар/зао* и *добро/зло* / Марија Н. Вујовић // ППЈ. – 55 (2024), 55–88. | Summary

958. ВУЛОВИЋ ЕМОНТС, Наташа*

Лексема *лук* као компонента фразеолошких јединица у српском језику / Наташа Вуловић Емонтс, Јована Шћепановић // ЈД. – 22 (2023), 1–7.

959. ВУЛОВИЋ ЕМОНТС, Наташа

О̄тац у српској фразеологији и паремиологији / Наташа Вуловић Емонтс // Отац у српском језику, књижевности и култури. – 47–59. | Summary

– ВУЛОВИЋ ЕМОНТС, Наташа

Паремиолошка слика свештених лица у српском и турском језику : контрастивни приступ | Уп. 452.

– ДРОБЊАК, Драгана

Ptice u francuskoj i srpskoj frazeologiji | Уп. 457.

– ЂИНЂИЋ, Марија

Турско-српски речник пословица и изрека | Уп. 1235.

960. ЂОРЂЕВИЋ, Весна

Поредбени фразеологизми типа *добар као хлеб* у медијском дискурсу / Весна Н. Ђорђевић // Добри, нормални, поштени... – 73–84. | Summary

– ИЛАНКОВИЋ, Сара

Фразеологизми са лексемом *сунце* у италијанском и српском језику | Уп. 461.

– ЈОШИЋ, Нењо

Изрази с компонентом *глава* : прилог познавању фразеологије Врховине | Уп. 1110.

961. КРЦИЋ, Ненад

Фразеологија у роману „Кад су цветале тикве“ Драгослава Михаиловића / Ненад Крцић // ЗбМСКЈ. – 72, 3 (2024), 1061–1086. | Summary

– ЛОПАТИЋ, Милица

Frazeologizmi u Nestrojevom djelu “Der Zerrissene” i njihovi ekvivalenti u srpskom jeziku | Уп. 1356.

– ЉУБАНИЋ, Милица

Соматски фразеологизми са компонентом *testa/capo* и *occhio* у италијанском језику и начини превођења на српски језик | Уп. 1358.

962. МАНОЈЛОВИЋ, Нина

Прагматички аспекти идентификације метафоричких израза / Нина Ж. Манојловић // СЈ. – 29 (2024), 305–326. | Summary

– МАРЧЕТА, Јована

Konceptualizacija pojma *život* na materijalu srpskih, francuskih i italijanskih frazema : komparativno-kontrastivni pristup | Уп. 483.

– МАТИН, Инес

Фразеологизми у граматикама за четврти разред основне школе | Уп. 1068.

963. МИЛОШЕВИЋ, Марко

Фразеологизми са конституентом *добар/добро (боље/најбоље)* / Марко М. Милошевић, Милојка С. Рибаћ // Добри, нормални, поштени... – 85–99. | Summary

964. ПЕЈАНОВИЋ, Ана

Вербализација регулатора патријархалног морала на фразеолошкој грађи : лингвокултуролошка анализа / Ана Б. Пејановић // ЈФ. – 80, 1 (2024), 69–95. | Резюме, Summary

– ПЕТРОВИЋ, Ивана

Фразеолошке модификације у колумнама Светислава Басаре | Уп. 1008.

– ПЕТРОВИЋ ГУЈАНИЧИЋ, Маша

Модификовање паремија у новинском дискурсу шпанског и српског језика : додавање и изостављање елемената | Уп. 501.

Преко сунца до звезда : фразеолошке јединице са лексемама *сунце/sol* и *звезда/estrella* у српском и шпанском језику | Уп. 502.

– ПОПОВИЋ, Снежана

Чешка и српска фразеологија и корпусна истраживања | Уп. 507.

– РАБРЕНОВИЋ, Милица

Употреба фразеологизама у насловима српских медија током украјинске кризе | Уп. 1010.

– РАКИЋ, Александра

Језик благослова као говорне народне умотворине : синтаксичко-семантички и лексички аспекат | Уп. 1012.

– РИСТИЋ, Гордана

Recepcija biblijskih paremija u nemačkom, srpskom i mađarskom jeziku | Уп. 511.

– РИСТИЋ, Драгана

Концептуализација *жене* у домену друштвеног статуса у „Српским народним пословицама“ | Уп. 932.

965. СЛИЈЕПЧЕВИЋ БЈЕЛИВУК, Светлана

О стереотипу *сȑтрани ӣлаћеници* у српском јавном дискурсу / Светлана М. Слијепчевић Бјеливук // СЈ. – 29 (2024), 327–337. | Summary

966. СТОЈАНОВИЋ, Милена

Фразеолошке јединице са компонентом *јабука* у лингвокултуролошкој анализи концепта / Милена М. Стојановић // НЈ. – 55, 1 (2024), 75–90. | Summary

– СТОЈКОВИЋ, Сузана

Фразеологизми с називима домаћих пернатих животиња у руском и српском језику | Уп. 520.

– ТАНАСКОВИЋ, Тања

Поредбени фразеологизми којима се исказују физичке особине човека у говору Тутина, Новог Пазара и Сјенице | Уп. 1156.

– ШУЊЕВАРИЋ, Марија

Контрастивна анализа фразеолошких парова придева у немачком и њихових еквивалената у српском језику | Уп. 529.

е) Стилистика

967. АЈДАЧИЋ, Дејан

Ћопићева поигравања са значењем устаљених израза у „Доживљајима мачка Тоше“ / Дејан Ајдачић // Нове речи у говору деце и младих. – 197–214. | Summary

968. АЈДАЧИЋ, Дејан*

Ћопићева поигравања са значењем устаљених израза у „Доживљајима мачка Тоше“ / Дејан Ајдачић // Новорече. – 5, 9 (2023), 144–155. | Summary

– АШИЋ, Тијана

O problemu prevođenja termina *prepevavanje* sa srpskog na francuski jezik i prepevavanju kao umetnosti uopšte | Уп. 25.

969. БАБИЋ, Миланка

Лексема *отац* у поезији Ђорђа Сладоја / Миланка Бабић // Отац у српском језику, књижевности и култури. – 11–31. | Summary

– БАДОВИНАЦ, Јелена

Prevođenje pojmovne metafore kroz analizu primera iz romana „Svila“ Alesandra Barika | Уп. 27.

– БАЈОВИЋ, Јелена

Преводилачки поступак Олега Мраморнова у „Лучи микрокозма“ : инверзија и трансформација | Уп. 29.

– БИЛАНЦИЈА, Софија

О (не)преводивости културноисторијских реалија у дијахронијском преводу комедија Лудвига Холберга на српски | Уп. 31.

970. БЈЕЛАК, Аднан

Употреба и функција црте у роману „Конак“ Ћамила Сијарића / Аднан Х. Бјелак // PhM. – 16 (2024), 563–570. | Summary

– БЛАТЕШИЋ, Александра

Modi di dire ne «Il nome della rosa» e nella sua traduzione serba | Уп. 32.

971. БОЖИЋ СИНЧУК, Милица

Англицизми у роману за децу и младе „Нећу да мислим на Праг“ Соње Ћирић (2019) / Милица Божић Синчук // Нове речи у говору деце и младих. – 275–290. | Summary

972. БОЖИЋ СИНЧУК, Милица*

Англицизми у роману за децу и младе „Нећу да мислим на Праг“ Соње Ћирић (2019) / Милица Божић Синчук // Новорече. – 5, 9 (2023), 196–206. | Summary

973. БОЈОВИЋ, Драга

Фразеологија „Примјера чојства и јунаштва“ / Драга И. Бојовић // Слово. – 63/64 (2024), 168–178. | Резюме

– БРБОРИЋ, Вељко

О (право)писцима | Уп. 687.

– БУЛАТОВИЋ, Весна

The Use of Hypertext in Academic Blogs Written in Italian and English : a Case Study | Уп. 445.

– ВЕЉКОВИЋ СТАНКОВИЋ, Драгана

Од педагошке ка хеуристички оријентисаној метафорологији у настави српског језика | Уп. 1046.

974. ВЛАДИСАВЉЕВИЋ, Гордана

Мултимодална семиотичка анализа конструкције и деконструкције родних стереотипа у цртаним филмовима за децу : „Патролне шапе“ / Гордана Владисављевић // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 13–33. | Summary + Прилози

– ВУЈЧИЋ, Никола

Horrifizierende Ausdrucksmittel im deutschen und serbischen Corona-Diskurs : ein Beitrag zur kontrastiven Diskurslinguistik | Уп. 450.

975. ВУКОЈЕВИЋ, Маја*

Експлоатација сливеница ради постизања хумористичких ефеката / Маја Вукојевић // Новоречје. – 4, 6 (2022), 118–138. | Summary

– ВУКОМАНОВИЋ РАСТЕГОРАЦ, Владимир

Индивидуални неологизми у песништву за децу Дејана Алексића : језички аспекти и методички потенцијали | Уп. 1048, 1049.

976. ВУЛЕТИЋ, Александар

Књига о српском писаном наслеђу у САД : Језик писаног наслеђа Срба у Америци : правци истраживања / Јелена Љ. Вујић, Александар М. Милановић. – Београд : Чигоја штампа, 2023. – 195. / Александар Ђ. Вулетић // CJ. – 29 (2024), 599–604. | Приказ

977. ВУРУНА, Богдан

Primeri lažnog zelenog marketinga u promotivnim kampanjama u Srbiji / Bogdan Vuruna // ПЛ. – 25 (2024), 109–124. | Summary

– ГАГИЋ, Сташа

Igre rečima u engleskom jeziku u seriji „Štreberi“ i njihovo prevođenje na srpski : kritička analiza | Уп. 33.

– ГЛИГОРИЈЕВИЋ, Ивана

„Ми Багуађа пиниш, ми го гејм“ : језик корисника и пружалаца услуга у Центру за азил „Крњача“ | Уп. 1304.

– ГОЧАНИН, Мирјана

Осврт на глаголе *добити, живети, затрпати, изместити, измешати, испоштовати, испунити, најављивати, одложити, питати, решити, трајати* и њихове допуне на примерима из „Јужних“ и „Нишких вести“ | Уп. 1099.

– ГУДУРИЋ, Снежана

Вештачка интелигенција vs песничко надахнуће на примеру превода на француски језик песме „Santa Maria della salute“ Лазе Костића | Уп. 34.

– ДИНИЋ, Иван

Еквиваленција као модел анализе грешака у књижевном преводу на примеру аутобиографске збирке „Берлинско детињство“ | Уп. 35.

– ДМИТРОВИЋ, Дина

Απεικονιση του πρωτου κυματοσ τησ πανδημιασ του covid-19 στον σερβικο και στον ελληνικο τυπο και χρηση μεταφορικου λογου | Уп. 456.

– ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Ка општој теорији о аналошким феноменима Михаила Петровића Аласа | Уп. 9.

Контрастирајућа лексичка редупликација : ново стилско средство којим се обогаћује или осиромашује језичка култура говорника српског језика? | Уп. 840, 841.

Циљано грађење нових речи у новинским колумнама | Уп. 850.

– ЂОКИЋ ЈОВИН, Сташа

Translation from English into Serbian of Professional Titles Acquired at Oxford and Cambridge Universities | Уп. 36.

– ЂОРЂЕВИЋ, Весна

Поредбени фразеологизми типа *добар као хлеб* у медијском дискурсу | Уп. 960.

– ЂУРИЋ, Љубица

Детерминација субјекатске именице у реченицама на почетку текста : анализа на корпусу народних бајки | Уп. 734.

Шта је *у фазону*? : прилог лексикографској обради жаргонске лексике | Уп. 852.

978. ЖИВКОВИЋ НИКОЛИЋ, Ема

Impoliteness in Online Discourse : Analysis of Reader Comments on Serbian News Sites / Ema N. Živković Nikolić // PhM. – 16 (2024), 655–671. | Резиме

– ЗАРИФОВИЋ ГРКОВИЋ, Мирјана

Феминистичка микроанализа превода романа Елфриде Јелинек „Die Klavierspielerin“ на српски језик | Уп. 38.

– ИВКОВИЋ, Гордана

The Speech Act of Suggestion in Online Recipes in Serbian and English : a Relevance-Theoretic Approach | Уп. 460.

– ИЛИЋ, Мирјана

Језичко-стилске одлике дијалектизама у емисији Радија Белами | Уп. 1100.

– ЈАНКОВИЋ, Љиљана

Translating Literary Texts from English into Serbian : a Contrastive Approach | Уп. 39.

– ЈАЊИЋ, Марина

Језичка етикеција у нишким електронским медијима | Уп. 1104.

– ЈЕЗИК нишких медија | Уп. 1106.

979. ЈЕЛИЋ, Гордана

Дискурс SMS порука : језички процеси и иновације / Гордана Јелић, Весна Половина. – Београд : Филолошки факултет, 2024. – 218. | ISBN 978-86-6153-737-0

– ЈЕЛИЋ, Маријан

Лексика Вукових приповедака у поређењу са лексиком савременог српског језика | Уп. 1209.

980. ЈОВАНОВИЋ, Владан

Поглед на језичко-стилски израз у писаном стваралаштву светог владике Николаја Велимировића / Владан З. Јовановић // Славистика. – 28, 2 (2024), 34–52. | Резюме

981. ЈОВАНОВИЋ, Владан

Српски језик у сакралној сфери : богослужење, богословље, мисија / Ксенија Кончаревић. – Београд : Јасен, 2024. – 216. – (Библиотека Језикословље) / Владан Јовановић // ЈФ. – 80, 2 (2024), 205–211. | Приказ | Уп. 984.

– ЈОВАНОВИЋ, Јована

Експресивна лексика у извештавању „Јужних вести“ | Уп. 1107.

982. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ, Јелена

Језичко-стилски поступци промовисања хумористичко-шаљивог садржаја у српским народним пословицама / Јелена Р. Јовановић Симић // НССУВД. – 53, 2 (2024), 45–56. | Summary

– ЈОВИЋ, Надежда

Формуле учтивости у „Српском секретару“ (1802) Атанасија Стојковића | Уп. 1211.

– КЕРКЕЗ, Драгана

Чији је Марко што на Косово касно стиже? : о питању национално-културне специфичности фразеологизама из лингводидактичке и лингвокултуролошке перспективе | Уп. 1061.

983. КЊИЖАР, Иван

Интерпретирање фактивне допуне у разговорном дискурсу : примена модела семантичке неспецификованости / Иван Књижар // ЗбМСФЛ. – 67, 1 (2024), 49–64. | Summary

984. КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија

Српски језик у сакралној сфери : богослужење, богословље, мисија / Ксенија Кончаревић. – Београд : Јасен, 2024. – 216. – (Библиотека Језикословље) | ISBN 978-86-6293-125-2 | Уп. 981.

– КРСТИЋ, Ана

Инфинитив и конструкција *да* + презент у појединим нишким медијима | Уп. 1117.

– КРЦИЋ, Ненад

Фразеологија у роману „Кад су цветале тикве“ Драгослава Михаиловића | Уп. 961.

– КУЛИЋ, Данијела

Фреквентност англицизама у вербалним асоцијацијама студената англистике | Уп. 877.

985. ЛАЗИЋ КОЊИК, Ивана*

Употреба скраћеница у језику младих : тенденције и утицај на развој савременог српског језика / Ивана Лазић Коњик // Новоречје. – 5, 9 (2023), 72–86. | Summary

– ЛАЗОВИЋ, Никола

Интерактивни метадискурсни маркери у арапским и српским апстрактима научних радова : контрастивна анализа | Уп. 477.

– ЛОНЧАР РАИЧЕВИЋ, Александра

Приближавање стандардном акценатском систему у говору спикера и новинара у електронским медијима у Нишу | Уп. 1119.

– МАНОЈЛОВИЋ, Кристина

Нове речи у језику нишких медија | Уп. 1120.

986. МАРКОВИЋ, Јордана

Употреба запете у делима Милоша Црњанског / Јордана С. Марковић // Исходишта. – 10 (2024), 171–178. | Резюме

987. МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Љубиша и Његош : лексичке и фразеолошке паралеле : поглавље „Дијахрони и синхрони пресјеци семантичких поља“ / Радмило Н. Маројевић // НССУВД. – 53, 1 (2024), 109–120. | Резюме

988. МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Љубиша и Његош : лексичке и фразеолошке паралеле : фрагмент „Поп Андровић нови Обилић“ 1 / Радмило Марojевић // ЗбМСФЛ. – 67, 1 (2024), 33–47. | Резюме

989. МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Његошев десетерац : фрагмент : тумачења Владимира Ћоровића / Радмило Марojевић // Слово. – 63/64 (2024), 132–153. | Резюме

990. МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Његошев десетерац : фрагмент : тумачење Јована Вуковића / Радмило Н. Марojевић // ЗбМСКЈ. – 72, 3 (2024), 923–940. | Резюме

991. МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Његошев стих „Збили ти се снови на Турчина!“ [ГВ 518] с морфолошког и семантичког становишта / Радмило Н. Марojевић // ЗбМСКЈ. – 72, 1 (2024), 29–48. | Резюме

992. МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Његошев стих „Отвара[ј] јој књиге на пророке“ [ГВ 836] с морфолошког и семантичког становишта / Радмило Н. Марojевић // ЗбМСКЈ. – 72, 2 (2024), 375–390. | Резюме

993. МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Радојица Јовићевић у његошологији : увод, фрагменти 1–3 / Радмило Н. Марojевић // СЈ. – 29 (2024), 15–54. | Резюме

994. МИЛАНОВИЋ, Александар

Језик српских песника. 3, Промене поетског израза / Александар Милановић. – Краљево : Народна библиотека Стефан Првовенчани, 2024. – 189. – (Едиција Повеља. Библиотека Посед поетике; 26) | ISBN 978-86-6104-096-2

995. МИЛЕНКОВИЋ, Бранка

Изворни маркери у усменој реализацији академског дискурса / Бранка Л. Миленковић, Тања З. Русимовић // Српски језик између стандарда... – 263–278. | Summary

– МИЛИВОЈЕВИЋ, Анђела

Paratekstualni elementi u različitim prevodima romana „Pokojni Matija Paskal“ sa stanovišta retraduktoloških studija | Уп. 43.

996. МИЛИСАВЉЕВИЋ, Милош

RST Analysis of All-Caps Segments in Online Clickbait News Headlines / Miloš Milisavljević // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 143–152. | Резиме

– МИЛОВАНОВИЋ, Бошко

Синтаксичко-семантичке карактеристике конгруенције са бројевима у савременом српском медијском дискурсу | Уп. 771.

997. МИЛОРАДОВИЋ, Софија

Анализа језика владике Николаја Велимировића : Језик и речник светог владике Николаја Велимировића : диференцијални приступ / Владан Јовановић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2022. – 507. – (Монографије; 34) / Софија Милорадовић // Трибина САНУ. – 12 (2024), 24–30. | Приказ | Уп. 998, 1019.

– МИЛОСАВЉЕВИЋ, Бојана

Етика и комуникација : говорни поступци дискредитовања у коментарима читалаца нишких онлајн медија | Уп. 1125.

Комуникативно-прагматичке функције ћутања у говорној интеракцији | Уп. 16.

998. МИЛОШЕВИЋ, Стефан

Језик и речник светог владике Николаја Велимировића : диференцијални приступ / Владан Јовановић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2022. – 507. – (Моно-

графије; 34) / Стефан Д. Милошевић // ЗбМСФЛ. – 67, 2 (2024), 169–173. | Приказ | Уп. 997, 1019.

– МИЛОШЕВИЋ, Стефан

О превођењу културно маркиране лексике са српског на руски језик : на примеру превода романа „Нечиста крв“ Борисава Станковића. I део : теоријске основе и анализа лексема из области природе и културног наслеђа | Уп. 44.

– МИЉКОВИЋ, Вања

Творбено гнездо глагола *блејати* у савременом српском сленгу | Уп. 773, 774.

999. МИНИЋ, Тамара

Типови туђег говора у роману „Кад су цветале тикве“ Драгослава Михаиловића / Тамара С. Минић // ГСЈ. – 22 (2024), 97–111. | Summary

– МИТИЋ, Анђела

Дијалекатске карактеристике збирке песама „У ритму дијалекта 2023“ | Уп. 1128.

1000. МИХАИЛОВИЋ, Милош

Језик као средство карактеризације Симеона Хаџије из „Златног руна“ Борислава Пекића / Милош Михаиловић // ППЈ. – 55 (2024), 179–193. | Summary

– МУХОВИЋ, Ерсан

Прагмалингвистичка употреба показних заменица у драмским дијалозима | Уп. 489.

1001. НЕДЕЉКОВИЋ, Даница

Супстандардне специфичности декомпонованих језичких јединица у српском језику / Даница Б. Недељковић // Српски језик између стандарда... – 51–66. | Zusammenfassung

– НИКОЛИЋ, Емилија

Когнитивнолингвистичка анализа хронотопа повести „Лаки светови“ : на плану руског и српског језика | Уп. 492.

– НИКОЛИЋ, Ивана

Примена технике антонимијског превода на језичком пару шпански-српски | Уп. 45.

1002. НИКОЛИЋ, Марина

Истраживање прагматичке функције правописне интерпункције у служби ироничног значења поруке у српском језику / Марина Николић // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 59–71. | Summary

1003. НИКОЛИЋ, Марина

О политичкој пропаганди и њеним манифестацијама : Рекламно-пропагандни жанр у српском политичком дискурсу / Светлана М. Слијепчевић Бјеливук. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2021. – 248. – (Монографије; 32) / Марина Николић // Трибина САНУ. – 12 (2024), 30–33. | Приказ

– НИКОЛИЋ, Марина

Стандард и неостандард у говору нишких медија | Уп. 1131.

1004. НИКОЛИЋ, Милка

Језичко обликовање сатиричног дискурса у листу „Ера“ (1919–1928) : лингвостилистички аспект / Милка В. Николић // НССУВД. – 53, 2 (2024), 65–76. | Summary

1005. НИКОЛИЋ, Милка

Реченица у истраживањима идиолеката новијих српских прозних писаца / Милка Николић // Актуелна питања синтаксе реченице српског језика. – 327–349. | Summary

– ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

Етички еуфемизми у савременом српском јавном дискурсу | Уп. 913.

Новији феминативи у српском јавном дискурсу : на примеру форума Крстарица | Уп. 918.

Циљано стварана нова лексика у српском јавном дискурсу као средство језичке агресије | Уп. 924.

– ПАПАЗ, Младен

Инференцијална евиденцијалност у новинским извјештајима на њемачком и српском језику | Уп. 496.

– ПАСУЛА, Милица

Новела „Земљотрес у Чилеу“ Хајнриха фон Клајста у преводима на српски језик | Уп. 47.

1006. ПЕТКОВИЋ, Јелена

Прозаизми у награђеним српским романима за 2021. годину : однос према стандардном језику / Јелена Л. Петковић, Милка В. Николић // Српски језик између стандарда... – 37–50. | Summary

1007. ПЕТРОВИЋ, Ана

Учтивост и неучтивост у српском политичком дискурсу / Ана В. Петровић, Јована Д. Базић // Добри, нормални, поштени... – 113–125. | Summary

1008. ПЕТРОВИЋ, Ивана

Фразеолошке модификације у колумнама Светислава Басаре / Ивана Петровић // ППЈ. – 55 (2024), 89–118. | Summary

– ПЕТРОВИЋ ГУЈАНИЧИЋ, Маша

Модификовање паремија у новинском дискурсу шпанског и српског језика : додавање и изостављање елемената | Уп. 501.

Процес десаутоматизације паремија посредством екстерних модификација у новинском дискурсу шпанског и српског језика | Уп. 503.

1009. ПОЛОВИНА, Весна

Вишесмислено, недоречено и неодређено на различитим језичким нивоима / Весна Половина, Наталија Панић Церовски // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 72–82. | Summary

– ПОПОВИЋ, Људмила

Промена валентне структуре глагола као начин формирања жаргонизама | Уп. 787, 788.

– ПОПОВИЋ, Наташа

Изазови у превођењу високошколских исправа са француског на српски језик | Уп. 48.

Traduire l’intraduisible : l’adaptation dans la traduction administrative et juridique sur des exemples de documents français et serbes | Уп. 49.

– ПРАВУЉАЦ, Ања

Tradurre realia : due traduzioni italiane del “Dizionario dei chazari” a confront | Уп. 50.

1010. РАБРЕНОВИЋ, Милица

Употреба фразеологизама у насловима српских медија током украјинске кризе / Милица Л. Рабреновић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 199–208. | Summary

– РАДЕНКОВИЋ, Љубинко

О језику нишких медија | Уп. 1140.

– РАДЕНКОВИЋ ШОШИЋ, Бојана

Neizbežni *prim. prev* : o izazovima u prevodu Skuratijevog romana „M. Sin veka“ | Уп. 51.

1011. РАКИЋ, Александра

Адноминални генитив у научним приказима : прошлост, садашњост, будућност / Александра Д. Ракић, Ана Љ. Вучићевић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 505–516. | Summary

1012. РАКИЋ, Александра

Језик благослова као говорне народне умотворине : синтаксичко-семантички и лексички аспекат / Александра Д. Ракић, Јулијана С. Деспотовић // Добри, нормални, поштени... – 43–56. | Summary

1013. РАКИЋ, Александра

Међуодност инструментала и општег падежа у роману „Петријин венац“ Драгослава Михаиловића / Александра Д. Ракић // Српски језик између стандарда... – 235–248. | Summary

1014. РЕДЛИ, Јелена

Moć reči : kvalifikativni determinatori u srpskim prevodima „Novog zaveta“ / Jelena Redli // ГФФНС. – 49, 2 (2024), 162–179. | Summary

1015. РЕДЛИ, Јелена

Rodnolekti u digitalnoj komunikaciji : analiza jezika muških i ženskih influensera / Jelena Redli // ГФФНС. – 49, 1 (2024), 105–126. | Summary

1016. РЕДЛИ, Јелена

Трансформација наратива у адаптираним бајкама : улога језичких ограда у савременом приповедању / Јелена Редли // ЗбМСФЛ. – 67, 1 (2024), 65–84. | Summary

– РИБАЋ, Милојка

Дијалектизми у „Песмама призренским“ Радмиле Кнежевић | Уп. 1143.

1017. РИБАЋ, Милојка

Синтаксичко-семантички аспект декомпоновања придева у путописној прози Милоша Црњанског / Милојка С. Рибаћ // Савремена проучавања језика и књижевности. – 221–227. | Summary

– РОДИЋ, Милица

The Omnipresent Author : Distribution of Markers of Authorial Presence in Scientific Articles in Linguistics, Economics, and Technology Written in English, Serbian, and German | Уп. 512.

1018. РУСИМОВИЋ, Тања

Стилска и употребна вредност лексеме *о̄та̄ц* у српском језику / Тања Русимовић // Отац у српском језику, књижевности и култури. – 389–408. | Summary

– САБО ЛАКИ, Богларка

Говорни чин молбе у српском и мађарском језику : контрастивна прагматичка испитивања | Уп. 513.

1019. СИМИЋ, Бојана

Језик и речник светог владике Николаја Велимировића : диференцијални приступ / Владан Јовановић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2022. – 507. – (Монографије; 34) / Бојана Симић // ППЈ. – 55 (2024), 275–280. | Приказ | Уп. 997, 998.

– СЛИЈЕПЧЕВИЋ БЈЕЛИВУК, Светлана

О стереотипу *сто̄рани ӣлаћеници* у српском јавном дискурсу | Уп. 965.

– СМИЉАНИЋ РАНГЕЛОВ, Весна

Проблеми превођења оказионализама на примеру песме О. Е. Мандељштама „Чернозем“ | Уп. 53.

1020. СПАСИЋ, Јелена

Језичко-стилска средства за исказивање етнокултурних хетеростереотипа у српским електронским медијима / Јелена Љ. Спасић // ЗбФФП. – 54, 1 (2024), 119–136. | Summary

1021. СПАСОЈЕВИЋ, Марина

Стилска функција антропонимских јединица за женска лица у Андрићевом роману „Госпођица“ / Марина Љ. Спасојевић // НЈ. – 55, 2 (2024), 23–40. | Резюме

1022. СРЕЋКОВИЋ, Арсеније

Хипотипоза у песмама Радована Бећировића Требјешког / Арсеније М. Срећковић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 159–171. | Резюме

1023. СТАНИЋ, Данијела

Ватра и њена метафора као језичко-стилска одлика у стваралаштву Растка Петровића / Данијела С. Станић // Philologia Serbica 4. – 103–120. | Summary

1024. СТАНОЈЕВИЋ, Добривоје

Медијски стилови / Добривоје Станојевић, Лидија Мирков. – Панчево : Мали Немо ; Нови Сад : Архив Војводине, 2024. – 312. – (Библиотека Хрестоматија) | ISBN 978-86-7972-154-9, 978-86-6178-128-5

1025. СТЕВАНОВИЋ, Јелена

Синтаксичка дехомогенизација у публицистичком функционалном стилу српскога језика / Јелена М. Стевановић, Наташа Б. Станковић Шошо // СЈ. – 29 (2024), 517–530. | Summary

1026. СТЕПАНОВ, Страхиња

Ogledi iz jezika u primeni : od tekstualne do kritičke analize / Strahinja Stepanov. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2024. – 228. | ISBN 978-86-6065-867-0

– СТЕФАНОВИЋ, Неда

Дистрибуција (ко)референшућих именичких и заменичких анафорских израза у биографском тексту са једним референтом | Уп. 808.

1027. СТОЈАНОВИЋ, Јелица

Употреба лексичких јединица *Косово*, *Црна Гора* и *Срб(ија)* у „Лажном цару Шћепану Малом“ : лингвокултуролошки аспект / Јелица Стојановић // Слово. – 63/64 (2024), 154–167. | Резиме

1028. СТОШИЋ, Александра

Врањски универзум и светска бол : завичајни песнички језик Мирослава Михајловића Цере / Александра С. Стошић // Исходишта. – 10 (2024), 367–376. | Summary

– СТОШИЋ, Јелена

Напомене о политичком дискурсу у нишкој периодици с краја XIX века | Уп. 1153.

– СУДИМАЦ ЈОВИЋ, Нина

Ортографска и граматичка норма у нишким електронским медијима | Уп. 1154.

1029. ТАНАСИЋ, Срето

Из синтаксе сложене реченице у књижевном дјелу Стефана Митрова Љубише / Срето З. Танасић // Слово. – 63/64 (2024), 123–131.

1030. ТАНАСКОВИЋ, Тања

Колоквијализација у интернет издањима писаних медија : медијски језик између стандарда и супстандарда / Тања Ј. Танасковић // Српски језик између стандарда... – 89–104. | Summary

– ТОМАШЕВИЋ, Александра

О нарочитој употреби релативних реченица у језику друштвених мрежа | Уп. 816.

– ТОШОВИЋ, Бранко

Генараторская метафора | Уп. 522.

– ТРАЈКОВИЋ, Татјана

Дијалекат и стандард у нишким медијима : пример карактеристика и функција | Уп. 1158.

1031. ЋЕВРИЗ НИШИЋ, Вера

Варијације и административни функционални стил / Вера Ћевриз Нишић. – Београд : Академска мисао, 2024. – 117. | ISBN 978-86-6200-036-1

1032. ЋЕВРИЗ НИШИЋ, Вера

Експресивност реченичних структура у прози за дјецу Бранка Ћопића / Вера С. Ћевриз Нишић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 109–119. | Summary

1033. ЋЕВРИЗ НИШИЋ, Вера

Огледи о стилу и (кон)тексту / Вера Ћевриз Нишић. – Београд : Академска мисао, 2024. – 122. | ISBN 978-86-7466-803-0

– ЦВИЈОВИЋ, Драгана

Језичко-стилска средства за исказивање субјективности у новинским чланцима : на примеру нишких „Народних новина“ | Уп. 1162.

– ЧОПА, Миљана

Место нагласка у језику нишких медија | Уп. 1167.

1034. ЧУТУРА, Илијана

Ваздухопловац при нестално времену : „Кроз васиону и векове“ М. Миланковића : о језику и стилу / Илијана Р. Чутура, Мара И. Чутура // Звезде. – 337–348. | Summary

1035. ЧУТУРА, Илијана

Језичко-стилско обликовање слике породице и дома у збирци „Венац за оца“ Весне Капор / Илијана Чутура // Отац у српском језику, књижевности и култури. – 443–462. | Summary

1036. ЧУТУРА, Илијана

Стилематичност и стилогеност непроменљивих речи у прози Радована Белог Марковића / Илијана Р. Чутура, Виолета П. Јовановић // СЈ. – 29 (2024), 251–273. | Summary

1037. ЧУТУРА, Илијана

Супстандард и дијалекат у роману „Осама“ Владимира Кецмановића / Илијана Р. Чутура, Виолета П. Јовановић // Српски језик између стандарда... – 105–117. | Summary

– ФИЛИПОВИЋ, Соња

Conceptual Metaphors and Metonymies Underlying Figurative Expressions with the Meaning ‘People with/without Social Power’ in English and Serbian | Уп. 523.

– ШИЈАКОВИЋ, Милица

Manipulacija u prevođenju Grimove bajke „Ivica i Marica“ sa nemačkog na srpski jezik | Уп. 59.

1038. ШИПКА, Данко

Старост није радост него гадост : перцепција старијих у жаргону младих / Данко Шипка // Нове речи у говору деце и младих. – 140–153. | Summary

1039. ШИПКА, Данко*

Старост није радост него гадост : перцепција старијих у жаргону младих / Данко Шипка // Новоречје. – 5, 9 (2023), 104–113. | Summary

– ШУМИЛОВА, Марија

Русская модель сербского десятисложника в работах А. А. Шумилова : перевод *Горного венца* П. Негоша в сравнении с поэтическими опытами А. Востокова и А. Пушкина | Уп. 61.

– ШУЊЕВАРИЋ, Ђорђе

Именице за означавање особа у српском јавном дискурсу током пандемије ковида | Уп. 818.

ж) Методика наставе српског књижевног језика

1040. АЈЦАНОВИЋ, Јелена

Рецепција неологизама из преводне литературе код деце основношколског узраста / Јелена Ајџановић, Јасмина Дражић // Нове речи у говору деце и младих. – 254–274. | Summary

1041. АЈЦАНОВИЋ, Јелена*

Рецепција неологизама из преводне литературе код деце основношколског узраста / Јелена Ајџановић, Јасмина Дражић // Новоречје. – 5, 9 (2023), 182–195. | Summary

1042. АЛЕКСИЋ, Данило

Визуелизација морфолошких структура у настави српског језика / Данило С. Алексић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 593–605. | Summary

– БАБИЋ, Биљана*

Морфолошко-синтаксички минимални речник глагола у настави српског језика као страног/другог и као матерњега | Уп. 386.

– БЕГОВИЋ, Катарина

Руски уџбеници код Срба у 18. веку | Уп. 1169.

1043. БОЈОВИЋ, Драга

Мјесто српског језика у образовном систему Црне Горе / Драга Бојовић, Јелена Газдић // Слово. – 63/64 (2024), 38–53.

1044. БРБОРИЋ, Вељко

Проблеми српског језика у образовању : уводно излагање на округлом столу / Вељко Ж. Брборић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 733–740.

1045. БУБАЊ, Бранка

Учимо српски : преглед градива из историје језика, граматике, лексике, правописа и књижевнотеоријских појмова / Бранка Бубањ, Вишња Бубањ Вучић. – Ново Милошево : Банатски културни центар, 2024. – 138. | ISBN 978-86-6029-652-0

1046. ВЕЉКОВИЋ СТАНКОВИЋ, Драгана

Од педагошке ка хеуристички оријентисаној метафорологији у настави српског језика / Драгана Д. Вељковић Станковић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 343–355. | Summary

1047. ВУКОМАНОВИЋ РАСТЕГОРАЦ, Владимир

Деца као језички инжењери : „Српскиричарска речорчица“ као подстицај за језичке игре / Владимир Вукомановић Растегорац // Новоречје. – 6, 10 (2024), 58–71. | Summary

1048. ВУКОМАНОВИЋ РАСТЕГОРАЦ, Владимир

Индивидуални неологизми у песништву за децу Дејана Алексића : језички аспекти и методички потенцијали / Владимир М. Вукомановић Растегорац // Нове речи у говору деце и младих. – 171–196. | Summary

1049. ВУКОМАНОВИЋ РАСТЕГОРАЦ, Владимир*

Индивидуални неологизми у песништву за децу Дејана Алексића : језички аспекти и методички потенцијали / Владимир М. Вукомановић Растегорац // Новоречје. – 5, 9 (2023), 126–143. | Summary

1050. ГЕМАЉЕВИЋ, Сања

Анализа граматичких грешака у усвајању наставних садржаја из српског језика у основној школи „Братство“ у Новом Пазару / Сања Б. Гемаљевић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 633–642. | Summary

1051. ЂУРИЋ, Јелена

Истраживачки метод у култури језичког изражавања / Јелена З. Ђурић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 703–714. | Summary

1052. ЖИВИЋ, Невена

Језички компас : за лакше сналажење у говору и писању / Невена Живић, Ива Радић. – Београд : Креативни центар, 2024. – 218. | ISBN 978-86-529-1303-9

1053. ИЛИЋ, Валентина

Завршни радови на мастер студијама Српски језик и Српски као страни језик на Филолошком факултету Универзитета у Београду / Валентина М. Илић // КњЈ. – 71, 2 (2024), 365–384. | Summary

1054. ИЛИЋ, Тања*

Лингвостилистички приступ обради песме „Научите пјесан“ Миодрага Павловића / Тања Ж. Илић // МВ. – 11 (2020), 29–43. | Summary + Прилог

1055. ЈАНКОВИЋ, Данијела

Троугао ‘држава – појединац – академска заједница’ као темељ очувања јужнословенских језика у дијаспори : Северна Рајна-Вестфалија, Немачка / Данијела Р. Јанковић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 655–664. | Zusammenfassung

1056. ЈАЊИЋ, Марина

Језички калеидоскоп српске деце у дијаспори : *Трушићи, Тришић, Tришič, Тршіс, Тршич, Trcic, trcic* и *Тршић* / Марина С. Јањић // Лингвометодика. – 1 (2024), 19–33. | Summary

1057. ЈАЊИЋ, Марина

Макро-приступ : нови модел наставне методологије у формалном учењу српског као завичајног језика / Марина С. Јањић // Исходишта. – 10 (2024), 115–131. | Summary

1058. ЈОВАНОВИЋ, Ивана

О начинима развоја вербатолошких способности ученика у средњој школи / Ивана Р. Јовановић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 607–617. | Summary

1059. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ, Јелена

О начинима и проблемима дефинисања у основношколским уџбеницима / Јелена Р. Јовановић Симић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 319–331. | Summary

1060. ЈОВИЋ, Данијела

Богаћење речника ученика млађих школских узраста / Данијела Јовић. – Ниш : Свен, 2024. – 167. | ISBN 978-86-7746-974-0

1061. КЕРКЕЗ, Драгана

Чији је Марко што на Косово касно стиже? : о питању национално-културне специфичности фразеологизама из лингводидактичке и лингвокултуролошке перспективе / Драгана М. Керкез // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 357–369. | Резюме

1062. КЛИКОВАЦ, Душка

Дискусија на округлом столу „Актуелни проблеми наставе српског језика и књижевности“ / Душка Б. Кликовац // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 745–748.

1063. КОВАЧЕВИЋ, Ивана

Процењивање и оцењивање у настави српског језика и књижевности / Ивана М. Ковачевић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 679–689. | Summary

1064. КОЦА, Маја

Домаћи задаци у настави језика и књижевности у новопазарским основним школама / Маја Б. Коца // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 715–724. | Summary

1065. КРЦИЋ, Ненад

Стилске фигуре у задацима са Књижевне олимпијаде : проблемски приступ / Ненад С. Крцић // КњЈ. – 71, 1 (2024), 91–107. | Summary

1066. ЛАКЕТИЋ ТРИВУНЧИЋ, Блаженка

Између одржања и замене српског језика у трећој генерацији Срба у Париском региону / Блаженка Р. Лакетић Тривунчић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 643–654. | Résumé

1067. ЛОМПАР, Весна

Непреводиве речи из различитих језика у настави творбе речи српског језика / Весна Ј. Ломпар // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 547–558. | Summary

1068. МАТИН, Инес

Фразеологизми у граматикама за четврти разред основне школе / Инес Н. Матин // КњЈ. – 71, 2 (2024), 385–402. | Summary

1069. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Стефан*

Методички приступ теми словенског језика и писма у „Хазарском речнику“ Милорада Павића на додатној настави у средњој школи / Стефан Ж. Милосављевић // МВ. – 9 (2018), 55–74. | Summary

1070. МИРКОВИЋ, Горица

Путевима резултата упитника о заборављеним речима до школског речника / Горица Мирковић, Даница Томаш // Модерни речници... – 103–115. | Summary

1071. МИХАЈЛОВИЋ, Јелена

Српски језик и књижевност у наставним плановима и програмима за основну школу у Републици Србији : упоредна анализа / Јелена Михајловић. – Косовска Митровица : Филозофски факултет Универзитета у Приштини, 2024. – 146. | ISBN 978-86-6349-194-6

1072. МИШИЋ, Биљана

Значајан допринос српском језичком образовању : Погледи на српско језичко образовање / Милош Ковачевић. – Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2023. – 280. – (Библиотека Лингвистика и србистика. Едиција Теорија и наука) / Биљана Б. Мишић // СЈ. – 29 (2024), 589–597. | Приказ | Уп. 1078.

1073. МОСКОВЉЕВИЋ ПОПОВИЋ, Јасмина

Употреба ћирилице и латинице на основношколском узрасту / Јасмина Д. Московљевић Поповић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 333–342. | Summary

1074. НИКОЛИЋ, Весна

Типови задатака из области паронимије у настави српског језика : с осврtом на руски језик / Весна С. Николић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 577–591. | Summary

1075. НОВАКОВИЋ, Александар*

Ставови студената србистике према платформама за електронско учење (Google Classroom и Hangouts Meet) / Александар М. Новаковић, Снежана В. Божић // МВ. – 11 (2020), 13–28. | Summary

– ПАРОВИЋ, Валентина

Увођење у истраживачки рад у области језика | Уп. 267.

1076. ПЕТРОВИЋ, Кристина

Teaching Heritage Language – Why So Different? : Issues in Teaching Serbian as a Heritage Language / Kristina Petrović // FU. – 22, 1 (2024), 135–150. | Резиме

1077. РАКОВИЋ, Марија*

Зависносложене реченице у средњошколској настави српског језика : актуелно стање и проблеми / Марија С. Раковић // МВ. – 12 (2021), 13–30. | Summary

1078. РИСТИЋ, Биљана

Нова монографија о међуодносу наставе српског језика и науке : Погледи на српско језичко образовање / Милош Ковачевић ; приредила и поговор написала Милка Николић. – Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2023. – 280. – (Библиотека Лингвистика и србистика. Едиција Теорија и наука) / Биљана С. Ристић // КњЈ. – 71, 1 (2024), 153–155. | Приказ | Уп. 1072.

1079. СПАСИЋ, Јелена*

Informativni tekstovi u udžbenicima srpskog jezika za četvrti razred osnovne škole / Jelena Lj. Spasić // MB. – 13 (2022), 61–77. | Summary

1080. СПАСИЋ, Јелена

Tipovi rečenica u spontanom govoru dece predškolskog uzrasta / Jelena Lj. Spasić // MB. – 15, 2 (2024), 27–40. | Summary

1081. СТАМЕНКОВИЋ, Кристина*

Методички приступ терминологији на лингвистичкој секцији у средњој школи / Кристина Н. Стаменковић // МВ. – 13 (2022), 41–60. | Summary

1082. СТАМЕНКОВИЋ, Ксенија

Изричне и намерне реченице у наставном контексту / Ксенија А. Стаменковић // ГСЈ. – 22 (2024), 159–171. | Summary

1083. СТЕПАНОВ, Маја

Frekvencija upotrebe ćirilice i latinice među srednjoškolcima u Novom Sadu / Maja Stepanov // ГФФНС. – 49, 1 (2024), 171–190. | Summary

1084. ТОКИН, Марина*

(Не)важност писменог изражавања у настави / Марина С. Токин // МВ. – 14, 2 (2023), 15–36. | Summary

1085. ЦВИЈОВИЋ, Драгана

О *родно осетљивом језику* у школским уџбеницима у српском језику / Драгана Ј. Цвијовић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 435–445. | Summary

1086. ЧОРБОЛОКОВИЋ, Саша*

Могућности употребе лапсуса и досетки у настави српског језика и књижевности у старијим разредима основне школе / Саша С. Чорболоковић // МВ. – 14, 2 (2023), 37–56. | Summary

1087. ЧОРБОЛОКОВИЋ, Саша

Употреба хумора у настави српског језика и књижевности / Саша С. Чорболоковић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 619–629. | Summary

1088. ЧУТУРА, Илијана

Глаголска синтагма и њен однос према реченици у настави српског језика / Илијана Чутура // Актуелна питања синтаксе реченице српског језика. – 477–491. | Summary

з) Дијалектологија

– АДАМУ, Евангелија

“The Atlas of the Balkan Linguistic Area” Program | Уп. 1425.

1089. АКСИЋ, Нина

Пастирске игре и чобанска надметања на призренско-тимочком говорном подручју / Нина В. Аксић // Пастирска лексика призренско-тимочких говора. – 235–257. | Summary

1090. БЈЕЛАКОВИЋ, Исидора

Лексичка фотографија старог Новог Сада : Свадбена терминологија Новог Сада / Маја Стокин. – Нови Сад : Алмашани, 2022. – 301; Терминологија зимског циклуса обичаја и веровања у Новом Саду : етнолингвистичко истраживање / Маја Стокин. – Нови Сад : Градска библиотека : Алмашани, 2022. – 470. / Исидора Бјелаковић // ЗбМСКЈ. – 72, 1 (2024), 298–301. | Приказ

1091. БОГДАНОВИЋ, Недељко

Из пастирског језичког фолклора југоисточне Србије / Недељко Р. Богдановић // Пастирска лексика призренско-тимочких говора. – 217–233. | Summary

1092. БОГДАНОВИЋ, Недељко

Основне поставке научноистраживачког пројекта „Пастирска лексика призренско-тимочких говора“ / Недељко Р. Богдановић, Софија Р. Милорадовић // Пастирска лексика призренско-тимочких говора. – 21–41. | Summary

1093. БОГДАНОВИЋ, Недељко

Пастирска лексика југоисточне Србије и „Општекарпатски дијалектолошки атлас“ / Недељко Р. Богдановић // Пастирска лексика призренско-тимочких говора. – 287–294. | Summary

1094. БОГДАНОВИЋ, Недељко

Увод : призренско-тимочки говори : карте : списак пунктова и обрађивача / Недељко Богдановић // Пастирска лексика призренско-тимочких говора. – 11–17.

1095. БОЈОВИЋ ЈОКСИМОВИЋ, Јована

Пастирска лексика призренско-тимочких говора у ширем контексту / Јована Д. Бојовић Јоксимовић // Пастирска лексика призренско-тимочких говора. – 261–274. | Summary

– БУДМАНИ, Симо

Novopazarski zapisi : rječnik govora Novoga Pazara iz 1734. godine | Уп. 1295.

1096. ВЕСЕЛИНОВИЋ, Бранислав

О придевском виду у лозничком говору / Бранислав Веселиновић // ППЈ. – 55 (2024), 213–240. | Summary

1097. ВУКОВИЋ, Јован

Говор Пиве и Дробњака / Јован Вуковић. – Подгорица : Удружење Пивљана у Подгорици, 2024. – 223. | ISBN 978-9940-643-09-6

1098. ВУЧКОВИЋ, Марија

Из лексике бошкачког тајног језика : *ӣоан* и *неӣоан* / Марија Вучковић // ЗбМСФЛ. – 67, 2 (2024), 73–83. | Summary

– ГЛИГОРИЋ, Душан

Речник локализама Вуковог краја | Уп. 1232.

1099. ГОЧАНИН, Мирјана

Осврт на глаголе *добити, живети, затрпати, изместити, измешати, испоштовати, испунити, најављивати, одложити, питати, решити, трајати* и њихове допуне на примерима из „Јужних“ и „Нишких вести“ / Мирјана С. Гочанин // Језик нишких медија. – 161–175. | Summary

– ДИМИТРИЈЕВИЋ, Саша

Повратак Олафа Брока на југ Србије : јутрење с Галисом | Уп. 1452.

– ЗАИЛАЦ, Миленко

Рјечник говора Срба у селима око Пакраца | Уп. 1238.

– ЗЛАТКОВИЋ, Драгољуб

Четврта допуна Речнику пиротског говора | Уп. 1240.

– ИЛИЋ, Мирјана

Дијелекатска лексикографија : дијалекатски речници призренско-тимочке дијалекатске области | Уп. 857.

1100. ИЛИЋ, Мирјана

Језичко-стилске одлике дијалектизама у емисији Радија Белами / Мирјана К. Илић // Језик нишких медија. – 127–136. | Summary

1101. ИЛИЋ, Мирјана

Nomina attributiva у ПТ говорима на примеру из „Антропографског речника“ Недељка Богдановића / Мирјана К. Илић // Исходишта. – 10 (2024), 103–113. | Summary

1102. ИЛИЋ, Мирјана

Слика жене у дијалекатским речницима призренско-тимочке говорне зоне / Мирјана К. Илић // ЈФ. – 80, 2 (2024), 157–174. | Резюме, Summary

1103. ЈАНЕВСКА, Марија

Фонетска конвергенција говорника косовско-ресавског говорног подручја / Марија Н. Јаневска, Тамара Н. Јаневска // Српски језик између стандарда... – 215–234. | Summary + Прилози

– ЈАНКОВИЋ, Јелена

О гљивама (печуркама) у српској народној култури на основу грађе за „Речник САНУ“ | Уп. 859.

1104. ЈАЊИЋ, Марина

Језичка етикеција у нишким електронским медијима / Марина С. Јањић // Језик нишких медија. – 37–56. | Summary

1105. ЈАШОВИЋ, Голуб

Изазови и ограничења једне лексикографске паралеле : називи за млеко и млечне производе у селима Алексиначког Поморавља и Пећког Подгора / Голуб М. Јашовић, Душан Р. Стефановић // Пастирска лексика призренско-тимочких говора. – 275–285. | Summary

– ЈАШОВИЋ, Голуб

Ономастика српских села око ушћа реке Приштевке и Дренице у Ситницу | Уп. 861.

1106. ЈЕЗИК нишких медија : примљено на IX скупу Одељења језика и књижевности одржаном 26. децембра 2023. године, на основу рецензија академика Јасмине Грковић-Мејџор и академика Александра Ломе / гл. ур. Љубинко Раденковић ; ур. Марина Јањић, Марина Николић. – Ниш : САНУ, Огранак у Нишу ; Београд : Институт за српски језик САНУ, 2024. – 250. | ISBN 978-86-6184-027-2, 978-86-82496-02-1 | Уп. 1161.

– ЈОВАНОВИЋ, Владан

О изворима језичке грађе из удаљенијих (периферних) области српског језичког простора у великом академијином „Речнику“ | Уп. 864.

1107. ЈОВАНОВИЋ, Јована

Експресивна лексика у извештавању „Јужних вести“ / Јована Б. Јовановић // Језик нишких медија. – 99–116. | Summary

1108. ЈОВАНОВИЋ, Јована

О морфолошким одликама говора Племетине : прилог изучавању доњоситничких говора / Јована С. Јовановић // Баштина. – 34, 62 (2024), 15–26. | Summary

1109. ЈОВАНОВИЋ, Миодраг

Трагови млетачке владавине у творби ријечи, са суфиксима романског и словенског поријекла, у говорима Црногорског приморја / Миодраг В. Јовановић // НССУВД. – 53, 1 (2024), 73–84. | Summary

1110. ЈОШИЋ, Нђо

Изрази с компонентом *глава* : прилог познавању фразеологије Врховине / Нђо Г. Јошић // НЈ. – 55, 2 (2024), 73–84. | Резюме

1111. ЈУРИШИЋ, Марина

Метатеза сугласничке групе *-зј-* у српским народним говорима / Марина Јуришић // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 49–60. | Summary

1112. ЈУРИШИЋ, Марина

Називи за црну овцу у призренско-тимочким говорима / Марина С. Јуришић // Пастирска лексика призренско-тимочких говора. – 119–133. | Summary

1113. КАЛУЂЕРОВИЋ, Анђела

Зоонимија села Мајиловац : код Великог Градишта / Анђела С. Калуђеровић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 49–58. | Summary

1114. КОЗОМАРА, Драгомир

Акценат двосложних именица средњег рода у говору Бастаса / Драгомир В. Козомара // КњЈ. – 71, 1 (2024), 27–36. | Summary

1115. КОЗОМАРА, Драгомир

Морфолошке особине именица мушког рода у говору Бастаса / Драгомир В. Козомара // СЈ. – 29 (2024), 339–350. | Zusammenfassung

1116. КОСТАДИНОВИЋ, Данијела

Фототипско издање часописа „Градина“ : 1900–1901. / Данијела Д. Костадиновић // Језик нишких медија. – 237–250. | Summary

1117. КРСТИЋ, Ана

Инфинитив и конструкција *да* + презент у појединим нишким медијима / Ана М. Крстић // Језик нишких медија. – 151–159. | Summary

– ЛОНЧАР РАИЧЕВИЋ, Александра

Контрастное сравнение характера ударения в русском и сербском языках : призренско-тимокский диалект | Уп. 478.

1118. ЛОНЧАР РАИЧЕВИЋ, Александра

О хиперкорекцијама у наглашавању у српском језику / Александра Р. Лончар Раичевић, Нина Љ. Судимац Јовић // PhM. – 16 (2024), 491–501. | Summary

1119. ЛОНЧАР РАИЧЕВИЋ, Александра

Приближавање стандардном акценатском систему у говору спикера и новинара у електронским медијима у Нишу / Александра Р. Лончар Раичевић // Језик нишких медија. – 73–83. | Summary

1120. МАНОЈЛОВИЋ, Кристина

Нове речи у језику нишких медија / Кристина М. Манојловић // Језик нишких медија. – 187–203. | Summary

– МАРКОВИЋ, Бранкица

Из савремене антропонимије Новог Сада | Уп. 885, 886.

1121. МАРКОВИЋ, Бранкица

О виноградарској лексици дубровачког краја / Бранкица Ђ. Марковић // Октоих. – 15 (2024), 7–15. | Summary

1122. МАРКОВИЋ, Јордана

О материјалу Олафа Брока у монографији „Дијалекти најјужније Србије“ као основи за доношење закључака / Јордана С. Марковић // ГСЈ. – 22 (2024), 193–203. | Резюме

1123. МИЛОРАДОВИЋ, Софија

Називи за стоку према времену млађења и узрасту / Софија Р. Милорадовић, Сандра Г. Савић // Пастирска лексика призренско-тимочких говора. – 73–91. | Summary

1124. МИЛОРАДОВИЋ, Софија

Отац у српским народним говорима и српској традиционалној култури : лингвогеографски и културолошки план посматрања / Софија Милорадовић, Нина Аксић // Отац у српском језику, књижевности и култури. – 271–299. | Summary

1125. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Бојана

Етика и комуникација : говорни поступци дискредитовања у коментарима читалаца нишких онлајн медија / Бојана С. Милосављевић // Језик нишких медија. – 57–72. | Summary

1126. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Тања

Пастирска лексика призренско-тимочких говора у пастирском фолклору / Тања З. Милосављевић // Пастирска лексика призренско-тимочких говора. – 185–216. | Summary

1127. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Тања

Рецепција Олафа Брока у српској дијалектологији / Тања З. Милосављевић, Ана Р. Савић-Грујић // ГСЈ. – 22 (2024), 213–220. | Summary

– МИНИЋ, Тамара

Из микротопониије Александровачке жупе | Уп. 895.

1128. МИТИЋ, Анђела

Дијалекатске карактеристике збирке песама „У ритму дијалекта 2023“ / Анђела Г. Митић // ГСЈ. – 22 (2024), 113–131. | Summary

– МИТИЋ, Анђела

Микротопонимија села у брдско-планинском делу тока реке Власине | Уп. 896.

1129. МИТИЋ, Анђела

Преглед досадашњих проучавања говора Лесковца и околине / Анђела Г. Митић // Исходишта. – 10 (2024), 191–207. | Summary

1130. МИХАЈЛОВИЋ, Милица

Један врањски идиолект / Милица М. Михајловић // Исходишта. – 10 (2024), 209–222. | Summary

1131. НИКОЛИЋ, Марина

Стандард и неостандард у говору нишких медија / Марина М. Николић // Језик нишких медија. – 21–35. | Summary

1132. НОВАКОВИЋ, Александар

Слика студената из иностранства у нишким онлајн медијима / Александар М. Новаковић // Језик нишких медија. – 205–220. | Summary

1133. ОГЊАНОВИЋ, Сања

Лексема *напред* у функцији антериорности : дијалекатски корпус / Сања П. Огњановић // НССУВД. – 53, 1 (2024), 293–303. | Summary

1134. ПАНИЋ КАВГИЋ, Олга

Актуелни језички пејзаж града Сомбора : емпиријско-теренска студија / Олга Панић Кавгић, Александар Кавгић // ЗбМСКЈ. – 72, 1 (2024), 129–150. | Summary

1135. ПАСТИРСКА лексика призренско-тимочких говора : примљено на IV скупу Одељења језика и књижевности одржаном 21. маја 2024. године, на основу рецензија академика Јасмине Грковић-Мејџор и дописног члана САНУ Љубинка Раденковића / гл. ур. Александар Лома ; ур. Недељко Богдановић. – Ниш : САНУ, Огранак у Нишу ; Београд : Институт за српски језик САНУ, 2024. – 307. | ISBN 978-86-6184-041-8, 978-86-82496-01-4 | Уп. 1165.

– ПЕЈИЋ, Душан

Однос апелативне и онимске лексике у микротопонимији Нишићке висоравни | Уп. 925.

1136. ПЕТРОВИЋ, Драгољуб

Уз стогодишњицу Павла Ивића : Расправе, студије, чланци. Књ. 2, О дијалектологији 1–5 / Павле Ивић ; прир. Слободан Реметић. – Сремски Карловци ; Нови Сад : Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 2018. – 5 т. – (Целокупна дела Павла Ивића) / Драгољуб Петровић // Трибина САНУ. – 12 (2024), 130–135. | Приказ | Уп. 1142, 1152.

1137. ПЕТРОВИЋ САВИЋ, Мирјана

Називи животиња у „Рјечнику говора Прошћења“ : лексичко-семантичка анализа / Мирјана С. Петровић-Савић // Српски језик између стандарда... – 169–177. | Summary

1138. ПЕТРОВИЋ САВИЋ, Мирјана

Називи за животиње у „Речнику Драгачева“ : лексичко-семантичка анализа / Мирјана Петровић-Савић, Јелена Капустина // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 80–87. | Summary

1139. РАДАН, Михај

О архаичним особинама и појединим иновацијама код именица и придева у карашевским говорима / Михај Н. Радан, Миљана-Радмила Ускату // Исходишта. – 10 (2024), 297–314. | Summary

1140. РАДЕНКОВИЋ, Љубинко

О језику нишких медија / Љубинко Р. Раденковић // Језик нишких медија. – 17–19.

1141. РАДОВАНОВИЋ, Драгана

Клисурски говори у контексту севернијих косовско-ресавских говора : лингвогеографски оглед / Драгана Радовановић, Јована Јовановић // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 88–98. | Summary

1142. РЕМЕТИЋ, Слободан

Дело трајне вредности : Расправе, студије, чланци. Књ. 2, О дијалектологији 1–5 / Павле Ивић ; прир. Слободан Реметић. – Сремски Карловци ; Нови Сад : Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 2018. – 5 т. – (Целокупна дела Павла Ивића) / Слободан Реметић // Трибина САНУ. – 12 (2024), 136–142. | Приказ | Уп. 1136, 1152.

– РЕЧНИК речи и израза из ариљског краја | Уп. 1265.

1143. РИБАЋ, Милојка

Дијалектизми у „Песмама призренским“ Радмиле Кнежевић / Милојка С. Рибаћ, Марко М. Милошевић // Српски језик између стандарда... – 191–202. | Summary

1144. САВИЋ, Биљана

О неким придевима са значењем особина код животиња у призренско-тимочким говорима / Биљана М. Савић, Зоран М. Симић // Пастирска лексика призренско-тимочких говора. – 93–118. | Summary

– САВИЋ, Сандра

Библиографија радова у вези с пастирском лексиком | Уп. 1434.

Лични надимци заплањске варошице Гаџин Хан | Уп. 938.

Творбена структура микротопонима Заплања | Уп. 794.

1145. САВИЋ ГРУЈИЋ, Ана

Одећа и обућа пастира у говорима призренско-тимочке дијалекатске области / Ана Р. Савић-Грујић, Сандра Г. Савић // Пастирска лексика призренско-тимочких говора. – 167–182. | Summary

1146. САВИЋ ГРУЈИЋ, Ана

Пастирска лексика југоисточне Србије у науци о језику : домети и отворена питања / Ана Р. Савић-Грујић // Пастирска лексика призренско-тимочких говора. – 43–72. | Summary

1147. СИМИЋ, Зоран

Лексика млека и прераде млека у призренско-тимочким говорима / Зоран М. Симић // Пастирска лексика призренско-тимочких говора. – 147–165. | Summary

1148. СИМИЋ, Зоран

Синтаксичко-семантичке одлике предлога *од* у говору призренског Подгора и Подриме у светлу граматикализације / Зоран Симић // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 99–108. | Summary

1149. СИМИЋ, Зоран

Темпорална квантификација у говору Банатске Црне горе / Зоран М. Симић // Исходишта. – 10 (2024), 317–327. | Summary

1150. СТАНКОВИЋ, Драгана

Употреба падежних облика именица у говору младих врањанаца : синтаксичко-семантички приступ / Драгана Станковић. – Врање : Педагошки факултет, 2024. – 261. | ISBN 978-86-6301-056-7

1151. СТЕВАНОВИЋ, Јована

Nomina loci у говору Игроша код Бруса / Јована С. Стевановић // ГСЈ. – 22 (2024), 173–184. | Summary

– СТЕФАНОВИЋ, Душан

Ономастика алексиначког Кормана | Уп. 943.

„Речник личних надимака Срба са Косова и Метохије“ као први речник личних надимака у србистици | Уп. 1270.

1152. СТИЈОВИЋ, Рада

Петокњижје о дијалектологији : Расправе, студије, чланци. Књ. 2, О дијалектологији 1–5 / Павле Ивић ; прир. Слободан Реметић. – Сремски Карловци ; Нови Сад : Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 2018. – 5 т. – (Целокупна дела Павла Ивића) / Рада Стијовић // Трибина САНУ. – 12 (2024), 142–146. | Приказ | Уп. 1136, 1142.

– СТОШИЋ, Александра

Врањски универзум и светска бол : завичајни песнички језик Мирослава Михајловића Цере | Уп. 1028.

– СТОШИЋ, Јелена

Напомене о антропонимији села Бока у Банату у XIX веку : на основу црквеног протокола венчаних | Уп. 1225.

1153. СТОШИЋ, Јелена

Напомене о политичком дискурсу у нишкој периодици с краја XIX века / Јелена М. Стошић // Језик нишких медија. – 221–236. | Summary

1154. СУДИМАЦ ЈОВИЋ, Нина

Ортографска и граматичка норма у нишким електронским медијима / Нина Љ. Судимац Јовић // Језик нишких медија. – 177–186. | Summary

1155. СУДИМАЦ ЈОВИЋ, Нина

Фонетско-фонолошке одлике српских говора у Дунавској клисури (Љупкова) / Нина Љ. Судимац Јовић // Исходишта. – 10 (2024), 389–400. | Summary

1156. ТАНАСКОВИЋ, Тања

Поредбени фразеологизми којима се исказују физичке особине човека у говору Тутина, Новог Пазара и Сјенице / Тања Танасковић, Бојана Вељовић Поповић // ЗбМСФЛ. – 67, 2 (2024), 85–104. | Summary

1157. ТРАЈКОВИЋ, Татјана

Говори Косовског Поморавља : гласови и облици / Татјана Трајковић // СДЗб. – 71 (2024), 1–264. | Summary

1158. ТРАЈКОВИЋ, Татјана

Дијалекат и стандард у нишким медијима : пример карактеристика и функција / Татјана Г. Трајковић // Језик нишких медија. – 137–150. | Summary

1159. ТРАЈКОВИЋ, Татјана

Олаф Брок „Дијалекти најјужније Србије“ : осврт на монографију / Татјана Г. Трајковић // ГСЈ. – 22 (2024), 221–225. | Summary

1160. ЦАРАН АНДРЕЈИЋ, Маца

Jazyková identita a generačný aspekt bilingvizmu srbskej menšiny v Rumunsku / Maca Caran Andrejić, Ianko Gubani // Исходишта. – 10 (2024), 413–421. | Summary

1161. ЦВИЈОВИЋ, Драгана

Језик нишких медија : примљено на IX скупу Одељења језика и књижевности одржаном 26. децембра 2023. године, на основу рецензија академика Јасмине Грковић-Мејџор и академика Александра Ломе / ур. Марина Јањић, Марина Николић. – Ниш : САНУ, Огранак у Нишу ; Београд : Институт за српски језик САНУ, 2024. – 250. / Драгана Ј. Цвијовић // НЈ. – 55, 2 (2024), 101–103. | Приказ | Уп. 1106.

1162. ЦВИЈОВИЋ, Драгана

Језичко-стилска средства за исказивање субјективности у новинским чланцима : на примеру нишких „Народних новина“ / Драгана Ј. Цвијовић // Језик нишких медија. – 117–125. | Summary

1163. ЦРЊАК, Дијана

Темпорални генитив у говору слатинског краја код Бањалуке (Република Српска) / Дијана М. Црњак, Биљана Савић // Филолог. – 29 (2024), 17–32. | Summary

1164. ЦУКУТ, Слађана

Акценат именица на *-ање* у говору спикера и репортера Радио-телевизије Републике Српске и у рјечницима српског језика / Слађана М. Цукут // Филолог. – 29 (2024), 51–66. | Summary

1165. ЦУКУТ, Слађана

Пастирска лексика призренско-тимочких говора : примљено на IV скупу Одељења језика и књижевности одржаном 21. маја 2024. године, на основу рецензија академика Јасмине Грковић-Мејџор и дописног члана САНУ Љубинка Раденковића / гл. ур. Александар Лома ; ур. Недељко Богдановић. – Ниш : САНУ, Огранак у Нишу ; Београд : Институт за српски језик САНУ, 2024. – 307. / Слађана М. Цукут // Филолог. – 30 (2024), 443–447. | Приказ | Уп. 1135.

1166. ЧОПА, Миљана

Лексеме за означавање пса : реалема *Canis familiaris* у призренско-тимочким говорима / Миљана Б. Чопа // Пастирска лексика призренско-тимочких говора. – 135–146. | Summary

1167. ЧОПА, Миљана

Место нагласка у језику нишких медија / Миљана Б. Чопа // Језик нишких медија. – 85–98. | Summary

– ЧОПА, Миљана

Перцепција дијалекатског порекла у језику медија : да ли је употребна норма наддијалекатски идиом? | Уп. 714.

– ЧУТУРА, Илијана

Супстандард и дијалекат у роману „Осама“ Владимира Кецмановића | Уп. 1037.

VII. Историја српског језика

а) Опште

1168. БЕГОВИЋ, Катарина

Постоји ли историјска фразеологија у србистици? / Катарина В. Беговић // НС-СУВД. – 53, 1 (2024), 121–130. | Summary

1169. БЕГОВИЋ, Катарина

Руски уџбеници код Срба у 18. веку / Катарина В. Беговић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 667–677. | Summary

– САВИЋ, Виктор

О *Ћирилу* и *ћирилици* : цртице о имену српског писма и писмовних знакова | Уп. 707.

б) Текстови стари и нови, издања; њихова критика, порекло

1170. ЈОВАНОВИЋ, Томислав

„Мучење свете првомученице Текле“ Симеона Метафраста у српском препису XIV века / Томислав Ж. Јовановић // Средњи век у српској науци... – 27–47. | Summary + Прилози

1171. ЈОВАНОВИЋ, Томислав

Проскинитарион попа Томе из 1642/43. године / Томислав Јовановић // ЗбМСКЈ. – 72, 3 (2024), 1119–1132. | Summary + Додатак

1172. ЛАЗИЋ, Мирослав

Хронологија палеотипа из првог издавачког циклуса Божидара Вуковића / Мирослав А. Лазић // АП. – 46 (2024), 11–58. | Summary + Прилози

1173. МАРТИНОВИЋ, Милена

„Празнични Минеј“ Божидара Вуковића (1538) из Цркве Светог Николе у Бару / Милена Мартиновић // АП. – 46 (2024), 87–106. | Summary + Прилози

1174. ПОЛОМАЦ, Владимир

Ка (дигиталном) издању рукописа Гаврила Стефановића Венцловића помоћу вештачке интелигенције / Владимир Р. Поломац, Марко М. Милошевић // КњЈ. – 71, 2 (2024), 291–302. | Summary

1175. РУЈАНСКО четворојеванђеље : 1536/1537. / прир. Мирослав А. Лазић ; ур. Владан Тријић, Виктор Савић. – Фототипско изд. – Ужице : Народна библиотека Ужице ; Београд : Народна библиотека Србије : Институт за српски језик САНУ, 2024. – 687. – (Археографске фототипије; 2) (Старословенско и српско наслеђе; 4) | ISBN 978-86-80645-47-6, 978-86-7035-530-9, 978-86-82496-06-9

1176. ЋЕКЛИЋ, Александар

Ко је био Никодим – писац хиландарске „Службе и житија Светом Ахилију“ / Александар Ћеклић // АП. – 46 (2024), 125–147. | Summary + Прилози

1177. ЦОЛИЋ ЈОВАНОВИЋ, Александра

Ка функционалностилском одређењу језика „Сказанија о Индијском царству“ / Александра Л. Цолић Јовановић // ЗбМСКЈ. – 72, 3 (2024), 765–782. | Summary

1178. ЦОЛИЋ ЈОВАНОВИЋ, Александра

Српске повеље средњовековне Босне и Хума : историјски, теолошки, књижевни и језички аспекти / ур. Зорица Никитовић, Невен Исаиловић. – Бања Лука : Филолошки факултет, 2022. – 218. / Александра Цолић Јовановић // ЗбМСФЛ. – 67, 1 (2024), 134–138. | Приказ

в) Историјска фонетика, граматика, лексикологија, историја писма и правописа

1179. АЛЕКСИЋ, Будимир

О именовању језика у прошлости Боке Которске / Будимир Алексић // Слово. – 63/64 (2024), 281–294.

1180. БЕЗРУКОВА, Ивана

Лица нечисте силе у светлу чуда Светог Бенедикта Нурсијског / Ивана Безрукова // ЗбМСКЈ. – 72, 3 (2024), 743–763. | Резюме

1181. БЕРАК, Вера

Вокативни изрази у „Служби светима Атанасију и Кирилу“ (18. вијек) / Вера Б. Берак // Филолог. – 29 (2024), 169–187. | Summary

– БЈЕЛАКОВИЋ, Исидора

Структура „Речника славеносрпског језика“ : с осврtом на профил будућег корисника | Уп. 1228.

1182. ВУЧКОВИЋ, Снежана

О ономастичким истраживањима професора Радојице Јовићевића / Снежана П. Вучковић // СЈ. – 29 (2024), 55–68. | Summary

– ГРКОВИЋ МЕЉОР, Јасмина

Допринос Никите И. Толстоја проучавању историје књижевнојезичких идиома код Срба | Уп. 1449.

1183. ЈОВАНОВИЋ, Владан

Лексикографске напомене Димитрија Богдановића уз превод „Лествице“ светог Јована Лествичника / Владан З. Јовановић // Средњи век у српској науци... – 245–254. | Резюме

1184. ЈОВИЋ, Надежда

Лексика животног циклуса у „Речнику црквенословенскога језика“ Саве Петковића и њени одјеци у савременом српском језику / Надежда Д. Јовић // Прошло и будуће у култури Срба и Бугара. – 11–26. | Резюме, Summary

1185. КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија

Средства архаизације израза у савременим химнографским и хагиографским остварењима на српском језику / Ксенија Ј. Кончаревић // НССУВД. – 53, 1 (2024), 27–37. | Резюме

1186. КУРЕШЕВИЋ, Марина

О комуникативној пракси на отоманском и угарском двору у XV и XVI веку : Српски као дипломатски језик у XV и XVI веку : филолошки приступ / Владимир Поломац. – Крагујевац : ФИЛУМ, 2023. – 267. / Марина Курешевић // ЗбМСФЛ. – 67, 1 (2024), 129–134. | Приказ

1187. КУРЕШЕВИЋ, Марина

Општа војна лексика у рукописима српске „Александриде“ : између прасловенског наслеђа и иновација / Марина Ф. Курешевић // НССУВД. – 53, 1 (2024), 151–162. | Summary

1188. ЛАЗАРЕВИЋ ДИ ЂАКОМО, Персида

Архаизми као тачке пресека дијахронијског и синхронијског у *илирском* речнику К.Ф. Темлера : друга половина XVIII века / Персида С. Лазаревић Di Giacomo // НССУВД. – 53, 1 (2024), 241–249. | Summary

1189. ЛОМА, Александар

Из старосрпске терминологије рударства гвожђа и његове обраде : *желѣзо* и *гвоздⷣ(и)є* / Александар Б. Лома // ЈФ. – 80, 2 (2024), 9–41. | Резюме, Summary

1190. МАНОЈЛОВИЋ, Соња

„Мач духовни“ Гаврила Стефановића Венцловића : употреба турцизама у преводима библијских цитата / Соња Ђ. Манојловић // ЈФ. – 80, 2 (2024), 63–85. | Резюме, Summary

1191. МАНОЈЛОВИЋ, Соња

Прилог датирању позајмљеница на материјалу Венцловићевог „Мача духовног“ / Соња Ђ. Манојловић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 491–504. | Резюме

1192. МИЛАНОВИЋ, Александар*

Из историјата српских сливеница / Александар М. Милановић // Новоречје. – 4, 6 (2022), 13–17.

1193. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Тања

Синхроно-дијахрона реализација концепта *крв* у српском језику / Тања З. Милосављевић // НССУВД. – 53, 1 (2024), 131–140. | Summary

1194. МИЛОШЕВИЋ, Марко

„Служабна књига“ Гаврила Стефановића Венцловића : графијско-правописне карактеристике / Марко М. Милошевић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 13–26. | Summary

1195. НОВАКОВ, Драгана

Грчка и грцизирана лична имена у „Поменику манастира Крушедола“ (XVI/XVII век) МСПЦ 240 / Драгана С. Новаков // СЈ. – 29 (2024), 401–421. | Summary

1196. НОВАКОВ, Драгана

Женска имена словенскога порекла у „Поменику Манастира Сопоћана“ / Драгана Новаков // АП. – 46 (2024), 107–124. | Summary + Прилози

– ПАНТИЋ, Славица

Иницијалне сугласничке групе *[s] + оклузив* у француском и италијанском језику у поређењу са српским : дијахрони приступ | Уп. 495.

1197. РАДИЋ, Радивој

Тривали и *Тривалија* : поводом старог српског записа бр. 4429 / Радивој Ђ. Радић // Средњи век у српској науци... – 15–26. | Summary

1198. РАДОЊИЋ, Данијела

О називима јела од српске средњовековне трпезе до данас / Данијела М. Радоњић // Средњи век у српској науци... – 263–275. | Summary

– РАКИЋ МЛАДЕНОВИЋ, Југослава

О адаптацији имена грчког порекла у српском језику : на корпусу ексцерпираном из извора од XIV до XXI века | Уп. 931.

1199. РАКОВИЋ, Олга

Правописне одлике првог писара „Пантелејмоновог апостола No 6“ / Олга И. Раковић // НССУВД. – 53, 1 (2024), 97–108. | Summary

1200. САВИЋ, Виктор

Именички род у српским граматикама XVIII–XIX века : ка проблему општега рода / Виктор Д. Савић // НССУВД. – 53, 1 (2024), 49–59. | Summary

1201. САВИЋ, Виктор

Студије из историјске семантике / Јасмина Грковић-Мејџор. – Сремски Карловци ; Нови Сад : Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 2023. – 203. – (Библиотека Theoria) / Виктор Савић // ЈФ. – 80, 1 (2024), 183–196. | Приказ

1202. СПАСОЈЕВИЋ, Марина

„Сказаније о писменех“ Константина Филозофа : извор за историју српске граматикографије / Марина Љ. Спасојевић // Средњи век у српској науци... – 166–178. | Резюме

1203. СТОЈАНОВИЋ, Јелица

Неке фонетске особености грбаљских исправа / Јелица Р. Стојановић // НССУВД. – 53, 1 (2024), 39–48. | Резюме

1204. СТОШИЋ, Јелена

Терминологија брачног права у „Законоправилу“ Светог Саве / Јелена М. Стошић // Средњи век у српској науци... – 59–71. | Summary

г) Историја српског књижевног језика

1205. АНТОНИЈЕВИЋ, Јована

Порекло контактних синонима у крагујевачком издању „Новина србских“ / Јована Н. Антонијевић, Ана Марија Б. Павловић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 27–35. | Summary

1206. БУХА, Милорад

Мркаљ и Вук друмом, а српски интелектуалци шумом / Милорад Буха // Сава Мркаљ реформатор ћирилице. – 260–278.

1207. ЖУТИЋ, Никола

Мате Топаловић Мркаљев и Вуков истомишљеник : реформатор српског писма / Никола Жутић // Сава Мркаљ реформатор ћирилице. – 55–77.

1208. ИВАНОВИЋ, Ненад

Однос дијахронијског и синхронијског у „Приступу српској синтакси“ Ђуре Даничића (1858) / Ненад Б. Ивановић // НССУВД. – 53, 1 (2024), 61–71. | Summary

1209. ЈЕЛИЋ, Маријан

Лексика Вукових приповедака у поређењу са лексиком савременог српског језика / Маријан Ј. Јелић, Веселина В. Ђуркин // Српски језик између стандарда... – 157–168. | Summary

1210. ЈЕЛИЋ, Маријан

Лексичка фреквенција у Вуковим лирским народним песмама / Маријан Ј. Јелић // Филолог. – 30 (2024), 13–26. | Summary

1211. ЈОВИЋ, Надежда

Формуле учтивости у „Српском секретару“ (1802) Атанасија Стојковића / Надежда Д. Јовић // Исходишта. – 10 (2024), 133–148. | Summary

– МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Љубиша и Његош : лексичке и фразеолошке паралеле : поглавље „Дијахрони и синхрони пресјеци семантичких поља“ | Уп. 987.

Љубиша и Његош : лексичке и фразеолошке паралеле : фрагмент „Поп Андровић нови Обилић“ 1 | Уп. 988.

Његошев десетерац : фрагмент : тумачења Владимира Ћоровића | Уп. 989.

Његошев десетерац : фрагмент : тумачење Јована Вуковића | Уп. 990.

Његошев стих „Збили ти се снови на Турчина!“ [ГВ 518] с морфолошког и семантичког становишта | Уп. 991.

Његошев стих „Отвара[ј] јој књиге на пророке“ [ГВ 836] с морфолошког и семантичког становишта | Уп. 992.

Радојица Јовићевић у његошологији : увод, фрагменти 1–3 | Уп. 993.

1212. МАТИЋ, Томислав

Лингвостилистика посвета Јоакима Вујића / Томислав М. Матић // НССУВД. – 53, 1 (2024), 85–95. | Summary

1213. МИЈАИЛОВИЋ, Катарина

Лексикографска обрада медицинске терминологије у делима „Кратко покушеније о каламлењу крављи богиња“ Јожефа Сатмарија (1818) и „Торжествено лекарско сочинение о хранителној богињи“ Ђорђа Пантелића (1832) / Катарина Мијаиловић // ППЈ. – 55 (2024), 25–54. | Summary + Речник

1214. МИЛАНОВИЋ, Александар

Јован Дошеновић, незаслужено заборављени реформатор ћирилице / Александар М. Милановић // СЈ. – 29 (2024), 177–187. | Резиме

1215. НОВОКМЕТ, Слободан

Како је Вук представио неке животиње у „Српском рјечнику“ (1852) / Слободан Б. Новокмет // Даница. – 31 (2024), 108–116.

1216. ПАВЛОВИЋ ЈОВАНОВИЋ, Јелена

Граматикализација субординатора *уколико* у току 19. века на примеру текстова административно-правног стила / Јелена М. Павловић Јовановић, Наташа А. Спасић // PhM. – 16 (2024), 1289–1304. | Summary

1217. ПАВЛОВИЋ ЈОВАНОВИЋ, Јелена

Екстрапониране релативне реченице у административно-правном стилу српскога језика 19. века / Јелена М. Павловић Јовановић // Српски језик између стандарда... – 249–261. | Summary

1218. ПАВЛОВИЋ ЈОВАНОВИЋ, Јелена

Концесивне клаузе у административно-правном стилу српскога језика 19. века / Јелена М. Павловић Јовановић // Philologia Serbica 4. – 487–512. | Summary

1219. ПАВЛОВИЋ ЈОВАНОВИЋ, Јелена

Спецификативне реченице у административно-правном стилу српскога језика XIX века / Јелена М. Павловић Јовановић // ЗбФФП. – 54, 2 (2024), 51–63. | Summary

1220. ПАВЛОВИЋ ЈОВАНОВИЋ, Јелена

Условне реченице са везником *где* у административно-правном стилу српскога језика у 19. веку / Јелена Павловић Јовановић // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 24–34. | Summary

1221. ПАВЛОВИЋ ЈОВАНОВИЋ, Јелена

Условне реченице уведене везником *ако* у административно-правном стилу српскога језика 19. века / Јелена М. Павловић Јовановић // CJ. – 29 (2024), 423–437. | Summary

1222. ПОПОВИЋ, Јован

Српска граматика или писменица (1843) / Јован Поповић ; прир. Исидора Бјелаковић, Бранислав Веселиновић. – Нови Сад : Матица српска, 2024. – 392. – (Едиција Језичка баштина) | ISBN 978-86-7946-484-2

1223. САВА Мркаљ реформатор ћирилице : зборник радова са научног скупа Крушедол, 24. јун 2023. / прир. Милорад Буха, Мирко Радаковић. – Ветерник : Удружење Матица српска у Дубровнику ; Београд : Мирослав : Удружење Крајишки привредник ; Грачаница : Логос ; Бања Лука : Удружење Центар за српске студије, 2024. – 278. | ISBN 978-86-7056-575-3

1224. СТАНИШИЋ, Вања

Предвуковски корени Вукове азбучне реформе / Вања С. Станишић // ЈФ. – 80, 1 (2024), 9–24. | Резюме, Summary

1225. СТОШИЋ, Јелена

Напомене о антропонимији села Бока у Банату у XIX веку : на основу црквеног протокола венчаних / Јелена М. Стошић // Исходишта. – 10 (2024), 377–388. | Резюме

1226. СУБОТИЋ, Момчило

Сава Мркаљ реформатор српске азбуке / Момчило Суботић // Сава Мркаљ реформатор ћирилице. – 37–54.

1227. ТЈАПКО, Галина

Елементи мемоарног стила у лексикографском поступку Вука Караџића / Галина Г. Тяпко // НССУВД. – 53, 1 (2024), 5–15. | Резюме

– ШТЕТИЋ, Катарина

Вуков превод „Новог завјета“ и Решетарово *прегледано* издање као однос источне и западне хришћанске традиције : лексичке разлике између имена и неких библијских термина | Уп. 60.

VIII. Речници стари и нови српског језика односно српског и ког страног језика

– БИЉЕТИНА, Јелена

Definisanje u rečnicima : slučaj glagola *to eat* i *jesti* u engleskom i srpskom | Уп. 443.

1228. БЈЕЛАКОВИЋ, Исидора

Структура „Речника славеносрпског језика“ : с осврtом на профил будућег корисника / Исидора Бјелаковић // Модерни речници... – 297–303. | Summary

1229. БЈЕЛЕТИЋ, Марта

Етимолошки одсек Института за српски језик САНУ : 40 година постојања : Етимолошки речник српског језика. Св. 4, Бл–Бљ. – Београд : САНУ : Институт за српски језик САНУ, 2023. – 212. / Марта Бјелетић // Трибина САНУ. – 12 (2024), 222–225. | Приказ | Уп. 1234, 1248, 1268.

1230. БОШКОВИЋ, Лазар

Речник интернета и дигиталне комуникације : енглеско-српски : 1200 појмова за дигиталну писменост / Лазар Бошковић. – 2. измењено и допуњено изд. – Нови Сад : Прометеј, 2024. – 307. – (Лингвистичке едиције. Едиција Мали речници; 12) | ISBN 978-86-515-2237-9

1231. ВАСИЉЕВИЋ, Анђела*

Речник новијих англицизама : Srpski rečnik novijih anglicizama / Tvrtko Prćić, Jasmina Dražić, Mira Milić i saradnici. – Prvo elektronsko izdanje. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2021. – 641. / Анђела Васиљевић // Новоречје. – 4, 6 (2022), 159–164. | Приказ | Уп. 1266.

– ВАСИЉЕВИЋ, Анђела

Употребни квалификатори у двојезичним француско-српским речницима : прагматика у служби просечног корисника | Уп. 833.

– ВУЈОВИЋ, Душанка*

Интернетски речник сленга „Вукајлија“ | Уп. 834.

– ВУЧКОВИЋ, Марија

Етимографска обрада калкова у етимолошком речнику Петра Скока | Уп. 836.

1232. ГЛИГОРИЋ, Душан

Речник локализама Вуковог краја / Душан Глигорић. – 2. допуњено и измењено изд. – Лозница : Библиотека Вуковог завичаја, 2024. – 198. | ISBN 978-86-82976-02-8

1233. ГРАЂА за речник неологизама : први део / Ивана Лазић Коњик, Вања Миљковић, Милица Божић Синчук, Слободан Новокмет // Новоречје. – 6, 11 (2024), 217–235.

1234. ГРКОВИЋ МЕЈЏОР, Јасмина

Повесница речи : Етимолошки речник српског језика. Св. 4, Бл–Бљ. – Београд : САНУ : Институт за српски језик САНУ, 2023. – 212. / Јасмина Грковић-Мејџор // Трибина САНУ. – 12 (2024), 218–222. | Приказ | Уп. 1229, 1248, 1268.

– ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Правци и изазови српске лексикографије у XXI веку | Уп. 846.

1235. ЂИНЂИЋ, Марија

Турско-српски речник пословица и изрека / Марија Ђинђић, Наташа Вуловић Емонтс. – Нови Сад : Прометеј ; Београд : Институт за српски језик САНУ, 2024. – 411. – (Лингвистичке едиције. Едиција Мали речници; 13) | ISBN 978-86-515-2272-0, 978-86-82496-03-8

1236. ЂОРЂЕВИЋ, Весна*

Грађа за речник нових речи 2–7 / Весна Ђорђевић, Марина Николић, Ђорђе Оташевић // Новоречје. – 2, 2 (2020), 61–126; 2, 3 (2020), 85–163; 3, 4 (2021), 81–112; 3, 5 (2021), 127–147; 4, 6 (2022), 167–182; 4, 7 (2022), 119–132.

– ЂУРИЋ, Љубица

Шта је *у фазону*? : прилог лексикографској обради жаргонске лексике | Уп. 852.

1237. ЂУРИЋ, Милица*

Rečnik skraćenica i izraza uz dramu „Nacija degeneracija“ / Milica Đurić // Новоречје. – 3, 4 (2021), 122–130.

1238. ЗАИЛАЦ, Миленко

Рјечник говора Срба у селима око Пакраца / Миленко Заилац // СДЗб. – 71 (2024), 265–594.

1239. ЗАПУТИЛ, Марија

Баштина имена : Речник личних надимака Срба са Косова и Метохије / Голуб Јашовић, Милица Дејановић, Душан Стефановић. – Косовска Митровица : Филозофски факултет Универзитета у Приштини, 2023. – 428. / Марија В. Запутил // Филолог. – 29 (2024), 564–567. | Приказ | Уп. 1249, 1258, 1264.

1240. ЗЛАТКОВИЋ, Драгољуб

Четврта допуна Речнику пиротског говора / Драгољуб Златковић // СДЗб. – 71 (2024), 595–679.

1241. ИВАНИЋ, Ивана

Српско-румунски речник глагола / Ивана Иванић, Ема Дурић, Марија Илић. – Нови Сад : Филозофски факултет, 2024. – 1022. | ISBN 978-86-6065-893-9

1242. ИВАНИШ, Јована*

Неологизми XXI века : 100 неологизама XXI века / Ђорђе Оташевић. – Београд : Алма, 2020. – 161. / Јована Иваниш // Новоречје. – 2, 3 (2020), 79–81. | Приказ

– ИВАНОВИЋ, Милан

Фитоними у Матичином једнотомнику и општим једнојезичницима уопште : описне дефиниције и њихов поредак | Уп. 854.

– ИЛИЋ, Мирјана

Дијелекатска лексикографија : дијалекатски речници призренско-тимочке дијалекатске области | Уп. 857.

Слика жене у дијалекатским речницима призренско-тимочке говорне зоне | Уп. 1102.

– ЈАКУШКИНА, Екатерина

Интернационализмы в сербско-русском двуязычном словаре | Уп. 463.

– ЈОВАНОВИЋ, Владан

Архаизми према типологији и начину лексикографског описа у речнику дескриптивног типа | Уп. 863.

– ЈОВАНОВИЋ, Јована

Развој српске теоријске лексикографије од 80-их година XX века до данас | Уп. 869.

1243. ЈОВАНОВИЋ, Јована

„Речник лингвистичких термина“ и „Појмовник српских лингвистичких термина“ : иновације у српској лингвистичкој терминографији / Јована Јовановић // Модерни речници... – 239–251. | Summary

– ЈОВИЋ, Надежда

Лексика животног циклуса у „Речнику црквенословенскога језика“ Саве Петковића и њени одјеци у савременом српском језику | Уп. 1184.

1244. ЈОШИЋ, Нађо

„Речник САНУ“ и његови извори : статистички метод анализе и његова примена у презентацији лексичке грађе / Нађо Г. Јошић, Бојана Н. Томић // ЈФ. – 80, 1 (2024), 109–125. | Резюме, Summary

1245. КЕРЕЊИ, Александар

Rečnik jevrejskih imena i sinonima ili Dokle su me dovela sva ta jevrejska imena / Aleksandar Kerenji. – Novi Sad : Jevrejska opština, 2024. – 447. | ISBN 978-86-912225-9-8

1246. КРСТИЋ, Ана

Појмовник српских лингвистичких термина / група аутора ; ур. Светлана Слијепчевић Бјеливук. – Нови Сад : Прометеј, 2023. – 739. – (Лингвистичке едиције. Едиција Речници; 11) / Ана Крстић // ЗбМСФЛ. – 67, 1 (2024), 162–165. | Приказ | Уп. 1252, 1271.

1247. КУРКИНА, Љубов

Приручни етимолошки речник српског језика. Том 1, А–Ј. / Марта Бјелетић, Јасна Влајић-Поповић, Александар Лома, Снежана Петровић ; ур. Александар Лома. – Београд : Институт за српски језик САНУ, Етимолошки одсек, 2023. – XLVI, 491. / Л. В. Куркина // ЈФ. – 80, 2 (2024), 189–198. | Приказ

1248. ЛОМА, Александар

Две деценије од прве свеске : Етимолошки речник српског језика. Св. 4, Бл–Бљ. – Београд : САНУ : Институт за српски језик САНУ, 2023. – 212. / Александар Лома // Трибина САНУ. – 12 (2024), 214–218. | Приказ | Уп. 1229, 1234, 1268.

1249. МАРКОВИЋ, Бранкица

Први речник личних надимака у српској лингвистици : Речник личних надимака Срба са Косова и Метохије / Голуб Јашовић, Милица Дејановић, Душан Стефановић. – Косовска Митровица : Филозофски факултет Универзитета у Приштини, 2023. – 428. / Бранкица Ђ. Марковић // ЗбМСКЈ. – 72, 2 (2024), 296–297. | Приказ | Уп. 1239, 1258, 1264.

1250. МАРТИНОВ, Златоје

Енглеско-српско-есперантски глосар рачунарске терминологије / Златоје Мартинов // Преводилац. – 43, 1 (2024), 81–98.

1251. МИЛОЈЕВИЋ, Предраг

Речник скаредних речи и израза у српском језику / Предраг Милојевић. – 4. допуњено изд. – Младеновац : Друштво за афирмацију културе – Пресинг, 2024. – 315. | ISBN 978-86-6198-081-7

1252. МИЉКОВИЋ, Вања

Први речник модерних лингвистичких термина српског језика : Појмовник српских лингвистичких термина / ур. Светлана Слијепчевић Бјеливук. – Нови Сад : Прометеј, 2023. – 739. – (Лингвистичке едиције. Едиција Речници; 11) / Вања Н. Миљковић // СЈ. – 29 (2024), 627–632. | Приказ | Уп. 1246, 1271.

– МИРКОВИЋ, Горица

Путевима резултата упитника о заборављеним речима до школског речника | Уп. 1070.

– МИРКОВИЋ БИРТАШИЋ, Дејана

Анализа обраде културема из области гастрономије у „Француско-српском речнику“ Слободана Јовановића | Уп. 488.

1253. НИКОЛИЋ, Александар

Mostovi jezika i kulture : Phraseologisches Übersetzungswörterbuch : Deutsch–Serbisch/Serbisch–Deutsch = Prevodni frazeološki rečnik : nemačko–srpski/srpsko–nemački / Božinka Petronijević, Nikola Vujčić. – Berlin : Frank & Timme, 2021. – 404. / Aleksandar S. Nikolić // Филолог. – 30 (2024), 469–472. | Приказ

– НИКОЛИЋ, Весна

Ка речнику паронима савременог српског језика | Уп. 897.

– НОВОКМЕТ, Слободан

Англицизми у „Речнику страних речи, узречица и пословица“ (1922) Јована Грчића | Уп. 900.

Како је Вук представио неке животиње у „Српском рјечнику“ (1852) | Уп. 1215.

1254. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

Глосар новијих речи : према броју слова / Ђорђе Оташевић. – Београд : Алма, 2024. – 268. – (Библиотека Речници; 78) | ISBN 978-86-6122-178-1

1255. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе*

Грађа за речник нових речи 1; 8–11 / Ђорђе Оташевић // Новоречје. – 1, 1 (2019), 13–25; 5, 8 (2023), 205–220; 5, 9 (2023), 219–259; 6, 10 (2024), 133–157; 6, 11 (2024), 197–216.

– ОТАШЕВИЋ, Ђорђе*

Исцрпност описних речника | Уп. 915.

1256. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

Обратни синтагматски глосар 1 / Ђорђе Оташевић, Љиљана Оташевић. – Београд : Алма, 2024. – 335. – (Библиотека Речници; 79) | ISBN 978-86-6122-182-8

1257. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе*

Речник деантропонимних неологизама 1–8 / Ђорђе Оташевић // Новоречје. – 3, 4 (2021), 113–121; 3, 5 (2021), 148–157; 4, 6 (2022), 183–187; 4, 7 (2022), 133–137; 5, 8 (2023), 221–224; 5, 9 (2023), 260–267; 6, 10 (2024), 158–168; 6, 11 (2024), 236–248.

1258. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

Речник личних надимака Срба са Косова и Метохије / Голуб Јашовић, Милица Дејановић, Душан Стефановић. – Косовска Митровица : Филозофски факултет Универзитета у Приштини, 2023. – 428. / Ђорђе Оташевић // ЛА. – 36 (2024), 39–40. | Приказ | Уп. 1239, 1249, 1264.

1259. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

Речник нових речи 1 / Ђорђе Оташевић. – Београд : Алма, 2024. – 268. – (Библиотека Речници; 81) | ISBN 978-86-6122-188-0 | Уп. 1263.

1260. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

Речник нових речи 2 / Ђорђе Оташевић. – Београд : Алма, 2024. – 269. – (Библиотека Речници; 83) | ISBN 978-86-6122-194-1 | Уп. 1263.

1261. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

Речник нових речи 3 / Ђорђе Оташевић. – Београд : Алма, 2024. – 269. – (Библиотека Речници; 81) | ISBN 978-86-6122-220-7 | Уп. 1263.

1262. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

Словарь глагольных форм сербского языка / Ђорђе Оташевић. – 2. допуњено изд. – Београд : Алма, 2024. – 173. – (Библиотека Речници; књ. 77) | ISBN 978-86-6122-160-6

– ПЕТРОВИЋ САВИЋ, Мирјана

Називи животиња у „Рјечнику говора Прошћења“ : лексичко-семантичка анализа | Уп. 1137.

Називи за животиње у „Речнику Драгачева“ : лексичко-семантичка анализа | Уп. 1138.

1263. РАБРЕНОВИЋ, Милица

Речник нових речи 1, 2, 3 / Ђорђе Оташевић. – Београд : Алма, 2024. – 268, 269, 269. / Милица Рабреновић // ЛА. – 36 (2024), 32–35. | Приказ | Уп. 1259, 1260, 1261.

1264. РАКИЋ МЛАДЕНОВИЋ, Југослава

О доприносу и значају „Речника личних надимака Срба са Косова и Метохије“ : Речник личних надимака Срба са Косова и Метохије / Голуб Јашовић, Милица Дејановић, Душан Стефановић. – Косовска Митровица : Филозофски факултет, 2023. – 432. / Југослава Г. Ракић Младеновић // ЗбФФП. – 54, 1 (2024), 417–421. | Приказ | Уп. 1239, 1249, 1258.

1265. РЕЧНИК речи и израза из ариљског краја. – Ариље : Народна библиотека Добрило Ненадић, 2024. – 53. | ISBN 978-86-84075-28-6

– РИСТИЋ, Стана

Концепт *језик* на системском, речничком материјалу | Уп. 934.

– РУЈЕВИЋ, Биљана

Повезивање лексема морфолошких речника коришћењем базе „Лексимирка“ | Уп. 937.

1266. САВИЋ, Весна

Srpski rečnik novijih anglicizama / Tvrtko Prćić et al. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2021. – 641. / Весна Савић // Преводилац. – 43, 1 (2024), 63–67. | Приказ | Уп. 1231.

1267. СМИЉАНИЋ РАНГЕЛОВ, Весна

Српскиричарска речорчица : речник детињих речи и израза / сакупила и приредила Весна Смиљанић Рангелов. – Београд : Службени гласник, 2024. – 292. – (Библиотека Lexis. Едиција Речници и енциклопедије) | ISBN 978-86-519-2993-2

1268. СТАНИШИЋ, Вања

Етимолошки речник српског језика. Св. 4, Бл–Бљ / Марија Вучковић и др. ; ур. Александар Лома. – Београд : САНУ : Институт за српски језик САНУ, 2023. – 212. / Вања Станишић // ЈФ. – 80, 1 (2024), 229–231. | Приказ | Уп. 1229, 1234, 1248.

– СТАНОЈЕВИЋ, Веран

Formalna semantika u službi leksikografije : slučaj modalnog glagola *morati* | Уп. 942.

1269. СТЕВАНОВИЋ, Соња

Основна терминологија из области балистике : немачко-српски / Соња Д. Стевановић // Преводилац. – 43, 2 (2024), 157–160.

– СТЕФАНОВИЋ, Душан

Ономастика алексиначког Кормана | Уп. 943.

1270. СТЕФАНОВИЋ, Душан

„Речник личних надимака Срба са Косова и Метохије“ као први речник личних надимака у србистици / Душан Стефановић // Модерни речници... – 253–259. | Summary

– СТИЈОВИЋ, Рада

Немерљив допринос Милке Ивић „Речнику САНУ“ | Уп. 1477.

1271. ТОМАШЕВИЋ, Александра

Појмовник српских лингвистичких термина / група аутора ; ур. С. Слијепчевић Бјеливук. – Нови Сад : Прометеј, 2023. – 737. – (Лингвистичке едиције. Едиција Речници;

11) / Александра А. Томашевић // Преводилац. – 43, 1 (2024), 59–62. | Приказ | Уп. 1246, 1252.

1272. ШАПИЋ, Јулија

О новом српско-руском речнику : концепт и методологија / Јулија Шапић, Екатерина Јакушкина, Дарја Рижова // Модерни речници... – 117–126. | Summary

– ШАПИЋ, Јулија

О проблеме лексикографического представления диминутивов в сербско-русском словаре | Уп. 526.

– ШЕКЕРОВИЋ, Александра

Примена квалификатора *еуф.* у „Речнику српскога језика“ (2018) : критичка анализа | Уп. 950.

– ШТАСНИ, Гордана

Предлог за израду електронског семантичко-деривационог речника ономатопеја у српском језику | Уп. 953.

– ШТРБАЦ, Гордана

Предлог за израду семантичко-деривационог речника ономатопеја у српском језику | Уп. 955.

IX. Несловенски језици

1273. АЈКУТ, Ксенија

Značaj i upotrebna vrednost jednojezičkih rečnika turskog žargona / Ksenija Aykut, Stefani Miljković // Модерни речници... – 261–269. | Summary

1274. АЛВАНУДИ, Ангелики

Θηλυκα επαγγελματικα και ιδεολογιεσ γλωσσασ και φυλου σε κειμενα μαζικησ κουλτουρασ / Αγγελική Αλβανούδη, Αντώνης Αδαλόγλου // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 70–82. | Summary

1275. АЛЕКСИАДУ, Артемис

Double Comparatives Are More Stronger! : Evidence from Greek / Artemis Alexiadou, Foteini Karkaletsou, Despina Oikonomou // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2. – 36–53. | Περίληψη + Прилог

1276. АНАСТАСИАДИ СИМЕОНИДИ, Ана

Πραγματολογικη αρμονια και το χαρακτηριστικο [±λογιο] στη νεα ελληνικη / Άννα Αναστασιάδη-Συμεωνίδη // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 83–97. | Summary

– АНДРИЋ, Едита

Poredbeni frazeologizmi sa glagolima kretanja u mađarskom i srpskom jeziku | Уп. 437.

1277. АПОКАТАНИДИС, Ефтимија

Talking about Depression : Experience and Figurative Language / Efthimia Apokatanidis // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2. – 51–65. | Περίληψη

1278. АРГИРИС, Василис

Παιγνιωδη πλαισια συνεργασιασ στο διαδικτυο: συνεταιριστικα γλωσσικα παιχνιδια στο Twitter / Βασίλειος Αργύρης // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 98–115. | Summary

1279. АСТОРИ, Давиде

Quale italiano parliamo oggi? : il gergo giovanile della musica hip-hop / Davide Astori // ГФФНС. – 49, 3 (2024), 18–25. | Summary

– АШИЋ, Тијана

De la préposition *na* en serbe dans les constructions exprimant la manière et de ses équivalents | Уп. 438.

О problemu prevođenja termina *prepevavanje* sa srpskog na francuski jezik i prepevavanju kao umetnosti uopšte | Уп. 25.

Српски присвојни и етички датив као еквиваленти француског посесивног детерминанта и других сложенијих обрта : неке идеје о сличностима и разликама у дијахронијском процесу настајања и губљења падежних значења у српском и француском језику | Уп. 439.

Стандардно и нестандардно у језику | Уп. 2.

– БАБАМОВА, Ирина

La construction se *faire* + infinitif et ses équivalents dans la langue macédonienne | Уп. 440.

La traduction entre perception et action : réflexions et enjeux pour le traducteur du français vers le macédonien | Уп. 26.

1280. БАБИЋ, Данијела

О једном типу švedskih glagola s partikulom *över* sa значењем ciljno usmerenog kretanja / Danijela Babić // Хоризонти језика и култура. – 152–169. | Summary

1281. БАБИЋ, Јелена

Pojedine odlike savremenih tokova u vojnoj terminologiji arapskog jezika / Jelena Babić // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 221–230. | Summary

1282. БАГАЉИНИ, Вероника

Competenza linguistica e genere testuale in una memoria popolare scritta per la televisione / Veronica Bagaglini // Italica Belgradensia. – 1 (2024), 157–178. | Summary

– БАДОВИНАЦ, Јелена

Prevođenje pojmovne metafore kroz analizu primera iz romana „Svila“ Alesandra Barika | Уп. 27.

1283. БАЗИЛИ, Маурицио

Pizza, pasta e mandolino : stereotipi, pregiudizi e italianità nel contesto germanofono della spaghetti-literatur / Maurizio Basili // ГФФНС. – 49, 3 (2024), 97–110. | Summary

– БАЗИЋ, Јована

Semantičko-pragmatička analiza kondicionala u italijanskom i potencijala u srpskom jeziku | Уп. 441.

Функције лексеме *ūa* и преводни еквивалент у италијанском језику | Уп. 28.

1284. БАЈРИЋ, Самир

L’énonciation comme force créatrice de cas d’ambiguïté / Samir Bajrić // Les études françaises aujourd’hui 15. – 185–204. | Резиме

1285. БАРБИ, Маурицио

„Atlas boja“ u jedanaestom i dvanaestom izdanju rečnika „Zingarelli“ : evolucija i karakteristike / Maurizio Barbi // Модерни речници... – 171–184. | Summary

1286. БАРБИ, Маурицио

La voce *demone* nel ‘Vocabolario Zingarelli’ : 1922–2023. / Maurizio Barbi // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 231–243. | Summary

1287. БАРБУЛОВ ПОПОВ, Данијела

Studii etnologice şi dialectologice / Daniela Barbulov Popov, Virginia Popović, Romanţa Iovanovici. – Novi Sad : Societatea de Limba Română din Voivodina, Republica Serbia, 2024. – 134. | ISBN 978-86-88717-29-8

1288. БЕНГТСОН, Андерс

Le suffixe *-issime* revisité : l'emploi syntaxique de quelques superlatifs absolus dans le FrenchWeb2017 / Anders Bengtsson // Les études françaises aujourd'hui 15. – 147–168. | Резиме

1289. БЕРТИНИ МАЛГАРИНИ, Патриција

"The Italian Genio" : l'italiano nel Food Marketing Globale / Patrizia Bertini Malgarini, Marzia Caria, Manuel Favaro // ГФФНС. – 49, 4 (2024), 22–36. | Summary

1290. БИЛАНЏИЈА, Софија

Деривационо гнездо лексеме *smør 'ūu̯ēr'* у савременом норвешком језику : творбена, семантичка и фразеолошка анализа / Софија А. Биланџија // АФФ. – 36, 1 (2024), 13–29. | Summary

1291. БИЛАНЏИЈА, Софија

О једном типу каузације у норвешком језику : афективна каузација / Софија Биланџија // Хоризонти језика и култура. – 209–222. | Summary

– БИЛАНЏИЈА, Софија

О (не)преводивости културноисторијских реалија у дијахронијском преводу комедија Лудвига Холберга на српски | Уп. 31.

1292. БИЛАНЏИЈА, Софија

Pozajmljivanje u skandinavskim jezicima : tragovima evropskog kulturnog nasleđa / Sofija Bilandžija. – Beograd : Filološki fakultet, 2024. – 183. – (Edicija Monografije. Jezik) | ISBN 978-86-6153-751-6

– БИЉЕТИНА, Јелена

Definisanje u rečnicima : slučaj glagola *to eat* i *jesti* u engleskom i srpskom | Уп. 443.

1293. БЛАТЕШИЋ, Александра

Intervista con la dott.ssa Paola Tiberii : la creazione del dizionario delle collocazioni = Intervju sa Paolom Tiberi : stvaranje rečnika kolokacija / Aleksandra Blatešić // ГФФНС. – 49, 2 (2024), 225–236.

– БЛАТЕШИЋ, Александра

Modi di dire ne «Il nome della rosa» e nella sua traduzione serba | Уп. 32.

1294. БУДИМИР, Милан

Грци и Пеласти / Милан Будимир. – Београд : ITV centar plus, 2024. – 140. – (Biblioteka Male velike knjige)

1295. БУДМАНИ, Симо

Novopazarski zapisi : rječnik govora Novoga Pazara iz 1734. godine / Simo Budmani ; prir. Elijas Rebronja. – Novi Pazar : Narodna biblioteka Dositej Obradović, 2024. – 99. | ISBN 978-86-82060-23-9

– БУЛАТОВИЋ, Весна

The Use of Hypertext in Academic Blogs Written in Italian and English : a Case Study | Уп. 445.

1296. ВАЛЕТОПУЛОС, Фредерикос

Le marqueur discursif *alors* dans les corpus oraux d'apprenants de français langue étrangère / Freiderikos Valetopoulos // FU. – 22, 2 (2024), 369–379. | Резиме

– ВАСИЉЕВИЋ, Анђела

L'analyse sémantico-pragmatique de l'adverbe français *autrement* et de ses équivalents serbes | Уп. 446.

Употребни квалификатори у двојезичним француско-српским речницима : прагматика у служби просечног корисника | Уп. 833.

– ВЕСИЋ ПАВЛОВИЋ, Тијана

Konceptualizacija *želje* putem izvornih domena *gladi* i *žeđi* u srpskom i engleskom jeziku | Уп. 447.

1297. ВЛАХУ, Евангелија

Degree Modification and Adjectives of Temporary and/or Permanent Property / Evangelia Vlachou // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2. – 601–620. | Περίληψη

– ВУЈОВИЋ, Марија

Orijentacione metafore u frazeologizmima italijanskog, španskog i srpskog jezika s komponentom *oko* | Уп. 449.

– ВУЈЧИЋ, Никола

Horrifizierende Ausdrucksmittel im deutschen und serbischen Corona-Diskurs : ein Beitrag zur kontrastiven Diskurslinguistik | Уп. 450.

– ВУКОСАВ, Теодора

Оријентализми у руском и у српском савременом језику : истраживачки приступ | Уп. 451.

1298. ВУЛЕТИЋ ЂУРИЋ, Јулијана

Проблем разликовања именичко-глаголских колокација од функционалних глаголских спојева у немачком језику / Јулијана М. Вулетић Ђурић // CJ. – 29 (2024), 235–249. | Zusammenfassung

– ВУЛОВИЋ ЕМОНТС, Наташа

Паремиолошка слика свештених лица у српском и турском језику : контрастивни приступ | Уп. 452.

– ВУЧКОВИЋ, Марија

О чиниоцима који доприносе различитим резултатима позајмљивања истог глагола : студија случаја | Уп. 453.

1299. ГАВРИЛОВИЋ, Жана

Временска реченица у енглеском језику / Жана Г. Гавриловић. – Пале : Dis Company : Филозофски факултет, 2024. – 177. | ISBN 978-99976-809-6-9

1300. ГАГИЋ, Марко

Дерижа, дијалекат Марока : приказ фонетских особености / Марко Гагић, Јелена Бабић // ЗбМСФЛ. – 67, 1 (2024), 109–122. | Summary

1301. ГАГИЋ, Марко

Između dijalekta i jezika : osnovne karakteristike marokanskog arapskog / Marko Gagić // Jezik, književnost i mediji. – 251–267. | Summary

– ГАГИЋ, Сташа

Igre rečima u engleskom jeziku u seriji „Štreberi“ i njihovo prevođenje na srpski : kritička analiza | Уп. 33.

1302. ГАЦУ, Марија

The Intriguing Realization of Place of Articulation of Fricatives in Phonological Disorders in Greek : a Case Study / Maria Gatsou, Ioanna Kappa // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2. – 199–214. | Περίληψη

1303. ГЕОРГИАФЕНТИС, Михалис

Η κατηγορια τησ αντιθεσησ στην πληροφοριακη δομη τησ ελληνικησ : συγκριτικη αναλυση / Μιχάλης Γεωργιαφέντης, Αγγελική Τσόκογλου // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 150–165. | Summary

1304. ГЛИГОРИЈЕВИЋ, Ивана

„Ми Багуађа пиниш, ми го гејм“ : језик корисника и пружалаца услуга у Центру за азил „Крњача“ / Ивана Р. Глигоријевић, Олга Д. Здравковић // АФФ. – 36, 1 (2024), 99–117. | Summary

– ГЛОЂОВИЋ, Аница

Стативност и глаголски вид у енглеском са осврtом на српски језик | Уп. 454.

1305. ГЛУМАЦ, Дивна

Dva tipa japanske vremenske rečenice sa značenjem situaciono-uslovne temporalnosti / Divna Glumac, Jelena Kitamura // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 110–122. | Summary

1306. ГОШХЕТЕЛИАНИ, Ирине

Historical and Cultural Memory Preserved in Idioms by the Georgians and Georgian Muhajirs / Irine Goshkheteliani, Maia Kikvadze // Филолог. – 30 (2024), 272–289. | Резиме

– ГУДУРИЋ, Снежана

Вештачка интелигенција vs песничко надахнуће на примеру превода на француски језик песме „Santa Maria della salute“ Лазе Костића | Уп. 34.

1307. ДАГАС, Николаос

Σημασιολογικη διαφανεια και νοητικη αναπαρασταση των παραγωγων λεξεων στην κοινη νεοελληνικη: ενα πειραμα αμεσησ διατροπικησ προτεραιοποιησησ / Νικόλαος Ντάγκας // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 422–435. | Summary

1308. ДАЛОДЈЕР, Ромуал

Phénomènes de *framing* dans le discours environnemental des entreprises / Romuald Dalodière // FU. – 22, 2 (2024), 333–343. | Резиме

1309. ДЕРВЕНИ, Елени

Λεκτικεσ περιγραφεσ των παιδιων προσφυγων στον τοπικο τυπο τησ μυτιληνησ και τησ χιου τα ετη 2015–2016 / Ελένη Δερβένη, Νικολέττα Τσιτσανούδη-Μαλλίδη // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 166–180. | Summary

– ДИНИЋ, Иван

Еквиваленција као модел анализе грешака у књижевном преводу на примеру аутобиографске збирке „Берлинско детињство“ | Уп. 35.

– ДМИТРОВИЋ, Дина

Απεικονιση του πρωτου κυματοσ τησ πανδημιασ του covid-19 στον σερβικο και στον ελληνικο τυπο και χρηση μεταφορικου λογου | Уп. 456.

1310. ДРЉЕВИЋ, Јелена

Преформулација термина као техника у процесу популаризације науке : пример медицинских брошура на италијанском језику / Јелена Р. Дрљевић // Италијанистика у срцу Шумадије. – 67–79. | Riassunto

– ДРОБЊАК, Драгана

Ptice u francuskoj i srpskoj frazeologiji | Уп. 457.

– ЂИНЂИЋ, Марија

Турско-српски речник пословица и изрека | Уп. 1235.

– ЂОКИЋ ЈОВИН, Сташа

Translation from English into Serbian of Professional Titles Acquired at Oxford and Cambridge Universities | Уп. 36.

– ЂОКОВИЋ, Марија

Кондиционал у италијанском језику и модалитети превођења на српски | Уп. 37.

1311. ЂОРЂЕВИЋ, Данијела

Stances on the *Xylella Fastidiosa* Bacterium and the Coronavirus in the Public Discourse / Danijela Đorđević, Tijana Vesić Pavlović // BELLS. – 16 (2024), 15–35.

1312. ЂОРЂЕВИЋ, Драгана

Астрономска и астролошка терминологија у класичној арапској лексикографији : пример речника „Al-Muḥaṣṣaṣ“ Ибн Сиде (XI век) / Драгана М. Ђорђевић, Светлана М. Перовић // Звезде. – 105–121. | Summary

1313. ЂОРЂЕВИЋ, Драгана

Uvod u klasičnu arapsku leksikografiju : VIII–XVIII vek / Dragana M. Đorđević. – Beograd : Filološki fakultet, 2024. – 122. | ISBN 978-86-6153-736-3

1314. ЂОРОВИЋ, Данијела

Италијанска економска терминологија у извештајима италијанских изасланика из Северне Африке у 19. веку / Данијела С. Ђоровић, Марија Н. Митић // PhM. – 16 (2024), 759–769. | Summary

– ЂУРИЋ, Љубица

Француска имперсонална конструкција *il fait* и њени српски еквиваленти у метеоролошком домену : корпусна анализа | Уп. 458.

1315. ЕФТИМИУ, Ангелики

Inflectional and Semantic Properties of Verbal Pairs in Modern Greek / Angeliki Efthymiou, Nikos Koutsoukos // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2. – 160–178. | Περίληψη

– ЗАРИФОВИЋ ГРКОВИЋ, Мирјана

Феминистичка микроанализа превода романа Елфриде Јелинек „Die Klavierspielerin“ на српски језик | Уп. 38.

– ИВАНИЋ, Ивана

Српско-румунски речник глагола | Уп. 1241.

– ИВАНКОВИЋ, Мирјана

Перифрастични изрази са глаголима *дати/добити* у српском језику и њихови преводни еквиваленти у мађарском језику | Уп. 459.

1316. ИВАНОВИЋ, Бранислав

Uzroci opsolescencije gerunda u istoriji nemačkog jezika / Branislav Ivanović // Хоризонти језика и култура. – 134–151. | Zusammenfassung

– ИВКОВИЋ, Гордана

The Speech Act of Suggestion in Online Recipes in Serbian and English : a Relevance-Theoretic Approach | Уп. 460.

1317. ИКОНОМУ, Деспина

How to Describe What Didn’t Happen : Heritage and Monolingual Strategies Converge / Despina Oikonomou, Vasiliki Rizou, Nikolaos Tsokanos, Artemis Alexiadou // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2. – 447–461. | Περίληψη

– ИЛАНКОВИЋ, Сара

Фразеологизми са лексемом *сунце* у италијанском и српском језику | Уп. 461.

1318. ИЛИЋ, Јелица

Appealing to the Nation : How Woodrow Wilson Motivates the People to Contribute to the War Effort / Jelica Ilić // ПЛ. – 25 (2024), 95–107. | Резиме

1319. ИЛИЋ, Кристина

Pojmovna preslikavanja u domenu maski tokom pandemije virusa korona / Kristina Ilić // ПЛ. – 25 (2024), 125–144. | Summary

1320. ИЛИЋ, Кристина

Увид у израду вишејезичног репозиторијума фраземских конструкција / Кристина Илић, Катрин Шлунд // Модерни речници... – 285–296. | Summary

– ИЛИЋ, Кристина

Улога префикса *анти-* у немачком и српском језику из угла творбе речи и семантике у контексту пандемије вируса корона | Уп. 462.

1321. ЈАНИЋИЈЕВИЋ, Марко

Metaphor and Metonymy in Euphemisms in Queen Elizabeth II's Official Statements / Marko M. Janićijević, Admir R. Gorčević // ЗбФФП. – 54, 3 (2024), 57–76. | Резиме

– ЈАНКОВИЋ, Љиљана

Alternatives in Translating Certain Grammatical Structures from English into Serbian | Уп. 464.

Kontrastivna analiza klauza u srpskom i engleskom jeziku | Уп. 465.

Translating Literary Texts from English into Serbian : a Contrastive Approach | Уп. 39.

– ЈАНКОВИЋ, Софија

Синтаксички проблем за почетнике у току симултаног превођења са немачког на српски језик | Уп. 40.

1322. ЈАНУЛА, Мина

Polarity Items in Modern Greek : an Allomorphic Behavior / Mina Giannoula // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2. – 215–232. | Περίληψη

– ЈЕВТИЋ, Александра

Употреба неодређеног члана у италијанском и начини превођења на српски језик | Уп. 41.

1323. ЈЕВТОВИЋ ШУЛЕЈИЋ, Маја

Modalnost u vazduhoplovnoj komunikaciji putem radiotelefonije / Maja Jevtović Šulejić // ЖЈ. – 44 (2024), 13–38. | Summary

– ЈЕРОТИЈЕВИЋ ТИШМА, Даница

Акустичка анализа африката у српском и енглеском језику | Уп. 466.

Однос брзине говора и времена наступа звучности безвучних плозива у српско-енглеском међујезичком систему | Уп. 467.

1324. ЈОАНУ, Димитра

A Constructional Approach to *Exo Na ('Have To')* Constructions and Variability / Dimitra Ioannou // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2. – 233–246. | Περίληψη

1325. ЈОВАНОВИЋ, Вера

Le verbe *voir* à l'interface de la syntaxe et de la sémantique / Vera Ž. Jovanović // FU. – 22, 2 (2024), 357–367. | Резиме

– ЈОВАНОВИЋ, Лана

Impoliteness Strategies in Online Dicourse : a Comparative Study of English and Spanish Comments on King Charles III's Coronation | Уп. 468.

1326. ЈОВАНОВИЋ ПАДЕЈСКИ, Ђурђа

Primeri leksičkog inženjeringa u diskursu o zaštiti životne sredine u medijima na engleskom jeziku / Đurđa Jovanović Padejski // Новоречје. – 6, 11 (2024), 173–187. | Summary

1327. ЈОЗИЋ, Ивана

Funkcije slika u reklamnim oglasima na njemačkom jeziku iz 19. i 20. stoljeća / Ivana Jozić, Sara Ćavar // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 173–185. | Zusammenfassung

1328. ЈОКА, Сања

Прилог тумачењу лексичког, граматичког и категоријалног значења у анализи карактеристика јапанског језика / Сања Јока // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 123–133. | Summary

1329. КАВГИЋ, Александар

Korporativni glas i ton kao jezički fenomeni u engleskom / Aleksandar Kavgić. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2024. – 219. | ISBN 978-86-6065-852-6

1330. КАМИЛАКИ, Марија

Οψεισ τησ γλωσσασ τησ διοικησησ κατα την επανασταση του 1821 : η περιπτωση του ‘Κωδικοσ των νομων’ / Μαρία Καμηλάκη // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 207–223. | Summary

1331. КАМПАНАРУ, Ана

The Syntactic Status of the Nominal Constituent in Greek Existential Constructions / Anna Kampanarou // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2. – 247–259. | Περίληψη

1332. КАНАКИС, Костас

Συγκρουσιακα γλωσσικα τοπια και χρονοτοπικοι ενδεικτεσ : Αθηνα και Βελιγραδι / Κανάκης Κώστας // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 15–48. | Summary

1333. КАПРАНОВ, Олександр

An Ecolinguistic Approach to the Framing of King Charles III’s Climate Change-Related Activities by the Leading American and British Media / Oleksandr Kapranov // Philologia. – 22 (2024), 53–73. | Резиме, Summary

1334. КАПРАНОВ, Олександр

Metonymy in Greta Thunberg’s Climate Change Discourse on Facebook / Oleksandr Kapranov // Филолог. – 30 (2024), 109–129. | Резиме

1335. КАРАНЦОЛА, Елени

Τι γνωριζουμε για και τι μπορουμε να μαθουμε απο την πρωιμη νεα ελληνικη / Καραντζόλα Ελένη // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 49–68. | Summary

1336. КАРАХАЉУ, Рања

Η προσφωνηση στα συνθηματα δρομου : μια πρωτη διερευνηση / Ράνια Καραχάλιου // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 224–239. | Summary

– КАРДОШ СТОЈАНОВИЋ, Александра

Fitness Terms in English and their Adaptation into Serbian | Уп. 469.

1337. КИКИЛИНЦА, Пинелопи

Exploring Subjectivity in Sentiment Analysis : a Linguistically-Informed Study of University Student and Restaurant Customer Reviews / Pinelopi Kikilintza // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2. – 260–278. | Περίληψη

1338. КИРЈАЗИ, Панајота

Multiword Expressions Of Greek Language : A Case Study Of Clitics Without Reference In Mwes / Panagiota Kyriazi, Aggeliki Fotopoulou // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2. – 292–309. | Περίληψη + Прилози

1339. КЈОСЕ, Андријана

Language Economy : Abbreviations and Emoji in Social Media / Andrijana Kjose, Mira Bekar // FU. – 22, 1 (2024), 151–162. | Резиме

1340. КОВАЧЕВИЋ, Зорица

Linguistic and Cultural Aspects of the Swedish Honorific Personal Pronoun *Ni/ni* and Its Translation into Serbian / Zorica Đ. Kovačević // АФФ. – 36, 2 (2024), 89–101. | Резиме

1341. КОПРИВИЦА ЛЕЛИЋАНИН, Марија

Прилог *наводно* у италијанском језику : корпусно истраживање / Марија Копривица Лелићанин // Преводилац. – 43, 2 (2024), 75–91. | Summary

1342. КОСТИЋ, Адриана

Minorities in the Digital Space : Vojvodina Hungarians' Digital Presence, Language Choices, and Language Use Online / Adrianna Kostic // Philologia. – 22 (2024), 15–51. | Резиме, Summary + Прилог

1343. КРЕСПО КЕСАДА, Лаура

The Sounds of the Early Modern Spanish in Broad Brushstrokes : Methodology and Periodization / Laura J. Crespo Quesada // Савремена проучавања језика и књижевности. – 37–47. | Resumen

– КРИМЕР ГАБОРОВИЋ, Сања

In Search of Meaning of English and Serbian Colour Terms : Using Lexicographic Data as a Source of Cultural Narratives | Уп. 471.

Ogledi o bojama u engleskom i srpskom jeziku | Уп. 472.

1344. КСЕФТЕРИ, Марија

Οι γλωσσοαντιληπτικοι χαρτεσ ωσ αναπαραστασεισ ενδοδιαλεκτικησ ποικιλοτητασ : η περιπτωση τησ ναξου / Μαρία Ξεφτέρη // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 454–471. | Summary

– КУКИЋ, Марко

Contrastive Analysis of the Present Tense in Serbian and English | Уп. 474.

1345. КУЊАРЕЛИ, Ирини

Μελετωνταϲ τισ γλωσσικεσ στασεισ των νεων απεναντι σε μια διαλεκτικη ποικιλια : η περιπτωση τησ γλωσσικησ ποικιλιασ τησ Αγιασου Λεσβου / Ειρήνη Κουνιαρέλλη // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 252–262. | Summary

1346. КУЦУЈЕРА, Фотини

Το λεξικο του ιδιωματοσ τησ βορειοανατολικησ αρκαδιασ / Φωτεινή Κουτσουγέρα // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 263–276. | Summary

1347. ЛАВИДАС, Николаос

The Diachronic Development of Linguistic Complexity : Evidence from the Diachrony of Anticausatives in Greek / Nikolaos Lavidas, Vassilios Symeonidis // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2. – 310–325. | Περίληψη

1348. ЛАЗЕР ПАНКИВ, Олесја

Peculiarities of the Use of Ancient Quotations in the Portraiture of the Renaissance Era / Olesia Lazer-Pankiv, Nataliia Korolova // Филолог. – 29 (2024), 188–210. | Summary

– ЛАЗОВИЋ, Никола

Интерактивни метадискурсни маркери у арапским и српским апстрактима научних радова : контрастивна анализа | Уп. 477.

1349. ЛАЗОВИЋ, Никола

Tipovi tuđeg govora u pisanim vestima na arapskom jeziku / Nikola Lazović // Jezik, književnost i mediji. – 284–308. | Summary

1350. ЛАЛИЋ, Ана

Le funzioni discorsive e sociali delle condoglianze e delle congratulazioni nel discorso diplomatico del medioevo / Ana Lalić // ГФФНС. – 49, 3 (2024), 279–294. | Summary

1351. ЛАЛИЋ КРСТИН, Гордана

Linguistic Ludicity as an Attention-Seeking Device : the Case of Names of Apocalyptic Scenarios in News Media Headlines / Gordana Lalić-Krstin, Nadežda Silaški // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 121–132. | Резиме

1352. ЛИВАДИОТАКИС, Георгиос

Language Attitudes towards the Dialect of Crete : the Effect of the Dialect on Sales Management / Georgios Leivadiotakis // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2. – 326–338. | Περίληψη

– ЛИГОРИО, Орсат

Antrešelj : an Early Romanian Remnant in Serbo-Croatian | Уп. 536.

1353. ЛИГОРИО, Орсат

Историја тоничког вокализма у влашком вернакулару Бора и Мајданпека / Орсат Лигорио // ЗбМСФЛ. – 67, 1 (2024), 19–32. | Summary

– ЛИГОРИО, Орсат

Четири писма Пера Будманија Хугу Шухарду | Уп. 883.

1354. ЛИГУОРИ, Марио

Језик пандемије : рефлекси ковида на лексику италијанског језика / Марио Лигуори, Александра Блатешић, Тамара Станић // ЗбМСКЈ. – 72, 1 (2024), 221–236. | Summary

1355. ЛИРИОТАКИС, Теодорос

Compound Formation in Rhodian Greek : a Data-Based Study / Theodoros Lyriotakis, Kalomoira Nikolou // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2. – 356–372. | Περίληψη

– ЛОМПАР, Весна

Непреводиве речи из различитих језика у настави творбе речи српског језика | Уп. 1067.

1356. ЛОПАТИЋ, Милица

Frazeologizmi u Nestrojevom djelu “Der Zerrissene” i njihovi ekvivalenti u srpskom jeziku / Milica V. Lopatić // PhM. – 16 (2024), 733–744. | Zusammenfassung

1357. ЉОСИС, Никос

On the Imperative Mood in the History of Greek and Its Dialects / Nikos Liosis // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2. – 339–355. | Περίληψη

1358. ЉУБАНИЋ, Милица

Соматски фразеологизми са компонентом *testa/capo* и *occhio* у италијанском језику и начини превођења на српски језик / Милица Ж. Љубанић // Италијанистика у срцу Шумадије. – 95–104. | Riassunto

1359. ЉУБИШИЋ, Сања

Историјски контекст и језичке специфичности XXIV члана „Салијског закона“ / Сања М. Љубишић, Александра Костадиновић Рачић // Филолог. – 29 (2024), 67–87. | Summary

1360. МАКРИ, Василики

Διαχυση τησ τιμησ του ουδετερου στα ονοματικα δανεια τησ επτανησιακησ απο την ιταλορομανικη : μορφοσυντακτικα δεδομενα / Βασιλική Μακρή // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 305–323. | Summary

1361. МАЛАСПИНА, Ема

Lo status della lingua italiana nelle idee di Alessandro Manzoni : per una semantica a favore dell'uso / Emma Malaspina // ГФФНС. – 49, 4 (2024), 94–114. | Summary

1362. МАЉА ИМАМИ, Наиље

Morfologija albanskog jezika / Nailje R. Malja-Imami. – Beograd : Filološki fakultet, 2024. – 448. – (Edicija Udžbenici i praktikumi) | ISBN 978-86-6153-749-3

– МАНОЈЛОВИЋ, Нина

Контрастивна анализа глагола *manage* и његових глаголских комплемената из перспективе семантике и лингвистичке прагматике | Уп. 479.

1363. МАНОЛЕСУ, Ио

To Be Continued… : ο νεοσ τομοσ του 'Ιστορικου λεξικου τησ νε ασ ελληνικησ' / Ιώ Μανωλέσσου, Γεωργία Κατσούδα // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 324–336. | Summary

– МАРКОВИЋ, Анђела

Препозитивни и постпозитивни члан у албанском и румунском језику из балканолошке перспективе | Уп. 481.

– МАРКОВИЋ, Сузана

Would You Read This Book? vs. Прочитај ову књигу. : индиректни говорни чинови у енглеском и српском језику | Уп. 482.

– МАРЧЕТА, Јована

Konceptualizacija pojma *život* na materijalu srpskih, francuskih i italijanskih frazema : komparativno-kontrastivni pristup | Уп. 483.

Leksema *reč* u italijanskom i srpskom jeziku : kognitivno-konceptualna analiza | Уп. 484.

1364. МАРЧЕТА, Јована

Les mots stimuli *femme* et *homme* dans les associations verbales françaises / Jovana Marčeta // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 381–394. | Summary + Прилог

– МИЛИВОЈЕВИЋ, Анђела

Paratekstualni elementi u različitim prevodima romana „Pokojni Matija Paskal" sa stanovišta retraduktoloških studija | Уп. 43.

1365. МИЛОЈЕВИЋ, Емилија

Binarni kontrasti u slikovnim makroima o doktorskim studijama : analiza multimodalnog sadržaja / Emilija Milojević, Ana Arsić // ПЛ. – 25 (2024), 77–94. | Summary

– МИЛОЈЕВИЋ, Ивана

Εννοιοποιηση τησ *αγαπησ* στη σερβικη και την ελληνικη γλωσσα | Уп. 486.

1366. МИЛОШЕВИЋ, Иван

A Diversity Range of Source Domains Structuring the Concept of *Politics* in the English Journalistic Discourse / Ivan Milošević // ПЛ. – 25 (2024), 145–169. | Резиме

1367. МИЛОШЕВИЋ, Иван

Dimensions of (Non)-Antonymy in English Phrasal Verbs *Put On* and *Take Off* Through the Lens of Cognitive Semantics / Ivan Milošević // BELLS. – 16 (2024), 37–61.

1368. МИЉКОВИЋ, Ивана

La subtile frontière entre polysémie et homonymie / Ivana Miljković // FU. – 22, 2 (2024), 345–356. | Резиме

– МИНИЋ, Катарина

Употреба декомпонованих предиката у одабраним новинским текстовима на српском и немачком језику | Уп. 487.

1369. МИРИЋ, Милица

Propositions relatives en français scientifique / Milica Mirić, Tatjana Samardžija // FU. – 22, 2 (2024), 317–332. | Резиме

– МИРКОВИЋ БИРТАШИЋ, Дејана

Анализа обраде културема из области гастрономије у „Француско-српском речнику“ Слободана Јовановића | Уп. 488.

1370. МИТРОВИЋ, Марија

Питање релативних реченица у граматикама италијанског језика / Марија М. Митровић // Италијанистика у срцу Шумадије. – 81–94. | Riassunto

1371. МОСХОНАС, Спирос

Περιγραφη, ρυθμιση και οι παραλλαγεσ του ορου ‘κορονοϊοσ’ / Σπύρος Α. Μοσχονάς, Θοδωρής Παρασκευάς, Κώστας Μούρλας // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 382–405. | Summary

1372. МУНТЕАН, Николина

Particularitați lexicale și vizuale in promovarea vinului / Nicolina Muntean, Oxana Chira // Studii Românești în context modern. – 110–126.

1373. МУРЕСИОТИ, Евгенија

Othering through Spelling : Greek Native Speakers’ Attitudes toward Greeklish and Engreek in Digitally-Mediated Communication / Evgenia Mouresioti, Marina Terkourafi // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2. – 389–415. | Περίληψη

– МУХОВИЋ, Ерсан

Прагмалингвистичка употреба показних заменица у драмским дијалозима | Уп. 489.

1374. НЕШКОВИЋ, Сања

Модална значења пропартиципа на *-(y)acak/ -(y)ecek* у турском језику / Сања Нешковић // Језици и културе у времену и простору 11.2. – 153–163. | Summary

– НЕШОВИЋ, Матија

Desinonimizacija kroz prizmu korpusne i vektorske analize kontekstualnih preferenci leksema *kompjuter* i *računar* | Уп. 490.

1375. НИКОЛАИДИС, Катерина

Prosodic Variation Due to Phrasing and Speech Rate / Katerina Nicolaidis, Mary Baltazani // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2. – 430–446. | Περίληψη

– НИКОЛИЋ, Ивана

Примена технике антонимијског превода на језичком пару шпански-српски | Уп. 45.

1376. НИКОЛИЋ, Мелина

Fifty Years of Critical Research on Media Discourse / Melina Nikolić // Jezik, književnost i mediji. – 36–58.

– НИКОЛОВСКИ, Зоран

Les anglicismes lexicaux en français dans les transports | Уп. 493.

1377. ОБАСИ, Џејн Чинело

Communicative Features of Selected Nigerian ESL Generation Z’s Language Use on Twitter / Jane Chinelo Obasi, Chinenye Mary Obasi // Филолог. – 30 (2024), 130–162. | Резиме

1378. ПАНТЕЛИДИС, Николаос

Ακουστικη αναλυση του «εκτου» φωνηεντοσ τησ νεασ ελληνικησ / Νικόλαος Παντελίδης, Άγγελος Λέγγερης // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 472–482. | Summary

– ПАНТИЋ, Славица

Иницијалне сугласничке групе *[s] + оклузив* у француском и италијанском језику у поређењу са српским : дијахрони приступ | Уп. 495.

1379. ПАП, Беата

Educazione bilingue : storia in italiano / Beáta Papp // ГФФНС. – 49, 4 (2024), 170–180. | Summary

– ПАПАЗ, Младен

Инференцијална евиденцијалност у новинским извјештајима на њемачком и српском језику | Уп. 496.

– ПАРАХОЊКО, Људмила

Когнитивно-прагматическая парадигма тавтологических и плеонастических высказываний в русском и румынском языках | Уп. 497.

– ПАСУЛА, Милица

Новела „Земљотрес у Чилеу“ Хајнриха фон Клајста у преводима на српски језик | Уп. 47.

– ПЕЈОВИЋ, Анђелка

Индикатив и субјунктив у допусним реченицама у шпанском језику и њихови еквиваленти у српском | Уп. 499.

– ПЕТРАК, Марта

Tête-à-tête phraséologique : étude contrastive des phraséologismes français et croates comportant les éléments *tête* et *glava* | Уп. 500.

1380. ПЕТРИЋ, Марко

Karakteristike perfekta kao preteritalnog gramatičkog vremena u savremenom danskom jeziku / Marko Petrić // Хоризонти језика и култура. – 196–208. | Summary

1381. ПЕТРИЋ, Марко

Kontrastivna analiza nastavaka za neodređenu nominalnu pluralizaciju u savremenom danskom, norveškom i švedskom jeziku / Marko Petrić // ПЛ. – 25 (2024), 61–75. | Summary + Прилози

1382. ПЕТРОВИЋ, Ања

The Use of Metaphors in Political Speeches : Metaphors in the Speeches of Barack Obama and Donald J. Trump / Anja Petrović // FU. – 22, 1 (2024), 181–198. | Резиме

1383. ПЕТРОВИЋ, Гала

Локализација анимираног филма „Залеђено краљевство 2“ на примеру севернолапонског / Гала Петровић // Преводилац. – 43, 2 (2024), 107–115. | Summary

– ПЕТРОВИЋ ГУЈАНИЧИЋ, Маша

Модификовање паремија у новинском дискурсу шпанског и српског језика : додавање и изостављање елемената | Уп. 501.

Преко сунца до звезда : фразеолошке јединице са лексемама *сунце/sol* и *звезда/estrella* у српском и шпанском језику | Уп. 502.

Процес десаутоматизације паремија посредством екстерних модификација у новинском дискурсу шпанског и српског језика | Уп. 503.

– ПЕТРОНИЈЕВИЋ, Божинка

Именице са апелативом као елементом структуре | Уп. 504.

– ПОПОВИЋ, Наташа

Изазови у превођењу високошколских исправа са француског на српски језик | Уп. 48.

Traduire l'intraduisible : l'adaptation dans la traduction administrative et juridique sur des exemples de documents français et serbes | Уп. 49.

– ПОПОВИЋ ПИСАРИ, Милена

Glagoli objekatske kontrole u italijanskom i srpskom jeziku | Уп. 508.

– ПРАВУЉАЦ, Ања

Tradurre realia : due traduzioni italiane del "Dizionario dei chazari" a confront | Уп. 50.

– ПРЋИЋ, Тврtко

Reči u novom svetlu = Words in a New Light | Уп. 509.

1384. ПУХАР, Јелена

Језичке одлике новинских наслова о вештачкој интелигенцији у електронским издањима италијанских дневних новина / Јелена Пухар // ЖЈ. – 44 (2024), 65–80. | Summary

1385. РАДЕНКОВИЋ ШОШИЋ, Бојана

Il linguaggio pubblicitario ai tempi del covid / Bojana Radenković Šošić // ГФФНС. – 49, 4 (2024), 238–252. | Summary

– РАДЕНКОВИЋ ШОШИЋ, Бојана

Neizbežni *prim. prev* : o izazovima u prevodu Skuratijevog romana „M. Sin veka" | Уп. 51.

1386. РИСТИВОЈЕВИЋ РАЈКОВИЋ, Наташа

Norveški glagoli *tro* i *synes* i njihovi prevodni ekvivalenti u srpskom jeziku / Nataša Ristivojević-Rajković // Хоризонти језика и култура. – 180–195. | Summary

– РИСТИЋ, Гордана

Recepcija biblijskih paremija u nemačkom, srpskom i mađarskom jeziku | Уп. 511.

1387. РИСТИЋ БОЈАНИЋ, Смиљана

Savremena turska leksikografija na primeru elektronskih rečnika Turskog lingvističkog društva / Smiljana Ristić Bojanić // Модерни речници... – 319–328. | Summary

– РОДИЋ, Милица

The Omnipresent Author : Distribution of Markers of Authorial Presence in Scientific Articles in Linguistics, Economics, and Technology Written in English, Serbian, and German | Уп. 512.

1388. РОДОЈАНИ, Антула

Ψυχομηχανικη προσεγγιση τησ πολυσημιασ του ρηματοσ *φερω* / Ανθούλα Ροντογιάννη // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 535–546. | Résumé

1389. РУВАЛИС, Андреас

Τζαζμπερντεπουροτσαρδα, ματσομπερντεδοκουτα, τζιναβοστουντοτσαρδα : η συνθεση στα καλιαρντα / Ανδρέας Ρούβαλης, Αγγελική Ράλλη // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 547–563. | Summary

– САБО ЛАКИ, Богларка

Говорни чин молбе у српском и мађарском језику : контрастивна прагматичка испитивања | Уп. 513.

1390. САКЕЛАРИЈУ, Ангелики

Η καταστροφη τησ Σμυρνησ και οι ταυτοτητεσ των εμπλεκομενων μεσα απο τον φιλοβενιζελικο τυπο : ερευνα με συνδυασμο κριτικησ αναλυσησ λογου και γλωσσολογιασ

σωματων κειμενων / Αγγελική Σακελλαρίου, Αντώνιος Μανδήλας // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 582–595. | Summary

1391. САЛАЂАН, Ђорђијана-Анамарија

Aspecte actuale ale limbajului colocvial pe internet (social media) / Georgiana-Anamaria C. Sălăgean // Technology-Enhanced Language Teaching and Learning. – 68–93.

1392. САМАРЏИЈА, Татјана

Gérondif et participe présent en coordination? / Tatjana Samardžija // Les études françaises aujourd'hui 15. – 65–88. | Резиме

– САМАРЏИЈА, Татјана

Le ne explétif et les équivalents serbes des conjonctions temporelles de postériorité *avant que* et *jusqu'à ce que* | Уп. 514.

– СЕДЕР, Ружица

Koncesivnost u francuskom, italijanskom i srpskom jeziku | Уп. 515.

1393. СЕЛИМИС, Статис

Static Spatial Information in Descriptive Discourse in Greek : Age and Language-Specific Effects / Stathis Selimis, Demetra Katis // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2. – 462–473. | Περίληψη

1394. СЕРАКЈОТИ, Димитра

Απεικονιση των σημασιολογικων σχεσεων σε συνθετα τησ νεασ ελληνικησ με διαγραμματα τυπου Venn / Δήμητρα Σερακιώτη // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 596–611. | Summary

1395. СЕСОЛДИ, Андреа

Between Aspect and Tenses in Homer and Early Greek / Andrea Sesoldi // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2. – 474–489. | Περίληψη

1396. СИЛАШКИ, Надежда

Barbenheimer or *Oppenbarbie* : a Case Study in Lexical Creativity and Ludicity in English / Nadežda R. Silaški, Gordana S. Lalić-Krstin // PhM. – 16 (2024), 595–606. | Резиме

– СИМОВИЋ, Марија

Аорист изненађења у српском језику : семантичко-прагматичка анализа и његови француски преводни еквиваленти | Уп. 796.

1397. СОЛАК, Едина

Pragmatička funkcija denominalnoga derivacijskog sufiksa + *Clk* i prisvojnoga sufiksa za prvo lice jednine u romanu „Kafamda Bir Tuhaflık" autora Orhana Pamuka / Edina E. Solak, Mirza A. Bašić // АФФ. – 36, 1 (2024), 49–59. | Summary

1398. СОМОГЛУ, Ангелос

Μεταφορα και κοινωνιολεκτοσ : η μηχανη ωσ σημαντικοσ αλλοσ / Άγγελος Σώμογλου // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 653–664. | Summary

1399. СОТИРОВА МИЛЧЕВА, Наталија

Παραγωγικη εξελιξη των ελληνικων δανειων λεξεων σε τρεισ βαλκανικεσ γλωσσεσ / Nataliya Sotirova-Milcheva // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 612–624. | Summary

1400. СОФИАДИ, Ангелина

Expressions of Obligation During the Pandemic : a Comparable Corpus / Angelina Sophiadi, Anastasios Tsangalidis // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2. – 490–502. | Περίληψη

1401. СТАМАТИНИС, Никос

Η πολιτικη ορθοτητα ως παραγοντας μεταβολης της χρησης του ορου *λαθρομεταναστης/τρια* κατα την ‘κριση’ του 2015 / Νίκος Σταματίνης, Αργύρης Αρχάκης, Βίλλυ Τσάκωνα // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 625–637. | Summary

1402. СТАНИШИЋ, Вања

Значај албанског језика за реконструкцију једног балтословенског питања / Вања С. Станишић // CJ. – 29 (2024), 391–399. | Summary

– СТАНКОВА, Бисера

Tempus und aspekt deutsch-mazedonische kontraste | Уп. 517.

– СТАНКОВИЋ, Тамара

Prevođenje leksičkih slivenica iz engleskog jezika na srpski : teorijski i praktični aspekti | Уп. 54.

1403. СТАНОЈЕВИЋ, Веран

Reichenbach revisité dans le cadre de la sémantique formelle : traitement formel du temps et de l’aspect en français / Veran Stanojević // Les études françaises aujourd’hui 15. – 35–64. | Резиме

– СТАНЧИЋ, Катарина

Аспектуалност у немачком и српском језику из когнитивнолингвистичке перспективе | Уп. 518.

– СТЕВАНОВИЋ, Сања

Преводни еквиваленти партиципа 1 из немачког језика у српском језику | Уп. 806.

1404. СТОЈАНОВИЋ, Јована

Konstrukcije sa zamenicom *man* u nemačkim novinskim tekstovima i njihovi srpski prevodni ekvivalenti / Jovana Stojanović // Језици и културе у времену и простору 11.3. – 83–95. | Summary

1405. СУТЕ, Оливије

L’unité linguistique entre construction externe et construction interne du sens / Olivier Soutet // Les études françaises aujourd’hui 15. – 19–34. | Резиме

– ТОДОРОВИЋ, Теодора

Passato remoto у бајци „Biancaneve e i sette nani“ („Снежана и седам патуљака“) на италијанском језику : могућност његовог превођења на српски језик | Уп. 56.

1406. ТОМИЋ, Горица

“With a Million Products out there, how Do You Advertise? You Don’t. You Oddvertise.” : a Corpus-Based Study of Some *-Vertise, -Vertising*, and *-Vertisement* Lexical Blends in English / Gorica R. Tomić // PhM. – 16 (2024), 607–633. | Резиме + Прилог

– ТОМОВИЋ, Ненад

Jezici u kontaktu : engleski i srpski | Уп. 521.

1407. ТОМУЛЕСЕИ, Мариа-Марилена

Originile scrisului în limba română : Diaconul Coresi –viaţa, activitatea şi opera / Maria-Marilena Tomulesei // Studii Româneşti în context modern. – 191–203.

– ТРАЈКОВА СТРЕЗОВСКА, Зорица

Pragmatic and Sociocultural Adaptation in Literary Translation | Уп. 57.

1408. ТРЕСОРУКОВА, Ирина

Επεα πτεροεντα και οι μεταβολεσ τουσ στην νε : περιπτωση του ρητου *ηλθα, ειδα και*… / Irina Tresorukova // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 701–713. | Summary

1409. ТРИГА, Аглаја

Morphological Specialization in the Verbal Domain as a Result of Grammaticalization in Modern Greek and Romance : the Case of *Πηγαινω/Παω* / Aglaia G. Trigka, Georgios Vardakis, Theodore Markopoulos // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2. – 518–530. | Περίληψη

1410. ТРОИСИ, Салваторе Кристијан

Vincenzo Consolo il linguaggio dell'immaginazione : oralità, memoria ed equivalenze mediterranee / Salvatore Cristian Troisi // ГФФНС. – 49, 4 (2024), 262–274. | Summary

– ФЕЈСА, Михајло*

Анґлийско-руска и руско-анґлийска транскрибция | Уп. 576.

1411. ФЕШЧЕНКО, Владимир

In Search of the Poetic Function : American 'Language' Poetry Revisits Russian Formalism / Vladimir V. Feshchenko // ЗбМСС. – 106 (2024), 9–27. | Резиме

– ФИЛИПОВИЋ, Соња

Conceptual Metaphors and Metonymies Underlying Figurative Expressions with the Meaning 'People with/without Social Power' in English and Serbian | Уп. 523.

1412. ФИЛИПОВИЋ, Соња

Figurative Meanings of the Colour Term *Golden* / Sonja Filipović, Radmila Bodrič // Језици и културе у времену и простору 11.1. – 49–57. | Резиме

1413. ФЛИЈАТУРАС, Асимакис

Μια πρωτη ερευνα στα σωματα κειμενων για τον βαθμο χρησησ των ονοματικων δανειων και τησ μορφολογικησ προσαρμογησ τουσ στη νεα ελληνικη / Ασημάκης Φλιάτουρας, Γεώργιος Καζάκος, Αβραάμ Κλωναράς, Μαρία Δαούτη, Παναγιώτα Δαζέλη, Κλισίλντα Λουμπόνια // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 750–767. | Summary

1414. ФРАГАКИ, Георгија

Intensifying Adverbs in Greek : a Corpus-Based Study / Georgia Fragaki // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2. – 179–198. | Περίληψη

1415. ФРАСОН, Алберто

Existentials, Locatives and Inverse Locatives in Štivorian / Alberto Frasson // Филолог. – 29 (2024), 133–153. | Summary

1416. ХАЈДУ, Доријан

Načini markiranja varijeteta švedskog jezika *rinkebysvenska* u pisanom jeziku na osnovu romana „Ett öga rött" Junasa Hasena Kemirija / Dorijan F. Hajdu // АФФ. – 36, 1 (2024), 31–47. | Summary

1417. ХОЛЕШ, Јан

La métaphore filée dans le discours spécialisé en français : de la dénomination scientifique à la vulgarization / Jan Holeš, Zuzanna Honová // Филолог. – 29 (2024), 154–168. | Summary

1418. ЦАКОНА, Вили

Μεταπραγματολογικα στερεοτυπα και η χιουμοριστικη αναπαρασταση τησ γλωσσικησ ποικιλοτητασ : η περιπτωση του «Master Chef» / Βίλλυ Τσάκωνα, Βάσια Τσάμη // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1. – 714–729. | Summary

1419. ЦАНЕ, Ангелики

"Have a 'Tasty' Day!" : Wishes in Greek Food Blogs / Angeliki Tzanne, Maria Sifianou // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2. – 566–577. | Περίληψη

1420. ЦАРУХА, Ајкатерини

Is There an Effect of Partially Overlapping Script on Cognate Processing? : Evidence from Greek Heritage Speakers Living in Germany / Aikaterini Tsaroucha, Elisabet Süß, Anna Czypionka, Theodoros Marinis // Зборник радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2. – 543–565. | Περίληψη

1421. ЦЕКОВИЋ, Невена

Multifunkcionalnost italijanskog diskursnog markera *insomma* / Nevena Ceković, Nataša Janićijević // ГФФНС. – 49, 3 (2024), 150–160. | Summary

1422. ЧОБАНУ, Јоана

The Process of Translation : Imitation and Literary Creation in the 16th Century / Ciobanu Ioana // Technology-Enhanced Language Teaching and Learning. – 173–194.

– ЧОРБОЛОКОВИЋ, Саша

Компаративно-контрастивна анализа употребе интерпункцијских (и правописних) знакова у српском и енглеском језику | Уп. 524.

Pravopis u kontrastu : sličnosti i razlike između pravopisa srpskog i engleskog jezika | Уп. 525.

– ШИЈАКОВИЋ, Милица

Manipulacija u prevođenju Grimove bajke „Ivica i Marica“ sa nemačkog na srpski jezik | Уп. 59.

1423. ШИПУНОВ, Максим

Лонгитюдный анализ репрезентации медиасобытия в англоязычном дискурсивном пространстве : на материале публикаций о событиях 11 сентября 2001 года / Максим Шипунов // Славистика. – 28, 2 (2024), 156–172. | Резиме

– ШЛЕМЕНДЕР, Марина*

Prefixes with Negative and Reversative Meaning in English and Their Ruthenian Equivalents | Уп. 527.

Similarities and Differences between the English Verb *Be* and the Ruthenian Verb *бути* | Уп. 528.

1424. ШПАДИЈЕР, Соња

Le pronom indéfini *on*, marque d’altérité énonciative dans la *lodyans* / Sonja Špadijer // Les études françaises aujourd’hui 15. – 107–133. | Резиме

– ШУЊЕВАРИЋ, Марија

Контрастивна анализа фразеолошких парова придева у немачком и њихових еквивалената у српском језику | Уп. 529.

X. Балканологија

1425. АДАМУ, Евангелија

“The Atlas of the Balkan Linguistic Area” Program / Evangelia Adamou, Andrey N. Sobolev // Balcanica. – 55 (2024), 69–84.

– БУДИМИР, Милан

Грци и Пеласти | Уп. 1294.

– МАРКОВИЋ, Анђела

Препозитивни и постпозитивни члан у албанском и румунском језику из балканолошке перспективе | Уп. 481.

– СОТИРОВА МИЛЧЕВА, Наталија

Παραγωγικη εξελιξη των ελληνικων δανειων λεξεων σε τρεισ βαλκανικεσ γλωσσεσ | Уп. 1399.

XI. Библиографија

1426. БИБЛИОГРАФИЈА за 2022. годину : расправа и дела из индоевропске филологије и опште лингвистике која су изашла у Србији, Црној Гори и Републици Српској / библиографију уредила и грађу прикупила Ана Голубовић ; сарадник при сакупљању грађе Стефан Милошевић // ЈФ. – 80, 1 (2024), 251–362.

– БРБОРИЋ, Вељко*

Повеља Матице српске проф. др Срети Танасићу, дописном члану АНРУС-а, за вишедеценијски рад на пољу стандардизације српског језика, неговавања српског језика и ћириличног писма | Уп. 1443.

– ВУЧКОВИЋ, Снежана

Биографија и библиографија проф. др Радојице Јовићевића | Уп. 1446.

1427. ГОЛУБОВИЋ, Ана

Библиографија Андреја Тарасјева / Ана Голубовић // Славистика. – 28, 2 (2024), 399–404.

1428. ДИНИЋ, Иван

Српско-енглески (енглеско-српски) речници Бранка Вукићевића : 2000–2024. / Иван Динић // Преводилац. – 43, 1 (2024), 77–79.

1429. МАРЧОКОВА, Данијела*

Bibliografija radova prof. dr Janka Ramača / Даниела Марчок // РС. – 6 (2022), 19–60. | Summary + Прилози

1430. МАРЧОКОВА, Данијела*

Neki publicistički radovi prof. dr Janka Ramača / Daniela Marčok, Mikola M. Cap // РС. – 7 (2023), 33–45. | Summary

1431. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе*

Библиографија радова на словенским језицима и енглеском о неологизмима везаним за актуелну пандемију : избор 1–8 / Ђорђе Оташевић // Новоречје. – 3, 4 (2021), 133–136; 3, 5 (2021), 161–163; 4, 6 (2022), 191–194; 4, 7 (2022), 141–146; 5, 8 (2023), 227–230; 5, 9 (2023), 271–275; 6, 11 (2024), 171–172; 6, 11 (2024), 251–253.

1432. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

Грађа за лексиколошку и металексикографску библиографију 2 / Ђорђе Оташевић. – Београд : Алма, 2024. – 270. – (Библиотека Библиографије; 7) | ISBN 978-86-6122-166-8

1433. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

Прилози за грађу лексиколошке и металексикографске библиографије 16 / Ђорђе Оташевић // ЛА. – 36 (2024), 71–102.

1434. САВИЋ, Сандра

Библиографија радова у вези с пастирском лексиком / Сандра Г. Савић // Пастирска лексика призренско-тимочких говора. – 297–307.

– СИКОШЕК, Дуња

Conocimiento y aplicación de los saberes bibliográficos académicos digitales en el aprendizaje de lenguas extranjeras entre estudiantes de primer año de estudios hispánicos | Уп. 308.

XII. Personalia (биографије, аутобиографије, некролози и слично)

1435. АВРАМОВА, Цветанка

Професор Василка Радева : 1940–2023. / Цветанка Аврамова // ЈФ. – 80, 1 (2024), 147–150.

1436. АЛАНОВИЋ, Миливој

Погледи Милке Ивић на структурне и значењске односе у простој реченици / Миливој Б. Алановић // Сећање на академика Милку Ивић. – 71–85. | Summary

1437. АЛАНОВИЋ, Миливој

Проф. др Вера Васић : 1948–2023. / Миливој Алановић // ЗбМСФЛ. – 67, 1 (2024), 123–128.

1438. БЈЕЛЕТИЋ, Марта

Генадзь Апанасавіч Цыхун : 30. 10. 1936–18. 10. 2024. / Марта Бјелетић // ЗбМСФЛ. – 67, 2 (2024), 157–159.

1439. БОГДАНОВИЋ, Недељко

Уз Брокову годишњицу : реч на трибини Филозофског факултета у Нишу „Олаф Брок и српски дијалекти“, Ниш 6. новембра 2023. / Недељко Богдановић // ГСЈ. – 22 (2024), 189–191.

1440. БРАУН, Вејлз

Сјећање на професорку Милку Ивић / Вејлз В. Браун // Сећање на академика Милку Ивић. – 13–18. | Summary

1441. БРБОРИЋ, Вељко

Повеља Матице српске академику Милосаву Тешићу за неговање српског језика и његових изражајних могућности / Вељко Брборић // ЈД. – 23 (2024), 41–44.

1442. БРБОРИЋ, Вељко

Повеља Матице српске проф. др Милораду Дешићу за вишедеценијски рад на пољу стандардизације српског језика и неговања језичке културе / Вељко Брборић // ЈД. – 23 (2024), 37–40.

1443. БРБОРИЋ, Вељко*

Повеља Матице српске проф. др Срети Танасићу, дописном члану АНРУС-а, за вишедеценијски рад на пољу стандардизације српског језика, неговавања српског језика и ћириличног писма / Вељко Брборић // ЈД. – 22 (2023), 64–67. + Прилог: Посебна издања (књиге) Срете Танасића

1444. БУЊАК, Петар

Проф. др Гордана Јовановић : 29. 1. 1940–17. 5. 2024. / Петар Буњак // ЗбМСФЛ. – 67, 2 (2024), 153–155.

– БУХА, Милорад

Мркаљ и Вук друмом, а српски интелектуалци шумом | Уп. 1206.

1445. ВРАНЕШЕВИЋ, Зоран

Сава Мркаљ : непостављена питања и недостављени одговори / Зоран Д. Вранешевић // Сава Мркаљ реформатор ћирилице. – 78–111.

1446. ВУЧКОВИЋ, Снежана

Биографија и библиографија проф. др Радојице Јовићевића / библиографију приредила С. Вучковић // СЈ. – 29 (2024), 7–13.

– ВУЧКОВИЋ, Снежана

О ономастичким истраживањима професора Радојице Јовићевића | Уп. 1182.

– ГОЛУБОВИЋ, Ана

Библиографија Андреја Тарасјева | Уп. 1427.

1447. ГОЉАК, Светлана

Белоруски слависта Иван Чарота : 16. 09. 1952–7. 11. 2024. / Светлана Гољак // Славистика. – 28, 2 (2024), 388–393.

1448. ГРДИНИЋ, Никола

Пет теза о Сави Мркаљу као човеку, песнику и филологу / Никола Грдинић // Сава Мркаљ реформатор ћирилице. – 30–36.

1449. ГРКОВИЋ МЕЈЏОР, Јасмина

Допринос Никите И. Толстоја проучавању историје књижевнојезичких идиома код Срба / Јасмина Грковић-Мејџор // Глас. – 34 (2024), 125–130.

1450. ГРКОВИЋ МЕЈЏОР, Јасмина

Животопис академика Милке Ивић / Јасмина Грковић-Мејџор // Трибина САНУ. – 12 (2024), 151–155.

1451. ГРКОВИЋ МЕЈЏОР, Јасмина

Поводом стогодишњице рођења академика Павла Ивића : 1924–2024. / Јасмина Грковић Мејџор // ЗбМСФЛ. – 67, 2 (2024), 7.

1452. ДИМИТРИЈЕВИЋ, Саша

Повратак Олафа Брока на југ Србије : јутрење с Галисом / Саша Димитријевић // ГСЈ. – 22 (2024), 227–231.

– ДИНИЋ, Иван

Српско-енглески (енглеско-српски) речници Бранка Вукићевића : 2000–2024. | Уп. 1428.

1453. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Проф. др Даринка Гортан Премк : 1937–2024. / Рајна Драгићевић // ЈФ. – 80, 1 (2024), 151–158.

1454. ЂИНЂИЋ, Марија

Даринка Гортан Премк : 1937–2024. / Марија Ђинђић // СЈ. – 29 (2024), 633–636.

– ЖУТИЋ, Никола

Мате Топаловић Мркаљев и Вуков истомишљеник : реформатор српског писма | Уп. 1207.

1455. ЈОВАНОВА ГРУЈОВСКА, Елена

Проф. др Даринка Гортан Премк / Елена Јованова Грујовска // НЈ. – 55, 1 (2024), 118–119.

1456. ЈОВАНОВИЋ, Владан

Проф. др Мирослав Николић : 1947–2024. / Владан Јовановић // ЈФ. – 80, 1 (2024), 159–163.

1457. КАЈТЕЗ, Илија

Саво Мркаљ : велики човек српског (на)рода / Илија Кајтез // Сава Мркаљ реформатор ћирилице. – 112–130.

1458. КОСАНОВИЋ, Милан

Сава Мркаљ етнојезички и филолошки темељ крајишког и српског идентитета / Милан Р. Косановић // Сава Мркаљ реформатор ћирилице. – 243–259.

1459. ЛАТАС, Ђорђе

О Сави Мркаљу / Ђорђе Латас // Сава Мркаљ реформатор ћирилице. – 228–242.

1460. ЛОМА, Александар

Словенска географска терминологија у истраживањима Никите И. Толстоја / Александар Лома // Глас. – 34 (2024), 131–135.

1461. МАРКОВИЋ, Александра

Граматичка истраживања академика Милке Ивић : предлошко-падежни систем и обавезна детерминација у српском језику / Александра М. Марковић // Сећање на академика Милку Ивић. – 99–113. | Summary

1462. МАРКОВИЋ, Бранислава

Професору Тарасјеву : у спомен / Бранислава Марковић, Злата Коцић // Славистика. – 28, 2 (2024), 395–398.

– МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Радојица Јовићевић у његошологији : увод, фрагменти 1–3 | Уп. 993.

1463. МАРЧОКОВА, Данијела*

In memoriam проф. др Янко Рамач : 1955–2022. / Даниела Марчок // РС. – 6 (2022), 11–15.

1464. МИЛОРАДОВИЋ, Софија

Милки Ивић у част и у спомен / Софија Р. Милорадовић // Сећање на академика Милку Ивић. – 43–51. | Summary

– МИЛОСАВЉЕВИЋ, Тања

Рецепција Олафа Брока у српској дијалектологији | Уп. 1127.

1465. НЕГРИШОРАЦ, Иван

Повеља Матице српске постхумно академику Горану Петровићу за неговање српског језика и његових изражајних могућности / Иван Негришорац // ЈД. – 23 (2024), 45–47.

1466. НЕГРИШОРАЦ, Иван*

Повеља Матице српске постхумно академику Миловану Данојлићу за неговање српског језика и његових изражајних могућности / Иван Негришорац // ЈД. – 22 (2023), 68–71.

1467. НЕГРИШОРАЦ, Иван*

Повеља Матице српске постхумно Рајку Петрову Ногу за неговање српског језика и његових изражајних могућности / Иван Негришорац // ЈД. – 22 (2023), 73–75.

1468. НЕГРИШОРАЦ, Иван

Повеља Матице српске проф. др Роберту Ходелу за афирмацију српског језика, књижевности и културе на немачком говорном подручју / Иван Негришорац // ЈД. – 23 (2024), 48–51.

1469. НОВАКОВИЋ, Александар

Допринос професора Милорада Дешића развоју методике наставе српског као страног језика / Александар М. Новаковић // КњЈ. – 71, 1 (2024), 53–66. | Summary

1470. НОМАЋИ, Мотоки

Академик Милка Ивић у Токијском институту за лингвистичке студије 1968. године / Мотоки Ј. Номаћи // Сећање на академика Милку Ивић. – 19–38. | Summary

1471. ОКАНО, Канаме

Именичка и глаголска проблематика у делима академика Милке Ивић / Канаме Н. Окано // Сећање на академика Милку Ивић. – 87–98. | Резюме

1472. ПАПРИЋ, Маријана

Педагошки допринос Марине Петковић новој концепцији уџбеника руског језика за основно образовање / Маријана Папрић // Славистика. – 28, 1 (2024), 221–240. | Резюме

1473. ПРЋИЋ, Тврtко

Проф. др Ранко Бугарски : 1. 1. 1933–13. 8. 2024. : једно лично сећање / Тврtко Прћић // ЗбМСФЛ. – 67, 2 (2024), 139–146.

1474. РАДАКОВИЋ, Мирко

Оскудација, деструкција и рехабилитација лика и дела Саве Мркаља / Мирко Радаковић // Сава Мркаљ реформатор ћирилице. – 145–154.

1475. РАДЕНКОВИЋ, Љубинко

О етнолингвистици Никите И. Толстоја и колективном делу „Словенске старине“ / Љубинко Раденковић // Глас. – 34 (2024), 137–142.

– САВА Мркаљ реформатор ћирилице | Уп. 1223.

– СЕЋАЊЕ на академика Милку Ивић : делање и научно наслеђе | Уп. 1546.

1476. СПАСОЈЕВИЋ, Марина

Проф. др Гордана Јовановић / Марина Љ. Спасојевић // НЈ. – 55, 1 (2024), 127–130.

1477. СТИЈОВИЋ, Рада

Немерљив допринос Милке Ивић „Речнику САНУ“ / Рада Р. Стијовић // Сећање на академика Милку Ивић. – 61–67. | Summary

1478. СТИЈОВИЋ, Рада

Проф. др Даринка Гортан Премк / Рада Р. Стијовић // НЈ. – 55, 1 (2024), 115–117.

1479. СТИЈОВИЋ, Рада

Сећања : Радојица Јовићевић, Даринка Гортан Премк, Драгољуб Петровић / Рада Стијовић, Рајна Драгићевић, Дејан Милорадов // ЈД. – 24 (2024), 36–39.

– СУБОТИЋ, Момчило

Сава Мркаљ реформатор српске азбуке | Уп. 1226.

1480. ТАНАСИЋ, Срето

Академик Милка Ивић као главни уредник „Јужнословенског филолога“ / Срето З. Танасић // Сећање на академика Милку Ивић. – 53–60. | Резюме

1481. ТАНАСИЋ, Срето

Проф. др Мирослав Николић / Срето З. Танасић // НЈ. – 55, 1 (2024), 120–126.

1482. ТОЛСТОЈ, Светлана

Поводом 100 година од рођења Никите И. Толстоја / Светлана М. Толстој // Глас. – 34 (2024), 119–124.

– ТРАЈКОВИЋ, Татјана

Олаф Брок „Дијалекти најјужније Србије“ : осврт на монографију | Уп. 1159.

1483. ЦРЊАК, Дијана

Радујте се, праведни, у Господу : Драгољуб Петровић : Косор, 20. VI 1935 – Леушићи, 16. XI 2024. / Дијана М. Црњак // Филолог. – 30 (2024), 481–486.

1484. ШТАСНИ, Гордана

Проф. др Даринка Гортан Премк : 27. 5. 1937–9. 1. 2024. / Гордана Штасни // ЗбМСФЛ. – 67, 2 (2024), 147–151.

XIII. Институције, научни скупови, часописи, удружења

1485. БАБИЋ, Биљана

Српски као страни језик на Медицинском факултету Универзитета у Бањој Луци / Биљана М. Бабић, Александар Д. Поповић, Александра Р. Савић // Лингвометодика. – 1 (2024), 61–72. | Summary + Прилог

1486. БАЛЕК, Тијана

Први евроазијски конгрес лингвиста : Москва, Руска Федерација, 9–13.12.2024. / Тијана Балек // Славистика. – 28, 2 (2024), 382–386.

1487. БЕГОВИЋ, Катарина

Фразеологија – перспективе дијахроног и синхроног изучавања : Међународни научни скуп у част проф. др Драгани Мршевић-Радовић : Филолошки факултет, Београд, 7. јун 2024. / Катарина Беговић // ЈФ. – 80, 2 (2024), 181–187.

1488. БИЛАНЏИЈА, Софија

Језици и културе у времену и простору 11 : сесија „Традуктологија 2“ : Нови Сад, Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду, 18–19. новембар 2023. / Софија Биланџија // Преводилац. – 43, 1 (2024), 72–76.

1489. БЈЕЛАКОВИЋ, Исидора

Одељење за књижевност и језик Матице српске : научноистраживачки пројекти / Исидора Г. Бјелаковић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 81–93. | Summary

1490. БЈЕЛАКОВИЋ, Исидора

Повеља Матице српске Катедри за српски језик са јужнословенским језицима Филолошког факултета Универзитета у Београду за укупан допринос изучавању српског језика и неговању српске језичке културе и ћириличног писма / Исидора Бјелаковић // ЈД. – 23 (2024), 33–36.

1491. БЈЕЛАКОВИЋ, Исидора*

Повеља Матице српске Међународној летњој школи српског језика, културе и историје и Центру за српски језик као страни (Одсек за српски језик и лингвистику; Филозофски факултет у Новом Саду) за промовисање и популаризацију српског језика ван граница Републике Србије / Исидора Бјелаковић // ЈД. – 22 (2023), 61–63.

1492. БЈЕЛАКОВИЋ, Исидора

Српски језик и ћирилица у Матици српској : научни пројекти и активности / Исидора Бјелаковић // Даница. – 31 (2024), 299–305.

– БОГДАНОВИЋ, Недељко

Основне поставке научноистраживачког пројекта „Пастирска лексика призренско-тимочких говора“ | Уп. 1092.

1493. БОЖИЋ СИНЧУК, Милица

Предавање др Мије Микелице (Словенија, Институт за словеначки језик Фран Рамовш) у Институту за српски језик САНУ у Београду / Милица Божић Синчук // ЛА. – 36 (2024), 66–68.

1494. БОЖИЋ СИНЧУК, Милица

Хроника међународне научне конференције „Нове речи на друштвеним медијима“ / Милица С. Божић Синчук // ЛА. – 36 (2024), 50–52.

1495. ВАСИЛИЈЕВИЋ ВАЛЕНТ, Драгана

Књижевно-преводилачки фестивал Транслаторијум VII. Хемљници, Украјина, 27–29. септембар 2024. године / Драгана Василијевић Валент // Преводилац. – 43, 2 (2024), 132–137.

1496. ВЕГВАРИ, Валентина

Встреча русистов европейских стран в Белграде : Белград, филологический факультет Белградского университета, Санкт-Петербургский государственный университет, 8–12 сентября 2024 г. / Валентина Вегвари // Славистика. – 28, 2 (2024), 380–381.

1497. ГРОМЕНКО, Елизавета

Международная научно-практическая конференция «Неология-2023» : Институт лингвистических исследований Российской академии наук, Санкт-Петербург, 1–3 декабря 2023 г. / Елизавета С. Громенко, Алина С. Павлова // ЈФ. – 80, 1 (2024), 165–178.

1498. ДАМЉАНОВИЋ, Дара

Руски језик у Србији и Републици Српској данас : зборник радова поводом 75 година Славистичког друштва Србије / ур. Биљана Марић, Јелена Гинић, Лука Меденица. – Београд : Славистичко друштво Србије, 2023. – 416. / Дара Дамљановић // Славистика. – 28, 1 (2024), 270–281. | Приказ

1499. ДОБРИ, нормални, поштени, пожртвовани у књижевности, језику и уметности : XVIII међународни научни скуп Српски језик, књижевност, уметност : Крагујевац/ Андрићград, 10–12. новембар 2023. / ур. Тања Танасковић и др. – Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2024. – 413. – (Књижевно-лингвистичко-културолошка хумано(по) етика : добар, лош, зао : пројекат Центра за научноистраживачки рад Филолошко-уметничког факултета 2022–2023; 4) | ISBN 978-86-80596-70-9; 978-86-80596-36-5

1500. ДРАГИЋЕВИЋ, Милица

Adriatic Translation Conference : Загреб, 27. октобар 2023. / Милица Драгићевић // Преводилац. – 43, 1 (2024), 69–71.

1501. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Завршне речи председника Савеза славистичких друштава Србије на затварању конгреса / Рајна М. Драгићевић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 837–840.

1502. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Издавачка делатност Савеза славистичких друштава Србије / Рајна М. Драгићевић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 773–776.

1503. ЂУРИЋ, Милош

Филолошки видици 3. Београд, Факултет за стране језике Алфа БК Универзитета, 22. новембар 2024. године / Милош Д. Ђурић // Преводилац. – 43, 2 (2024), 138–144.

1504. Les ÉTUDES françaises aujourd'hui 15 (2022) : unités linguistiques et construction du sens ; poétique et esthétique du miroir / réd. Jelena Bakaluca et al. – Београд : Филолошки факултет, 2024. – 498. | ISBN 978-86-6153-733-2

1505. ЗБОРНИК радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 1 = Πρακτικά του 15ου Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνικής Γλωσσολογίας Α' = Proceedings of the 15th International Conference on Greek Linguistics 1 / ур. Војкан Стојичић, Анка Рађеновић, Nikos Mathioudakis. – Београд : Филолошки факултет, 2024. – (Едиција Научни скупови) | ISBN 978-86-6153-756-1

1506. ЗБОРНИК радова са Петнаестог међународног конгреса грчке лингвистике 2 = Πρακτικά του 15ου Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνικής Γλωσσολογίας Β' = Proceedings of the 15th International Conference on Greek Linguistics 2 / ур. Vojkan Stojičić, Ana Elaković-Nenadović, Martha Lampropoulou. – Београд : Филолошки факултет, 2024. – (Едиција Научни скупови) | ISBN 978-86-6153-757-8

1507. ЗВЕЗДЕ : књижевна, језичка, уметничка и културна астропоетика / ур. Часлав Николић, Ђорђе Радовановић. – Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2024. – 755. | ISBN 978-86-80596-85-3

1508. ИВАНИШ, Јована

Конференција „Јавни дискурс у Србији" / Јована В. Иваниш // ЛА. – 36 (2024), 53–57.

1509. ИВАНОВИЋ, Јанко

Лингвистички семинар „Жаргонизми, неологизми, дијалектизми у односу на стандардни језик и дигитална хуманистика" у Тршићу, 14–27. јул 2024. године / Јанко Ивановић // ЛА. – 36 (2024), 58–63.

1510. ИЛИЈЕВ, Иван

Важан допринос славистичке лингвистике : Linguistische Beiträge zur Slavistik. XXVIII : JungslavistInnen-Treffen, 18. bis 20. September 2019 in Hamburg / eds. N. Ritter, M. Henzelmann. – Berlin et al. : Peter Lang, 2021. – (Specimina philologiae Slavicae; 206) / Ivan G. Iliev // Филолог. – 29 (2024), 554–556. | Приказ

1511. INVESTIGACIONES interculturales de jóvenes hispanistas en Serbia : actas de la Tercera conferencia nacional de hispanistas serbios, celebrada el 9 y el 10 de abril de 2022 en la Facultad de Filosofía y Letras (Universidad de Novi Sad) / ed. Bojana Kovačević Petrović, Sanja Maričić Mesarović, Jelena Borljin. – Novi Sad : Faculty of Philosophy, 2024. – 232. | ISBN 978-86-6065-895-3

1512. ИТАЛИЈАНИСТИКА у срцу Шумадије : првих десет година : зборник радова са XVIII међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу, 27–28. X 2023. / ур. Александра Шуваковић. – Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2024. – 211. – (Српски језик, књижевност, уметност; XVIII) | ISBN 978-86-80596-83-9; 978-86-80596-36-5

– ЈАНКОВИЋ, Јелена

Однос према туђицама и позајмљеницама у рубрикама „Језичке пouке“ и „Наша пошта“ у часопису „Наш језик“ | Уп. 860.

1513. ЈАЊИЋ, Данијела

Десет година научноистраживачког рада Катедре за италијанистику у Крагујевцу / Данијела М. Јањић // Италијанистика у срцу Шумадије. – 9–21. | Summary

1514. JEZIK, književnost i dijalog = Language, Literature and Dialogue : Trinaesta međunarodna naučna konferencija „Jezik, književnost i dijalog“, 24–25. maj 2024, Beograd / ed. Valentina Budinčić, Jelena Pršić, Bojana Aćamović. – Beograd : Alfa BK univerzitet, 2024. – 316. | ISBN 978-86-6461-077-3

1515. JEZIK, književnost i mediji = Language, Literature and Media : Dvanaesta međunarodna naučna konferencija „Jezik, književnost i mediji“, 26. i 27. maj 2023, Beograd / ed. Valentina Budinčić, Jelena Pršić, Božana Solujić. – Beograd : Alfa BK univerzitet, 2024. – 378. | ISBN 978-86-6461-073-5

1516. ЈЕЗИЦИ и културе у времену и простору 11.1 : тематски зборник / ур. Снежана Гудурић, Марија Стефановић, Јасмина Дражић. – Нови Сад : Филозофски факултет : Педагошко друштво Војводине, 2024. – 440. | ISBN 978-86-6065-878-6

1517. ЈЕЗИЦИ и културе у времену и простору 11.2 : тематски зборник / ур. Снежана Гудурић, Марија Стефановић, Јасмина Дражић. – Нови Сад : Филозофски факултет : Педагошко друштво Војводине, 2024. – 431. | ISBN 978-86-6065-879-3

1518. ЈЕЗИЦИ и културе у времену и простору 11.3 : тематски зборник / ур. Снежана Гудурић, Марија Стефановић, Јасмина Дражић. – Нови Сад : Филозофски факултет : Педагошко друштво Војводине, 2024. – 541. | ISBN 978-86-6065-880-9

1519. ЈУРИШИЋ, Марина

Српски дијалектолошки зборник LXX/1 (2023), 869; Српски дијалектолошки зборник LXX/2 (2023), 491. / Марина Јуришић // ЈФ. – 80, 1 (2024), 238–249. | Приказ

1520. КАРАЈИЋ, Алекса

Дванаести летњи институт словенског средњовековља : 12th Biennial Medieval Slavic Summer Institute, The Ohio State University, Columbus, Ohio, USA / Алекса М. Карајић // АП. – 46 (2024), 151–160.

1521. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Српски језик и ћирилица у Српској књижевној задрузи / Милош Ковачевић // Даница. – 31 (2024), 306–311.

1522. КОРДА ПЕТРОВИЋ, Александра

Научни колоквијум Брно–Београд, 2024. : Брно, Моравски земаљски музеј (Moravské zemské muzeum), 7. октобар 2024. / Александра Корда-Петровић // Славистика. – 28, 2 (2024), 366–368.

– КОСТАДИНОВИЋ, Данијела

Фототипско издање часописа „Градина“ : 1900–1901. | Уп. 1116.

1523. КРСТИЋ, Ана

Језични лабораторij „Провођење експеримената и обрада података“, Свеучилиште у Задру, април 2024. / Ана Крстић // ЛА. – 36 (2024), 64–65.

1524. ЛАЗИЋ КОЊИК, Ивана

Лексичке иновације у европском и српском контексту / Ивана Лазић Коњик, Вања Миљковић, Милица Божић Синчук // ЛА. – 36 (2024), 9–15.

1525. ЛЕВУШКИНА, Ружица

Трећа међународна научна конференција „Језик и религија“ / Ружица Левушкина // ЈД. – 24 (2024), 49–52.

1526. ЛОМПАР, Весна

Издавачка делатност Друштва за српски језик и књижевност Србије / Весна Ј. Ломпар // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 777–781.

1527. ЛОМПАР, Весна

Хроника 65. Републичког зимског семинара за наставнике српског језика и књижевности / Весна Ј. Ломпар // КњЈ. – 71, 1 (2024), 191–200.

1528. ЛОНЧАР РАИЧЕВИЋ, Александра

„Истраживање културе и историје Срба у Румунији“ : досадашња језичка истраживања / Александра Лончар Раичевић, Татјана Трајковић // Исходишта. – 10 (2024), 401–411. | Summary

1529. МАРИЋ, Биљана

Издавачка делатност Славистичког друштва Србије / Биљана Ж. Марић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 783–784.

1530. МАРКОВИЋ, Бранкица

Пројекат „Пастирска/сточарска лексика призренско-тимочких говора“ : представљање резултата рада на пројекту и Округли сто, Огранак САНУ у Нишу, 30. новембар 2023. године / Бранкица Ђ. Марковић // ЈФ. – 80, 1 (2024), 179–181.

1531. МИЛАНОВИЋ, Александар

Српски језик у Тршићу / Александар Милановић // Даница. – 31 (2024), 312–318.

1532. МИРОХА, Пјотр*

Делатност часописа „Новоречје“ у оквиру српских и пољских истраживања неологизама / Пјотр Мироха ; прев. Дејан Ајдачић // Новоречје. – 3, 4 (2021), 186–197. | Превод текста из часописа Poznańskie Studia Slawistyczne 19 (2020), 429–443.

1533. МОДЕРНИ речници у функцији просечнога корисника : стари проблеми, савремени правци и нови изазови : тематски зборник радова с међународнога научног скупа, одржаног од 27. до 29. маја 2024. на Филолошком факултету Универзитета у Београду, Београд, Србија / гл. ур. Саша Марјановић. – Београд : Филолошки факултет, 2024. – 328. – (Лексикографски сусрети : 1) (Едиција Лексикографски ступци) | ISBN 978-86-6153-758-5 | Уп. 1535.

1534. НИКОЛИЋ, Весна

Конгрес Савеза славистичких друштава Србије : прошлост, садашњост и будућност / Весна С. Николић, Валентина М. Илић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 841–865. | Summary

1535. НИКОЛИЋ, Весна

Лексикографски сусрети : Модерни речници у функцији просечног корисника : стари проблеми, савремени правци и нови изазови : Филолошки факултет, Универзитет у Београду, 27–29. мај 2024. / Весна С. Николић // ЈФ. – 80, 2 (2024), 175–180. | Уп. 1531.

1536. НИКОЛИЋ, Милка

Активности Центра за српски као страни језик на Филолошко-уметничком факултету (Крагујевац) / Милка В. Николић, Мирјана Р. Обрадовић // Лингвометодика. – 1 (2024), 47–60. | Summary + Прилози

1537. НОВЕ речи у говору деце и младих : зборник радова / прир. Рајна Драгићевић, Дејан Ајдачић. – Београд : Алма : Филолошко друштво Речи, 2024. – 304. – (Библиотека Тематски зборници; 19) | ISBN 978-86-6122-179-8

1538. ОД Мораве до Мораве 4 : из историје чешко-српских односа : колективна монографија / прир. Верица Копривица и др. – Нови Сад : Матица српска ; Брно : Матица моравска, 2024. – 616. | ISBN 978-86-7946-477-4

1539. ОДЛУКА Одбора за доделу Награде „Павле и Милка Ивић“ за 2023. годину // Славистика. – 28, 2 (2024), 406–410.

1540. ОДЛУКА Одбора за доделу Повеље „Радован Кошутић“ за најбоље монографско дело // Славистика. – 28, 2 (2024), 411–414, 415–418.

1541. ПИЖУРИЦА, Мато*

Повеља Матице српске Одбору за стандардизацију српског језика за укупни допринос стандардизацији српског језика и неговању српске језичке културе / Мато Пижурица // ЈД. – 22 (2023), 58–60.

1542. ПРЕДАВАЊА 13 : семинар српског језика, књижевности и културе / ур. Драгана Мршевић-Радовић, Бошко Сувајџић. – Београд : Филолошки факултет, Међународни славистички центар, 2024. – 172. | ISBN 978-86-6153-744-8

1543. ПРОШЛО и будуће у култури Срба и Бугара = Минало и бъдеще в културата на Сърби и Българи : тематски двојезични зборник радова / прир. Снежана Божић. – Ниш : Филозофски факултет, 2024. – 195. | ISBN 978-86-7379-646-8

1544. САВРЕМЕНА проучавања језика и књижевности : зборник радова са XV научног скупа младих филолога Србије, одржаног 1. априла 2023. године на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу. Књ. 1 / ур. Милош Ковачевић, Јелена Петковић. – Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2024. – 251. | ISBN 978-86-80596-59-4, 978-86-80596-32-7

1545. САВРЕМЕНА филолошка проучавања младих истраживача 2 : зборник са научног скупа „Савремена филолошка проучавања младих истраживача 2“, одржаног 25. фебруара 2023. године / ур. Јелена С. Младеновић. – Ниш : Филозофски факултет, 2024. – 220. | ISBN 978-86-7379-643-7

1546. СЕЋАЊЕ на академика Милку Ивић : делање и научно наслеђе / ур. Софија Милорадовић, Мотоки Номаћи. – Београд : Институт за српски језик САНУ ; Сапоро : Истраживачки центар за словенско-евроазијске студије Универзитета Хокаидо, 2024. – 173. | ISBN 978-86-82496-12-0

1547. СПАСОЈЕВИЋ, Марина

Издавачка делатност Института за српски језик САНУ / Марина Љ. Спасојевић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 785–794.

1548. СПАСОЈЕВИЋ, Марина

Проучавање српског језика у Институту за српски језик САНУ : прошлост, садашњост и будућност / Марина Љ. Спасојевић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 95–107. | Резюме

1549. СРЕДЊИ век у српској науци, историји, књижевности и уметности : XIV научни скуп, Деспотовац-Манасија, 19–20. август 2023. год. / гл. ур. Гордана Јовановић. – Деспотовац : Народна библиотека Ресавска школа ; Београд : Институт за српски језик САНУ, 2023. – 356. – (Дани српскога духовног преображења; XXXI) | ISBN 978-86-82379-97-3

1550. СТИЈОВИЋ, Рада*

Повеља Матице српске Институту за српски језик САНУ за укупан допринос изучавању српског језика и неговању српске језичке културе и ћириличног писма / Рада Стијовић // ЈД. – 22 (2023), 52–57.

1551. STUDII Românești în context modern : identitate și continuitate : Facultatea de Filosofie la 70 de ani: tradiție și inovație în educație și cercetare : lucrări științifice / ed. Ivana Ivanić, Ludmila Branişte. – Novi Sad : Facultatea de Filozofie, 2024. – 267. | ISBN 978-86-6065-900-4

1552. СУВАЈЏИЋ, Бошко

Актуелно стање и перспективе светског славистичког покрета : уводно излагање на округлом столу / Бошко Ј. Сувајџић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 765–767.

1553. СУВАЈЏИЋ, Бошко

Вукова задужбина и старање о језику / Бошко Сувајџић // Даница. – 31 (2024), 267–270.

1554. СУВАЈЏИЋ, Бошко

Издавачка делатност МСЦ-а : 2008–2023. / Бошко Ј. Сувајџић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 795–804.

1555. СУВАЈЏИЋ, Бошко

Међународни комитет слависта : изазови и задаци / Бошко Ј. Сувајџић // Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика… – 807–836. | Резюме + Прилози

– ТАНАСИЋ, Срето

Академик Милка Ивић као главни уредник „Јужнословенског филолога“ | Уп. 1480.

1556. ТОМАШЕВИЋ, Александра

[Педесет четврти] 54. Међународни научни састанак слависта у Вукове дане : 11–15. септембар 2024. године / Александра А. Томашевић // ЛА. – 36 (2024), 45–47.

1557. ЋОРКОВИЋ, Мирјана

Међународна научна конференција „Limba, literatura şi cultura română : provocări şi perspective : Румунски језик, књижевност, култура : изазови и перспективе : Romanian Language, Literature and Culture : Challenges and Perspectives / Мирјана Ћорковић // Преводилац. – 43, 2 (2024), 125–131.

1558. ФЕМИЋ, Радоје

Часопис „Слово“ или о новој виталности србистике / Радоје Фемић // Слово. – 63/64 (2024), 33–37.

1559. ХОРИЗОНТИ језика и култура : тематски зборник посвећен 45. годишњици Групе за скандинавистику Филолошког факултета у Београду и 75. годишњици рођења проф. др Љубише Рајића (1947–2012) / ур. Софија Биланџија, Наташа Ристивојевић-Рајковић. – Београд : Филолошки факултет, 2024. – 323. – (Едиција Научни скупови) | ISBN 978-86-6153-740-0

1560. ЦВИЈОВИЋ, Драгана

[Трећа] III Међународна научна конференција „Језик и религија – Језик у религији. Религија у језику“ / Драгана Ј. Цвијовић // НЈ. – 55, 2 (2024), 105–110.

1561. ЧОПА, Миљана

[Nineteenth] 19th Annual Meeting of the Slavic Linguistics Society (SLS-19) / Миљана Б. Чопа // ЛА. – 36 (2024), 48–49.

XIV. Разно

1562. СТЕФАНОВИЋ, Ненад

Bitak i jezik : filozofski esej / Nenad Stefanović. – Beograd : Metaphysica, 2024. – 132. – (Biblioteka Apeiron) | ISBN 978-86-7884-275-7

РЕГИСТРИ

РЕГИСТАР КЉУЧНИХ РЕЧИ LXXXII КЊИГЕ
Јужнословенског филолога, св. 1

Ћирилица

вуковски језик 9
демократизација културе 9
дијалекат 9
Ђуро Даничић 9
идентитет 65
језик и мишљење 65
језичка ситуација 9
категория времени 123
књижевни језик 9
концептуализација негативне оцене 94
лексика 65
лексиколошка методологија 65
лингвистичка антропологија 65
лингвокултурологија 65
лош 94
мотиви за изражавање негативне оцене 94
научна полемика 9
плохой 94
подчинение 123
противопоставление 123
сербский язык 123
синтаксис 123
сочинение 123
союз 123
функциональный стиль речи 123
штуровски језик 9

Латиница

čakavsko narječje 21
članki 45
književni jezik 21
književni lik 21
povijesna sociolingvistika 21
predlogi 45
prislovi 45
prostorska ikoničnost 45
prostorska metafora 45
prostorski in neprostorski pomeni 45
stereotip 21
štokavsko narječje 21

РЕГИСТАР ИМЕНА LXXXII КЊИГЕ
Јужнословенског филолога, св. 1

Ћирилица

Авагјан, Карина 276 [379]
Августину, Марија 251 [62]
Аврамова, Цветанка 153, 160, 386 [1435]
Аврамовић, Димитрије 13
Адаму, Евангелија в. Adamou, Evangelia
Аделунг, Ј. К. 10
Ајдачић, Дејан 217, 242, 246 [22], 288 [530], 289 [540], 294 [583, 584], 319 [821–823], 320 [824–826], 334 [956], 336 [967, 968], 394 [1533], 395 [1537]
Ајкут, Ксенија 247 [23], 368 [1273]
Ајџановић, Јелена 276 [380, 381], 346 [1040, 1041]
Ајџановић, Милан 276 [380]
Ајџановић, Наташа 251 [63]
Аксић, Нина 320 [826], 350 [1089], 353 [1124]
Алановић, Миливој 276 [380, 381], 280 [436], 288 [531], 289 [540], 307 [716–718], 308 [725], 387 [1436, 1437]
Алвануди, Ангелики 368 [1274]
Алгријани, Али в. Algryani, Ali
Алекса Варга, Мелита в. Aleksa Varga, Melita
Александрова, З. Е. 97, 119
Алексиаду, Артемис в. Aleksiadou, Artemis
Алексић Милановић, Маријана 251 [65]
Алексић Хајдуковић, Ирена 251 [66]
Алексић, Будимир 358 [1179]
Алексић, Данило 307 [718, 719], 346 [1042]
Алексова, Красимира 247 [24], 295 [600], 320 [826]
Анастасиади Симеониди, Ана 368 [1276]
Андрејчук, Надија 289 [541]
Андрић, Едита 280 [437], 334 [956], 368 [1276]
Андрић, Иво 123, 125, 128, 129, 131–136, 139, 140
Андрич, Иво в. Андрић, Иво
Аникин, А. Е. 107, 119
Аничић, Андријана 252 [67]
Антонијевић, Јована 361 [1205]
Антонић, Ивана 311 [748]
Апокатанидис, Ефтимија в. Apokatanidis, Efthimia
Апресјан, В. Ј. 225

Апресјан, Ј. Д. 194, 225, 233
Арва, Сара 276 [382, 383]
Аргирис, Василис 368 [1278]
Аргиропулос, Симеон в. Argyropoulos, Simeon
Аризановић, Михаило 320 [827]
Арсенијевић, Бобан 243 [1]
Арутюнова, Н. Д. 101, 117
Астори, Давиде в. Astori, Davide
Атајан, Е. 210
Атанасова, Атанаска 295 [601]
Атанацковић, Л. 97, 119
Ашић, Тијана 244 [2, 5], 247 [25], 281 [438, 439], 307 [719–721], 308 [721], 316 [796], 320 [827], 336 [968], 369 [1279]

Бабамова, Ирина 247 [26], 281 [440], 295 [601], 369 [1279]
Бабенко, Л. Г. 97, 119
Бабић, Биљана 276 [384–386], 346 [1042], 390 [1485]
Бабић, Данијела 369 [1280]
Бабић, Јелена 369 [1281], 371 [1300]
Бабић, Миланка 308 [722], 317 [797], 320 [827], 336 [969]
Бабић, Стјепан в. Babić, Stjepan
Багаљини, Вероника в. Bagaglini, Veronica
Баги, Марина 308 [723], 319 [816]
Бадовинац, Јелена 247 [27], 252 [69], 336 [969], 369 [1282]
Баер, Магдалена в. Baer, Magdalena
Базили, Маурицио в. Basili, Maurizio
Базић, Јована 247 [28], 281 [441], 308 [723], 342 [1007], 369 [1283]
Баји, Ш. 210
Бајовић, Јелена 247 [29], 289 [541], 336 [969]
Бајока, Дафни Баја 244 [6]
Бајрић, Самир в. Bajrić, Samir
Бак, Карл Дарлинг 145
Бакалуца, Јелена 241, 252 [70–72], 256 [122], 392 [1504]
Бакић Мирић, Наташа 244 [7]
Балбони, Паоло в. Balboni, Paolo
Балек, Тијана 247 [29], 281 [442], 289 [541], 308 [724], 390 [1486]
Банковић, Невена 258 [151], 323 [856]
Барби, Маурицио в. Barbi, Maurizio
Барбулов Попов, Данијела в. Barbulov Popov, Daniela
Барентсен, Адриан 130, 136
Баркович, А. А. 225
Бартмињски, Јежи в. Bartmiński, Jerzy
Бартула, Владан 177
Бањић Ћосић, Маја 252 [74, 75]
Бахтин, М. 198
Беговић, Катарина 162, 301 [659], 320 [828], 346 [1042], 357 [1168, 1169], 390 [1487]
Безрукова, Ивана 175–190, 300 [658], 358 [1180]
Беко, Лидија 252 [76, 77], 265 [244]
Белей, Любомир 289 [542]
Белеј, Љубомир в. Белей, Любомир
Белић, Александар 132, 133, 136, 162
Белич, А. в. Белић, Александар
Бенгтсон, Андерс в. Bengtsson, Anders
Берак, Вера 183, 359 [1181]
Бери, Џ. в. Berry, John W.
Берман, Метју 151

Берн, [Ерик] 199
Бертини Малгарини, Патрицијa в. Bertini Malgarini, Patrizia
Бикицки, Наташа 252 [78, 79]
Биланџија, Софија 243, 247 [31], 336 [969], 370 [1290–1292], 391 [1488], 397 [1559]
Биљетина, Јелена 281 [443], 308 [724], 320 [828, 829], 362 [1227], 370 [1292]
Бићанић, Јасна в. Bićanić, Jasna
Бјелак, Аднан 304 [685], 336 [970]
Бјелаковић, Исидора 166, 276 [380, 381, 387], 350 [1090], 359 [1181], 362 [1222], 363 [1228], 391 [1489–1492]
Бјелетић, Марта 165, 167, 363 [1229], 365 [1247], 387 [1438]
Благоева, Диана 296 [604–609]
Блатешић, Александра 247 [32], 253 [80], 258 [148], 271 [319], 334 [956], 336 [970], 370 [1293], 377 [1354]
Блациоти, Олимпија в. Blatsioti, Olympia
Бовдишова, Татјана в. Bovdišová, Tatjana
Бовђиш, Татјана 246 [19]
Богдановић, Димитрије 185, 189
Богдановић, Недељко 242, 320 [829], 350 [1091–1093], 351 [1094, 1101], 354 [1135], 357 [1165], 387 [1439], 391 [1492]
Божић Синчук, Милица 217–223, 320 [829–831], 336 [971, 972], 363 [1233], 391 [1493, 1494], 394 [1524]
Божић, Валентина 296 [610]
Божић, Снежана 242, 349 [1075], 395 [1543]
Бојовић Јоксимовић, Јована 320 [831], 351 [1095]
Бојовић, Драга 334 [956], 337 [973], 346 [1043]
Бојовић, Злата 165, 166
Бојовић, Милевица 253 [82]
Бондарко, А. В. 213
Боњковски, Роберт 276 [388]
Боос, Драгана 266 [253, 254, 255]
Борисова, Надежда 244 [6], 296 [611]
Борљин, Јелена 241, 253 [83], 263 [213], 393 [1511]
Бошковић, Лазар 321 [832], 363 [1230]
Бошњак Ботица, Томислава в. Bošnjak Botica, Tomislava
Бошњаковић, Жарко 296 [613]
Брајовић, Јелена 253 [84], 260 [173]
Браниште, Лудмила в. Branişte, Ludmila
Бранков, Дуња 253 [87]
Бранковић, Драго 175, 186, 189
Бранковић, Константин 163, 228, 229
Браун, Вејлз 161, 387 [1440]
Браун, П. 196
Брборић, Вељко 304 [686, 687, 690], 337 [973], 346 [1044], 386 [1426], 387 [1441–1443]
Бродски, Јосиф 70
Бубало, Ђорђе 167, 180, 187
Бубањ Вучић, Вишња 346 [1045]
Бубањ, Бранка 346 [1045]
Бугарски, Ранко 308 [725], 312 [760]
Будимир, Милан 370 [1294], 385 [1425]
Будимировић Милићевић, Јелена 281 [444], 296 [613], 308 [725]
Будински, Доротеа 245 [14]
Будмани, Симо в. Budmani, Simo

Булатовић, Весна 253 [88], 281 [445], 337 [973], 370 [1295]
Буњак, Петар 387 [1444]
Бураи, Андреа в. Burai, Andrea
Бурас, Спиридон 253 [90]
Буха, Милорад 242, 361 [1206], 387 [1444]

Вајсгербер, Л. в. Weisgerber, Leo
Валетопулос, Фредерикос в. Valetopoulos, Freiderikos
Варбот, Ж. Ж. 226, 227
Василијевић Валент, Драгана 391 [1495]
Васиљев, Љупка 181, 182
Васиљевић, Анђела 281 [446], 308 [725, 726], 321 [833], 363 [1231], 370 [1296]
Васиљевић, Марија 187
Васић, Биљана 277 [389]
Васић, Смиљка 124, 136
Васу, Мирела в. Vassou, Mirela
Вегвари, Валентина 391 [1496]
Вежбицка, А. 124
Велер, М. 203
Величковић, Марта 253 [92]
Вељковић Станковић, Драгана 337 [973], 346 [1046]
Вељковић, Жарко 288 [532], 296 [614], 302 [678]
Вељовић Поповић, Бојана 356 [1156]
Венчељовски, Марияна 289 [543]
Венчељовски, Маријана в. Венчељовски, Марияна
Вепрева, [Ирина] 191
Вережан, Тамара 252 [79], 254 [93]
Веселиновић, Бранислав 308 [726], 351 [1096], 362 [1222]
Весић Павловић, Тијана 254 [94], 281 [447], 321 [833], 371 [1296], 373 [1311]
Весић, Љубица 331 [930]
Веснић, Миленко 162
Виготски, Л. 202, 207
Видаковић, М. 161
Вилијамс, Мелани 272 [338], 273 [339]
Вилимоновић, Јована 244 [7]
Виноградов, Виктор Владимирович 49, 62, 229, 230
Вирта, Татьяна 134
Витаз, Милица 254 [95]
Витас, Душко 244 [7], 301 [660]
Вјежбицка, Ана в. Wierzbicka, Anna
Владисављевић, Гордана 244 [7], 337 [974]
Владисављевић, Димитрије 278 [408]
Влајић-Поповић, Јасна 365 [1247]
Влаху, Евангелија в. Vlachou, Evangelia
Водопија Крстановић, Ирена 254 [96]
Војводић, Дојчил 281 [448], 288 [533]
Војновић, Жарко 185
Ворф, Б. Л. в. Whorf, Benjamin Lee
Вранешевић, Зоран 387 [1445]
Вранић Петковић, Ивана 254 [97]
Врањеш, Данијела 254 [98]
Вујаклија, Данка 297 [615]
Вујић, Јелена 337 [976]
Вујовић, Душанка 277 [390], 321 [834], 363 [1231]
Вујовић, Марија 254 [99, 100], 281 [449], 334 [956, 957], 371 [1297]
Вујчић, Никола 282 [450], 337 [974], 366 [1253], 371 [1297]
Вукићевић Ђорђевић, Љиљана 254 [101, 102]
Вукићевић, Драгана 40, 41

Вуковић Војновић, Драгана 254 [103]
Вуковић, Јован 351 [1097]
Вуковић, Ч. 126
Вукојевић, Маја 337 [975]
Вукомановић Растегорац, Владимир 321 [834], 337 [975], 347 [1047–1049]
Вукосав, Теодора 282 [451], 289 [543], 321 [834], 371 [1297]
Вулетић Ђурић, Јулијана 371 [1298]
Вулетић, Александар 337 [976]
Вулетић, Сања 254 [104]
Вулетић, Татјана 287 [520], 292 [572]
Вуловић Емонтс, Наташа 282 [452], 304 [688], 321 [834, 835], 325 [874], 334 [958, 959], 364 [1235], 371 [1298]
Вуруна, Богдан 337 [977]
Вученовић, Наташа 254 [105]
Вучићевић, Ана 316 [790], 343 [1011]
Вучковић, Дана 255 [106]
Вучковић, Марија 165–168, 282 [453], 288 [533], 297 [615], 308 [727], 321 [835–837], 351 [1098], 363 [1231], 367 [1268], 371 [1298]
Вучковић, Снежана 359 [1182], 386 [1426], 387 [1446]

Гавриловић, Валентина 287 [524, 525]
Гаврилиду, Зое в. Gavriilidou, Zoe
Гавриловић, Жана 371 [1299]
Гагић, Марко 371 [1300, 1301]
Гагић, Сташа 247 [33], 337 [977], 371 [1301]
Газдић, Јелена 346 [1043]
Гајдош, Срђан 255 [108]
Гајић, Тијана 255 [109]
Ганка, Вацлав в. Hanka, V.
Гантар, Аполонија в. Gantar, Apolonija
Гацу, Марија в. Gatsou, Maria
Гаши, Тијана 255 [110–112]
Гемаљевић, Сања 313 [770, 771], 347 [1050]
Генев Пухалева, Илиана 297 [617]
Георгиафентис, Михалис 371 [1303]
Георгиева, Цветелина 297 [618]
Георгијев, Ивана 255 [113]
Герд, А. С. 232
Гернгрос, Гинтер 255 [114], 268 [273]
Гивон, Т. 129
Гинић, Јелена 391 [1498]
Гледић, Бојана 255 [114], 275 [367–370]
Глигоријевић, Ивана 244 [7], 337 [977], 372 [1304]
Глигорић, Душан 351 [1098], 363 [1232]
Глоћовић, Аница 254 [102], 282 [454], 308 [727], 372 [1304]
Глумац, Дивна 372 [1305]
Говедар, Нина 277 [400]
Говедарица, Јована 276 [378]
Гоголь, Н. 202
Годард, Клиф в. Goddard, Cliff
Гојков Рајић, Александра 255 [115]
Голубовић, Ана 239, 386 [1426, 1427], 387 [1446]
Голушин, Иван 255 [116]
Гољак, Светлана 247 [33], 255 [117], 387 [1447]
Гончаров, И. 207
Гортан Премк, Даринка 163, 227, 228, 321 [838]
Гочанин, Мирјана 309 [727], 337 [977], 351 [1099]

Гошхетелиани, Ирине в. Goshkheteliani, Irine
Грабовска, Моника в. Grabowska, Monika
Градиншћак, Луна 304 [689]
Грајс, [Х. Пол] 193
Грбић, Душица 185
Грдинић, Никола 388 [1448]
Грковић Мејџор, Јасмина 12, 17, 108, 117, 149, 165–169, 182, 241, 242, 288 [534], 359 [1182], 360 [1201], 363 [1234], 388 [1449–1451]
Громенко, Елизавета С. 292 [567], 391 [1497]
Грошељ, Роберт в. Grošelj, Robert
Грујић, Татјана 307 [721], 309 [728]
Гудурић, Снежана 242, 248 [34], 282 [457], 337 [977], 372 [1306], 393 [1516–1518]
Гумбольдт, Вильгельм фон в. Humboldt, W. von
Гюлумянц, К. М. 226

Давитков, Ивана 247 [24]
Дагас, Николаос 372 [1307]
Дајбер, Томас 150
Далодјер, Ромуал в. Dalodière, Romuald
Дамљановић, Дара 391 [1498]
Данаваси, Терпси в. Danavassi, Terpsi
Даниловић, Мирјана 277 [391]
Данилович, Мирьяна в. Даниловић, Мирјана
Даничић, Ђуро 9–19, 165–168, 181
Даничич, Джуро в. Даничић, Ђуро
Данојлић, Милован 136
Де Лани, Пјер в. De Lanux, Pierre
Дејановић, Милица 364 [1239], 365 [1249], 366 [1258], 367 [1264]
Делић, Јован 167
Дервени, Елени 372 [1309]
Деретић, Настасја 244 [8]
Деспотовић, Јулијана 309 [729, 730], 343 [1012]
Детар Јевђовић, Снежана 256 [120, 121]
Дешић, Милорад 278 [407], 303 [679]
Димитријевић, Саша 351 [1099], 388 [1452]
Динић, Иван 248 [35], 337 [977], 372 [1309], 386 [1428], 388 [1452]
Дјачук, Људмила в. Дячук, Людмила
Дмитровић, Дина 282 [456], 338 [977], 372 [1309]
Добрић, Арналда в. Dobrić, Arnalda
Доброва, Татјана 256 [124]
Доду Савка, Каролина в. Dodu-Savca, Carolina
Дојчинова, Станка 297 [619]
Дојчиновић, Данијел 178
Достојевски, Ф. 202, 207
Дошлић, Дејан 188
Драгин, Наташа 180
Драгићевић, Милица 392 [1500]
Драгићевић, Рајна 45, 69, 87, 137, 141–146, 159, 163, 167, 227, 228, 242, 243, 244 [3, 9], 277 [392], 301 [661], 302 [672], 309 [731–733], 321 [839], 322 [840–850], 325 [876], 328 [898], 338 [977], 363 [1234], 388 [1453], 390 [1479], 392 [1501, 1502], 395 [1537]

Дражић, Јасмина 242, 276 [380, 381], 346 [1040, 1041], 363 [1231], 393 [1516–1518]
Дрљевић, Јелена 372 [1310]
Дробњак, Драгана 248 [34], 282 [457], 334 [959], 372 [1310]
Дубровски, Пјотар 11
Дурбаба, Оливера 272 [330]
Дурић, Ема 256 [126], 258 [146], 364 [1241]
Дурмишевић, Елма в. Durmišević, Elma
Дячук, Людмила 289 [544]

Ђелић, Милица 256 [127]
Ђинђић, Марија 282 [452], 322 [848, 851], 330 [929], 332 [941], 334 [959], 364 [1235], 372 [1310], 388 [1454]
Ђого, Дарко Р. 177
Ђокић Јовин, Сташа 248 [36], 256 [128], 338 [977], 372 [1310]
Ђоковић, Марија 248 [37], 309 [733], 372 [1310]
Ђорђевић, Ана 256 [129]
Ђорђевић, Весна 294 [586], 334 [960], 338 [977], 364 [1236]
Ђорђевић, Данијела 254 [94], 256 [130], 271 [324], 373 [1311]
Ђорђевић, Драгана 373 [1312, 1313]
Ђоровић, Данијела 248 [37], 256 [131], 373 [1314]
Ђукић Мирзајанц, Марина 257 [132]
Ђукић, Маријана 224–237, 322 [851]
Ђурић, Војислав 14, 17
Ђурић, Јелена 347 [1051]
Ђурић, Љиљана 257 [133]
Ђурић, Љубица 282 [458], 309 [734], 322 [852], 338 [977], 364 [1236], 373 [1314]
Ђурић, Милица 364 [1237]
Ђурић, Милош 392 [1503]
Ђуркин, Веселина 217, 304 [689], 309 [735, 736], 361 [1209]
Ђуровић, Сања 309 [737, 738], 323 [852]
Ђуровић, Татјана 257 [134], 270 [309]

Евгеньева, А. П. 94, 119
Екмечић, Ливија 162
Епштејн, Михаил 289 [540]
Ерёмин, Александр 290 [546, 552]
Ефтимиу, Ангелики в. Efthymiou, Angeliki

Жавски Бахч, Матеја в. Žavski Bahč, Mateja
Желе, Андреја А. в. Žele, Andreja A.
Живановић, Александар 257 [136, 137]
Живановић, Ђорђе 10, 14, 17, 18
Живић, Невена 304 [689], 347 [1052]
Живковић Николић, Ема 257 [138], 338 [978]
Жикић, Љубица 323 [853]
Жинкин, Н. 202
Журавлев, А. Ф. 99, 118
Журављов, А. Ф. в. Журавлев, А. Ф.
Жутић, Никола 361 [1207], 388 [1454]

Завишин, Катарина 257 [139, 140]
Заилац, Миленко 351 [1099], 364 [1238]
Зализняк, Анна А. 123, 124, 136

Запутил, Марија 364 [1239]
Зарифовић Грковић, Мирјана 248 [38], 338 [978], 373 [1315]
Засорина, Лидия Н. 124, 136
Захаријевић, Илија 16, 17
Захарова, Елизавета 257 [141]
Заходер, Б. 208
Звалена, Елеонора в. Zvalená, Eleonóra
Звекић Душановић, Душанка 276 [380], 277 [393, 394], 280 [437]
Здравковић, Олга 372 [1304]
Земска, Ј. 204
Зечевић Крнета, Гордана 257 [142]
Зимодро, С. 142
Зинкевич, А. В. 226
Златковић, Драгољуб 351 [1099], 364 [1240]
Зобеница, Николина 248 [38], 257 [143, 144]
Зоговић, Мирка 31, 40
Золотова, Г. А. 232, 233
Зотова, Анна Сергеевна 292 [565]

Ибровац, М. 162
Иванић, Душан 21, 22, 40, 41
Иванић, Ивана 243, 257 [145], 258 [146–148], 273 [343], 364 [1241], 373 [1315], 396 [1551]
Иваниш, Јована 310 [739], 364 [1242], 392 [1508]
Иванковић, Мирјана 282 [459], 310 [739], 373 [1315]
Иванова, Ирина 277 [395]
Ивановић, Бранислав 373 [1316]
Ивановић, Јанко 277 [396], 310 [740], 392 [1509]
Ивановић, Милан 323 [854], 364 [1242]
Ивановић, Милена 289 [545], 290 [545]
Ивановић, Ненад 147–164, 228, 310 [741], 323 [855], 361 [1208]
Ивековић, Тихана 244 [10]
Ивић, Милка 243
Ивић, Павле 40, 145, 151, 301 [662], 354 [1136], 355 [1142], 356 [1152]
Ивишић, Катарина в. Ivišić, Katarina
Ивковић, Гордана 282 [460], 338 [978], 373 [1316]
Игњатовић, Наташа 258 [149, 150]
Игрутиновић, Смиљана 258 [151], 323 [856]
Иконому, Деспина в. Oikonomou, Despina
Иланковић, Сара 282 [461], 334 [960], 373 [1317]
Илијев, Иван 392 [1510]
Илић Ђорђевић, Сандра 258 [153]
Илић, Валентина 277 [396], 304 [690], 325 [876], 347 [1053], 395 [1534]
Илић, Драгана 258 [152]
Илић, Јелица 373 [1318]
Илић, Кристина 282 [462], 310 [741], 373 [1319], 374 [1320]
Илић, Марија 364 [1241]
Илић, Мирјана 310 [741], 323 [857], 338 [978], 351 [1099–1102], 364 [1242]
Илић, Тања 347 [1054]
Исаиловић, Невен 186, 358 [1178]
Исерс, О. 196

Јакић Шимшић, Милена 154, 155, 323 [858]
Јакобсон, Роман 157, 193
Јакову, Марија 258 [154]
Јакубински, Л. 198
Јакушкина, Екатерина Ивановна в. Якушкина, Екатерина

Јакшић Перовић, Исидора 277 [397, 398]
Јаневска, Марија 303 [679], 310 [742], 351 [1103]
Јаневска, Тамара 310 [742], 323 [858], 351 [1103]
Јанићијевић, Марко 374 [1321]
Јаничкова, Никол 159
Јанковић Филиповић, Јелена 245 [11]
Јанковић, Анита 258 [155]
Јанковић, Данијела 245 [10], 347 [1055]
Јанковић, Јелена 245 [10], 323 [859, 860], 352 [1103], 393 [1512]
Јанковић, Љиљана 248 [39], 283 [464, 465], 310 [742], 338 [978], 374 [1321]
Јанковић, Наташа 258 [156]
Јанковић, Никола 258 [157]
Јанковић, Софија 248 [40], 310 [742], 374 [1321]
Јанула, Мина в. Giannoula, Mina
Јањић, Данијела 393 [1513]
Јањић, Марина 241, 278 [412], 323 [860], 338 [978], 347 [1056, 1057], 352 [1104, 1106], 357 [1161]
Јањушевић Оливери, Ана 310 [740, 743–745], 311 [753]
Јаредић, Биљана 269 [289]
Јаћовић, Јелена 259 [158]
Јашовић, Голуб 323 [860, 861], 329 [920], 332 [944], 352 [1105], 364 [1239], 365 [1249], 366 [1258], 367 [1264]
Јашовић, Јована 323 [861], 329 [920]
Јевгењева, А. П. в. Евгеньева, А. П.
Јевтић, Александра 248 [41], 310 [745], 374 [1322]
Јевтић, Марко 248 [41], 259 [159]
Јевтовић Шулејић, Маја 374 [1323]
Јелић, Андреа-Беата в. Jelić, Andrea-Beata
Јелић, Гордана 338 [979]
Јелић, Маријан 217, 324 [861, 862], 338 [979], 361 [1209, 1210]
Јеремић Мићовић, Емина 264 [232], 272 [338], 273 [339]
Јерјомин, Александар в. Ерёмин, Александр
Јеркин, Корина в. Jerkin, Corinna
Јерковић, Вера 181, 182, 189
Јерковић, Јелена 259 [163]
Јеротијевић Тишма, Даница 259 [164–167], 283 [466, 467], 303 [679], 374 [1323]
Јоану, Димитра в. Ioannou, Dimitra
Јованова Грујовска, Елена 388 [1455]
Јовановић Падејски, Ђурђа 374 [1326]
Јовановић Симић, Јелена 339 [982], 348 [1059]
Јовановић, Ана Д. 245 [12]
Јовановић, Ана С. 259 [168]
Јовановић, Вера 374 [1325]
Јовановић, Виолета 345 [1036, 1037]
Јовановић, Владан 300 [658], 304 [691], 311 [745], 324 [863–865], 338 [980, 981], 340 [997], 341 [998], 343 [1019], 352 [1106], 359 [1183], 364 [1242], 388 [1456]
Јовановић, Гордана 243, 396 [1549]
Јовановић, Ивана 347 [1058]
Јовановић, Јована 311 [745], 324 [866–871], 328 [907], 339 [981], 352 [1107, 1108], 355 [1141], 364 [1242], 365 [1243]

Јовановић, Лана 283 [468], 374 [1325]
Јовановић, Миодраг 311 [745], 352 [1109]
Јовановић, Р[анко] 97, 119
Јовановић, Томислав 358 [1170, 1171]
Јовић, Ана 259 [169]
Јовић, Данијела 348 [1060]
Јовић, Надежда 300 [658], 324 [871], 339 [982], 359 [1184], 361 [1211], 365 [1243]
Јовићевић, Радојица 324 [872]
Јозић, Ивана в. Jozić, Ivana
Јока, Сања 375 [1328]
Јокановић, Весна 259 [170], 260 [171]
Јорданиди, С. И. 229
Јорданиду, Ана 260 [172]
Јоцић, Милош 325 [873]
Јошић, Нењо 304 [692], 325 [874, 875], 334 [960], 352 [1110], 365 [1244]
Јуришић, Марина 303 [679], 311 [746], 325 [875], 352 [1111, 1112], 393 [1519]
Јурчик, Оливије в. Jurczyk, Olivier

Кавгић, Александар 245 [13], 260 [174], 354 [1134], 375 [1329]
Казак, Марија-Лукреција в. Cazac, Maria-Lucreția
Кајтез, Илија 388 [1457]
Калај, Б. 177, 178
Калуђеровић, Анђела 325 [875], 352 [1113]
Калюта, А. М. 226
Камилаки, Марија 375 [1330]
Кампанару, Ана в. Kampanarou, Anna
Кампмарк, Наташа 260 [176]
Канакис, Костас 245 [13], 301 [662], 375 [1332]
Капранов, Олександр в. Kapranov, Oleksandr
Капустина, Јелена 354 [1138]
Караџич, Вук в. Караџић, Вук
Карајић, Алекса 393 [1520]
Каранцола, Елени 375 [1335]
Карасик, В. 198
Караулов, Ю. Н. 67, 68, 87, 206
Карахаљу, Рања 375 [1336]
Караџић, Вук 9–14, 16, 17, 19, 28, 29, 126, 128, 141, 161, 162, 166, 217–220, 222, 223
Кардош Стојановић, Александра 283 [469], 325 [875], 375 [1336]
Карл, Катрин 156
Карпіловська, Є. А. 289 [545]
Кацуда, Георгија 378 [1363]
Кебара, Марина 248 [41], 290 [547], 307 [721], 325 [875]
Кевечеш, З. в. Kövecses, Zoltán
Керењи, Александар 365 [1245]
Керкез, Драгана 264 [225–227], 283 [470], 290 [547], 311 [746], 339 [982], 348 [1061]
Керн, Борис в. Kern, Boris
Кефала, Ангелики 260 [177]
Кецман, Милош 311 [747]
Кечо, Едина в. Kečo, Edina
Кикилинца, Пинелопи в. Kikilintza, Pinelopi
Кирило, Арина в. Chirilă, Arina
Кирјази, Панајота в. Kyriazi, Panagiota
Китановска Ристоска, Елена 260 [180]
Киш, Наташа 276 [381], 311 [748]
Кјисева, Марија 151
Кјосе, Андријана в. Kjose, Andrijana
Клајн, Иван 137

Клеменовић, Јасмина 245 [14]
Клеменчич, Симона в. Klemenčič, Simona
Кликовац, Душка 125, 129, 130, 136, 213, 214, 304 [693], 311 [749], 348 [1062]
Кнежевић, Божица 330 [926]
Кнежевић, Зоран 166
Књижар, Иван 339 [983]
Ковалски, Павел в. Kowalski, Paweł
Ковачевић Петровић, Бојана 241, 248 [42], 250 [55], 393 [1511]
Ковачевић, Борко 311 [750]
Ковачевић, Ервин в. Kovačević, Ervin
Ковачевић, Зорица 248 [41], 311 [750], 376 [1340]
Ковачевић, Ивана 348 [1063]
Ковачевић, Љубомир 187
Ковачевић, Милош 125, 133, 136, 209–216, 242, 243, 301 [663], 302 [671, 674], 311 [751–753], 312 [754–758], 393 [1521], 395 [1544]
Ковачевич, М. в. Ковачевић, Милош
Ковачевич, Предраг 292 [571]
Кожинова, А. А. 95, 118
Козловска, Љ. А. 225
Козловская, Н. В. 292 [566]
Козомара, Драгомир 303 [679], 312 [758], 352 [1114], 353 [1115]
Колар, Јан в. Kollár, Ján
Коллар, Ян в. Kollár, Ján
Кољада, Н. 203
Комадина, Исидора 260 [182], 261 [183]
Компара Луканчич, Мојца в. Kompara Lukančič, Mojca
Компировић, Татјана 269 [289]
Коницка, Јелена 155, 156
Кончаревић, Ксенија 245 [14], 290 [548], 338 [981], 339 [984], 359 [1185]
Копиловић, Марина 266 [252]
Копривица Лелићанин, Марија 376 [1341]
Копривица, Верица 242, 395 [1538]
Корбет, Гревил 151
Корда Петровић, Александра 394 [1522]
Корнилов, О. А. 66–68, 87
Королев, Н. 83, 90
Коросиду, Елени в. Korosidou, Eleni
Косановић, Милан 388 [1458]
Костадиновић Рачић, Александра 377 [1359]
Костадиновић, Данијела 353 [1116], 394 [1522]
Костић, Адриана 245 [14], 376 [1342]
Костић, Антонина 261 [185]
Костомаров, В. 204
Котелова, Н. З. 291 [564]
Коток, Александра в. Cotoc, Alexandra
Коца, Маја 348 [1064]
Коцева, Весна 261 [187]
Коцић, Злата 389 [1462]
Коцкова, Јана в. Kockova, Jana
Кошћуг, Анђела в. Coşciug, Angela
Крајишник, Весна 277 [399], 278 [406], 325 [876]
Красовицки, Александар 151
Краузе, Марион 156
Крвина, Домен в. Krvina, Domen
Креспо Кесада, Лаура в. Crespo Quesada, Laura
Кречмер, Ана в. Kretschmer, Anna
Крижанић, Јурај 161
Кријези, Мерима 261 [190]

Кример Габоровић, Сања 245 [14], 283 [471, 472], 312 [758], 325 [876], 376 [1343]
Крисин, Л. П. 230
Крстић, Ана 312 [759], 339 [984], 353 [1117], 365 [1246], 394 [1523]
Крстић, Маја 283 [473], 290 [548], 325 [876]
Крунић, Бојан 188
Крцић, Ненад 335 [961], 339 [984], 348 [1065]
Ксефтери, Марија 376 [1344]
Кубасова, Ана 261 [191]
Кубурић Мацура, Мијана 277 [400]
Кузмановић, Рајко 175, 189
Кузманоска, Анита 261 [192]
Кукић, Марко 283 [474], 312 [759], 376 [1344]
Кулић, Данијела 258 [155], 261 [193], 325 [877], 339 [984]
Куњарели, Ирини 376 [1345]
Курешевић, Марина 182, 183, 276 [381], 300 [658], 359 [1186, 1187]
Курилова, А. Д. 231
Куркина, Љубов 365 [1247]
Кустурица, Емир 241, 307 [715]
Куцујера, Фотини 376 [1346]
Кучарова, Јана в. Kucharová, Jana

Лавидас, Николаос в. Lavidas, Nikolaos
Лазаревић Di Giacomo (Ди Ђакомо), Персида 298 [631], 359 [1188]
Лазаревић, Ана 262 [195]
Лазер Панкив, Олесја в. Lazer-Pankiv, Olesia
Лазић Коњик, Ивана 157, 163, 217, 235, 283 [475, 476], 284 [483], 305 [694], 312 [760, 761], 319 [823], 325 [878–880], 326 [880, 881], 331 [934, 935], 339 [985], 363 [1233], 394 [1524]
Лазић, Дариа в. Lazić, Daria
Лазић, Мирослав 184, 358 [1172, 1175]
Лазовић, Никола 284 [477], 339 [985], 376 [1348, 1349]
Лакетић Тривунчић, Блаженка 245 [14], 301 [664], 348 [1066]
Лалић Крстин, Гордана 377 [1351], 382 [1396]
Лалић, Ана 377 [1350]
Латас, Ђорђе 388 [1459]
Лачокова, Ана Маргарета в. Lačoková, Anna Margaréta
Леванић, Луција в. Levanić, Lucija
Леви, Мередит в. Levy, Meredith
Левинсон, С. 196
Левкова, Рада 298 [633]
Левушкина, Ружица 326 [882], 394 [1525]
Левшина, Жана в. Левшина, Жанна Леонидовна
Левшина, Жанна Леонидовна 290 [549]
Лејкоф, Џ. в. Lakoff, George
Леон, Лаура Јоана в. Leon, Laura Ioana
Леонтјев, А. 202
Летић, Бранко 175
Летучи, Александар 161
Лехачкова, Хелена 157
Ливадиотакис, Георгиос в. Leivadiotakis, Georgios
Лигорио, Орсат 166, 288 [535], 298 [633, 634], 326 [882, 883], 377 [1352, 1353]
Лигуори, Марио 377 [1354]
Липтакова, Људмила 245 [15]
Лириотакис, Теодорос в. Lyriotakis, Theodoros

Лома, Александар 148, 165, 241, 242, 288 [534, 535], 300 [658], 354 [1135], 357 [1165], 359 [1189], 365 [1247, 1248], 367 [1268], 388 [1460]
Ломовић, Бошко 301 [665]
Ломпар, Весна 312 [761], 348 [1067], 377 [1355], 394 [1526, 1527]
Лончар Раичевић, Александра 284 [478], 290 [549], 303 [679], 339 [985], 353 [1117–1119], 394 [1528]
Лончар Раичевич, Александра в. Лончар Раичевић, Александра
Лопатин, В. В. 229, 230
Лопатић, Милица 249 [42], 335 [961], 377 [1356]
Лубурић, Гордана 262 [201]
Луковић, Марија 278 [401]
Лурија, А. 194, 202
Ляшевская, Ольга Н. 82, 90, 124, 136

Љашевска, О. Н. в. Ляшевская, Ольга Н.
Љесков, Н. 202
Љосис, Никос в. Liosis, Nikos
Љубанић, Милица 249 [42], 335 [961], 377 [1358]
Љубишић, Сања 377 [1359]
Љубојевић, Данијела 262 [202, 203]

Мајер, Марек в. Majer, Marek
Мајковски, Александар в. Majkowski, Aleksander
Макевић, Јелена 326 [884]
Макишова, Ана в. Makišová, Anna
Макри, Василики 377 [1360]
Максимовић, Бранислава 271 [320]
Максимовић, Јелена 264 [232], 272 [338], 273 [339]
Маласпина, Ема в. Malaspina, Emma
Маља Имами, Наиље в. Malja-Imami, Nailje
Мањан, Горан 262 [204]
Мандић Ивковић, Ана 254 [97], 262 [205, 206]
Манић Матић, Вања 262 [207], 263 [208]
Манојловић, Кристина 326 [884], 339 [985], 353 [1120]
Манојловић, Нина 269 [292], 284 [479], 312 [761], 335 [962], 378 [1362]
Манојловић, Соња 359 [1190, 1191]
Манолесу, Ио 378 [1363]
Мардешић, Сандра в. Mardešić, Sandra
Маринков, Ивана 263 [210]
Маринковић Р[анко] 126
Маринковић, Ивана 263 [211]
Маринковић, Марина 152
Маринов, Владислав 298 [635]
Марић, Биљана 191–208, 284 [480], 290 [549, 550], 312 [761], 391 [1498], 394 [1529]
Марић, Слађана 263 [212]
Маричић Месаровић, Сања 241, 255 [113], 259 [168], 263 [213], 393 [1511]
Марјановић, Саша 242, 394 [1533]
Марковић Николајева, Јелена 278 [402]
Марковић, Александра 301 [666], 313 [761], 313 [762, 763], 389 [1461]
Марковић, Анђела 284 [481], 378 [1363], 385 [1425]

Марковић, Бранислава 326 [885, 886], 353 [1120, 1121], 365 [1249], 389 [1462], 394 [1530]
Марковић, Вера 263 [214]
Марковић, Јелена 263 [215]
Марковић, Јордана 313 [764], 339 [986], 353 [1122]
Марковић, Сузана 263 [216], 284 [482], 313 [764], 378 [1363]
Марковић, Татјана 263 [217, 218]
Маројевић, Радмило 149, 303 [679], 313 [764], 339 [987], 340 [988–993], 361 [1211], 389 [1462]
Мартинов, Златоје 365 [1250]
Мартиновић Барбул, Ивана 263 [220]
Мартиновић, Ана 262 [196], 263 [219]
Мартиновић, Милена 358 [1173]
Марчета, Јована 284 [483, 484], 326 [886], 335 [962], 378 [1363, 1364]
Марчокова, Данијела в. Marčoková, Daniela
Мастило, Милица 263 [221], 264 [222]
Матавуль, Симо в. Матавуљ, Симо
Матавуљ, Симо 21–27, 31, 32, 34, 37, 38, 40, 41
Матин, Инес 335 [962], 348 [1068]
Матић, Маја 320 [824]
Матић, Маријана 264 [223]
Матић, Томислав 361 [1212]
Махмутовић, Јасмина в. Mahmutović, Jasmina
Мацановић, Ана 313 [765]
Мацура, Сања 243, 302 [676]
Меденица, Лука 264 [225–231], 391 [1498]
Мекроберт, Кетрин Мери в. MacRobert, Mary
Метзнер, Катарина 264 [232]
Мизников, Сергеј А. в. Мызников, С. А.
Мијаиловић, Катарина 361 [1213]
Микаэлян, Ирина 124, 136
Микелица, Мија в. Michelizza, Mija
Микић Чолић, Ана в. Mikić Čolić, Ana
Миклошич, Франц 14
Миланов, Наташа 155, 313 [766], 321 [835], 326 [887]
Милановић, Александар 9–19, 150, 151, 165, 166, 301 [667], 305 [695], 326 [888, 889], 337 [976], 340 [994], 360 [1192], 361 [1214], 394 [1531]
Милановић, Александр в. Милановић, Александар
Милашин, Горан 313 [767, 768]
Миленковић, Ана 313 [769], 314 [772]
Миленковић, Бранка 340 [995]
Миливојевић, Анђела 249 [43], 340 [995], 378 [1364]
Миливојевић, Весна 264 [233], 266 [250]
Миликић, Наталија 264 [234], 265 [235]
Милинковић, Снежана 22, 41
Милисављевић, Александра 279 [419]
Милисављевић, Милош 340 [996]
Милић, Ана 326 [890]
Милић, Мира 283 [469], 284 [485], 363 [1231]
Милићевић, Вук 129, 131
Милићевић, Милош 145, 146, 245 [15], 305 [696]
Милићевић, С. 142
Миловановић, Бошко 313 [770, 771], 340 [996]

Миловановић, Јована 272 [330], 280 [429]
Миловановић, Марина 265 [236]
Милојевић, Емилија 265 [237, 238], 378 [1365]
Милојевић, Ивана 284 [486], 327 [890], 378 [1365]
Милојевић, Марија 327 [891]
Милојевић, Предраг 365 [1251]
Милорадов, Дејан 327 [892], 390 [1479]
Милорадовић, Софија 243, 307 [714], 327 [892], 340 [997], 350 [1092], 353 [1123, 1124], 389 [1464], 395 [1546]
Милосављевић, Бојана 245 [16], 331 [930], 340 [997], 353 [1125]
Милосављевић, Вера 302 [668]
Милосављевић, Петар 305 [697]
Милосављевић, Стефан 348 [1069]
Милосављевић, Тања 327 [892], 353 [1126, 1127], 360 [1193], 389 [1464]
Милошевић, Иван 378 [1366, 1367]
Милошевић, Марко 209–216, 335 [963], 355 [1143], 358 [1174], 360 [1194]
Милошевић, Оља 265 [239]
Милошевић, Стефан 239, 249 [44], 290 [551, 552], 327 [892], 340 [998], 341 [998], 386 [1426]
Милутиновић, Симеон Сарајлија 11, 12
Миљанић, Весна 302 [669]
Миљковић, Вања 310 [739], 313 [769], 314 [772–774], 327 [893, 894], 341 [998], 363 [1233], 365 [1252], 394 [1524]
Миљковић, Ивана 378 [1368]
Минић, Катарина 284 [487], 314 [774], 378 [1368]
Минић, Тамара 327 [895], 341 [999], 354 [1127]
Миновић, М. 212
Мирић, Милица 379 [1369]
Мирков, Лидија 344 [1024]
Мирковић Бирташић, Дејана 252 [71], 284 [488], 327 [895], 366 [1252], 379 [1369]
Мирковић, Горица 278 [403], 314 [775], 348 [1070], 365 [1252]
Мирковић, Драгица 254 [97], 265 [240, 241]
Мироха, Пјотр 394 [1532]
Мирчић Панић, Драгана 278 [404]
Митић, Анђела 327 [896], 341 [999], 354 [1128, 1129]
Митић, Ивана 279 [413], 314 [776]
Митић, Марија 373 [1314]
Митић, Светлана 265 [242]
Митрићевић Штепанек, Катарина 249 [44], 294 [591], 327 [896]
Митровић, Марија 22, 41, 379 [1370]
Мићић, Милена 265 [243]
Мићовић, Драгослава 252 [76], 265 [244]
Михаиловић, Милош 341 [1000]
Михајловић, Јелена 349 [1071]
Михајловић, Милица 354 [1130]
Михалис, Атанасиос 265 [245]
Михаљевић, Ана в. Mihaljević, Ana
Михаљевић, Милица в. Mihaljević, Milica
Мицкоски, Николче 299 [644]
Мишина, Јекатерина 154
Мишић, Биљана 349 [1072]
Мишкељин, Ивана 314 [777]
Младеновић, Јелена С. 243, 395 [1545]
Модерц, Саша 249 [44], 265 [246, 247]

Мокиенко, Валерий Михайлович 191, 290 [553]
Мокиенко, Валериј в. Мокиенко, Валерий Михайлович
Молнар, Драженка в. Molnar, Draženka
Момчиловић, Николета 266 [249]
Моретић Мићић, Снежана 264 [233], 266 [250, 251]
Морис, Кетрин Елен в. Morris, Catrin E.
Московљевић Поповић, Јасмина 305 [697], 314 [778], 349 [1073]
Мосхонас, Спирос 379 [1371]
Мота, Ђорђо 266 [253–255]
Мразовић, А. 161
Мркоњић, Милица 305 [698]
Мршевић Радовић, Драгана 161, 242, 395 [1542]
Мудри, Александар 280 [436], 291 [554–558]
Мунтеан, Николина в. Muntean, Nicolina
Муресиоти, Евгенија в. Mouresioti, Evgenia
Мурзин, Л. 204
Мутавџић, Предраг 261 [190], 266 [256]
Мути, Ана в. Mouti, Anna
Муховић, Ерсан 285 [489], 314 [778], 341 [1000], 379 [1373]
Мызников, С. А. 163, 231, 232

Набоков, В. 205
Негришорац, Иван 389 [1465–1468]
Недељковић, Војин 167
Недељковић, Даница 341 [1001]
Недељковић, Марија 278 [405]
Ненадић, Марија 246 [17], 266 [258], 314 [779], 327 [896]
Непоп Ајдачић, Лидија 291 [559, 560]
Непоп-Айдачич, Лідія в. Непоп Ајдачић, Лидија
Нешковић, Сања 379 [1374]
Нешовић, Матија 285 [490, 491], 291 [560], 314 [779, 780], 327 [896], 379 [1374]
Нијемчевић Перовић, Марија 266 [259]
Никетић, Предраг 266 [260]
Никитина, Серафима Евгеньевна 54, 62
Никитовић, Зорица 175, 177, 189, 358 [1178]
Николаидис, Катерина в. Nicolaidis, Katerina
Николић Мастод, Биљана 278 [406]
Николић Хојт, Ања в. Nikolić-Hoyt, Anja
Николић, Александар 366 [1253]
Николић, Весна 267 [260], 314 [781], 325 [876], 327 [897], 328 [898], 349 [1074], 366 [1253], 395 [1534, 1535]
Николић, Емилија 285 [492], 291 [560], 341 [1001]
Николић, Ивана 249 [45], 341 [1001], 379 [1375]
Николић, Јелена 249 [48]
Николић, Јована 267 [261]
Николић, Марина 242, 305 [698], 314 [781], 328 [899], 341 [1002, 1003], 352 [1106], 354 [1131], 357 [1161], 364 [1236]
Николић, Мелина 379 [1376]
Николић, Милка 314 [781], 341 [1004, 1005], 342 [1006], 349 [1078], 395 [1536]
Николић, Мирослав 119, 137
Николић, Часлав 241, 392 [1507]

Николовски, Весна 267 [262]
Николовски, Зоран 285 [493], 379 [1376]
Нисбет, Р. в. Nisbett, Richard E.
Новаков, Драгана 302 [670], 360 [1195, 1196]
Новаковић, Александар 277 [398], 278 [407–412], 279 [413–418, 425], 280 [431, 432], 349 [1075], 354 [1132], 389 [1469]
Новаковић, С[тојан] 212
Новокмет, Слободан 315 [782], 328 [900–908], 329 [909–911], 362 [1215], 363 [1233], 366 [1253]
Номаћи, Мотоки в. Nomachi, Motoki
Норман, Борис Јустинович 191–208

Његош, Петар II Петровић 162, 222

Обаси, Џејн Чинело в. Obasi, Jane Chinelo
Обен, Мишел 162
Обрадовић, Јасна 305 [699]
Обрадовић, Мирјана 278 [401], 395 [1536]
Обрадовић, Светлана 315 [783]
Огњановић, Сања 305 [700], 315 [783], 329 [911], 354 [1133]
Ожегов, С. И. 120
Окано, Канаме 291 [561–563], 315 [783], 389 [1471]
Окука, Милош 17, 18
Онипенко, Н. К. 232
Опарница, Милена 267 [267]
Опачић, Марија 285 [494], 291 [563], 306 [705], 315 [783]
Остин, [Џон Ленгшо] 200
Оташевић, Ђорђе 291 [564], 292 [565–567], 294 [592], 315 [784, 785], 329 [912–920], 330 [921–924], 341 [1005], 364 [1236, 1242], 366 [1254–1262], 386 [1431–1433]
Оташевић, Љиљана 366 [1256]

Павић, Милорад 123, 128, 129, 222
Павич, М. в. Павић, Милорад
Павлова, Алина 391 [1497]
Павловић Јовановић, Јелена 267 [263], 279 [419], 306 [706], 315 [786], 362 [1216–1221]
Павловић, Ана Марија 361 [1205]
Пазио Влазловска, Дорота в. Pazio-Wlazłowska, Dorota
Палмер, Г. в. Palmer, Garry
Панагопулос, Панагиотис 267 [264]
Панић Кавгић, Олга 245 [13], 246 [17], 249 [46], 354 [1134]
Панић Церовски, Наталија 342 [1009]
Пановска-Димкова, Искра 158
Пантелидис, Николаос 380 [1378]
Пантић, Ирена 267 [265]
Пантић, Славица 285 [495], 360 [1196], 380 [1378]
Пап, Беата в. Papp, Beáta
Пападопулос, Никос 267 [266]
Папаз, Младен 285 [496], 315 [786], 342 [1005], 380 [1379]
Папрић, Маријана 255 [115], 267 [266], 389 [1472]
Парахонько, Людмила Вячеславовна 246 [18], 285 [497], 292 [567], 380 [1379]
Парахоњко, Људмила в. Парахонько, Людмила Вячеславовна
Паровић, Валентина 267 [267], 349 [1075]
Пасула, Милица 249 [47], 342 [1005], 380 [1379]

Пасуљевић Шимвел, Лидија 267 [268]
Пауновић Родић, Стефана 285 [498], 295 [594], 330 [924]
Пејановић, Ана 335 [964]
Пејић, Душан 330 [925, 926], 354 [1135]
Пејовић, Анђелка 285 [499], 315 [786], 380 [1379]
Пејовић, Ранко 322 [849]
Пекелис, Ольга Е. 129, 137
Пентковски, Алексеј Мстиславович в. Пентковский, Алексей Мстиславович
Пентковский, Алексей Мстиславович 167
Пеньковский, Александр Борисович 49, 62
Пердих, Андреј в. Perdih, Andrej
Перић, Барбара в. Perić, Barbara
Перић, Ђорђе 330 [927]
Перишић, Јелена 279 [420, 421]
Перишић, Оља 279 [422]
Перовић, Светлана 330 [928], 373 [1312]
Перошевић, Ненад 265 [235]
Петини, Силвија в. Pettini, Silvia
Петковић, Јелена 242, 243, 302 [674], 306 [706], 312 [756, 759], 342 [1006], 395 [1544]
Петковић, Људмила 267 [271]
Петковић, Марина 267 [266]
Петрак, Марта в. Petrak, Marta
Петрић, Марко 380 [1380, 1381]
Петровић Гујаничић, Маша 285 [501], 286 [502, 503], 335 [964], 342 [1008], 380 [1383]
Петровић Савић, Мирјана 330 [928, 929], 354 [1137, 1138], 367 [1262]
Петровић, Ана 342 [1007]
Петровић, Ања 380 [1382]
Петровић, Гала 380 [1383]
Петровић, Драгољуб 303 [680], 354 [1136]
Петровић, Ивана 335 [964], 342 [1008]
Петровић, Кристина 279 [422], 349 [1076]
Петровић, Снежана 167, 365 [1247]
Петровић, Срђан 292 [568]
Петронијевић, Божинка 286 [504], 315 [786], 366 [1253], 380 [1383]
Петрушевска, Љ. 203
Пешковски, А. М. 203, 213, 214
Пижурица, Мато 395 [1541]
Пиколо, Федерико в. Piccolo, Federico
Пилетић, Деја 262 [201]
Пилиповић, Радован 183
Пипер, Предраг 45, 47–51, 57, 61–64, 69, 88, 125, 127, 131, 137
Плишкова, Ана в. Plišková, Anna
Плотњикова, Ана Аркадјевна 142, 143
Полић, Белма в. Polić, Belma
Половина, Весна 246 [18], 338 [979], 342 [1009]
Поломац, Владимир 358 [1174], 359 [1186]
Пон, Леонард в. Pon, Leonard
Попова, Ольга А. 255 [116]
Поповић Писари, Милена 286 [508], 315 [788, 789], 381 [1383]
Поповић, Александар 390 [1485]
Поповић, Драгана 101, 114, 119, 281 [448], 286 [506], 292 [568], 315 [786]
Поповић, Ђорђе 9, 12, 14, 17
Поповић, Јован 362 [1222]
Поповић, Јован Стерија 10, 14–17

Поповић, Љубомир 125, 137, 212, 213
Поповић, Људмила 45, 130, 137, 288 [531, 533], 315 [787, 788], 342 [1009]
Поповић, Милица 255 [111], 268 [276]
Поповић, Милош 12, 14, 16
Поповић, Наташа 249 [48, 49], 268 [277], 272 [329], 342 [1009], 381 [1383]
Поповић, П[авле] 162
Поповић, Снежана 255 [117], 286 [507], 295 [594], 335 [964]
Порумб, Анка в. Porumb, Anca
Порцијо, Пина в. Porzio, Pina
Потапова, О. В. 226
Правуљац, Ања 249 [50], 342 [1009], 381 [1383]
Прањковић, И. 153
Пријомишева, Марина Н. 163, 234, 235
Продановић, Маријана 268 [280]
Прошић Сантовац, Данијела 268 [281]
Прћић, Тврtко 283 [475, 476], 286 [509], 287 [519], 330 [929], 363 [1231], 367 [1266], 381 [1383], 389 [1473]
Пуркине, Ян в. Purkyně, J. E.
Пуркиња, И. К. в. Purkyně, J. E.
Пухар, Јелена 381 [1384]
Пухта, Херберт 255 [114]

Рабовјанова, Теодора в. Рабовянова, Теодора
Рабовянова, Теодора 299 [647]
Рабреновић, Милица 299 [648], 335 [964], 342 [1010], 367 [1263]
Радаковић, Мирко 242, 389 [1474]
Радан, Михај 316 [789], 355 [1139]
Радановић, Сања 268 [282]
Радбиль, Т. Б. 68, 88
Радбиљ, Т. Б. в. Радбиль, Т. Б.
Раденковић Шошић, Бојана 249 [51], 250 [51], 268 [283], 343 [1010], 381 [1385]
Раденковић, Љубинко 241, 242, 288 [535], 342 [1010], 352 [1106], 355 [1140], 389 [1475], 390 [1475]
Раденовић/Радиновић, Павле 180, 187
Радић Бојанић, Биљана 246 [19], 268 [284, 285], 269 [286–288], 295 [595], 299 [649], 306 [706], 330 [929]
Радић, Ива 347 [1052]
Радић, Радивој 360 [1197]
Радовановић, Драгана 355 [1141]
Радовановић, Ђорђе 241, 392 [1507]
Радовановић, Милорад 9, 18, 303 [680]
Радовић Тешић, Милица 331 [930]
Радовић, Душан 209, 215
Радојевић Алексић, Ивона 266 [252]
Радојевић, Татјана 269 [289]
Радојковић Илић, Катарина 269 [290]
Радојчић, Драгана 292 [569]
Радоњић, Данијела 331 [930], 360 [1198]
Радосављевић Крсмановић, Аница 259 [167], 269 [292]
Радосављевић, Никола 303 [681–684], 316 [789], 331 [930]
Радосављевић, Петар 269 [291], 274 [354]
Радусин Бардић, Наташа 262 [195, 207], 269 [293–295]

Рађеновић, Анка 241, 252 [75], 269 [296], 392 [1505]
Раздољац, Дејана 269 [297]
Рајзек, Јиржи 148
Рајић, Љубиша 243
Ракић Младеновић, Југослава 331 [931], 360 [1198], 367 [1264]
Ракић, Александра 316 [790], 331 [930], 335 [964], 343 [1011–1013]
Ракић, Бранко 250 [52]
Раковић, Марија 349 [1077]
Раковић, Олга 186, 300 [658], 360 [1199]
Раковић, Сања 269 [298]
Рамач, Јанко в. Рамач, Янко
Рамач, Јулијан в. Рамач, Юлиян
Рамач, Юлиян 286 [510], 292 [570], 331 [931]
Рамач, Янко 292 [570]
Рамић-Кунић, Ерма 176, 183, 190
Ратковић, Драгана 153
Редли, Јелена 250 [52], 277 [394], 278 [410], 279 [423], 316 [791], 343 [1014–1016]
Реметић, Слободан 354 [1136], 355 [1142], 356 [1152]
Рибаћ, Милојка 331 [931], 335 [963], 343 [1016, 1017], 355 [1143]
Ризова, Дарја 368 [1272]
Ристивојевић Рајковић, Наташа 243, 250 [52], 316 [791], 381 [1386], 397 [1559]
Ристић Бојанић, Смиљана 381 [1387]
Ристић, Биљана 349 [1078]
Ристић, Гордана 286 [511], 335 [964], 381 [1386]
Ристић, Драгана 331 [932, 933], 335 [964]
Ристић, Стана 157, 163, 217, 235, 331 [934–936], 367 [1265]
Родић, Милица 286 [512], 343 [1017], 381 [1387]
Родојани, Антула 381 [1388]
Рубис, Никос 270 [299]
Рувалис, Андреас 381 [1389]
Рујевић, Биљана 331 [937], 367 [1265]
Рунић, Марија 279 [424]
Русадзе, Ирма в. Rusadze, Irma
Русимовић, Тања 316 [792, 793], 331 [937], 340 [995], 343 [1018]

Сабо Лаки, Богларка 286 [513], 343 [1018], 381 [1389]
Савић, Александра 390 [1485]
Савић, Биљана 331 [937], 355 [1144], 357 [1163]
Савић, Вера 270 [301]
Савић, Весна 367 [1266]
Савић, Виктор 165, 167, 181, 186, 189, 306 [707], 332 [937], 358 [1169, 1175], 360 [1200, 1201]
Савић, Маја 323 [858]
Савић, Сандра 316 [794], 332 [938], 353 [1123], 355 [1144, 1145], 386 [1434]
Савић-Грујић, Ана 169–174, 332 [938], 353 [1127], 355 [1145, 1146]
Савич, Виктор в. Савић, Виктор
Савова, Димка 316 [795]
Сакелари, Наталија в. Sakellari, Natalia
Сакеларију, Ангелики 381 [1390]
Салаћан, Ђорђијана-Анамарија в. Sălăgean, Georgiana-Anamaria
Самарџија, Татјана 286 [514], 316 [795], 379 [1369], 382 [1392]
Сапиња, Joан в. Sapiña, Joan
Сапир, Е. в. Sapir, Eduard

Светлик, Адам в. Svetlík, Adam
Светогорац, Јован 186
Свитсер, И. 129
Седер, Ружица 286 [515], 316 [795], 382 [1392]
Селаковић, Ирена 270 [305–307], 286 [502]
Селимис, Статис в. Selimis, Stathis
Селимовић, Меша 123, 127
Селимович, М. в. Селимовић, Меша
Серакјоти, Димитра 382 [1394]
Серл, [Џон Роџерс] 200
Сесолди, Андреа в. Sesoldi, Andrea
Сивирска, Ана 158
Сикошек, Дуња 270 [308], 386 [1434]
Силашки, Надежда 257 [134], 270 [309, 310], 377 [1351], 382 [1396]
Силић, Ј. 153
Симашко, Т. В. 118
Симеонова, Кристијана в. Симеонова, Кристияна
Симеонова, Кристияна 299 [650]
Симић, Бојана 343 [1019]
Симић, Зоран 316 [795], 332 [938], 355 [1144, 1147–1149]
Симовић, Весна 270 [311]
Симовић, Марија 244 [5], 247 [25], 250 [52], 281 [438], 307 [720], 316 [796], 382 [1396]
Симоновић, Марко 292 [571]
Симонович, Марко в. Симоновић, Марко
Скляревская, Г. Н. 236
Скљаревска, Г. Н. в. Скляревская, Г. Н.
Слијепчевић Бјеливук, Светлана 317 [797], 332 [939], 335 [965], 341 [1003], 343 [1019], 365 [1246, 1252], 367 [1271]
Смиљанић Рангелов, Весна 246 [20, 21], 250 [53], 292 [571], 343 [1019], 367 [1267]
Смоленкова, Валерија в. Смоленкова, Валерия
Смоленкова, Валерия 271 [312]
Соколов, А. 202
Соколовић, Далибор 10, 11, 18, 271 [313], 295 [597]
Солак, Едина в. Solak, Edina
Сомоглу, Ангелос 382 [1398]
Сотирова Милчева, Наталија 382 [1399], 385 [1425]
Софиади, Ангелина в. Sophiadi, Angelina
Спасић, Јелена 344 [1020], 349 [1079, 1080]
Спасић, Наташа 279 [425], 280 [426, 427], 306 [707], 362 [1216]
Спасојевић, Анета 317 [798], 324 [865]
Спасојевић, Марина 301 [658], 302 [673], 306 [708], 317 [799], 332 [940, 941], 344 [1021], 360 [1202], 390 [1476], 396 [1547, 1548]
Срдић, Наташа 295 [598]
Средојевић, Дејан 303 [685]
Срећковић, Арсеније 344 [1022]
Срисапум, Монтаја в. Srisapoom, Montaya
Стакић, Љубица 287 [516], 295 [598], 332 [941]
Стакић, Милан 317 [800]
Стаматинис, Никос 382 [1401]
Стамболија, Лариса 271 [315–318]
Стаменковић, Кристина 349 [1081]
Стаменковић, Ксенија 317 [801], 349 [1082]
Станић, Данијела 317 [802], 332 [941], 344 [1023]

Станић, Тамара 271 [319, 320], 377 [1354]
Станишић, Вања 166, 181, 288 [535], 362 [1224], 367 [1268], 383 [1402]
Станкова, Бисера 287 [517], 299 [650], 383 [1402]
Станковић Шошо, Наташа 344 [1025]
Станковић, Богољуб 83, 90, 101, 102, 107, 110, 120
Станковић, Драгана 317 [802], 356 [1150]
Станковић, Ранка 263 [215], 331 [937]
Станковић, Тамара 250 [54], 332 [941], 383 [1402]
Станкович, Катарина П. 284 [478]
Станојевић Гоцић, Маја 271 [321]
Станојевић, Веран 317 [803–805], 332 [942], 367 [1268], 383 [1403]
Станојевић, Добривоје 344 [1024]
Станојчић, Живојин 125, 137, 212
Станћу, Николае в. Stanciu, Nicolae
Станчић, Катарина 287 [518], 317 [805], 383 [1403]
Стевановић, Јелена 317 [805], 344 [1025]
Стевановић, Јована 317 [805], 356 [1151]
Стевановић, Михаило 125, 126, 128, 137, 212
Стевановић, Сања 250 [54], 318 [806], 383 [1403]
Стевановић, Соња 367 [1269]
Стеванович, М. в. Стевановић, Михаило
Стевовић, Ирена 265 [235]
Степанов, Маја 306 [708], 350 [1083]
Степанов, Страхиња 287 [519], 344 [1026]
Степановић, Стефан 318 [807]
Стефановић Коцол, Ана в. Stefanowicz-Kocoł, Anna
Стефановић, Александар 162, 280 [428]
Стефановић, Душан 332 [943, 944], 352 [1105], 356 [1151], 364 [1239], 365 [1249], 366 [1258], 367 [1264, 1269, 1270]
Стефановић, Марија 93–122, 242, 393 [1516–1518]
Стефановић, Неда 318 [808], 344 [1026]
Стефановић, Ненад 397 [1562]
Стефановић, Синиша 304 [689]
Стефановић, Тамара 271 [323]
Стефанович, Мария Й. в. Стефановић, Марија Ј.
Стијовић, Рада 306 [709–711], 356 [1152], 367 [1270], 390 [1477–1479], 396 [1550]
Стикић, Биљана 272 [325, 326]
Стипанчевић, Ана 272 [327, 328]
Стипчевић, Балша 318 [809–811]
Стоиљковић, Василије 261 [183], 292 [572]
Стојанов, Сенка 272 [329]
Стојановић, Јелица 152, 179, 333 [944], 344 [1027], 360 [1203]
Стојановић, Јована 250 [54], 318 [811], 383 [1404]
Стојановић, Милена 303 [685], 333 [945], 336 [966]
Стојановић, Милица 155, 308 [723], 313 [766], 318 [807, 812], 333 [945]
Стојичић, Војкан 241, 272 [330, 331], 280 [429], 392 [1505, 1506]

Стојковић, Сузана 247 [29], 287 [520], 292 [572], 336 [966]
Стојсављевић Дивац, Маша 272 [332]
Стокин, Маја 350 [1090]
Стошић, Александра 344 [1028], 356 [1152]
Стошић, Јелена 169, 171, 174, 301 [658], 333 [945], 344 [1028], 356 [1152, 1153], 360 [1204], 362 [1225]
Страмљич Брезник, Ирена 160
Стрижак, Никица 280 [430]
Субановић, Катарина 284 [479]
Суботић, Јован 12, 13
Суботић, Момчило 362 [1226], 390 [1479]
Сувајџић, Бошко 242, 395 [1542], 396 [1552–1555]
Сувајџић, Јована 162
Судимац Јовић, Нина 280 [431, 432], 304 [685], 306 [711], 344 [1028], 353 [1118], 356 [1154, 1155]
Сузић, Радмила 272 [333–335]
Сукновић, Мина 272 [336, 337]
Супрун, А. Ј. 226
Супрунчук, Никита В. 123–140
Суте, Оливије в. Soutet, Olivier

Такуда, Христина 273 [340]
Танасић, Срето 302 [675], 304 [686, 692], 306 [705, 706, 708], 318 [813], 344 [1029], 390 [1480, 1481], 396 [1555]
Танасковић, Тања 241, 306 [711], 336 [966], 345 [1030], 356 [1156], 392 [1499]
Тантос, Александрос в. Tantos, Alexandros
Тартаља, Иво 167
Тасић, Љиљана 250 [54], 273 [342]
Тежак, С. 153
Тенијер, Л. 210
Тешић, Жељко С. 162
Тибор, Берта в. Berta, Tibor
Тимко Дїтко, Оксана 289 [536], 293 [573–575], 300 [658]
Тимко Ђитко, Оксана в. Тимко Дїтко, Оксана
Тирова, Зузана в. Týrová, Zuzana
Тјапко, Галина в. Тяпко, Галина
Ткачева, И. О. 235
Тодић Санковић, Бојана 318 [814]
Тодоровић, Јована 250 [55]
Тодоровић, Теодора 250 [56], 318 [814], 383 [1405]
Токин, Марина 350 [1084]
Толстая, С. М. 94, 118, 141–144, 390 [1482]
Толстой, Никита Ильич 141–143, 288 [535], 289 [537]
Толстој, Л. 201, 202
Толстој, Никита Иљич в. Толстой, Никита Ильич
Толстој, Светлана Михајловна в. Толстая, С. М.
Томаш, Даница 333 [946], 348 [1070]
Томашевић, Александра 318 [815], 319 [816], 345 [1030], 367 [1271], 368 [1271], 396 [1556]
Томин, Светлана 185
Томић Бркуљан, Невена 299 [652]
Томић, Бојана 333 [947, 948], 365 [1244]
Томић, Горица 383 [1406]
Томовић, Ненад 273 [345], 287 [521], 302 [675], 306 [712], 383 [1406]
Томулесеи, Мариа-Марилена в. Tomulesei, Maria-Marilena
Топалов, Јагода 273 [346, 347]

Топалова, Елица 299 [653], 300 [653]
Топаловић, Владислав 175, 176, 189
Тот Јухас, Тимеа 286 [513]
Тошић, Тамара 273 [348]
Тошовић, Бранко 287 [522], 293 [575], 345 [1030]
Тошович, Бранко в. Тошовић, Бранко
Трајандис, Х. в. Triandis, Harry
Трајкова Стрезовска, Зорица 250 [57], 300 [653], 383 [1407]
Трајковић, Татјана 304 [685], 306 [712], 319 [816], 345 [1030], 356 [1157–1159], 390 [1482], 394 [1528]
Тресорукова, Ирина 383 [1408]
Трига, Аглаја 384 [1409]
Тријић, Владан 167, 358 [1175]
Трифан, Михаела в. Trifan, Mihaela
Тричковић, Дивна 273 [350]
Троиси, Салваторе Кристијан в. Troisi, Salvatore Cristian
Тромпенарс, Ф. в. Trompenaars, F.
Трофимкина, Ольга И. 127, 137
Трубачев, О. Н. 120
Трубачов, О. И. 227
Тупеша, Ненад 176
Турилов, Анатолий Аркадьевич 165, 167, 179, 189
Турилов, Анатолиј Аркадјевич в. Турилов, Анатолий Аркадьевич
Тутек, Никола 251 [58], 273 [350]
Тяпко, Галина 362 [1227]

Ћевриз Нишић, Вера 300 [653], 319 [816], 345 [1031–1033]
Ћеклић, Александар 358 [1176]
Ћирић, Младен 274 [351, 352]
Ћирковић Миладиновић, Ивана 274 [353]
Ћорић, Божа 279 [415]
Ћорковић, Мирјана 396 [1557]
Ћосић, П. 97, 119
Ћупић, Драго 305 [702]
Ћупурдија, Делиа в. Ćupurdija, Delia

Убипарип, Миланка 181, 182, 184
Угреновић, Александра М. 22, 27, 41
Узелац, Соња 274 [355]
Ујевић, Тин 162
Улицка, Љ. 195
Улуханов, И. С. 229, 230
Урысон, Елена Владимировна 56, 62, 124, 130, 137, 138
Ускату, Миљана-Радмила 355 [1139]

Фаркаш, Ленка 268 [284], 274 [356]
Фасмер, М. 102, 105, 107, 108, 110, 113, 120
Фејса, Михайло 293 [576–580], 384 [1410]
Фејса, Михајло в. Фейса, Михайло
Фемић, Радоје 397 [1558]
Фешченко, Владимир 384 [1411]
Филиповић, Јелена З. 280 [433]
Филиповић, Јелена М. 274 [357]
Филиповић, Наташа 270 [311], 274 [358]
Филиповић, Соња 274 [359], 287 [523], 345 [1037], 384 [1411, 1412]
Филиповић, Софија 251 [58], 274 [360]
Флијатурас, Асимакис 384 [1413]
Фоменкова, М. А. 226
Фрагаки, Георгија в. Fragaki, Georgia
Франчић, Анђела 152

Фрасон, Алберто в. Frasson, Alberto
Фулон, Естел в. Foullon, Estelle

Хајду, Доријан 251 [58], 274 [362], 384 [1416]
Хамовић, Драган 306 [713]
Ханка, В. в. Hanka, V.
Харитончик, Зинаида 293 [581]
Хартвегер, Наташа 274 [363], 275 [364]
Хасанагић Ђорђин, Снежана 319 [816], 333 [949]
Хаспелмат, М. в. Haspelmath, Martin
Хаспельмат, М. в. Haspelmath, Martin
Хаџић, Зорица 167
Хаџић, Јован 10, 17
Хемпден-Тарнер, Ч. в. Hampden-Turner, C.
Хенц, Адриан Николае в. Henț, Adrian Nicolae
Хенцелман, Мартин 302 [677]
Химик, В. В. 231
Хлебда, В. в. Chlebda, Wojciech
Хмеиде, Оулд Ехине в. H'Meide, Ould Ehine
Хокет, Ч. 192
Хол, Е. в. Hall, Edward T.
Холеш, Јан в. Holeš, Jan
Холкомби, Гаран в. Holcombe, Garan
Холодилова, Марија 161
Хома, Тамара 293 [582]
Хофстеде, Г. в. Hofstede, G.
Хофстеде, Г. Ј. в. Hofstede, G. J.
Хоџ, Карлтон 279 [416]
Хоџа, Михал Милослав 10
Хранић, Сандаљ 187
Хрваћанин, Ратко 186, 189

Христеа, Михаела в. Hristea, Mihaela
Худечек, Лана в. Hudeček, Lana
Хумболт, Вилхелм фон в. Humboldt, W. von
Хурбан, Јозеф Милослав 10

Цакона, Вили 384 [1418]
Цане, Ангелики в. Tzanne, Angeliki
Цар, Марко 22, 41
Царан Андрејић, Маца 246 [21], 356 [1160]
Царуха, Ајкатерини в. Tsaroucha, Aikaterini
Цветковић Теофиловић, Ирена 169
Цвијовић, Драгана 310 [741], 311 [747], 318 [815], 319 [817, 818], 345 [1033], 350 [1085], 357 [1161, 1162], 397 [1560]
Цековић, Невена 275 [373], 385 [1421]
Цима, Јоана 280 [434]
Цолић Јовановић, Александра 358 [1177, 1178]
Црнић Новосел, Мирјана 152
Црногорац Станишљевић, Бојана 275 [374]
Црњак, Дијана 319 [816], 357 [1163], 390 [1483]
Цукут, Слађана 304 [685], 357 [1164, 1165]

Чарота, И. А. 134
Челић, Жељка 275 [375]
Чернишова, Маргарита И. в. Чернышева, М. И.
Чернышева, М. И. 162, 224
Чехов, А. [Павлович] 202, 204
Чобану, Јоана в. Ciobanu, Ioana
Чопа, Миљана 304 [685], 307 [714], 333 [949], 345 [1033], 357 [1166, 1167], 397 [1561]

Чорбић, Ивана 275 [376]
Чорболоковић, Саша 287 [524, 525], 307 [714], 350 [1086, 1087], 385 [1422]
Чудомировић, Јован 124, 129, 138
Чудомирович, Й. в. Чудомировић, Јован
Чупкович, Гордана в. Čupković, Gordana
Чутура, Илијана 307 [714], 319 [816], 345 [1034–1037], 350 [1088], 357 [1167]
Чутура, Мара 345 [1034]

Џонсон, М. в. Johnson, Mark

Шапић, Јулија в. Шапич, Юлия Л.
Шапич, Юлия Л. 287 [526], 293 [582], 333 [949], 368 [1272]
Шарић Шокчевић, Ивана в. Šarić Šokčević, Ivana
Шарић, Ива в. Šarić, Iva
Шарифијан, Фарзад в. Sharifian, Farzad
Шаров, Сергей А. 82, 90, 136
Шафарик, Павел Йозеф в. Šafárik, P. J.
Шафарик, Павел Јозеф в. Šafárik, P. J.
Шахиновић, Муедиб в. Šahinović, Muedib
Шварц, Ш. Х. в. Schwartz, S. H.
Шведова, Н. Ј. в. Шведова, Наталья Юрьевна
Шведова, Наталья Юрьевна 50, 62, 120, 236
Шекеровић, Александра 319 [817], 333 [950], 368 [1272]
Шеховић, Амела в. Šehović, Amela
Шијаковић, Милица 251 [59], 345 [1037], 385 [1422]
Шимакова Спевакова, Марина в. Šimáková Spováková, Marína
Шипка, Данко 65–91, 160, 244 [4], 246 [22], 289 [538, 539], 333 [951], 346 [1038, 1039]
Шипунов, Максим 385 [1423]
Шкорић, Милица 280 [435]
Шкорић, Михаило 331 [937]
Шлемендер, Марина 287 [527, 528], 293 [582], 385 [1423]
Шлунд, Катрин 374 [1320]
Шмелев, А. Д. 68, 88
Шмелев, Д. Н. 116, 118
Шмељов, Д. Н. в. Шмелев, Д. Н.
Шољевић, Саша 178
Шпадијер, Соња в. Špadijer, Sonja
Шпановић, Ана 333 [952]
Штасни, Гордана 319 [817], 333 [953], 334 [954], 368 [1272], 390 [1484]
Штетић, Катарина 251 [60], 333 [952], 363 [1227]
Штефанић, Вјекослав в. Štefanić, Vjekoslav
Штрбац, Гордана 334 [955], 368 [1272]
Штур, Людовит в. Štúr, Ľudovít
Штур, Људовит в. Štúr, Ľudovít
Шћепановић, Јована 319 [818], 334 [958]
Шуваковић, Александра 241, 276 [378], 393 [1512]
Шукшин, В. 203
Шумилова, Марија в. Шумилова, Мария
Шумилова, Мария 251 [61], 293 [582], 346 [1039]
Шуњеварић, Ђорђе 319 [819, 820], 346 [1039]
Шуњеварић, Марија 288 [529], 336 [966], 385 [1424]
Шчерба, Л. 204

Шчербин, Вјачеслав 163

Юсип-Якимович, Юлія 289 [536]

Якушкина, Екатерина 141–146, 283 [463], 290 [545], 323 [858], 364 [1242], 368 [1272]
Ярцева, В. Н. 62, 119

Латиница

Aćamović, Bojana 241, 393 [1514]
Adamec, Přemysl 50, 61
Adamou, Evangelia 295 [600], 350 [1088], 385 [1425]
Ajdžanović, Jelena в. Ајџановић, Јелена
Ajdžanović, Milan в. Ајџановић, Милан
Alanović, Milivoj в. Алановић, Миливој
Aleksa Varga, Melita 296 [614]
Aleksiadou, Artemis 368 [1275]
Aleksić-Hajduković, Irena в. Алексић Хајдуковић, Ирена
Aleksić-Milanović, Marijana в. Алексић Милановић, Маријана
Alexiadou, Artemis 373 [1317]
Algryani, Ali 251 [64]
Amvrazis, Nikos 273 [341]
Andreichuk, Nadiia в. Андрејчук, Надија
Andrić, Edita в. Андрић, Едита
Andrić, Ivo в. Андрић, Иво
Aničić, Andrijana в. Аничић, Андријана
Anipa, Kormi 23, 39
Apokatanidis, Efthimia 368 [1277]
Argyropoulos, Simeon 252 [68]
Arizanović, Mihailo в. Аризановић, Михаило
Arsenijević, Boban в. Арсенијевић, Бобан
Arsić, Ana 378 [1365]
Astori, Davide 368 [1279]
Ašić, Tijana в. Ашић, Тијана
Aykut, Ksenija в. Ајкут, Ксенија

Babamova, Irina в. Бабамова, Ирина
Babić, Danijela в. Бабић, Данијела
Babić, Jelena в. Бабић, Јелена
Babić, Stjepan 55, 61, 153
Badovinac, Jelena в. Бадовинац, Јелена
Badurina, Dorina 254 [96]
Baer, Magdalena 294 [584], 296 [602]
Bagaglini, Veronica 369 [1282]
Bagioka, Dafni Vaia в. Бајока, Дафни Ваја
Bahtin, Mihail 23, 40
Bajrić, Samir 369 [1284]
Bakaluca, Jelena в. Бакалуца, Јелена
Balboni, Paolo 252 [73]
Balenović, Katica 263 [219]
Baltazani, Mary 379 [1375]
Banković, Nevena в. Банковић, Невена
Barbi, Maurizio 247 [30], 369 [1285, 1286]
Barbulov Popov, Daniela 369 [1287]
Bartmiński, Jerzy 69, 88, 97, 117
Basili, Maurizio 369 [1283]
Bašić, Mirza 382 [1397]
Bazić, Jovana в. Базић, Јована
Bekar, Mira 375 [1339]
Beko, Lidija в. Беко, Лидија
Bengtsson, Anders 370 [1288]
Berger, Tilman 138
Berry, John W. 79, 88
Berta, Tibor 273 [344]

Bertini Malgarini, Patrizia 370 [1289]
Bićanić, Jasna 296 [603]
Bikicki, Nataša v. Бикицки, Наташа
Bilandžija, Sofija v. Биланџија, Софија
Biljetina, Jelena v. Биљетина, Јелена
Bjelaković, Isidora v. Бјелаковић, Исидора
Blatešić, Aleksandra v. Блатешић, Александра
Blatsioti, Olympia 253 [81]
Bodrič, Radmila 384 [1412]
Bogdanović, Vesna 253 [88], 281 [445]
Bogusławski, Andrzej 83, 90
Bojović, Milevica v. Бојовић, Милевица
Borisova, Nadezhda v. Борисова, Надежда
Borljin, Jelena v. Борљин, Јелена
Bošnjak Botica, Tomislava 296 [612]
Bošnjaković, Žarko v. Бошњаковић, Жарко
Bovdišová, Tatjana 294 [585]
Božović, Saša 127
Brajović, Jelena v. Брајовић, Јелена
Branište, Ludmila 243, 253 [85, 86], 396 [1551]
Browne, Wayles 289 [538]
Brozović, Dalibor 40
Budinčić, Valentina 241, 393 [1514, 1515]
Budmani, Simo 351 [1095], 370 [1295]
Buđevac, Nevena 258 [156]
Bugarski, Ranko v. Бугарски, Ранко
Bulatović, Vesna v. Булатовић, Весна
Burai, Andrea 253 [89]
Butzbach, M. 256 [122]
Canzi, Massimiliano 275 [372]
Cap, Mikola 386 [1430]
Car, Marko v. Цар, Марко
Caran Andrejić, Maca v. Царан Андрејић, Маца
Caria, Marzia 370 [1289]
Cazac, Maria-Lucreția 260 [175]
Ceković, Nevena v. Цековић, Невена
Cerulli, Grazia 266 [252]
Chano, Jiraporn 271 [314]
Chira, Oxana 379 [1372]
Chirilă, Arina 260 [178, 179]
Chlebda, Wojciech 69, 88
Chomsky, Noam 70, 88
Ciobanu, Ioana 385 [1422]
Citriaková, Zdenka 286 [505]
Conde-Silvestre, Juan Camilo 39
Coşciug, Angela 261 [189]
Cotoc, Alexandra 261 [186]
Crespo Quesada, Laura 376 [1343]
Crnogorac Stanišljević, Bojana v. Црногорац Станишљевић, Бојана
Cvetković, Marina 265 [239]
Cvjetićanin, Miljana J. 256 [128]
Czypionka, Anna 385 [1420]

Čelić, Željka v. Челић, Жељка
Čepo, Gabrijela 26, 40
Čorbić, Ivana v. Чорбић, Ивана
Čorboloković, Saša v. Чорболоковић, Саша
Čubrović, Biljana 273 [345]
Čupković, Gordana 21–43

Ćavar, Sara 374 [1327]
Ćirić, Mladen v. Ћирић, Младен
Ćirković-Miladinović, Ivana v. Ћирковић Миладиновић, Ивана
Ćupurdija, Delia 274 [354]

Dalodière, Romuald 372 [1308]
Damjanoski, Milan 251 [57]
Danavassi, Terpsi 256 [119]
Daneš, František 50, 61
Daničić, Đuro в. Даничић, Ђуро
Danilović Jeremić, Jelena 253 [92]
De Lanux, Pierre 162
Delija, Nives 22, 23, 40
Deretić, Nastasja в. Деретић, Настасја
Derksen, Rick 110, 120
Detar Jevđović, Snežana в. Детар Јевђовић, Снежана
Develaska, Chrysanti 273 [341]
Dinić, Katarina 251 [59]
Dobrić, Arnalda 256 [123]
Dobrova, Tatiana в. Доброва, Татјана
Dodu-Savca, Carolina 256 [125]
Douka, Gerakini 273 [341]
Dragićević, Rajna в. Драгићевић, Рајна
Drakonaki, Elena 273 [341]
Dražić, Jasmina в. Дражић, Јасмина
Drobnjak, Dragana в. Дробњак, Драгана
Durić, Ema в. Дурић, Ема
Durmišević, Elma 297 [620–622], 300 [656, 658]

Đelić, Milica в. Ђелић, Милица
Đokić Jovin, Staša в. Ђокић Јовин, Сташа
Đorđević, Ana в. Ђорђевић, Ана
Đorđević, Danijela в. Ђорђевић, Данијела
Đorđević, Dragana в. Ђорђевић, Драгана
Đorđević, Marija 252 [77], 265 [244]
Đukić Mirzayantz, Marina в. Ђукић Мирзајанц, Марина
Đurić, Milica в. Ђурић, Милица
Đurović, Tatjana в. Ђуровић, Татјана

Edwards, Lovett F. 134
Efthymiou, Angeliki 373 [1315]
Elaković-Nenadović, Ana 241, 392 [1506]
Eminović-Ljevo, Anisa 260 [181]

Farkaš, Lenka в. Фаркаш, Ленка
Fauconnier, Gilles 23, 40
Favaro, Manuel 370 [1289]
Feshchenko, Vladimir в. Фешченко, Владимир
Filipović, Jelena M. в. Филиповић, Јелена М.
Filipović, Nataša в. Филиповић, Наташа
Filipović, Sofija в. Филиповић, Софија
Filipović, Sonja в. Филиповић, Соња
Fisiak, Jacek 83, 90
Fotopoulou, Aggeliki 375 [1338]
Foullon, Estelle 274 [361]
Fragaki, Georgia 384 [1414]
Frasson, Alberto 384 [1415]
Friščić, Tibor 251 [58]

Gagić, Marko в. Гагић, Марко
Gagić, Staša в. Гагић, Сташа
Gajdoš, Srđan в. Гајдош, Срђан
Gajić, Tijana в. Гајић, Тијана
Gak, Dragana 281 [445]
Gantar, Apolonija 297 [616]
Gaši, Tijana в. Гаши, Тијана
Gatsou, Maria 371 [1302]
Gavranović, Valentina в. Гавриловић, Валентина
Gavriilidou, Zoe 255 [107]
Gavrović, Jelena 256 [127]

Georgijev, Ivana в. Георгијев, Ивана
Giannoula, Mina 374 [1322]
Glođović, Anica в. Глођовић, Аница
Glumac, Divna в. Глумац, Дивна
Goddard, Cliff 66, 71–73, 88
Goodey, Diana 262 [197–199]
Gorčević, Admir 374 [1321]
Goshkheteliani, Irine 372 [1306]
Grabowska, Monika 255 [118]
Grepl, Miroslav 50, 52, 61
Grošelj, Robert 282 [455], 289 [543], 294 [585]
Grozdanić, Dragan 31, 40
Grujić, Tatjana в. Грујић, Татјана
Gubani, Ianko 356 [1160]
Gudelj, Ana 267 [269]
Gudurić, Snežana в. Гудурић, Снежана
Gutschmidt, Karl 88

Hajdu, Dorijan в. Хајду, Доријан
Hall, Edward T. 79, 88
Hampden-Turner, C. 79, 89
Hanka, V. 9, 19
Haspelmath, Martin 75, 88, 127, 138
Henț, Adrian Nicolae 275 [365]
Henzelmann, M. 393 [1510]
Hernandez-Campoy, Juan Manuel 39
H'Meide, Ould Ehine 275 [366]
Hofstede, G. 79, 88
Hofstede, G. J. 79, 88
Holcombe, Garan 275 [367–370]
Holeš, Jan 384 [1417]
Honová, Zuzanna 384 [1417]
Hristea, Mihaela 275 [371]
Hudeček, Lana 153, 300 [654]
Humboldt, W. von 9, 13, 17, 19, 67, 76

Ignjatović, Nataša в. Игњатовић, Наташа
Igrutinović, Smiljana в. Игрутиновић, Смиљана
Ilić Đorđević, Sandra в. Илић Ђорђевић, Сандра
Ilić, Dragana в. Илић, Драгана
Ilić, Jelica в. Илић, Јелица
Ilić, Kristina в. Илић, Кристина
Iliev, Ivan в. Илијев, Иван
Ioannou, Dimitra 374 [1324]
Iordanskaja, Lidija 130, 138
Iovanovici, Romanța 369 [1287]
Isiguzel, Bahar 257 [132]
Ivanić, Dušan в. Иванић, Душан
Ivanić, Ivana в. Иванић, Ивана
Ivanović Milenković, Slava 267 [265]
Ivanović, Branislav в. Ивановић, Бранислав
Iveković, Tihana в. Ивековић, Тихана
Ivić, Pavle в. Ивић, Павле
Ivišić, Katarina 297 [623]
Ivković, Gordana в. Ивковић, Гордана

Jaćović, Jelena в. Јаћовић, Јелена
Jajić Novogradec, Marina 275 [375]
Janićijević, Marko в. Јанићијевић, Марко
Janićijević, Nataša 385 [1421]
Janković, Ljiljana в. Јанковић, Љиљана
Janković, Nataša в. Јанковић, Наташа
Janković, Nikola в. Јанковић, Никола
Jelić, Andrea-Beata 259 [160, 161]
Jerkin, Corinna 259 [162]
Jerković, Jelena в. Јерковић, Јелена

Jerotijević Tišma, Danica в. Јеротијевић Тишма, Даница
Jevtović Šulejić, Maja в. Јевтовић Шулејић, Маја
Johnson, Mark 75, 89, 95, 118
Jokanović, Vesna в. Јокановић, Весна
Jovanović Padejski, Đurđa в. Јовановић Падејски, Ђурђа
Jovanović, Ana D. в. Јовановић, Ана Д.
Jovanović, Ana S. в. Јовановић, Ана С.
Jovanović, Lana в. Јовановић, Лана
Jovanović, Vera в. Јовановић, Вера
Jozić, Ivana 374 [1327]
Julakidze, Ekaterine 270 [300]
Juran, Kristijan 26, 40
Jurczyk, Olivier 260 [173]

Kager, René 70, 89
Kampanarou, Anna 375 [1331]
Kampmark, Nataša в. Кампмарк, Наташа
Kappa, Ioanna 371 [1302]
Kapranov, Oleksandr 375 [1333, 1334]
Karadžić, Vuk в. Караџић, Вук
Karasimos, Athanasios 253 [91]
Kardoš Stojanović, Aleksandra в. Кардош Стојановић, Александра
Karkaletsou, Foteini 368 [1275]
Karlak, Manuela 276 [377]
Karlík, Petr 52, 61
Kasaposka-Chadlovska, Milena 261 [192]
Katis, Demetra 382 [1393]
Kavgić, Aleksandar в. Кавгић, Александар
Kazojć, Jerzy 83, 90
Kebara, Marina в. Кебара, Марина
Kečo, Edina 297 [626]
Kerenji, Aleksandar в. Керењи, Александар
Kern, Boris 297 [624, 625]
Kikilintza, Pinelopi 273 [341], 375 [1337]
Kikvadze, Maia 372 [1306]
Kiš, Nataša в. Киш, Наташа
Kitamura, Jelena 372 [1305]
Kitanovska-Ristoska, Elena в. Китановска Ристоска, Елена
Kjose, Andrijana 375 [1339]
Klemenčič, Simona 297 [627, 628]
Knežević, Ljiljana 254 [103], 273 [347]
Koceva, Vesna в. Коцева, Весна
Kockova, Jana 261 [188]
Kollár, Ján 9, 10, 17, 19
Komaromi, Bojana 259 [163]
Kompara Lukančič, Mojca 298 [629]
Koporová, Kvetoslava 286 [505]
Kořenský, Jan 50, 61
Korolova, Nataliia 376 [1348]
Korosidou, Eleni 261 [184]
Korpaš, Olivera 255 [108]
Kostic, Adrianna в. Костић, Адриана
Košutar, Sara 296 [612]
Koutsoukos, Nikos 373 [1315]
Kovač, Jelena 264 [222]
Kovačević Petrović, Bojana в. Ковачевић Петровић, Бојана
Kovačević, Ervin 260 [181]
Kovačević, Zorica в. Ковачевић, Зорица
Kövecses, Zoltán 75, 89
Kowalski, Paweł 294 [588]
Kralčák, Ľubomír 10, 19
Kretschmer, Anna 166
Krimer Gaborović, Sanja в. Кример Габоровић, Сања

Krvina, Domen 298 [630, 631], 299 [651]
Kubasova, Anna в. Кубасова, Ана
Kucharová, Jana 261 [194]
Kujundžić Ostojić, Suzana 296 [613]
Kukić, Marko в. Кукић, Марко
Kulić, Danijela в. Кулић, Данијела
Kumičić, Eugen 126
Kunovská, Ingrid 261 [194]
Kurešević, Marina в. Курешевић, Марина
Kuzmanoska, Anita в. Кузманоска, Анита
Kuzmanovska, Dragana 261 [187]
Kyriazi, Panagiota 375 [1338]

Lačoková, Anna Margaréta 294 [589]
Lagumdžija, Emina 260 [181]
Lakoff, George 75, 89, 95, 118
Lalić, Ana в. Лалић, Ана
Lalić-Krstin, Gordana в. Лалић Крстин, Гордана
Lampropoulou, Martha 241, 272 [331], 392 [1506]
Langacker, Ronald W. 75, 89
Lavidas, Nikolaos 376 [1347]
Lazarević, Ana в. Лазаревић, Ана
Lazer-Pankiv, Olesia 376 [1348]
Lazić, Daria 298 [632]
Lazić, Katarina 256 [130], 258 [152]
Lazić-Konjik, Ivana в. Лазић Коњик, Ивана
Lazović, Nikola в. Лазовић, Никола
Leech, Geoffrey 124, 138
Leivadiotakis, Georgios 377 [1352]
Leon, Laura Ioana 262 [200]
Levanić, Lucija 262 [196]
Levy, Meredith 262 [197–199]
Ligorio, Orsat в. Лигорио, Орсат
Liosis, Nikos 377 [1357]
Liptáková, Ľudmila в. Липтакова, Људмила
Lisac, Josip 33, 34, 36, 37, 40
Lopatić, Milica в. Лопатић, Милица
López López, Isabel María 270 [306]
Lyriotakis, Theodoros 377 [1355]

MacRobert, Mary 167
Mahmutović, Jasmina 264 [224]
Majer, Marek 166
Majkowski, Aleksander 161
Makišová, Anna 249 [42], 294 [590]
Malaspina, Emma 378 [1361]
Maligkoudi, Christina 266 [257]
Malja-Imami, Nailje 284 [481], 378 [1362]
Maljan, Goran в. Мањан, Горан
Mandić-Ivković, Ana в. Мандић Ивковић, Ана
Manić Matić, Vanja в. Манић Матић, Вања
Marčeta, Jovana в. Марчета, Јована
Marčoková, Daniela 290 [551], 294 [587, 589], 386 [1429, 1430], 389 [1463]
Mardešić, Sandra 263 [209]
Maretić, Tomo 33, 34, 37, 38, 40
Maričić Mesarović, Sanja в. Маричић Месаровић, Сања
Marić, Slađana в. Марић, Слађана
Marinis, Theodoros 385 [1420]
Marinkov, Ivana в. Маринков, Ивана
Marinković, Ivana в. Маринковић, Ивана
Markopoulos, Theodore 384 [1409]
Marković Nikolajeva, Jelena в. Марковић Николајева, Јелена
Marković, Damjan 251 [59]
Marković, Lidija 283 [469]
Marković, Ljiljana 257 [138]

Marković, Tatjana в. Марковић, Татјана
Martinović Barbul, Ivana в. Мартиновић Барбул, Ивана
Martinović, Anna в. Мартиновић, Ана
Mastilo, Milica в. Мастило, Милица
Matasović, Ranko 33, 38, 40
Matavulj, Simo в. Матавуљ, Симо
Mathioudakis, Nikos 241, 392 [1505]
Matić, Daniela 299 [648]
Matić, Marijana в. Матић, Маријана
Mel'čuk, Igor 130, 138
Michelizza, Mija 298 [631, 636, 637]
Mićić, Milena в. Мићић, Милена
Mićović, Dragoslava в. Мићовић, Драгослава
Mihaljević, Ana 298 [639]
Mihaljević, Josip 298 [639]
Mihaljević, Milica 153, 298 [640], 299 [641–643], 300 [654]
Mikić Čolić, Ana 298 [638]
Milanović, Aleksandar в. Милановић, Александар
Miletić, Josip 297 [623]
Miletović, Nevena 258 [151]
Milić, Mira в. Милић, Мира
Milićević, Vuk в. Милићевић, Вук
Milisavljević, Miloš в. Милисављевић, Милош
Milivojević, Anđela в. Миливојевић, Анђела
Milivojević, Vesna в. Миливојевић, Весна
Milojević, Emilija в. Милојевић, Емилија
Milojević, Ivana в. Милојевић, Ивана
Milošević, Ivan в. Милошевић, Иван
Milošević, Olja в. Милошевић, Оља
Milovanović, Jovana в. Миловановић, Јована
Milovanović, Marina в. Миловановић, Марина
Miljković, Ivana в. Миљковић, Ивана
Miljković, Stefani 247 [23], 368 [1273]
Mirić, Milica в. Мирић, Милица
Mirković Birtašić, Dejana в. Мирковић Бирташић, Дејана
Mirković, Dragica в. Мирковић, Драгица
Miškeljin, Ivana в. Мишкељин, Ивана
Mitić, Svetlana в. Митић, Светлана
Mlakar Gračner, Doris 257 [135]
Moderc, Saša в. Модерц, Саша
Molnar, Draženka 266 [248]
Momčilović, Nikoleta в. Момчиловић, Николета
Moretić-Mićić, Snežana в. Моретић Мићић, Снежана
Morris, Catrin E. 266 [252]
Mouresioti, Evgenia 379 [1373]
Mouti, Anna 246 [16], 266 [257]
Mrázek, Roman 52, 61
Mrazović, Pavica 129, 138
Muntean, Nicolina 379 [1372]
Mykytyuk, Oksana 289 [541]

Nenadić Žurka, Marija 258 [146]
Nenadić, Marija в. Ненадић, Марија
Nešović, Matija в. Нешовић, Матија
Nicolaidis, Katerina 379 [1375]

Niketić, Predrag в. Никетић, Предраг
Nikolić, Aleksandar в. Николић, Александар
Nikolić, Jovana в. Николић, Јована
Nikolić, Melina в. Николић, Мелина
Nikolić-Hoyt, Anja 299 [645, 646]
Nikolou, Kalomoira 377 [1355]
Nikolovski, Zoran в. Николовски, Зоран
Nimigean, Gina 258 [147]
Nisbett, Richard E. 79, 89
Nomachi, Motoki 161, 166, 243, 389 [1470], 395 [1546]
Novak, Kristian 22, 40
Novakov, Predrag 284 [485]
Novaković, Aleksandar в. Новаковић, Александар

Obasi, Chinenye Mary 379 [1377]
Obasi, Jane Chinelo 379 [1377]
Oikonomou, Despina 368 [1275], 373 [1317]
Ološtiak, Martin 294 [586, 592]
Olujić, Ivana 274 [354]
Opašić, Maja 259 [162], 296 [603]
Orešković Dvorski, Lidija 256 [123]
Orešnik, Janez 51, 61
Ozer, Katalin 286 [511]

Palmer, Garry 75, 89
Panić Kavgić, Olga в. Панић Кавгић, Олга
Pantić, Irena в. Пантић, Ирена
Papadopoulou, Despina 273 [341]
Papafilippou, Ilia 273 [341]
Papp, Beáta 246 [17], 380 [1379]
Parahonco, Liudmila в. Парахонько, Людмила Вячеславовна
Parizoska, Jelena 296 [610]
Pasuljević Shimwell, Lidija в. Пасуљевић Шимвел, Лидија
Pavelin Lešić, Bogdanka 285 [500]
Pavić, Milorad в. Павић, Милорад
Pazio-Wlazłowska, Dorota 294 [593, 594]
Perdih, Andrej 233, 234, 298 [631]
Perić, Barbara 267 [269]
Perišić, Jelena в. Перишић, Јелена
Petr, Jan 56, 61
Petrak, Marta 285 [500], 299 [646], 380 [1379]
Petrić, Kruna 264 [233], 266 [250]
Petrić, Marko в. Петрић, Марко
Petronijević, Božinka в. Петронијевић, Божинка
Petrova-Popovski, Natasha 260 [180]
Petrović, Anja в. Петровић, Ања
Petrović, Kristina в. Петровић, Кристина
Pettini, Silvia 267 [270]
Piccolo, Federico 268 [272]
Piper, Predrag в. Пипер, Предраг
Plišková, Anna 286 [505], 292 [568], 295 [594]
Polić, Belma 268 [274]
Pon, Leonard 268 [275]
Pop-Jovanov, Danijela M. 268 [285]
Popović Pisarri, Milena в. Поповић Писари, Милена
Popović, Dragana в. Поповић, Драгана
Popović, Ljudmila в. Поповић, Људмила
Popović, Milica в. Поповић, Милица
Popović, Nataša в. Поповић, Наташа
Popović, Virginia 369 [1287]
Porumb, Anca 268 [278]
Porzio, Pina 268 [279]

Pravuljac, Anja в. Правуљац, Ања
Prćić, Tvrtko в. Прћић, Тврtко
Prodanović, Marijana в. Продановић, Маријана
Prošić-Santovac, Danijela в. Прошић Сантовац, Данијела
Pršić, Jelena 241, 393 [1514, 1515]
Purkyně, J. E. 9, 11, 17, 19
Puškin, Aleksandr S. 70, 90

Radenković Šošić, Bojana в. Раденковић Шошић, Бојана
Radić-Bojanić, Biljana в. Радић Бојанић, Биљана
Radojević, Dragana 257 [140]
Radojković Ilić, Katarina в. Радојковић Илић, Катарина
Radosavljević Krsmanović, Anica в. Радосављевић Крсмановић, Аница
Radosavljević, Petar в. Радосављевић, Петар
Radu, Anamaria 261 [186]
Radulović, Vladimir 264 [233]
Radusin-Bardić, Nataša в. Радусин Бардић, Наташа
Rakić, Branko в. Ракић, Бранко
Raković, Sanja в. Раковић, Сања
Ramić-Kunić, Erma в. Рамић-Кунић, Ерма
Ranitović, Ana 258 [147]
Rathcke, Tamara 275 [372]
Rayson, Paul 138
Razdoljac, Dejana в. Раздољац, Дејана
Rebronja, Elijas 370 [1295]
Redli, Jelena в. Редли, Јелена
Reiter, Nevio 251 [58]
Rimaschewskaja, E. L. 83, 90
Ristić Bojanić, Smiljana в. Ристић Бојанић, Смиљана
Ristić, Gordana в. Ристић, Гордана
Ristivojević-Rajković, Nataša в. Ристивојевић Рајковић, Наташа
Ritter, N. 393 [1510]
Rizou, Vasiliki 373 [1317]
Rodić, Milica в. Родић, Милица
Rončević, Ivana 244 [10]
Rousoulioti, Thomais 253 [81]
Runić, Marija в. Рунић, Марија
Rusadze, Irma 270 [300]

Sakellari, Natalia 270 [302]
Sălăgean, Georgiana-Anamaria 270 [303], 382 [1391]
Samardžija, Tatjana в. Самарџија, Татјана
Sapiña, Joan 270 [304]
Sapir, Eduard 76, 89
Sauvage, Jérémi 262 [195]
Savić, Vera в. Савић, Вера
Schwartz, S. H. 79, 89
Seder, Ružica в. Седер, Ружица
Sedlanić, Robert 251 [58]
Selaković, Irena в. Селаковић, Ирена
Selimis, Stathis 382 [1393]
Selimović, Meša в. Селимовић, Меша
Sériot, Patrick 78, 89
Sesoldi, Andrea 382 [1395]
Sgall, Petr 50, 61
Sharifian, Farzad 66, 77, 78, 89
Sifianou, Maria 384 [1419]
Sikošek, Dunja в. Сикошек, Дуња
Silaški, Nadežda в. Силашки, Надежда
Simović, Marija в. Симовић, Марија
Simović, Vesna в. Симовић, Весна
Sinadinović, Danka 251 [66]
Skok, Petar 40
Sobolev, Andrey 385 [1425]
Sokolovska, Valentina 299 [649]

Solak, Edina 382 [1397]
Solujić, Božana 241, 393 [1515]
Sophiadi, Angelina 246 [21], 382 [1400]
Sotirova-Milcheva, Nataliya в. Сотирова Милчева, Наталија
Soutet, Olivier 383 [1405]
Spariosu, Laura 257 [145]
Spasić, Jelena в. Спасић, Јелена
Srisapoom, Montaya 271 [314]
Stanciu, Nicolae 271 [322]
Stanić, Tamara в. Станић, Тамара
Stankova, Bisera в. Станкова, Бисера
Stanković, Tamara в. Станковић, Тамара
Stanojević Gocić, Maja в. Станојевић Гоцић, Маја
Stanojević Veselinović, Marija 266 [249]
Stanojević, Veran в. Станојевић, Веран
Stefanović, Marija J. в. Стефановић, Марија Ј.
Stefanović, Nenad в. Стефановић, Ненад
Stefanović, Tamara в. Стефановић, Тамара
Stefanowicz-Kocoł, Anna 271 [324]
Stepanov, Maja в. Степанов, Маја
Stepanov, Strahinja в. Степанов, Страхиња
Stikić, Biljana в. Стикић, Биљана
Stipančević, Ana в. Стипанчевић, Ана
Stojanović, Jovana в. Стојановић, Јована
Stojanović, Ljubomir 186, 190
Stojičić, Vojkan в. Стојичић, Војкан
Stojsavljević Divac, Maša в. Стојсављевић Дивац, Маша
Stošić, Krsto 24, 25, 26, 40
Stradiotová, Eva 261 [194]
Strižak, Nikica в. Стрижак, Никица
Subotin, Mirjana 257 [136]
Suh, Eunkook M. 89
Suknović, Mina в. Сукновић, Мина
Suprunchuk, Nikita V. в. Супрунчук, Никита В.
Süß, Elisabet 385 [1420]
Suzić, Radmila в. Сузић, Радмила
Svetlík, Adam 250 [52], 295 [596]
Symeonidis, Vassilios 376 [1347]
Sytar, Hanna 261 [188]

Šafárik, P. J. 9, 11, 17, 19
Šahinović, Muedib 246 [22], 300 [655], 302 [677]
Šakan, Dušana 253 [80]
Šarić Šokčević, Ivana 276 [377]
Šarić, Iva 300 [655]
Šehović, Amela 297 [621, 622], 300 [656–658]
Šijaković, Milica в. Шијаковић, Милица
Šimáková Spováková, Marína 251 [59], 295 [597, 600]
Šipka, Danko в. Шипка, Данко
Škorić, Milica в. Шкорић, Милица
Šlemender, Marina в. Шлемендер, Марина
Špadijer, Sonja 385 [1424]
Štefančík, Radoslav 261 [194]
Štefanić, Vjekoslav 181, 190
Štúr, Ľudovít 9, 10, 13, 17, 18, 19

Tantos, Alexandros 273 [341]
Terkourafi, Marina 379 [1373]
Tite, Paola 266 [252]
Todorović, Jovana в. Тодоровић, Јована
Tomić, Gorica в. Томић, Горица
Tomić-Brkuljan, Nevena в. Томић Бркуљан, Невена

Tomović, Nenad в. Томовић, Ненад
Tomulesei, Maria-Marilena 383 [1407]
Topalov, Jagoda в. Топалов, Јагода
Toporišič, Jože 54, 55, 57, 61
Tošić, Tamara в. Тошић, Тамара
Trabant, Jürgen 67, 89
Trajkova Strezovska, Zorica в. Трајкова Стрезовска, Зорица
Tresorukova, Irina в. Тресорукова, Ирина
Triandis, Harry 79, 89
Trifan, Mihaela 273 [349]
Trigka, Aglaia в. Тригa, Аглаја
Troisi, Salvatore Cristian 384 [1410]
Trompenaars, F. 79, 89
Tsalta, Dimitra 253 [81]
Tsangalidis, Anastasios 382 [1400]
Tsaroucha, Aikaterini 275 [372], 385 [1420]
Tsokanos, Nikolaos 373 [1317]
Turner, Mark 23, 40
Tutek, Nikola в. Тутек, Никола
Týrová, Zuzana 242, 250 [54], 295 [595, 599]
Tzanne, Angeliki 384 [1419]

Ucherek, Witold 255 [118]
Uhlik, Mladen 78, 89

Valetopoulos, Freiderikos 370 [1296]
Vardakis, Georgios 384 [1409]
Vasiljević, Anđela в. Васиљевић, Анђела
Vasković, Sandra 254 [95]
Vassou, Mirela 253 [91]
Vekarić, Gordana 251 [66]
Veličković, Marta в. Величковић, Марта
Ventouris, Antonios 253 [81]
Verežan, Tamara в. Вережан, Тамара
Vesić Pavlović, Tijana в. Весић Павловић, Тијана
Vidovič Muha, Ada 50, 51, 53, 61
Vilić, Ivana 249 [49]
Vintilă, Daniel Sorin 257 [145]
Vitanova-Ringaceva, Ana 261 [187]
Vitaz, Milica в. Витаз, Милица
Vlachou, Evangelia 371 [1297]
Vlaškalić, Nebojša 252 [69]
Vodopija-Krstanović, Irena в. Водопија Крстановић, Ирена
Vojnović, Jelena 276 [387]
Vranješ, Danijela в. Врањеш, Данијела
Vučković, Dana в. Вучковић, Дана
Vujčić, Nikola в. Вујчић, Никола
Vujović, Marija в. Вујовић, Марија
Vukadinović, Z. 138
Vukčević, Vanja 271 [323]
Vukićević Đorđević, Ljiljana в. Вукићевић Ђорђевић, Љиљана
Vuković Vojnović, Dragana в. Вуковић Војновић, Драгана
Vuruna, Bogdan в. Вуруна, Богдан

Weisgerber, Leo 67, 89
Whorf, Benjamin Lee 76, 77, 90
Wierzbicka, Anna 48, 66, 71, 73, 74, 78, 88–90
Wilson, Andrew 138

Zavišin, Katarina в. Завишин, Катарина
Zečević Krneta, Gordana в. Зечевић Крнета, Гордана
Zobenica, Nikolina в. Зобеница, Николина
Zvalená, Eleonóra 294 [587]
Zvekić-Dušanović, Dušanka в. Звекић Душановић, Душанка

Žavski Bahč, Mateja 257 [135]

Žele, Andreja A. 45–64, 298 [630], 299 [651]
Živanović, Aleksandar в. Живановић, Александар
Živić, Nataša 259 [158]
Živković Nikolić, Ema в. Живковић Николић, Ема

Регистре урадила:
Дивна Продановић

НАПОМЕНА

Текстови „Уређивачка политика“ и „Упутство ауторима за припрему рукописа за објављивање“ часописа *Јужнословенски филолог* налазе се на интернет адреси:
http://www.isj.sanu.ac.rs/izdanja/casopisi/juznoslovenski-filolog/

Texts “Editorial Policy” and “Manuscript Formating Guielines for the Authors” for the journal *Južnoslovenski filolog* (South Slavic Philologist) may be found at the following internet address:
http://www.isj.sanu.ac.rs/izdanja/casopisi/juznoslovenski-filolog/

Тексты «Редакционная политика» и «Инструкция авторам по подготовке рукописей к печати» журнала *Јужнословенски филолог* (Южнославянский филолог) находятся на следующей интернет странице:
http://www.isj.sanu.ac.rs/izdanja/casopisi/juznoslovenski-filolog/